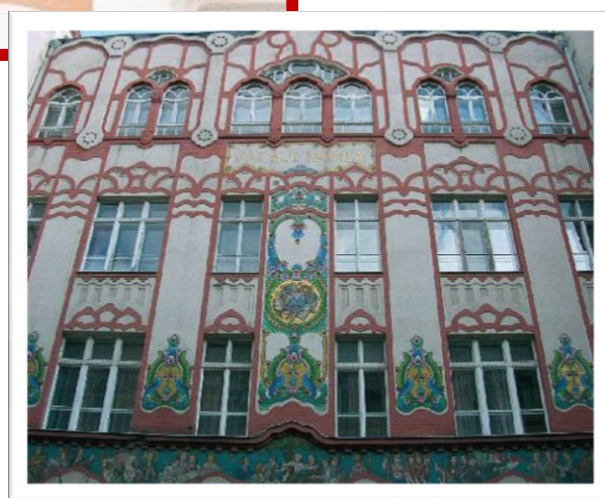
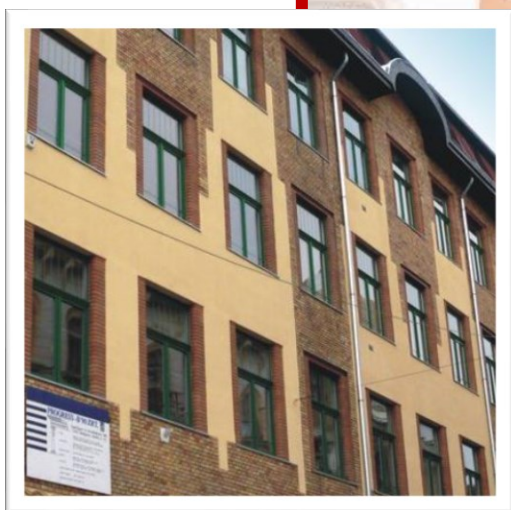

**Az Erzsébetvárosi Magyar-Angol Két Tanítási Nyelvű
Általános Iskola és Művészeti Szakgimnázium**

PEDAGÓGIAI PROGRAMJA

2024

TARTALOMJEGYZÉK

I. NEVELÉSI PROGRAM	4
<i>HITVALLÁSUNK</i>	4
<i>HELYZETELEMZÉS</i>	4
<i>ISKOLÁNK PROFILJAI</i>	5
<i>ISKOLÁNK ERŐSSÉGEI</i>	6
1.1.1 A NEVELŐ-OKTATÓ MUNKA PEDAGÓGIAI ALAPELVEI, CÉLJAI	7
1.1.2 A NEVELŐ-OKTATÓ MUNKA PEDAGÓGIAI FELADATAI	9
1.1.3 A NEVELŐ-OKTATÓ MUNKA PEDAGÓGIAI ESZKÖZEI, ELJÁRÁSAI	9
1.2 AZ ISKOLA ARCULATÁVAL KAPCSOLATOS PEDAGÓGIAI CÉLOK	10
1.3 A SZEMÉLYISÉGFEJLESZTÉSSEL KAPCSOLATOS PEDAGÓGIAI FELADATOK	11
1.4 A KÖZÖSSÉGFEJLESZTÉSSEL KAPCSOLATOS PEDAGÓGIAI FELADATOK	12
1.5 A PEDAGÓGUSOK HELYI FELADATAI	15
1.5.1. <i>Az osztályfőnök sajátos feladatai és hatásköre</i>	16
1.5.2. <i>A napközis és tanulószobai foglalkozásokat tartó pedagógusok sajátos feladatai és hatásköre:</i>	17
1.6 A KIEMELT FIGYELMET IGÉNYLŐ TANULÓKKAL KAPCSOLATOS PEDAGÓGIAI TEVÉKENYSÉG	18
1.6.1 <i>A tehetség, képesség kibontakoztatását segítő tevékenység</i>	18
1.6.2 <i>A beilleszkedési, tanulási és magatartási problémákkal küzdő és a sajátos nevelési igényű tanulók felzárkóztatását segítő tevékenységünk</i>	19
1.7 A SZÜLŐ, ÉS A PEDAGÓGUS EGYÜTTMŰKÖDÉSÉNEK FORMÁI	24
1.8 A DIÁKOKKAL VALÓ KAPCSOLATTARTÁS FORMÁI	25
1.9 KAPCSOLATTARTÁS KÜLSŐ PARTNEREKSEL	26
1.10 AZ INTÉZMÉNY FEJLESZTŐ TEVÉKENYSÉGÉNEK LEGFONTOSABB ELEMEI	29
1.11 A PEDAGÓGIAI PROGRAM VÉGREHAJTÁSÁHOZ SZÜKSÉGES KÖRNYEZET (ESZKÖZÖK ÉS FELSZERELÉSEK)	31
1.12 A KÖRNYEZETI NEVELÉS PROGRAMJA	31
1.12.1 <i>A környezeti nevelés célja</i>	31
1.12.2	32
1.13 EGÉSZSÉGFEJLESZTÉSI PROGRAM	33
1.13.1	33
1.13.2	33
1.13.4	35
1.14 AZ ELSŐSEGÉLYNYÚJTÁSI ALAPISMERETEK ELSAJÁTÍTÁSA	35
1.15. A FELVÉTELI ELJÁRÁS KÜLÖNÖS SZABÁLYAI	37
1.15.1 <i>Felvétel az általános iskola első évfolyamára</i>	37
1.15.2. <i>A szakgimnázium 9. évfolyamába lépés feltételei</i>	38
1.15.3. <i>Az iskolaváltás, valamint a tanuló átvételének szabályai</i>	39
II. AZ INTÉZMÉNY HELYI TANTERVE	40
2.1 AZ ISKOLA KÉPZÉSI RENDJE	40
2.1.1 <i>A választott kerettanterv megnevezése:</i>	40
2.2 AZ EGYES ÉVFOLYAMOKON TANÍTOTT TANTÁRGYAK ÉS AZOK ÓRASZÁMAI	41
2.2.1	41
2.2.2	43
2.2.3	45
2.3 AZ ELŐÍRT TANANYAG ÉS KÖVETELMÉNYEK	47
2.4 AZ ALKALMAZHATÓ TANKÖNYVEK, TANULMÁNYI SEGÉDLETEK KIVÁLASZTÁSÁNAK ÁLTALÁNOS ELVEI	47
2.5 A NEMZETI ALAPTANTERVBEN MEGHATÁROZOTT PEDAGÓGIAI FELADATOK HELYI MEGVALÓSULÁSA	48
2.5.1	49
2.6 A VÁLASZTHATÓ TANTÁRGYAK, FOGLALKOZÁSOK	50

2.7 A TANULÓK ESÉLYEGYENLŐSÉGÉT SZOLGÁLÓ INTÉZKEDÉSEK	50
2.8 AZ ISKOLAI BESZÁMOLTATÁS, AZ ISMERETEK SZÁMONKÉRÉSE	51
2.8.1	52
2.9 A TANULÓK TANULMÁNYI MUNKÁJÁNAK ÉRTÉKELÉSE	54
2.9.1	54
2.9.2	55
2.9.3	56
2.9.4 <i>Írásbeli és számonkérés értékelése</i>	57
2.10 AZ OTTHONI FELKÉSZÜLÉSHEZ ELŐÍRT ÍRÁSBELI ÉS SZÓBELI FELADATOK MEGHATÁROZÁSÁNAK ELVEI:	57
2.11	58
2.11.1	58
2.11.2	59
2.12 MINDENNAPOS TESTNEVELÉS MEGVALÓSULÁSA, A TANULÓK FIZIKAI ÁLLAPOTÁNAK MÉRÉSE	59
2.13	60
2.14 A CSOPORTBONTÁSOK ÉS EGYÉB FOGLALKOZÁSOK SZERVEZÉSI ELVEI	60
2.15 A TANULÓK JUTALMAZÁSÁNAK, MAGATARTÁSÁNAK ÉS SZORGALMÁNAK ÉRTÉKELÉSI ELVEI	61
2.15.1	61
2.15.2	62
2.15.3	63
2.16	65
2.16.1	65
2.16.2	66
2.16.3	66
2.16.4	66
2.16.5	66
2.16.6	67
2.17	67
2.17.1	67
2.17.2 <i>A középszintű érettségi témakörei</i>	68
2.17.3	68
2.18	68
2.19. SZAKGIMNÁZIUMI SZAKMAI PROGRAM	69
2.20	69
2.21 A PEDAGÓGIAI PROGRAMMAL KAPCSOLATOS EGYÉB INTÉZKEDÉSEK	70
III. LEGITIMÁCIÓS ZÁRADÉK	71
3.1 A PEDAGÓGIAI PROGRAM HATÁLYBA LÉPÉSE, FELÜLVIZSGÁLATA	71
3.2 AZ INTÉZMÉNYBEN MŰKÖDŐ EGYEZTETŐ FÓRUMOK NYILATKOZATAI	72
3.4 MELLÉKLETEK	74

A pedagógiai program összeállításánál az alábbi dokumentumok előírásait vettük figyelembe:
2011. évi CXCV. Törvény a nemzeti köznevelésről

- 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelete a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról
- a kormány 229/2012. (VIII.28.) rendelete a nemzeti köznevelésről szóló törvény végrehajtásáról
- az Emberi Erőforrások Miniszterének 20/2012. (VIII. 31.) rendelete a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról
- az iskola Alapító Okirata Szakmai Alapdokumentum
- az iskola Szervezeti és Működési Szabályzata.

I. NEVELÉSI PROGRAM

Hitvallásunk

„Az iskola arra való, hogy az ember megtanuljon tanulni, hogy felébredjen tudásvágya, hogy megismerje a jól végzett munka örömeit, megízlelje az alkotás izgalmát, megtanulja szeretni azt, amit csinál, és megtanulja azt a munkát, amelyet szeretni fog.”

(Szent-Györgyi Albert)

Hitvallásunk nagyon pontosan tükrözi nevelőtestületünk, iskolánk legfőbb célját, elképzelését arra vonatkozóan, hogy milyen iskolát szeretnénk megteremteni a hozzánk járó tanulók számára.

- Hisszük, hogy a ránk bízott gyerekekben kialakítjuk az önálló ismeretszerzés igényét, mellyel az életre készítjük fel őket.
- Hisszük, hogy iskolánkban a szegregációmentes, együttnevelési tanulói környezet biztosítása segíti a társadalmi beilleszkedést, egyéni boldogulást, a tehetségek kibontakozását.
- Példamutatásunkkal, nevelőmunkánkkal megtanítjuk a gyerekeket a legfontosabb emberi értékekre: a demokrácia, a humanizmus, az egyén tiszteletére; a népek, nemzetek, nemzetiségek, etnikai csoportok egyenlőségére, a szolidaritásra és toleranciára.
- Hisszük, hogy tanulóink aktív részt vállalhatnak környezetük alakításában. Felkeltjük figyelmüket környezetünk védelmére, az ÖKO szemlélet fontosságára.
- Közösségünk biztosítja tanulóinknak az önállóságot, öntevékenységet és az iskolai önkormányzás gyakorlását.
- Iskolánkban oktatással, neveléssel, tájékoztatással az egészséges és kulturális életmódra nevelünk. Az életvezetéshez szükséges pozitív attitűdöket, motívumokat, szokásokat alakítunk.
- Felkészítjük általános iskolai tanulóinkat a sikeres pályaválasztásra, a középiskolás diákjainkat egy korszerű szakma elsajátítására és az önálló életre, ezzel megalapozva egyéni boldogulásukat.

Helyzetelemzés

Az Erzsébetvárosi Magyar –Angol Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola és Művészeti Szakgimnázium 2011. július 2-ával jött létre két jogelőd intézmény (Erzsébetvárosi Általános Iskola és Informatikai Szakközépiskola, Magyar-Angol Kéttannyelvű Általános Iskola és Vendéglátó Szakiskola) összevonásával.

Székhely: 1073 Budapest, Kertész utca 30.

A Kertész utcai intézményrész 1889-ben kezdte meg működését.

A 2010/2011-es tanévtől az épület minden szempontból megújult, szép, esztétikus, tiszta és igényes környezetben várja azóta is a tanulókat és a pedagógusokat.

Az osztálytermek nagysága és száma ideális, van elegendő terem csoportbontásokra is. A testnevelés órák megtartására két terem is rendelkezésre áll, valamint sportolási lehetőséget biztosít a többfunkciós sportudvar is. A szabadidős tevékenységet a játszóudvar biztosítja. 2014 nyarán a belső udvari tűzfal megújult.

Az iskolai könyvtár gazdag anyaggal rendelkezik. A könyvtárnak fontos szerepe van a tanulók olvasóvá nevelésében, az önművelésre való készítésre és a diákok képességeinek fejlesztésében. A szakgimnáziumi művészeti oktatást segíti a színterem, mely előadások tartására is alkalmas. Az épület ötödik emeletén kapott helyet az ének szaktanterem.

A teljesség igénye nélkül az alábbi hírességek voltak iskolánk tanulói: Presser Gábor, Kocsis Zoltán, Ránki Dezső, Karinthy Frigyes, Demjén Ferenc, Korda György, dr. Kiss Gergely.

Híres tanárok: Füst Milán, Öveges József, Germanus Gyula, Bubik István.

Telephely: 1077 Budapest, Dob utca 85.

A Dob utcai intézményrész elődje a Dob utca 95. szám alatt 1890-ben kezdte meg működését, községi elemiként.

A Dob utca 85. szám alatti intézményrész Hegedűs Ármin tervei alapján épült. Az épület külső és belső tereit a szecesszió jegyei szepítik. 1906 óta működik iskolaként. A tornaterem egyben díszterem is, a 3. emeleten kapott helyet. A IV. emeleten informatika és angol szaktanterem, valamint az aktívan működő könyvtár segíti a mindennapi nevelő és oktató munkát. Az udvar gumitéglás borítást kapott, 2015-ben a tűzfal is megújult.

Az épület III. emeletén az osztrák Akadémiai Kiadó Sissi naplójának bevételét adományozta az iskolának, ebből létesült a Sissi Művészeti Emléktanterem.

Híres tanulók voltak: Rejtő Jenő, Garas Dezső, Ruttkai Éva, Gálvölgyi János, Somló István, Harsányi Levente.

Az iskola társadalmi környezete:

Erzsébetváros földrajzi fekvése miatt a főváros közlekedésében, kereskedelmi és kulturális életében sajátos szerepet tölt be. Ez a kezdetektől meghatározza a lakosság szociális összetételét, amelyben a kerület előregedésével párhuzamosan jelentkező, majd felerősödő negatív tendenciák az elmúlt évtizedekben jelentős romlást idéztek elő. A lakosság többsége számára a kerületi életfeltételek hasonlóan kedvezőtlenek. A fővárosban itt a legkisebb az egy főre jutó zöldterület.

Tanulók túlnyomó többsége Erzsébetváros bérházaiból érkezik, adott szociális háttérrel. Néhány diák lakik a szomszédos kerületekben. Különösen a középiskolába többen járnak Budapest környékéről, a diákok közül jó néhányan rendszeresen dolgoznak.

Sok a gyermekét egyedül nevelő szülő.

Egyre nagyobb az igény a kisgyermekkorban kezdődő nyelvtanulás, valamint a művészeti oktatás iránt.

A külföldi tanulók aránya is évről évre nő, ami újabb pedagógiai feladatokat jelent. Inkluzív iskolaként fontosnak tartjuk a beilleszkedésük segítségét, a magyar nyelvi felzárkóztatásukat, miközben tiszteletben tartjuk saját kultúrájuk gyakorlását is. A külföldi tanulók oktatása, integrálása terén szerzett tapasztalataink, elért eredményeink alapján készítettük el interkulturális programunkat. (lásd: Mellékletek)

Iskolánk profiljai

Általános iskolai oktatás:

Iskolánkban oldott, családi légkör várja az első osztályosokat kedves, tapasztalt tanító néikkel. A nyelvoktatás mellett kiemelten kezeljük az alsó tagozat alapozó munkáját, a későbbi hatékony, tanuláshoz elengedhetetlen képességek, készségek fejlesztését. Elsődleges célunk, hogy a tanulóink szeressenek iskolába járni és a tanulás meghatározó értékévé váljon számukra.

- **Két tanítási nyelvű oktatás**

Az 1994/95. tanévtől kezdődően vezettük be a két tanítási nyelven történő oktatást. Az iskola hagyományainak megfelelően célnyelvnek az angolt választottuk. A program összeállításánál, a célnyelven tanított tantárgyak körének meghatározásakor azt tartottuk szem előtt, hogy a tanulók magyar nyelven is elsajátítsák minden tantárgy szakmai szókincsét, hogy egyenlő eséllyel induljanak a középiskolai felvételinél. Lényeges szempont továbbá az aktuális humánerőforrás biztosítása.

- **Emelt angol (komplex művészeti-programozás/tánc és mozgás) oktatás**

Ezen a tagozaton fontosnak tartjuk az angol nyelv bevezetését 1. évfolyamtól ráhangoló, játékos szókincsfejlesztő nyelvi foglalkozások formájában. A 3. és 4. évfolyamon a nyelvtanítás célja, hogy előkészítse a felső tagozatos emelt óraszámú angol oktatást. Tanulóink készségeinek fejlesztése leginkább a tantárgyi órák keretein belül történik. Tanítási órákon kívül az alsó tagozaton, de igény szerint felsőben is, évfolyamonként egy-egy drámafoglalkozást biztosítunk a Szív-Kamara AMI közreműködésével. Az osztályban kiemelt figyelmet fordítunk a művészeti nevelésre. A rajz, színháték, tánc, ének segítségével a gyerekekben rejlő képességek kibontakoztatására törekszünk. A felvett kisiskolások külön tánc és drámafoglalkozásokon vesznek részt első osztálytól nyolcadik osztályig.. Az osztályok tudásukat minden évben bemutatókon és színelőadásokon mutathatják meg.

Ezen kívül a Dob utcai intézményrészben szivacskezilabda oktatás szakkör jelleggel, a Kertész utcai intézményrészben angol nyelvű tematikus napközi színesíti a délutáni foglalkozások körét.

Mivel iskolánk egyik erőssége a nyelvoktatás, így mindkét tagozatra jellemző, hogy a tanulók 5. osztálytól 8. osztályig heti 5 órában tanulják az angol nyelvet, így általános iskolai tanulmányaik végére eljuthatnak az alap vagy középfokú nyelvvizsgáig.

Szakköznevelési oktatás:

- **Színész II. (Színházi- és filmszínész szakirány) képzés**

A képzés Bubik István pártfogása alatt szakköri formában indult a 90-es évek elején.

Jelenleg a szakköznevelési 5 évfolyamos képzést nyújt. Négy évfolyamon közismereti oktatás és a szakképzésről szóló 2019. évi LXXX. törvény szerinti szakmai képzés, az ötödik évfolyamon kizárólag az szakképzésről szóló 2019.

évi LXXX. törvény szerinti szakmai képzés folyik. A 13. évfolyam végén érettségi bizonyítványt és Színész II. képesítést szereznek tanulóink, mellyel lehetőségük van szakirányú felsőfokú iskolai továbbtanulásra, valamint szakirányú munkába állásra. A tagozat diákjai számos rendezvényen, különböző előadásokon vesznek részt, mely révén iskolánk egyre ismertebb Budapesten és környékén.

Iskolánk erősségei

Az angol nyelv emelt szintű oktatása, a két tanítási nyelvű osztályok, a szakgimnázium színi tagozata mind erősítik iskolánk hírnevét.

- **Interkulturális program**

A külföldi tanulók oktatása, integrálása terén szerzett tapasztalatainkat, elért eredményeinket összegeztük az interkulturális programunkban (lásd: Melléklet)

- **Örökös Ökoiskola cím elnyerése**

- Nevelőtestületünk elkötelezettségét mutatja az ökoiskolai szemlélet iránt. Tanulóinkat a természet és környezetünk szeretetére és megóvására neveljük.

- **Tanáraink, oktatóink felkészültsége, intézményi innováció**

Pedagógusaink, szakoktatóink rendszeresen vesznek részt szakmai-módszertani továbbképzéseken, melyeken az elsajátított új módszerek intézményi alkalmazása, elterjesztése, önálló intézményi innováció megvalósítása biztosítja a nevelés-oktatás korszerűségét.

A szakmai pályázatok eredményei felkészültségüket bizonyítják. Sok pályázat készül abból a célból, hogy a tanulóknak szervezett programokra megfelelő anyagi támogatást tudjunk biztosítani.

- **Változatos szabadidős programok**

Iskolai szabadidős tevékenységeink sokféle kínálatot nyújtanak a tanulók számára: Kirándulások, táborok, múzeum- és színházlátogatások, jeles napokhoz kapcsolódó programok, vetélkedők, versenyek.

1.1.1 A nevelő-oktató munka pedagógiai alapelvei, céljai

Pedagógiai programunk legfontosabb célkitűzése, hogy az Erzsébetvárosi Magyar-Angol Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola és Művészeti Szakgimnázium hatékonyan és eredményesen oktassa és nevelje a rábízott tanulókat.

Oktatási és nevelési tevékenységünk feleljen meg a fenntartó, a működtető elvárásainak, valamint az iskolánkba járó tanulók és szülők igényeinek.

Tevékenységünk középpontjában a minőségi nevelő-oktató munka áll, amely biztosítja a tanulók képességeinek megfelelő fejlődését, továbbhaladását. Arra törekszünk, hogy a diákok biztos alapkészségek birtokában korszerű, használható, alkalmazható tudásra tegyenek szert, és legyenek képesek boldogulni a szűkebb és tágabb környezetükben.

A hatékony és eredményes tanulás érdekében kiemelt célunk, hogy lehetőségeinkhez mérten növeljük a tanulók testi és szellemi teljesítményét.

Pedagógusaink legfőbb szakmai feladata, hogy felkeltsék a tanulók érdeklődését tantárgyaik iránt. Olyan tanulási technikákat, útmutatásokat adjanak, melyek nemcsak egy adott tananyag elsajátítására, hanem más tanulási helyzetekre is alkalmazhatók.

Az iskola által kínált oktatási profilokkal a tehetséges, az érdeklődő tanulóink számára magasabb szintű, elmélyültebb tudást kínálunk.

Az alapkészségek folyamatos fejlesztése mellett fontosnak tartjuk tanítványaink rendszeres felkészítését a különböző szaktárgyi versenyekre, és az ott elért eredmények elismerésével biztosítjuk a további motivációt a fejlődésre.

A tanulási területek ismereteinek integrálását igénylő témákat, jelenségeket feldolgozó tanórák, foglalkozások, témnapok, témahetek, tematikus hetek és projektek alkalmazásával segítjük a tanulókat a jelenségek megértésében, a problémák komplex módon történő vizsgálatában.

Az iskola tanulóbarát, családi légköre segíti tanulóink képességeinek kibontakozását, személyiségük fejlődését. A legfontosabb nevelési céljaink közé tartozik a tanulók erkölcsi érzékének fejlesztése, a felelősségtudatos cselekedetek kialakítása, igazságérzetük kibontakoztatása, társadalmi beilleszkedésük elősegítése.

Pedagógusaink és a pedagógiai munkát segítő dolgozóink példamutatásukkal hatnak a tanulók kötelességtudatának, segítőkészségének, empátiájának, mértéktartásának fejlesztésére, kialakítására, s ezáltal is erősítik az iskola közösségi életét.

Arra törekszünk, hogy a tanulók ismerjék a nemzeti, népi kultúránk értékeit, hagyományait. Tanulmányozzák a jeles magyar történelmi személyiségek, tudósok, feltalálók, művészek, írók, költők, sportolók munkásságát. Alakuljon ki bennük a közösséghez való tartozás, a hazaszeretet érzése. Európa a magyarság tágabb hazája, ezért a tanulók, magyarságtudatukat megőrizve, ismerjék meg annak történelmét, sokszínű kultúráját. Tájékozódjanak az egyetemes emberi civilizáció kiemelkedő eredményeiről is.

Nagy hangsúlyt helyezünk a kreatív, önálló kritikai gondolkodás, az elemző képesség és a vitakultúra fejlesztésére. A tanulók tevékeny részvételével megvalósuló tanulásszervezési eljárások, valamint a tanítás nélküli munkanapokra szervezett tematikus programjaink hatékonyan támogatják a felelősség, az önállóság, a megbízhatóság, a kölcsönös elfogadás elsajátítását. Az önismeret fejlődő és fejleszthető képesség, a társas kapcsolati kultúra alapja, ezért arra törekszünk, hogy diákjaink képessé váljanak érzelmeik hiteles kifejezésére, az empátiára, a kölcsönös elfogadásra.

Olyan gyerekeket szeretnénk nevelni, akik a tanulmányi eredményességük mellett jól működő osztályközösségeket alakítanak ki, beilleszkednek és megtartják az iskola szokásrendjét, részt vesznek az iskola hagyományrendszerének ápolásában és megújításában.

Nagy gondot fordítunk a harmonikus családi minták közvetítésére, a család szerepének megismerésére és funkcióinak ismertetésére.

Megismertetjük tanítványainkkal a helyes táplálkozás, a mozgás, és az egészséges életmód elveit. A szülőkkel együttműködve felhívjuk a tanulóink figyelmét a káros és a függőséghez vezető szokások kialakulásának megelőzésére.

Fejlesztjük a gyermekek szociális érzékenységét és számos olyan képesség kialakítására törekszünk (együttműködés, problémamegoldás, önkéntes feladatvállalás és megvalósítás), amelyek gyakorlása elengedhetetlen a tudatos, felelős felnőtt élethez.

Célunk a természet szeretetén és a környezet ismeretén alapuló környezetkímélő, értékvédő, a fenntarthatóság mellett elkötelezett magatartás kialakítása. Nagy hangsúlyt helyezünk a közvetlen és tágabb környezetünk természeti és társadalmi értékeinek megőrzésére irányuló nevelésre.

Az iskola médiatudatosságra irányuló nevelése a családokkal együttműködve válik hatékonyá, mely lehetővé teszi, hogy a tanulók felelős alkalmazók legyenek; értsék az új és hagyományos médiumok nyelvét, valamint törekedjenek a mindennapi életben ezek értelmes, értékelvű használatára.

1.1.2 A nevelő-oktató munka pedagógiai feladatai

- Folyamatos, egyénhez igazodó fejlesztés, az ismeretek, képességek bővítése, továbbfejlesztése és megszilárdítása.
- A tanuló tanulási nehézségeinek feltárása, problémái megoldásának segítése az iskolai nevelés-oktatás egész folyamatában.
- A tanulásban való lemaradás, illetve a tanulói lemorzsolódás, a korai iskolaelhagyás megakadályozásának érdekében a tanuló személyiségének, képességeinek, szociokulturális háttérének megismerése, a hozzájuk illeszkedő pedagógiai módszerek alkalmazása.
- A tanuló önmagához és másokhoz viszonyított kiemelkedő teljesítményének, tehetségjegyeinek feltárása, fejlesztése a tanórákon, más iskolai foglalkozásokon. A szakszerűen kialakított tanítási-tanulási helyzetek, az ezekhez alkalmazkodó tanulásszervezési módok, értékelési eljárások elősegítik az egyes területeken tehetséges tanulók felkutatását, tehetségük kibontakoztatásának támogatását.
- Az eredményes szocializáció akadályainak korai felismerése és pedagógiai eszközökkel történő kezelése.
- Alkalmazzuk a motiváló és hatékony tanulásszervezési eljárásokat.
- A sajátos nevelési igényű, tanulásban akadályozott, tanulási, magatartási, beilleszkedési nehézségekkel küzdők elfogadása, beilleszkedésük feltételeinek kölcsönös alkalmazkodáson alapuló megteremtése, a hozzájuk viszonyított haladás elismerése, képességeik feltárása és fejlesztése.
- Olyan szervezési megoldások alkalmazása, amelyek előmozdítják a tanulás belső motivációinak, önszabályozó mechanizmusainak kialakítását, fejlesztését.
- A tanulás folyamatát úgy szervezzük meg, hogy abban a tanulók cselekvő módon vegyenek részt, előtérbe állítva tevékenységüket, önállóságukat, kezdeményezéseiket, problémamegoldásaikat, alkotóképességüket.
- Az iskola nevelési-oktatási folyamata elősegíti a tanulók előzetes ismereteinek, tudásának feltárását, lehetőséget ad az esetleges tévedéseik kiigazítására és tudásuk átrendezésére.
- A tanulási esélyek egyenlőségének érdekében olyan szervezeti formákat alakítunk ki tanítási órán vagy azon kívül, melyek alapja az együttműködés: az osztály- vagy csoportmunka, páros vagy egyéni munka, kooperatív tanulási technikák.
- A hátrányos helyzetű tanulók egyéni fejlesztése érdekében a feladathoz illeszkedő tanulásszervezési technikákat alkalmazunk.
- Sajátos tanulásszervezési megoldásokat alkalmazunk a különleges, egyéni bánásmódot igénylő, sajátos nevelési igényű gyerekek, a tanulási és egyéb problémákkal, magatartási zavarokkal küzdő tanulók nevelési-oktatási feladatainak ellátásában.
- Tanításunk egyik fő elve és feladata a tanulókhöz legjobban alkalmazkodó differenciálás a feladatok kijelölésében, megoldásában, az ellenőrzésben és az értékelésben.

1.1.3 A nevelő-oktató munka pedagógiai eszközei, eljárásai

- A kulcskompetenciák fejlesztése során alkalmazható tudás átadására törekszünk változatos módszerekkel, tanulásszervezési eljárásokkal, melynek érdekében a pedagógusok folyamatosan fejlesztik módszertani kultúrájukat. Folyamatosan tevékenykedtetjük tanítványainkat, kihasználjuk a lehetőséget az egyéni

differentiálásra. A tanórákon törekszünk a más tantárgyakkal és az életközeliességgel való kapcsolódási pontok kihasználására.

- A tehetségigérek felismerése érdekében célzott megfigyeléseket, beszélgetéseket végzünk.
- A tehetségfejlesztés során törekszünk a személyre szabott fejlesztésre, tehetségfejlesztő foglalkozásokat, szakköröket biztosítunk, versenyekre készítjük fel tanítványainkat. A különleges bánásmódot igénylő tanulók esetében a tananyag feldolgozásánál lehetővé tesszük az egyéni haladási ütem biztosítását, az adaptív számonkérést.
- A tanulási vagy nyelvi nehézséggel küzdő tanulók eredményessége érdekében fejlesztő foglalkozásokat biztosítunk, kezdeményezően együttműködünk a tanuló fejlesztésében részt vevő további szakemberekkel, utazó gyógypedagógusokkal, a szakszolgálatokkal.
- Az önálló tanulás támogatása során tanulási stratégiákat közvetítünk, mutatunk tanítványainknak. Biztosítjuk a rendszeres könyvtárhasználat lehetőségét. Az önálló feladatvégzést alaposan előkészítjük, gyűjtő- és kutatómunkára ösztönzünk.
- A szociális kompetenciák fejlesztése érdekében empatikus, toleráns légkör biztosításával fejlesztjük a diákok önismeretét, önértékelését. Kooperatív munkaformák szervezésével az együttműködési, felelősségvállalási képességüket alakítjuk.
- A XXI. században elengedhetetlen a digitális kompetenciák fejlesztése, mind a pedagógusok mind a diákok körében. Tanítványainkat az iskola eszközellátottságának függvényében felkészítjük a digitális eszközök kulturált, felelősségteljes használatára. Tanórákon online feladatok, egyéb online tartalmak segítségével motiváljuk őket, segítjük a tanulási folyamatot.
- A kommunikációs képességük fejlődése érdekében tanítványaink beszédkulturáját, szókincsét folyamatosan fejlesztjük, kiemelten kezeljük a szóbeli és írásbeli szövegértés, az értő olvasás fejlesztését. Kooperatív csoportmunkák, páros munkák során érvelő és vitakulturájukat formáljuk.
- A közösségfejlesztés érdekében változatos tanórán kívüli programokat biztosítunk osztály és iskolai szinten is, ápoljuk hagyományainkat. Tanórán kívüli foglalkozások keretében szabadidős tevékenységek során számtalan, érdeklődést felkeltő program várja a diákokat.

1.2 Az iskola arculatával kapcsolatos pedagógiai célok

- A nyelvi oktatás és a művészeti nevelés megerősítése, lehetőségeinek kihasználása a tanulók képességeinek kibontakoztatásában és személyiségük formálásában.
- A két tanítási nyelvű valamint az emelt idegen nyelven való oktatás egy idegen nyelven való gondolkodást is jelent. Általa is fejlődik a tanuló személyisége, önálló gondolkodása, asszociációs készsége és memóriája. Tudatosítjuk tanulóinkban, hogy anyanyelvükön kívül más nyelven is kommunikálhatnak, idegen nyelven is kifejezhetik magukat. Célunk, hogy életkori sajátosságuknak megfelelő témákban tudjanak írásban és szóban megnyilvánulni, véleményt nyilvánítani.
- Interkulturális programunkban kiemelt figyelmet fordítunk a másság elfogadtatására, a felzárkóztatásra, az esélyegyenlőség biztosítására. Erre a Magyarországon hosszabb távon tartózkodni, illetve letelepedni szándékozó külföldi szülők gyermekeinek különösen szüksége van.
- Célunk, hogy minden tanulókat felkészítsük a sikeres pályaválasztásra, az eredményes középiskolai és érettségi vizsgára. Tehetséges középiskolai tanulóinkat emelt szintű vizsgára biztatjuk.
- A környezeti nevelés fontosságának hangsúlyozása érdekében olyan környezeti nevelési programot szervezünk, amely hozzájárul a tanulók környezettudatos magatartásának kialakításához.

- Örökös Ökoiskolaként az iskola minden szegmensében megjelenik a környezettudatos gondolkodás, az ökológiai és természetvédelmi szemlélet.
- Az intézményünk saját innovációkat valósít meg, helyi igényekhez igazodva, a nevelés, oktatás eredményességének fokozására. (olvasás népszerűsítő könyvtárhasználati program, magyar mint idegen nyelv oktatási program, tantárgyspecifikus tehetséggondozó programok)

1.3 A személyiségfejlesztéssel kapcsolatos pedagógiai feladatok

A pedagógiai munkánk tudatos tevékenység, az előzőekben meghatározott és átgondolt célok szolgálatában áll.

A pedagógiai munka hatékonyságát, a pedagógiai folyamat eredményét mindig a kialakított személyiség tevékenységének, magatartásformáinak minőségén keresztül mérhetjük le.

Ma a legfőbb pedagógiai célnak a konstruktív életvezetésre képes, autonóm személyiség kifejlesztését tekintjük. Konstruktív életvezetésen olyan életvitelt értünk, amely szociálisan értékes, de egyénileg is eredményes.

A nevelő hatások sikere a személyiség, mint belső feltételrendszer ösztönző erején áll. Ezeket a motiváló erőket, az egyén akarati mechanizmusát, szükségleteit kell kialakítanunk az autonóm, belső mozgatóerőtől vezérelt, konstruktív életvezetésre képes egyén nevelése érdekében.

A személyiségfejlesztés első lépése a tanuló minél teljesebb megismerése, az adott életkorhoz illeszkedő, az egyénre méretezett módszerek megtalálása. Szükségszerűek a mentálhigiénés feltételek, mint önismeret, önnevelésre való igény és képesség, az önbizalom és az önkritika helyes arányának a kialakítása.

A tanuláshoz szükséges akarati tulajdonságok - rendszeresség, kötelességtudat, igényesség, koncentráció-képesség alakítása, majd erre építve a személyiség elképzelésének felvázolása, az ehhez szükséges tulajdonságjegyek tudatosítása, irányított erősítése.

A személyiséget többféle módon formáljuk:

- alapja a szaktanár által közvetített tudás, ismeretanyag átadása,
- az oktatási-tanulási folyamatba épített következetesség,
- a teljesítmény értékelésének realitása és ösztönző ereje,
- a tanár személyisége és magatartása által közvetített általános emberi értékek.

A személyiségfejlesztés minden pedagógus és pedagógiai munkát segítő munkatárs feladata. Ebben fokozottabb szerep jut azonban az osztályfőnököknek, mivel tevékenységében nagyobb hangsúllyal jelenik meg a személyes odafigyelés és a törődés.

A személyiségfejlesztés végső célja, hogy a tanuló:

- megismerje önmagát, szűkebb és tágabb környezetét,
- a konstruktív életvezetéshez szükséges értékek birtokába jusson,
- alkalmazkodjon és figyelembe vegye a körülötte élőket,
- rendelkezzen a 21. századi kulcskompetenciákkal,
- legyen képes választani az alternatívák közül,

- belső szükségletből cselekedjen.

A szakórák mellett más oktatásszervezési tevékenységek is támogatják a személyiség fejlesztését. Így pl.: az osztályfőnöki órák, az egészség- és környezetnevelési program, a tanítás nélküli munkanapok programjai, tanórákon kívüli tevékenységek, pl. szakkörök, versenyek, vetélkedők, osztály rendezvények, napközi, könyvtárhasználat, sportfoglalkozások, kirándulások, táborozások, az iskola hagyományrendszere, valamint az egyéni beszélgetések.

A személyiség fejlesztése az iskola minden tevékenységében, programjában folyamatosan jelen van.

A 2024/2025-ös tanévben csatlakozunk *A Jobb Veled A Világ Alapítvány* által meghirdetett **Boldogságóra Programhoz**. Az alapprogram célja, hogy a pozitív pedagógia kutatási eredményeire építve a diákok mentális egészségének és jóllétének fejlesztéséhez adjon olyan eszközöket a gyerekek kezébe, amelyek segítségével képessé válnak a boldogság megélésére. A boldogságnövelő stratégiák elsajátítása 10 témakör köré szerveződve történik, amelyekkel havonta minimum egyszer foglalkoznak az érintett osztályok a tanórákon. A 10 témakör a következő:

- Boldogságfokozó hála
- Optimizmus gyakorlása
- Társas kapcsolatok ápolása
- Boldogító jócselekedetek
- Célok kitűzése és elérése
- Megküzdési stratégiák
- Apró örömök élvezete
- Megbocsátás
- Testmozgás
- Fenntartható boldogság

A témaköröket korosztály-specifikus feladatokkal, változatos pedagógiai módszerekkel és munkaformákkal dolgozzák fel az osztályok. A program hatására diákjaink képessé válnak az őket érő kihívásokra egészséges megküzdési stratégiákkal reagálni, boldogabb és kiegyensúlyozottabb életet élni.

1.4 A közösségfejlesztéssel kapcsolatos pedagógiai feladatok

A közösségfejlesztés célja, hogy az egyének átéljék és tudatosodjon bennük, hogy tagjai a helyi közösségnek, amiért felelősséggel tartoznak.

Az iskola egyik alapvető feladata a közösségi szemlélet megalapozása és kialakítása, a megfelelő értékrend közvetítése a diákok felé.

A nevelés- oktatás folyamatában motiválni és ösztönözni kell a diákokat arra, hogy az iskolán belül és azon kívül közösségeket válasszanak maguknak.

Az iskolai közösségekben kell kialakulnia azoknak az érdeklődési elemeknek és kompetenciáknak, amelyek az iskola keretein túlmutatnak, így például a közösségi felelősségvállalás szükségessége, valamint az egyéni érdekérvényesítés igénye.

A közösségi nevelésre változatos szintereket biztosítunk: tanórák, osztályfőnöki és etika órák, napközis foglalkozások, szakkörök, szabadidős tevékenységek, osztályszintű és iskolai programok, hagyományok. A szociális és

kommunikációs kompetenciák fejlesztése, egymás elfogadására, együttműködésre, kulturált viselkedésre nevelés minden tanóra és foglalkozás feladata szegregációmentes tanulási környezetet biztosításával.

A *közösségfejlesztés* első színtere az osztály. Kiemelt szerepe van a közösségformálás szempontjából az osztályfőnöknek, fontos szerepet kapnak az egy osztályban tanító tanárok és az osztályt közéleti szinten képviselő diákönkormányzati vezetők. Az osztályfőnöki órák célzott programjait egyéb osztály rendezvények egészítik ki, melyek erősítik a közösségben az összetartozás érzésének kialakulását és megerősödését. Ilyenek az osztálykirándulások, közös szabadidős programok, klubdelutánok.

A tanítási órán megvalósítható közösségfejlesztő feladatok

Az integrált iskolai környezet, a kooperatív munkamódszerek alkalmazása tanítási órákon számos lehetőséget biztosít a közösség, a szociális kompetenciák fejlesztésére:

- tanórai csoportmunka;
- páros- és kooperatív munka,
- szituációs gyakorlatok;
- interaktív nevelési-oktatási helyzetek alkalmazása
- drámapedagógiai elemek, játékos feladatok alkalmazása

A tanítási órán kívül megvalósuló közösségfejlesztési színterek és a szabadidős tevékenységek területei:

Az iskolánkban a napközi otthon, valamint a tanulószoba keretében is feladatunk a közösségek fejlesztése a napközit vezető pedagógus irányításával. A közösen kialakított szabály és felelősi rendszer, a közös munka és játék erősíti a csoporthoz tartozás érzését, a felelősségvállalást. Tanulási időben egymás tanulmányi munkájának segítségére ösztönözzük őket, fejlesztjük önellenőrzési és önértékelési képességüket.

Tehetséggondozás és felzárkóztatás: magyar, matematika felvételi előkészítő, korrepetálás és lehetőség szerint egyéb tantárgyi felzárkóztatás, tehetséggondozás.

Versenyegek, vetélkedők, bemutatók: a tehetséges tanulók támogatását, illetve a diákok szabadidejének tartalmas eltöltését segítik a különböző kulturális és sportversenyegek, vetélkedők, A legtehetségesebb tanulókat a kerületi, fővárosi, országos versenyekre is felkészítjük.

Könyvtár: az iskola minden tanulója a könyvtár tagja, meghatározott szabályzat szerint működik. A könyvtárat vezető pedagógus támogatja a tanulók önművelődését, az életkornak megfelelő irodalmi művek beszerzésével és ajánlásával.

A szaktanárokkal együttműködve könyvtári órákat szervez, célkitűzéseit a könyvtár pedagógiai program alapján valósítja meg.

Énekkar: fő célja a művészeti nevelés és szakmai felkészítés a szakköznevelési tanulók számára.

Sportkörök: A külső partnerekkel megvalósuló foglalkozások a testnevelés órákkal együtt biztosítják a diákok mindennapi testedzését, valamint felkészítését a különböző sportversenyekre, sporteseményekre.

Szakkörök: A különféle szakkörök működése a tanulók egyéni képességeinek fejlesztését, tehetségének gondozását szolgálja. A szakkörök indításáról minden tanév elején az iskola nevelőtestülete dönt.

Szabadidős programok, kirándulások: A tantervi követelmények teljesülése, a nevelőmunka elősegítése, a közösségfejlesztés céljából az osztályok évente több alkalommal szerveznek tanulmányi kirándulásokat, sétákat, színház- és múzeumi napokat, egyéb rendezvényeket, amelyeken a részvétel önkéntes. Az iskolai buszos kirándulások szervezése mindenkor hatályos jogszabályok alapján történik.

Határtalanul kirándulás, célnyelvi országba történő tanulmányi kirándulás: a nevelési és a tantervi követelmények teljesítését segítik, amelyeken a részvétel önkéntes, a felmerülő költségeket a szülők fedezik.

Táborok: Erzsébet tábor, kerületi szervezésű nyári napközis tábor, kerületi szervezésű nyári táborok Balatonmária-fürdőn, gólyatábor.

Az *iskolai hagyományok* a diákság mindennapi életének szerves részét képezik, ezek segítik az iskolához való kötődés kialakulását. A hagyományok ápolása, tisztelete, újabb eseményekkel való gyarapítása egyrészt iskolánk hírnevét erősíti, másrészt azt bizonyítja, hogy diákjaink igénylik ezen események megrendezését, esetleges bővítését.

Az iskola hagyományai

- iskolai ünnepélyek, megemlékezések (évnnyitó, évváró, ballagás, nemzeti ünnepek, emléknapi)
- a tanév kiemelt rendezvényei (szülői bál, év végi gálaműsor)
- világnapok (pl.: a zene világnapja, a Föld napja, Madarak és fák napja, a víz világnapja, gyermeknap, a)
- jeles napok és népszokások (magyar népmese napja, magyar kultúra napja, Márton nap, Mikulás, Luca napi vásár, karácsony, farsang, húsvét)
- célnyelvi országok hagyományai (Halloween, Guy Fawkes Day, Thanksgiving, St. Patrick's Day)
- rajz és fotókiállítások, -pályázatok
- házi versmondó versenyek angol és magyar nyelven
- házi bajnokságok, sportnap, Magyar diáksport napja, Kihívás napja
- egészségnap

- pályaorientációs nap
- Határtalanul program
- papírgyűjtés
- óvodások, óvónénik fogadásaErzsébet tábor
- projekthetek a mindenkori tanév rendje szerint
- gólyatábor
- gólyahét
- szalagavató
- karácsonyi gála
- Ádámok és Évák ünnepe
- szülői gála
- szakmai, alkotó tábor
- sulihét
- szakmai börze

1.5 A pedagógusok helyi intézményi feladatai

A pedagógusok feladatainak részletes listáját személyre szabott munkaköri leírásuk tartalmazza.

A pedagógusok legfontosabb helyi feladatai

- a tanítási órákra való felkészülés,
- a tanulók munkájának rendszeres értékelése,
- a megtartott tanítási órák dokumentálása, az elmaradó és a helyettesített órák vezetése,
- beiskolázás az 1. évfolyamra, felvételi eljárás, javító- osztályozó és különbözeti vizsgák lebonyolítása,
- dolgozatok, tanulmányi versenyek összeállítása és értékelése,
- a tanulmányi versenyek lebonyolítása,
- tehetséggondozás, a tanulók fejlesztésével kapcsolatos feladatok,
- felügyelet a vizsgákon, tanulmányi versenyeken, iskolai méréseken,
- iskolai kulturális és sportprogramok szervezése,
- osztályfőnöki, munkaközösség-vezetői, diákönkormányzatot segítő feladatok ellátása,
- az ifjúságvédelemmel kapcsolatos feladatok ellátása,
- szülői értekezletek, fogadóórák megtartása,
- részvétel nevelőtestületi értekezleteken, megbeszéléseken,
- részvétel a munkáltató által elrendelt továbbképzéseken,
- a tanulók felügyelete óraközi szünetekben és ebédeléskor,
- tanulmányi kirándulások, iskolai ünnepek és rendezvények megszervezése,
- iskolai ünnepeken és iskolai rendezvényeken való részvétel,
- részvétel a munkaközösségi értekezleteken,
- tanítás nélküli munkanapon az igazgató által elrendelt szakmai jellegű munkavégzés,
- iskolai dokumentumok készítésében, felülvizsgálatában való közreműködés,
- szertárrendezés, a szakleltárak és szaktantermek rendben tartása,
- osztályterem rendben tartása és dekorációjának kialakítása.

Az osztályfőnököt – az osztályfőnöki munkaközösség vezetője javaslatának figyelembevételével – az igazgató bízza meg minden tanév júniusában, elsősorban a felmenő rendszer elvét figyelembe véve.

1.5.1. Az osztályfőnöki munka tartalma, az osztályfőnök feladatai

A mindenkori osztályfőnök feladata, hogy a rábízott osztályközösséget vezesse, annak életét, tevékenységét szervezze. Központi szerepe van abban, hogy átfogja, befolyásolja a tanulók egész élet tevékenységét, a tanulást, a tanuláson kívüli munkát, a közösségi-közéleti tevékenységet, a szabadidő eltöltését. Ez a nevelő – oktató - szervezőmunka igen komoly, felelősségteljes, komplex jellegű tevékenység. Az osztályfőnök koordinációs munkája során összeköti a családot, az egykorúak közösségét és az iskolát. Pedagógiai munkáját összehangolja a közoktatási előírásokkal, a Nemzeti Alaptantervvel, a helyi pedagógiai programmal, az egyetemes és a magyar erkölcsi értékekkel, szokásokkal, tradíciókkal. Személyisége példaértékű lehet a tanulói előtt. Ehhez az szükséges, hogy az alapvető értékeket hitelesen képviselje, közvetítse. Tudjon dönteni, szervezni, rendelkezzen jó kommunikációs készséggel, pedagógiai és pszichológiai ismeretekkel, legyen türelmes, empatikus.

Feladatai a következők:

- Az iskola pedagógiai programjának szellemében neveli osztályának tanulóit, munkája során maximális tekintettel van a személyiségfejlődés jegyeire.
- a tanulmányi munka nyomon követése
- az osztályközösségben a BTM-es, SNI-s, HH-s, HHH-s és lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók helyzetének nyomon követése, szükség esetén a beavatkozás előkészítése,
- az osztály közösségi életének figyelemmel kísérése és alakítása, segíti a perifériára szorult tanulók beilleszkedését az osztályközösségbe.
- kapcsolattartás az osztályban tanító tanárokkal,
- a házi rend ismertetése és betartatása,
- a diákönkormányzat munkájának segítése,
- az adminisztrációs munka elvégzése: Kréta napló kitöltése, vezetése, ellenőrzése, szülői bejegyzések, üzenetek figyelemmel kísérése, hiányzások vezetése, a félévi értesítők elkészítése a Kréta rendszerben, és nyomtatott formában is, az év végi bizonyítványok megírása, kiadása, pótvizsgák, osztályozóvizsgák adminisztrációjának elkészítése, anyakönyvek kitöltése, nyomtatása/megírása, felvétellel kapcsolatos munka elvégzése, statisztikák elkészítése,
- minősíti a tanulók magatartását, szorgalmát, minősítési javaslatát a nevelőtestület elé terjeszti,
- az osztályozó konferenciákra való felkészülés,
- kapcsolattartás a szülőkkel, ennek formái: szülői értekezletek tartása évente minimum 2 alkalommal (az osztályt érintő közös problémák, programok megbeszélése céljából), fogadóórák tartása (tanácsadás, a gyerekek egyéni gondjainak, eredményeinek megbeszélése céljából),
- írásbeli kommunikáció a szülőkkel, szükség esetén a megfelelő szakemberekkel,
- felső tagozaton osztályfőnöki tanmenet készítése a helyi tanterv alapján,
- felső tagozaton osztályfőnöki órák tartása a tanmenetnek megfelelően,
- az iskola hagyományaihoz igazodva megszervezi és lebonyolítja az adott tanévben rábízott vagy önként vállalt iskolai programokat (például évnnyitó vagy évzáró, karácsony, ballagás, ünnepélyek vagy megemlékezések, stb.),

- megtervezni és megszervezni az iskolán kívüli programokat (például tanulmányi kirándulás, kulturális intézmények látogatása, Erzsébet tábor),
- kapcsolatot tartani az osztályban tanító pedagógusokkal, az utazó fejlesztő- és gyógypedagógussal, az iskolaegészségügyi szolgálattal, az iskolapszichológussal, az intézményi szociális segítő munkatárssal, a pedagógiai munkát segítő munkatársakkal, pedagógiai szakszolgálatokkal, család- és gyermekjóléti szolgálattal,
- aktívan részt vesz a pedagógiai munkaközösség munkájában.

1.5.2. A napközis és tanulószobai foglalkozásokat tartó pedagógusok sajátos feladatai és hatásköre:

- Eredményes tanulást segítő tanulásszervezés és tanulásirányítás annak érdekében, hogy a tanulók képességeiknek megfelelően készüljenek fel a másnapi tanítási órákra.
- Mintát ad a tanulási módszerekre, technikákra, segíti az önálló tanulást.
- Önművelődésre ösztönzi a tanulókat.
- Játékos képességfejlesztő feladatokat alkalmaz a tanulási nehézségekkel küzdő gyerekek segítésére.
- Tantárgyi felzárkóztatást biztosít.
- Támogatja az elemi szokások kialakítását: kulturált étkezés, önkiszolgálás,; esztétikus iskolai környezet, rendjének, tisztaságának fenntartása; helyes higiénés szokások megszilárdítása.
- Megalapozza a viselkedéskultúrát, segíti a konfliktushelyzetek megoldását.
- Csoportközi foglalkozásokat szervez a tanulók egyéni érdeklődésének, képességeinek megfelelően.
- Biztosítja a szükséges testmozgást.

1.6 A kiemelt figyelmet igénylő tanulókkal kapcsolatos pedagógiai tevékenység

1.6.1 A tehetség, képesség kibontakoztatását segítő tevékenység

Tehetségesnek azok a gyerekek tekinthetők, akik az alábbi tehetségjegyek valamelyikével rendelkeznek, pl. átlag feletti általános képességek, átlagot meghaladó speciális képességek, kreativitás, feladat iránti elkötelezettség.

A tehetség kibontakozását azonban erőteljesen meghatározza a szociális környezet, a család, az iskola és a kortársak. Az iskolának, a pedagógusnak kiemelt szerepe és felelőssége van a tehetségek, tehetségígérettek felkutatásában és kibontakoztatásában, mivel a tehetséges gyermek is hosszas fejlesztő munka eredményeként formálódik.

A tehetséggondozás szinterei:

- A két tanítási nyelvű és az angol nyelvet emelt szinten biztosító osztályokban az angol nyelvet emelt óraszámú, csoportbontásban tanítjuk. Különösen nagy hangsúlyt fektetünk a célnyelvi kommunikációra és az angolszász kultúra megismertetésére, országismeretre.
- Az emelt szintű oktatás célja alapvetően az ismeretek és az elsajátítási folyamat kötelező tananyagot túl lépő kiszélesítése, a gazdagítás és a tehetséggondozás. A többlet órákat a szabadon felhasználható órakeretből, ill. tehetségfejlesztő órákkal biztosítjuk.
- Az intézményünk alsó és felső tagozatán, valamint a szakgimnáziumban is művészeti tehetséggondozás zajlik. Az általános iskola alsó és felső tagozatán is működik komplex tehetséggondozó, egy-egy színházi vagy iskolai produkcióra felkészítő foglalkozássorozat a Szív Kamara AMI közreműködésével. A szakgimnázium a színészmesterségre készít fel, művészeket képez. Az évek során több tanuló is felvételt nyert a Színház- és Filmművészeti Egyetemre. Az iskolában a szakgimnáziumi tagozaton nagy létszámú kórus is működik.
- Tanórákon segítjük a kreatív, problémamegoldó gondolkodás elősegítését.
- Differenciált feladatok alkalmazásával törekszünk az önálló ismeretszerzés, önképzés megtanítására. Módszereink pl. kiselőadás, beszámolók, kutatómunkák, versenyfeladatok.
- Változatos délutáni szakköröket biztosítunk külső partnerek bevonásával.
- Házi vetélkedőket, versenyeket, pályázatokat szervezünk és hirdetünk aktuális témákból.
- Kerületi, fővárosi tanulmányi versenyekre készítjük fel tanulóinkat.
- Az infokommunikációs technológiák használata segíti a differenciálást. Jól haladó diákjaink prezentációval, egyéni kutatómunkával segíthetik a tanítási órákat.

Céljaink:

- minden diákunk tehetségének felismerése és felkarolása,
- tehetségfejlesztés, eredményes verseny-előkészítés
- a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók felzárkóztatása,
- Céljaink elérését a szakórák mellett az alábbi szervezési formák támogatják:
- egyéni és kiscsoportos tehetséggondozó versenyek,
- fejlesztő foglalkozások,
- szakköri foglalkozások,
- könyvtári foglalkozások,
- napközi és tanulószobai foglalkozások.

Motiváció, versenyek

A tanulók motiválásának egyik fontos eszköze a versenyeztetés. Különböző szintű és rangú versenyeket szervezünk, így elérhető, hogy a tanulók jelentős része valamely területen sikerélményhez jusson.

A tanulók legnagyobb számban az iskola által szervezett háziversenyeken vesznek részt. Ezek a versenyek kiváló lehetőséget teremtenek a megmérettetés mellett arra is, hogy a tanulók el tudják helyezni önmagukat egy nagyobb tanulói közösségben és új ismeretek megszerzésére ösztönözhetik őket.

A tankerület által szervezett versenyekre felkészítjük tanítványainkat, ezek a versenyek nemcsak a tanuló, hanem az iskola presztízsét is növelik, ha eredményes a helytállás. A legkiválóbbak budapesti és országos versenyeken is megmérettetnek.

Az iskola a miniszter által tanév rendjében meghirdetett versenyek mellett, más szervezetek által kiírt versenyeket, pályázatokat is keres a tehetséggondozás érdekében, melyeken a legjobbak a területi szintről, vármegyei és országos szintű döntőig is eljuthatnak.

A kiemelkedő eredményt elért tanulókat az iskola elismerésben (elismerő oklevelek, szaktanári és igazgatói dicséretetek) jutalomban (könyvjutalmak, könyvutalványok, érmek, kupák) részesíti. Legtehetségesebb, legeredményesebb diákjainkat Vajdaffy-díjjal/A Boldog Iskolásévekért Alapítvány díjával/ Öveges díjjal jutalmazzuk a tanév végén.

1.6.2 A beilleszkedési, tanulási és magatartási problémákkal küzdő és a sajátos nevelési igényű tanulók felzárkóztatását segítő tevékenységünk

1.6.2.a A beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézségekkel összefüggő pedagógiai tevékenység

A beilleszkedési, tanulási és magatartási zavar az elfogadott társadalmi normáktól való eltérő viselkedés, valamint a tanulási képességek zavara. Fontos feladatunknak tartjuk időben felismerni és kiszűrni a beilleszkedési, tanulási és magatartási problémákkal küzdő tanulókat.

Ezért az egyik legfontosabb feladatunk a helyzet felismerése, jelzése, a megfelelő szakemberhez való irányítás, Együttműködünk a gyógypedagógusokkal, pedagógiai szakszolgálatok szakembereivel és az egészségügyi intézményekkel.

- A gyermek saját fejlődéséhez viszonyítjuk értékelését, ezzel segítjük a helyes önértékelés kialakítását.
- Törekszünk differenciált motivációs eszközök használatára, változatos szemléltetésre, munkaformákra, tevékenységközpontú pedagógia alkalmazására.
- Segítő szakembereket (gyógypedagógusok, pszichológus, pedagógiai szakszolgálatok, iskolaegészségügyi szolgálat, családsegítő, gyermekjóléti szolgálat) hívunk segítségül az egyéni tanulási út megtervezéséhez.
- Prevenációs programokat szervezünk, a helyes magatartási, életvezetési attitűd kialakításának érdekében.

Fontos pedagógiai feladatunk, hogy ezekkel a tanulókkal kiemelten foglalkozzunk. E tevékenység során különösen nagy a felelőssége az osztályfőnököknek és a gyermekvédelmi felelősöknek. A BTMN-es tanulók számonkérése és értékelése során minden esetben figyelembe vesszük a szakértői bizottság által kiadott szakértői véleményben foglalt javaslatokat, kedvezményeket, felmentéseket.

Módszereink:

- az osztályfőnöki helyzetelemzés és tanmenet összeállításakor kitérünk a kiemelt figyelmet igénylő tanulók helyzetére,
- a problémák ismeretében a családdal együttműködünk a gyermek beilleszkedését, tanulási, és magatartási nehézségeinek csökkentése érdekében csökkenteni,
- minden esetben együttműködünk a gyermekjóléti szolgálatok és a pedagógiai szakszolgálatok szakembereivel,
- mind az osztályfőnökök, mind a szaktanárok biztosítják a differenciálást a tanórai és tanórán kívüli tevékenységek során az esélyegyenlőség biztosítása érdekében ,
- a szabadidős tevékenységek szervezésekor olyan alkalmakat teremtünk számukra (páros és csoportos játékok, sportversenyek, fizikai állóképességet is igénylő feladatok stb.), amelyek során játékos formában képesek lesznek elsajátítani az alapvető magatartási normákat, szabályokat.

1.6.2.b A sajátos nevelési igényű tanulókkal összefüggő pedagógiai tevékenység

Az alapító okiratunkban rögzített ellátási kötelezettségeink között szerepel a sajátos nevelési igényű tanulók nevelése és oktatása is, mely szerint iskolánk az alábbi tanulók integrálását végzi: beszéd fogyatékos, autizmus spektrumzavar, egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdők, értelmi fogyatékos - enyhe értelmi fogyatékos, érzékszervi fogyatékos - hallási fogyatékkal küzdő.

A NAT-ban meghatározott kiemelt fejlesztési feladatok a SNI tanulókra is érvényesek, azonban a számonkérés és az értékelés során figyelembe vesszük a szakértői bizottság által kiadott szakértői véleményben foglalt javaslatokat, kedvezményeket, felmentéseket.

A tanulók fejlesztése egyéni fejlesztési terv szerint történik, gyógypedagógus, pszichológus közreműködésével.

Célunk:

- Az integráció során az SNI-s tanuló
- önbizalma erősödjön azáltal, hogy normál közösség teljes értékű tagja,
- fejlődjön az önállósága,
- gyorsuljon a fejlődési tempója,
- egészséges és pozitív énképe alakuljon ki.

Az integráció előnyei a közösség többi tagja számára:

- gyermekkoruktól megtanulják és elfogadják az egyéni különbségeket,
- pozitívabban viszonyulnak a mássághoz,
- sokkal érzékenyebbé válnak más emberek nehézségei iránt,
- gyakorolják a segítségadást, megalapozódik a mások iránti felelősségérzet, empátia, figyelmesség, és a gondoskodás.

Módszereink:

- A tanulóknak egyéni szükségleteik szerint megfelelő feltételeket biztosítunk a tanulási esélyegyenlőségük megteremtéséhez, hátrányaik leküzdéséhez, biztosítjuk az egyéni képességeik szerinti tanulás lehetőségét.
- Fontosnak tartjuk a szülőkkel való folyamatos kapcsolattartást.
- Folyamatos kapcsolatot tartunk a pedagógiai szakszolgálattal, szakértői bizottságokkal.

- Az eredményes munka érdekében alkalmazzuk a szakértői véleményben foglaltakat, meghatározott elvárásokat.
- Kiemelten fontosnak tartjuk a gyerekek alapos megismerését, problémájuk okainak feltárását. Hátrányaik leküzdéséhez figyelembe vesszük a részképességeinek esetleges hiányait, és a meglévőket erősítjük. A fejlesztések során meghatározó tényezőként kezeljük a gyermek fogyatékoságának típusát, súlyosságát, a tanuló képességei, a kognitív funkcióit, meglévő ismereteit.

1.6.2.c A tanulási kudarcnak kitett tanulók felzárkóztatása

Az iskolai lemorzsolódással és korai iskolaelhagyással veszélyeztetett tanulók körében az alábbi megelőző tevékenységeket folytatjuk:

- A tanulók felzárkóztatásához hatékony tanulásszervezési módokat használunk.
- Használjuk az infokommunikációs technológiák lehetőségeit.
- Tantárgyi korrepetálásokat biztosítunk.
- A napköziben és a tanulószobán való részvétel során az egyéni tanulási tempóhoz igazított tanulást szervezünk.
- A tantárgyi tanulás problémamegoldó, kreatív mozzanatait előtérbe helyezzük.
- Törekszünk a játékok által történő fejlesztési lehetőségek feltárására.
- Fokozottan figyelünk a tanulási kudarcnak kitett tanulók mulasztásaira, ezzel megelőzve a lemorzsolódást, a szülőkkel állandó kapcsolatot tartunk.
- Feladatunk a hatékony együttnevelés megvalósítása, inklúzió és integráció. A középiskolai osztályokban kiemelt fontosságú a lemorzsolódás megelőzése, a tanulók fejlesztése a sikeres érettségi vizsga és a komplex szakmai vizsga érdekében.
- Szükség esetén bevonjuk az iskolai szociális segítő munkatársat, az iskolapszichológust és az iskolaegészségügyi szolgálatot is.

1.6.2.d A gyermek- és ifjúságvédelemmel kapcsolatos feladatok

Az iskolánk kiemelt figyelmet fordít a megelőzésre (a prevencióra). Feladatunk időben felismerni a hátrányos helyzet és a veszélyeztetettség meglétére vagy kialakulására utaló jeleket.

Fontos megismerni, hogy milyen körülmények között szocializálódik a gyermek (szülőkkel való beszélgetés során). Az alábbi megelőzést szolgáló programokat szervezzük:

- egészségnevelési tájékoztatások,
- drogmegelőzési és bűnmegelőzési programok szervezése,
- az iskolapszichológus és az iskolai szociális segítő munkatárs által szervezett közösségfejlesztő, egymás elfogadását szolgáló foglalkozások,
- az iskolaór szolgálatot szükség esetén igénybe vesszük.
- Az iskolapszichológus számára biztosított, hogy tanórákon is megfigyelhesse a gyermekeket, ill. tanórák alatt egyéni segítő foglalkozást tartson diákjaink számára.
- Odafigyelünk a tanítási folyamatban észlelhető, és a napi oktató munkában nem megfelelően fejleszhető, a sikeres tovább haladást akadályozó egyéni sajátosságok, képesség- és jártasság hiányok felismerésére, melyeket jelzünk a szülőknek, valamint a megfelelő szakembereknek.

Ilyen jel lehet például:

- a tanulási és teljesítményzavar,
- beilleszkedési és magatartás
- a gyermek állandósult bizonytalan egészségügyi állapota
- a gyermek elhanyagoltsága.

1.6.2.e A szociális hátrányok enyhítését segítő tevékenységünk

Az intézmény vezetői és az osztályfőnökök közösen szűrik ki a szociális hátrányokkal küzdő tanulókat.

A szociális hátrányok észlelése után feladataink a következők:

- a problémák feltárása és a stratégiák kidolgozása az egyéni megsegítésre,
- igény szerint ügyelet és étkezés biztosítása a tanítási szünetek idejére,
- napközis vagy tanulószobai foglalkozás biztosítása,
- könyvtár használatára nevelés, irányítás,
- szabadidős programok biztosítása a gyermekek számára,
- szakkörökben, sportkörben való részvétel igény alapján,
- tájékoztató, felvilágosító és prevenciós programok szervezése,
- szükség esetén kapcsolat felvétele a családsegítő szervezetekkel.

A fentiekén kívül a napközi és a tanulószoba az alábbi lehetőségeket biztosítja:

- a kulturált étkezés és helyes étkezési szokások kialakítását,
- a szabadidő hasznos és értelmes eltöltését,
- a házi feladat elkészítését,
- mindennapi testmozgást és levegőztetést,
- a helyes életviteli és viselkedési szabályok alkalmazását,
- a hatékony tanulási módszerek alkalmazását,
- a tanulási önállóság kialakulását.

1.6.2.f A tanulók esélyegyenlőségét szolgáló intézkedések

- Szegregációmentes együttnevelési környezetet alakítunk ki az esélyegyenlőség biztosítása érdekében, szervesen részt veszünk a tankerület deszegregációs tervének megvalósításában.
- A hátrányos helyzetű tanulók integrálását segítjük az iskolaszintű közösségépítő, közösségfejlesztő programokkal is.
- Iskolánkban kiemelt fontosságúnak tartjuk a gyermek- és ifjúságvédelmet.
- Egyik kiemelt feladatunk a nehéz körülmények között élő tanulók segítése, és a szülők tájékoztatása.
- A Család- és Gyermekjóléti Szolgálattal szorosan együttműködünk.
- Segítjük tanulóink pályaválasztását.
- Felvilágosító, prevenciós programokat szervezünk.
- Biztosítjuk tanulóink rendszeres egészségügyi szűrővizsgálatát.
- Intézményi innováció keretében megkönnyítjük a hátrányos helyzetű tanulók óvoda-iskola átmenetét. Olyan pedagógiai elveket, módszertani és tanulászervezési eljárásokat alkalmazunk, amelyek tevékenységközpontúak, és a hatékony együttnevelést szolgálják.

1.7 A szülő és a pedagógus kapcsolattartásának formái

Az iskolának ahhoz, hogy nevelő-oktató feladatát megfelelően el tudja látni, szükséges és elengedhetetlen, hogy valódi nevelő-partneri kapcsolatot tudjon kialakítani a gyerekek szüleivel.

A pedagógusok, a szülők és a pedagógiai munkát támogató minden szereplő kapcsolata – a közös célt szem előtt tartva – a kölcsönös tiszteleten és nyílt párbeszédre alapul.

A szülők jogait és kötelességeit meghatározza a nemzeti köznevelésről szóló törvény.

Kiemelten fontos olyan rendezvények, iskolai események szervezése, melynek során a szülők belülről is megismerik az iskolában folyó munkát, gyermekeik pedagógusait.

Ezt a célt szolgálják:

- a szülői értekezletek,
- a fogadóórák,
- a nyílt napok,
- a kiemelt rendezvények,
- a szülők online tájékoztatása, (Kréta, e-mail)
- a szülői munkaközösségben való részvétel

A szülői értekezletek

Az iskola éves munkatervében szereplő szülői értekezletek feladata, hogy tájékoztassa a szülőket; az osztály aktuális helyzetéről, esetleges problémáiról, az osztály tanulmányi munkájáról, eredményeiről, követelményeiről, és az iskolában jelentkező feladatokról.

Az osztályfőnök minden alkalommal áttekintő képet ad osztálya neveltségi szintjének alakulásáról is, előkerülnek nevelési kérdések.

Célunk, hogy növeljük a szülők kompetenciáját, felelősségét a nevelésben, a szülői feladatok ellátásában.

Ha az osztály helyzete, problémái indokolják, az iskola igazgatója, illetve az osztályfőnök rendkívüli szülői értekezletet hívhat össze a szülők tájékoztatására, a problémák közös megoldási lehetőségének megtalálására.

A fogadóórák

Célja, hogy a szülők egyénileg információt kapjanak gyermekük előmeneteléről, magatartásáról, a szaktanár véleményéről. Az iskola biztosítja, hogy a fogadóórán a szülő beszélhessen gyermeke tanárával személyes problémáiról és megtekintheti gyermeke írásbeli dolgozatait.

A pedagógusok fogadóóráinak időpontjait előzetesen az iskolai honlapon közzétesszük, melyekre a szülők bejelentkezhetnek. A fogadóórára a szaktanár vagy az osztályfőnök is behívhatja a szülőt a gyermekkel kapcsolatban felmerülő kérdések miatt.

A nyílt napok

A szülő betekintést nyer az iskolai nevelő- oktató munka mindennapjaiba, megismeri az órák lefolyását, megfigyelheti a gyermeke és a pedagógus kapcsolatát, együttműködésüket, közvetlenül tájékozódhat gyermeke és az osztályközösség életéről.

Szakmai nyílt napok

- Óvodapedagógusok számára, akik volt óvodásaik iskolai tevékenységét láthatják.
- Leendő elsős szülőknek, akik betekintést nyernek az iskolánkban folyó nevelő-oktató munkába.
- Külföldi és hazai egyetemek hallgatói részére.

Szakgimnáziumi bemutatók

A szülők betekintést nyerhetnek a szakgimnáziumban folyó szakmai munkába.

A szülők írásos tájékoztatása

A hivatalos tájékoztatás az e-Kréta rendszeren keresztül történik. Emellett még az osztályban kialakított online csatornákon keresztül is értesíthetik a pedagógusok a szülőket. Ezeknek célja: tájékoztatás gyermekük előrehaladásáról, hiányzásáról, késéseiről, valamint a dicsérő és elmarasztaló intézkedésekről, az osztályt érintő kérdésekről.

A tanuló félévi és év végi eredményeiről a szülő tájékoztatást kap Kréta rendszerében valamint az év végi bizonyítványban.

Az iskola minden jelentős intézkedéséről írásban tájékoztatja a szülőket az e-Kréta rendszeren, honlapon keresztül, néhány esetben a szülői munkaközösség tagjainak bevonásával.

A szülői munkaközösség

Az iskolában a szülők jogaik érvényesítése, kötelességük teljesítése érdekében, az intézmény működését, munkáját érintő kérdésekben véleményezési, javaslattevő joggal rendelkező szülői munkaközösséget hoztak létre.

A szülői munkaközösségben minden osztályt lehetőség szerint két fő képvisel, vezetőjét a szülői munkaközösség maga választja az intézménybe járó diákok szülei közül.

A szülői munkaközösség évente 2 alkalommal ülésezik és foglal állást a különböző döntések meghozatalában.

Szívesen vesszük segítségüket, közreműködésüket az iskola hagyományrendszerében szereplő események lebonyolításában.

Kiemelt rendezvények

Mindezek mellett kiemelten fontos olyan rendezvények, iskolai események szervezése, melynek során a szülők a nevelő-oktató munka új területén is megismerik az iskolai életet, sokszínűségét. Ilyenek például: szülői bál, gálaműsorok, Luca-napi vásár, kirándulások, anyák napi ünnepség, kiállítások, szakgimnáziumi bemutatók.

1.8 A diákokkal való kapcsolattartás formái

A diákokkal való kapcsolattartás elsődlegesen a mindennapi érintkezés során történik a tanítási órákon, az órák közötti szünetekben, a tanítás előtt és után. A tanítási év elején minden osztály diákönkormányzati képviselőt választ. Az iskolai DÖK jogot gyakorol a tanulókat érintő egyes kérdésekben a házirend elfogadásakor és módosításakor

A diákok tanáraikat, a DÖK-segítő pedagógust, az iskolavezetést is megkereshetik javaslataikkal és egyéni gondjaikkal. A diákok személyét érintő problémákkal elsődlegesen az osztályfőnök és a szaktanárok foglalkoznak.

A diákok többségét vagy jelentős részét érintő információk megosztására a következő fórumokat működteti az iskola illetve a diákönkormányzat:

Iskolagyűlés

Az iskolagyűlésen a diákokat az intézmény vezetői és tantestülete tájékoztatják az iskolával kapcsolatos eseményekről, a diákok versenyeken elért eredményeiről, az iskolai életet érintő tervekről, eseményekről.

A tervezett iskolagyűlések időpontját a havi programban rögzítjük, rendkívüli helyzetben iskolagyűlés az igazgató engedélyével összehívható.

Diákönkormányzati gyűlések

A diákönkormányzat kezdeményezésére évente kötelezően összehívandó fórum, ahol a diákönkormányzat képviselői a tanulók jelentős részét vagy egészét érintő problémákat, panaszokat vehetnek fel, azokra választ kérhetnek. A diákköszgyűlés az a legmagasabb fórum, amelyen az intézmény tanulói és a diákönkormányzat minden olyan problémát felvehetnek, amely a tanulói jogok érvényesülésében akár az intézményen belül, akár a jogi szabályozásban sérelmet, feszültséget, méltánytalanságot okoz, valamint javaslatokat fogalmazhatnak meg a diákélet színesítését, gazdagítását illetően.

1.9 Intézményi partnerekkel való kapcsolattartás

Egy intézmény működését nem csak az épület falain belüli történések határozzák meg, hanem **együttműködési kapcsolatrendszer**e is. A különböző szakmai-szervezetekkel való közös munkánk a célok elérésében segítenek.

Fenntartás, működtetés

2017. január elsejétől az iskola működtetője és fenntartója a **Belső-Budapesti Tankerületi Központ**.

Az együttműködés szinterei:

- a személyi és tárgyi feltételek biztosítása
- reális iskolai tervezések és jóváhagyások
- törvényesség, jogszabályok betartása
- pályázati lehetőségek

Kétnyelvű Iskoláért Egyesület (KIE)

A két tanítási nyelvű iskolák szakmai egyesületének 1999 óta tagja az intézmény.

Az országban működő két tanítási nyelvű iskolák által szervezett szakmai napokat, pályázatokat az egyesület anyagilag is támogatja, ami a rendezvények színvonalát emeli.

Az egyesület segítséget ad a pedagógusok számára a különböző két tanítási nyelvű szaktárgyi könyvek, jegyzetek, digitális tananyagok elkészítéséhez, széles körű hozzáféréséhez.

British Council¹ (BC)

2006 óta van szorosabb kapcsolatunk a British Council-lal. A nemzetközi Cambridge nyelvvizsgák megszervezésében folyamatosan együttműködünk. Helyben szervezzük a YLE² önköltséges gyerekenyelvvizsgákat, amin minden évben több tanulónk is részt vesz.

2015-től iskolánk rendelkezik a szervezet által megítélt „Kiválóság a nyelvoktatásban” címmel.

Euro Nyelvvizsgaközpont

Intézményünk 7. és 8. osztályos tanulói számára minden évben próbanyelvvizsgát szervezünk önköltséges alapon a nyelvvizsgaközpont munkatársainak közreműködésével.

Család- és Gyermejjóléti Szolgálat

A gyermekjóléti szolgálattal való kapcsolattartás kiemelt területei a következők:

- A tanuló veszélyeztetettsége esetén folyamatos információcsere a problémák megoldása érdekében;
- Esetmegbeszélések tartása;
- Igazolatlan mulasztások esetén intézkedési terv készítése;
- A tanulók ösztönzése a szolgálat programjain való részvételre.
- Kérésre különböző témákban előadásokat, tájékoztatásokat szerveznek mind a tanulóknak, mind a pedagógusoknak.

Pedagógiai Szakszolgálat

- Vizsgálja tanulóinkat beilleszkedési, tanulási és magatartási problémák jelzése esetén;
- Rendszeres kapcsolatot tart fenn az iskolai gyermekvédelmi felelőssel.
- Gyógytestnevelő kollégákat közvetítenek a rászoruló tanulóink számára.

EGYMI

Az SNI tanulók fejlesztését, szakvéleményben foglaltak alapján ellátásukat az EGYMI munkatársai, gyógypedagógusai végzik meghatározott órarend szerint. Kapcsolatot tartanak az osztályfőnökökkel, szaktanárokkal, az iskola vezetésével.

Együttműködés az óvodákkal

Évente több alkalommal meghívjuk a környékünkön található óvodák iskolába készülő gyermekeit délutáni iskolakóstolgotó foglalkozásainkra, a Dobszardákra és a Kertész-Kedd programokra. Az óvodások és szüleik interaktív tevékenységeken keresztül pillanthatnak be az iskola életébe.

A beiratkozási időszak előtt a kerületi óvodákból a nagycsoportosok ellátogatnak iskolánkba az első osztályosokhoz.

Az óvoda-iskola átmenetet megkönnyítendő szakmai napot szervezünk óvodapedagógusok részére.

¹ Az Egyesült Királyság nemzetközi kulturális és oktatási szervezete

² Young Learners nyelvvizsga A2 szintig

Egyéb kapcsolatok

- Iskolaegészségügyi szolgálat: iskolaorvos, védőnő, iskolai fogászat
- Molnár Antal Zeneiskola
- Budapesti Természetbarát Szövetség
- Kerületi óvodák
- Bihari Néptáncgyűttes
- ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Központ
- ELTE Tanító- és Óvóképző Kar
- Magyar Nemzeti Múzeum
- Menedék Egyesület
- Református Missziói Központ – Menekültmisszió
- Terre Des Hommes Alapítvány
- Jezsuita Menekültszolgálat
- Családok Átmeneti Otthona
- Szív-Kamara Színház
- KSA –Kézilabda Akadémia
- Sirály Életmód Sport Egyesület
- Kővirág Egyesület
- HKSE- Hegedűs Karate Sportegyesület
- Darnyi Tamás Úszóiskola
- MTK

Iskolánk volt tanulóinak középiskolái

Együttműködési megállapodást kötünk középiskolákkal az 50 órás közösségi munka teljesítésére. Lehetséges feladatok a közösségi munka ellátására: könyvtár- és tanteremrendezés, tankönyvosztás, leltározás, dekorációkészítés, táborigazgatói munka. Ehhez szükséges: két példányos szerződés megkötése a középiskolával, a közösségi munka hivatalos igazolása.

Gyermekjóléti szolgálat

- A tanuló veszélyeztetettsége esetén folyamatos információcsere a problémák megoldása érdekében
- Esetmegbeszélések tartása.
- Igazolatlan mulasztások esetén intézkedési terv készítése.
- A tanulók ösztönzése a szolgálat programjain való részvételre Pedagógiai Szakszolgálat
- Tanulóinkat beilleszkedési, tanulási és magatartási problémák esetén vizsgálja.
- Rendszeres kapcsolatot tart fenn az iskolai gyermekvédelmi felelőssel.

Pedagógiai Szakszolgálat

- Tanulóinkat magatartási, beilleszkedési valamint tanulási problémák esetén vizsgálja.
- Rendszeres kapcsolatot tart fenn az iskola gyermekvédelmi felelősével.

1.10 Az intézmény fejlesztő tevékenységének legfontosabb elemei

Az intézmény fejlesztő tevékenységének legfontosabb részei kulcskompetenciák fejlesztése valamennyi tantárgy óráin és a tanórán kívüli foglalkozás keretében.

A kommunikációs kompetenciák

- *Az anyanyelvi kommunikáció* magában foglalja a fogalmak, gondolatok, érzések, tények, vélemények kifejezését és értelmezését, megőrzését és közvetítését szóban és írásban (hallott és olvasott szöveg értése, szövegalkotás szóban és írásban), valamint a helyes, alkotó nyelvhasználatot az oktatásban és képzésben, a társadalmi és kulturális tevékenységek során, a családi és a társas életben, a munkában és a szabadidős tevékenységekben, a társas valóság formálásában. Színterei például: tanítási órák, tanórán kívüli foglalkozások, versenyek, könyvtár.
- *Az idegen nyelvi kommunikáció* – az anyanyelvi kommunikációhoz hasonlóan – az alapvető nyelvi készségekre épül: fogalmak, gondolatok, érzések, tények és vélemények megértése, kifejezése és értelmezése idegen nyelven különböző tevékenységi formákban, mint hallott és olvasott szöveg értése, szövegalkotás és interakció szóban és írásban. A pozitív attitűd kialakítása a kulturális sokféleség tiszteletben tartása és a nyelvek, kultúrák közötti kommunikáció iránti érdeklődés fenntartása érdekében. Színterei például: tanítási órák, a külföldi látogatókkal számára szervezett nyílt órák, külföldi tanulmányút, Erasmus programok, próbanyelvvizsgák, anyanyelvi tanárral folytatott kommunikáció.

A matematikai, gondolkodási kompetenciák

A matematikai kompetencia a matematikai gondolkodás fejlesztésének és alkalmazásának, az elvonatkoztatásnak és a logikus következtetésnek a képessége. Az arra való készséget is jelenti, hogy a mindennapi problémák megoldása során matematikai ismereteket és módszereket alkalmazzunk. Színterei például: tanítási órák, témahetek, tanórán kívüli foglalkozások, vetélkedők, versenyek.

Digitális kompetencia

A digitális kompetencia felöleli az információs társadalom technológiáinak (Információs-kommunikációs Technológia, a továbbiakban IKT) és a technológiák által hozzáférhetővé tett, közvetített tartalmak magabiztos, kritikus és etikus használatát a társas kapcsolatok, a munka, a kommunikáció és a szabadidő terén. Ez a következő készségeken, tevékenységeken alapul: az információ felismerése (azonosítása), visszakeresése, értékelése, tárolása, előállítása bemutatása és cseréje; digitális tartalomalkotás és -megosztás, továbbá kommunikációs együttműködés az interneten keresztül. Színterei például: tanítási órákon és tanítás nélküli foglalkozásokon, Erasmus program keretében iskolabemutató készítése, tantárgyakkal kapcsolódó projektfeladatok.

A személyes és társas kapcsolati kompetenciák

A személyes, értékalapú, személyek és kultúrák közötti párbeszédre nyitott *szociális és állampolgári kompetenciák* a harmonikus életvitel, valamint a közösségi beilleszkedés feltételei. A közösség iránti elkötelezettség és tevékenység felöleli a magatartás minden olyan formáját, amelynek révén az ember hatékony és építő módon vehet részt a társadalmi és szakmai életben, az egyre sokszínűbb társadalomban, továbbá – ha szükséges – konfliktusokat is meg tud oldani. Az állampolgári kompetencia képessé tesz arra, hogy a társadalmi folyamatokról, struktúrákról és a demokráciáról kialakult tudást felhasználva aktívan vegyünk részt a közügyekben.

Szociális és állampolgári kompetencia megerősítése érdekében intézményünk rendszeresen pályázatot nyújt be a hetedik évfolyamos tanulók körében „Határtalanul” pályázati programba. A határon túli magyar iskolákkal való kapcsolatot nagyon fontosnak tartjuk tanulóink hazához való tartozás érzésének erősítését, valamint a határon túl élő honfitársaink életkörülményeinek megismerését. Arra törekszünk, hogy a „Határtalanul” program keretein belül utazó tanulóink és pedagógusaink minden utazás során találkozzanak határon túli oktatási intézményben tanuló kortársaikkal, ismerjék meg az ottani életet és szokásrendet.

Szinterei például: tanítási órán, tanórán kívül, iskolán kívüli programok, Határtalanul program, nemzeti ünnepek, Jeles napok

Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák

A munkavállalói, innovációs és a vállalkozói kompetencia segíti az embert, hogy igyekezzék megismerni tágabb környezetét, és ismeretei birtokában képes legyen a kínáló lehetőségek megragadására. Ez tudást, kreativitást, újtásra való törekvést és kockázatvállalást jelent, valamint azt, hogy az egyén céljai érdekében terveket készít és valósít meg. Alapját képezi azoknak a speciális ismereteknek, képességeknek és magatartásformáknak, attitűdöknek a fejlesztése, amelyekre a mindennapi életben, a társadalomban és a munkahelyen szükség van. (pl.: a függetlenség, alkotó- és újtókézség, a célok elérésére irányuló motiváció és eltökéltség). Szinterei: tanítási órán, tanórán kívül, iskolai pályaaorientációs napok, pályaválasztási börszék, szakmai tájékoztatók szervezése, fellépések.

A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái

A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság magában foglalja az esztétikai megismerést. Az elképzelések, képzetek, élmények és érzések kreatív kifejezésének elismerését, befogadását mind a hagyományos művészetek nyelvén, mind a média segítségével, különösen is az irodalomban, a zenében, a táncban, a drámában, a bábjátékban, a vizuális művészetekben, a tárgyak, épületek, terek kultúrájában, a modern művészeti kifejezőeszközök, a fotó és a mozgókép segítségével.

- Az esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség feltételezi a helyi, a nemzeti, az európai és az egyetemes kulturális örökség tudatosítását.

Az esztétikai-művészeti nevelés megvalósítása érdekében az alábbi programokat szervezzük:

- évente több alkalommal múzeumlátogatást
- kiállítások,
- rajzversenyek, fotópályázatok
- alkotótábor: A szakgimnáziumi alkotótábor célja a pályaaorientáció erősítése, a szakmához szükséges kompetenciák fejlesztése. A foglalkozásokat iskolánk művésztanárai vezetik, mindig egy előre meghatározott témára felfűzve a gyakorlatokat. Az alkotótábor iskolánk hagyományrendszerének lényeges eleme. Erre szervezett módon továbbiakban is lehetőséget biztosítunk, de nem része pedagógiai programunknak, mert az ehhez szükséges finanszírozási feltételeket költségvetési forrásból nem tudjuk biztosítani.

A tanulás kompetenciái

A hatékony és önálló tanulás olyan alapvető készségek meglétét igényli, mint az írás, olvasás, számolás, valamint az IKT- eszközök használata. Ezekre épül az új ismeretek elsajátítása, feldolgozása és beépítése. A hatékony és önálló tanulás további feltétele a saját tanulási stratégia kialakítása, a motiváció folyamatos fenntartása, a figyelem összpontosítása, valamint a tanulás szándékának és céljának kritikus mérlegelése. A tanulónak képesnek kell lennie a közös munkára és arra, hogy tudását másokkal megossza, saját munkáját tárgyilagosan értékelje, és szükség esetén tanácsot, információt, támogatást kérjen. Színterei: tanórák, tanórán kívüli foglalkozások, napközi, tanulószoba, projektfeladatok, kutatómunkák, kiállítások és múzeumlátogatások.

1.11 A pedagógiai program végrehajtásához szükséges környezet (eszközök és felszerelések)

A tanulás közvetlen helyszínéként használt helyiségekben részben biztosított, hogy a különböző tanulásszervezési eljárások alkalmazásához a berendezések rugalmasan és gyorsan átalakíthatóak legyenek, illeszkedjenek az osztályba járó tanulók korosztályi és egyéni szükségleteihez.

A tanulás közvetlen helyszínéként használt helyiségek: könyvtár, sportudvar, játszótér, kistornaterem, tornaterem, szaktantermek...

Lehetőségeinkhez mérten és a törvényi szabályozással összhangban biztosítjuk, hogy a tanulók a foglalkozásokon IKT és digitális eszközöket (számítógép, más iskolai vagy saját eszköz), internetkapcsolatot és prezentációs eszközöket vehessenek igénybe.

Az eszközök és felszerelések gondos használatára törekszünk, az elhasználdott eszközök cseréjét és új eszközök beszerzésének szükségességét és fejlesztési javaslatainkat írásban jelezzük a fenntartó felé és számítunk támogatására.

1.12 A környezeti nevelés programja

1.12.1 A környezeti nevelés célja a környezettudatos magatartás, konstruktív életvitel kialakítása, a fenntarthatóság szemléletének közvetítése, a személyes felelősségen alapuló környezetkímélő, takarékos életvitel.

Ennek érdekében feladataink:

- felelősségteljes gondolkodás megalapozása
- együttműködésre nevelés
- problémamegoldó, kreatív gondolkodás fejlesztése
- érték közvetítés
- rendszerben látó, ok- okozati összefüggéseket kereső és megértő gondolkodás megalapozása
- környezetvédelem, természet szeretete, jelentőségének megismertetése
- cselekvő magatartás ösztönzése
- pazarlásmentes, takarékos életmód közvetítése

Barátságos, harmonikus iskolát, tanulási környezetet biztosítunk tanítványaink számára. Iskolánk intézményrészeinek udvarai, tornatermei, tornaszobái lehetőséget biztosítanak tanulóinknak sportolásra, játékra. A folyosóinkat a tanulóink munkái dekorálják, a tantermek tiszták, otthonos a berendezésük.

A tanítási órákon, különösen a természettudományos tantárgyak tanítása során, hangsúlyos szerepet kap a környezeti, fenntarthatóságra nevelés az adott tanóra témájához kapcsolódóan.

A tanítási órák mellett számos tanórán kívüli tevékenység is alkalmas arra, hogy környezeti nevelési célra használjuk. Minden tanévben bekapcsolódunk a Fenntarthatósági témahétbe. A jeles napokhoz kapcsolódóan kihasználjuk a lehetőséget célirányosan a környezeti nevelésre (Víz, Föld, Állatok stb. Világnapja) Szelektíven gyűjtjük a hulladékot. Meglévő értékeinkre vigyázunk, az iskola udvarát folyamatosan ápoljuk, gondozzuk, szépítjük. Papírgyűjtési akciókat szervezünk. Az étkezés során pazarlásmentességre törekszünk.

Egyéb tanórán kívüli tevékenységek: szakkörök, táborok (önkormányzati, állami szervezésű: pl. Erzsébet Tábor) , tanulmányi kirándulások, projektnapok melyek során a tanulók nem csak elméletben, hanem a gyakorlatban is megismerhetik az őket körülvevő környezet jellegzetességeit, tulajdonságait, kincseit, turisztikai látnivalóit, kulturális örökségeit. Ezeknek a tanórán kívüli programoknak közösségteremtő és a kapcsolatépítő szerepe is jelentős.

Ilyen céllal az iskolánk évente minden évfolyam részvételével egy vagy többnapos tanulmányi kirándulást szervez, melynek programját, időpontját az éves munkaterv határozza meg.

A természettudományi munkaközösség éves munkatervében kiemelt figyelmet fordít a környezeti nevelésre. Programjaiban konkrét formában megtalálhatók a projektnapok témái, az iskola versenyek beosztása és az adott tanév környezeti neveléshez kapcsolódó feladatai.

A tanulmányi kirándulás megszervezése iskolánk hagyomány rendszerének lényeges eleme. Erre szervezett módon évfolyamonként a továbbiakban is lehetőséget biztosítunk, de nem részei pedagógiai programunknak, mert az ehhez szükséges finanszírozási feltételeket költségvetési forrásból nem tudjuk biztosítani.

1.12.2 „Örökös Ökoiskola” Program

Iskolai környezeti nevelési és fenntarthatósági programunk kidolgozásakor az Európai Unió, az ENSZ, és a NAT környezeti nevelésre vonatkozó közös követelményeiben megfogalmazott elvárásokat vettük figyelembe. Ennek megfelelően a következőket tekintjük kiemelt feladatunknak.

Intézményünk a fenntarthatóság jegyében arra törekszik, hogy környezeti nevelési programja a következő három alapvető fontosságú célterületet fejlessze:

- a kognitív területet: környezeti műveltséget, készség- és képességszintet, a megértés és a megóvás érdekében;
- az etikai dimenziót: társadalmilag elfogadott, alapvető értékek elsajátítását és képviselését;
- a tevékenységet: egyéni és közösségi viselkedési készlethez juttat.

Kiemelt célunk, hogy a fenntartható fejlődés és környezetvédelem átfogó elvei folyamatosan épüljenek be minden munkatársunk, és diákjaink magatartásába, világnézetébe és gondolkodásmódjába.

1.13 Egészségfejlesztési program, egészségfejlesztéssel összefüggő feladatok

A 20/2012. (VIII.31.) EMMI rendelet 128 § 1. bekezdés kimondja, hogy a nevelési-oktatási intézményben eltöltött időben minden gyermek részesüljön a teljes testi-lelki jóllétét, egészségét, egészségi állapotát hatékonyan fejlesztő, a nevelési-oktatási intézmény mindennapjaiba rendszerszerűen működő egészségfejlesztő tevékenységekben. A

WHO szerint az egészség: a testi, lelki és szociális jólét állapota, és nem csupán a betegség hiánya. Az egészségnevelés célja az egészség megőrzése, mely az előbbi komponens egyensúlyának fenntartását jelenti.

Az egészségfejlesztési program az iskola egészségügyi szolgálatának közreműködésével készült el.

A teljes körű egészségfejlesztés (az összes nem terápiás, egészségnövelő módszer gyűjtőfogalma) főbb területei a következők:

- egészséges táplálkozás,
- mindennapi testnevelés, testmozgás,
- testi-lelki egészség fejlesztése, viselkedési függőségek, a szenvedélybetegségekhez vezető szerek fogyasztásának megelőzése,
- bántalmazás, iskolai erőszak megelőzése,
- fogyatékosok és hátrányos helyzetűek integrációja,
- baleset megelőzés, elsősegélynyújtás,
- személyi higiéné,
- környezetvédelem,
- szexuális felvilágosítás az iskolaorvos és a védőnő bevonásával,
- elsősegélynyújtás.

1.13.1 Az egészségnevelés céljai

Hosszú távú cél: Olyan életszemlélet kialakítása, amely tudatos egészségmegőrző és fejlesztő magatartásra ösztönöz, amelynek során tanulóink fokozatosan kontrollt nyernek saját életük egészségi állapotuk felett.

Középtávú cél:

- Iskolánk olyan gondoskodó közösséggé fejlesztése, amely biztosítja a tanulók, és az iskola alkalmazottai számára a testi, lelki jólétet.
- Korszerű ismeretek közvetítésével a gyerekek személyes részvételén keresztül szemléletformálás, egészséges életmód kialakítása.
- Sikeres, és elégedett emberek nevelése, akik jól ismerik önmagukat, az őket körülvevő környezetet, elérhető célokat tűznek ki maguk elé, és jó döntéseket hoznak.

1.13.2 Az egészségnevelési program megvalósításának módja:

Elsősorban testnevelés, osztályfőnöki órákon, környezet- és természetismeret, biológia, földrajz, kémia tantárgyak tananyagaiban jelenik meg az egészségvédelem, de minden tanítási órán és foglalkozáson is lehetőséget biztosítunk a megvalósítására.

Testnevelés órákon: Évente mérjük a tanulók fizikai állapotát. A tanulók fizikai állóképességének fejlesztéséhez ez adja a mérhető, összehasonlítható adatokat. A testnevelést tanítók a mindennapos munka során alkalmazzák a tartásjavító torna gyakorlatait. A testnevelés óra megtanít olyan sportokat, melyek élethosszig üzhetőek. Alsós osztályaink közül néhány évfolyam a Darnyi Tamás Úszóiskola növendéke. Osztályaink számára iskolán kívüli, évszaknak megfelelő sportolási lehetőségeket szervezünk (pl: sportnap a Városligetben, korcsolyázás, stb.) Minden tanévben több osztályunk is részt vesz a Nagy Sportágválasztó eseményen, ahol több sportággal ismerkedhetnek meg.

Osztályfőnöki órák: A kerettanterv alapján az osztályfőnöki nevelő és oktató munkához kapcsolódva építjük be az egészséges életre nevelés, illetve az egészségvédelmet szolgáló tananyagot.

1-4. évfolyam:

- Egészséges táplálkozás
- Személyi higiéné
- Helyes internethasználat

5. évfolyam:

- Személyi higiéné, testápolás, öltözködés
- Egészséges táplálkozás
- Szenvedélybetegségek (dohányzás), helyes internethasználat (cyberbullying elleni védelem)
- Aktivitás és pihenés, napirend - szabadidő helyes eltöltése

6. évfolyam:

- Pubertáskori testi-lelki változások
- Elsősegélynyújtás (alapvető ismeretek)
- Helyes internethasználat (cyberbullying elleni védelem)
- Szenvedélybetegségek (dohányzás, alkohol)
- Család és barátok
- Balesetek megelőzése – elsősegélynyújtás

7. évfolyam:

- Barátság –szerelem párkapcsolat
- Szenvedélybetegségek (drog)
- Helyes internethasználat (cyberbullying elleni védelem)
- Érdeklődési kör
- Kortárskapcsolatok
- Táplálkozás - mozgás
- Egészséges környezet és védelme
- Balesetek megelőzése - elsősegélynyújtás

8. évfolyam:

- Barátság –szerelem párkapcsolat, szexualitás
- Szexualitás, szexuálisan terjedő betegségek
- Helyem a világban
- Káros szenvedélyek - helyes döntések
- Helyes internethasználat (cyberbullying elleni védelem)
- Egészség – betegség, balesetek megelőzése - elsősegélynyújtás

Természettudomány és földrajz: korszerű ismeretek, készségek, jártasságok elsajátítása. Életmód, viselkedés, egészségi állapot összefüggése. Egészségkárosító tényezők ismerete. Életmód, testfelépítés és egészség közötti összefüggés elismerése, családi életre nevelés.

Magyar-történelem: kitér az adott korszak egészségképére, következményeire, gyógymódjaira.

Egyéb készségtárgyak: az alkotás mentálhigiénés jelentősége, (más korok művészete, művészek életmódja, öltözködéskultúra, színelmélet) ének-zene: egészséges testtartás, helyes légzés, a zene személyiségfejlesztő és mentálhigiénés hatása; balesetvédelem, ételkészítési eljárások, tápanyagaink, egészséges táplálkozás, fogyasztóvédelem.

Digitális kultúra: a digitális eszközök helye mindennapjainkban, túlzott használatának veszélyei, közösségi média, médiatudatosság.

Tanórán kívüli tevékenységek:

- napközis foglalkozások (játékok, játékos sportfoglalkozások, napközis témnapok)
- iskolai programok (témnapok, filmvetítések, külsős előadók bevonása, játékos csoportfoglalkozások, projektnap)
- sportfoglalkozások, sportversenyek
- egészségnap
- kirándulások, táborok, erdei iskolák
- Kihívás napja, Magyar Diáksport napja, sportnapok
- Millió lépés az iskoláért program
- Erzsébet tábor

1.13.4 Személyi feltételek

- nevelőtestület minden tagja,
- gyermek-és ifjúságvédelmi felelős,
- iskolaegészségügyi szolgálat
- iskolapszichológus
- együttműködés a Család- és Gyermekjóléti Szolgálattal, a gyermekvédelmi rendszerhez kapcsolódó más személyekkel, szakszolgálatokkal, intézményekkel és hatóságokkal.

1.14 Az elsősegélynyújtási alapismeretek elsajátítása

Az elsősegély-nyújtási alapismeretek elsajátítása tanítási órákon belül (közösségi nevelés - osztályfőnöki, biológia- és testnevelés óra, szakkörök) és délutáni csoportfoglalkozásokon valósul meg az óra részeként. Ezt a feladatot a védőnő és az aktuális pedagógus látja el, illetve igény szerint a Magyar Vöröskereszt, ill. az Országos Mentőszolgálat szakemberei tartanak elsősegélynyújtó tanfolyamokat, előadásokat tanulóink számára.

Cél, hogy a tanulók:

- megismerjék az elsősegélynyújtás fogalmát és lépéseit;
- megismerjék meg az élettannal, anatómiával kapcsolatos legfontosabb alapfogalmakat;
- felismerjék a vészhelyzeteket;
- rendelkezzenek alapvető elméleti és gyakorlati tudással, képesek legyenek könnyen kapcsolatot teremteni és tisztában legyenek saját korlátaikkal;

- alkalmazni tudják a beteg, sérült és fogyatékkal élő emberek iránti elfogadó és segítőkész magatartást;
- ismerjék a leggyakrabban előforduló sérülések élettani hátterét, várható következményeit;
- elsajátítsák a legalapvetőbb elsősegély-nyújtási módokat;
- megismerkedjenek a mentőszolgálat felépítésével és működésével;
- tudják, mikor és hogyan kell mentőt hívni.

Feladatok:

- a tanulók korszerű ismeretekkel és az azok gyakorlásához szükséges készségekkel és jártasságokkal rendelkezzenek elsősegély-nyújtási alapismeretek területén;
- a tanulóknak bemutatjuk és gyakoroltatjuk velük az elsősegélynyújtás alapismereteit;
- a tanulók az életkoruknak megfelelő szinten - tanórai és a tanórán kívüli (egyéb) foglalkozások keretében belül - foglalkoznak az elsősegély-nyújtással kapcsolatos legfontosabb alapismeretekkel;
- az iskola kapcsolatot épít ki a különböző szervezetekkel;
- tanulóink bekapcsolódnak az elsősegélynyújtással kapcsolatos iskolán kívüli vetélkedőkbe;
- támogatjuk a pedagógusok elsősegély-nyújtási ismeretekkel foglalkozó továbbképzésekre való jelentkezését.

Tevékenységsformák:

- szaktárgyanként balesetvédelmi oktatás tartása a tanév kezdetekor
- a vészhelyzetek felismerésére, azonosítására tűzriadó terv alkalmazása, gyakorlása
- külsős iskolai programok alkalmával a lehetséges veszélyhelyzetekre való figyelemfelhívás
- a kerettanterv alapján megalkotott helyi tervben meghatározott tanórákhoz kapcsolva, részletesen lebontva az adott tantárgyak tanmenetében.
- a helyi tantervben szereplő tantárgyak tananyagaihoz kapcsolódó alábbi ismeretek:
 - biológia: rovarcsípések, légúti akadály, artériás és ütőeres vérzés, komplex újraélesztés
 - kémia: mérgezések, vegyszer okozta sérülések, savmarás, égési sérülések, forrázás, szén-monoxid mérgezés
 - fizika: égési sérülések, forrázás, mechanikai sérülések
 - testnevelés: magasból esések, sporteszköz okozta sérülések, sebek ellátása
 - az 5–8. évfolyamon a közösségi nevelés (osztályfőnöki órák) tanóráin feldolgozott elsősegély-nyújtási ismeretek: teendők közlekedési baleset esetén, segítségnyújtás balesetknél; a mentőszolgálat felépítése és működése; a mentők hívásának helyes módja; valamint az iskolai egészségügyi szolgálat (iskolaorvos, védőnő) segítségének igénybevétele a 7-8. évfolyamon egy-egy osztályfőnöki óra megtartásában az elsősegély-nyújtási alapismeretekkel kapcsolatosan.
 - Egyéb (tanórán kívüli) foglalkozások: évente legalább egy egészségvédelemmel, helyes táplálkozással, elsősegélynyújtással foglalkozó projektnap (téma nap) szervezése.

1.15. A felvételi eljárás különös szabályai

1.15.1 Felvétel az általános iskola első évfolyamára

A jelentkezéshez az alábbi dokumentumok szükségesek:

- a gyermek személyazonosítására alkalmas, a gyermek nevére kiállított személyi azonosítót és a lakcímet igazoló hatósági igazolvány
- az iskolába lépéshez szükséges fejlettség elérését tanúsító igazolás

A hatályos köznevelési törvény. 50. § (6) bekezdése alapján, az általános iskola köteles felvenni azt a tanköteles tanuló, akinek lakóhelye, ennek hiányában tartózkodási helye a körzetében található.

Az adott évben tanköteles korba lépő sajátos nevelési igényű gyermeket a szakértői véleményben kijelölt iskola hivatalból felveszi. Amennyiben további helyekre lesz lehetőségünk jelentkezőket felvenni, az elbírálásnál előnyt élveznek a hátrányos helyzetű és a sajátos nevelési igényű, valamint a különleges helyzetű tanulók.

Különleges helyzetnek minősül, ha:

- a gyermek szülője, testvére tartósan beteg vagy fogyatékkal élő,
- a leendő első testvére iskolánk tanulója,
- munkáltatói igazolás alapján szülőjének munkahelye az iskola körzetében található,
- vagy lakhelye (tartózkodási helye) az iskola 1 km-es körzetében található.

Ha az általános iskola az összes körzetes felvételi kérelmet helyhiány miatt nem tudja teljesíteni, az érintett csoportba tartozók között sorsolás útján dönt. A sorsolás szabályait az iskola tanulói házirendje tartalmazza.

A tanulók felvételéről az általános iskola igazgatója a 20/2012. (VIII.31.) EMMI rendeletben foglalt eljárásrend szerint dönt. A felvételtől vagy elutasításról szóló határozatot az iskolaigazgató küldi meg a szülő részére.

Iskolánk két tanítási nyelvű oktatási programját igénylő szülők kérésére lehetőséget nyújtunk arra, hogy a gyermek képességeinek ismeretében, az intézmény pedagógusai szakmai tapasztalatuk alapján javaslatot tegyenek arra vonatkozóan, hogy az idegen nyelv korai tanulása gyermekük számára megfelelő lesz-e.

1.15.2. A szakgimnázium 9. évfolyamába lépés feltételei

A szakgimnáziumba való jelentkezés feltétele az iskolába határidőre eljuttatott felvételi jelentkezési lap, a nyolcadik évfolyam sikeres elvégzése.

Intézményünkbe való jelentkezéshez

- a központi írásbeli felvételi vizsgát kell megírni (magyar nyelv és irodalom)
- beszámítjuk az általános iskolában 7-8. évfolyamon szerzett osztályzatokat magyar nyelv és irodalom, valamint matematika tantárgyakból.
- szóbeli elbeszélgetésen és képességfelmérő vizsgán kell részt venni.

A képességfelmérő vizsga területei: vers- és prózamondás, ének, improvizáció, mozgás és tánc

A jelentkezések elbírálása a képességfelmérő vizsga és a felvételi pontszám alapján történik. A képességfelmérő vizsgán nem megfelelt jelentkezők a felvételi pontszámtól függetlenül elutasításra kerülnek.

A felvételin összesen 100 pont szerezhető, amely az alábbiak szerint tevődik össze.

- az általános iskolából hozott pontok (7. év végi és 8. félévi magyar nyelv és irodalom tantárgyak átlaga $2x$ – maximum 20 pont, valamint matematika tantárgy jegyeinek átlaga maximum 5 pont) összesen 25 pont,
- a központi írásbeli vizsga (magyar nyelv és irodalom) eredménye maximum 50 pont
- a szóbeli meghallgatás - motivációs beszélgetés maximum 25 pont

Képességfelmérő vizsga

A képességfelmérő vizsga során a jelentkezőnek lehetősége nyílik arra, hogy megmutassa, rendelkezik azokkal az adottságokkal és készségekkel, ami a képzésben való részvételhez szükséges. Három területen kell bizonyítania rátermettségét: ének-zene, tánc és színészmesterség.

ének-zene: zenei hallás és ritmusérzék vizsgálata

tánc: rövid tánckoreográfia tanulása kiscsoportban

színészmesterség: tanult szöveg és helyzetgyakorlat előadása

Követelménye:

- 3 különböző hangulatú vers
- 2 prózai részlet
- 1 népdal
- 1 szabadon választott dal előadása

A felvételi eljárás során szerzett pontok összesítése után kialakult pontazonosság esetén a motivációs beszélgetésen kapott magasabb pontszám dönt a sorrend kialakításánál. Ettől eltérni a 20/2012 EMMI rendelet 40. § (3) bekezdése által meghatározottak alapján lehet, miszerint a rangsorolás során az azonos összesített eredményt elérő tanulók közül előnyben kell részesíteni a hátrányos helyzetű tanulót, ezt követően azt a jelentkezőt, akinek a lakóhelye, ennek hiányában tartózkodási helye az iskola székhelye, feladatellátási helye szerinti járás területén található, vagy akinek különleges helyzete ezt indokolja. A jelentkező különleges helyzetét alátámasztó dokumentumokat a felvételi eljárás során legkésőbb a szóbeli meghallgatásig kell eljuttatnia az iskolaigazgató részére.

1.15.3. Az iskolaváltás, valamint a tanuló átvételének szabályai

Az iskola igazgatója dönt a tanulók felvételéről, átvételéről. Az iskola köteles felvenni az intézmény körzetében lakó, vagy tartózkodási hellyel rendelkező tanulót. Ettől eltérő esetben javasolhatja a körzeti iskola felkeresését a tanulónak és szülőjének.

Amennyiben nem körzeti tanulót vesz fel az intézmény, figyelembe kell venni a tanuló halmozottan hátrányos helyzetét, hátrányos helyzetét, tartós betegségét, testvéri kapcsolatát és egyéb pedagógiai szempontokat a leírtak sorrendjében.

A két tanítási nyelvű osztályokba új tanuló fel- vagy átvétele nyelvi szintfelméréshez kötött, kivéve az 1. évfolyamon.

Szakgimnáziumba való átjelentkezés eljárás rendje

Átjelentkezés esetén, amennyiben az osztály létszáma lehetővé teszi a következő követelményeknek kell megfelelni:

1. Képességfelmérő vizsga és motivációs beszélgetés

A képességfelmérő vizsga során a jelentkezőnek három területen kell megfelelnie: ének-és

hangképzés, színpadi mozgás és színészmesterség. A vizsgára a következőkkel kell készülni, melyek

közül a felvételi bizottság szabadon választhat:

3 különböző hangulatú vers

2 prózai részlet

1 népdal

1 szabadon választott dal

A motivációs beszélgetés során a jelentkező érdeklődési köréről, nyitottságáról, szakmai tájékozottságról ad számot, illetve a középiskolai tanulmányi eredményeit Kréta kivonaton keresztül köteles bemutatni.

2. Próbahét

A sikeres képességfelmérő vizsgát követően a jelentkező két hét próbahéten vesz részt a számára kijelölt osztály órarendje szerint. A hét során aktivitását, szakmai munkáját, szorgalmát, felkészültségét és a közösséggel való aktív együttműködését értékeljük.

3. Különbözeti vizsgák

A sikeres próbahét után kerül sor a különbözeti vizsgákra a szakmai tárgyakból, ezek a következők:

beszédtechnika

vers-és prózamondás gyakorlata

színpadi mozgás gyakorlata

színészmesterség gyakorlata

ének-és hangképzés gyakorlata

színház-,film- és drámaelmélet és -történet

munkavédelem

művészetek/ének-zene (amennyiben szükséges)

A sikeres átvételi eljárás feltétele a teljesített különbözeti vizsga az összes szakmai tárgyból. A vizsgatárgyak elvárásait külön dokumentum tartalmazza.

Az intézménybe való beiratkozással, a tanulói jogviszony létesítésével a tanuló és szülője aláírásával elfogadja az iskola pedagógiai programját valamint az annak részét képező helyi tantervet, valamint az iskola házirendjét.

Az iskola minden év május 20-ig felméri, hogy a tanuló az intézmény által biztosított etika órán kíván-e részt venni, (heti 1 óra) vagy valamelyik egyház által szervezett hit- és erkölcsstan órán vesz részt (heti 1 óra).

A tanulóknak, vagy kiskorú gyermek esetén a szülőnek kell erről írásban nyilatkoznia.

A tanuló jogviszonya megszűnik ha:

- másik általános iskolába beiratkozik
- jogerős fegyelmi határozattal kizárik az iskolából
- nyolc vagy hat évfolyamos középiskolába felvették
- tankötelezettsége megszűnik.

II. Az intézmény helyi tanterve

Az alkalmazott helyi tanterveink az oktatásért felelős miniszter által kiadott a 2020-as NAT-hoz illeszkedő tartalmi szabályozók alapján készültek.

A tartalmi és szervezeti szabályozást figyelembe véve, iskolánk pedagógiai hagyományait alapján alakítottuk ki:

- a tantárgyi struktúrát,
- és az egyes tantárgyakhoz rendelt időkeretet.
- a kötelező és választható tanórai foglalkozások körét,
- az egyéni foglalkozásokra, szakkörökre, sportkörökre (egyéb foglalkozásokra) fordítható időkeret felhasználást.

2.1 AZ ISKOLA KÉPZÉSI RENDJE

- 8 évfolyamos általános iskola: kiemelt szerepet kap a nyelvoktatás
 - *Magyar-angol két tanítási nyelvű*
 - *Emelt angol (párosítva Programozással vagy Tánc és mozgással)*
- Szakgimnáziumi oktatás: Kiemelt szerepet kap az érettségire és a képesítő vizsgára való felkészítés.
 - *Színész II. színház- és filmszínész szakirány*

2.1.1 A választott kerettanterv megnevezése:

8 évfolyamos általános iskolai oktatás:

https://www.oktatas.hu/koznevelas/kerettantervek/2020_nat/kerettanterv_alt_isk_1_4_evf

https://www.oktatas.hu/koznevelas/kerettantervek/2020_nat/kerettanterv_alt_isk_5_8

Szakgimnáziumi oktatás:

- *közismereti tárgyak:*

https://www.oktatas.hu/koznevelas/kerettantervek/2020_nat/kerettanterv_gimn_9_12_evf

https://www.oktatas.hu/koznevelas/kerettantervek/2020_nat/kerettanterv_7_melleklet

- *szakmai képzés: Színész II. színház- és filmszínész szakirány:*

https://www.oktatas.hu/koznevelas/kerettantervek/2020_nat/kerettanterv_szakkepzes/szakgimnaziumok_9_12

2.2 Az egyes évfolyamokon tanított tantárgyak és azok óraszámai

2.2.1 Magyar-angol két tanítási nyelvű képzés 1-8. évfolyam

Tantárgyak	1.évf.	2.évf.	3.évf.	4.évf.	5.évf.	6.évf.	7.évf.	8.évf.
Magyar nyelv és irodalom	7							
Irodalom		5	3	3	2	2	2	2
Magyar nyelv		2	2	2	2	2	1	1
Matematika	4	4	4	4	4	4	3	3
Történelem					2	2	2	2
Állampolgári ismeretek								1
Etika/Hit-és erkölcsstan	1	1	1	1	1	1	1	1
Környezetismeret			1	1				
Természettudomány					2	2		
Kémia							1,5	1,5
Fizika							1,5	1,5
Biológia							1,5	1,5
Földrajz							1,5	1,5
Angol nyelv				2	3	3	3	3
Ének-zene	2	2	2	2	2	1	1	1
Vizuális kultúra	2	2	2	1	1	1	1	1

Technika és tervezés	1	1	1	1	1	1	1	1
Digitális kultúra			1	1	1	1	1	1
Testnevelés	5	5	5	5	5	5	5	5
Közösségi nevelés					1	1	1	1
Szabadon tervezhető órakeret	2	2	2	2	1	2	2	2
Heti órakeret	24	24	24	25	28	28	30	30
Két tanítási nyelvű óraszám-többlet	2	2	2	2	2	2	2	2
Heti órakeret összesen	26	26	26	27	30	30	32	32

Szabadon tervezhető órakeret

Tantárgyak	1.évf.	2.évf.	3.évf.	4.évf.	5.évf.	6.évf.	7.évf.	8.évf.
Angol nyelv	2	2	2	1				
Irodalom				1				
Magyar nyelv							1	
Hon- és népismeret						1		
Dráma és színház								1
Civilizáció					1	1	1	1

Két tanítási nyelvű óraszám-többlet

Tantárgyak	1.évf.	2.évf.	3.évf.	4.évf.	5.évf.	6.évf.	7.évf.	8.évf.
Angol nyelv	2	2	2	2	2	2	2	2

Minden évfolyamon a törvényi előírásoknak megfelelő számú óra oktatása angol nyelven történik, a tantárgy kiválasztása a szakos ellátottság, illetve az adott tanulócsoport sajátosságait figyelembe véve történik.

1 kötelező 5-8. valamely évfolyamán 1 óra

2.2.2 *Emelt Angol-programozás /tánc és mozgás 1-8. évfolyam*

Tantárgyak	1.évf.	2.évf.	3.évf.	4.évf.	5.évf.	6.évf.	7.évf.	8.évf.
Magyar nyelv és irodalom	7							
Irodalom		5	3	3	2	2	2	2
Magyar nyelv		2	2	2	2	2	1	1
Matematika	4	4	4	4	4	4	3	3
Történelem					2	2	2	2
Állampolgári ismeretek								1
Etika/Hit-és erkölcsstan	1	1	1	1	1	1	1	1
Környezetismeret			1	1				
Természettudomány					2	2		
Kémia							1,5	1,5
Fizika							1,5	1,5
Biológia							1,5	1,5
Földrajz							1,5	1,5
Angol nyelv				2	3	3	3	3
Ének-zene	2	2	2	2	2	1	1	1

Vizuális kultúra	2	2	2	1	1	1	1	1
Technika és tervezés	1	1	1	1	1	1	1	
Digitális kultúra			1	1	1	1	1	1
Testnevelés	5	5	5	5	5	5	5	5
Közösségi nevelés					1	1	1	1
Szabadon tervezhető órakeret	2	2	2	2	1	2	2	2
Heti órakeret	24	24	24	25	28	28	30	30
Emelt angol miatti óraszám-többlet					2	2	2	2
Heti órakeret összesen	24	24	24	25	30	30	32	32

Szabadon tervezhető órakeret

Tantárgyak	1.évf.	2.évf.	3.évf.	4.évf.	5.évf.	6.évf.	7.évf.	8.évf.
Digitális kultúra/Tánc és mozgás	1	1	1	1	1	1	1	1
Magyar nyelv							1	
Hon- és népismeret						1		
Dráma és színház								1
Angol nyelv	1	1	1	1				

Emelt angol miatti óraszám-többlet

Tantárgyak	1.évf.	2.évf.	3.évf.	4.évf.	5.évf.	6.évf.	7.évf.	8.évf.
Angol nyelv					2	2	2	2

2.2.3 Szakgimnáziumi évfolyamok közismereti és szakmai órakerete

Tantárgyak			9. évf.	10. évf.	11. évf.	12. évf.	9-12. óraszám összesen	13. évf.	13. évf. óraszám összesen
Magyar nyelv és irodalom			4	4	4	4	556	-	-
Idegen nyelv (első élő idegen nyelv)			4	4	4	4	556	4	124
Matematika			3	3	3	3	417	-	-
Történelem			2	2	3	3	345	-	-
Állampolgári ismeretek			-	-	-	1	34		
Digitális kultúra			2	1	1	-	144	-	-
***Művészetek			1	1	1	-	108	-	-
****Testnevelés			5	5	5	5	695	-	-
Közösségi nevelés			1	1	1	1	139	-	-
Természettudományos képzésre (is) fordítandó sáv*	A	Komplex természettudomány	2	2	2	2	278	-	-
	B	Komplex természettudomány	3	-	-	-	108	-	-
		Érettségi tárgyból felkészítésre használható órakeret	-	2	1	2	170	-	-
Szabadon tervezhető órakeret A			2	2	2	3	306	-	-
Szabadon tervezhető órakeret B			1	2	3	3	306	-	-
Szakmai tantárgy óraszámai			8	9	8	8	1148	31	961
Rendelkezésre álló órakeret/hét			34	34	34	34	-	35	-
Tanítási hetek száma			36	36	36	31	-	31	-
Éves összes óraszám			1224	1224	1224	1054	4726	1085	1085

* Az iskola dönt, hogy A vagy a B megoldást választja. Választott: A

** Az A és B szabadon tervezhető órakeret közismereti és szakmai órára egyaránt felhasználható.

*** A művészeti szakköznevelési művészeti ágazathoz kapcsolódó közismereti óraszám a szakmai óraszámra csoportosítható át.

A művészeti képzési területen a heti óraszám legfeljebb 40 óra. A „Heti órakeret a művészeti képzési területen” és a „Heti órakeret” különbségének felhasználásáról az iskola a pedagógiai programban rendelkezik.

**** Az előadó-művészeti képzések tekintetében (Artista, Táncos) a heti 5 óra testnevelés szakmai órásként is felhasználásra kerülhet

Szabadon tervezhető órakeret (A)

	9. évfolyam	10. évfolyam	11. évfolyam	12. évfolyam
1.	Énekkar	Énekkar	Énekkar	Matematika
2.	Énekkar	Énekkar	Matematika	Magyar nyelv és irodalom
3.	-	-	-	Történelem
Összesen	2 óra	2 óra	2 óra	3 óra

Szakköznevelési évfolyamok szakmai órakerete (SZÍNÉSZ II.)

Tantárgy	9. évfolyam	10. évfolyam	11. évfolyam	12. évfolyam	13. évfolyam
Munkavédelem	0,5	0	0	0	0
Színészmesterség gyakorlata	2	2	2	2	11
Vers- és prózamondás gyakorlata	2	2	1	1	4
Beszédtechnika csoportos és egyéni gyakorlata	1	1	1	1	3
Ének- és hangképzés egyéni és csoportos gyakorlata	1	1	1	1	3
Színpadi mozgás gyakorlata	2	2	2	2	3
Színház-, film-, drámaelmélet és történet	1,5	3	2	3	7

Énekar	0	0	1	0	0
Összesen	10 óra	11 óra	10 óra	10 óra	31 óra

A heti 5 óra testnevelésből szakmai óraszámként felhasználásra került 2 óra:

	9. évfolyam	10. évfolyam	11. évfolyam	12. évfolyam
1.	Vers- és prózamondás gyakorlata	Színpadi mozgás gyakorlata	Színpadi mozgás gyakorlata	Színpadi mozgás gyakorlata
2.	Ének- és hangképzés egyéni és csoportos gyakorlata	Ének- és hangképzés egyéni és csoportos gyakorlata	Énekar	Színház-, film-, drámaelmélet és történet
Összesen	2 óra	2 óra	2 óra	2 óra

2.3 Az előírt tananyag és követelmények

A helyi tantervben előírt tananyagot és tantárgyi követelményrendszert az általános iskolás tanulóakra vonatkozóan a pedagógiai program 1. sz. melléklete, a szakgimnáziumi képzésben résztvevő tanulóakra vonatkozóan a 2. számú melléklet tartalmazza.

2.4 Az alkalmazható tankönyvek, tanulmányi segédletek kiválasztásának általános elvei

A 20/2012 EMMI r. 7. § (1) b) bc) szabályozza a tankönyvellátás jogszabályi háttérét. Ennek értelmében intézményünk biztosítja minden tanulója számára a térítésmentes tankönyvellátást.

A szakmai munkaközösségek a tankönyvek, taneszközök kiválasztásánál a következő szempontokat veszik figyelembe:

- a taneszköz feleljen meg az iskola helyi tantervének
- a taneszköz legyen jól tanítható a helyi tantervben meghatározott ismeretek tanítására rendelkezésre álló órakeretben
- a taneszköz minősége, megjelenése legyen alkalmas a diákok esztétikai érzékének fejlesztésére, nevelje a diákokat igényességre, precíz munkavégzésre, a taneszköz állapotának megővésére.

Előnyben kell részesíteni azokat a taneszközöket:

- amelyek egymásra épülő tantárgyi rendszerek, tankönyvcsaládok, sorozatok tagjai

- amelyekhez megfelelő nyomtatott kiegészítő taneszközök állnak rendelkezésre (pl. munkafüzet, tudásszintmérő, történelmi atlasz)
- amelyekhez rendelkezésre áll olyan digitális tananyag, amely segíti az órai munkát feladatokkal, videókkal és egyéb kiegészítő oktatási segédletekkel
- amelyekhez biztosított a lehetőség olyan digitális hozzáférésre, amely segíti a diákok otthoni tanulását az interneten elérhető tartalmakkal.

Fontos szempont, hogy a tankönyv eredményesen szolgálja az adott osztály, illetve csoport illetve az emelt szintű oktatás céljait.

A tankönyvfelelős a jogszabályokban meghatározott határidőig elkészíti a tankönyvrendelést.

2.5 A Nemzeti Alaptantervben meghatározott pedagógiai feladatok helyi megvalósulása

Nevelési elv	Megvalósulás
Erkölcsei nevelés	Etika-Hit/-és erkölcsstan órákon
Nemzeti öntudat, hazafias nevelés	nemzeti ünnepekhez kapcsolódó iskolai ünnepélyeken, osztályfőnöki órán való megemlékezéseken) tanulmányi kirándulásokon nemzeti emlékhelyek látogatásával
Állampolgárságra, demokráciára nevelés	osztályfelelősök választása DÖK- képviselők választása részvétel a DÖK munkájában
Önismeret és társas kultúra fejlesztése	osztályfőnöki órákon önismeret-és közösségfejlesztő drámajátékok szociális kompetencia fejlesztő modulok, szabadidős programok, napközi, tanuló szoba,
Családi életre nevelés	Osztályfőnöki órákon
A testi és lelki egészségre nevelés	Osztályfőnöki órákon, mindennapos testedzés, szakóra, Kapcsolódó témanapokon
Felelősségvállalás másokért, önkéntesség	részvétel az iskolai rendezvények szervezésében, lebonyolításában szakközépiskolában közösségi munka program, az osztály életének megszervezése,
Fenntarthatóság, környezettudatosság	osztályfőnöki órákon kapcsolódó témák feldolgozásával ÖKO programokon
Pályaorientáció	7-8. és 11-12.évfolyamon osztályfőnöki órákon pályaválasztási, továbbtanulási rendezvények látogatásával
Gazdasági és pénzügyi nevelés	osztályfőnöki, az ezekhez kapcsolódó pályázatokon, programokon való részvétellel

Médiatudatosságra nevelés	osztályfőnöki, színház – film és drámatörténet órákon
A tanulás tanítása	osztályfőnöki- és tanórákon tanulási stratégiák megismerésével és elsajátításával, napközi, tanuló szoba,

2.5.1 Módszertani alapelvek

Iskolánkban megvalósul az egységes és közös alapra épülő tanítás és tanulás, melynek célja a teljesítmény és életesélyek növelése. Ennek során figyelembe vesszük mind a tanulókat, mind az iskolát körülvevő környezet sajátosságait. Olyan pedagógiai munkát valósítunk meg, melynek középpontjában a tanulók tudásának, képességeinek fejlesztése és a személyiségfejlesztés áll.

A differenciált tanítás-tanulás megvalósulásához a következő szempontokat vesszük figyelembe:

- belső motiváció erősítése,
- tevékenységközpontú tanítás-tanulás,
- a tanulók előzetes ismereteinek figyelembevétele,
- kooperatív tanulási technikák alkalmazása,
- a tanulók egyéni képességeihez illeszkedő tanulásszervezési technikák alkalmazása,
- sajátos tanulásszervezési megoldások a különleges bánásmódot igénylő tanulók esetében,
- a tehetséges tanulók felkutatása, tehetségük kibontakoztatásának segítése,
- a tanulási esélyegyenlőség megvalósítása,
- az eredményes tanulás segítése.

Az eredményes tanulás megvalósulása érdekében iskola a következő elvek szerint biztosítja a nevelési-oktatási munka feltételeit:

- képességek megismerése és fejlesztése, a készségek, ismeretek, tudástartalmak megalapozása, az attitűdök kialakítása 1-4. évfolyamon
- egyénhez igazodó folyamatos fejlesztés
- az eredményes szocializáció akadályainak és tanulási nehézségek feltárása és kezelése
- a tanulók szociokulturális háttérének megismerése, a tanulás eredményességét növelő pedagógiai módszerek használata

A képesség-kibontakoztató felkészítés integrált keretek között zajlik.

2.6 A választható tantárgyak, foglalkozások

A tanulói részvétel szempontjából a tanítási óra lehet kötelező, kötelezően választandó és a szabadon választható tanítási óra. Az egyes évfolyamokon tanított órákat ismertető táblázat tartalmazza a kötelező és választható órákat.

A két tanítási nyelvű oktatási program tananyagának elsajátítása, a követelmények teljesítése csak a kötelező és a szabadon választott tanítási órákon való részvétellel teljesíthető, így az iskolába történő beiratkozás a szabadon választott tanítási órákon való részvétel vállalását is jelenti. Az iskola a két tanítási nyelvű oktatáshoz felhasznált iskolai időkeretéről és a többlet tanórai foglalkozásokról a beiratkozás előtt tájékoztatja a szülőket. A szülőnek

írásban nyilatkoznia kell arról, hogy a szabadon választott tanítási órákra történő jelentkezés jogkövetkezményeit tudomásul vette.

Az etika/hit-és erkölcsstan órákra való jelentkezését az érvényben lévő rendeletek alapján szervezzük.

12. évfolyamon a szabadon tervezhető tantárgy a a mindenkori tanári ellátottság és a jelentkezések (minimum 8 fő) függvényében kerül kiosztásra. Célja az érettségire való felkészítés. Választható tantárgyak magyar nyelv és irodalom, matematika, történelem, földrajz, dráma és színház.

2.7 A tanulók esélyegyenlőségét szolgáló intézkedések

Minden tanköteles tanulónak törvényben biztosított joga, hogy számára megfelelő oktatásban részesüljön. Az iskolának (az iskolafenntartókkal, a családdal, a gondviselőikkel, szakmai és civil szervezetekkel együttműködve) a következő elvek szerint kell biztosítania a nevelő-oktató munka feltételeit:

- kulcskompetenciák megalapozása, megszilárdítása az 1-6. évfolyamon, folyamatos, egyénhez igazodó fejlesztés, a kulcskompetenciák bővítése az iskolázás további szakaszain;
- a tanulók tanulási nehézségeinek feltárása, problémái megoldásának segítése az iskolai nevelés-oktatás egész folyamatában és valamennyi területén;
- a tanulási esélyegyenlőség eredményes segítésének egyik alapvető feltétele a tanulók személyiségének megismerése, az ahhoz illeszkedő pedagógiai módszerek alkalmazása;
- a tanulók önmagukhoz és másokhoz viszonyított kiemelkedő teljesítményének, tehetségjegyeinek feltárása, fejlesztése a tanórákon, más iskolai foglalkozásokon és e tevékenység támogatása az iskolán kívül;
- adaptív tanulásszervezési eljárások (lásd az előző fejezetet) alkalmazása;
- egységes, differenciált és egyénre szabott tanulási követelmények, ellenőrzési-értékelési eljárások alkalmazása.

Az esélyegyenlőség biztosítása érdekében, az egymás kultúrájának megismerését szolgáló, és más toleranciára nevelő, érzékenyítő programok megvalósítása révén kívánjuk tanulóinkban erősíteni az elfogadó, multikulturális szemléletet, valamint csökkenteni az előítéleteket.

A fentieket segítő tevékenységek:

- felzárkóztatáshoz hatékony tanulásszervezési módszerek, együttműködésre épülő tanulásszervezés,
- változatos munkaformák (csoportmunka, páros munka, egyénre szabott feladatok),
- differenciált, személyközpontú oktatás megvalósítása,
- tehetségsegítés, tehetséggondozó programok szervezése,
- multikulturális rendezvények szervezése,
- projektek, témahetek rendezése, tantárgytömbösített oktatás bevezetése.

2.8 Az iskolai beszámoltatás, az ismeretek számonkérése

„Kevésbé fontos az, hogy mit tanulnak az iskolában, mint az, hogy hogyan tanulják.

Mert az iskola ne nyújtson szakszerű rutint, hanem következetes, módszeres gondolkodást.”

/Max Planck/

Az iskolában folyó nevelő- oktató munkában fontos, kiemelt a tanítás- tanulás folyamatának erősítése, a minimum szemlélet visszaszorítása, az öntudatos fegyelem és figyelem fejlesztése, az igényesség fokozása.

Ennek elérése érdekében a következő ajánlásokat tesszük:

A tanítóknak, tanároknak:

- A tanórák szervezésénél törekedjenek változatos munkaformák alkalmazására.
- Az ismeretanyag elsajátításában fokozottan építsenek a tanulók már meglévő ismereteire, gyakorlati tapasztalatára.
- Órákon domináljon a tevékenykedtetés, és a tevékenység során a tanuló minél több érzékszervét használja.
- A tananyag ellenőrzésekor és értékelésekor és a feldolgozása során törekedjenek a sikerélmény biztosítására, mert az pozitív érzelmeket nyújt és ezzel kedvező tanulási motívumot biztosít.
- A tanárok törekedjenek több egyéni, csoportos differenciált foglalkozás alkalmazására, és oktatási módszereinek változatossá, hatékonyabbá tételére
- Törekedjenek tanítási módszereink bővítésére (kooperatív tanulás módszere, projekt módszer).
- A visszajelzéseinkben a megerősítés, a hibaelemzés, a javítás domináljon, legyen segítő és nevelőszándékú.
- Feladatunk a legelterjedtebb értékelési forma az osztályozás hibaforrásainak kiküszöbölése, hogy az minél reálisabban tükrözze a tanuló tudását, felkészültségét, s az egyéb értékelő lehetőségek, módszerek alkalmazására.

A napközis nevelőknek:

- A gyerekek tanuljanak meg az életkoruknak megfelelő önállósággal dolgozni.
- A munkarend kialakításával nyújtsanak segítséget a helyes tanulási szokások beidegződéséhez.
- A tanuláshoz szükséges nyugalom megteremtésével segítse a hatékony tanulást, az öntudatos fegyelem és a figyelem kialakulását.
- A tanulás tanítására kiemelt figyelmet fordítson.
- A közös tevékenységek (étkezések, éneklés, sport, manuális foglalkozások) során törekedjen a helyes magatartási formák kialakítására, megerősítésére.

Szülőknek:

- Tartsanak kapcsolatot az iskolával,
- Működjenek együtt a gyermekükkel foglalkozó pedagógusokkal
- Ismerjék meg az iskola értékelési rendszerét.
- Az otthoni értékelésük legyen elismerő, biztató, segítő, növelje gyermekük biztonságérzetét.
- Lemaradás esetén keressék meg a szaktanárt és kérjék tanácsát, segítségét.
- Kiegyensúlyozott családi háttérrel segítsék gyermekük iskolai haladását.
- Gyermekük képességének ismeretében követeljének, és nyújtsanak támaszt.

Tanítványainknak:

- Az iskolai lehetőségeket térképezzék fel: korrepetálások, szakkörök, sport foglalkozások, művészeti foglalkozások, szabadidős programok, könyvtárhasználat, napközis foglalkozások /hol, milyen segítséget kaphat tanulmányi munkájához /
- A tanulás feltételeit teremtsék meg az otthoni tanulás elkezdése előtt.
- A tantárgyak tanulásánál használják a pedagógusoktól kapott tanácsokat
- Alakítsák ki napi és heti rendjüket
- Töltsék hasznosan szabadidejüket.
- Szükség esetén kérjék szüleik és tanáraik segítségét

2.8.1 A tanulók írásbeli beszámoltatásának formái és rendje:

röpdolgozat és írásbeli felelet

- az adott óra vagy maximálisan az utolsó három óra tananyagából,
- érintheti az osztály egyes tanulóit vagy egészét,
- a röpdolgozat előzetes bejelentése nem kötelező.

dolgozat

- háromnál több óra anyagából,
- érintheti az osztály egyes tanulóit vagy egészét,
- a kisebb dolgozat írását legalább a dolgozat előtti órán bejelenti a pedagógus

témazáró dolgozat

- egy vagy több átfogó témakör anyagából
- jellemzően az osztály egészét érinti,
- a témazáró dolgozat íratását legalább egy héttel korábban be kell jelenteni.

Tanulók beszámoltatásának formái	Anyagrész/tanulói produktum	Bejelentési kötelezettség	Rögzítése a tanmenetben	Súlya az osztályozásnál
Szóbeli vagy írásbeli felelet (digitális módon is)	az előző néhány óra anyagából	nincs	nem	1
Nagydolgozat (30-percen túli)	nagyobb anyagrészből	a bejelentés és a megíratás közé 1 hétvégének kell esni	Nem kötelező	2
Témazáró dolgozat vagy felelet	lezárt témából	a bejelentés és a megíratás közé 1 hétvégének kell esni	igen	2
Házi dolgozat	nagyobb anyagrészből	kiadást követő egy héten belül nem kérhető be	nem	1 vagy 2
Próbaérettségi	kiadott vizsgatematika	éves iskolai ütemtervben rögzítve	igen	2
Egyéb tanulói produktumok	rajz, kiselőadás,	előzetes egyeztetés alapján	nem	1
Tanulói munka, aktivitás	órai munka, szorgalmi feladatok	nincs	nem	1
Középszintű érettségi vizsga	kiadott vizsgatematika	tanév rendje alapján	nem	-
Különbözeti vizsga	kiadott vizsgatematika	igazgatói határozat alapján	nem	-
Javítóvizsga	kiadott vizsgatematika	nevelőtestület határozata alapján	nem	-
Osztályozó vizsga	kiadott vizsgatematika	igazgatói határozat alapján	nem	-
Helyi vizsga	kiadott vizsgatematika	PP szerint	nem	speciálisan a fent megfogalmazottak szerint
Beszámolók	kiadott témakörök;	helyi tanterv szerint,	igen	1 vagy 2

	min. 6 héttel a beszámoló előtt, a beszámoló a félév és évvizsgát megelőző vagy 2 hétben esedékes a szakórákon	előzetes egyeztetés alapján		
A szaktanár egyéni belátása szerint a tanuló más teljesítményeit is jutalmazhatja érdemjeggyel.				

2.9 A tanulók tanulmányi munkájának értékelése

A tanulók értékelését egyéni fejlődésük és sikeres tanulási teljesítményük érdekében az igazságosság, az esélyteremtés és a méltányosság alapelveit szem előtt tartva, emberi méltóságuk tiszteletben tartásával, az értékelés személyes jellegének figyelembevételével valósítjuk meg.

A tanulóval szemben támasztott elvárások egyértelműek, az azokhoz igazodó mérési értékelési stratégiákat a pedagógiai programunkban meghatároztuk.

A tanulói teljesítmény értékelésének célja, hogy segítse a tanuló és a szülő objektív tájékoztatását, hozzájáruljon a tanulási folyamat hatékonyságának vizsgálatához, lehetőséget biztosít a pedagógiai munka nyomon követésére, és szükség esetén az újratervezésére.

2.9.1 Az ellenőrzés és értékelés minden tantárgyra vonatkozó általános előírásai

A tanulók munkájának, előmenetelének folyamatos értékelése érdekében a *heti egyórás tantárgyból félévente* minden tanulóknak *legalább három*, a *heti két- vagy többórás tantárgyból legalább négy* érdemjeggyel kell rendelkeznie.

A tanuló által szerzett érdemjegyekről a szülőt az adott tantárgyat tanító pedagógus értesíti az e-Krétán keresztül. Az e-Kréta bejegyzéseit az osztályfőnök negyedévente egy alkalommal ellenőrzi és pótolja az esetlegesen elmaradt érdemjegyek beírását.

A munkaközösségek által összeállított, évfolyamonként egységes feladatsor alapján a szaktanárok felméri a magyar nyelv és a matematika tantervi követelményeinek elsajátítását félévkor és tanév végén, az eredményeket a munkaközösségek értékelik, és meghatározzák az ebből adódó feladatokat.

Az angol nyelvből elsajátított ismereteket a két tanítási nyelvű osztályokban a tanév elején, és végén szintmérő dolgozat keretében mérjük harmadik osztálytól. Az év eleji szintmérőt százalékos formában, az év végét érdemjeggyel értékeljük.

Érdemjegyet kaphat a tanuló: szóbeli feleletre, írásbeli munkára, önálló kiselőadásra, tanórai munkára, szorgalmi feladatra, gyakorlati feladatra, tanulmányi versenyen való teljesítményre/ részvételért.

Az egyes témakörök végén a tanulók az egész téma tananyagát és fő követelményeit magában foglaló témazáró dolgozatot írnak; a témazáró dolgozat időpontját úgy kell meghatározni, hogy a tanulóknak egy hétvége rendelkezésre álljon a felkészülésre, és egy tanítási napon legfeljebb két témazáró (ellenőrző, felmérő) dolgozatot írjanak;

A témazáró javításának határideje *10 munkanap*, egyéb írásbeli munka javítása, *értékelése 7 munkanapon* belül történik. A témazáró dolgozatok az átlag számításakor két jegynek számítanak.

Készségtárgyak esetében elsősorban a tanulók gyakorlati tevékenységét értékeljük; az értékelés során messzemenően figyelembe vesszük a tanulók teljesítményében érzékelhető változást.

A házi feladat és a felszerelés hiányáról, különösen a készségtárgyak esetében – ha az rendszeresen tapasztalható egy-egy tanulónál – a szülőt a szaktanárnak írásban tájékoztatni kell.

Testnevelés, rajz és technika tantárgyak esetében - ha a felszerelés hiánya lehetetlenné teszi az órai részvételt, valamint a tanuló gyakorlati teljesítményének értékelését, és elméleti feladatot sem tudott megoldani, az adott órán a tanuló elégtelen érdemjegyet kaphat.

Két nyelven tanított tantárgyak esetében a gyakorlati tevékenység, illetve a tantárgy szaknyelvének idegen nyelven való elsajátítása is az értékelés alapjául szolgál.

2.9.2 Az értékelés fajtái, módjai

- **Diagnosztikus értékelés:** (helyzetfelmérés) azt mutatja meg: mi az, amit a tanuló tud, amire képes, honnan indítható a fejlesztés. **(bemeneti)** Ennél az értékelési formánál nem adunk érdemjegyet.
- **Folyamatos formatív értékelés:** célja elsősorban a tudás, a teljesítmény változásának követése, visszaigazolása a megerősítés, a fejlesztés és a korrigálás érdekében.
- **Szummatív értékelés:** minősítés, egy skálán való elhelyezés pl. a témazáró dolgozatok, év végi felmérések. **(kimeneti)**

Törekedni kell arra, hogy az értékelés **személyre szabott fejlesztő** értékelés legyen, vagyis a tanuló aktuális teljesítményét saját korábbi teljesítményéhez kell viszonyítani.

2.9.2.1 Szóbeli (szöveges) értékelés

Nem minősítés, hanem az egyéni előmenetelt segítő biztatás, illetve a hiányosságok feltárása, ami segíti a tanulóban az önértékelés kialakulását, fejleszti önismeretét. Kiváló, sokirányú nevelő hatása van az óra végi közös, a tanulók bevonásával történő szóbeli értékelésnek.

Félévi értékelés: első és második osztályban bővebb szöveges értékelés.

Első osztály év végén a tantárgyakat „kiválóan megfelelt”, „jól megfelelt”, „megfelelt”, és „felzárkóztatásra van szüksége” minősítéssel értékeljük. Akinek felzárkóztatásra van szüksége, bővebb szöveges értékelést is kap az adott tantárgyból.

2.9.2.2 Írásbeli (szöveges) értékelés

Az írásos tanári értékelésben egyaránt megjelenhetnek a **formatív** és a **szummatív** értékelés elemei.

Az osztályzatok mellett a kiegészítő írásos megjegyzések segítenek a pontosabb tájékoztatásban, rámutathatnak bizonyos problémákra és javaslatokat tehetnek a fejlesztésre.

2.9.2.3 A nem magyar anyanyelvű tanulók értékelése

a., Ha az iskolai tanulmányok folytatását a magyar nyelv ismeretének hiánya vagy a külföldi és a magyar iskola követelményrendszere közti eltérés gátolja, az iskola igazgatója - a szülő egyetértésével - az évfolyam megismétlését engedélyezheti úgy, hogy a tanuló csak felzárkóztató foglalkozásokon és nyelvórákon vesz részt. A foglalkozások idejét, az annak keretében oktatott ismeretek elsajátításáról történő számadás módját az igazgató állapítja meg. Az

intézménynek azon évfolyam befejezésekor, amely évfolyamra a tanulót felvette, az év végén bizonyítvány állítunk ki, ha a tanuló nem tudja teljesíteni az évfolyam követelményeit, úgy az évfolyamot meg kell ismételnie.

b. Amennyiben a nem magyar anyanyelvű tanuló teljesítményét, előmenetelét tanítási év közben érdemjeggyel értékelni tudjuk, félévkor és a tanítási év végén osztályzattal minősítjük. A tanulót, osztályzatait évközi teljesítménye és érdemjegyei vagy az osztályozó vizsgán nyújtott teljesítménye (a továbbiakban a felsorolt vizsgák együtt: tanulmányok alatti vizsga) alapján kell megállapítani. A kiskorú tanuló érdemjegyeiről a szülőt folyamatosan tájékoztatni kell.

c. A kérelmező egyéni munkarendre vonatkozó kérelmet nyújthat be az Oktatási Hivatalba.

2.9.3 A tanulási teljesítményt értékelő osztályzatok tartalma:

2.9.3.1 Az osztályozás

Az osztályzattal történő értékelés **szummatív**, a tantervi követelmények megvalósulását számon kérő értékelés. A tanulók tantárgyankénti értékelése a második évfolyam II. félévétől a hagyományos 5 fokozatú skálán történik.

Az alsó tagozatban külön értékeljük a magyar nyelv és irodalom tárgyakat, a 2-4. évfolyamon a magyar irodalom tantárgyon belül értékeljük az olvasást és fogalmazást, a magyar nyelv tantárgyon belül pedig a nyelvtant és az írást. A szabadon választható órakeretből kapott tantárgyakat a 2. év végétől osztályzattal értékeljük. Tantárgyi dicséret esetén az osztályzat mellé dicséret kerül.

Jeles: A tantervi követelményekben foglaltakat elsajátította, érti, alkalmazza. Használja a tantárgyra jellemző szaknyelvet. Ismeretei szilárdak, tudása rendezett, teljesítménye folyamatosan példamutató.

Jó: A tantervi követelményeket megbízhatóan, kevés hibával teljesíti. A fogalmakat elsajátította, érti, az alkalmazásban kevés segítségre van szüksége. Ismeretei alaposak, tanulmányi teljesítménye jó.

Közepes: A tantervi követelményeknek részben tesz eleget. Fogalmai, ismeretei hiányosak, a megértéshez és alkalmazáshoz segítségre van szüksége.

•

Elégséges: A tantárgyi követelményeket minimum szinten teljesíti. Fogalmai hiányosak, ezek elsajátítása nehezen megy, állandó segítségre van szüksége. Az ismeretek önálló alkalmazására nem képes. Órai munkája gyakran motiválatlan.

Elégtelen: A tantárgy tanulásában passzív. A tantárgyi minimumot segítséggel sem teljesíti.

2.9.3.2 Dicséret

Tantárgyi dicséretet kaphat az a tanuló, aki az adott tantárgyból kiemelkedő munkát végez. A bizonyítványban ezt a megjegyzéseknél jelöljük.

Általános tantestületi dicséretben részesül, az a tanuló, aki

- kiemelkedő tanulmányi eredmény, példás magatartás és/vagy az iskolai közösségért végzett munkában jeleskedik.
- tanulmányi eredménye kiemelkedő, magatartása példás és/vagy az iskolai közösségért végzett munkában jeleskedik.

- 5 vagy több tantárgyi dicséretben részesül.

2.9.4 Írásbeli és számonkérés értékelése

Második osztály második félévétől negyedik év végéig az osztályozás egységes szempontok szerint történik az alábbi százalékpontok szerint:

100-90% → 5

89-80% → 4

79-60% → 3

59-36% → 2

35-0% → 1

A felső és középiskolai tagozatokon a következő osztályozási szempontok szaktanárok általi alkalmazása ajánlott:

Témazáró dolgozatok:

Írásbeli feleletek:

85,5-100% → 5

91-100% → 5

70,5-85% → 4

76-90% → 4

50,5-70% → 3

56-75% → 3

35,5-50% → 2

41-55% → 2

35-0% → 1

40-0% → 1

A nem témazáró dolgozatok esetében az értékelés a munkaközösségek által meghatározott skála alapján történik. Erről a szülőket és a diákokat a szaktanárok tájékoztatják. A pedagógus, az általa adott érdemjegyeket rögzíti a Kréta felületen.

A tanulónak joga van a megírt, és két héten belül kijavított dolgozatát megtekinteni, továbbá az iskola pedagógusai lehetőséget adnak arra, hogy az adott érdemjegyről szóbeli tájékoztatást kapjon a tanuló.

A tanuló félévi és év végi osztályzatának megállapítása előtt lehetőséget kaphat szóban vagy írásban a javításra.

2.10 Az otthoni felkészüléshez előírt írásbeli és szóbeli feladatok meghatározásának elvei:

- Írásbeli és szóbeli házi feladat csak a tanórán megtanított anyagból adható.
- Érdemjegyre történő számonkérés csak abból a tananyagból történhet, amelyet az előző órákon a szaktanár megtanított.
- A házi feladat mennyiségének és minőségének figyelembe kell vennie a tanulók életkori sajátosságait.
- A házi feladatok legfontosabb funkciója a tanórán feldolgozott tananyaghoz kapcsolódó gyakorlás (képesség- és képességfejlesztés), valamint a tananyaghoz kapcsolódó ismeretek megszilárdítása.
- Szorgalmi feladat bármely tantárgyból adható, értékelése csak pozitív jellegű lehet.

- A tanulók hétvégére csak annyi szóbeli és írásbeli feladatot kaphatnak, amelyek elsajátíthatók, illetve elvégezhetőek a péntek délutáni napközi/tanulószobai foglalkozás tanulási ideje (illetve annak megfelelő otthoni tanulási idő) alatt.

2.11 Tanulói teljesítmények mérése:

2.11.1 Belső mérés:

A szakmai munkaközösségek megállapodása alapján **tantárgyi mérések** végezhetőek:

A diagnosztikus értékelés kiterjedhet a tanulók meglévő tartalmi tudására, aktuális készség- és képességfejlődési szintjére, hozzáállására, viszonyulására.

Az értékelés során figyelembe kell venni a tanuló életkori sajátosságait és a tanulás korábbi és aktuális környezeti tényezőiről rendelkezésre álló információkat, továbbá a pedagógiai célokat. Az eredmények visszajelzésével a pedagógus útmutatást adhat a tanulónak a tanulást várhatóan leghatékonyabban segítő tanulási módokról.

Év elején (az előző év végi követelmények alapján)

Célja: a tanulók tudásának diagnosztizálása

Következménye: szükség esetén hosszabb ismétlő időszak vagy differenciált felzárkóztatás.

Az első osztályosok diagnosztizáló mérése

Célja: a belépő gyerekek iskolaérettségének vizsgálata, fejlettségi szint megállapítása

Következménye: az egyéni fejlesztés korai elkezdése, a szociális-kulturális környezetből valamint az eltérő ütemű éréstől fakadó hátrányok csökkentése.

A Diagnosztikus Fejlődésvizsgáló Rendszer (DIFER) mérés

Kisiskolás életkorban, az iskolai előrehaladás szempontjából kritikus elemi készségek (írásmozgás-koordináció készsége, beszédhallgatás készsége, relációszókincs, elemi számolás, tapasztalati következtetés, tapasztalati összefüggés-megértés, szocialitás) diagnosztikus értékelésére alkalmas tesztrendszer.

Az úgynevezett "Fejlődési mutató" segítségével lehetővé teszi e kritikus elemi készségek elsajátítási folyamatainak részletezett nyomon követését.

A mérőeszköz csomag emellett ismerteti e készségek elsajátítási folyamatait, és rámutat az eredményesebb fejlesztés lehetőségeire, tennivalóira. A rendszer alkalmazásával megvalósíthatóvá válik az ún. kritériumorientált készségfejlesztés, vagyis az, hogy a tanulók egyéni fejlesztése mindaddig tartson, amíg a szóban forgó kritikus elemi készség optimális működésűvé, optimálisan használhatóvá nem válik.

A tanév elején az első évfolyamos, az érintett tanulóink Difer-rel való felmérését a hatályos jogszabályok értelmében elvégezzük. A pedagógusok a mérési adatokat kiértékelik, majd az eredmények alapján meghatározzák a tanulók egyéni fejlesztési irányait.

2.11.2 Oktatási Hivatal mérései

Pályaorientációs mérés:

A pályaorientációs mérést az iskolák nyolcadik évfolyamán tanulók körében kell lefolytatni. A vizsgálat (mérés) célja, hogy a tanuló visszajelzést kapjon a vizsgálat (mérés) során a kérdésekre adott válaszai alapján a hozzá leginkább illeszkedő középfokú iskolai továbbtanulási irányokról, valamint saját érdeklődésének főbb területeiről, néhány kompetenciájáról.

Kompetenciamérés:

A hatályos köznevelési törvény alapján az Oktatási Hivatal tanév rendjében meghatározottak szerint 4 – 8. évfolyamon országos kompetencia alapú méréseket végez minden évben. A kompetencia alapú mérés a tanulók matematikai eszköztudását, olvasás- szövegértés képességét, természettudományos, angol nyelvi, történelmi és digitális kultúra tudását méri.

2.12 Mindennapos testnevelés megvalósulása, a tanulók fizikai állapotának mérése

Az iskola mindennapos testnevelési órákról szóló programja a helyi lehetőségekből kiinduló, reális, fenntartható célkitűzés, mivel a program iskolánk minden tanulójának egész éven át lehetőséget ad a rendszeres mozgásra. A program figyelembe veszi a helyben felkínálható iskolán kívüli lehetőségeket is.

A mindennapos testnevelésben lehetőség van arra, hogy a tanuláshoz szükséges tulajdonságokat megerősítsük: legyen erős, kitartó, becsületes és szorgalmas, ne legyen fáradékony, bírja a tanúlással járó idegi és fizikai terhelést.

Cél:

- Tanulóinkban felkelteni a rendszeres testmozgás, az egészséges életmód iránti igényt, elsajátítani az ehhez szükséges elméleti és gyakorlati tudnivalókat, ismereteket.
- Tudatosítani a tanulóknál a saját szervezetük felépítésének és működésének alapvető tudnivalóit.
- A testnevelés, sport segítségével kialakítani a tanulóknál a mindennapi élethez szükséges alapvető tulajdonságokat, készségeket: akaraterő, szorgalom, kitartás, becsületesség, szabályok betartása, a társak tisztelete, segítése, a csapatmunka szerepe, az idegi és fizikai állóképesség, az egészséges önbizalom, a céltudatosság stb.
- A mindennapos testnevelés tematikáját a testnevelés helyi tantárgyi programja tartalmazza.

A tanulók fizikai állapotának mérése (5-8. évfolyam)

A fittségi felméréseket a Magyar Diáksport Szövetség közreműködésével kidolgozott Nemzeti Egységes Tanulói Fittségi Teszt rendszer (a továbbiakban: NETFIT® rendszer) protokollja szerint végezzük el.

NETFIT program küldetése, hogy népszerűsítse és tudatosítsa az élethosszig tartó fizikai aktivitás jelentőségét és az egészségtudatos életvezetés értékeit az iskoláskorú diákok, családjaik és a köznevelés szereplői körében. A NETFIT

4 fittségi profilban 9 mérés segítségével jellemzi a tanulók állóképességét, erejét, hajlékonyságát és testösszetételét. A mérések eredményei tesztől függően két illetve három zónába kerülhetnek, egészségzónába, fejlesztési zónába, fokozott fejlesztési zónába. Az iskolai a fittségi állapot változásának folyamatos nyomon követése (hány tanuló teljesít az egyes egészségzónákban) segíti az intézményt rendszeres testmozgást támogató tevékenységrendszerének megújításában és fejlesztésében.

2.13 A magasabb évfolyamba lépés feltételei

A tanuló az iskola magasabb évfolyamába akkor léphet, ha a helyi tantervben meghatározott minimális, a következő évfolyamba lépéshez minimum követelményeket az adott évfolyamon minden tantárgyból teljesítette.

A követelmények teljesítését a nevelők a tanulók év közbeni tanulmányi munkája, illetve érdemjegyei alapján bírálják el.

A hatályos 20/2012.EMMI rendelet 185.§ -a alapján amennyiben a külföldi tanuló az iskolai tanulmányainak folytatását a magyar nyelv ismeretének hiánya vagy a külföldi és a magyar iskola követelményrendszere közötti eltérés gátolja, az iskola igazgatója – a szülő egyetértésével – az évfolyam megismétlését engedélyezheti úgy is, hogy a tanuló csak felzárkóztató foglalkozásokon és nyelvórákon vesz részt. A foglalkozások idejét, az annak keretében oktatott ismeretek körét, az ismeretek elsajátításáról történő számadás módját az igazgató állapítja meg.

2.14 A csoportbontások és egyéb foglalkozások szervezési elvei

A csoportbontás és egyéb foglalkozások szervezésének célja minden esetben a készségek minél alaposabb fejlesztése, az ismeretek elmélyítése, a felzárkóztatás és tehetséggondozás biztosítása.

Iskolánk két tanítási nyelvű osztályaiban a 4/2013. (I. 11.) EMMI rendelet a két tanítási nyelvű iskolai oktatás irányelvének kiadásáról alapján tanítunk csoportbontásban.

Létszámtól függően bontjuk a technika órákat a biztonságos munkavégzés, a balesetek elkerülése végett, valamint az informatika szaktantermek minimalizált befogadóképessége miatti informatika/digitális kultúra tantárgyakból.

A csoportváltás az osztályzat, a közös szaktanári vélemény alapján, vezetői döntés alapján a félévek végén lehetséges.

A középiskolai szakmai tárgyakat a törvényi előírásoknak megfelelően oktatjuk csoportbontásban.

A középiskolában a kétszintű érettségi vizsgára való eredményes felkészülés céljából a csoportbontásokat a differenciálás elvének figyelembevételével végezzük.

Az iskolai egyéb foglalkozások - szakkörök, sportkörök stb. - szervezésekor a tanulók, szülők javaslatait, kéréseit tartjuk szem előtt: az iskolánkat választó szülőket megkérdezzük, milyen foglalkozásokra szeretnék leendő első gyermeküket járatni.

A tanórán kívüli foglalkozások rendszere

Tanulással kapcsolatos tanórán kívüli foglalkozások:

Szervezett szabadidős foglalkozás az iskolában:

napközi, tanulószoba irányítása,
tehetséggondozó és felzárkóztató
foglalkozások.
Szakkörök
Szaktárgyi versenyek, vetélkedők
iskolai könyvtár
Szakgimnáziumi rendezvények

házbajnokságok, sportkör
csoporthközi-napközi foglalkozások,
DÖK programok,
pályázatok,
iskolai könyvtár.

**Iskolán kívüli, tanulással kapcsolatos
foglalkozások:**

tanulmányi kirándulások,
táborok

**Iskolán kívüli, közművelődési
foglalkozások:**

mozi-, színház-, múzeumlátogatás,
kirándulások, tanulmányi séták,
Színitagozat előadásai.

A napközi, a tanulószoba és a 16 óráig szervezett foglalkozások feladatai

- Eredményes tanulást segítő tanulásszervezés és tanulmányirányítás.
- Valamennyi tanuló képességeinek megfelelően készüljön fel a másnapi tanítási órákra.
- A helyes tanulási technikák megismertetése.
- Tanulói önállóság fejlesztése.
- Az önművelődés iránti igény felkeltése..
- Játékos képességfejlesztő feladatok alkalmazása a tanulási nehézségekkel küzdő gyerekek segítésére.
- A tanulószobán tantárgyi felzárkóztatást biztosítunk a lemaradóknak.
- Elemi szokások kialakítása: kulturált étkezés gyakoroltatása, iskolai önkiszolgálás szervezése, irányítása; esztétikus környezet kialakítása; iskolai környezet rendjének, tisztaságának fenntartása; helyes higiéniai szokások megszilárdítása.
- Viselkedéskultúra megalapozása, konfliktusok kezelésének gyakorlása.
- Szabadidő hasznos eltöltése.
- Együttműködés kulturális intézményekkel, mozi-, színházlátogatás szervezése.

2.15 A tanulók jutalmazásának, magatartásának és szorgalmának értékelési elvei

A tanulók magatartásának és szorgalmának értékelésére lehetőség szerint havonta, - de legalább háromszor egy félévben-, kerül sor. Az osztályozó konferencián az osztályfőnök értékelési javaslatot tesz. A végleges minősítést az osztályfőnök dokumentálja. A szülői tájékoztatás a Kréta rendszeren keresztül történik. Az értékelés célja a tanulók önértékelésének fejlesztése.

2.15.1 A tanulók jutalmazásának elvei és formái

Ideje	Adományozza
-------	-------------

Szaktanári dicséret	Kiemelkedő tantárgyi teljesítmény	A tanév folyamán, amikor a tanuló érdemes lesz rá.	A szaktanár
Osztályfőnöki dicséret (szóbeli, írásbeli)	Kiemelkedő közösségi munkáért	A tanév folyamán, amikor a tanuló érdemes lesz rá.	Az oszt. főnök (a szaktanárok, a napközis nevelők, a diákönkormányzat javaslata alapján)
Igazgatói dicséret	Kimagasló tanulmányi, kulturális és sporteredményért	A tanév folyamán, amikor a tanuló érdemes lesz rá.	Az oszt. főnök és a szaktanár javaslatára az igazgató.
Jutalomkönyv	Kimagasló tanulmányi, kulturális és sporteredményért	A tanév végén	A szaktanárok, vagy az osztályfőnök, a napközis nevelő.
Oklevél	Kitűnő tanulmányi eredményéért	A tanév végén	Az osztályfőnök
Nevelőtestületi dicséret	Példamutató magatartásért és/vagy kiváló tanulmányi eredményért	A tanév végén	Az osztályfőnök javaslatára a nevelőtestület.
100 db 5-ös (igazgatói dicséret)	100 ötös eléréseért	A tanév folyamán	igazgató
Vajdaffy-díj/ A Boldog Iskolásévekért Alapítvány díja	Kimagasló 8 éves tanulmányi eredményért	Év végén	Igazgató, nevelőtestület
Öveges-díj	A reál tárgyak terén elért kimagasló tanulmányi eredményért	Év végén	szaktanár, szakmai munkaközösség

2.15.2 Fegyelmező intézkedések

Osztályfőnöki figyelmeztetés (szóbeli, írásbeli)	A tanuló tanulmányi és magatartásbeli kötelezettségének elmulasztása, vagy a házirend enyhébb megsértése, vagy igazolatlan mulasztás miatt.
Szaktanári intés (írásbeli)	A tantárgyi követelményeknek nem teljesítése (pl.: a felszerelés, vagy a házi feladat többszöri hiánya), vagy

	az órákon visszatérő módon előforduló –tanulótárs, illetve pedagógus ellen irányuló- fegyelmezetlenség miatt.
Osztályfőnöki intés (írásbeli)	A tanuló tanulmányi és magatartásbeli kötelezettségének többszöri elmulasztása, vagy a házirend visszatérő módon történő megsértése, vagy igazolatlan mulasztás miatt.
Igazgatói figyelmeztetés (szóbeli, írásbeli)	Az iskolai házirend gyakori megsértése, vagy igazolatlan mulasztás, vagy szándékos, kisebb értékű károkozás, vagy az órákon előforduló –tanulótárs illetve pedagógus ellen irányuló- fegyelmezetlenség miatt.
Igazgatói intés (írásbeli)	Az iskolai házirend súlyos megsértése, vagy szándékos károkozás, vagy igazolatlan mulasztás, vagy súlyos fegyelmezetlenség, vagy az iskola felnőtt dolgozóival szembeni jogi, illetve etikai normákba ütköző vétség miatt.
Igazgatói megrovás (írásbeli)	Az iskolai házirend szándékos, súlyos, többszöri megsértése, vagy szándékos, nagy értékű károkozás, vagy igazolatlan mulasztás, vagy önmagát és/vagy mások testi épségét súlyosan veszélyeztető fegyelmezetlenség, vagy az iskola felnőtt dolgozóival szembeni jogi, illetve etikai normákba ütköző súlyos vétség miatt.

2.15.3 A tanuló magatartásának, szorgalmának értékelése és minősítésének követelményei és formái

Magatartás

Példás

- a házirendet következetesen betartja
- a tanítási órákon kifogástalan a magatartása

- a tanórán kívül is fegyelmezett
- a felnőttekkel mindig figyelmes, előzékeny, tisztelettudó
- társaival barátságos, segítőkész
- beszéde tisztelettudó, kulturált
- aki az osztály- és iskolaközösség munkáját képességeihez mérten aktívan támogatja, igyekszik másokat is a közösségi munkába bevonni

Jó

- a házirend szabályait általában betartja
- a tanítási órákon magatartása megfelelő
- tanórán kívül is fegyelmezett
- a felnőttekkel tisztelettudó, figyelmes és előzékeny
- társaival többnyire barátságos, segítőkész
- beszéde kulturált, tisztelettudó
- az közösségben nem kezdeményező, de a rábízott feladatokat megbízhatóan elvégzi

Változó

- gyakran megsérti a házirendet
- a tanítási órákon, fegyelmezetlen magatartásával zavarja az osztály munkáját
- a tanórán kívül olykor fegyelmezetlen, ellenszegülő
- társaival nem túl barátságos, türelmetlen, konfliktust kereső
- beszéde olykor goromba, bántó, illetlen
- a felnőttekkel nem mindig tisztelettudó
- aki az osztály- és iskolaközösség munkáját nem mindig támogatja
- a rábízott közösségi feladatokat pontatlanul teljesíti
- aki nem vagy csak ritkán vesz részt közösségi megmozdulásokon, ezeket magatartásával zavarja

Rossz

- rendszeresen megsérti a házirendet
- a tanítási óra rendjét szándékosan és rendszeresen zavarja, a tanulmányi munkát akadályozza
- tanórán kívül gyakran kerül konfliktusba
- a felnőttekkel tiszteletlen
- társaival barátságatlan, néha indulatos, goromba, ellenséges, esetleg tettleges, uszító
- beszéde kulturálatlan, durva, sértő, trágár, megalázó
- az osztállyal és az iskolai közösséggel, azok céljával szembehelyezkedik
- a közösségi megmozdulásokon nem vesz részt vagy bomlasztja

A fegyelmező intézkedések a magatartás minősítését a következő módon befolyásolják:

- az osztályfőnöki intó adott félévben kizárja a példás magatartást,
- az igazgatói büntetések az adott félévben kizárják a példás és jó magatartást.

Szorgalom

Példás

- a tantervi követelményeket képességeinek megfelelően folyamatosan, rendszeresen teljesíti
- az egyes tantárgyakban nyújtott teljesítménye közt nincsenek nagy eltérések/különbségek
- a tanítási órákon aktívan dolgozik, segíti az osztály és a tanár munkáját
- rendszeresen elvégzi házi feladatait, él az önművelés lehetőségével
- részt vesz az iskolai és az országos versenyeken
- iskolai felszerelése kifogástalan, rendezett

Jó

- a tantervi követelményeket rendszeres munkával, folyamatosan teljesíti képességeinek megfelelően
- az egyes tantárgyak eredményeiben különbségek mutatkoznak
- a tanítási órákon figyel, de nem kellően aktív
- a házi feladatait elvégzi, de az önművelés lehetőségével kevésbé él
- iskolai felszerelése általában hiánytalan, rendezett

Változó

- tanulmányi munkáját nem rendszeresen, nem képességeinek megfelelően végzi el
- tantárgyak jelentős részében képességeihez mérten gyengébben teljesít
- a tantárgyakon belül ingadozó a teljesítménye;
- a tanítási órákon passzív
- házi feladatai sokszor hiányosak, pontatlanok vagy teljesen hiányoznak
- iskolai felszerelése gyakran hiányos, rendezetlen

Hanyag

- tanulmányi kötelességét rendszeresen elhanyagolja
- képességeihez viszonyítva igen gyenge eredményt ér el
- a tanítási órákon nem figyel
- házi feladatait rendszeresen nem készíti el
- iskolai felszerelése gondozatlan, hiányos, rendezetlen.

2.16 A tanulmányok alatti vizsgák szabályai

A tantervi követelmények teljesítése több okból is történhet vizsgák letétele útján (osztályozó, javító- és különbözeti vizsgák).

Más iskolából érkező tanuló esetében szükség esetén különbözeti vizsga letételére lehet szükség.

2.16.1 A vizsgaszabályzat hatálya

Jelen vizsgaszabályzat az intézmény által szervezett tanulmányok alatti vizsgákra, azaz:

- osztályozó vizsgákra,

- különbözeti vizsgákra,
- javítóvizsgákra
- egyéb vizsgákra vonatkozik.

Hatálya kiterjed az intézmény valamennyi tanulójára:

- aki osztályozó vizsgára jelentkezik,
- akit a nevelőtestület határozatával osztályozó vizsgára utasít,
- akit a nevelőtestület határozatával javítóvizsgára utasít.

Kiterjed továbbá más intézmények olyan tanulóira

- akik átvételüket kérik az intézménybe és ennek feltételeként az intézmény igazgatója különbözeti vizsga letételét írja elő. (külföldről érkező tanulók valamint a szakképzésbe felvételüket kérő tanulók esetében)

Kiterjed továbbá az intézmény nevelőtestületének tagjaira és a vizsgabizottság megbízott tagjaira.

2.16.2 A vizsgatárgyak részei és követelményei

Minden tárgyból az adott évfolyam követelményeinek tematikáját, a felkészülést segítő eszközök listáját megkapja a vizsgázó.

2.16.3 Az értékelés rendje

A vizsgázó az előre megkapott és az e-Kréta felületen rögzített tematika alapján teszi le vizsgáit. Értékelésének fő szempontja, hogy a továbbhaladás minimális feltételeinek eleget tett-e (javítóvizsga esetében), illetve az adott időszak követelményeit milyen szinten teljesítette (osztályozó és különbözeti vizsga).

2.16.4 A tanulmányok alatti vizsgákkal kapcsolatos intézményi eljárásrend

- A vizsgát a tanév helyi rendjében meghatározott időszakban (vizsgaidőszak) lehet tenni, azzal, hogy az igazgató ettől eltérő időpontot is kijelölhet.
- A vizsga időpontjait az igazgató jelöli ki, melyet a helyben szokásos módon valamint az intézmény honlapján közzétesz.
- A vizsga időpontjáról és helyszínéről vizsgázót, illetőleg a kiskorú tanuló esetén a szülőt (gondviselőt) szabály szerint értesítjük.
- Egy vizsgaidőszakban legfeljebb két évfolyam tananyagából tehető vizsga. Három évfolyam anyagából csak rendkívül indokolt esetben igazgatói engedéllyel lehet vizsgázni.
- A vizsga követelményeit az iskola helyi tantervében foglaltak határozzák meg.
- A két tanítási nyelvű osztályok tanulói számára, szülői igény esetén az intézmény külső vizsgáztatókkal A1-es és A2-es szintű gyereknyelvvizsgát, valamint B1-es és B2-es alapszintű és középfokú nyelvvizsgát szervezhet.

2.16.5 Vizsgaforma, vizsgarészek

- szóbeli vizsga
- írásbeli vizsga

- gyakorlati vizsga

2.16.6 A tanulmányok alatti vizsgák különös eljárási szabályai

Az írásbeli vizsga időtartama – a szakvélemény alapján ettől eltérést lehetővé tevő esetek kivételével – általános iskolában tantárgyanként és évfolyamonként maximum 60 perc, szakgimnáziumban tantárgyanként és évfolyamonként minimum 60 perc.

- Egy napon legfeljebb három írásbeli vizsgát lehet tenni.
- A szóbeli vizsgát az iskola szakos tanáraiból az igazgató által kijelölt vizsgabizottság - mely 3 tagból áll-, előtt kell megtartani. A vizsgabizottság kérdező tanára lehetőleg az a tanár legyen, aki a tanulót előzőleg tanította.
- Az elnöki teendőket az igazgató vagy a megbízottja látja el.
- A tanulónak a szóbeli vizsgán kihúzott tétel (ami több feladatból állhat) kidolgozására legalább 30 percet kell biztosítani
- A szóbeli feleletek maximális időtartama 15 perc. Ha a tanuló a feladatát nem tudja megoldani, teljes tájékoztatlanságot árul el, az elnök egy alkalommal póttételt húzhat vele. Erre is 20 perc a felkészülési idő, valamint 15 perc a felelet időtartama.
- A vizsgázó osztályzatát a két felelet százalékos átlaga alapján kell megállapítani.
- A vizsga a vizsgázó számára díjtalan.
- A vizsgáról jegyzőkönyv készül az elnök és a tagok aláírásával, melyet az iskola irattárában a jogszabályban meghatározott ideig kell őrizni.
- A jegyzőkönyv vezetéséért és hitelességéért a vizsgabizottság elnöke felel.

2.17 Érettségi vizsga

2.17.1 A vizsgára jelentkezés módja, szabályai

A szakgimnázium tanulójának a 12. évfolyam első félévének befejezésekor nyilatkoznia kell arról, hogy az évfolyam sikeres befejezése esetén tanulmányait a szakképző évfolyamon kívánja folytatni vagy az Nkt. 53.§ (2) d) db) bekezdése szerint úgy dönt, hogy szakgimnáziumi tanulmányait a 12. évfolyam végén befejezi, és a tanév végén érettségi vizsgabizonyítványt kíván szerezni.

Amennyiben a tanuló arról nyilatkozott, hogy folytatja tanulmányait a szakképző évfolyamon, a 12. évfolyam végén (3 vagy 4 kötelező tantárgyból) előrehozott érettségi vizsgát tehet.

A 13. évfolyam végén idegen nyelvből (melyből 11. év végétől előrehozott érettségi vizsga tehető) és 5. vizsgatárgyként a szakmai kerettanterv alapját adó programkövetelményben a képesítő vizsga vizsgatevékenységeinek részletes leírását tartalmazó követelményekből kell képesítő vizsgát tenniük. Ezzel a szakgimnáziumi tanulók érettségi végzettséget és szakmai képesítést is szereznek (Színész II-színházi és filmszínész szakirány).

Amennyiben a tanuló arról nyilatkozott, hogy nem kívánja folytatni tanulmányait a szakképző évfolyamon, úgy rendes érettségi vizsgát tesz a 12. évfolyam végén 5 tantárgyból, 4 kötelező és egy szabadon választott tantárgyból.

Az érettségi vizsgákat a mindenkor érvényes EMMI rendeletben meghatározott módon szervezzük meg. Az intézmény a helyi tantervben szereplő tantárgyakból szervezi meg a középszintű érettségi vizsgákat.

Az érettségi bizonyítvány kiadásához szükséges 50 óra közösségi szolgálat elvégzése a 20/2012(VIII.31) EMMI rendelet 133.§ alapján történik.

A tanulók kötelező óraszámában középszintű érettségi felkészítés történik a kötelező érettségi tárgyakból - magyar nyelv és irodalom, történelem, matematika, idegen nyelv (angol és német). A kötelező tantárgyakon kívül digitális kultúra és testnevelés tantárgyakból az ezt választó tanulókat középszintű érettségire készítjük fel. Az rendes érettségi vizsgára illetve előrehozott érettségi vizsgára jelentkezés minden év február 15-ig történik a mindenkori érvényes jogszabályok alapján.

Azon tanulók számára, akik előrehozott érettségi vizsgát tettek, írásbeli kérvényre az iskola igazgatója a szaktanár véleményének kikérésével felmentést adhat az iskola magasabb évfolyamán vagy évvisméltés esetén e tantárgy tanórai részvétele alól.

A középszintű szóbeli tételek címét és részleteit az előírt témakörök és vizsgakövetelmények alapján a vizsgáztató szaktanár állítja össze. A tételek összeállításánál törekedni kell a változatos, a problémamegoldást ösztönző, egyértelmű megfogalmazásokra. A tételek elkészítésénél alkalmazni lehet a helyi tantervben található követelményeket is. Az igazgató által megküldött tételsort a vizsgabizottság elnöke hagyja jóvá.

2.17.2 A középszintű érettségi témakörei

- Magyar nyelv és irodalom
- Történelem
- Matematika
- Idegen nyelv (angol, német)

2.17.3 Választható tantárgyak köre:

- Természettudomány: a „komplex természettudomány” tantervi követelményeinek teljesítése esetén;
- Földrajz: a „komplex természettudomány” tantervi követelményeinek teljesítése esetén
- Állampolgári ismeretek: az állampolgári ismeretek tantervi követelményeinek esetén
- Digitális kultúra: a digitális kultúra tantárgy tantervi követelményeinek teljesítése esetén
- Testnevelés: a testnevelés tantárgy tantervi követelményeinek teljesítése esetén;
- Ének-zene: a művészetek tantárgy tantervi követelményeinek teljesítése esetén
- Dráma: a dráma és színház tantárgy tantervi követelményeinek teljesítése esetén

2.18 Színész II. képesítő vizsga

Gyakorlati vizsgatevékenység: Színpadi alakítás

A vizsgafeladat ismertetése: Színpadi szerep repertoáron szereplő színpadi előadásban vagy nyilvános vizsgaelőadásban, professzionális színpadi feltétel rendszerben történő megformálása

A vizsgafeladat időtartama: min. 60 perc (a vizsga-előadás teljes játékidője) A vizsgafeladat értékelési súlyaránya: 70%

Szóbeli vizsgatevékenység A vizsgafeladat ismertetése: A dráma- és színháztörténeti, művelődéstörténeti filmtörténeti és műelemző, dramaturgiai ismeretek bemutatása a kötelező és ajánlott szakirodalom, valamint a tételsorban szereplő vizsgakérdések alapján

A vizsgafeladat időtartama: 45 perc (30 perc felkészülési idő, 15 perc válaszadási idő)

A vizsgafeladat értékelési súlyaránya: 30%

2.19. Szakgimnáziumi szakmai program

A szakképesítés azonosító száma: 4 0215 07

A szakképesítés megnevezése: Színész II.

Szakirány megnevezése: Színházi- és filmszínész

Tanulmányi terület: Művészet

Iskolai rendszerű képzés esetében az évfolyamok száma: 5 év

Óraszámok szakgimnáziumi képzésben 9-12 és 5/13. évfolyamra

9. évfolyam	10. évfolyam	11. évfolyam	12. évfolyam	5/13. évfolyam	Összóraszám
1148 óra				961	2109

2.20 Könyvtár Pedagógiai program

Az iskolai könyvtár új modellje az IFLA és az UNESCO közös kiáltványa szerint a következő:

Az iskolai könyvtár mindenki számára a tanítás és a tanulás színhelye.

„Az iskolai könyvtár a feladatok sikeres ellátásához, napjaink információra és tudásra alapozott társadalmában való eligazodáshoz szükséges alapvető információkat és elképzeléseket, gondolatokat biztosít. Az iskolai könyvtár a tanulókat permanens tanulási készségekkel fegyverzi fel, és fejleszti képzelőerőjüket, lehetővé téve azt, hogy felelős állampolgárokként éljenek”

A Könyvtár Pedagógiai Programot a 8. sz melléklet tartalmazza.

2.21 A pedagógiai programmal kapcsolatos egyéb intézkedések

1. A pedagógiai program módosítására:

- az iskola igazgatója;
- a nevelőtestület bármely tagja;
- a nevelőtestület szakmai közösségei;
- szülői választmány tagja
- az iskola fenntartója tehet javaslatot.

2. A szülők és a tanulók a pedagógiai program módosítását közvetlenül a szülői választmány illetve diákönkormányzati képviselői útján a nevelőtestületnek javasolhatják.

3. A pedagógiai program módosítása a nevelőtestület bevonásával történik, és az a fenntartó jóváhagyásával válik érvényessé.

III. Legitimációs záradék

3.1 A pedagógiai program hatályba lépése, felülvizsgálata

Az iskola igazgatója a nevelőtestület bevonásával, a dokumentumot a vonatkozó jogszabályi előírások alapján módosította. A módosítások bevezetése 2024. év szeptember hónap 1. napjától történik.

A módosított pedagógiai programot a szakmai munkaközösségek és a szülői közösség megismerte és véleményezte.

Felülvizsgálat módja, ideje

A pedagógiai programot minden évben felül kell vizsgálni, és a törvények, rendeletek változása esetén a szükséges korrekciót el kell végezni.

Hozzáférés, nyilvánosságra hozatal

A jóváhagyott pedagógiai program nyilvános, mindenki számára hozzáférhető online formában a www.erzsebetvarosiiskola.hu weblapon.

A pedagógiai program egy-egy példánya a következő személyeknél, illetve intézményeknél tekinthető meg.

- az iskola irattárában;
- az iskola könyvtárában;
- az iskola igazgatójánál; az igazgatóhelyetteseknél.

Budapest, 2024. augusztus 22.

Harangozó Hajnalka
igazgató

3. 4 MELLÉKLETEK

1. sz. melléklet: Az általános iskola helyi tanterve 1-4. évfolyam (az előírt tananyag és minimum követelmények)

2. sz. melléklet: Az általános iskola helyi tanterve 5-8. évfolyam (az előírt tananyag és minimum követelmények)

3. sz. melléklet: Szakgimnázium helyi tanterve

4. sz. melléklet: Érettségi témakörök

5. sz. melléklet: SNI irányelvek

6. sz. melléklet: A két tanítási nyelvű oktatás irányelvei

7. sz. melléklet: Interkulturális Program

8. sz. melléklet Könyvtár Pedagógiai Program

3.2 Az intézményben működő egyeztető fórumok nyilatkozatai

A pedagógiai program módosítását a **nevelőtestület** 2024. év augusztus hó 22. napján tartott ülésén megtárgyalta.

Aláírással tanúsítom, hogy a nevelőtestület véleményezési jogát jelen pedagógiai program felülvizsgálata során, a jogszabályban előírtaknak megfelelően gyakorolta.

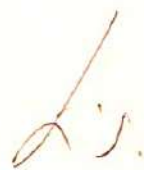
Budapest, 2024. 08. 22.

nevelőtestület képviselője

A pedagógiai program módosítását a **szülői szervezet** megismerte, véleményezte..

Aláírással tanúsítom, hogy a szülői szervezet véleményezési jogát jelen pedagógiai program felülvizsgálata során, a jogszabályban előírtaknak megfelelően gyakorolta.

Budapest, 2024. 08. 23.

szülői szervezet képviselője

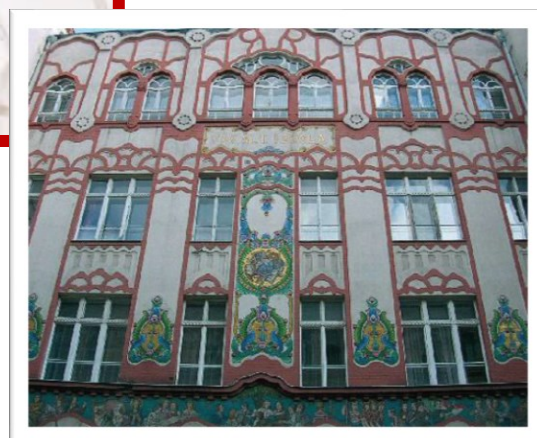
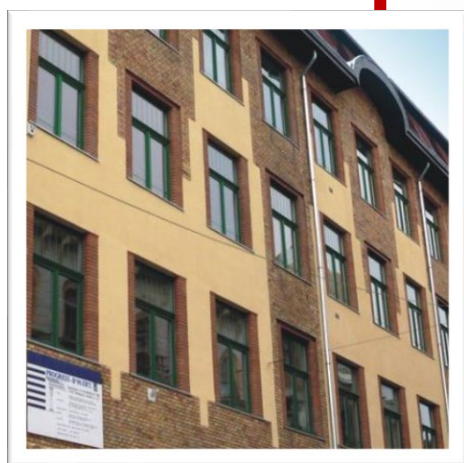

15.

1. számú melléklet

AZ ERZSÉBETVÁROSI MAGYAR-ANGOL KÉT TANÍTÁSI NYELVŰ ÁLTALÁNOS ISKOLA ÉS MŰVÉSZETI SZAKKGIMNÁZIUM

ÁLTALÁNOS ISKOLAI ALSÓ TAGOZATÁNAK HELYI TANTERVE

2020

Magyar nyelv és irodalom 1-4. osztályban

A magyar nemzeti kultúra alapja a magyar nyelv. Nyelvünk és kultúránk, benne irodalmunk a nemzeti identitásunk megteremtői, őrzői és alakítói. Az oktatásban a magyar nyelv és irodalom tantárgynak ezért kulcsszerepe van: ismereteket ad, készségeket, képességeket, gondolkodást fejleszt, szellemi, erkölcsi örökséget hagyományoz. Az érzelmi nevelés egyik fontos eszköze. Az irodalmi alkotások nemcsak esztétikai teljesítmények, hanem közösséget és személyiséget formálnak, tehát jövőt alakító képességük is van.

Kultúránk a Kárpát-medencei magyarság kultúrája. A magyar irodalom a Kárpát-medencei magyarság irodalma. Nemcsak a magyar nyelv köti össze a magyar alkotókat és műveiket, hanem közös történelmünk, kulturális hagyományaink is, egy nemzet vagyunk. Ezért a magyar nyelv és irodalom tantárgy a Kárpát-medencei magyarság irodalmát, szellemi örökségét egységesen és egységben kezeli.

A nevelés-oktatás cél- és feladatrendszere az alapfokú képzés első szakaszában, az 1-4. évfolyamon:

- A diákok megértsék a nemzet, a szűkebb közösség és az egyes ember kapcsolatát, viszonyulásait az élő és élettelen világhoz. Megismerjék kultúrájukat, annak gondolati, erkölcsi tartalmait, esztétikai értékeit. Ennek révén szellemileg és érzelmileg is kötődjenek ahhoz. Korosztályuknak megfelelően tudják értelmezni múltjukat, jelen környezetüket, önmagukat. A tanulókat fel kell készíteni arra, hogy ennek a kulturális hagyománynak követői és később gyarapítói legyenek.
- Elengedhetetlen, hogy ebben a képzési szakaszban a tanulók életkoruknak megfelelő, biztos szövegértésre tegyenek szert.
- Őrizték meg kíváncsiságukat, nyitottságukat, érdeklődésüket, olyan olvasó emberekké neveljük őket, akik a képzési szakasz végére többféle olvasási és értelmezési stratégiával rendelkeznek, az általuk olvasott szövegeket képesek mérlegelve végiggondolni. Össze tudják kapcsolni a már meglévő ismereteiket az olvasott, hallott vagy a digitális szövegek tartalmával, képesek meglátni és kiemelni az összefüggéseket.
- Művelt emberekké neveljük a diákokat, akik korosztályuknak, érettségüknek megfelelő értékrendszerrel, ismeretekkel rendelkeznek, s ezeket értelmezni tudják.
- Fejlődjék szókincsük, kifejezőkészségük. Az egyéni képességeikhez mértén tagolt, rendezett, áttekinthető írásképpel, egyértelmű javításokkal alkossanak megfelelő tartalmú és szerkezetű, hagyományos és digitális szövegeket.
- A diákok a különböző kommunikációs helyzeteket megértsék, és ki tudják fejezni önmagukat. Az anyanyelvi ismeretek mindenekelőtt a nyelvhasználat fejlesztését szolgálják.
- Ismerjék a tananyag által előírt memoritereket, azokat elő tudják adni.
- Az irodalmi művek sokfélesége biztosítja kíváncsiságuk felkeltését és érdeklődésük megtartását, önmaguk megértésének lehetőségét.
- Segíteni kell a diákokat a tanulás tanulásában, az önképzés igényének kialakításában.

A magyar nyelv és irodalom tanítása nemcsak műveltségátadást, kompetenciafejlesztést jelent, hanem érzelmi nevelést is. A diákok személyes boldogulásának, együttműködési képességeinek, társadalmi beilleszkedésének, kulturált viselkedésének az érzelmi fejlődésük az alapja.

A magyar nyelv és irodalom más tantárgyakhoz, műveltségterületekhez is kötődik.

1-2. évfolyam

Az iskolába kerülő gyermekek nyelvhasználata nagyon eltérő. Ennek a két évfolyamnak az egyik fő feladata az ösztönös nyelvhasználat tudatosítása. A nyelvi tudatosság fejlesztésének eredményeként fejlődik a tanuló fonémahallása, szótagolási, valamint analizáló-szintetizáló képessége, mindeközben elsajátítja az olvasás-írás jelrendszerét.

Az olvasás és írás készségének kialakítása alapvetően meghatározhatja a tanuló későbbi tanulási képességeinek fejlődését, iskolai sikerességét. Ezért szükséges az egyéni képességeket figyelembe vevő differenciált alapozás.

Az első tanév első féléve előkészítő időszak, melynek célja a tanulók megfigyelése, valamint a megfigyelések alapján a részképességek koncentrált és differenciált fejlesztése. Bár ebben az időszakban már megkezdődik a betűtanítás, a fő hangsúly a képességfejlesztésen van.

Az első félévben az írás előkészítése történik, melynek során kialakulnak a helyes írásszokások, és megtörténik a tanulók tájékozódási és finommotorikus képességének a fejlesztése. Megtörténik továbbá a betűelemek megismerése, vázolása, s a betűolvasás tanításával párhuzamosan elkezdődik a kisbetűk írásának tanítása.

Az olvasás jelrendszerének megtanítása párhuzamosan folyik az olvasástechnika és a szövegértés fejlesztésével az egyes témakörök mentén. Az olvasástechnika elsajátításától folyamatosan a szövegértésre tevődik a hangsúly.

Az első két évfolyamon megkezdődik a rendezett íráshasználat kialakítása. Ez lendületes vázolóval, vonalvezetés gyakorlásával, rendezett írásképre, önellenőrzésre és javításra való szoktatással történik.

Az *írás, helyesírás* tevékenységi kör kapcsán az elsődleges cél a nyelvi tapasztalatszerzésre épülő helyesírás kialakítása és fejlesztése.

Az 1 és 2. évfolyamon a magyar nyelv és irodalom tantárgyak óraszámja az általános és a két tanítási nyelvű osztályokban:

	Általános képzés		Két tanítási nyelvű képzés	
	1. osztály	2. osztály	1. osztály	2. osztály
Magyar nyelv és irodalom	8		7	
Magyar irodalom		6		5
Magyar nyelv		2		2

A témakörök és tevékenységek áttekintő táblázata:

Témakör neve	Általános		Két tanítási nyelvű	
	1. o.	2. o.	1. o.	2. o.
1. Beszédkészség, szóbeli szövegek megértése, értelmezése és alkotása	20	folya- matos	15	folya- matos
2. Olvasás, az írott szöveg megértése				
2.1 Az olvasástanulás előkészítése	20		14	
2.2 Az olvasás jelrendszerének elsajátítása, dekódolási képesség kialakítása	70		60	
2.3 A szövegértő olvasás előkészítése	55	100	45	80
3. A tanulási képesség fejlesztése	folya- matos	36	folya- matos	25
4. Irodalmi kultúra, irodalmi művek értelmezése	15	60	10	60
5. Az ítélőképesség, az erkölcsi, esztétikai és történeti érzék fejlesztése	folya- matos	20	folya- matos	15
6. Írás				
6.1 Az írástanítás előkészítése – az írás megtanulásának technikai alapozása	20		20	
6.2 Az írott betűalakok tanítása – írástechnikát fejlesztő gyakorlatok	68	6	68	6
6.3 Az írástechnika fejlesztése – az eszközszintű írás előkészítése	20	6	20	6
7. Anyanyelvi kultúra, anyanyelvi ismeretek				
7.1 Nyelvtani és nyelvhelyességi ismeretek tudatosítása és alkalmazása	folya- matos	20	folya- matos	20
7.2 Helyesírási szabályok ismerete és alkalmazása	folya- matos	40	folya- matos	40
Összes óraszám:	288	288	252	252

1. évfolyam

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	1. Beszédkészség, szóbeli szövegek megértése, értelmezése és alkotása	Órakeret általános 20 óra	Órakeret két tan. 15 óra
Előzetes tudás	Iskolaérettség.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szóbeli és az írásos kommunikációban a megértés pontosságának és a kifejezés érthetőségi szintjének emelése. A környezettel való nyelvi kapcsolattartás biztonságának elősegítése.		
Tevékenységek/Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok	
A helyes beszédlegzés. A hangok tiszta artikulációja, az időtartam és a hangkapcsolatok helyes kiejtése. Az aktív szókinccs bővítése, pontosítása képek, képi kompozíciók fogalmi megfeleltetésével. Mondatok alkotása képek, képsorok alapján. Páros és csoportos beszélgetés. Szituációs játékokban a felnőttek és a kortársak udvarias megszólítása és a szituációnak megfelelő nyelvhasználat alkalmazása. Önismereti gyakorlatok, szerepjátékok.	A tanuló <ul style="list-style-type: none"> – érthetően beszél; – megérti az egyszerű magyarázatokat, utasításokat és társai közléseit. A kérdésekre értelmesen válaszol; – használja a bemutatkozás, a felnőttek és a kortársak megszólításának és köszöntésének illendő nyelvi formáit; – bekapcsolódik a közös tevékenységekbe. Alkalmazkodik azok szabályaihoz. 	<i>Ének-zene; testnevelés és sport:</i> helyes légzéstechnika. <i>Vizuális kultúra:</i> képek, képi kompozíciók. <i>Dráma és tánc:</i> szituációs játékok. <i>Erkölcstan:</i> én és környezetem, bemutatkozás, önismeret.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Bemutatkozás, bemutatás, köszönés, megszólítás, kérés, köszönetnyilvánítás.		

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	2.1 Olvasás, az írott szöveg megértése - az olvasástanulás előkészítése	Órakeret általános 20 óra	Órakeret két tan. 14 óra
Előzetes tudás	Iskolaérettség.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az olvasástanulás előkészítése.		
Tevékenységek/Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok	
Motiváció kialakítása, fejlesztése, szorongásmentes olvasási környezet megteremtése. Az olvasáshoz szükséges képességek és részképességek fejlesztése (fonémahallás, megkülönböztető képesség,	A tanuló <ul style="list-style-type: none"> – nyitott, motivált, érdeklődő az olvasás tanulásában; – rendelkezik a megfelelő ismeretekkel és szókinccsel az olvasást, írásbeliséget illetően; 	<i>Vizuális kultúra:</i> ábra, illusztráció, reprodukció. <i>Ének-zene:</i> ritmus, tempó, dallam.	

figyelem, tempó, ritmus, szókincs, nyelvhasználati szabályok, kommunikációs képességek, irányok felismerése, relációs szókincs, nyelvi tudatosság).	– részképességei elérték a szükséges szintet.	<i>Matematika, Testnevelés és sport:</i> irányok azonosítása, megnevezése.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Betű, hang, beszédhang, cím, szöveg, mondat, szótag, szó.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	2.2 Olvasás, az írott szöveg megértése - az olvasás jelrendszerének elsajátítása, dekódolási képesség kialakítása	Órakeret általános 70 óra	Órakeret két tan. 60 óra
Előzetes tudás	Iskolaérettség.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az olvasás jelrendszerének elsajátítása, a dekódolási képesség kialakítása.		
Tevékenységek/Ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok	
Az olvasásra vonatkozó szókincs, pl. szerző, író, olvasó, cím, szöveg, mondat, írásjel, bekezdés. Az olvasás funkciójáról, folyamatáról alkotott ismeret, meggyőződés kialakítása, fejlesztése. Betűfelismerés, betű-hang, fonéma-graféma azonosítási szabályok, automatizált képesség. Biztonságos betű-összevonási képesség. Olvasástechnikai hibák felismerése, javítása.	A tanuló – olvasási tevékenysége motivált, érdeklődő; – ismeri a magyar ábécé nyomtatott kis és nagybetűit; – ismeri a betű-hang, fonéma-graféma megfeleltetési szabályait; – biztos betűfelismerési, összevonási képességgel rendelkezik; – ismeri olvasással kapcsolatos erősségeit, hibáit; – rendelkezik az olvasásra, annak folyamatára vonatkozó szókinccsel, ismeretei az életkornak megfelelőek; – biztonsággal, pontosan olvas szavakat, szószerkezeteket, mondatokat életkori sajátosságának megfelelő egyszerű, rövid szövegeket.	<i>Vizuális kultúra:</i> betűtípus, betűforma.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Betű, hang, beszédhang, szerző, író, olvasó, cím, szöveg, mondat, írásjel, összefoglalás.		

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	2.3 Olvasás, az írott szöveg megértése - a szövegértő olvasás előkészítése	Órakeret általános 55 óra	Órakeret két tan. 45 óra
Előzetes tudás	Biztos betűfelismerési-, összevonási képesség.		

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szövegértő olvasás előkészítése.		
Tevékenységek/Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok	
<p>Hangos olvasás a mondat egyszerűbb, életkori sajátosságoknak megfelelő szintjén.</p> <p>Az explicit információk, állítások megértése, értelmezése, értékelése, egyszerű következtetések levonása.</p> <p>Mesék, narratív történetek értő hallgatása, felidézése. (pl. történetek a családi élet eseményeiről; nemzeti ünnepeinkről, jelképeinkről).</p> <p>A szövegértés szövegtípusnak megfelelő funkciójáról, folyamatáról alkotott ismeret fejlesztése.</p>	<p>A tanuló</p> <ul style="list-style-type: none"> – ismert és begyakorolt rövid szöveget folyamatosságra, pontosságra törekvően olvas fel, – felismeri, szükség esetén modellkövetéssel javítja olvasási hibáit, – a szöveg megértésének bizonyítása az életkornak megfelelő szinten. 	<p><i>Matematika;</i> <i>környezetismeret:</i> szóbeli szövegértés.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> Az olvasott/felolvasott szöveghez kapcsolódó élmények megjelenítése és feldolgozása (pl. rajzzal, montázskészítéssel).</p>	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Betű, hang, beszédhang, cím, szöveg, mondat, írásjel.		

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	3. A tanulási képesség fejlesztése		Órakeret folyamatos
Előzetes tudás	Iskolaérettség.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanulási képesség mint az életkori sajátosságoknak megfelelő megismerési, élményszerzési folyamatnak, a játszva tanulás képességének támogatása, fejlesztése.		
Tevékenységek/Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok	
<p>Az önálló feladatvégzés egyes lépéseinek megalapozása és gyakorlása (beszélgetés a tanulás szerepéről, fontosságáról, könyvtárlátogatás).</p> <p>Egyszerű ok-okozati összefüggés felismerése; következtetések levonása.</p> <p>Tanulás több tevékenység és érzékszerv segítségével: ritmus-, mozgás- és beszédgyakorlatokkal kombinált memória-gyakorlatok, szövegtanulási technikák. A fantázia és képzelet aktiválása a megismerés érdekében.</p>	<p>A tanuló</p> <ul style="list-style-type: none"> – a tanító irányításával motiváltan tanul; – a tanulási folyamat során változatos tevékenységeket és több érzékszervet is használ; – szöveghűen felidézi a következő szépirodalmi műveket, illetve azok részleteit: 2-3 mondóka, Nemes Nagy Ágnes: <i>Nyári rajz</i>; Weöres Sándor egy költeménye; kortárs magyar lírikusok műveiből egy alkotás. 	<p><i>Matematika;</i> <i>környezetismeret:</i> önálló tanulás.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> Kép és szöveg kompozíciós kapcsolatának elemzése.</p>	

A kép és a szöveg kapcsolata. Illusztrált szövegekben a kép és a szöveg kiegészítő hatása. Könyvek, gyermekújságok jellemző részeinek (Pl. tartalomjegyzék) megfigyelése.		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Könyvtár, tartalomjegyzék, gyermekújság.	

A fejlesztés várt eredményei az első évfolyam végén	<p>A tanuló érthetően beszéljen. Értse meg az egyszerű magyarázatokat, közléseket, utasításokat.</p> <p>A kérdésekre értelmesen válaszoljon. Használja a bemutatkozás, köszönés, megszólítás illendő nyelvi formáit.</p> <p>Részképességei érik el az olvasás, írás elsajátításához szükséges szintet.</p>
--	--

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	4. Irodalmi kultúra, az irodalmi művek értelmezése	Órakeret általános	Órakeret két tan.
Előzetes tudás	Iskolaérettség.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>Az irodalmi alkotások befogadásának megalapozása.</p> <p>A műélvezet fejlesztése a beleélés, a képzelet, a játék, a ritmus és a zene révén.</p> <p>Elemi irodalmi ismeretek elsajátítása tapasztalati úton (pl. vers, mondóka, mese, szereplő).</p>		
Tevékenységek/Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok	
<p>Tapasztalatszerzés a verses és a prózai szövegek formájának különbségeiről.</p> <p>Az olvasmány címének, hangulatának megfigyelése; szereplőinek, főbb eseményeinek megnevezése (pl. Arany László, Benedek Elek, Wass Albert, Illyés Gyula meséi, mesefeldolgozásai).</p> <p>A szereplők cselekedeteinek, tulajdonságaik megfigyelése.</p> <p>Egyszerű oksági összefüggések felismerése.</p> <p>Rövid mesék, történetek dramatikus, bábos megjelenítése.</p>	<p>A tanuló</p> <ul style="list-style-type: none"> – hallgat, olvas verset, mesét, életkori sajátosságának megfelelő irodalmi műveket; – néhány verset, mondókát elmond fejből; – dramatikus játékokban együttműködik a társakkal. 	<p><i>Dráma és tánc:</i> dramatikus és improvizációs játékok.</p> <p><i>Ének-zene:</i> ritmus, ismétlődések.</p> <p><i>Erkölcstan:</i> én és szűkebb közösségeim.</p>	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Mese, vers, versszak, verssor; szereplő.		

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	5. Az ítélőképesség, az erkölcsi, az esztétikai és a történelmi érzék fejlesztése	Órakeret folyamatos
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Erkölcsei, esztétikai kategóriák megismerése, ítéletalkotás egyszerű szituációban, szépirodalmi művek alapján, a történetmesélés szabályainak, szerveződésének, logikájának megismerése.		
Tevékenységek/Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok	
Egyszerű ítéletek alkotása a mesék, versek, olvasott, hallott irodalmi művek szereplőiről. Alapvető erkölcsi, esztétikai fogalmak, kategóriák kialakítása (szép, csúnya, jó, rossz, igaz, hamis). A történetiségen alapuló összefüggések megértése az egy szálon futó történetekben. Azonosulás, ítélet, érvelés szépirodalmi szövegek kapcsán. A megismert mese, történet tanulságának összevetése saját tapasztalatokkal, eseményekkel. Egyszerű közmondások, szólások megismerése, megfelelő alkalmazása. Mindennapi konfliktusok átélése dramatikus játékokban, drámajátékokban (pl. bábjáték). A múlt néhány emléke környezetünkben (múzeumok, emléktáblák, műemlékek, emlékművek; tárgyak, fotók, egyéb dokumentumok; szokások). Nemzeti ünnepeink, jelképeink.	A tanuló <ul style="list-style-type: none"> – ismeri, megérti rövid, egy szálon futó művek segítségével a történeteket bemutató művek szerveződését, felépítését, az összefüggések logikáját, az ok-okozati viszonyt; – képes állást foglalni, érvelni alapvető erkölcsi kérdésekben; – meggyőződéssel képviseli a legalapvetőbb emberi értékeket; – meghallgatja mások érvelését is; – képes beleélésre, azonosulásra az életkori sajátosságainak megfelelő művek befogadása során; – dramatikus és drámajátékok segítségével képes átélni mindennapi konfliktusokat, azokat életkori szintjén kezelni. 	<p><i>Dráma és tánc:</i> részvétel dramatikus játékokban.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> átélt, elképzelt vagy olvasott esemény vizuális kifejezése.</p> <p><i>Erkölcstan:</i> családtagjaim, szeretet, barátkozás (konfliktushelyzetek megélése játékokon keresztül).</p> <p><i>Környezetismeret:</i> az ember megismerése (magatartásformák, szabályok, viselkedési normák); környezet és fenntarthatóság.</p>	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Tanulság, konfliktus, közmondás, nemzeti ünnep, jelkép.		

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	6.1 Az írástanítás előkészítése - az írás megtanulásának technikai alapozása	Órakeret általános	Órakeret két tan.
		20 óra	20 óra
Előzetes tudás	Iskolaérettség.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanulás eszközeinek és az eszközök használatának megismerése, gyakorlása, elemi tanulási szokások kialakítása. Fonématudatosság, hallás fejlesztése. Az iskolai tanuláshoz szükséges pszichikus funkciók, alapvető képességek célirányos fejlesztése (pl. a figyelem tudatossága, tartóssága; feladattudat; a kivárási képessége; differenciált látási és hallási megfigyelések; mozgáskoordináció; finommozgások).		
Tevékenységek/Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok	
Hangok helyének, időtartamának megfigyelése szavakban.	A tanuló <ul style="list-style-type: none"> – nyitott, motivált, érdeklődő az írás tanulásában; 	,Életvitel és gyakorlat: a finommozgások	

<p>Analizáló, szintetizáló feladatok végzése. Tájékozódás térben, síkban. A füzet és az írószerek használata. Finommozgások, mozgáskoordináció fejlesztése. Vonalvezetési gyakorlatok, betűelemek vázolása, írása. Helyes írásszokások kialakítása (testtartás, írószerezés, kézcsúsztatás).</p>	<ul style="list-style-type: none"> – előzetes képességei és ismeretei megfelelőek az írástanulás megkezdéséhez; – finommotorikája, szem-kéz koordinációja megfelelő szintű; – tisztában van az írás alapvető funkcióival a mindennapi életben. 	<p>fejlesztése (pl. gyurmázással).</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> a finommozgások fejlesztése rajzolással, festéssel, mintázással.</p> <p><i>Erkölcstan:</i> az írott nyelvi kommunikációs viselkedés szabályai.</p> <p><i>Ének-zene:</i> hallásfejlesztés.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Betűelem.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	6.2 Az írott betűalakok tanítása - írástechnikát fejlesztő gyakorlatok		Órakeret általános 68 óra	Órakeret két tan. 68 óra
Előzetes tudás	Iskolaérettség.			
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az írás jelrendszerének differenciált elsajátítása. A helyes írásszokások kialakítása az egyéni képességkülönbségek figyelembevételével. Az írástechnika és a rendezett kézirás megalapozása, fejlesztése.			
Tevékenységek/Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok		
<p>Az írott kis- és nagybetűk szabályos alakítása, kapcsolása. Betűkapcsolatok, rövid szavak írása. A hangok időtartamának jelölése. Másolás írott, majd nyomtatott mintáról: szavak, szókapcsolatok, rövid mondatok írása. Hat betűnél nem hosszabb szavak látó-halló tollbamondásra írása. Rövid szavak írása emlékezetből. Rövid mondatok írása tollbamondásra és emlékezetből.</p>	<p>A tanuló</p> <ul style="list-style-type: none"> – ismeri és használja a magyar ábécé betűinek írott alakjait; – írása rendezett, a betűket olvashatóan alakítja és kapcsolja egymáshoz. 	<p><i>Vizuális kultúra:</i> irányváltásokat segítő vonalkombinációk (vonalkötegek, vonalgombolyagok stb.) használata.</p>		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Nyomtatott betű, írott betű, írásjegy, egyjegyű betű, kétjegyű betű, háromjegyű betű, kisbetű, nagybetű, szótag, szó, mondat, szöveg.			

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	6.3 Az írástechnika fejlesztése - az eszközszintű írás előkészítése	Órakeret általános 20 óra	Órakeret két tan. 20 óra
Előzetes tudás	A magyar ábécé írott betűinek használata.		

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az elsajátított új nyelvhasználati módok készségeinek továbbfejlesztése: az írásmozgások automatizmusainak és az íráshoz kapcsolódó helyes szokásoknak a megerősítése.	
Tevékenységek/Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Szabályos betűalakítás és betűkapcsolás a szavak, szókapcsolatok, mondatok írásakor. Az íráshasználat normáinak megtartása. Elvárható tempójú írás. Szavak, szó szerkezetek, mondatok leírása másolással, tollbamondás után vagy emlékezetből. Helyes írásszokások alkalmazása (testtartás, írószerfogás, kézcsúsztatás).	A tanuló <ul style="list-style-type: none"> – másoláskor nem vét írástechnikai hibát; – a gyakorolt szókészlet körében alkalmazza a szókezdő nagybetűt; – ismeri az időtartam és a j hang kétféle jelölési módját; – szöveg minta alapján felismeri és kijavítja hibáit. 	<i>Vizuális kultúra:</i> térérzékelés, finommotorika, esztétikai igényesség. <i>Testnevelés és sport:</i> harmonikus mozgás. <i>Ének-zene:</i> tempó, ritmus.
Kulcsfogalmak/fogalmak	Kisbetű, nagybetű; margó.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	7.1 Nyelvtani és nyelvhelyességi ismeretek tudatosítása és alkalmazása: mondat, szó, hang, betű; szótagolás; szótó és toldalék; mondatfajták		Órakeret folyamatos
Előzetes tudás	Tapasztalati alapon a szöveg, a mondat, a szó, a szótag, a hang és a betű megkülönböztetése. A szavak szótagokra bontása.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az anyanyelvhasználat tudatosításának megindítása, a helyesírás biztonságának megalapozása. A nyelvi elemzési készség fejlesztése és a nyelvtani fogalmak használatának tudatosítása.		
Tevékenységek/Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok	
A mondat, a szó, a hang, a betű felismerése és megnevezése. Az ábécé hangjainak felsorolása. A betűrend használata gyakorlati feladatokban. A hangok csoportosítása fajtájuk és időtartamuk szerint. A szótagolás szabályszerűségeinek felismerése. A szavak jelentést hordozó szerepének ismerete. A szótó felismerése, a toldalékok jelölése. A toldalékos szavak felismerése szövegben. Szavak toldalékos alakjának alkotása. A <i>-ba, -be, -ban, -ben</i> ragos szóalakok helyes használata és leírása.	A tanuló <ul style="list-style-type: none"> – felismeri és megnevezi a tanult nyelvtani fogalmakat, és a különféle feladatmegoldásban használja a szabályokat. 	<i>Környezetismeret:</i> állatok kommunikációja, jel, jelzés, információ; lakóhely, közlekedés; természeti ritmusok. <i>Vizuális kultúra:</i> hangfelvételek és képfelvételek készítése; a helyes kiejtés vizsgálata a felvétel segítségével. <i>Ének-zene:</i> ritmusjátékok ütőhangszereken.	

A beszélői szándék felismerése a kijelentő és a kérdő mondatokban. Megnevezésük. Az -e kérdőszó helyes használata.		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Hang, betű; ábécé; egyjegyű betű, kétjegyű betű, háromjegyű betű; magánhangzó, mássalhangzó; szó, mondat, szöveg; szótó, toldalék, kijelentő mondat, kérdő mondat.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	7.2 Helyesírási szabályok ismerete és alkalmazása	Órakeret folyamatos
Előzetes tudás	A helyesírási szabályok megértéséhez, alkalmazásához szükséges nyelvtani fogalmak.	
A tematikai egység nevelési- fejlesztési céljai	A helyesírási készség fejlesztése. A megismert nyelvi eszközök, nyelvhelyességi és helyesírási szabályok alkalmazása a szóbeli és az írásbeli nyelvhasználatban.	
Tevékenységek/Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p>Szabályszerűségek felismerése és alkalmazása írásbeli feladatokban. Hibajavításkor indoklás a szabály felidézésével.</p> <p>A helyesírási probléma felismerése, a jelölés gyakorlása szóelemzés segítségével. Az írás és a helyes kiejtés együttes alkalmazása.</p> <p>A <i>j</i> és <i>ly</i> használata az ismert szókincs körében.</p> <p>Szabályismeret és alkalmazás:</p> <ul style="list-style-type: none"> – az időtartam jelölése; – a kiejtéstől eltérő hangkapcsolatok; – a hagyomány szerinti írásmód; – az elválasztás szabályai; – a kijelentő és a kérdő mondat jelölése. <p>A mondatkezdő nagybetű és a megfelelő mondatvégi írásjel jelölése, alkalmazása írásbeli feladatokban.</p> <p>A korosztálynak megfelelő lexikonok, szótárak használata.</p>	<p>A tanuló</p> <ul style="list-style-type: none"> – szükség szerint felidézi és alkalmazza a helyesírási szabályokat a begyakorolt szókészlet körében; – 30–40 begyakorolt szó esetében helyesen jelöli a <i>j</i> hangot; – az egyszerű szavakat helyesen választja el. 	<p>Ének-zene: egy adott dallamhoz szöveg alkotása.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Ábécé, elválasztás, szótag; pont, kérdőjel, felkiáltójel.	

2. évfolyam

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	1. Beszédkészség, szóbeli szövegek megértése, értelmezése és alkotása	Órakeret folyamatos
Előzetes tudás	A beszéd, a beszédészlelés és a beszédértés megfelelő szintje.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szóbeli és az írásos kommunikációban a megértés pontosságának és a kifejezés érthetőségi szintjének emelése. A környezettel való nyelvi kapcsolattartás biztonságának elősegítése. Két vagy több mondat összekapcsolásával a gondolatok, érzések, vélemények pontosabb kifejezése.	
Tevékenységek/Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A helyes beszédlevegzés. A hangok tiszta artikulációja, az időtartam és a hangkapcsolatok helyes kiejtése. Mondatok, szövegek olvasásakor, memoriterek elmondásakor a hanglejtés, a hangsúly helyes alkalmazása. Az aktív szókincs bővítése, pontosítása szövegek környezetben történő értelmezéssel és képek, képzetek, képi kompozíciók fogalmi megfeleltetésével. Mondatok összekapcsolása. Összefüggő mondatok alkotása képek, képsorok alapján, adott vagy választott témáról. Páros és csoportos beszélgetés. Szituációs játékokban a felnőttek és a kortársak udvarias megszólítása és a szituációnak megfelelő nyelvhasználat alkalmazása. Nem verbális jelzések tartalmának felismerése, használata beszéd közben. Önismereti gyakorlatok, szerepjátékok.	A tanuló <ul style="list-style-type: none"> – érthetően beszél; – megérti az egyszerű magyarázatokat, utasításokat és társai közléseit. A kérdésekre értelmesen válaszol; – használja a bemutatkozás, a felnőttek és a kortársak megszólításának és köszöntésének illendő nyelvi formáit; – bekapcsolódik a közös tevékenységekbe. Alkalmazkodik azok szabályaihoz; – eligazodik szűkebb környezete társas kapcsolatrendszerében. 	<i>Ének-zene; testnevelés és sport:</i> helyes légzéstechnika. <i>Vizuális kultúra:</i> képek, képzetek, képi kompozíciók; egyszerű (pl. kitalált vagy átélt) cselekmény megjelenítése képekkel (pl. rajzzal, képsorozattal, fotóval) megfelelő hanghatásokkal (pl. zörejjel, énekhanggal) kiegészítve. <i>Dráma és tánc:</i> szituációs játékok. <i>Erkölcstan:</i> én és környezetem, bemutatkozás, önismeret.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Tempó, ritmus, szünet, hangerő, hangsúly, arcjáték, tekintet, testtartás, bemutatkozás, bemutatás, köszönés, megszólítás, kérdés, köszönetnyilvánítás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	2.3 Olvasás, az írott szöveg megértése - a szövegértő olvasás előkészítése	Órakeret általános 100 óra	Órakeret két tan. 80 óra
Előzetes tudás	Alapvető ismeretek a nyelvről, a kommunikációról, az írott nyelvről, ezek funkciójáról, a nyelvi tudatosság kritérium szintű megléte.		

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szövegértő olvasás előkészítése.		
Tevékenységek/Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok	
Magabiztos néma és hangos olvasás a mondat egyszerűbb, életkori sajátosságoknak megfelelő szintjén. Olvasási stratégiák előkészítése: érzékszervi képek alkotása, grafikus szervezők, összefoglalás, előzetes áttekintés. Az explicit információk, állítások megértése, értelmezése, értékelése, egyszerű következtetések levonása. Mesék, narratív történetek értő hallgatása, felidézése. (pl. történetek a családi élet eseményeiről; nemzeti ünnepeinkről, jelképeinkről). A szövegértés szövegtípusnak megfelelő funkciójáról, folyamatáról alkotott ismeret, meggyőződés kialakítása, fejlesztése.	A tanuló <ul style="list-style-type: none"> – ismert és begyakorolt szöveget folyamatosságra, pontosságra törekvően olvas fel, – felismeri, szükség esetén modellkövetéssel javítja olvasási hibáit, – használja az előzetes áttekintés, egyszerű összefoglalás, az érzékszervi képek alkotásának stratégiáit a megértés érdekében; – a szöveg megértését bizonyítja a következő tevékenységekkel: következtetés, lényegkiemelés, tartalommondás, események összefoglalása, egyszerű értékelése az életkornak megfelelő szinten. 	<p><i>Matematika; környezetismeret:</i> szóbeli és írásbeli szövegértés.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> Mesék, gyermekirodalmi alkotások és azok animációk, filmes adaptációinak összehasonlítása, feldolgozása. Az olvasott/felolvasott szöveghez és a levetített adaptációhoz kapcsolódó élmények megjelenítése és feldolgozása (pl. rajzzal, montázkészítéssel). Médiaélmények (pl. tetszés, kíváncsiság, rossz élmény) felidézése, kifejezése és megjelenítése szóban, vizuálisan (pl. rajzolás, bábkészítés) vagy szerepjáttékkal. Jel, jelkép, piktogram.</p>	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Betű, hang, beszédhang, szerző, író, olvasó, cím, szöveg, mondat, írásjel, bekezdés, összefoglalás, előzetes áttekintés.		

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	3. A tanulási képesség fejlesztése		Órakeret általános	Órakeret két tan.
			36 óra	25 óra
Előzetes tudás	Elemi feladat-megoldási műveletek használata.			
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanulási képesség mint az életkori sajátosságoknak megfelelő megismerési, élményszerzési folyamatnak, a játszva tanulás képességének támogatása, fejlesztése.			
Tevékenységek/Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok		
Az önálló feladatvégzés egyes lépéseinek megalapozása és gyakorlása (könyvtárlátogatás, könyvkölcsönzés; gyermeklexikon használata; beszélgetés a tanulás szerepéről, fontosságáról, a	A tanuló <ul style="list-style-type: none"> – a tanító irányításával motiváltan tanul; – a tanulási folyamat során változatos tevékenységeket és több érzékszervet is használ; 	<p><i>Matematika; környezetismeret:</i> önálló tanulás.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> A szöveget alkotó</p>		

<p>tanuláshoz szükséges információk kereséséről és kezeléséről).</p> <p>Egyszerű ok-okozati összefüggés felismerése; következtetések levonása.</p> <p>Tanulás több tevékenység és érzékszerv segítségével: ritmus-, mozgás- és beszédgyakorlatokkal kombinált memória-gyakorlatok, szövegtanulási technikák. A fantázia és képzelet aktiválása a megismerés érdekében.</p> <p>A kép és a szöveg kapcsolata. Illusztrált szövegekben a kép és a szöveg kiegészítő hatása.</p> <p>A könyvtárhasználat alapvető szabályai. Írott nyelvi források, információhordozók, könyvek, újságok. Eligazodás a könyvek, írott nyelvi források világában. Gyermekújságok jellemzői tartalomjegyzék alapján.</p> <p>Tájékozódás a gyermeklexikonokban betűrend segítségével. A könyvek jellemző adatainak, részeinek megfigyelése (író, cím, kiadó, tartalomjegyzék).</p>	<p>– szöveghűen felidézi a következő szépirodalmi műveket, illetve azok részleteit: József Attila: <i>Altató</i>; Petőfi Sándor: <i>Anyám tyúkjá</i>, Tamkó Sirató Károly egy verse, Weöres Sándor két költeménye; kortárs magyar lírikusok műveiből néhány alkotás.</p>	<p>betűformák és a közlési tartalmak kapcsolatának felismerése. Kép és szöveg kompozíciós kapcsolatának elemzése.</p> <p>Mesék, gyermekirodalmi alkotások és azok animációs, filmes adaptációinak összehasonlítása, feldolgozása. Az olvasott/felolvasott szöveghez és a levetített adaptációhoz kapcsolódó élmények megjelenítése és feldolgozása (pl. rajzzal, montázkészítéssel).</p> <p>Az életkori sajátosságokhoz igazodó internethasználat kockázatainak és lehetőségeinek felismerése (pl. gyermekbarát honlapok böngészése).</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Könyvtár, lexikon, betűrend, tartalomjegyzék, gyermekújság.</p>	

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>4. Irodalmi kultúra, az irodalmi művek értelmezése</p>	<p>Órakeret általános 60 óra</p>	<p>Órakeret két tan. 60 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Néhány mondóka, soroló, gyermekjáték, vers ismerete.</p>		
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>Az irodalmi alkotások befogadásának megalapozása. A műélvezet fejlesztése a beleélés, a képzelet, az asszociációk, a játék, a ritmus és a zene révén. Szépirodalmi és ismeretterjesztő szövegek megismerése. A költői nyelv sajátosságai (ritmus, rím), megértésének megalapozása. Elemi irodalmi ismeretek elsajátítása tapasztalati úton (pl. vers, mondóka, találós kérdés, mese, szereplő).</p>		
<p>Tevékenységek/Ismeretek</p>	<p>Fejlesztési követelmények</p>	<p>Kapcsolódási pontok</p>	

<p>Magyar nép- és műköltészeti alkotások megismertetése, a népköltészetben megtestesülő értékek, hagyományok közvetítése. Ismerkedés hazai kisebbségek és más népek irodalmának alkotásaival. A mese és a valóságírárs különbségének tudatosítása. Mondák, legendák a magyar nép történetéből; rövid elbeszélések a magyar történelem nagy alakjairól. Tapasztalatszerzés a verses és a prózai szövegek formájának különbségeiről.</p> <p>Az olvasmány címének, hangulatának megfigyelése; témájának, szereplőinek, főbb eseményeinek megnevezése (pl. Arany László, Benedek Elek, Wass Albert, Illyés Gyula meséi, mesefeldolgozásai).</p> <p>A szereplők cselekedeteinek megítélése, tulajdonságaik megfigyelése. Egyszerű oksági összefüggések felismerése.</p> <p>A cím és a tartalom kapcsolatának felismerése.</p> <p>A verses forma megfigyelése, a ritmus, a rím, az ismétlődések felfedezése, megtapasztalása. Olvasmányok szerzőjének megnevezése.</p> <p>Rövid mesék, történetek dramatikus, bábos megjelenítése.</p> <p>Az olvasmány tartalmához kapcsolódó improvizációs és beleélő játékok.</p>	<p>A tanuló</p> <ul style="list-style-type: none"> – hallgat, olvas verset, mesét, életkori sajátosságának megfelelő irodalmi műveket; – képes egyszerű irodalmi szövegek felismerésére műfaji jellemzőinek alapján (pl. mese, költemény, mondóka, találós kérdés); – néhány verset, mondókát elmond fejből; – dramatikus játékokban együttműködik a társakkal. 	<p><i>Dráma és tánc:</i> dramatikus és improvizációs játékok.</p> <p><i>Ének-zene:</i> ritmus, ismétlődések.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> Jelmez, kellék, díszlet, színpadi tér és lépték. Különböző médiaszövegek (pl. animációs mesék) cselekménye kezdő- és végpontjának, a cselekményelemek sorrendjének megfigyelése közvetlen példák alapján. Címadás. Saját megélt élmények és tapasztalatok összevetése a média által közvetített, megjelenített világokkal (pl. gyermekműsorok, gyermekújságok, képregények, életkornak megfelelő rajzfilmek, gyermekeknek készülő internetes honlapok alapján). A hang és kép szerepe a mesevilágban.</p> <p><i>Erkölcstan:</i> én és szűkebb közösségeim.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Népköltészet, műköltészet; mese, mesekezdés, mesebefejezés; monda, főszereplő, mellékszereplő; vers, verses mese, versszak, verssor, ritmus, ismétlődés, rím.</p>	

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>5. Az ítéloképesség, az erkölcsi, az esztétikai és a történeti érzék fejlesztése</p>	<p>Órakeret általános 20 óra</p>	<p>Órakeret két tan. 15 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Iskolaérettség.</p>		
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>Erkölcsei, esztétikai kategóriák megismerése, ítéletalkotás egyszerű szituációban, szépirodalmi művek alapján, a történetmesélés szabályainak, szerveződésének, logikájának megismerése.</p>		

Tevékenységek/Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p>Egyszerű ítéletek alkotása a mesék, versek, olvasott, hallott irodalmi művek szereplőiről. Alapvető erkölcsi, esztétikai fogalmak, kategóriák kialakítása (szép, csúnya, jó, rossz, igaz, hamis). A történetiségen alapuló összefüggések megértése az egy szálon futó történetekben. Azonosulás, ítélet, érvelés szépirodalmi szövegek kapcsán. A megismert mese, történet tanulságának összevetése saját tapasztalatokkal, eseményekkel. Egyszerű közmondások, szólások megismerése, megfelelő alkalmazása. Mindennapi konfliktusok átélése dramatikus játékokban, drámajátékokban (pl. bábjáték). A múlt néhány emléke környezetünkben (múzeumok, emléktáblák, műemlékek, emlékművek; tárgyak, fotók, egyéb dokumentumok; szokások). Nemzeti ünnepeink, jelképeink.</p>	<p>A tanuló</p> <ul style="list-style-type: none"> – ismeri, megérti rövid, egy szálon futó művek segítségével a történeteket bemutató művek szerveződését, felépítését, az összefüggések logikáját, az ok-okozati viszonyt; – képes állást foglalni, érvelni alapvető erkölcsi kérdésekben; – meggyőződéssel képviseli a legalapvetőbb emberi értékeket; – meghallgatja mások érvelését is; – képes beleélésre, azonosulásra az életkori sajátosságainak megfelelő művek befogadása során; – dramatikus és drámajátékok segítségével képes átélni mindennapi konfliktusokat, azokat életkori szintjén kezelni. 	<p><i>Dráma és tánc:</i> részvétel dramatikus játékokban.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> átélt, elképzelt vagy olvasott esemény vizuális kifejezése.</p> <p><i>Erkölcstan:</i> családtagjaim, szeretet, barátkozás (konfliktushelyzetek megélése játékokon keresztül).</p> <p><i>Környezetismeret:</i> az ember megismerése (magatartásformák, szabályok, viselkedési normák); környezet és fenntarthatóság.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Tanulság, konfliktus, közmondás, nemzeti ünnep, jelkép.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	6.2 - 6.3 Az írástechnika fejlesztése – írástechnikát fejlesztő gyakorlatok, - az eszközszintű írás előkészítése	Órakeret általános	Órakeret két tan.
Előzetes tudás	Kis- és nagybetűk írása. Szabályos betűalakítás és betűkapcsolás.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az elsajátított új nyelvhasználati módok készségeinek továbbfejlesztése: az írásmozgások automatizmusainak és az íráshoz kapcsolódó helyes szokásoknak a megerősítése.		
Tevékenységek/Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok	
<p>Szabályos betűalakítás és betűkapcsolás a szavak, szókapcsolatok, mondatok és rövid szövegek írásakor. Az íráshasználat normáinak megtartása. Elvárható tempójú írás. Két-három összefüggő mondat leírása másolással, tollbamondás után vagy emlékezetből.</p>	<p>A tanuló</p> <ul style="list-style-type: none"> – másoláskor nem vét írástechnikai hibát; – jelöli a mondatkezdést és a mondatzárást; – a gyakorolt szókészlet körében alkalmazza a szókezdő nagybetűt; – ismeri az időtartam és a j hang kétféle jelölési módját; 	<p><i>Vizuális kultúra:</i> térérzékelés, finommotorika, esztétikai igényesség; különféle vonaltípusok készségfejlesztő alkalmazása.</p> <p><i>Testnevelés és sport:</i> harmonikus mozgás.</p>	

<p>Önállóan alkotott mondatok leírása. Helyes írásszokások alkalmazása (testtartás, írószerfogás, kézcsúsztatás).</p>	<p>– szöveg minta alapján felismeri és kijavítja hibáit.</p>	<p><i>Ének-zene:</i> tempó, ritmus.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Kisbetű, nagybetű; margó.</p>	

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>7.1 Nyelvtani és nyelvhelyességi ismeretek tudatosítása és alkalmazása: mondat, szó, hang, betű; szótagolás; szótó és toldalék; mondatfajták</p>	<p>Órakeret általános 20 óra</p>	<p>Órakeret két tan. 20 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Tapasztalati alapon a szöveg, a mondat, a szó, a szótag, a hang és a betű megkülönböztetése. A szavak szótagokra bontása.</p>		
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>Az anyanyelvhasználat tudatosításának megindítása, a helyesírás biztonságának megalapozása. A nyelvi elemzési készség fejlesztése és a nyelvtani fogalmak használatának tudatosítása.</p>		
<p>Tevékenységek/Ismeretek</p>	<p>Fejlesztési követelmények</p>	<p>Kapcsolódási pontok</p>	
<p>A mondat, a szó, a hang, a betű felismerése és megnevezése. Az ábécé hangjainak felsorolása. A betűrend használata gyakorlati feladatokban. A hangok csoportosítása fajtájuk és időtartamuk szerint. A szótagolás szabályszerűségeinek felismerése. A szavak jelentést hordozó szerepének ismerete. A szótó felismerése, a toldalékok jelölése. A toldalékos szavak felismerése szövegben. Szavak toldalékos alakjának alkotása. A <i>-ba, -be, -ban, -ben</i> ragos szóalakok helyes használata és leírása. A beszélői szándék felismerése a kijelentő és a kérdő mondatokban. Megnevezésük. Az <i>-e</i> kérdőszó helyes használata.</p>	<p>A tanuló</p> <ul style="list-style-type: none"> – felismeri és megnevezi a tanult nyelvtani fogalmakat, és a különféle feladatmegoldásban használja a szabályokat. 	<p><i>Környezetismeret:</i> állatok kommunikációja, jel, jelzés, információ; lakóhely, közlekedés; természeti ritmusok.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> hangfelvételek és képfelvételek készítése; a helyes kiejtés vizsgálata a felvétel segítségével.</p> <p><i>Ének-zene:</i> ritmusjátékok ütőhangszereken.</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Hang, betű; ábécé; egyjegyű betű, kétjegyű betű, háromjegyű betű; magánhangzó, mássalhangzó; szó, mondat, szöveg; szótó, toldalék, kijelentő mondat, kérdő mondat.</p>		

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	7.2 Helyesírási szabályok ismerete és alkalmazása	Órakeret általános 40 óra	Órakeret két tan. 40 óra
Előzetes tudás	A helyesírási szabályok megértéséhez, alkalmazásához szükséges nyelvtani fogalmak.		
A tematikai egység nevelési- fejlesztési céljai	A helyesírási készség fejlesztése. A megismert nyelvi eszközök, nyelvhelyességi és helyesírási szabályok alkalmazása a szóbeli és az írásbeli nyelvhasználatban.		
Tevékenységek/Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok	
<p>Szabályszerűségek felismerése és alkalmazása írásbeli feladatokban. Hibajavításkor indoklás a szabály felidézésével.</p> <p>A helyesírási probléma felismerése, a jelölés gyakorlása szóelemzés segítségével. Az írás és a helyes kiejtés együttes alkalmazása.</p> <p>A <i>j</i> és <i>ly</i> használata az ismert szókincs körében.</p> <p>Szabályismeret és alkalmazás:</p> <ul style="list-style-type: none"> – az időtartam jelölése; – a kiejtéstől eltérő hangkapcsolatok; – a hagyomány szerinti írásmód; – az elválasztás szabályai; – a kijelentő és a kérdő mondat jelölése. <p>A mondatkezdő nagybetű és a megfelelő mondatvégi írásjel jelölése, alkalmazása írásbeli feladatokban.</p> <p>A korosztálynak megfelelő lexikonok, szótárak használata.</p>	<p>A tanuló</p> <ul style="list-style-type: none"> – szükség szerint felidézi és alkalmazza a helyesírási szabályokat a begyakorolt szókészlet körében; – 30–40 begyakorolt szó esetében helyesen jelöli a <i>j</i> hangot; – az egyszerű szavakat helyesen választja el. 	<p><i>Ének-zene</i>: egy adott dallamhoz szöveg alkotása.</p>	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Ábécé, elválasztás, szótag; pont, kérdőjel, felkiáltójel.		

<p>A fejlesztés várt eredményei a második évfolyam végén</p>	<p>A tanuló érthetően beszéljen, legyen tisztában a szóbeli kommunikáció alapvető szabályaival, alkalmazza őket. Aktivizálja a szókinccsét a szövegalkotó feladatokban. Használja a bemutatkozás, a felnőttek és a kortársak megszólításának és köszöntésének udvarias nyelvi formáit. Legyen képes összefüggő mondatok alkotására. Követhetően számoljon be élményeiről, olvasmányai tartalmáról. Szövegűen mondja el a memoritereket.</p> <p>Ismerje az írott és nyomtatott betűket, rendelkezzen megfelelő szókinccsel. Ismert és begyakorolt szöveget folyamatosságra, pontosságra törekvően olvasson fel. Tanítója segítségével emelje ki az olvasottak lényegét. Írása legyen rendezett, pontos.</p> <p>Ismerje fel és nevezze meg a tanult nyelvtani fogalmakat, szükség szerint idézze fel és alkalmazza a helyesírási szabályokat a begyakorolt szókészlet szavaiban. Jelölje helyesen a <i>j</i> hangot 30–40 begyakorolt szóban. Helyesen válassza el az egyszerű szavakat.</p> <p>Legyen tisztában a tanulás alapvető céljával, ítélőképessége, erkölcsi, esztétikai és történelmi érzéke legyen az életkori sajátosságoknak megfelelően fejlett. Legyen nyitott, motivált az anyanyelvi képességek fejlesztése területén.</p>
---	--

3–4. évfolyam

A harmadik-negyedik évfolyamon továbbra is kiemelt feladat az ösztönös nyelvhasználat tudatossá tétele és annak fejlesztése. Figyelembe kell venni, hogy a tanulók nyelvi képességei különbözőek. Ezért folyamatosan szükséges az egyéni képességeket figyelembe vevő differenciált fejlesztés.

A beszédfejlesztés, az olvasástechnika és a szövegértés fejlesztése párhuzamosan folyik. Változatos műfajú és típusú szövegek segítik az egyéni szövegértelmezés kialakulását, és alapozzák a szövegfeldolgozás és a szövegből való tanulás technikáit. A kronologikus gondolkodás fejlesztése ebben az időszakban kezdődik meg történelmi témájú szövegek segítségével. Ezekkel a szövegekkel nem a történelmi ismeretek átadása, évszámok megtanítása a cél, hanem a fejlesztés mellett a nemzeti identitástudat kialakítása és a hazaszeretetre nevelés. Az első-második évfolyamon megjelenő témaköröket a harmadik-negyedik évfolyamon kibővítjük a világról szerzett ismeretekkel, a közösségi értékekkel és a környezettudatossággal. A feldolgozott szövegek mellett ezeken az évfolyamokon hosszabb epikus művekkel is találkozhatnak a tanulók, melynek célja az olvasóvá nevelés.

Törekedni kell arra, hogy az irodalmi alkotás kiválasztása az osztályközösséggel együtt történjen, és olyan, igényes művet olvassanak a gyerekek, amely az adott gyerekcsoport érdeklődésének és sajátosságainak megfelel. Fontos, hogy a kiválasztott művet tanítási óra keretében, folyamatolvasással dolgozzuk fel. Ez azt jelenti, hogy a tanító bemutatja a mű egyes részeit, majd néma (ha regényről van szó, otthoni) olvasásra és/vagy csoportos feldolgozásra jelöli ki.

Az írástechnika fejlesztése és az eszközszintű íráshasználat ezen a két évfolyamon is folytatódik. Nem nyelvi ismereteket tanítunk, hanem játékos, élményszerű tapasztalatokon alapuló fejlesztés folyik. A szófaji fogalmak mellett a szavak jelentésével és helyesírásával is foglalkozunk.

A szóbeli és az írásbeli kifejezőkészség fejlesztése párhuzamosan zajlik. Az írásbeli szövegalkotásban az a cél, hogy élményalapú szövegek készüljenek akár közös alkotásként is. Ezek érdemjeggyel történő értékelése – az értékelés szubjektív jellege miatt – nem javasolt.

A 3–4. évfolyamon a magyar nyelv és irodalom tantárgyak alapóraszámja: 360 óra

Az 3 és 4. évfolyamon a magyar nyelv és irodalom tantárgyak óraszámja az általános és a két tanítási nyelvű osztályokban:

	Általános képzés		Két tanítási nyelvű képzés	
	3. osztály	4. osztály	3. osztály	4. osztály
Magyar irodalom	4	4	3	4
Magyar nyelv	3	3	2	2

A témakörök és tevékenységek áttekintő táblázata:

Témakör neve	Általános		Két tanítási nyelvű	
	3. o.	4. o.	3. o.	4. o.
1. Beszéd és kommunikáció	15	folya- matos	folya- matos	folya- matos
2. Olvasás, az írott szöveg megértése	50	50	40	50
3. Irodalmi kultúra, az irodalmi művek értelmezése	43	43	38	43
4.1 Fogalmazási alapismeretek	20	21	20	21
4.2 A nyelv építőkövei: szó, szókapcsolat, mondat, szöveg (rövid szövegek alkotása)	16	30	10	30
5. Nyelvtani és nyelvhelyességi ismeretek tudatosítása és alkalmazása	folya- matos	folya- matos	folya- matos	folya- matos
6. Szótő és toldalék, szóelemzés	15	15	10	5
7. Hangalak és jelentés kapcsolata, állandósult szókapcsolatok	20	10	10	5
8. Mondatfajták	33	18	20	7
9. Szófajok: főnév, melléknév, számnév, ige	40	65	32	55
10. A tanulási képességek fejlesztése	folya- matos	folya- matos	folya- matos	folya- matos
Összes óraszám:	252	252	180	216

3-4. évfolyam

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	1. Beszéd és kommunikáció	Órakeret általános	Órakeret két t.
		15 - folyamatos óra	folyamatos
Előzetes tudás	Egyszerű szóbeli közlések megértése. Kérdésekre értelmes, rövid válaszok adása. A mindennapi kommunikáció alapformáinak alkalmazása a szokás és tisztelet szintjén: köszönés, bemutatkozás, megszólítás, kérdezés, kérés, köszönetnyilvánítás, köszöntés.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A beszéd tartalmának, hangzásának, stílusának és kifejező erejének egymással összefüggő fejlesztése. A beszéd és a megértés továbbfejlesztése, különös tekintettel a pontosságra, a folyamatosságra és a kifejezőerőre, valamint az aktív szókinccs intenzív gyarapítására. A szóbeli szövegalkotási készség fejlesztése.		
Tevékenységek/Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok	
A helyes beszédlejtés, a helyes kiejtés, a mondatfonetikai eszközök alkalmazása különféle kommunikációs helyzetekben. Állandósult szókapcsolatok, szólások, közmondások, a hangzó beszéd, az olvasott szövegek értelmezésekor szavak	A tanuló <ul style="list-style-type: none"> – értelmesen és érthetően fejezi ki gondolatait; – használja a mindennapi érintkezésben az udvarias nyelvi fordulatokat; – beszédstílusát beszélgető partneréhez igazítja; 	<i>Minden tantárgy:</i> összefüggő beszéd, érvelés. <i>Környezetismeret:</i> önfenntartás, légzés.	

<p>jelentésének, stílusértékének megfigyelése. A tapasztalatok felhasználása szövegalkotáskor és beszélgetés közben.</p> <p>Felolvasáskor, szövegmondáskor nonverbális eszközök használata a kifejezés segítésében.</p> <p>Vélemény kulturált megfogalmazása.</p> <p>Figyelem a beszélgetőtársra. Az üzenet lényegének és érzelmi hátterének megfigyelése, értékelése.</p> <p>Több mondatos összefoglaló szöveg alkotása olvasmányok tartalmáról, gyűjtött tapasztalatokról, megfigyelésekről.</p> <p>Szóbeli közlések tartalmának rövidített elmondása.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – bekapcsolódik csoportos beszélgetésbe, vitába, történetalkotásba, improvizációba, közös élményekről, tevékenységekről való beszélgetésekbe, értékelésbe; – a közös tevékenységeket együttműködő magatartással segíti. 	<p><i>Vizuális kultúra:</i></p> <p>Műalkotások megfigyelése, jellemzése, értelmezése, értékelése.</p> <p>Médiaszövegek közötti különbségek (pl. televíziós műsortípusok, animációs mesefilmek, sorozatok) felismerése saját médiaélmények felidézésén, megjelenítésén (pl. szerepjáték) és közvetlen példákön keresztül.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Hangsúly, hanglejtés, hangerő, beszédtempó, szünet; tekintet, arcjáték, testtartás, térköz, távolságtartás.</p>	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	2. Olvasás, az írott szöveg megértése	Órakeret általános 50 - 50 óra	Órakeret két t. 40 - 50 óra
Előzetes tudás	Nyelvre, írott nyelvre, olvasásra vonatkozó, az adott korosztály képességfejlődése szempontjából releváns ismeretek.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az olvasástechnika fejlesztése, automatizálása, a folyékony olvasás kialakításának segítése, olvasási stratégiák bevezetése, különböző szövegtípusok megismertetése, az értő olvasás kialakítása.		
Tevékenységek/Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok	
<p>Életkori sajátosságoknak megfelelő szépirodalmi, dokumentum típusú, folyamatos, nem folyamatos, kevert, egyéni, közös és tankönyvi célú szövegek megismerése, ezek megértése.</p> <p>Globális és kereső olvasás, grafikus szervezők (ábrák, táblázatok, gondolattérkép, fűrtábra) alkalmazása a hatékonyabb szövegértés érdekében.</p> <p>Az olvasmányhoz kapcsolódó előzetes ismeretek, személyes élmények, tapasztalatok felidézése és megosztása.</p>	<p>A tanuló</p> <ul style="list-style-type: none"> – az olvasás terén motivált, érdeklődő; – ismert tartalmú szöveget folyamatosan, kifejezően olvas fel felkészülés után; – felolvasása értelmező, az írásjelek szerint tagolt; – hanglejtése és tempója beszédéhez közelítő; – felismeri és javítja a hibáit; – az életkorának megfelelő témájú és szövegnehézségű olvasmányt néma olvasás útján megért; 	<p><i>Matematika:</i> szöveges feladatok.</p> <p><i>Környezetismeret:</i> önálló tanulás, szövegfeldolgozás kialakítása.</p> <p><i>Erkölcstan:</i> én magam; az én világom.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> Személyes élmények és irodalmi szöveg alapján képek készítése. Kérdések megfogalmazása a</p>	

<p>A következő olvasási stratégiák, olvasást megértő folyamatot segítő technikák ismerete, alkalmazása a hatékonyabb megértés érdekében:</p> <ul style="list-style-type: none"> – a szöveg átfutása, – az előzetes tudás aktiválása, – jóslás, anticipáció. <p>Az olvasás céljának, módjának az olvasás megkezdése előtt való tisztázása.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – értelmezi az életkori szintjének megfelelő szöveg információit és gondolatait; – megfelelő nyelvi tudatossággal rendelkezik; – ismeri és tanítói segítséggel használja a tanult olvasási stratégiákat. 	<p>látott információra, ismeretre, élményre vonatkozóan. Mesék, gyermekirodalmi alkotások és azok animációs, filmes adaptációinak összehasonlítása, feldolgozása.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Szöveg, műfaj, szövegértés.</p>	

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>3. Irodalmi kultúra, az irodalmi művek értelmezése</p>	<p>Órakeret általános 43 - 43 óra</p>	<p>Órakeret két t. 38 - 43 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Mesék jellegzetes nyelvi fordulatainak ismerete. Versritmus jelzése tapssal, koppantással. Rímek felismerése a verssorok végén.</p>		
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A szövegelemzésben való jártasság elmélyítése, az irodalmi mű befogadása, az érzelmi tartalmak (pl. öröm, izgalom, várakozás, azonosulás) átélésének segítése. Az olvasmányok tartalmához kapcsolódva a nemzeti kultúra hagyományainak megismerése. Magyar és világirodalmi népköltészeti, műköltészeti alkotások megismerése. Irodalmi ismeretek tapasztalati úton való elsajátítása.</p>		
<p>Tevékenységek/Ismeretek</p>	<p>Fejlesztési követelmények</p>	<p>Kapcsolódási pontok</p>	
<p>Az olvasmányok témájának megfigyelése, azonos témájú szövegek összehasonlítása (pl. gyerekalakok és gyereksorsok). Hasonlóságok és különbségek felfedezése különféle irodalmi közlésformákban. Művészi eszközök keresése lírai és elbeszélő művekben (ritmus, rím, refrén). Jellegzetes irodalmi témák, motívumok (pl. család, gyermek, természet) felfedezése olvasmányokban. A művek szerkezeti jellemzőinek megfigyelése, a tér-idő változásainak felismerése.</p>	<p>A tanuló</p> <ul style="list-style-type: none"> – megnevezi olvasmányai szerzőjét, szereplőit és azok tulajdonságait, magyarázza cselekedeteiket; – azonosítja a történet idejét és helyszínét; a cselekmény kezdő- és végpontját, a cselekményelemek sorrendjét; – konkrét esetekben felismeri a mesére jellemző fordulatokat, szókapcsolatokat, mesejellemzőket; – az egyszerű szerkezetű mesék, elbeszélések tartalmát időrendben, több összefüggő mondattal mondja el. 	<p>Környezetismeret: környezeti, természeti, környezetvédelmi témájú olvasmányok.</p> <p>Ének-zene: a népdalok szövege (kifejező eszközök, nyelvi fordulatok, motívumok, természeti képek).</p> <p>Vizuális kultúra; dráma és tánc: A témához és a tartalomhoz is illeszkedő kifejezőeszközök elemzése, alkalmazása.</p>	

<p>Az események sorrendjének, a mesélő személyének megállapítása. Mesékre jellemző kezdő és befejező fordulatok, szókapcsolatok, ismétlődő motívumok felismerése. Rövidebb irodalmi szövegek (versek, mesék, elbeszélések) önálló olvasása. Nagyobb terjedelmű, jellemzően kortárs magyar és európai gyermekirodalmi alkotás (meseregény, ifjúsági regény, mesés-, verseskötet) elolvasása a tanító irányításával. Művek a kortárs magyar irodalomból. (Például Berg Judit: <i>Rumini</i>; Boldizsár Ildikó: <i>Boszorkányos mesék</i>; Csukás István: <i>Süsü, a sárkány, Pom Pom összes meséi, gyerekversek</i>; Lázár Ervin: <i>Szegény Dzsoni és Árnika</i>; Kányádi Sándor, Kovács András Ferenc, Szabó T. Anna <i>gyerekversei</i>; Tóth Krisztina: <i>Londoni mackók</i>.) Ritmus-, mozgás- és beszédgyakorlatokkal kombinált koncentrációs és memóriafejlesztő gyakorlatok. Részvétel csoportos improvizációs játékokban. Olvasmányok szövegének reprodukálása, illusztrálása rajzzal, zenével, képzőművészeti alkotással.</p>		<p>Mesék, gyermekirodalmi alkotások és azok animációs, filmes adaptációinak összehasonlítása, feldolgozása. Az olvasott/felolvasott szöveghez és a levetített adaptációhoz kapcsolódó élmények megjelenítése és feldolgozása (pl. rajzzal, montázskészítéssel). A különböző médiaszövegekben megjelenő egyszerű helyszín- és időviszonylatok megfigyelése és értelmezése konkrét médiaszövegeken keresztül. Az elbeszélő személyének azonosítása különböző egyszerű médiaszövegekben (pl. animációs mesék).</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Szépirodalmi szöveg, ismeretterjesztő szöveg, monda, közmondás, szólás, találós kérdés, elbeszélés, regény, főszereplő, mellékszereplő, hasonlat, ismétlés, ellentét, kezdőpont, végpont, fordulópont.</p>	

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>4.1 Fogalmazási alapismeretek</p>		<p>Órakeret általános 20 - 21 óra</p>	<p>Órakeret két t. 20 - 21 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>A szöveg és a mondat jellemzőinek tudatosítása.</p>			
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>Az önkifejezés iránti igény erősítése, különféle formáinak és lehetőségeinek megismertetése, megvalósításának támogatása.</p>			
<p>Tevékenységek/Ismeretek</p>	<p>Fejlesztési követelmények</p>	<p>Kapcsolódási pontok</p>		

<p>A különböző szövegformák tartalmi és szövegszerkesztési jellemzőinek ismerete. Kellő tapasztalat a cím szerepéről, jellemzőiről; a szövegek felépítéséről; az időrendről; az esemény, az előzmény és a következmény kapcsolatáról; a szöveg kohéziójáról; a témataartásról; a nyelvi megformáltságról; a különböző szövegforma jellemzőiről, a bekezdések szerepéről. A szövegalkotás műveleteinek ismerete: anyaggyűjtés, címválasztás, a lényeges gondolatok kiválasztása, elrendezése, az időrend érzékeltetése, a szöveg tagolása bekezdésekre.</p>	<p>A tanuló</p> <ul style="list-style-type: none"> – a tanult fogalmazási ismereteket felhasználja az elbeszélő fogalmazások készítéskor. 	<p><i>Környezetismeret; matematika:</i> érthető, világos szóbeli szövegalkotás.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> Az elemi mozgóképi szövegalkotó kódok kreatív alkalmazása, médiaszöveg írás. Egyszerű cselekmény megjelenítése képsorozattal (pl. rajz, digitális fotó, rövid animációs film) és hangokkal.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Témaválasztás, anyaggyűjtés, címadás; bekezdés; bevezetés, tárgyalás, befejezés; elbeszélés..</p>	

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>4.2 A nyelv építőkövei: szó, szókapcsolat, mondat, szöveg (rövid szövegek alkotása)</p>	<p>Órakeret általános 16 - 30 óra</p>	<p>Órakeret két t. 10 - 30 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Mondatalkotás. Mondatok összekapcsolása. Történetalkotás szóban. Képolvasás, mesemondás.</p>		
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A témakör sajátossága, hogy képességfejlesztésre épül. A teljes témakör megvalósulásának lezárása a negyedik tanév vége.</p> <p>Mondatgrammatikai eszközök alkalmazása- kapcsolat, szűkítés, bővítés, névmásítás, névelőhasználat, helyettesítés.</p> <p>Mondatkezdés nagybetűvel. A tanult mondatzáró írásjelek alkalmazása. az élethelyzetnek megfelelően kommunikál.</p>		
<p>Tevékenységek/Ismeretek</p>	<p>Fejlesztési követelmények</p>	<p>Kapcsolódási pontok</p>	
<p>A tanult fogalmazási ismeretek felhasználása az elbeszélő szövegek alkotásakor. Gondolatok, érzelmek, vélemények kifejezése. Önálló írásbeli fogalmazások készítése elbeszélő szövegformában. A párbeszéd beillesztése a történetmondásba.</p>	<p>A tanuló</p> <ul style="list-style-type: none"> – a tanult fogalmazási ismeretek felhasználásával kb. egy oldal terjedelmű elbeszélő fogalmazást készít; – a fogalmazás témájának megfelelő szavakat és kifejezéseket használ; – a tartalmi egységek kezdetét bekezdéssel jelzi; 	<p><i>Vizuális kultúra:</i> Természeti jelenség megfigyelése, a tapasztalatok leírása, megjelenítése. Egyszerű cselekmény megjelenítése képsorozattal (pl. rajz, digitális fotó, rövid animációs film) és</p>	

<p>Fogalmazásíráskor a megfelelő nyelvi eszközök alkalmazása. A fogalmazás koherenciájának megteremtése tématarással, a mondatok kapcsolásával. A fogalmazás témájának megfelelő szavak és kifejezések használata, a fölösleges szóismétlődés kerülése. A fogalmazások javítása a tanult fogalmazási ismeretek felhasználásával, a tanító segítségadásával.</p>	<p>– a tanító útmutatásai alapján kijavítja fogalmazási és helyesírási hibáit.</p>	<p>hangokkal (médiaszöveg-írás). Képregény készítése.</p> <p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> szabadidős tevékenységek megbeszélése, a hozzá kapcsolódó élmények megfogalmazása.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Elbeszélés, történetmondás; téma, helyszín, szereplő, cselekmény, időrend, párbeszéd.</p>	

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>5. Nyelvtani és nyelvhelyességi ismeretek tudatosítása és alkalmazása: mondatfajták, szavak, szófajok</p>	<p>Órakeret általános folyamatos</p>	<p>Órakeret két t. folyamatos</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>A tanult nyelvtani fogalmak felismerése és megnevezése.</p>		
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A nyelvi tapasztalatok körének bővítése. A tapasztalatokra épülő nyelvi fogalomrendszer alapozásának megindítása a szófajok körében. A tanulók önállóságának növelése: a feladatvégzésben; az információ-szerzésben és felhasználásban; a szabályalkalmazásban; az önellenőrzésben. A nyelvi tudatosság fokozása.</p>		
<p>Tevékenységek/Ismeretek</p>	<p>Fejlesztési követelmények</p>	<p>Kapcsolódási pontok</p>	
<p>A felkiáltó, a felszólító és az óhajtó mondatokban a beszélő szándékának felismerése és megnevezése szövegben. A rokon értelmű szavak, a többjelentésű, azonos alakú szavak helyes használata. A tanult szófajok felismerése és megnevezése szójelentés alapján toldalékos formában is, szócsoportokban, mondatban és szövegben. Különböző időben végbemenő cselekvések, történések megkülönböztetése. Az igeidők helyes használata beszédben és írásban. Az igekötők szerepének és írásmódjának megfigyelése. Tudatos alkalmazásuk. A főnév fajtáinak csoportosítása, megnevezése. Többes számú főnevek alkotása.</p>	<p>A tanuló</p> <ul style="list-style-type: none"> – felismeri és megnevezi a tanult nyelvtani fogalmakat, használja a szabályokat; – felismeri, megnevezi és megfelelően jelöli a mondatfajtákat; – toldalékos formájukban, szövegben is felismeri és megnevezi a tanult szófajokat; – a szöveggörnyezetnek megfelelően használja az igeidőket és az igekötőket. 	<p><i>Vizuális kultúra:</i> Jelek a mindennapi életben. <i>Matematika:</i> szavak csoportosítása.</p>	

A <i>-ba, -be, -ban, -ben</i> ragos főnevek helyes használata mondataalkotással, szövegértelmezéssel. A melléknév szerepének ismerete a nyelvhasználatban. A fokozott melléknévi alakok használata szövegalkotáskor.		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szófaj, főnév, köznévi, tulajdonnév, ige, igeragozás, igekötő, melléknév, melléknévfokozás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	6. Szótó és toldalék, szóelemzés	Órakeret általános 15 – 15 óra	Órakeret két t. 10 – 5 óra
Előzetes tudás	A hangok hosszúságának helyes jelölése a begyakorolt szókészlet körében. A kiejtéssel megegyezően írt rövid szavak biztos helyesírása. Az elválasztás szabályainak alkalmazása egyszerű szavak írásakor. A <i>j</i> hang biztos jelölése a begyakorolt szókészletben.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A helyesírási készség fejlesztése. A megismert nyelvi eszközök, nyelvhelyességi és helyesírási szabályok alkalmazása a szóbeli és az írásbeli nyelvhasználatban. A kiejtéstől eltérő ismert szavakat megfigyelése, szóelemzés alkalmazásával. Írásbeli munkáját segítséggel vagy önállóan ellenőrzi, javítja. A <i>j</i> hang biztos jelölése a begyakorolt és újonnan megismert szókészletben.		
Tevékenységek/Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok	
A mondatvégi írásjelek helyes használata az egyszerű mondatok végén. Helyesírási szabályok alkalmazása különböző írástevékenységekben: ragos főnevek, igeidők, ragos és kiejtéstől eltérő írásmódú igék; igekötős igék; fokozott melléknevek. Hosszú hangok jelölése a melléknevek végén. A főnév <i>-t</i> toldalékának (ragjának) és a múlt idő jelének megkülönböztetése. A <i>j</i> hang biztonságos jelölése a tanult szófajok körében.	A tanuló <ul style="list-style-type: none"> – a mondatot nagybetűvel kezdi és írásjellel zárja; – a begyakorolt szókészlet körében biztonsággal alkalmazza a tanult helyesírási szabályokat; – írásbeli munkái rendezettek, olvashatóak; – helyesírását önellenőrzéssel felülvizsgálja, szükség esetén javítja. 	<i>Matematika;</i> <i>környezetismeret;</i> <i>technika, életvitel és gyakorlat; vizuális kultúra; informatika:</i> a tantárgyra jellemző fogalmak helyesírása.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Hang-betű, betűkapcsolat, hangkapcsolat, szótagolás, szótó, toldalék, szóelemző írásmód, önellenőrzés		

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	7. Hangalak és jelentés kapcsolata, állandósult szókapcsolatok	Órakeret általános 20 – 10 óra	Órakeret két t. 10 – 5 óra
Előzetes tudás	A rokon értelmű és ellentétes jelentésű szavak felismerése és alkalmazása az aktív nyelvhasználatban.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Szókincs fejlesztése, szókincs aktivizálása, nyelvhasználat fejlesztése. Hangalak és jelentés társítása. Ellentétes jelentésű szavak, rokon értelmű szavak értelmezése. Szólások, közmondások, szóláshasonlatok használata. Népmesék kezdő és záró formulái, szókapcsolatok, ismétlődő motívumok megismerése. Szó szerinti és átvitt jelentés, szólások, közmondások hagyományőrző szerepe, néhány ismert szólás, közmondás eredete.		
Tevékenységek/Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok	
<ul style="list-style-type: none"> - Szókincs fejlesztése, szókincs aktivizálása - Árnyalt nyelvhasználat fejlesztése - Hangalak – jelentés - Ellentétes jelentésű szavak, rokon értelmű szavak - Szólások, közmondások, szóláshasonlatok - Népmesék kezdő és záró formulái, szókapcsolatok, ismétlődő motívumok - Szó szerinti és átvitt jelentés - Szólások, közmondások hagyományőrző szerepe, néhány ismert szólás, közmondás eredete 	<ul style="list-style-type: none"> - Az élethelyzetnek megfelelően kommunikáljon. - Ellentétes jelentésű és rokon értelmű kifejezéseket gyűjtsön, azokat a beszédhelyzetnek megfelelően használja az írásbeli és szóbeli szövegalkotásban. - Ismerje fel és értsen meg néhány egyszerű szólást, közmondást, szókapcsolatokat. - Különböző módokon jelenítse meg az ismert szólások, közmondások jelentését. 	<p><i>Erkölcstan:</i> Értékrend alakulása. Szűkebb és tágabb környezetem, barátság.</p> <p><i>Környezetismeret:</i> Környezeti rendszerek állapota, fenntarthatóság. Egészséges életmód. Viselkedési normák.</p> <p><i>Vizuális kultúra;</i> Meg tudja jeleníteni a népmesék és a közmondások mondanivalóját és szereplőit.</p>	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szólás, közmondás, szókapcsolat, hangalak, jelentés, egyjelentésű szavak, rokon értelmű szavak, ellentétes jelentésű szavak		

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	8. Mondatfajták	Órakeret általános 33 – 18 óra	Órakeret két t. 20 – 7 óra
Előzetes tudás	A tanult nyelvtani fogalmak felismerése és megnevezése.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A nyelvi tapasztalatok körének bővítése. A tapasztalatokra épülő nyelvi fogalomrendszer alapozásának megindítása. A nyelvi tudatosság fokozása.		
Tevékenységek/Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok	

A felkiáltó, a felszólító és az óhajtó mondatokban a beszélő szándékának felismerése, és megnevezése a szövegben. A mondatvégi írásjelek helyes alkalmazása és felismerése. A tanult mondatfajtákban használt szavak helyesírásának tudatosítása.	A tanuló felismeri, megnevezi és megfelelően jelöli a mondatfajtákat. A tanulók önállóságának növelése: a feladatvégzésben; az információszerzésben és felhasználásban; a szabályalkalmazásban; az önellenőrzésben.	<i>Vizuális kultúra</i> ; Jelek a mindennapi életben. Az időbeliség ábrázolása a képzőművészetben.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Kijelentő, kérdő, felkiáltó, felszólító és óhajtó mondatok	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	9. Szófajok: főnév, melléknév, számnév, ige	Órakeret általános 40 – 65 óra	Órakeret két t. 32 – 55 óra
Előzetes tudás	A tanult nyelvtani fogalmak felismerése és megnevezése.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>Ismerje fel, jelentésük alapján csoportosítsa és önállóan vagy segítséggel írja le az élőlények, tárgyak, gondolati dolgok nevét.</p> <p>Ismerje fel és önállóan vagy segítséggel helyesen írja le a tulajdonságot kifejező szavakat és azok fokozott alakjait.</p> <p>Helyesen írja le a mennyiségeket kifejező szavakat.</p> <p>Helyesen írja le az ismert cselekvést, történést kifejező szavakat.</p>		
Tevékenységek/Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok	
<p>A tanult szófajok felismerése és megnevezése szójelentés alapján toldalékos formában is, szócsoportokban, mondatban és szövegben.</p> <p>Különböző időben végbemenő cselekvések, történések megkülönböztetése.</p> <p>Az igeidők helyes használata beszédben és írásban.</p> <p>Az igekötő szerepének és írásmódjának megfigyelése.</p> <p>Tudatos alkalmazásuk.</p> <p>A főnév fajtáinak csoportosítása, megnevezése.</p> <p>Többes számú főnevek alkotása.</p> <p>A -ba, -be, -ban, -ben ragos főnevek helyes használata mondatalkotással, szövegértelmezéssel.</p> <p>A tulajdonnevek csoportjainak megismerése: személynevek, állatnevek, földrajzi nevek, intézmények neve, márkanevek, címek.</p>	<p>A tanuló</p> <ul style="list-style-type: none"> – felismeri és önállóan vagy segítséggel helyesen leírja az élőlények, tárgyak, gondolati dolgok nevét kifejező szavakat – megkülönbözteti a szavak egyes és többes számát – hangjelölés megismert szabályait jellemzően helyesen alkalmazza a tanult szavakban; – a kiejtéstől eltérő ismert szavakat megfigyelés, szóelemzés alkalmazásával megfelelően leírja; – kérdésre adott válaszában megfelelően toldalékolja a szavakat; – felismeri, önállóan vagy segítséggel helyesen leírja az ismert szavakat; – ellentétes jelentésű és rokon értelmű kifejezéseket gyűjt, azokat a beszédhelyzetnek megfelelően használja szóbeli és írásbeli szövegekalkotásban. 	<p><i>Matematika:</i> Számnevek helyesírása.</p> <p><i>Környezetismeret:</i> Tulajdonnevek a térképeken.</p> <p><i>Vizuális kultúra</i>; Jelek a mindennapi életben. Az időbeliség ábrázolása a képzőművészetben.</p>	

<p>A mellénév szerepének ismerete a nyelvhasználatban. A fokozott melléknévi alakok használata szövegalkotáskor. A fokozott számnévi alakok helyes használata. A névelők és a névutók szerepének ismerete. A névelők helyes használata. A névmások (személyes, mutató, kérdő) szerepének megértése, alkalmazásuk a mondatokban.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – a több hasonló élőlény, tárgy vagy gondolati dolog nevét kis kezdőbetűvel írja; – a személynevek, állatnevek és a lakóhelyhez kötődő egyszerű egyelemű helyneveket nagy kezdőbetűvel írja le. – felismeri és önállóan vagy segítséggel helyesen leírja a tulajdonságot kifejező szavakat és azok fokozott alakjait; – ellentétes jelentésű és rokon értelmű kifejezéseket gyűjt, azokat a beszédhelyzetnek megfelelően használja szóbeli és írásbeli szövegalkotásban. – kérdésre adott válaszában megfelelően toldalékolja a szavakat; – felismeri, önállóan vagy segítséggel helyesen leírja az ismert cselekvést kifejező szavakat; – megkülönbözteti a múltban, jelenben és jövőben zajló cselekvéseket, történéseket; – helyesen alkalmazza a szóbeli és írásbeli szövegalkotásában az idő kifejezésének nyelvi eszközeit; – felismeri, önállóan vagy segítséggel helyesen leírja az ismert cselekvést, történést kifejező szavakat. 	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Élőlények neve, tárgyak neve, gondolati dolgok neve, több hasonló név, saját név, önellenőrzés, hibajavítás, személynév, állatnév, helynév, intézménynév, címek neve, ellentétes jelentésű kifejezések, rokon értelmű szavak, tulajdonságot kifejező szó, mennyiségeket kifejező szó, múlt, jelen, jövő, egybeírás, különírás, szótő, toldalék, cselekvést jelentő szó</p>	

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>10.A tanulási képesség fejlesztése</p>	<p>Órakeret általános folyama- tos</p>	<p>Órakeret két t. folyama- tos</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Az önismeret életkornak megfelelő szintje, személyes tanulási sikerek és nehézségek megnevezése.</p>		

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az önálló, hatékony tanulás képességének fejlesztése.	
<p>Tevékenységek/Ismeretek</p> <p>Tanulás különböző típusú szövegekből. Ritmus-, mozgás- és beszédgyakorlatokkal kombinált (koncentrációs) memóriagyakorlatok, szövegtanulási technikák. Ismeretszerzési technikák tanulása: adatgyűjtés, elrendezés, feljegyzések készítése és felhasználása szóbeli beszámolókhöz. Vázlatkészítés irányítással, tanulás, összefoglalás vázlat segítségével. Adatok, információk gyűjtésének, célszerű elrendezésének módjai. Alapismeretek a könyvtár tereiről és állományrészeiről. A könyvek tartalmi csoportjai: szépirodalmi művek, ismeretterjesztő irodalom, kézikönyvek, elektronikus információhordozók. A szótárak szerkezeti jellemzői (betűrend, címszó), a szótárhasználat módja. A lexikon és a szótár egyező és eltérő vonásai. Az információk keresése és kezelése. Különböző információhordozók a lakóhelyi és az iskolai könyvtárban. A könyvtár mint információs központ, a tanulás bázisa, segítője. Ismerkedés folyóiratokkal. Katalógusok megfigyelése. A könyvtári katalógus tájékoztató szerepe a könyvek és egyéb információforrások keresésében.</p>	<p>Fejlesztési követelmények</p> <p>A tanuló</p> <ul style="list-style-type: none"> – feladatainak megoldásakor szükség szerint szótárt, lexikont használ; – egyszerű kutatási feladatokat elvégez, tapasztalatairól beszámol; – információt keres különböző típusú szövegekben; – önállóan, illetve tanítói segítséggel digitális forrásokat használ; – az információkat felhasználja új összefüggésben, más feladathelyzetben; – szöveghűen felidézi a következő szépirodalmi műveket, illetve azok részleteit: népdalszövegek, József Attila: <i>Betlehemi királyok</i>, Petőfi Sándor: <i>Füstbe ment terv</i>; illetve kortárs magyar lírikusok műveiből néhány alkotás; részletek Kölcsey Ferenc: <i>Hymnus</i>; Vörösmarty Mihály: <i>Szózat</i> című művéből, illetve szépprózai művekből. 	<p>Kapcsolódási pontok</p> <p><i>Környezetismeret:</i> jelenségek megfigyelése, ok-okozati kapcsolatok keresése.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> Képi analógiák keresése a tanult szövegekhez. Kérdések megfogalmazása a látott információra, ismeretre, élményre vonatkozóan.</p> <p><i>Informatika:</i> Információk keresése és kezelése.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Információ, tudás, könyvtár, tanulás, vázlat.	

<p>A fejlesztés várt eredményei a harmadik évfolyam végén</p>	<p>A tanuló értelmesen és érthetően fejezze ki a gondolatait. Aktivizálja a szókincsét a szövegalkotó feladatokban. Használja a mindennapi érintkezésben az udvarias nyelvi fordulatokat. Beszédstílusát igazítsa beszélgető partneréhez.</p> <p>Kapcsolódjon be a csoportos beszélgetésbe, vitába, történetalkotásba, improvizációba, közös élményekről, tevékenységekről való beszélgetésekbe, értékelésbe. A közös tevékenységeket együttműködő magatartással segítse.</p> <p>Felkészülés után folyamatosan, érthetően olvasson fel ismert szöveget. Felolvasása értelmező, az írásjelek szerint tagolt, hanglejtése és tempója az élőbeszédhez közelítő legyen. Életkorának megfelelő témájú és szövegnehézségű olvasmányt értsen meg néma olvasás útján. Nevezze meg az olvasmány szerzőjét, szereplőit és azok tulajdonságait. Az olvasottakkal kapcsolatos véleményét értelmesen fogalmazzza meg. Ismerjen, alkalmazzon néhány fontos olvasási stratégiát.</p> <p>Tanulási tevékenységét fokozatosan növekvő időtartamban legyen képes tudatos figyelemmel irányítani. Feladatainak megoldásához szükség szerint vegye igénybe az iskola könyvtárát. A könyvekben, gyermekújságokban a tartalomjegyzék segítségével igazodjon el. Használja az ismert kézikönyveket.</p> <p>A memoritereket szöveghűen, jól érthetően mondja el.</p> <p>Adott vagy választott témáról 8–10 mondatos elbeszélő fogalmazást készítsen a tanult fogalmazási ismeretek alkalmazásával. A tartalmi egységek kezdetét bekezdéssel jelezze. Tanítója útmutatásai alapján javítsa ki fogalmazási és helyesírási hibáit.</p> <p>Nevezze meg és jelölje megfelelően a tanult mondatfajtákat. Biztonsággal ismerje fel a tanult szófajokat, és nevezze meg azokat szövegben is. A szövegkörnyezetnek megfelelően használja az igeidőket és az igekötőket. A begyakorolt szókészlet körében helyesen alkalmazza a tanult helyesírási szabályokat. Írásbeli munkái rendezettek, olvashatóak legyenek.</p> <p>Legyen tisztában a tanulás alapvető céljával, ítélőképessége, erkölcsi, esztétikai és történelmi érzéke legyen az életkori sajátosságoknak megfelelően fejlett. Legyen nyitott, motivált az anyanyelvi képességek fejlesztése területén.</p> <p>Az anyanyelvi részképességeinek fejlettsége legyen összhangban, harmonikusan fejlődjön.</p>
--	--

<p>A fejlesztés várt eredményei a negyedik évfolyam végén</p>	<p>A tanuló értelmesen és érthetően fejezze ki a gondolatait. Aktivizálja a szókincsét a szövegalkotó feladatokban. Használja a mindennapi érintkezésben az udvarias nyelvi fordulatokat. Beszédstílusát igazítsa beszélgető partneréhez.</p> <p>Kapcsolódjon be a csoportos beszélgetésbe, vitába, történetalkotásba, improvizációba, közös élményekről, tevékenységekről való beszélgetésekbe, értékelésbe. A közös tevékenységeket együttműködő magatartással segítse.</p> <p>Felkészülés után folyamatosan, érthetően és értelmezően olvasson fel ismert szöveget. Életkorának megfelelő szöveget értsen meg néma olvasás útján.</p>
--	--

	<p>Mondja el az olvasottak lényegét. Az olvasottakkal kapcsolatos véleményét értelmesen fogalmazza meg. Ismerjen, alkalmazzon néhány fontos olvasási stratégiát.</p> <p>Tanulási tevékenységét fokozatosan növekvő időtartamban legyen képes tudatos figyelemmel irányítani. Feladatainak megoldásához szükség szerint vegye igénybe az iskola könyvtárát, illetve digitális forrásokat. A könyvekben, gyermekújságokban a tartalomjegyzék segítségével igazodjon el. Használja az ismert kézikönyveket.</p> <p>A memoriterek szövegűen mondja el.</p> <p>Adott vagy választott témáról 8–10 mondatos fogalmazást (elbeszélést, leírást, jellemzést) készítsen a tanult fogalmazási ismeretek alkalmazásával. Ismerje a mindennapi tájékoztató szövegek főbb jellemzőit.</p> <p>Az alsó tagozaton tanult anyanyelvi ismeretei rendszerezettek legyenek. Biztonsággal ismerje fel a tanult szófajokat (ige, főnév, melléknév, számnév, névelő, névutó, személyes névmás, kérdő névmás, mutató névmás), és nevezze meg azokat szövegben is.</p> <p>A begyakorolt szókészlet körében helyesen alkalmazza a tanult helyesírási szabályokat. Írásbeli munkái rendezettek, olvashatóak legyenek. Helyesírását önellenőrzéssel vizsgálja felül, szükség esetén javítsa.</p> <p>Legyen tisztában a tanulás alapvető céljával, ítélőképessége, erkölcsi, esztétikai és történelmi érzéke legyen az életkori sajátosságoknak megfelelően fejlett. Legyen nyitott, motivált az anyanyelvi képességek fejlesztése területén. Az anyanyelvi részképességeinek fejlettsége legyen összhangban, harmonikusan fejlődjön.</p>
--	--

Matematika

1. évfolyam

Éves óraszám: 144

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Gondolkodási módszerek – Halmazszemlélet, matematikai logika, rendszerezés	20
Gondolkodási módszerek – Szöveges feladatok	15
Aritmetika, algebra – Számok, számtulajdonságok és számok közötti kapcsolatok	20
Aritmetika, algebra – Alapműveletek	55
Aritmetika, algebra – Mérés, mennyiségi viszonyok	15
Függvények és sorozatok	5
Geometria – Tájékozódás térben és síkban	5
Geometria – Alkotások és transzformációk térben és síkban	3
Geometria – Testek és alakzatok	3
Statisztika és valószínűség	3
Összes óraszám:	144

Továbbhaladás feltétele – minimum követelmény:

Biztonsággal tájékozódjon és ismerje az irányokat.

Tudjon biztosan számlálni 20-as számkörben.

Képes legyen az állítások igazságtartalmának eldöntésére.

Ismerje fel a számokat 1-20-ig, és képes legyen leírni azokat.

Tudjon mennyiségeket összehasonlítani és megkülönböztetni.

Használja a több, kevesebb, ugyanannyi fogalmát.

Ismerje a matematikai relációs és műveleti jeleket és nagy biztonsággal alkalmazza.

Tudjon 20-as számkörben (szükség esetén eszközzel) számolni.

Képes legyen a páros és páratlan számok felismerésére.

Matematika

2. Évfolyam

Éves óraszám: 144

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Gondolkodási módszerek – Halmazszemlélet, matematikai logika, rendszerezés	10
Gondolkodási módszerek – Szöveges feladatok	20
Aritmetika, algebra – Számok, számtulajdonságok és számok közötti kapcsolatok	15
Aritmetika, algebra – Alapműveletek	65
Aritmetika, algebra – Mérés, mennyiségi viszonyok	15
Függvények és sorozatok	7
Geometria – Tájékozódás térben és síkban	3
Geometria – Alkotások és transzformációk térben és síkban	3
Geometria – Testek és alakzatok	3
Statisztika és valószínűség	3
Összes óraszám:	144

Továbbhaladás feltétele – minimum követelmény:

Biztonsággal tájékozódjon a számegyenesen, számtáblázatban.
Ismerje fel a számokat 100-as számkörben és képes legyen leírni azokat.
Képes legyen adott szempontok szerint tárgyak csoportosítására.
Képes legyen állítások igazságtartalmának eldöntésére és önálló állítások megfogalmazására.
Adott szabály alapján képes legyen a számsorozatok folytatására.
Ismerje fel a közvetlen számszomszédokat.
Tudjon biztosan számlálni 100-as számkörben.
Tudjon 100-as számkörben (szükség esetén eszközzel) számolni.
Értse az egyszerű szöveges feladatokat és segítséggel oldja meg azokat.
Törekedjen a szorzó-és bennfoglalótábla minél pontosabb elsajátítására.

Matematika

3. évfolyam

Éves óraszám: 144

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Gondolkodási módszerek – Halmazszemlélet, matematikai logika, rendszerezés	10
Gondolkodási módszerek – Szöveges feladatok	30
Aritmetika, algebra – Számok, számtulajdonságok és számok közötti kapcsolatok	5
Aritmetika, algebra – Alapműveletek	65
Aritmetika, algebra – Mérés, mennyiségi viszonyok	15
Függvények és sorozatok	7
Geometria – Tájékozódás térben és síkban	3
Geometria – Alkotások és transzformációk térben és síkban	3
Geometria – Testek és alakzatok	3
Statisztika és valószínűség	3
Összes óraszám:	144

Továbbhaladás feltétele – minimum követelmény:

Ismerje fel a számokat 1000-es számkörben és képes legyen leírni azokat.
Képes legyen természetes számok összehasonlítására 1000-es számkörben.
Legyen képes egyszerű növekvő és csökkenő sorozatok szabályának felismerésére, esetleg folytatására.
Képes legyen fejben analógia alapján számolni.
Biztosan ismerje a szorzótáblát.
Az írásbeli műveletek elvégzésében tudjon kevés hibával számolni.

Matematika

4. évfolyam

Éves óraszám: 144

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Gondolkodási módszerek – Halmazszemlélet, matematikai logika, rendszerezés	10
Gondolkodási módszerek – Szöveges feladatok	30
Aritmetika, algebra – Számok, számtulajdonságok és számok közötti kapcsolatok	4
Aritmetika, algebra – Alapműveletek	69
Aritmetika, algebra – Mérés, mennyiségi viszonyok	10
Függvények és sorozatok	10
Geometria – Tájékozódás térben és síkban	2
Geometria – Alkotások és transzformációk térben és síkban	2
Geometria – Testek és alakzatok	2
Statisztika és valószínűség	5
Összes óraszám:	144

Továbbhaladás feltétele – minimum követelmény:

Ismerje fel a számokat 10 000-es számkörben és képes legyen leírni azokat.

Tudjon ismétlés nélküli számképzést végezni.

Képes legyen megadott szempont alapján elemeket halmazba rendezni.

Legyen képes összefüggések keresésére az egyszerű sorozatok elemei között.

Ismerje és helyesen alkalmazza a helyi érték, alaki érték, valódi érték fogalmakat 10 000-es számkörben.

Legyen képes 100-as és 1000-es kerekítésre, becslésre.

Legyen képes a tanult alapműveletek biztonságos, kevés hibával való elvégzésére.

Biztosan ismerje a szorzó- és bennfoglalótáblát.

Képes legyen egyszerűbb szöveges feladatokat megoldani (megoldási algoritmus segítségével).

Ismerje a római számokat 1000-es számkörben.

Képes legyen rajz alapján egyszerűbb törtek leolvasására (negyed, fél, harmad).

Ismerje fel a szabvány mértékegységeket.

Tudja megkülönböztetni a testeket és a síkidomokat.

Környezetismeret

3. évfolyam

Éves óraszám:36

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
1. Megismerési módszerek	9
2. Tájékozódás az időben	6
3. Tájékozódás a térben	4
4. Élő környezet	13
5. Anyagok és folyamatok	2
6. Digitális témahét	+1
7. Fenntarthatósági témahét	+1
Összes óraszám:	36

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

- Tudja megkülönböztetni az anyagok halmazállapotát.
- Ismerje a növények részeit és azok funkcióját.
- Tudja felsorolni az időjárás elemeit.
- Képes legyen az állatok testrészeit megnevezni.
- Képes legyen csoportosítani a mozgásformák sokféleségét.
- Ismerje az életfeltételeket.
- Tudja megnevezni a napszakokat, évszakokat, azok változásait.
- Tudja felsorolni az emberi élet szakaszait.
- Képes legyen leolvasni az időt az analóg és digitális óráról.
- Ismerje a fő égtájakat.
- Ismerje fel az természetvédelem fontosságát.
- Tudja megnevezni az érzékszerveket és ismerje azok szerepét.
- Legyen képes felismerni a betegség alaptüneteit.

Környezetismeret

4. évfolyam

Éves óraszám:36

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
1. Megismerési módszerek	13
2. Tájékozódás az időben	1
3. Tájékozódás a térben	3
4. Élő környezet	13
5. Anyagok és folyamatok	4
6. Digitális témahét	+1
7. Fenntarthatóság témahét	+1
Összes óraszám:	36

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

Ismerje a halmazállapot változásokat.

Ismerje a növények fejlődéséhez szükséges életfeltételeket.

Legyen képes az állatok / rovarok, emlősök, madarak/ testrészeit felismerni.

Ismerje az időjárás-változás folyamatát.

Tudja megnevezni a fő -, és mellék égtájakat.

Térkép segítségével tudja megnevezni Magyarország jellemző felszínformáit (síkság, hegy, hegység, domb, dombság), vizeit (patak, folyó, tó).

Térkép segítségével tudja megmutatni hazánk nagy tájait.

Térkép segítségével tudja megnevezni hazánk szomszédos országait.

Értse a természetvédelem jelentőségét.

Tudja megnevezni az emberi test részeit, fő szerveit.

Ismerje a betegségek megelőzésének alapvető módjait.

Digitális kultúra

3. évfolyam

Éves óraszám: 36 óra

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
A digitális világ körülöttünk	3
A digitális eszközök használata	7
Alkotás digitális eszközökkel	9
Információszerzés az e-Világban	4
Védekezés a digitális világ veszélyei ellen	3
A robotika és a kódolás alapjai	10
Összes óraszám:	36

Továbbhaladás feltétele:

Ismerjék a tanulók a telefonálás alapszabályait.

Kezében lévő digitális eszközök használata, oktatási szoftverek, applikációk ismerete.

Ismerje a tanuló az e-mail küldés szabályait.

Tudjon rajzolni számítógéppel a tanuló, ismerje a rajzolás eszköztárát.

Ismerje az internetes információszerzés egy lehetőségét.

Tudjon a digitális világ veszélyei elleni védekezni alapfokon.

Egyszerű kódsorozat létrehozása mindennapi tevékenység alapján.

Digitális kultúra

4. évfolyam

Éves óraszám: 36 óra

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
A digitális világ körülöttünk	3
A digitális eszközök használata	7
Alkotás digitális eszközökkel	9
Információszerzés az e-Világban	4
Védekezés a digitális világ veszélyei ellen	3
A robotika és a kódolás alapjai	10
Összes óraszám:	36

Továbbhaladás feltétele:

Ismerjen egy kereső programot.

Kezében lévő digitális eszközök használata, oktatási szoftverek, applikációk ismerete.

Tudjon e-mailt küldeni.

Tudjon alkalmazni transzformációt rajzában.

Tudjon információt keresni.

Képes legyen felismerni, blokkolni és jelezni az őt tért kedvezőtlen hatásokat.

Egyszerű kódsorozat létrehozása mindennapi tevékenység alapján.

Tánc és dráma

1. évfolyam

Éves óraszám: 36

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Ismerkedés a néptánc-, népzene, -népijáték-hagyományokkal.	12
A közösséghez, nemzethez való tartozás megerősítése	4
Alapvető táncos készségek elsajátítása	20
Összes óraszám:	36

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

A tanár által mutatott mozdulatok, kiválasztott motívumok önállóan és párban történő ismétlése.

Tánc és dráma

2. évfolyam

Éves óraszám: 36

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Közös éneklés, mozgás, táncolás, játszás örömeinek mélyítése	10
Alapvető mozdulatok, motívumok párral történő használata.	20
Kísérletezés önállóan és párban.	6
Összes óraszám:	

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

Életkorának megfelelő motívumok, motívumkapcsolatok önálló és páros ismerete.

Tánc és dráma

3. évfolyam

Éves óraszám: 36

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Elmélyülés a tanult tánc típusok jellegzetességeiben, néptánc hagyományokban.	28
Táncokhoz kapcsolódó dalok körének bővítése.	8
Összes óraszám:	36

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

Értelmezni tudja a dalok szövegét. Önállóan vagy párjával tudja improvizálni a tanult táncokat.

Tánc és dráma

4. évfolyam

Éves óraszám: 36

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Többféle tánc típus elsajátítása az életkornak megfelelően	20
Kísérő zene, ének összhangba hozása a mozgással.	10
Népijátékok szabályainak elsajátítása, alkalmazása.	6
Összes óraszám:	36

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

A tanuló helyes testtartással, párjához, társaihoz térben alkalmazkodva táncolni az irányok és térformák betartásával.

Ének-Zene

1-2. évfolyam

Éves óraszám: 72

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Zeneművek/ Énekes anyag	40
Zeneművek/ Zenehallgatás	8
Zenei ismeretek/ Ritmikai fejlesztés	8
Zenei ismeretek/Hallásfejlesztés	8
Zenei ismeretek/Zenei írás, olvasás	8
Összes óraszám:	72

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

- A tanulók 40 népdalt és gyermekdalt elő tudnak adni a kapcsolódó játékokkal emlékezetből c’-d” hangterjedelemben. Csoportosan bátran, zengő hangon jó hangmagasságban énekelnek, képesek az új dalokat rövid előkészítést követően hallás után könnyedén megtanulni.
- Kreatívan részt vesznek a generatív játékokban és feladatokban. Érzik az egyenletes lüktetést, tartják a tempót, érzékelik a tempóváltozást. A 2/4 és 4/4es metrumot helyesen hangsúlyozzák.
- A tanult zenei elemeket (ritmus, dallam) felismerik kottaképről (kézjel, betűkotta). A megismert ritmikai elemeket tartalmazó ritmusgyakorlatot pontosan, folyamatosan szólaltatják meg csoportosan és egyénileg is. A tanult dalok stílusában megszerkesztett rövid dallamfordulatokat kézjelről, betűkottáról és tanári segítséggel szolmizálva éneklük.

Képesek csendben, társaikkal együtt a zenét hallgatni, megfigyelésekkel tapasztalatokat szereznek, melyek esztétikai és egyszerű zenei elemzés alapjául szolgálnak. Fejlődik hangszínhallásuk és formaérzékük. Ismereteket szereznek a hangszerekről. Szívesen és örömmel hallgatják újra a meghallgatott zeneműveket.

Ének-Zene

3-4. évfolyam

Éves óraszám: 72

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Zeneművek/Énekes anyag	40
Zeneművek/Zenehallgatás	8
Zenei ismeretek/Hallásfejlesztés	8
Zenei ismeretek/Ritmikai fejlesztés	8
Zenei ismeretek/Zenei írás, olvasás	8
Összes óraszám:	72

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

A tanulók 40 dalt (30 népzenei és 10 műzenei szemelvény) el tudnak énekelni emlékezetből csoportosan vagy önállóan. Énekel pentaton és hétfokú hangsorban, életkorának és hangi sajátosságainak megfelelő hangmagasságban. Törekszik a tiszta intonációra. Különböző dinamikai szinteken tud énekelni. A tanult, énekelt zenei anyagot tanári vezetéssel el tudja énekelni kézjelezve és szolmizálva. A tanult dalok, zenei részletek éneklésekor hangerejét a zenei kifejezésnek megfelelően tudja változtatni. Többszólamú éneklési készségük fejlődik (ritmus osztinató, kánon).

- Kreatívan részt vesznek a generatív játékokban és feladatokban.

Képesek ritmusvariációt, ritmussort alkotni. A 3/4-es és 4/4-es metrumot helyesen hangsúlyozzák.

- A tanult zenei elemeket (pl. metrum, ritmus, dallam, dinamikai jelzések) felismerik kottaképről (kézjel, betűkotta). Az ismert dalokat

olvassák kézjelről, betűkottáról és csoportosan. A megismert ritmikai elemeket tartalmazó ritmus gyakorlatot pontosan, folyamatosan szóltatják meg csoportosan és egyénileg is. A tanult dalok stílusában megszerkesztett rövid dallamfordulatokat kézjelről, betűkottáról és hangjegyről szolmizálják.

- Megkülönböztetik a tudatos zenehallgatást a háttérzenétől. Meg tudják nevezni a zeneművekben megszólaló ismert hangszertípusokat. Fejlődik formaérzékük, a formai építkezés jelenségeit (azonosság, hasonlóság, különbözőség, variáció) meg tudják fogalmazni. Fejlődik zenei memóriájuk és belső hallásuk.

- Figyelmesen hallgatják az életkori sajátosságaiknak megfelelő zenei részleteket. Olyan gyakorlati tapasztalatokat szereznek a zenehallgatásról, amelyre építve a zenei stílusérzék és zeneértés egyre árnyaltabbá válik.

- Képesek csendben, társaikkal együtt a zenét hallgatni, megfigyelésekkel tapasztalatokat szereznek, melyek esztétikai és egyszerű zenei elemzés alapjául szolgálnak. Fejlődik hangszínhallásuk és formaérzékük. Ismereteket szereznek a hangszerekről. Szívesen és örömmel hallgatják újra a meghallgatott zeneműveket.

Etika

1.évfolyam

Éves óraszám: 36 óra

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
1. Éntudat-Önismeret	7
2. Család-Helyem a családban	6
3. Helyem az osztályközösségben	6
4. A társas együttélés kulturális gyökerei Nemzet-Helyem a társadalomban	5
5. A természet rendjének megőrzése a fenntarthatóság érdekében	6
6. Az európai kultúra hatása az egyén értékrendjére	6
Összes óraszám:	36 óra

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

A tanuló az életkorának megfelelő reális képpel rendelkezik saját külső tulajdonságairól, tisztában van legfontosabb személyi adataival.

Képes érzelmi töltéssel viszonyulni környezetéhez és a körülötte élő emberekhez.

A beszélgetés során betartja a társalgás elemi szabályait.

Képes átélni a természet szépségét, érti, hogy felelősek vagyunk környezetünkért.

Érti a család szerepének fontosságát.

Etika

2. évfolyam

Éves óraszám: 36 óra

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
1. Éntudat-Önismeret	5
2. Család-Helyem a családban	6
3. Helyem az osztályközösségben	8
4. A társas együttélés kulturális gyökerei Nemzet-Helyem a társadalomban	5
5. A természet rendjének megőrzése a fenntarthatóság érdekében	6
6. Az európai kultúra hatása az egyén értékrendjére	6
Összes óraszám:	36 óra

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

A tanuló életkorának megfelelő reális képpel rendelkezik saját külső tulajdonságairól, tisztában legfontosabb személyi adataival.

Átlátja társas viszonyainak alapvető szerkezetét.

Érti a hagyományok közösségmegtartó erejét.

Törekszik rá, hogy érzelmeit a közösség számára elfogadható formában nyilvánítsa ki.

Érzi a szeretetkapcsolat fontosságát.

Érti a hagyományok közösségmegtartó erejét.

Képes érzelmeit, gondolatait vizuális, mozgásos vagy szóbeli eszközökkel kifejezni.

Tisztában van és érzelmileg is képes felfogni, hogy más gyerekek sokszor egészen más körülmények között élnek, mint ő.

Meg tudja különböztetni egymástól a valóságot és a virtuális világot.

Etika

3. évfolyam

Éves óraszám: 36 óra

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
1. Éntudat-Önismeret	5
2. Család-Helyem a családban	6
3. Helyem az osztályközösségben	6
4. A társas együttélés kulturális gyökerei Nemzet-Helyem a társadalomban	7
5. A természet rendjének megőrzése a fenntarthatóság érdekében	6
6. Az európai kultúra hatása az egyén értékrendjére	6
Összes óraszám:	36 óra

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

A tanulónak életkorának megfelelően reális képe van saját külső és belső tulajdonságáról, és késztetést érez arra, hogy fejlessze önmagát.

Oda tud figyelni másokra, szavakkal is ki tudja fejezni érzéseit és gondolatait.

Képes másokkal tartós kapcsolatot kialakítani, törekszik ezek ápolására.

Érzelmileg kötődik a magyar kultúrához.

Elfogadja, hogy az emberek sokfélék és sokfélék a szokásaik, a hagyományaik is.

Kíváncsi sajátjától eltérő kulturális jelenségekre.

Érti, hogy mi a szabályok jelentősége egy közösség életében.

Érti, hogy a Föld mindannyiunk közös otthona és közös kincse a társadalomnak.

Etika

4. évfolyam

Éves óraszám: 36 óra

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
1. Éntudat-Önismeret	5
2. Család-Helyem a családban	6
3. Helyem az osztályközösségben	6
4. A társas együttélés kulturális gyökerei Nemzet-Helyem a társadalomban	5
5. A természet rendjének megőrzése a fenntarthatóság érdekében	7
6. Az európai kultúra hatása az egyén értékrendjére	7
Összes óraszám:	36 óra

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

A tanulónak életkorának megfelelő szinten reális képe van saját külső és belső tulajdonságairól, és késztetést érez arra, hogy fejlessze önmagát.

Oda tud figyelni másokra és be tud kapcsolódni csoportos beszélgetésekbe.

Képes másokkal tartós kapcsolatot kialakítani, törekszik e kapcsolatok ápolására, és ismer olyan eljárásokat, amely segítségével konfliktusokat oldhat fel.

Érzelmileg kötődik a magyar kultúrához.

Érti, hogy mi a jelentősége a szabályoknak egy közösség életében, kész a megértett szabályok betartására, részt tud venni szabályok kialakításában.

Érti és elfogadja, hogy az emberek sokfélék és sokfélék a szokásaik, hagyományaik is.

Kíváncsi sajátjától eltérő kulturális jelenségekre.

Képes a körülötte zajló eseményekre és a különféle helyzetekre a sajátjától eltérő nézőpontból is rátekinteni.

Képes jelenségeket, eseményeket és helyzeteket erkölcsi nézőpontból értékelni.

Technika és tervezés

Éves óraszám: 36 óra

1. évfolyam

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Anyagok a környezetünkben	4
Tárgykészítés különböző anyagokból, építés, szerelés	15
Otthon – család – életmód	6
Jeles napok, ünnepek	5
Közlekedés	3
Szabadon felhasználható óra	3
Összes óraszám:	36

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

- Életkori szintnek megfelelő problémamegoldás.
- A környezetünkben előforduló (használatos) anyagok felismerése, tulajdonságaik megállapítása érzékszervi megfigyelések és vizsgálatok alapján. (papír, fa, gyurma, fonal)
- Képlékeny anyagok, papír, faanyagok magabiztos alakítása.
- Törekvés a takarékos anyagfelhasználásra.
- Rend, tisztaság megtartása munka közben.
- Munkaeszközök megbecsülése, biztonságos, balesetmentes használata.
- Szelektív hulladékgyűjtés fontosságának ismerete.
- Otthoni és iskolai környezetének, tevékenységeinek balesetveszélyes helyzetait felismeri, és ismeri megelőzésük módját.
- Gyalogos közlekedés szabályainak ismerete.
- Az alkalmakhoz illő kulturált viselkedés és öltözködés betartása.
- Elemi higiéniai, tisztálkodási szabályok alkalmazása.

Technika és tervezés

2. évfolyam

Éves óraszám: 36 óra

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Anyagok a környezetünkben	4
Tárgykészítés különböző anyagokból, építés, szerelés	15
Otthon – család – életmód	6
Jeles napok, ünnepek	5
Közlekedés	3
Szabadon felhasználható óra	3
Összes óraszám:	36

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

- Rendelkezzen az életkorának megfelelő szintű probléma-felismerési, probléma-megoldási képességgel.
- Természetes és mesterséges anyagok csoportosítása: fa, papír, fém, textil, fonal, műanyag.
- Az anyagok tanult tulajdonságainak ismerete, magabiztos alakítása (mintakövetéssel és önállóan).
- Az elvégzendő munkákhoz szükséges eszközök, szerszámok biztos, balesetmentes használata.
- A munka közbeni célszerű rend, tisztaság fenntartása.
- Szelektív hulladékgyűjtés fontosságának ismerete.
- A háztartási és közlekedési veszélyek ismerete.
- Biztonságos, udvarias közösségi közlekedés szabályainak ismerete.
- Tudjon példákat mondani az ember természetátalakító (építő és romboló) munkájáról.
- A család szerepének, időbeosztásának és egészséges munkamegosztásának ismerete.
- Példák ismerete az egészséges, korszerű táplálkozás terén.
- Az alkalmakhoz illő kulturált viselkedés és öltözködés betartása.
- Elemi higiéniai, tisztálkodási szabályok alkalmazása.

Technika és tervezés

3. évfolyam

Éves óraszám: 36 óra

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Anyagok a környezetünkben	4
Tárgykészítés különböző anyagokból, építés, szerelés	15
Otthon – család – életmód	6
Jeles napok, ünnepek	5
Közlekedés	3
Szabadon felhasználható óra	3
Összes óraszám:	36

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

- Rendelkezzon az életkorának megfelelő szintű probléma-felismerési, probléma-megoldási képességgel.
- Felismeri, hogy tevékenysége során tud változtatni közvetlen környezetén, megóvhatja, javíthat annak állapotán.
- Egyszerű tárgyak elkészítése mintakövetéssel, sablon alkalmazásával.
- Törekszik a takarékos anyag- és energia felhasználásra.
- Elkülöníti a természeti és mesterséges környezet jellemzőit.
- Munkaeszközök célszerű megválasztása és szakszerű, balesetmentes használata.
- Tartsa be közvetlen környezetünk védelmének, szelektív szemétyűjtés és tárolás szabályait.
- A közösségi közlekedés szabályainak pontos ismerete.
- Elemi higiéniai és munkaszokások szabályos gyakorlati alkalmazása.
- Helyes időbeosztás ismerete a tanulás és szabadidő eltöltésében.
- Ismeri a környezetében fellelhető, megfigyelhető szakmák, hivatások jellemzőit.

Technika és tervezés

4. évfolyam

Éves óraszám: 36 óra

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Anyagok a környezetünkben	4
Tárgykészítés különböző anyagokból, építés, szerelés	15
Otthon – család – életmód	6
Jeles napok, ünnepek	5
Közlekedés	3
Szabadon felhasználható óra	3
Összes óraszám:	36

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

- Rendelkezzen az életkorának megfelelő szintű probléma-felismerési, probléma-megoldási képességgel.
- Alkotótevékenysége során figyelembe veszi az anyag tulajdonságait, felhasználhatóságát.
- Adott szempontok alapján egyszerűbb tárgyakat önállóan tervez, készít, alkalmazza a tanult munkafolyamatokat.
- Egyszerű makett készítése és elemzése a terv alapján.
- Munkaeszközök célszerű megválasztása és szakszerű, balesetmentes használata.
- Takarékosan gazdálkodik az anyaggal, energiával, idővel. Alkalmazza a szelektív hulladékgyűjtés szabályait.
- Felismeri, hogy tevékenysége során tud változtatni közvetlen környezetén, megóvhatja, javíthat annak állapotán.
- Ismeri és használni, alkalmazni tudja a legfontosabb közlekedési lehetőségeket, szabályokat, viselkedési elvárásokat.
- Egészséges életmód elemei szabályainak ismerete.
- Veszélyforrások és megelőzésük ismerete a környezetünkben.

Testnevelés

1-2.évfolyam

Éves óraszám: 180

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Gimnasztika és rendgyakorlatok – prevenció, relaxáció	10
Kúszások és mászások	18
Járások, futások	20
Szökdelések, ugrások	18
Dobások, ütések	13
Támasz-, függés- és egyensúlygyakorlatok	20
Labdás gyakorlatok	24
Testnevelési és népi játékok	24
Küzdőfeladatok és -játékok	10
Foglalkozások alternatív környezetben	23
Összes óraszám:	180

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

Ismeri a helyes testtartás egészségre gyakorolt pozitív hatásait. Mozgásműveltsége szintjénél fogva pontosan hajtja végre a keresztező mozgásokat. Futását összerendezettség, lépésszabályozottság, ritmusosság jellemzi. A különböző ugrásmódok alaptechnikáit és előkészítőmozgásformáit a vezető műveletek ismeretében tudatosan és koordináltan hajtja végre. A támasz-és függés gyakorlatok végrehajtásában a testtömegéhez igazodó erő- és egyensúlyozási képességgel rendelkezik. Labdás ügyességi szintje lehetővé teszi az egyszerű taktikai helyzetekre épülő folyamatos, célszerű játéktevékenységet. A testnevelési és népi játékokban tudatosan, célszerűen alkalmazza az alapvető mozgásformákat.

Játék közben az egyszerű alaptaktikai elemek tudatos alkalmazására törekszik, játék- és együttműködési készsége megmutatkozik.

Testnevelés

3. évfolyam

Éves óraszám: 180

A témakörök áttekintő táblázata

Témakör neve	Javasolt óraszám
Gimnasztika és rendgyakorlatok – prevenció, relaxáció	8
Kúszások és mászások	12
Járások, futások	18
Szökdelések, ugrások	16
Dobások, ütések	16
Támasz-, függés- és egyensúlygyakorlatok	18
Labdás gyakorlatok	22
Testnevelési és népi játékok	20
Küzdőfeladatok és -játékok	12
Foglalkozások alternatív környezetben	20
Úszás	18
Összes óraszám:	180

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

Ismeri a helyes testtartás egészségre gyakorolt pozitív hatásait. Mozgásműveltsége szintjénél fogva pontosan hajtja végre a keresztező mozgásokat. Futását összerendezettség, lépésszabályozottság, ritmusosság jellemzi. A különböző ugrásmódok alaptechnikáit és előkészítő mozgásformáit a vezető műveletek ismeretében tudatosan és koordináltan hajtja végre. A különböző dobásmódok alaptechnikáit és előkészítő mozgásformáit a vezető műveletek ismeretében tudatosan és koordináltan hajtja végre. A támasz- és függésgyakorlatok végrehajtásában a testtömegéhez igazodó erő- és egyensúlyozási képességgel rendelkezik. Labdás ügyességi szintje lehetővé teszi az egyszerű taktikai helyzetekre épülő folyamatos, célszerű játéktevékenységet. A testnevelési és népi játékokban tudatosan, célszerűen alkalmazza az alapvető mozgásformákat.

Játék közben az egyszerű alaptaktikai elemek tudatos alkalmazására törekszik, játék-és együttműködési készsége megmutatkozik. Az elsajátított egy (vagy több) úszásnemben helyestechnikával úszik.

Aktívan vesz részt az uszodában végzett mozgásformák elsajátításában, gyakorlásában.

Testnevelés

4. évfolyam

Éves óraszám: 180

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Gimnasztika és rendgyakorlatok – prevenció, relaxáció	8
Kúszások és mászások	10
Járások, futások	20
Szökdelések, ugrások	18
Dobások, ütések	20
Támasz-, függés- és egyensúlygyakorlatok	22
Labdás gyakorlatok	26
Testnevelési és népi játékok	24
Küzdőfeladatok és -játékok	12
Foglalkozások alternatív környezetben	20
Összes óraszám:	180

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

a funkcionális hely- és helyzetváltoztató mozgásformáinak kombinációit változó feltételek között koordináltan hajtja végre;
tanári segítséggel megvalósít a biomechanikailag helyes testtartás kialakítását elősegítő gyakorlatokat.

mozgásműveltsége szintjénél fogva pontosan hajtja végre a keresztező mozgásokat.
megfelelő általános állóképesség-fejlődést mutat;
futását összerendezettség, lépésszabályozottság, ritmusosság jellemzi.

a különböző ugrásmódok alaptechnikáit és előkészítő mozgásformáit a vezető műveletek ismeretében tudatosan és koordináltan hajtja végre.

a különböző dobásmódok alaptechnikáit és előkészítő mozgásformáit a vezető műveletek ismeretében tudatosan és koordináltan hajtja végre.

a támasz- és függésgyakorlatok végrehajtásában a testtömegéhez igazodó erő- és egyensúlyozási képességgel rendelkezik.

célszerűen alkalmaz sportági jellegű mozgásformákat sportjáték-előkészítő kisjátékokban;
játéktevékenysége közben a tanult szabályokat betartja;

a szabályjátékok közben törekszik az egészséges versenyszellem megőrzésére.

a testnevelési és népi játékokban tudatosan, célszerűen alkalmazza az alapvető mozgásformákat;
játéktevékenysége közben a tanult szabályokat betartja;

Vizuális kultúra

1. évfolyam

Éves óraszám: 72

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
1. Vizuális kifejezőeszközök	24
2. Síkbeli és térbeli alkotások	12 óra
3. Vizuális információ	9 óra
4. Médiahasználat	5óra
5. Álló- és mozgókép	10 óra
6. Természetes és mesterséges környezet	5 óra
Szabadon felhasználható (téma napok, jeles napok)	7 óra
Összes óraszám:	72 óra

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

A közvetlen környezetben található tárgyak minőségének értelmezése (pont, vonal, forma, szín, mintázat, felületek.)

A képi tartalom meghatározása (festmény, szobor, fénykép)

Az iskolai élettel kapcsolatos piktogramok ismerete.

A különböző médiumok felismerése. (rádió, könyv, televízió, számítógép, színház, újság)

Kitalált, valós események megkülönböztetése.

A taneszközök szakszerű használatának elsajátítása.

Munkakörnyezet kialakítása, rendjének megtartása.

Balesetvédelmi szabályok alkalmazása, betartása.

Vizuális kultúra

2. évfolyam

Éves óraszám: 72

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
1. Vizuális kifejezőeszközök	18
2. Síkbeli és térbeli alkotások	18
3. Vizuális információ	9
4. Médiahasználat	5
5. Álló- és mozgókép	10
6. Természetes és mesterséges környezet	5
Szabadon felhasználható (téma napok, jeles napok)	7
Összes óraszám:	72 óra

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

A képi tartalom meghatározása (festmény, szobor, fénykép)

Az alapvető közlekedési piktogramok ismerete.

Egyszerű média szövegek cselekményének sorbarendezése.

Kitalált, valós események megkülönböztetése.

Forma és funkció összefüggései.

A méretkülönbségek felismerése.

A különböző médiumok tudatosítása, beazonosítása.

A taneszközök szakszerű használatának elsajátítása. (A tempera, mint új eszköz.)

Balesetvédelmi szabályok alkalmazása, betartása.

Vizuális kultúra

3. évfolyam

Éves óraszám: 72

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
1. Vizuális kifejezőeszközök	18
2. Síkbeli és térbeli alkotások	18
3. Vizuális információ	7
4. Médiahasználat	5
5. Álló- és mozgókép	9
6. Természetes és mesterséges környezet	10
Szabadon felhasználható (téma napok, jeles napok) :	5
Összes óraszám:	72 óra

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

Különböző technikák ismeretének bővítése: kollázs, vegyes technika, nyomtatás.

Színek hangulati hatásának felismerése és alkalmazása.

Az emberi gesztusok, jelzések felismerése.

Információs ábrák készítése. (Plakát, térkép, kresz tábla)

Különböző televíziós műsortípusok megnevezése (hírműsor, gyermekműsor, valóságshow ismeretterjesztő műsor, reklám elkülönítésének fogalma.)

Egyszerű cselekmény megjelenítése képsorozattal. (képregény)

Balesetvédelmi szabályok alkalmazása, betartása.

Vizuális kultúra

4. évfolyam

Éves óraszám: 36

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
1. Vizuális kifejezőeszközök	10
2. Síkbeli és térbeli alkotások	10
3. Vizuális információ	3
4. Médiahasználat	3
5. Álló- és mozgókép	3
6. Természetes és mesterséges környezet	4
Szabadon felhasználható (téma napok, jeles napok)	3
Összes óraszám:	36 óra

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

Különböző technikák ismeretének bővítése: makett.

Folyamatábrák értelmezése.

Kép és hangrögzítő eszközök használatának alapszintű felismerése.

Színek hangulati hatásának felismerése és alkalmazása.

Az emberi gesztusok, jelzések felismerése.

Különböző televíziós műsortípusok megnevezése (hírműsor, gyerekműsor, valóságshow ismeretterjesztő műsor, reklám elkülönítésének fogalma.)

Egyszerű cselekmény megjelenítése képsorozattal. (képregény)

Jeles napok, ünnepek ismerete. (nemzeti ünnepek, hagyományőrzés)

Balesetvédelmi szabályok alkalmazása, betartása.

Angol nyelv

1. évfolyam

Éves óraszám: 36

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Személyes vonatkozások, család – Személyes bemutatkozás; A szűkebb család	4
Az iskola - Tantermi eszközök	4
Környezetünk- A lakás helyiségei	4
Szabadidő, szórakozás – Játékok megnevezése	4
Életmód – Testrészek (Az arc)	4
Életmód – Alapvető ételek megnevezése	4
Környezet – Állatok	4
Életmód - Napszakok	4
Ismétlés, gyakorlás	4
Összes óraszám:	36

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

Az első év végén a kerettanterv nem határoz meg a továbbhaladáshoz szükséges feltételt. Az első, második és harmadik évfolyamot egy fejlesztési szakasznak tekinti.

Általános tantervű osztályok:

Angol nyelv

2. évfolyam

Éves óraszám: 36

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Személyes vonatkozások, család – Személyes bemutatkozás; A tágabb család	4
Az iskola – Személyes és tantermi eszközök	4
Környezet - Időjárással kapcsolatos kifejezések	4
Életmód – Testrészek és ruhadarabok megnevezése	4
Környezetünk – A lakás bemutatása	4
Életmód- Alapvető ételek megnevezése	4
Környezet – Állatok a ház körül	4
Szabadidő, szórakozás - Szabadidős játékok, sportok	4
Ismétlés, gyakorlás	4
Összes óraszám:	36

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

A második év végén a kerettanterv nem határoz meg a továbbhaladáshoz szükséges feltételt. Az első, második és harmadik évfolyamot egy fejlesztési szakasznak tekinti.

Angol nyelv

3. évfolyam

Éves óraszám: 36

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Család – Én és a családom	4
Otthon – Otthonom, szűkebb környezetem	4
Étkezés – Napi étkezések, kedvenc ételek és italok	4
Idő, időjárás – Évszakok és hónapok	4
Sport – Mozgás, kedvenc sportom	4
Iskola, barátok – Iskolám, osztálytermünk	4
Szabadidő – Szabadidős tevékenységek	4
Természet, állatok - Kis- és vadállatok	4
Ismétlés, gyakorlás	4
Összes óraszám:	36

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

A harmadik év végén a kerettanterv nem határoz meg a továbbhaladáshoz szükséges feltételt. Az első, második és harmadik évfolyamot egy fejlesztési szakasznak tekinti.

Angol nyelv

4. évfolyam

Éves óraszám: 108

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Család – Családtagok bemutatása	10
Otthon – Lakóhelyem, tágabb környezetem	10
Étkezés – Napi étkezések; A célnyelvi országok ételei, italai	10
Idő, időjárás – Az óra	10
Öltözködés – Kedvenc ruháim	10
Sportok – A célnyelvi országok nemzeti sportjai	9
Iskola, barátok – Tantárgyaim	10
Szabadidő – Kedvenc időtöltésem	10
Természet – Helyek a természetben	10
Ünnepek és hagyományok – Karácsony, húsvét, születésnap	9
Ismétlés, gyakorlás	10
Összes óraszám:	108

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

Hallott szöveg értése

A tanuló értse meg a célnyelven megfogalmazott, tanult, egymondatos kéréseket, utasításokat, azokra reagálni tudjon.

Legyen képes a tanult szókinccset tartalmazó, lassabb beszédtempóban elhangzó, néhány mondatos egyszerű szöveget megérteni.

Beszédképesség

A tanuló legyen képes az ismert nyelvi eszközökkel, szókinccsel megfogalmazott, egyszerű kérdésekre rövid választ adni.

Legyen képes a tanult témakörökben három-négy mondatos, önálló témakifejtésre.

Olvasott szöveg értése

A tanuló ismerje fel a tanult szavak írott formáját, képes legyen önállóan elolvasni az ismert szókinccset tartalmazó, néhány mondatból álló szöveget, azokban tanári útmutatás alapján találja meg a kért információt.

Íráskészség

A tanuló képes legyen ismert szavakat, illetve ismert szavakat tartalmazó néhány mondatot másolni, azokat diktálás után kevés hibával leírni. Tudja pótolni a már tanult szavakból hiányzó egy-egy betűt.

Szókincs

Az évfolyamon használt tankönyvben megadott teljes szókincs mennyiségének 50%-a.

KÉT TANÍTÁSI NYELVŰ OSZTÁLYOK

Angol nyelv

1. évfolyam

Éves óraszám: 144 óra

A témakörök áttekintő táblázata:

	Témakörök	Tartalmak	Óraszám
1	Személyes vonatkozások, család	Személyes bemutatkozás Testrészek megnevezése, az arc és a testfelépítés bemutatása Külső és belső tulajdonságok megnevezése	20
		Családtagok megnevezése, rövid bemutatása	12
2	Környezetünk	Szűkebb környezetünk: az otthon, a lakás, a ház bemutatása, szobák megnevezése	12
		Tágabb környezetünk: házi- és vadon élő állatok megnevezése és rövid bemutatása Közlekedési eszközök megnevezése	16
3	Az iskola	Személyes iskolai, illetve tantermi eszközök megnevezése	12
4	Életmód	Mindennapi használati tárgyak, játékok megnevezése	16
		Alapvető ételek megnevezése, csoportosítása	12
		Ruhák megnevezése	12
5	Szabadidő, szórakozás	Ünnepek	8
		Szabadidős játékok, sportok megnevezése	12
6	Szabadon felhasználható	A szabadon felhasználható órákat a tananyag elmélyítésére, rendszerezésre, felzárkóztatásra, a készségek, képességek fejlesztésére, összefoglalásra, rendszerezésre, ellenőrzésre, számonkérésre fordítjuk.	12

ALKALMAZOTT TEVÉKENYSÉGFORMÁK

- Az angol nyelv tanítása az első évfolyamon csak a szóbeli kommunikáció segítségével történik.
- Szavak, kifejezések elsajátítása utánmondással.
- Cselekvések megnevezése utánzással.
- Tárgyak, dolgok, személyek, állatok, növények bemutatása rámutatással, megnevezéssel.
- Tárgyak, dolgok, személyek, növények, állatok felismerése és megnevezése képek alapján.
- Tárgyak, dolgok, személyek, növények, állatok megnevezés után történő ábrázolása rajzban.
- A tanult fogalmak, kifejezések rögzítése, megszilárdítása mondókák, versek, gyermekdalok tanításával, metakommunikációs eszközök alkalmazásával.
- Irányított tapasztalatszerzés tanítói segítséggel.
- Játékos azonosítások és megkülönböztetések egy-két szavas szóbeli indoklással.

Szókincs: 280-350 aktív és 310-380 passzív lexikai egység elsajátítása.

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

Az első év végén a kerettanterv nem határoz meg a továbbhaladáshoz szükséges feltételt. Az első és második évfolyamot egy fejlesztési szakasznak tekinti.

Angol nyelv 2. évfolyam

Éves óraszám: 144 óra

A témakörök áttekintő táblázata:

	Témakörök	Tartalmak	Óraszám
1	Személyes vonatkozások, család	Személyes bemutatkozás: ízlés, személy preferenciák kifejezése	12
		Családtagok megnevezése, rövid bemutatása	12
2	Környezetünk	Szűkebb környezetünk: az otthon, a lakás, a ház bemutatása, bútorok megnevezése	12
		Tágabb környezetünk: háztáji állatok megnevezése és rövid bemutatása	20
		Városi épületek megnevezése, elhelyezkedésük bemutatása Nyaralási helyszínek megnevezése	
3	Az iskola	Személyes iskolai, illetve tantermi eszközök megnevezése	12
4	Életmód	Mindennapi használati tárgyak, játékok megnevezése	12
		Alapvető ételek megnevezése, csoportosítása	20
		Ruhák megnevezése	12
5	Szabadidő, szórakozás	Ünnepek	8
		Szabadidős játékok, sportok megnevezése	12
6	Szabadon felhasználható	A szabadon felhasználható órákat a tananyag elmélyítésére, rendszerezésre, felzárkóztatásra, a készségek, képességek fejlesztésére, összefoglalásra, rendszerezésre, ellenőrzésre, számonkérésre fordítjuk.	12

ALKALMAZOTT TEVÉKENYSÉGFORMÁK

- Szavak, kifejezések elsajátítása utánmondással.
- Cselekvések megnevezése utánzással, rajz alapján.
- Tárgyak, dolgok, személyek, állatok, növények bemutatása megnevezéssel.
- Tárgyak, dolgok, személyek, növények, állatok felismerése és megnevezése képek alapján.
- Tárgyak, dolgok, személyek, növények, állatok megnevezés alapján történő ábrázolása rajzban.
- A tanult fogalmak, kifejezések rögzítése, megszilárdítása mondókák, versek, gyermekdalok tanításával, metakommunikációs eszközök alkalmazásával.
- Irányított tapasztalatszerzés tanítói segítséggel csoportmunkában.
- Tapasztalatszerzés az iskola környékén tett sétával.
- Játékos azonosítások és megkülönböztetések néhány szavas szóbeli indoklással.
- Szóképek olvasása, azonosítás rajz segítségével.
- Betűírás, az ismert szóképek megjelenítése írásban, hiányos szóképek kiegészítése.

Szókincs · 350-720 aktív és 380-760 passzív lexikai egység birtoklása.

A MAGASABB ÉVFOLYAMBA LÉPÉS FELTÉTELEI

Hallott szöveg értése

A tanuló értse meg az ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott egymondatos kérést, utasítást, arra cselekvéssel válaszoljon; értsen meg ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott egymondatos kérdést.

Legyen képes hallott, a normális beszédtempónál kissé lassabban elhangzó, a tanult lexikán túl nem lépő mondatokat, néhány mondatos egyszerű szöveget megérteni.

Beszédképesség

A tanuló hiányos mondatban tudjon válaszolni ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kérdésekre, szavakat és egyszerűbb szerkezetű szövegeket tanult minta alapján tudjon ismételni.

Legyen képes a tanult témakörökben négy-öt mondatos önálló gondolatközlésre.

Törekedjen a helyes hangsúly, hanglejtés és ritmus használatára.

Olvasott szöveg értése

A tanuló ismerje fel a tanult szavak írott alakját, ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott, néhány szóból álló mondatot tudjon elolvasni; ismert nyelvi elemekből álló egymondatos szövegben fontos információt tanári útmutatás alapján tudjon megtalálni.

Írásképesség

A tanuló tudjon ismert szavakból álló szöveget lemásolni; tollbamondás után ismert szavakat leírni.

Tudja az ismert szavak hiányzó betűit pótolni.

Szókincs

A fejlesztési követelményekben megjelölt mennyiség 60%-a.

Angol nyelv

3. évfolyam

Éves óraszám: 144 óra

A témakörök áttekintő táblázata:

	Témakörök	Tartalmak	Óraszám
1	Család	Tágabb család tagjainak megnevezése, a családtagok bemutatása, jellemzése	16
2	Otthon	Szűkebb környezetünk: lakóhely bemutatása	16
		Tágabb környezetünk: városi épületek megnevezése, elhelyezkedésük bemutatása Vidéki környezet bemutatása	20
3	Életmód	Napi tevékenységek megnevezése, napirend bemutatása	16
		Betegségek megnevezése, az egészséges életmód (étkezés, mozgás) bemutatása	16
4	Idő, időjárás	A hét napjai és napszakok megnevezése Az óra.	12
		Az időjárás és az annak megfelelő öltözködés bemutatása	12
5	Természet, állatok	Vadon élő állatok megnevezése, bemutatása, összehasonlítása	16
6	Szabadidő	Ünnepek	8
7	Szabadon felhasználható	A szabadon felhasználható órákat a tananyag elmélyítésére, rendszerezésre, felzárkóztatásra, a készségek, képességek fejlesztésére, összefoglalásra, rendszerezésre, ellenőrzésre, számonkérésre fordítjuk.	12

ALKALMAZOTT TEVÉKENYSÉGFORMÁK

- Szavak, kifejezések elsajátítása utánmondással.
- Cselekvések megnevezése.
- Tárgyak, dolgok, személyek, állatok, növények 4-5 mondatos jellemzése.
- A tanult fogalmak, kifejezések rögzítése, megszilárdítása mondókák, versek, gyermekdalok tanításával, metakommunikációs eszközök alkalmazásával.
- Irányított tapasztalatszerzés tanítói segítséggel, önállóan, csoportmunkában.
- Tapasztalatszerzés az iskolán kívül tett sétával.
- Szituációs- és szerepjátékok.
- Játékos azonosítások és megkülönböztetések néhány szavas szóbeli indoklással.
- Szóképes és négy-öt rövid mondatból álló szöveg önálló olvasása.
- Az ismert szóképek megjelenítése írásban, hiányos mondatok kiegészítése.
- Adatok felsorolása, kérdőív kitöltése személyi adatokkal.
- Üdvözlőlapok tervezése, írása.
- Alaprajz tervezése tanítói segítséggel.
- Képes szótár, plakát, meghívó tervezése, készítése.
- Napirend összeállítása tanítói segítséggel.
- Négy-öt mondatos memoriter: prózai szöveg és vers.

Szókincs · 720-1070 aktív és 760-1140 passzív lexikai egység birtoklása.

A MAGASABB ÉVFOLYAMBA LÉPÉS FELTÉTELEI

Hallott szöveg értése

A tanuló értse meg az ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott egymondatos kérést, utasítást, arra szavakkal és rövid mondattal válaszoljon; értsen meg ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott egymondatos kérdést.

Értse meg az élő beszédnek megfelelő tempójú idegen nyelvű óravezetést, ha az nem tartalmaz ismeretlen szavakat, és megfelel az idegen nyelv köznyelvi kiejtési formáinak;

Beszédképesség

A tanuló legyen képes ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kérdésekre teljes mondatban válaszolni.

Tudjon rövid szövegeket (dalok, versek, mondókák) reprodukálni, memorizált párbeszédet előadni.

Használja a helyes hangsúlyt, hanglejtést, ritmust;

Legyen képes egy adott témakörön belül a tanár által kezdeményezett beszélgetésbe bekapcsolódni.

Olvasott szöveg értése

Tudjon az olvasott szöveggel kapcsolatos ellenőrző kérdésekre választ adni.

Értsen meg rövid szövegrészeket.

Alakuljon ki a néma-értő olvasás képessége egy-egy rövid szövegrész kapcsán;

Íráskészség

A tanuló tudja a megtanult írásképeket másolással, majd diktálás alapján leírni, különös tekintettel a magyartól eltérő, gyakran előforduló hangkapcsolatok jelölésére;

Tudjon hiányos szöveget egy-egy szóval pótolni.

Tudjon különböző tankönyvi feladatokat – előzetes megbeszélés után - írásban megoldani;

Tudjon nyelvi modell alapján segítséggel egyszerű szöveget szerkeszteni.

Szókincs

A fejlesztési követelményekben megjelölt mennyiség 65%-a.

Angol nyelv 4. évfolyam

Éves óraszám: 180 óra

A témakörök áttekintő táblázata:

	Témakörök	Tartalmak	Óraszám
1	Iskola, barátok	Iskolai tantárgyak megnevezése, jellemzése	16
		Személyek jellemzése	16
2	Életmód	Betegségek, egészséggel kapcsolatos teendők megnevezése	16
		Sporttevékenységek megnevezése, mozgások jellemzése	20
		Ételek és mennyiségek megnevezése	16
3	Természet, állatok	Vadon élő állatok megnevezése, bemutatása, összehasonlítása	16
		Felfedezésekhez kapcsolódó kifejezések	16
4	Szabadidő	Ünnepek	12
		Szabadidős tevékenységek megnevezése	16
		Technológiai eszközök megnevezése	20
5	Szabadon felhasználható	A szabadon felhasználható órákat a tananyag elmélyítésére, rendszerezésre, felzárkóztatásra, a készségek, képességek fejlesztésére, összefoglalásra, rendszerezésre, ellenőrzésre, számonkérésre fordítjuk.	16

ALKALMAZOTT TEVÉKENYSÉGFORMÁK

- Beszélgetés kezdeményezése párokban.
- Udvarias érdeklődési beszédpanelek gyakorlása.
- Dramatikus és szituációs játékok a témakörökhöz kapcsolódva.
- Irányított tapasztalatszerzés önállóan, könyvtári kutatómunkával.
- Poszter készítése és bemutatása élőszóban.
- A hazai és a célnyelvi jellegzetes növényeinek, állatainak összehasonlítása.
- Helyzetgyakorlatok: mozi- és színházjegy vásárlása.
- Kirándulás leírása.
- Rövid hírekből álló iskolaújság összeállítása.
- Egy iskolai rendezvény bemutatása szóban.

Szókincs : 1070-1530 aktív, 1140-1520 passzív lexikai egység birtoklása.

A MAGASABB ÉVFOLYAMBA LÉPÉS FELTÉTELEI

A fejlesztési feladatokban megfogalmazottakon túl a nyelvhasználat szintjének meg kell egyeznie az Európa Tanács által kiadott ajánlás A1 szintjével:

Tartalom

Rendelkezzen a legalapvetőbb szókinccsel, amelyek személyes élményekhez is kapcsolódnak, és a mindennapi konkrét szituációkra vonatkoznak.

Nyelvhelyesség

Alapvető, egyszerű, begyakorolt mondatmodelleket nyelvtani szerkezeteket tudjon használni.

Folyamatosság

Főleg rövid, előre begyakorolt mintamondatok alapján fejezze ki gondolatait, rövid szüneteket tartva, hogy megkeresse a megfelelő kifejezéseket, kiejtse a kevésbé ismert szavakat, és visszakapcsolódjon a kommunikációba.

Interakció

Legyen képes személyes jellegű kérdéseket feltenni és azokra válaszolni, amennyiben a másik személy lassan és világosan beszél, segítőkész. A kommunikációban még gyakori az ismétlés, az újrafogalmazás és a javítás.

Koherencia

Legyen képes szavakat, kifejezéseket, mondatokat összekapcsolni.

Szókincs

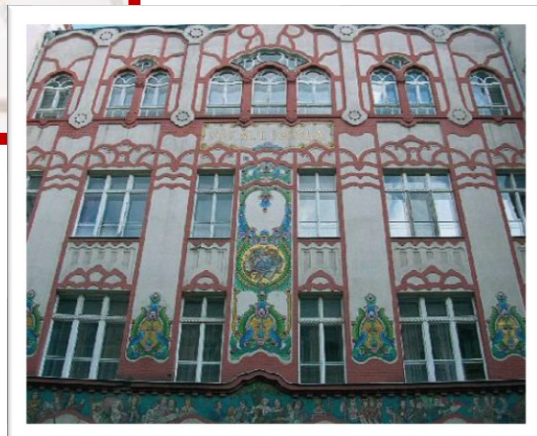
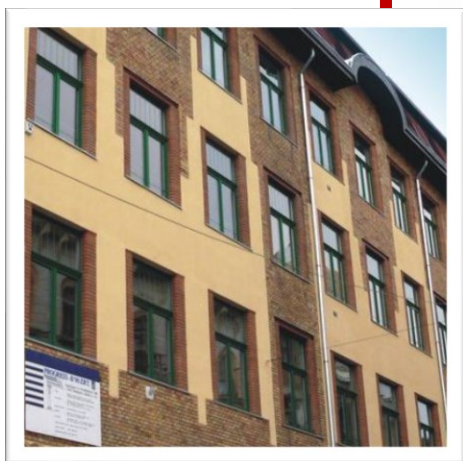
A fejlesztési feladatokban meghatározott mennyiség 65 %-a.

2. számú mellékelet

AZ ERZSÉBETVÁROSI MAGYAR-ANGOL KÉT TANÍTÁSI NYELVŰ ÁLTALÁNOS ISKOLA ÉS MŰVÉSZETI SZAKKGIMNÁZIUM

ÁLTALÁNOS ISKOLAI FELSŐ TAGOZATÁNAK

HELYI TANTERVE

2020

MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM

A TANTÁRGY TANÍTÁSÁNAK CÉLJA ÉS FELADATAI

A magyar nyelv és az irodalom tantárgy fejlesztési céljai összehangolhatók az alaptantervben meghatározott hat fő fejlesztési területtel (anyanyelvi kultúra, anyanyelvi ismeretek; nemzeti kultúra, irodalmi ismeretek szövegértés; szövegalkotás; olvasóvá nevelés; kritikus gondolkodás, véleményalkotás), melyek többsége mindkét tantárgy keretében fejleszthető.

A SZABADON TERVEZHETŐ ÓRAKERET ÉS A SZABADON FELHASZNÁLHATÓ ÓRÁK TERVEZÉSE

Az órakeret minimum 80%-át a törzsanyagra kell fordítani. Az órakeret 20%-át a szaktanár választása alapján a tananyagok mélyebb, sokszínűbb tanítására, ismétlésre, gyakorlásra vagy a tanórán kívüli tudásszerzésre (múzeumlátogatás, színházi előadás megtekintése, előadó meghívása), kompetenciafejlesztésre, projektmunkák megalkotására lehet felhasználni. A szabadon tervezhető órakeret felhasználásával sikerült az általános képzésben az 5-6. évfolyam heti irodalom óraszámát, illetve a 7. évfolyamon mindkét képzéstípusban a nyelvtan heti óraszámát, valamint a 8. évfolyamon az általános képzés nyelvtan óraszámát növelni. Így a szabadon felhasználható órák mértéke is nőtt ezekben az esetekben.

Magyar nyelv

5. évfolyam

éves óraszám: 72 óra

A témakörök áttekintő táblázata:

TÉMAKÖRÖK	ÓRSZÁMOK MINDKÉT KÉPZÉSITÍPUSBAN
A kommunikáció alapjai	6
Nyelvi szintek; fonémák, szóelemek, szavak, szóösszetételek	22
Helyesírás, nyelvhelyesség	10
Hangalak és jelentés	6
Állandósult szókapcsolatok	6
Szövegértés, szövegalkotás a gyakorlatban	6
Könyv-és könyvtárhasználat; a kultúra helyszínei	2
törzsanyagra szánt órakeret:	58
szabadon felhasználható órakeret (ismeretek elmélyítése, dolgozat-előkészítés, számonkérés, értékelés, javítás stb.)	14
összóraszám	72

A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI:

- Képes megnevezni és jellemezni a kommunikációs folyamat tényezőit, azok szerepét. Felismeri kommunikáció nem nyelvi jeleit, zenei kifejezőeszközeit.
- Ismeri a beszédhangok képzésének sajátosságait, csoportosításuk alapját (különbséget tud tenni magán- és mássalhangzó, magas és mély magánhangzó, zöngés és zöngétlen mássalhangzó között; érzékeli a hangzók időtartambeli különbségét)
- Meg tudja nevezni a hangok találkozásának törvényszerűségeit; néhány megadott szó alapján képes példát mondani
- Felismeri a szavak szerkezetét, különbséget tud tenni egyszerű szó és összetett szó között;
- Képes a főbb szóelemek (szóelem, toldalék) felismerésére, elkülönítésére. Ismeri a szóelemek megnevezését és szerepüket.
- Felismeri hangalak és jelentés kapcsolata alapján az egyjelentésű, a többjelentésű, az azonos alakú, az ellentétes jelentésű, a rokon értelmű, a hasonló alakú, a hangutánzó és a hangulatfestő szavakat. Példát tud hozni állandósult szókapcsolatokra, képes a szólások, közmondások értelmezésére.

MAGYAR NYELV

6. évfolyam

éves óraszám: 72 óra

A témakörök áttekintő táblázata:

TÉMAKÖRÖK	ÓRSZÁMOK
Szófajok a nagyobb nyelvi egységekben: a mondatokban és a szövegben. A szófajokhoz kapcsolódó helyesírási, nyelvhelyességi, szövegalkotási, szövegértési tudnivalók	49
Szövegértés, szövegalkotás a gyakorlatban	7
Könyv- és könyvtárhasználat	2
törzsanyagra szánt órakeret:	58
szabadon felhasználható órakeret (ismeretek elmélyítése, dolgozat-előkészítés, számonkérés, értékelés, javítás)	14
összóraszám	72

A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI:

- Képes ismeretlen szöveg szöveghű felolvasására, a szöveg tartalmának tömör összefoglalására
- Felismeri különféle szövegtípusok (elbeszélés, leírás, jellemzés, könyvismertetés, hagyományos levél, elektronikus levél: e-mail) jellemzőit;
- A szavak jelentése és alaki sajátosságai alapján képes az alapszófajok (ige, főnév, számnév, határozószó, igenevek, névmások), valamint a viszonyszók és a mondatszók felismerésére, a szófajok helyes leírására a mondatbeli használat során, különös tekintettel köznévi és tulajdonnévi helyesírási különbségére; a helyes igeragozás használatára, illetve a használat során jelentkező hangzótörvények érvényesülésére.

MAGYAR NYELV

7. évfolyam

Éves óraszám: 72 óra

A témakörök áttekintő táblázata:

TÉMAKÖRÖK	ÓRSZÁMOK MINDKÉT KÉPZÉSTÍPUSBAN
A kommunikáció, a digitális írásbeliség fejlesztése	5
Mondat a szövegben – egyszerű mondat részei, az alá- és mellérendelő szószerkezetek, a szóösszetételek	42
A magyar nyelv társadalmi és földrajzi változatai, ritkább szóalkotási módok – játékos feladatokkal	10
Könyvtárhasználat	1
törzsanyagra szánt órakeret:	58
szabadon felhasználható órakeret (ismeretek elmélyítése, dolgozat-előkészítés, számonkérés, értékelés, javítás)	14
összóraszám	72

A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI

- Felismeri a közéleti beszédformákat (felszólalás, hozzászólás, alkalmi beszéd)
- Képes a mondatfajták azonosítására a közlési szándék szerint a beszélt és az írott nyelvben.
- Ismeri a mellérendelő és az alárendelő szószerkezet fajtáit
- Képes a mondatrészek (alany, állítmány, tárgy, határozók [időhatározó, helyhatározó, részeshatározó, mód- és állapothatározó, ok-és célhatározó, eszköz- és társhatározó, állandó határozó]), jelző [minőségjelző, birtokos jelző, mennyiségjelző, értelmező] felismerésére mondatbeli szerepük (jellegzetes kérdéseik) alapján az egyszerű mondatban
- Ismeri a főbb szóalkotási módokat (szóösszetétel, szóképzés); megadott szavak alapján képes példát hozni
- Képes az összetett szavak alapvető helyesírási szabályainak alkalmazására
- Ismeri a nyelv főbb változatait (köznyelv, irodalmi nyelv, csoportnyelvek)

MAGYAR NYELV

8. évfolyam

Éves óraszám: az általános képzésben 72 óra, a két tannyelvű képzésben 36 óra

A témakörök áttekintő táblázata:

TÉMAKÖRÖK	ÓRASZÁMOK	
	ÁLTALÁNOS KÉPZÉS	KÉT TANNYELVŰ KÉPZÉS
Szövegértés és szövegalkotás a gyakorlatban	8	4
Összetett mondat a szövegben	22	10
Készüljünk a felvételire!	21	10
Nyelvtörténet, a nyelvrokonság kérdései - játékosan	6	4
Könyvtárhasználat	1	1
törzsanyagra szánt órakeret:	58	29
szabadon felhasználható órakeret (ismeretek elmélyítése, dolgozat-előkészítés, számonkérés, értékelés, javítás)	14	7
összóraszám	72	36

A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI

- Ismerje a szövegtípusok (elbeszélés, leírás, jellemzés, érvelés, cáfolat) műfaji, retorikai és stilisztikai jellemzőit.
- Képes 8-10 mondatból álló érvelő szöveg készítésére megadott témában.
- Legyen képes a mondatfajták felismerésére a közlési szándék és szerkezet szerint; alárendelő és mellérendelő összetett mondatok elkülönítésére, a központosítás alkalmazására az összetett mondatokban; az idézés szabályainak alkalmazására.
- Ismerje a magyar nyelv eredetét és rokonságát; ismerje a nyelv változásának okait és jellemző módjait, különös tekintettel a nyelvújítás korára és a nyelvújítók néhány szóalkotási módjára; legyen képes jövevényszó és idegenszó különbségének megfogalmazására, megadott szavak alapján azok felismerésére

MAGYAR IRODALOM

5. évfolyam

Éves óraszám: : az általános képzésben 108 óra, a két tannyelvű képzésben 72 óra

A témakörök áttekintő táblázata:

TÉMAKÖRÖK	ÓRASZÁMOK	
	ÁLTALÁNOS KÉPZÉS	KÉT TANNYELVŰ KÉPZÉS
Család, otthon, nemzet	20	18
Petőfi Sándor: János vitéz	30	18
Szülőföld, táj	14	8
Molnár Ferenc: A Pál utcai fiúk	14	10
Választható magyar ifjúsági vagy meseregény	8	4
törzsanyagra szánt órakeret:	86	58
szabadon felhasználható órakeret (ismeretek elmélyítése, dolgozat-előkészítés, számonkérés, értékelés, javítás)	22	14
összóraszám	108	72

Kötelező olvasmányok:

- Molnár Ferenc: A Pál utcai fiúk
- Fekete István: A koppányi aga testamentuma vagy
- Szabó Magda: Tündér Lala vagy
- Fekete István: Bogáncs

Memoriterek

- Weöres Sándor: Buba éneke
- Petőfi Sándor: János vitéz (részletek)
- Arany János: Rege a csodaszarvasról (részlet)
- Arany János: Családi kör (részlet)

A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI

- A tanuló különbséget tud tenni a népmese és a műmese között. Meg tudja fogalmazni, mi a különbség a mese és a monda között. El tudja különíteni a ritmikus szöveget a prózától. El tudja különíteni az egyszerűbb versekben és prózai szövegekben a nagyobb szerkezeti egységeket. Össze tudja foglalni néhány hosszabb mű cselekményét (*János vitéz, Pál utcai fiúk*) Képes az olvasott történetek szereplőit jellemezni, kapcsolatrendszerüket feltárni. Képes az alapvető költői képek (hasonlat, megszemélyesítés, metafora) felismerésére.
- Képes a memoriterek szöveghű felidézésére.

MAGYAR IRODALOM

6. évfolyam

Éves óraszám: : 72 óra

A témakörök áttekintő táblázata:

TÉMAKÖRÖK	ÓRASZÁMOK	
	ÁLTALÁNOS KÉPZÉS	KÉTTANNYELV Ű KÉPZÉS
Hősök az irodalomban	18	10
Arany János: Toldi	30	16
Szeretet, hazaszeretet, szerelem	21	11
Prózai nagyepika: Gárdonyi Géza: Egri csillagok	20	12
Egy szabadon választott világirodalmi ifjúsági regény	5	5
törzsanyagra szánt órakeret:	94	58
szabadon felhasználható órakeret (ismeretek elmélyítése, dolgozat-előkészítés, számonkérés, értékelés, javítás)	14	14
összóraszám	108	72

Kötelező olvasmányok:

- Gárdonyi Géza: Egri csillagok
- Daniel Defoe: Robinson Crusoe vagy
- Antoine de Saint-Exupéry: A kis herceg

Memoriterek

- Arany János: A walesi bárdok (részlet)
- Arany János: Toldi (részletek)
- Kölcsey Ferenc: Himnusz (1-3.vsz.)
- Vörösmarty Mihály: Szózat (1-2. és 13-14.vsz.)
- Csokonai: Tartózkodó kérelem

A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI

- A tanuló képes mese és monda különbségének megfogalmazására, népköltészet és műköltészet elkülönítésére
- Fel tud sorolni három-négy művet Petőfitől és Aranytól, képes egyszerűbb összehasonlítást megfogalmazni János vitéz és Toldi Miklós alakjáról

- Felismeri a hexameteres szövegről, hogy az időmértékes, a felező tizenkettesről, hogy az ütemhangsúlyos.
- Meg tudja világítani 5–6 mondatban az *Egri csillagok* történelmi háttérét.
- El tudja különíteni az egyszerűbb versekben és prózai szövegekben a nagyobb szerkezeti egységeket. Össze tudja foglalni néhány hosszabb mű cselekményét (*Toldi, Egri csillagok*), meg tudja különböztetni, melyik közülük a regény és melyik az elbeszélő költemény.
- Értelmesen és pontosan, tisztán, tagoltan, megfelelő ritmusban tud felolvasni szövegeket. Ismert és könnyen érthető történetben párosítani tudja annak egyes szakaszait a konfliktus, bonyodalom, tetőpont fogalmával. Képes az általa jól ismert történetek szereplőit jellemezni, kapcsolatrendszerüket feltárni. Képes néhány példa közül kiválasztani a hasonlatokat és metaforákat. Képes egyszerűbb meghatározást adni a következő fogalmakról: líra, epika, epizód, megszemélyesítés, ballada, dal, rím, ritmus, mítosz, motívum, konfliktus.
- Képes művek, műrészletek szöveghű felidezésére.

MAGYAR IRODALOM

7. évfolyam

Éves óraszám: 72 óra

A témakörök áttekintő táblázata:

TÉMAKÖRÖK	ÓRSZÁMOK MINDKÉT KÉPZÉSTÍPUSBAN
Korok és portrék	50
középkor	3
reneszánsz, humanizmus, reformáció	11
irodalmunk a 17-18. században	4
klasszicizmus és romantika	32
Magyar vagy világirodalmi ifjúsági regény	8
törzsanyagra tervezett órakeret	58
szabadon felhasználható órakeret (ismeretek elmélyítése, dolgozat-előkészítés, számonkérés, értékelés, javítás)	14
összóraszám	72

Kötelező olvasmányok:

- Mikszáth Kálmán: A néhai bárány
- Mikszáth Kálmán: Szent Péter esernyője **vagy** A két koldusdiák
- Jókai Mór: A nagyenyedi két fűzfa
- William Shakespeare: Szentivánéji álom vagy Romeo és Júlia **vagy** Molière: A képzelt beteg

Memoriterek:

- Csokonai Vitéz Mihály: A Reményhez
- Kölcsey Ferenc: Himnusz – teljes szöveg
- Kölcsey Ferenc: Huszt
- Kölcsey Ferenc: Emléklapra
- Vörösmarty Mihály: Szózat – teljes szöveg
- Petőfi Sándor: Nemzeti dal
- Petőfi Sándor: Szabadság, szerelem
- Petőfi Sándor: Szeptember végén

A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI

- A tanuló képes az európai kultúra korszakainak (középkor, reneszánsz, barokk, felvilágosodás, romantika) megnevezésére és időbeli behatárolására
- A megismert irodalmi példák alapján a jellemző műfaji, stilisztikai és eszmei sajátosságok felismerésére. A reneszánsz irodalom alkotóinak, műfajainak, jellegzetes motívumainak felismerésére. Ismeri a barokk jellegzetes műfajainak és stílusjegyeit. Ismeri a felvilágosodás és a romantika korának művelődéstörténeti és irodalmi programját. Látja a nemzeti gondolat, haza és haladás kérdésének összefüggését és megfogalmazását a korszak alkotásaiban
- Képes néhány alapvető lírai műfaj (pl.: dal, himnusz, epigramma, óda) jellemzőinek bemutatására önálló példák alapján
- Képes alapvető szóképek (hasonlat, megszemélyesítés, metafora, allegória) felismerésére
- A versek zeneiségének megfigyelése alapján felismeri a jellemző ritmust, illetve rímfajtaikat
- Ismeri a novella és a regény műfaji sajátosságait
- Képes az irodalmi szövegekben megfogalmazott közösségi és egyéni erkölcsi dilemmák felismerésére, azok megfogalmazására.
- Képes alapvető hangulatok, beszélői attitűdök, modalitások felismerésére (pl. vidám, könnyed, humoros, ironikus, emelkedett, fennkölt, meghitt, idilli)
- Képes művek, műrészletek szöveghű felidézésére

MAGYAR IRODALOM

8. évfolyam

Éves óraszám: 72 óra

A témakörök áttekintő táblázata:

TÉMAKÖRÖK	ÓRSZÁMOK MINDKÉT KÉPZÉSITÍPUSBAN
Kárpát-medencei irodalmunk a 20. század első felében	29
<i>A líra a 20. sz. első felének magyar irodalmában</i>	15
<i>Epika a 20. sz. első felének magyar irodalmában</i>	12
<i>Emlékezés Trianonra</i>	2
Kárpát-medencei irodalmunk a 20. század második felében	18
<i>A líra a 20. sz. második felének magyar irodalmában</i>	12
<i>Epika a 20. sz. második felének magyar irodalmában</i>	4
<i>Dráma a 20. sz. második felének magyar irodalmában</i>	2
A 20. századi történelem az irodalomban (II. világháború, holokauszt, romaholokauszt, a kommunista diktatúra áldozatai, 1956)	8
Szórakoztató irodalom	3
törzsanyagra tervezett órakeret	58
szabadon felhasználható órakeret (ismeretek elmélyítése, dolgozat-előkészítés, számonkérés, értékelés, javítás)	14
összóraszám	72

Kötelező olvasmányok:

- Móricz Zsigmond: Pillangó **vagy** Légy jó mindhalálig
- Szabó Magda: Abigél
- Orwell: Állatfarm
- Örkény István néhány egypercese
- egy kötelezően választott 20. századi magyar drámai mű

Memoriterek:

- Ady Endre: Őrizem a szemed
- Reményik Sándor: Templom és iskola (részlet)
- József Attila: Születésnapomra
- József Attila: Tiszta szívvel

- Radnóti Miklós: Nem tudhatom
- Kányádi Sándor: Két nyárfa (részlet)

A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI

- Képes kisepikai és nagyepikai alkotások különbségeinek (cselekmény, szereplők, helyszínek, tematikus fókusz) felismerésére, a különbségek megfogalmazására
- Felismeri a lírai nyelvhasználat sajátosságait
- Ismeri a 20. század első felében megjelenő művelődéstörténeti és irodalmi programokat. Képes a Jellemző irányzatok stílusjegyeinek felismerésére. Szóképek, alakzatok felismerésére (pl. metafora, metonímia, szinesztézia)
- Képes néhány lírai műfaj jellemzőinek bemutatására (lírai önéletrajz, népies dal)
- Alapvető hangulatok, beszélői attitűdök, modalitások felismerésére
- Be tudja mutatni az egyperces novella műfaji sajátosságait
- Képes a groteszknak mint esztétikai minőségnek meghatározására, felismerésére adott művekben
- Képes a színpadi hatáskeltés eszközeinek felismerésére
- Képes a dráma cselekmény megértésére, a drámai döntési helyzetek, motivációk, konfliktusok felismerésére
- Be tudja mutatni a komikum, a humor tartalmi és nyelvi jellemzőit
- A monológ és a dialógus szerepének megkülönböztetése
- Képes a megismert történetek szereplőit jellemezni, kapcsolatrendszerüket feltárni, a lényeges cselekményelemeket a mű szerkezetébe beilleszteni
- Képes művek, műrészletek szöveghű felidézésére.

KAPCSOLAT MÁS MŰVELTSÉGTERÜLETEKKEL

A magyar nyelv és irodalom más tantárgyakhoz, műveltségterületekhez is kötődik, így az ének-zene, a rajz és vizuális kultúra, a történelem, de akár a természettudomány, földrajz területéhez is.

A témák feldolgozása során nagy szerep juthat a digitális technológiának, informatikai ismereteknek.

Matematika

5. évfolyam

Éves óraszám:144 óra

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Halmazok (elemek halmazba rendezése megadott tulajdonság szerint, metszet, unió, komplementer, számegyenes)	5
Matematikai logika, kombinatorika (igaz, hamis állítások, „és”, „vagy”, „legfeljebb”, „legalább”)	5
Természetes számok halmaza, számelméleti ismeretek (számok írása millióig, helyiérték, alaki érték, valódi érték, római számok, számok tulajdonságai, más számrendszer)	10
Alapműveletek természetes számokkal (írásbeli műveletek biztos ismerete, kétjegyűvel való osztás, becslés, fejszámolás, műveletek sorrendje)	10
Egész számok, alapműveletek egész számokkal (egész számok írása, sorba rendezése, abszolútérték, ellentett, összeadás, kivonás, szorzás, osztás)	13
Közönséges törtek, tizedes törtek, racionális számok (törtek, tizedestörtek ábrázolása, írása, tizedestörtek helyiértékes írása, olvasása, számegyenes, egyszerűsítés, bővítés)	12
Alapműveletek közönséges törtekkel (egyenlő és különböző nevezőjű törtek összeadása, kivonása, szorzása, osztása egész számmal)	13
Alapműveletek tizedes törtekkel (tizedes törtek összeadása, kivonása, szorzása, osztása egész számmal írásban, műveletek sorrendje)	9
Arányosság, százalékszámítás (egyszerű egyenes és fordított arányossági feladatok, hétköznapi példák)	4
Egyszerű szöveges feladatok (hétköznapi életből vett feladatok, egyszerű egyenletek megoldása)	10
A függvény fogalmának előkészítése (derékszögű koordináta rendszer használata, egyenes arányosság ábrázolása, tájékozódás)	4
Sorozatok (szabálykövetés, szabályfelismerés, sorozat folytatása tagokkal)	4
Mérés, mértékegységek (tömeg, hosszúság, úrtartalom, idő, terület, terület – négyzet, téglalap; felszín fogalma, térfogat fogalma; szögek mérése, szögfajták)	8
Síkbeli alakzatok (alapfogalmak – pont, félegyenes, szakasz, konvex, konkáv, egyenesek elhelyezkedése, átló, síkidom, sokszög, kör, kör részei, körülöttünk lévő tárgyakban geometriai alakzatok felismerése, téglalap, négyzet tulajdonságai)	6
Transzformációk, szerkesztések (kör rajzolása, szakaszfelező merőleges, szögfelező, merőleges, párhuzamos egyenesek rajzolása, tengelyes tükrös alakzatok tükrötengelyének megrajzolása)	8
Térgeometria (testek felépítése, él, csúcs, lap, testátló, nézet, téglatest, kocka hálójára, felszíne, térfogata)	6
Leíró statisztika (adatok táblázatba rendezése, egyszerű diagramm leolvasása, adatok táblázatba rendezése, oszlopdiagramm készítése, átlag számítása)	5
Valószínűség-számítás (valószínűségi játék, kísérlet, esemény, biztos, lehetetlen, lehetséges, de nem biztos)	4
Digitális témahét, Öko-hét, számonkérések, tehetséggondozás	8
Összes óraszám:	144

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

- Természetes számok írása 10000-ig, írásbeli műveletek: összeadás, kivonás, szorzás, osztás egyjegyűvel. Műveletek biztos ismerete.
- Egész számok írása, sorba rendezése, összeadás, kivonás számegyenes segítségével.
- Törtek írása, ábrázolása. Egyenlő nevezőjű törtek összeadása, kivonása. Közös nevezőre bővítés, összeadás, kivonás különböző nevezőjű törtek esetén.
- Tizedestörtek írása, olvasása, összeadása, kivonása írásban, segédeszköz (szorzótábla, számológép) segítségével.
- Egyszerű, rövid szöveges feladatok megoldása racionális számkörben.
- Párhuzamos, merőleges fogalma. Konvex, konkáv alakzatok felismerése. Kör részei.
- Négyzet, téglalap, kocka, téglatest tulajdonságai.
- Átlag számítása.

Matematika

6. évfolyam

Éves óraszám:144 óra

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Halmazok (elemek halmazba rendezése megadott tulajdonság szerint, metszet, unió, komplementer, részhalmaz, számegyenes, relációk biztos használata)	5
Matematikai logika, kombinatorika (igaz, hamis állítások, „és”, „vagy”, „legfeljebb”, „legalább”, nyitott mondatok, rendszerező rajz, táblázat)	5
Természetes számok halmaza, számelméleti ismeretek (számok írása milliógig, helyiérték, osztó, többszörös, prímszámok, összetett számok, oszthatósági szabályok – 2,3,4,5,6,9,10,100, összetett oszthatósági szabályok, osztók számának meghatározása, két szám legnagyobb közös osztója két szám legkisebb közös többszöröse, maradékosztályok)	10
Alapműveletek természetes számokkal (fejszámolás ezres számkörben, írásbeli műveletek biztos ismerete, kétjegyűvel való osztás, becslés, műveletek sorrendje, ellenőrzés)	6
Egész számok, alapműveletek egész számokkal (egész számok írása, sorba rendezése, abszolútérték, ellentett, összeadás, kivonás, szorzás, osztás, szóveges feladatok)	5
Közönséges törtek, tizedes törtek, racionális számok (törtek, tizedestörtek ábrázolása, írása, tizedestörtek helyiértékes írása, olvasása, számegyenes, egyszerűsítés, bővítés, törtek tizedestört alakja, tizedestörtek törtalakja)	6
Alapműveletek közönséges törtekkel (egyenlő és különböző nevezőjű törtek összeadása, kivonása, szorzása, osztása egész számmal, műveletek vegyes számokkal, reciprok fogalma, tört osztása törttel)	5
Alapműveletek tizedes törtekkel (tizedes törtek összeadása, kivonása, szorzása, osztása egész számmal írásban, műveletek sorrendje, szóveges feladatokban műveletvégzés alkalmazása)	5
Arányosság, százalékszámítás (arányos osztás, egyenes és fordított arányossági feladatok, hétköznapi példák, törtrész számítás, tört-százalék kapcsolata, százalékszámítás-érték, alap, láb, szóveges feladatokban a megadott adatok felismerése)	16
Egyszerű szóveges feladatok (hétköznapi életből vett feladatok, egyszerű feladatok megoldása egyenlettel vagy következtetéssel)	10
A függvény fogalmának előkészítése (derékszögű koordináta rendszer használata, egyenes arányosság ábrázolása, tájékozódás, fordított arányosság ábrázolása,)	6
Sorozatok (szabálykövetés, szabályfelismerés, sorozat folytatása tagokkal)	4
Mérés, mértékegységek (mérés – tömeg, hosszúság, úrtartalom, kerület, terület – négyzet, téglalap; felszín fogalma, térfogat fogalma; szögek mérése, szögfajták, átdarabolással megoldható terület és térfogatszámítás)	8
Síkbeli alakzatok (alapfogalmak – pont, félegyenes, szakasz, konvex, konkáv, egyenesek elhelyezkedése, átló, síkidom, sokszög, kör, kör részei, körülöttünk lévő tárgyokban geometriai alakzatok felismerése, háromszög tulajdonságai – háromszög egyenlőtlenség, belső és külső szögek összege, négyszögek tulajdonságai, meghatározása)	12

Transzformációk, szerkesztések (kör rajzolása, szakaszfelező merőleges, szögfelező, merőleges, párhuzamos egyenesek rajzolása, tengelyes tükrös alakzatok szimmetriatengelyének megrajzolása, tengelyesen, tengelyesen szimmetrikus háromszögek, négyszögek)	12
Térgeometria (testek felépítése, él, csúcs, lap, testátló, építmények nézete, téglatest, kocka, gúla hálójá, felszíne, térfogata)	10
Leíró statisztika (adatok táblázatba rendezése, egyszerű diagramm leolvasása, adatok táblázatba rendezése, oszlopdiagramm készítése, kördiagramm, átlag számítása)	5
Valószínűség-számítás (valószínűségi játék, kísérlet, esemény, biztos, lehetetlen, lehetséges, de nem biztos, gyakoriság, relatív gyakoriság)	6
Digitális témahét, Őko-hét, számonkérések, tehetséggondozás	8
Összes óraszám:	144

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

- Természetes számok írása 100000-ig, írásbeli műveltek: összeadás, kivonás, szorzás, osztás kétjegyűvel. Műveletek biztos ismerete.
- Egész számok írása, sorba rendezése, összeadás, kivonás számegyenes segítségével.
- Törtek írása, ábrázolása. Egyenlő nevezőjű törtek összeadása, kivonása. Közös nevezőre bővítés, összeadás, kivonás különböző nevezőjű törtek esetén. Reciprok fogalma, alkalmazása törtműveletnél. Törtrész számítás.
- Tizedestörtek írása, olvasása, összeadása, kivonása írásban, segédeszköz (szorzótábla, számológép) segítségével.
- Egyszerű, rövid szöveges feladatok megoldása racionális számkörben egyenlettel vagy következtetéssel.
- Egyszerű egyenes és fordított arányossági feladatok, százalékkérték kiszámítása.
- Párhuzamos, merőleges fogalma, kör részei, egyenesek elhelyezkedése.
- Háromszög tulajdonságai, négyszögek felismerése, megnevezése. Tengelyesen szimmetrikus alakzatok felismerése, szimmetriatengelyének megrajzolása.
- Négyzet, téglalap, kocka, téglatest tulajdonságai.
- Adatokból átlag számítása, grafikon leolvasása, rajzolása.

Tantárgy neve: Matematika

7. évfolyam

Éves óraszám: 108 óra

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Halmazok, számhalmazok (elemek szempont szerinti halmazba rendezése, halmazelméleti jelek helyes használata, komplementer halmaz, számegyenes)	5
Matematikai logika, kombinatorika és gráfok (igaz, hamis állítások megfogalmazása, tagadás, egyszerű kombinatorikai feladatok – számkártya, kézfogások, feladatok megoldásának ábrázolása gráfok segítségével)	9
Számelméleti ismeretek, hatvány, négyzetgyök (prímszámok, számelmélet alaptétele, LNKO, LKKT, hatványozás, hatványozás azonosságai és alkalmazásuk, prímtényező felbontás hatványokkal)	12
Arányosság, százalékszámítás (arányos osztás, egyenes és fordított arányosság, grafikonok rajzolása, mértékegységek átváltása, százalékszámítás, pénzügyi feladatok)	14
Szöveges feladatok előkészítése (betűk használata az ismeretlen kifejezésére, algebrai kifejezések, behelyettesítési érték számítása, egyenletek, egyenlőtlenségek megoldása, lebontogatás, alaphalmaz, igazsághalmaz, mérlegelv)	12
Szöveges feladatok (szöveges feladatok megoldása különféle módszerekkel, egyenletekkel, ellenőrzés)	10
A függvény fogalmának előkészítése (halmazok közötti megfeleltetés, ábrázolás táblázat segítségével, egyenes és fordított arány felismerése)	6
Síkbeli alakzatok (háromszögek, négyszögek tulajdonságai, terület, kerület, kör területe, kerülete)	12
Transzformációk, szerkesztések (tengelyes és középpontos tükrökép szerkesztése, geometriai szoftverek használata)	6
Térgeometria (kocka, téglatest, hasáb, henger hálóját, felszíne, térfogata)	8
Leíró statisztika (adatokat táblázatba rendezése, grafikon értelmezése, rajzolása, kördiagramm, adathalmaz módusza, medián, átlag, következtetések adatokból)	4
Valószínűség-számítás (valószínűségi játékok, kísérletek, gyakoriság, relatív gyakoriság, biztos és lehetetlen események)	4
Digitális témahét, Öko-hét, számonkérések, tehetséggondozás	6
Összes óraszám:	108

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

- Egyszerű kombinatorikai feladat megoldása – számkártyák.
- Hatványozás, hatványalak felírása, azonosság alkalmazása segítséggel.
- Algebrai kifejezések felírása, összevonása, behelyettesítési érték számolása.
- Százalékszámítás.
- Egyenlet megoldása lebontogatással.
- Egyszerű szöveges feladatra egyenlet felírása, megoldása.

- Függvény értéktáblázatának előállítása, ábrázolás derékszögű koordináta rendszerben.
- Négyzetek, háromszög területe, kerülete.
- Tengelyes és középpontos szimmetria szerkesztése, tengelyesen és középpontosan szimmetrikus alakzatok felismerése.
- Hasáb felszíne, térfogata.
- Statisztikai adatok értelmezése, következtetés leolvasása.

Tantárgy neve: Matematika

8. évfolyam

Éves óraszám: 108 óra

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Halmazok, számhalmazok (elemek szempont szerinti halmazba rendezése, halmezméleti jelek helyes használata, komplementer halmaz, számegeyes, logikai szita, végtelen szakaszos és nem szakaszos tizedestörtek, szóveges feladatok megoldása halmazok segítségével)	7
Matematikai logika, kombinatorika és gráfok (igaz, hamis állítások megfogalmazása, tagadás, egyszerű kombinatorikai feladatok – számkártya, kézfogások, összeszámlálási feladatok, golyók sorba rendezése, feladatok megoldásának ábrázolása gráfok segítségével, gráf csúcsa, éle, kifejezések: „minden”, „van olyan”)	9
Számelméleti ismeretek, hatvány, négyzetgyök (hatványozás, hatványozás azonosságai és alkalmazásuk, négyzetgyök fogalma, négyzetre emelés, négyzetszámok)	6
Arányosság, százalékszámítás (arányos osztás, egyenes és fordított arányosság, grafikonok rajzolása, mértékegységek átváltása, százalékszámítás, pénzügyi feladatok, kémiai számítások)	8
Szóveges feladatok előkészítése (algebrai kifejezések, zárójel felbontás, kiemelés egyenletek, egyenlőtlenségek megoldása, alaphalmaz, igazsághalmaz, mérlegelv)	10
Szóveges feladatok (szóveges feladatok megoldása különféle módszerekkel, egyenletekkel, ellenőrzés, mindennapi életből feladatok)	20
A függvény fogalmának előkészítése (halmazok közötti megfeleltetés, ábrázolás táblázat segítségével és anélkül, egyenes és fordított arány felismerése, függvények jellemzése)	6
Síkbeli alakzatok (háromszögek, négyszögek tulajdonságai, terület, kerület, kör területe, kerülete, Pitagorasz-tétel ismerete és alkalmazása)	8
Transzformációk, szerkesztések (kicsinyítés, nagyítás)	6
Térgeometria (hasáb, gúla, gömb tulajdonságai, felszíne, térfogata)	12
Leíró statisztika (adatok táblázatba rendezése, grafikon értelmezése, rajzolása, adathalmaz módusza, medián, átlag, következtetések adatokból)	6
Valószínűség-számítás (valószínűségi játékok, kísérletek, gyakoriság, relatív gyakoriság, biztos és lehetetlen események)	4
Digitális témahét, Öko-hét, számonkérések, tehetséggondozás	6
Összes óraszám:	108

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

- Elemek halmazba rendezése, igaz – hamis állítások megfogalmazása.
- Egyszerű kombinatorikai feladat megoldása – számkártyák, fagyalt.
- Hatványozás, hatványalak felírása, azonosság alkalmazása segítséggel. Négyzetgyökvonás.
- Algebrai kifejezések felírása, összevonása, behelyettesítési érték számolása.
- Egyenlet, egyenlőtlenség megoldása mérlegelvel. Megoldás ábrázolása számegyenesen.
- Egyszerű szöveges feladatra egyenlet felírása, megoldása. Mindennapi életből vett feladatban összefüggések meglátása.

- Függvény értéktáblázatának előállítás, ábrázolás derékszögű koordináta rendszerben.
- Négyzetek, háromszög területe, kerülete. Pitagorasz tétel felírása derékszögű háromszögben.
- Hasáb, gúla felszíne, térfogata.
- Statisztikai adatok értelmezése, következtetés leolvasása, módusz, medián.
- Egyszerű valószínűségi események kimenetele, gyakoriság és relatív gyakoriság felírása.

Történelem

Az általános iskolai történelemtanítás és -tanulás célja, hogy a tanuló megismerkedjen a magyar és egyetemes történelem legalapvetőbb történeteivel, tényeivel, jelenségeivel, eseményeivel és szereplőivel. A tantárgy tanulása során bővülő ismeretei és a különböző tevékenységek által alakuljanak ki a tanulóban a történelemről és társadalmi kérdésekről való tájékozódás és gondolkodás legalapvetőbb kompetenciái, amelyek segítik, hogy megértse a múlt és jelen társadalmi, politikai, gazdasági és kulturális jelenségeit. Az általános iskolai történelemtanulás megalapozza a tanulóban az aktív állampolgári létezéshez szükséges kompetenciákat.

5-6. évfolyam

Az általános iskola 5-6. évfolyamán a történelemtanítás bevezeti a tanulót a történelmi múlt megismerésébe. A tanuló egyfelől megismerkedik az ókor, középkor, kora újkor és az újkor történelmének néhány jellemző vonásával, jelenségével, a magyar történelem legfontosabb fordulópontjaival, hőseivel és szereplőivel a 19. század közepéig. Elsajátítja, és alkalmazni kezdi a kulcsfogalmakat, tájékozódik időben és térben.

A nevelési-oktatási szakasz végére a tanuló:

- ismerje a különböző korok életmódjának és kultúrájának főbb vonásait és az egyes történelmi korszakokban élt emberek életét befolyásoló tényezőket;
- ismerje a zsidó-keresztény kultúra kialakulásának főbb állomásait, legfontosabb tanításait és hatását az európai civilizációra és Magyarországra;
- ismerje a középkori és újkori magyar történelem kiemelkedő alakjait, cselekedeteiket, illetve szerepüket a magyar nemzet történetében;
- képes legyen felidézni a középkori és újkori magyar történelem legfontosabb eseményeit, jelenségeit, folyamatait, és fordulópontjait a honfoglalástól napjainkig;
- legyen tisztában a középkor és újkor világképének fő vonásaival;
- ismerje a 19. századi modernizáció gazdasági társadalmi és kulturális hatásait Magyarországon és a világban;
- ismerje a különböző korok hadviselési szokásait, jellemzőit;

A tanulási egységen belül a témakörök átcsoportosíthatók.

TÖRTÉNELEM

5. ÉVFOLYAM

ÉVES ÓRASZÁM: 72 ÓRA

(EBBŐL 2 MÉLYSÉGELVŰ TÉMA AZ ADOTT OSZTÁLY ÉRDEKLŐDÉSÉNEK MEGFELELŐEN)

Témakör	Óraszám
Személyes történelem	7
Fejezetek az ókor történetéből: Egyiptom, Hellász, Róma	22
A kereszténység	5
A középkor világi	16
Képek és portrék az Árpád-kor történetéből	22

6. ÉVFOLYAM

ÉVES ÓRASZÁM: 72 ÓRA

(EBBŐL 2 MÉLYSÉGELVŰ TÉMA AZ OSZTÁLY ÉRDEKLŐDÉSÉNEK MEGFELELŐEN)

Témakör	Óraszám
Képek és portrék a középkori magyar állam virágkorából	17
Új látóhatárok	11
Portrék és történetek Magyarország kora újkori történetéből	16
Élet a kora újkori Magyarországon	6
Forradalmak kora	6
A magyar nemzeti ébredés és polgárosodás kora	16

7–8. évfolyam

A 7–8. évfolyamon törekedni kell az események és folyamatok összetettebb bemutatására. Megkezdődik az elemző jellegű feldolgozás: összetett okok és következmények feltárása, az egyes történelmi jelenségek és folyamatok több szempontú értelmezése.

A nevelési-oktatási szakasz végére a tanuló:

- képes legyen bemutatni a különböző korok életmódjának és kultúrájának főbb vonásait és az egyes történelmi korszakokban élt emberek életét befolyásoló tényezőket;
- ismerje az újkori és jelenkori magyar történelem kiemelkedő alakjait, cselekedeteiket, illetve szerepüket a magyar nemzet történetében;
- tudja felidézni az újkori és jelenkori magyar történelem legfontosabb eseményeit, jelenségeit, folyamatait, és fordulópontjait a 1849-től napjainkig;
- legyen tisztában a 19. és 20. század fontosabb politikai eszméivel és azok hatásaival;
- ismerje az első és a második világháború legfontosabb eseményeit, jellemzőit, valamint napjainkra is hatással bíró következményeit;
- ismerje a nemzetiszocialista és a kommunista diktatúrák főbb jellemzőit, az emberiség ellen elkövetett bűneiket, ellentmondásait és ezek következményeit, továbbá a velük szembeni ellenállás példáit;
- ismerje fel a különbségeket a demokratikus és a diktatórikus berendezkedések között, érvel a demokrácia értékei mellett;
- legyen képes elhelyezni Magyarországot az újkorban és jelenkorban az európai történelmi folyamatokban, valamint napjaink globális folyamataiban;
- ismerje hazája államszervezetét.

A tanulási egységen belül a témakörök átcsoportosíthatók.

7. ÉVFOLYAM

ÉVES ÓRASZÁM: 72 ÓRA

(EBBŐL 2 MÉLYSÉGELVŰ TÉMA AZ OSZTÁLY ÉRDEKLŐDÉSÉNEK MEGFELELŐEN)

Témakör	Óraszám
A modern kor születése	5
A dualizmus kora: felzárkózás Európához	7
Az első világháború és következményei	11
Totális diktatúrák	5
A Horthy-korszak	10
A második világháború	15
A megosztott világ	7
Magyarország szovjetizálása	12

8. ÉVFOLYAM

ÉVES ÓRASZÁM: 72 ÓRA

(EBBŐL 2 MÉLYSÉGELVŰ TÉMA AZ OSZTÁLY ÉRDEKLŐDÉSÉNEK MEGFELELŐEN)

Témakör	Óraszám
A forradalomtól az ezredfordulóig	22
Együttélés a Kárpát-medencében	8
Népesedés és társadalom	5
A demokratikus állam	9
Régiók története	19
Mérlegen a magyar történelem	9

Hon- és népismeret

6. évfolyam

A hon- és népismeret tantárgy alapóraszám: 36 óra.

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Az én világom	7
Találkozás a múlttal	20
Örökségünk, hagyományaink, nagyjaink	9
Összes óraszám:	36

A tantárgyi követelmények:

A tanulók

- ismerjék lakóhelyük, szülőföldjük természeti adottságait, hagyományos gazdasági tevékenységeit, néprajzi jellemzőit, történetének nevezetesebb eseményeit, jeles személyeit;
- ismerjék a hagyományos gazdálkodó életmód fontosabb területeit, a család felépítését, a családon belüli munkamegosztást;
- ismerjék a jeles napok, ünnepi szokások, az emberi élet fordulóihoz kapcsolódó népszokások, a társas munkák, közösségi alkalmak hagyományainak jelentőségét, közösségmegtartó szerepüket a paraszti élet rendjében;
- ismerjék a magyar nyelvterület földrajzi-néprajzi tájainak, tájegységeinek hon- és népismereti, néprajzi jellemzőit.

Állampolgári ismeretek

Az állampolgári ismeretek tantárgy célja a mindennapi életben történő eligazodás, az állampolgári létezés szükséges ismeretek, készségek, képességek elsajátítása, összességében a felnőttkori szerepekre való felkészülés. Fontos a tájékozott, nyitott és érdeklődő személyiség és felelős állampolgári mentalitás kialakulásának elősegítése, de a pénzügyi tudatosság megalapozása és a fenntarthatóság kritériumainak megismertetése is.

Az állampolgári ismeretek tantárgy tanulásával a tanuló azokat az érvényes ismereteket sajátíthatja el és azon készségeket szerezheti meg, amelyeket a mindennapi életben hasznosíthat, amelyek révén felkészülhet felnőtt szerepeire, tudatos és felelős állampolgárrá válhat.

Tantárgyi követelmények:

A tanuló

- értelmezze a család mint a társadalom alapvető intézményének szerepét és jellemzőit;
- ismerje fel a családi háztartás gazdasági-pénzügyi fenntarthatóságának és a környezettudatos életvitel kialakításának társadalmi jelentőségét;
- ismerje településének, lakóhelyének kulturális, néprajzi értékeit, a település történetének alapvető eseményeit és fordulópontjait;
- ismerje a saját településének, lakóhelyének alapvető jellemzőit, értelmezze a településen működő intézmények és szervezetek szerepét és működését;
- ismerje magyar kulturális örökséget és hagyományokat;
- ismerje Magyarországot és az Európai Unió kapcsolatrendszerét;
- ismerje a Magyarországon és a Kárpát-medencében élő népeket, nemzetiségeket;
- ismerje a magyar állam alapvető intézményeinek feladatkörét és működését;
- értelmezze a törvényalkotás folyamatát;
- azonosítsa az igazságszolgáltatás intézményeit és működésük jellemzőit;
- értelmezze az állam gazdasági szerepvállalásának területeit;
- azonosítsa a mindennapi ügyintézés alapintézményeit, az alapvető ellátó rendszerek funkcióját és működési sajátosságait;
- ismerje a diákmunka alapvető jogi feltételeit, kereteit;
- fogyasztási szokásaiban érvényesítse a tudatosság szempontjait is;
- értelmezze az alapvető ellátórendszerek funkcióját.

ÁLLAMPOLGÁRI ISMERETEK

8. évfolyam

Az óraszám: 36 óra

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör és témák	Óraszám
Család; a családi szocializáció jellemzői, a hagyományos családmódel	5
A család gazdálkodása és pénzügyei	3
Településünk, lakóhelyünk megismerése	6
Nemzet, nemzetiség; a haza iránti kötelezettségeink	6
A magyar állam alapvető intézményei, az állam szerepe a gazdaságban	5
Mindennapi ügyintézés; felkészülés a felnőttkori szerepekre, feladatokra	4
A fogyasztóvédelem alapjai	3
A nagy ellátórendszerek: köznevelés, egészségügy és szociális ellátás	4
Összes óraszám:	36

Természettudomány

5. évfolyam

Éves óraszám: 72.

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
A növények testfelépítése	14
Anyagok és tulajdonságaik	13
Alapvetőtérképészeti ismeretek	7
Gyakorlati jellegűtérképészeti ismeretek	6
Alapvetőléggöri jelenségek és folyamatok	9
Az állatok testfelépítése	10
Az emberi szervezet felépítése, működése, a testi-lelki egészség	11
Év végi ismétlés, rendszerezés, értékelés	2
Összes óraszám:	72

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

- a tanuló felismeri és megnevezi a növények életfeltételeit, életjelenségeit,
- ismeri a hazai természet növények (zöldségek, gyümölcsök) felépítését, életfeltételeit, szaporodását, kártevőit,
- ismeri az anyagok alapvetőfizikai jellemzőit,
- ismeri a víz tulajdonságait, különbözőszempontok alapján rendszerezi a vizek fajtáit,
- ismeri a különböző halmazállapot-változásokhoz (olvadás, fagyás, párolgás, forrás, lecsapódás) kapcsolódó folyamatokat, a természetben, a háztartásban és az iparban,
- elsajátítja a tűzveszélyes anyagokkal való bánásmódot, tűz esetén ismeri a szükséges teendőket,
- ismeri a talaj élő és élettelen alkotóelemeit, tulajdonságait,
- ismeri a levegő alapvető tulajdonságait,
- mágneses kölcsönhatásként értelmezi az iránytű működését,
- felismeri a felszínformák ábrázolását a térképen,
- érti a méretarány és az ábrázolás részletessége közötti összefüggéseket,
- fő- és mellékégtájak segítségével meghatározza különböző földrajzi objektumok egymáshoz viszonyított helyzetét,
- megnevezi az éghajlat főelemeit,
- jellemzi és összehasonlítja az egyes éghajlati övezeteket (forró, mérsékelt, hideg)

- értelmezi az évszakok változásait,
- felismeri és megnevezi az állatok életfeltételeit és életjelenségeit,
- összehasonlítja ismert hazai házi vagy vadon élő állatokat adott szempontok (testfelépítés, életfeltételek, szaporodás) alapján,
- felismeri és megnevezi az állatok testrészeit, ismeri jellemzőiket, működésüket,
- az állatokat különbözőszempontok szerint csoportosítja,
- felismeri és megnevezi az emberi test főrészeit, szerveit,
- látja az összefüggéseket az egyes szervek működése között,
- érti a kamaszkori testi és lelki változások folyamatát, élettani hátterét;
- tisztában van az egészséges életmód alapelveivel,

6. évfolyam

Éves óraszám: 72 ÓRA

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Az erdők életközössége és természeti-környezeti problémái	13
Topográfiai ismeretek. Tájékozódás az időben.	13
A Föld külső és belső erői, folyamatai	12
Az energia	6
A mezők és a szántóföldek életközössége, természeti-környezeti problémái	12
Vízi és vízparti életközösségek és természeti-környezeti problémái	14
Év végi rendszerezés, ismétlés	2
Összes óraszám:	72

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

- a tanuló ismeri hazánk erdei élőlénytársulásainak főbb jellemzőit,
- ismeri az élőhely-életmód-testfelépítés összefüggéseit az erdők életközössége esetén,
- táplálékláncokat és azokból táplálékhálózatot állít össze a megismert erdei növény- és állatfajokból,
- tisztában van az erdőtermészetvédelmi értékével, fontosnak tartja annak védelmét,
- felismeri a földrészeket és az óceánokat a különböző méretarányú és ábrázolásmódú térképeken;
- felismeri a nevezetes szélességi köröket a térképen,
- megfogalmazza Európa és Magyarország földrajzi fekvését,
- ismeri a főfolyó, a mellékfolyó és a torkolat térképi ábrázolását,
- felismeri és megnevezi a legjelentősebb hazai álló- és folyóvizeinket,
- ismeri a Föld mozgásait és a napi, évi időszámítás közötti összefüggéseket,
- csoportosítani tudja az energiahordozókat különböző szempontok alapján,
- példákat hoz a megújuló és a nem megújuló energiaforrások felhasználására,
- ismeri az energiatermelés hatását a természetes és a mesterséges környezetre,
- ismeri és csoportosítja néhány jellegzetes hazai kőzet egyszerűen vizsgálható tulajdonságait,
- ismeri a kőzetek tulajdonságait és a felhasználásuk közötti összefüggéseket,
- ismer olyan módszereket, melyek a talajpusztulás ellen hatnak (tápanyag-visszapótlás,

komposztkészítés, ökológiai kertművelés)

- ismeri a gyűrődés, a vetődés, a földrengés és a vulkáni tevékenység hatásait
- magyarázza a felszín lejtése, a folyó vízhozama, munkavégzőképessége és a felszínformálás közti összefüggéseket,
- ismeri hazánk fátlan élőlénytársulásainak főbb jellemzőit,
- ismeri az élőhely-életmód-testfelépítés összefüggéseit a rétek életközössége esetén,
- táplálékláncokat állít össze a megismert mezei növény- és állatfajokból,
- tisztában van a fátlan társulások természetvédelmi értékével,
- ismeri hazánk vízi és vízparti élőlénytársulásainak főbb jellemzőit,
- ismeri a vízi és szárazföldi élőhelyek környezeti tényezőit,
- ismeri az élőhely-életmód-testfelépítés összefüggéseit a vízi és vízparti életközösségek,
- táplálékláncokat állít össze a megismert vízi és vízparti növény- és állatfajokból,
- ismeri a vízhasznosítás és a vízszennyezés életközösségre gyakorolt hatásait,
- tisztában van a vízi társulások természetvédelmi értékével

Földrajz

7. évfolyam

Éves óraszám: 54

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve		Javasolt óraszám
Tájékozódás a földrajzi térben		4
Közvetlen lakókörnyezetünk földrajza		5
Magyarország földrajza		25
A Kárpát-medence térsége		8
Európa és a távoli kontinensek eltérő fejlettségű térségei, tipikus tájai	Közép- és Kelet-Európa földrajza	9
Rendszerezés, összefoglalás, gyakorlás		3
Összes óraszám:		54

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

- földrajzi térben való tájékozódást segítő hagyományos és digitális eszközök használata
- lakókörnyezet földrajzi jellemzőinek ismerete, természeti és társadalmi erőforrásainak bemutatása és értékelése
- szűkebb és tágabb környezetben földrajzi eredetű problémák azonosítása, okainak magyarázata
- Magyarország és a Kárpát-medence térségében

- a természeti és társadalmi-gazdasági erőforrások rendszerezése, csoportosítása, értékelése
- a természeti és társadalmi adottságok szerepének, jelentőségük időbeli változásainak, a területi fejlettség különbségeinek bemutatása
- hazai nagytájak, tájak, régiók, települések összehasonlítása, komplex és problémaközpontú vizsgálata
- a környezet- és a természetvédelem alapvető feladatainak, lehetőségeinek ismerete a földrajzi, környezeti eredetű problémák mérséklésében, megoldásában
- a helyi környezetkárosítás tágabb környezetre kiterjedő következményeinek megfogalmazása példák alapján, a globálissá váló környezeti problémák megnevezése, ok-okozati összefüggésekben való bemutatása
- Európa egészére, országcsoportokra, meghatározó jelentőségű országokra jellemző társadalmi-gazdasági folyamatok, valamint az ott előállított termékek és szolgáltatások megnevezése
- Európa tipikus tájainak, településeinek, térségeinek probléma- és értékközpontú jellemzése
- az Európai Unió társadalmi-gazdasági jellemzőinek ismertetése, világgazdasági szerepének igazolása példákkal.

Földrajz

8. évfolyam

Éves óraszám: 54

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve		Javasolt óraszám
Európa és a távoli kontinensek eltérő fejlettségű térségei, tipikus tájai	Észak-, Nyugat- és Dél-Európa földrajza	13
	Az Európán kívüli kontinensek földrajza	20
A földrajzi övezetesség rendszere		8
Életünk és a gazdaság: a pénz és a munka világa		10
Rendszerezés, összefoglalás, gyakorlás		3
Összes óraszám:		54

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

- a kontinensekre, országcsoportokra, meghatározó jelentőségű országokra jellemző társadalmi-gazdasági folyamatok, valamint az ott előállított termékek és szolgáltatások megnevezése
- a kontinensek tipikus tájainak, településeinek, térségeinek probléma- és értékközpontú jellemzése
- a nemzetközi szintű munkamegosztás és a fejlettségbeli különbségek kialakulásában szerepet játszó okok és következményeinek bemutatása
- a földrajzi övezetesség rendszerének bemutatása, az övezetek/övek kialakulásában szerepet játszó okok ismertetése, az övezetek/övek elhelyezkedésében lévő térbeli jellemzők ismertetése

- az egyes övezetek, övek főbb jellemzőinek összehasonlítása, velük összefüggésben lévő törvényszerűségek megfogalmazása
- a társadalmi-gazdasági fejlettségbeli különbségek leírására alkalmazott mutatók ismerete és értelmezése
- népesség- és településföldrajzi információk alapján jellemzők megfogalmazása, következtetések levonása
- a mindennapi életben jelen lévő pénzügyi tevékenységek, szolgáltatások értelmezése
- a vállalkozás működését befolyásoló tényezők megnevezése.

Biológia

7. évfolyam

Éves óraszám: 54

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
A biológia tudománya	3
Az élet kialakulása és szerveződése	6
Az élővilág fejlődése	6
Az élővilág országai	10
Bolygónk élővilága	19
Az életközösségek vizsgálata	10
Összes óraszám:	54

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

- a tanuló ismeri a biológia tudományának kutatási céljait, elismeri a tudósok munkáját és felelősségét, képet alkot a biológia fejlődéséről, érti a jelenkori kutatások jelentőségét,
- ismeri a baktériumok felépítését, egészségügyi, környezeti és biotechnológiai jelentőségüket,
- ismeri és megnevezi a sejtmagvas sejt típus legfontosabb alkotórészeit, megfogalmazza a sejtekben zajló életfolyamatok lényegi jellemzőit,
- össze tudja hasonlítani a növényi és az állati sejtek felépítését és működését,
- érti a többsejtűek szerveződési típusainak különbségét, szerepét a fajok elterjedésében és a köztük kialakult munkamegosztásban,
- ismeri az evolúciós fejlődés szempontjait, a földtörténeti időskálán el tudja helyezni ennek mérföldköveit, érti, hogy a mai emberi faj is az evolúció során alakult ki,
- értelmezni tudja a rátermettség és a természetes szelekció fogalmát,
- elfogadja, hogy minden ember egy fajhoz tartozik és a nagyraszok értékükben nem különböznek, a biológiai és kulturális örökségük az emberiség közös kincse,
- alaktani jellemzők alapján felismeri a fontosabb növény- és állatcsoportokat, ezekben besorolást végez,
- ismeri a gombák, a növények és az állatok testfelépítését, életműködéseit és életmódját,
- alapokon ismeri a földrészek, óceánok legjellegzetesebb növényeit és állatait,
- ismeri az élettelen környezeti tényezőket, és azok élőlényekre gyakorolt hatásait,
- ismeri az életközösségekben zajló anyagforgalom folyamatát, felismeri az élőlények közötti táplálkozási kapcsolatokat, a táplálkozási piramis összefüggéseit,

Biológia 8. évfolyam

Éves óraszám: 54

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
A természeti értékek védelme	8
Az élővilág és az ember kapcsolata, fenntarthatóság	10
Az emberi szervezet I. – Testkép, testalkat, mozgás	5
Az emberi szervezet II. – Anyagforgalom	8
Az emberi szervezet III. – Érzékelés, szabályozás	6
Szaporodás, öröklődés, életmód	10
Egészségmegőrzés, elsősegély	7
Összes óraszám:	54

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

- a tanuló az életformák sokféleségét megőrzendő értéként kezeli, felismeri a benne rejlő esztétikai szépséget, érvelni tud a biológiai sokféleség veszélyeztetése ellen,
- ismeri a hazai nemzeti parkok számát, területi elhelyezkedését, a védendő életközösségek alapvető jellemzőit,
- ismeri a növények gondozásának biológiai alapjait, a növénytermesztés élelmezési, ipari és környezeti jelentőségét,
- ismeri a haszonállatok tartási módjait, a nagyüzemi technológiák és a humánus állattartási módok közötti különbségeket,
- ismeri az emberi test főbb testtájait és testrészeit, arányait és szimmetriaviszonyait,
- ismeri az emberi bőr, a csontváz és a vázizomzat főbb elemeit, ezek kapcsolódási módjait, amozgási szervrendszer felépítése és az ember mozgásképessége közötti összefüggéseket,
- ismeri a gyakorolt sportok testi és lelki fejlesztő hatását, és a velük járó terheléseket, baleseti veszélyeket,
- ismeri az ember anyagforgalmi szervrendszereinek fontosabb szerveit, azok elhelyezkedését,
- ismeri a táplálkozási, keringési, légzési, kiválasztási szervrendszerek alapvető biológiai funkcióit, az életfolyamatok lépéseit,
- ismeri az anyagcsere betegségek kockázati tényezőit,
- ismeri az emberi szervezet állapotát, folyamatait jellemző fontosabb adatokat, azokat összefüggésbe tudja hozni a testi és lelki állapotával, egészségével,

- ismeri az ideg- és hormonrendszer alapvető biológiai funkcióit, értelmezni tudja az szabályozás elvét,
- ismeri az érzékszervek felépítését és működését, az érzékelés folyamatát,
- ismeri az immunrendszer főbb szerveit, sejtjes elemeit és kémiai összetevőit,
- ismeri az emberi egyedfejlődés főbb szakaszait, az emberi nemek testi különbözőségeit,
- tisztában van a felelős szexuális magatartás ismérveivel, értékeli a szexualitás egyéniéletviteli és párkapcsolati jelentőségét,
- ismeri a kórokozó, a fertőzés és a járvány fogalmait, megkülönbözteti a vírusos és bakteriálisfertőzőbetegségeket,
- fel tudja mérni a baleseti sérülések kockázatait, a bekövetkezett balesetek esetében felismeri a sérülés, vérzés vagy mérgezés jeleit, ezekről megfelelőbeszámolót tud adni,
- a bekövetkezett balesetet, rosszullétet felismeri, segítséget, mentőt tud hívni, valamint a tőleelvárható módon, életkori sajátosságainak megfelelően elsősegélyt tud nyújtani,

- ismeri és alkalmazni tudja az alapszintűújraélesztési eljárásokat,

Tantárgy neve: Kémia

7. évfolyam

Éves óraszám: 54 óra

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Bevezetés a kémiába	8
Kémiai alapismeretek	14
Az atomok felépítése	8
Az anyagok szerkezete és tulajdonságaik	13
A kémiai átalakulások	11
Összes óraszám:	54

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

- ismeri egy egyszerű laboratórium felépítését, anyagait és eszközeit;
- ismeri a halmazállapot-változásokat, konkrét példát tud mondani a természetből (légköri jelenségek) és a mindennapokból;
- tudja, hogy a keverékek alkotórészeit az alkotórészek egyedi tulajdonságai alapján választhatjuk szét egymástól, ismer konkrét példákat az elválasztási műveletekre (pl. bepárlás, szűrés, üleptetés);
- tudja a tanult köznapi anyagok legfontosabb tulajdonságait és az anyagok vizsgálatának egyszerű módszereit;
- ismeri a természettudományos vizsgálatok során alkalmazott legfontosabb mennyiségeket és azok kapcsolatát;
- képes egyszerű kísérletek elvégzésére és elemzésére az elemekkel, vegyületekkel és keverékekkel kapcsolatban;
- különbséget tesz elem, vegyület és keverék között;
- tudja, hogy melyek az anyag fizikai tulajdonságai;
- különbséget tesz elemi részecske és kémiai részecske, valamint atom, molekula és ion között;
- szöveges leírás vagy kémiai szimbólum alapján megkülönbözteti az atomokat, molekulákat és ionokat;
- ismeri a legfontosabb elemek vegyjelét, illetve vegyületek képletét;
- tudja, hogy az atom atommagból és elektronburokból épül fel;

- fel tudja írni a kisebb atomok elektronszerkezetét a héjakon lévő elektronok számával (Bohr-féle atommodell);
- érti egyszerű molekulák kialakulását (H_2 , Cl_2 , O_2 , N_2 , H_2O , HCl , CH_4 , CO_2), és fel tudja írni a képletüket;
- érti az egyszerű ionok kialakulását (Na^+ , K^+ , Mg^{2+} , Ca^{2+} , Al^{3+} , Cl^- , O^{2-}), az ionvegyületek képletének megállapítását;
- ismeri a köznapis anyagok molekula- és halmazszerkezetét (hidrogén, oxigén, nitrogén, víz, metán, szén-dioxid, gyémánt, grafit, vas, réz, nátrium-klorid);

8. évfolyam

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Kémiai reakciók	9
Kémia a természetben	9
Az anyag átalakításra kerül	13
Kémia a mindennapokban	14
Kémia és környezetvédelem	9
Összes óraszám:	54

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

- a részecskemoddell alapján értelmezi az egyszerű kémiai reakciókat;
- ismeri a kémiai reakciók végbemenetelének legalapvetőbb feltételeit (ütközés, energia);
- ismeri a köznapi élet szempontjából legalapvetőbb kémiai reakciókat (pl. égési reakciók, egyesülések, bomlások, savak és bázisok reakciói, fotoszintézis);
- ismer sav-bázis indikátorokat, érti felhasználásuk jelentőségét;
- ismeri a katalizátor fogalmát, érti a katalizátorok működési elvének lényegét;
- ismeri a korrózió fogalmát és a fémek csoportokba sorolását korrózióállóságuk alapján, érti a vas korróziójának lényegét, valamint a korrózióvédelem módjait;
- ismeri természeti környezetének, azon belül a légkörnek, a kőzetburoknak, a természetes vizeknek és az élővilágnak a legalapvetőbb anyagait;
- érti a globális klímaváltozás, a savas esők, az ózonréteg károsodásának, valamint a szmogoknak a kialakulását és emberiségre gyakorolt hatását;
- példákat tud mondani a környezetében előforduló leggyakoribb, levegőt, vizet és talajt szennyező forrásokra;
- konkrét példákat tud mondani arra, hogy hogyan mérsékelje a környezetszennyezést (pl. energiatakarékosság, szelektív hulladékgyűjtés, tudatos vásárlás).
- tisztában van vele, hogy az életfolyamatainkhoz szükséges anyagokat a táplálékunkból vesszük fel zsírok, fehérjék, szénhidrátok, ásványi sók és vitaminok formájában;
- tud érvelni a változatos táplálkozás és az egészséges életmód mellett;
- képes a forgalomban lévő kemikáliák (növényvédő szerek, háztartási mosó- és tisztítószerek) címkéjén feltüntetett használati útmutató értelmezésére, azok felelősségteljes használatára;
- tudja, hogy a különféle ásványokból, kőzetekből építőanyagokat (pl. meszet, betont, üveget) és fémeket (pl. vasat és alumíniumot) gyártanak;
- ismeri a kőolaj feldolgozásának módját, fő alkotóit, a szénhidrogéneket, tudja, hogy ezekből számos termék (motorhajtóanyag, kenőanyag, műanyag, textília, mosószer) készül.

Tantárgy neve: fizika

Éves óraszám: 54

8 . évfolyam

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Bevezetés a fizikába	4
Elektromosság a háztartásban	14
Világítás, fény, optikai eszközök	12
Hullámok	10
Égi jelenségek megfigyelése és vizsgálata	10
Környezetünk globális problémái	4
Összes óraszám:	54

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

- Ismerje az alapvető fizikai mennyiségek jelét és mértékegységét.: feszültség, áramerősség, ellenállás
- Tudjon egyszerű méréseket végezni (hőmérséklet, tömeg)
- Ismerje az elektromos áram fogalmát, kialakulását.
- Ismerje a villamos energia felhasználását a háztartásban, az energiatakarékosság módozatait. Tudja mik az áramütés hatásai, az érintésvédelem rendszerei és szabályai, ismerje fel a háztartásban előforduló áramütés –veszélyes helyzeteket, a rövidzárlat, a földelés és a biztosíték szerepét. Ismerje az egyszerű áramkör részeit.
- Tudja, mit jelent az elektromos vezető és szigetelő fogalma, nevezzen meg példákat. Ismerje az állandó mágnest.
- Nevezzen meg háztartásban használt fényforrásokat, az általuk kibocsátott fény tulajdonságait (szín , fényerősség, energiahatékonyság) Jellemezze a fény terjedését, a szabályos visszaverődést (síktükör) .
- Tudjon példákat mondani a fénytörés jelenségére (gyújtó és szórólencse) . Ismerje a szemlencse működésének fizikai magyarázatát. Tudjon példákat megnevezni a hullám mozgásra (rugalmas kötélen, rugón, a víz hullámozása, a levegő hullámozása)
- Ismerje az összefüggést a levegő hullámozása, a hang kialakulás és a hallás folyamata között.
- Tudja mi az a fény és hangszennyezés, és mit tehetünk elkerüléséért.
- Ismeri a világűr kutatásának néhány kérdését.
- Ismeri a csillag, bolygó , hold fogalmát, alapvető tulajdonságait.
- Tudja a Nap legfontosabb fizikai jellemzőit, energiatermelését.
- Tudja a Naprendszer bolygóinak nevét, felépítésüket. ismeri a Föld mozgásait, ezek következményeit.
- Tudja mi az az ökológiai lábnyom és a környezet tudatosság.

Fizika

7. évfolyam

Éves óraszám: 54 óra

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Bevezetés a fizikába	5
Az energia	8
Mozgás közlekedés és sportolás közben	10
Lendület és egyensúly	10
Víz, levegő és szilárd anyagok a háztartásban és környezetünkben	14
Környezetünk globális problémái	7
Összes óraszám:	54

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

- Használja helyesen a közismert mértékegységeket: A hosszúság, távolság, idő, sebesség, térfogat, tömeg, hőmérséklet, nyomás jele és mértékegységei.
- Ismerje az energia fogalmát, a zöld és a fosszilis energiákat. Ismerje az energiatermelés környezeti hatásait, az energiatakarékosság módjait.
- Tudja a különbséget különböző táplálékok energiataralma között. Ismerje fel a különböző mozgástípusokat.
- Tudjon egyszerű számításokat végezni az egyenes vonalú egyenletes mozgást végző testtel: A mozgást végző test sebessége a megtett út és az ehhez szükséges idő ismeretében.
- Ismerje az átlagsebesség fogalmát és ki tudja azt számítani.
- Értelmezze a gyorsuló, kanyarodó és fékező autóra ható erőket. Ismerjen gyakorlati példákat a rugalmas és rugalmatlan alakváltozásokra, a periódusos és a körmozgásra.
- Tudja jellemezni az anyag egyes halmazállapotait, a halmazállapot változásokat.
- Tudjon ezekre gyakorlati példát mondani, az időjárási jelenségek témaköréből. ismerje a levegő fizikai tulajdonságait (hőmérséklet, páratartalom).
- Tudja, hogy a széles körben használt technológiák milyen környezetkárosító hatással járhatnak. Ismerje az éghajlatváltozás problémáit és lehetséges okait.

Digitális kultúra

5. évfolyam

Éves óraszám: 36 óra

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Algoritmizálás és blokkprogramozás	7
Online kommunikáció	2
Robotika	5
Szövegszerkesztés	8
Bemutatókészítés	5
Multimédiás elemek készítése	4
Az információs társadalom, e-Világ	3
A digitális eszközök használata	2
Összes óraszám:	36

Továbbhaladás feltételei:

- Tudja lépésekre bontani tevékenységét, algoritmus, adat, folyamat fogalma.
- Tudjon levelet írni.
- Tudjon a robotnak alap utasításokat adni.
- Tudjon önállóan létrehozni feladat kapcsán szöveges dokumentumot a tanuló
- Tudjon bemutató diát szerkeszteni szöveggel, képpel.
- Tudja önállóan kezelni az operációs rendszer mappáit, fájljait.
- Tudjon létrehozni prezentációt.
- Ismerje egy bittérképes rajzóprogram használatát, azzal ábrát készít.
- Tudjon önállóan keresni információt.
- Tudja önállóan használni a digitális eszközök alapszolgáltatásait.

Digitális kultúra

6. évfolyam

Éves óraszám: 36 óra

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Algoritmizálás és blokkprogramozás	7
Online kommunikáció	3
Robotika	6
Szövegszerkesztés	6
Bemutatókészítés	5
Multimédiás elemek készítése	4
Az információs társadalom, e-Világ	3
A digitális eszközök használata	2
Összes óraszám:	36

Továbbhaladás feltételei:

- Ismerje a ciklus fogalmát.
- Tudja önállóan használni az online kommunikációs csatornákat.
- Tudjon algoritmust készíteni lépésekre bontással.
- Tudja a tartalomnak megfelelően kialakítani a szöveges dokumentum szerkezetét.
- Tudjon létrehozni szöveget, képet tartalmazó prezentációt.
- Ismerje egy bittérképes rajzolóprogram használatát, tudjon azzal ábrát készíteni.
- Tudjon önállóan keresni információt.
- Tudja önállóan használni az operációs rendszer felhasználói felületét.

Digitális kultúra

7. évfolyam

Éves óraszám: 36 óra

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Algoritmizálás és blokkprogramozás	8
Online kommunikáció	2
Robotika	5
Szövegszerkesztés	4
Bemutatókészítés	4
Multimédiás elemek készítése	3
Táblázatkezelés	6
Az információs társadalom, e-Világ	2
A digitális eszközök használata	2
Összes óraszám:	36

Továbbhaladás feltételei:

- Tudja az algoritmikus gondolkodást segítő informatikai eszközöket és szoftvereket használni.
- Tudja használni az elektronikus kommunikáció lehetőségeit (telefon, e-mail)
- Tudjon mozgásokat vezérelni szimulált vagy valós környezetben.
- Tudjon önállóan létrehozni szöveges dokumentumokat.
- Tudjon önállóan bemutatót készíteni.
- Tudjon digitális eszközökkel önállóan rögzíteni és tárolni képet.
- Tudjon adatokat táblázatos formába rendezni és formázni.
- Legyen tisztában a hálózatokat és a személyes információkat érintő fenyegetésekkel, alkalmazza az adatok védelmét biztosító lehetőségeket;
- Ismerje, használja a digitális hálózatok alapszolgáltatásait.

Digitális kultúra

8. évfolyam

Éves óraszám: 36 óra

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Algoritmizálás és blokkprogramozás	7
Online kommunikáció	3
Robotika	4
Szövegszerkesztés	4
Bemutatókészítés	4
Multimédiás elemek készítése	3
Táblázatkezelés	6
Az információs társadalom, e-Világ	3
A digitális eszközök használata	2
Összes óraszám:	36

Továbbhaladás feltételei:

- Tudjon egyszerű algoritmusokat elemezni és készíteni.
- Tudja használni az online kommunikációs csatornákat.
- Ismerje az ismétlés és az elágazás algoritmusát.
- Tudjon egy adott feladat kapcsán önállóan létrehozni szöveges dokumentumokat.
- Ismerje a prezentációkészítés alapszabályait, és azokat alkalmazza.
- Tudjon képet, hangot rögzíteni szkennelrel, digitális fényképezőgéppel, okostelefonnal.
- Tudja az adatokat táblázatos formába rendezni és formázni.
- Ismerje és online gyakorolja az állampolgári jogokat és kötelességeket.
- Tudja önállóan használni az operációs rendszer felhasználói felületét.

Tánc és dráma

5. évfolyam

Éves óraszám: 36

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Az eddig tanult táncstílusok motívumkészletének erősítése, bővítése, ritmikai finomítása.	
Újabb táncstílusok, tánc típusok megismerése.	
Népdalok, népzene, népijátékok ismeretének bővítése	
Összes óraszám:	

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

- A folyamatos, de sokszor új szempontokat hozó ismétlés által a meglévő motívumkészlet ritmikai, plasztikai pontosítása, finomítása.
- A tanár mozdulatainak puszta követésétől fokozatosan haladás az önálló táncolás felé.
- Lehetőség szerint közösségi élmények, tapasztalatok szerzése a táncos kulturális élettel kapcsolatban (táncelőadás, táncszínház, tánc ház közös látogatása, értékelése, a tapasztalatok megbeszélése).
- Az IKT-eszközök jelentőségének és használatának fokozatos tudatosítása a tánckultúrával kapcsolatban.
- A magyar néptánc-hagyomány alapvető tánc típusai és a három nagy táncdialektus ismerete, a tanult táncok elhelyezése ebben a rendszerben.

Tánc és dráma

6. évfolyam

Éves óraszám: 36

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Összes óraszám:	

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

Tánc és dráma

Éves óraszám: 36

7. évfolyam

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Összes óraszám:	

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

Dráma és színház

8. évfolyam

Éves óraszám: 36

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Szabályjátékok, népi játékok	5
Dramatikus játékok (szöveggel, hanggal, bábbal, zenével, mozgással, tánccal)	4
Rögtönzés	5
Saját történetek feldolgozása	5
Műalkotások feldolgozása	3
Dramaturgiai alapfogalmak	3
A színház kifejezőeszközei (szöveg, hang, báb, zene, mozgás, tánc)	2
Színházi műfajok, stílusok	4
Színházi előadás megtekintése	5
Összes óraszám:	36

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

A tanuló legyen képes:

- felfedezni a tér, az idő, a tempó, a ritmus sajátosságait és összefüggéseit
- megfigyelni, azonosítani és értelmezni a tárgyi világ jelenségeit
- koncentrált figyelemmel végezni a játékszabályok adta keretek között tevékenységeit
- együttműködésre és konszenzus kialakítására
- felfedezni a feszültség élményét és szerepét a dramatikus tevékenységekben
- felismerni a helyzetek feldolgozása során a szerkesztésben rejlő lehetőségeket
- felfedezni a szerepbe lépésben és az együttjátzásban rejlő lehetőségeket

- felismerni és alapszinten alkalmazni a kapcsolat létrehozásának és fenntartásának technikáit
- megkülönböztetni és alapszinten alkalmazni a dramaturgiai alapfogalmakat
- értelmezni a megélt, a látott-hallott-olvasott, a kitalált történeteket a különböző dramatikus tevékenységek révén
- alkalmazni a tanult dramatikus technikákat a helyzetek megjelenítésében
- műalkotások feldolgozása során felismerni és megvizsgálni a problémahelyzeteket és azok lehetséges megoldási alternatíváit
- felismerni és azonosítani a dramatikus szituációk jellemzőit (szereplők, viszonyrendszer, cél, szándék, akarat, konfliktus, feloldás)
- felismerni és azonosítani a dráma és a színház formanyelvi sajátosságait a látott előadásokban
- alapvető színpadi műfajok felismerésére és megkülönböztetésére

Etika

5. évfolyam

Éves óraszám:36

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Éntudat – Önismeret	10
Család – Helyem a családban	13
Társas tudatosság és társas kapcsolatok – Helyem a társas-lelkületi közösségekben	13
Összes óraszám:	36

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

- Reálisan értékeli helyzetét, fejlődési célokat fogalmaz meg, terveket készít ezek megvalósítására.
- A családjában és ismeretségi körében talál olyan mintákat, amelyek példaként szolgálnak számára.
- Döntései meghozatalakor figyelembe veszi a saját értékeit is.
- Megfogalmazza, hogy a szeretetnek, a bizalomnak, tiszteletnek milyen szerepe van a családban, a barátságokban és a párkapcsolatokban;
- Megfelelő döntéseket hoz arról, hogy az online térben, milyen információkat oszthat meg önmagáról.
- Aktívan vesz részt az órákon, házi feladatait elkészíti, gyűjtőmunkát végez.

Etika

6. évfolyam

Éves óraszám:36

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
A társas együttélés kulturális gyökerei: Nemzet – helyem a társadalomban	11
A természet rendjének megőrzése, a fenntartható jövő	13
Az európai kultúra emberképe, hatása az egyén értékrendjére	12
Összes óraszám:	36

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

- Azonosítja azokat a kulturális különbségeket, helyzeteket, amelyek etikai dilemmákat vetnek fel, és véleményt alkot róluk;
- Értékeli az etikus és nem etikus cselekvések következményeit;
- A csoporthoz való csatlakozás, vagy az onnan való kiválás esetén összeveti a csoportnormákat és a saját értékrendjét.
- Megfogalmazza személyes felelősségét a természeti és tárgyi környezet iránt
- Döntéseket hoz arról, hogy mit tehet a fenntarthatóság megvalósításához,
- Az emberi tevékenység környezetre gyakorolt hatásaival kapcsolatos ismereteit frissíti.
- Képes a helyzetnek megfelelő érzelmek kifejezésére.
- Igazságos és megbocsátó magatartásra saját életéből példákat hoz;
- Saját életében igyekszik alkalmazni a kölcsönös tolerancia elveit.
- A környezetben fellelhető vallások néhány szokásának, ünnepének megismerése.
- Aktívan vesz részt az órákon, házi feladatait elkészíti, gyűjtőmunkát végez, beszámolót készít

Etika

7. évfolyam

Éves óraszám:36

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Éntudat - Önismeret	10
Család - Helyem a családban	13
Társas tudatosság és társas kapcsolatok - Helyem a társas-lelkületi közösségekben	13
Összes óraszám:	36

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

- Ismer testi és mentális egészséget őrző tevékenységeket és felismeri a saját egészségét veszélyeztető hatásokat.
- Különbséget tesz a valóságos és a virtuális identitás között, felismeri a virtuális identitás jellemzőit.
- Célokat tűz ki maga elé, és azonosítja a saját céljai eléréséhez szükséges főbb lépéseket
- Felismeri a családban betöltött szerepeket és feladatokat; egyre reálisabban a saját szerepét és feladatait;
- Azonosít néhány, a családban előforduló konfliktust, felismeri a család életében bekövetkező nehéz helyzeteket, és megfogalmazza, hogy milyen módon kezelhetők ezek
- A család társadalmi funkciói értelmezése, a családszerkezet sokfélesége.
- A serdülőkor problémái között a párkapcsolat kialakulásának feltételeivel tisztában van.
- Felismeri a konfliktus kialakulására utaló jelzéseket;
- Rendelkezik tapasztalatokkal, érvekkel a konfliktusok megelőzésére és megoldási javaslatokkal a konfliktusok megoldására;
- Aktívan vesz részt az órákon, házi feladatait elkészíti, gyűjtőmunkát végez, beszámolót készít

Etika

8. évfolyam

Éves óraszám:36

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
A társas együttélés kulturális gyökerei: Nemzet – helyem a társadalomban	11
A természet rendjének megőrzése, a fenntartható jövő	13
Az európai kultúra emberképe, hatása az egyén értékrendjére	12
Összes óraszám:	36

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

- Tisztában van saját érdeklődési körével és meg tudja indokolni pályaválasztási elképzeléseit.
- Nyitott és segítőkész a nehéz helyzetben levő személyek iránt.
- A felelősségvállalás, bocsánatkérés és a jóvátétel szerepének felismerése a kapcsolatok helyreállításában
- Tud a fizikális vagy digitális térben információkat gyűjteni.
- Ismeri az alapvető emberi jogokat
- Az egyén és közösség értékítéletének ütköztetése;
- A saját értékrendnek megfelelő és ellentmondó viselkedés gyakorlása;
- A zsidóság és a kereszténység, világképeinek fő vonásai, fő tanításaik megismerése;
- Ismeri a vallás szerepének jelentőségét az emberek életében.
- Különbséget tud tenni a környezetet építő vagy károsító tevékenység között.
- Aktívan vesz részt az órákon, házi feladatait elkészíti, gyűjtőmunkát végez, beszámolót készít

TECHNIKA és TERVEZÉS

5. évfolyam

Éves óraszám: 36 óra

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakörök neve:	Óraszám
Anyagok és alakításuk	6
Műszaki kommunikáció	4
Papír	6
Textil	6
Természetes és mesterséges faanyagok	10
Közlekedési alapismeretek	2
Háztartástechnika	2
Összes óraszám	36

A továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

- a tanuló ismerje és csoportosítsa az energifajtákat
- ismerje a méretmegadás feltételeit, a műszaki rajzon azonosítani tudja a műszaki rajzjeleket
- ismerje a kicsinyítés-nagyítás jelentőségét
- a papír-fa-textil tulajdonságait ismerje
- papír-fa maketteket, modelleket tanári minta alapján vagy megadott szempontok szerint egyéni tervek alapján el tud készíteni
- a papír-fa-textil anyagok legfontosabb megmunkálási műveleteit ismeri
- a papír-fa-textil megmunkáló szerszámait célszerűen és balesetmentesen használja
- ismerje és alkalmazni tudja az alapvető közlekedésbiztonsági ismereteket
- ismerje a közlekedés fejlődéstörténetét
- ismerje a gyalogos és városi közlekedés rendszerét
- ismerje és használni tudja a háztartás legfontosabb eszközeit, gépeit

TECHNIKA és TERVEZÉS

6. évfolyam

Éves óraszám: 36 óra

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakörök neve:	Óraszám
Műszaki kommunikáció	2
Természetes és mesterséges faanyagok	4
Fémek	8
Műanyagok	6
Gépek, gépelemek	6
Elektromos áram, elektromos áramkör	6
Közlekedési alapismeretek	2
Háztartástechnika	2
Összes óraszám	36

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

- ismerje a méretmegadás feltételeit, a műszaki rajzon azonosítani tudja a műszaki rajzjeleket
- ismerje a kicsinyítés-nagyítás jelentőségét
- ismerje fel és alkalmazza a vetületi ábrázolást
- a fémek és műanyagok tulajdonságait ismerje
- fa-fém-műanyag maketteket, modelleket tanári minta alapján vagy megadott szempontok szerint egyéni tervek alapján el tud készíteni
- a fa-fém-műanyag anyagok legfontosabb megmunkálási műveleteit ismeri
- a fa-fém-műanyag megmunkáló szerszámait célszerűen és balesetmentesen használja
- ismerjen meg, majd önállóan tudjon használni új szerszámokat
- tapasztalatokat szerez a környezetében lévő néhány elektromossággal működő gépek működéséről és használatáról
- ismerje a kerékpáros közlekedés szabályrendszerét
- ismerje a közúti-, vasúti-, légi- és vízi közlekedés rendszerét
- ismerje és használni tudja a háztartás legfontosabb eszközeit, gépeit

TECHNIKA és TERVEZÉS

7. évfolyam

Éves óraszám: 36 óra

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakörök neve:	Óraszám
Műszaki kommunikáció	2
Mechanikai hajtások, mechanizmusok	6
Gépek felépítése, gépelemek	6
Elektromos áramkör, kapcsolások	6
Környezetünk gépei, gépszerelési gyakorlatok	6
Az irányítástechnika alapjai: vezérlés-szabályozás	4
Áramköri modell tervezése és kivitelezése	2
Közlekedési alapismeretek	2
Háztartástechnika	2
Összes óraszám	36

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

- alkalmazza a tanult műszaki rajzjeleket
- felismer és azonosít egyszerű mechanizmusokat, tulajdonságait elemzi, összehasonlítja
- gépet modellez minta, tanári útmutatás, ábra, műszaki leírás vagy önálló terv alapján
- önállóan elemzi a gépek felépítését a gépelemek kapcsolata és feladatuk szerint
- felismeri a gépek szerkezeti és használati jellemzők kapcsolatát
- alkalmazza a forma és funkció összefüggéseit, önállóan választ szerszámot, eszközt
- a legfontosabb áramköri jeleket ismeri és alkalmazza
- áramköri kapcsolásokat ismeri és jellemezni tudja
- ismeri a környezetében levő néhány gépnek az alapvető feladatát
- ismeri és alkalmazza gépek biztonságos üzemeltetését, használatát
- el tud végezni egyszerű beállítási, karbantartási, szerelési és javítási feladatot a környezetében található szerkezeteken
- megismeri az irányítástechnika és az automatizálás alapjait
- elektronikai áramkört tud készíteni kapcsolási rajz és leírás alapján
- ismerje és alkalmazni tudja az alapvető közlekedésbiztonsági ismereteket
- ismerje a közúti közlekedés rendszerét
- ismerje és használni tudja a háztartás legfontosabb eszközeit, gépeit

Testnevelés és egészségfejlesztés

5. évfolyam

Éves óraszám: 180

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Gimnasztika és rendgyakorlatok – prevenció, relaxáció	25
Atlétikai jellegű feladatmegoldások	32
Torna jellegű feladatmegoldások	23
Sportjátékok	47
Testnevelési és népi játékok	17
Önvédelmi és küzdősportok	20
Alternatív környezetben úzhető mozgásformák	16
Összes óraszám:	180

Továbbhaladás feltétele- minimum követelmény:

Utánzó gimnasztikai gyakorlatok, rajtgyakorlat vezényszavainak ismerete, labdavezetés ügyesebbik kézzel

A gyógytestnevelő tanárok a helyi tanterv (tanmenet) készítésekor a Gyógytestnevelés témakör óraszámát az adott intézményben gyógytestnevelés-óraóra szánt éves óraszám 30-50%-ában állapíthatják meg a többi témakör óraszámának terhére. A Gyógytestnevelés témakör óraszámát, illetve az egyes témakörök óraszámcsökkentésének mértékét a gyógytestnevelésen résztvevő tanulók betegségének, elváltozásának figyelembevételével határozza meg a gyógytestnevelő tanár.

Témakör	Gimnasztika és rendgyakorlatok – prevenció és relaxáció	Órakeret 25 óra
<p>– 4-8 ütemű szabad-, társas és kéziszergyakorlatok</p> <p>– Alakzatok (oszlop-, vonal-, kör- és szétszórt alakzat) alkalmazó gyakorlása</p> <p>– Menet- és futásgyakorlatok különböző alakzatokban</p> <p>– A gyakorlatvezetési módszerek megértése, a gyakorlatok tanári utasításoknak megfelelő végrehajtása</p> <p>– A terhelések utáni nyújtó gyakorlatok</p> <p>– Az egyszerűbb relaxációs technikák</p> <p>Gyógytestnevelés:</p> <p>A gimnasztikai gyakorlatok során a tanulók elsajátítják azokat a gyakorlatelemeket, 2-4-8 ütemű gyakorlatokat, amelyek az elváltozásuk, betegségük pozitív irányú megváltozását elősegíti.</p>		

Témakör	Sportjátékok	Órakeret 47 óra
<p>Két választott sportjáték</p> <p>Folyamatos csapatjáték</p> <p>Kosárlabda:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Labdavezetés irányváltásokkal, ritmusos labdavezetés, hosszú indulás, együtemű megállás folyamatos labdavezetésből, kétütemű megállás egy és két labdaleütésből, sarkazás, labdavezetés közben történő egyszerűbb irányváltoztatási módok elsajátítása megadott feltételekkel • Labdaátadások kétkezes mellsővel, illetve egykezes tolt átadással helyben, különböző irányokba történő kilépéssel és mozgásból mozgó társnak • A helyből történő kosárra dobás helyből, majd egy leütésből fektetett dobás • Létszámazonos kisjátékok • Alapvető szabályok, mint a lépésszabály, a kétszer indulás szabálya • Létszámazonos mérkőzésjátékok szabálmódosításokkal 		

Röplabdázás:

- A labda nélküli alaphelyzet, valamint az érkező labdához történő helyezkedés tudatosítása
- A kosárérintés, az alkarérintés, az alsó egyenes nyitás jellegzetes mozgásdinamikájának elsajátítása egyéni és páros gyakorlatokban
- Kisjátékokban (2-2, 3-3, 4-4) a nyitásfogadás, törekvés a három érintéssel történő játékra könnyített feltételek mellett
- Helyezkedési módok megismerése a különböző csapatlétszámú játékokban
- Forgásszabály módosított alkalmazása

Gyógytestnevelés: a különböző mozgásszervi elváltozással, illetve belgyógyászati betegséggel rendelkező tanulók megismerkednek a sportjátékok adaptált formáival. A megismert sportjátékok adekvát alkalmazása elősegíti a rendszeres testedzés beépítését a mindennapi életbe, az egészségi állapot és a teljesítőképesség pozitív irányú megváltozását. A gyógytestnevelés-óra keretében a sportjátékok rekreációs lehetőségként és az élethosszig tartó fizikai aktivitásra való felkészülés részeként jelennek meg.

Témakör**Atlétikai jellegű feladatmegoldások****Órakeret
32 óra**

- Futóiskolai és futófeladatok
- Ugrófeladatok el- és felugrással, akadályokra és akadályok átugrásával
- Rajtgyakorlatok, rajtversenyek különböző testhelyzetekből, térdelőrajt 20–30 m kifutással időre, sprintfutások
- Dobógyakorlatok
- Távolugrás lépő technikával, rövid nekifutásból emelt elugró helyről és elugró sávból 4–10 lépés nekifutásból
- Felugrások egy lábról gumiszalagra, lécre, szemből és oldalról nekifutással 5–7 lépésből, átlépő, hasmánt technikával
- Folyamatos futások egyenletes ritmusban és tempóváltással 6-8 percen keresztül

Gyógytestnevelés: atlétikai jellegű feladatokkal tovább fejleszthető a tanulók állóképessége. A differenciált, egyénre (szabott) adaptáltan megvalósuló futó-, szökdelő- és ugrófeladatok

elősegítik a keringési rendszer és a mozgásműveltség fejlesztését. A dobógyakorlatok differenciált alkalmazásával jól fejleszthető a tanulók törzsizomzata.

Témakör	Torna jellegű feladatok	Órakeret 23 óra
<p>– A téri tájékozódó képesség és egyensúlyérzék, valamint a torna jellegű feladatmegoldások szempontjából fontos motorikus képességek (erő, ízületi mozgékonyosság, izomérzékelés) további fejlesztése</p> <p>– A rendelkezésre álló és a célnak megfelelő tornaszereken statikus testhelyzetek, támlázások, támaszcserék, lendületek, ellendülések, fellendülések, fel-, le- és átugrások végrehajtása</p> <p>– Mászókulcsolással mászás (kötélen), vándormászás lefelé; függeszkedési kísérletek, mászóversenyek</p> <p>Talajon:</p> <ul style="list-style-type: none">• Gurulóátfordulások előre-hátra különböző testhelyzetekből különböző testhelyzetekbe• Fejállás• Kézállásba fellendülés segítségadással, falnál és önállóan• Kézénátfordulás oldalra mindkét irányba• Híd, mérlegállás és spárga kísérletek végrehajtásának tökéletesítése <p>Ugrószekevényen:</p> <ul style="list-style-type: none">• Keresztbe állított ugrószekevényen guggoló átugrás• Hosszába állított ugrószekevényen felguggolás után, függőleges repülés (leugrás) <p>Gerendán:</p> <ul style="list-style-type: none">• (Lányoknak) Érintőjárás; hármas lépés fordulatokkal, szökdelésekkel is; mérlegállás <p>Gyűrűn:</p> <ul style="list-style-type: none">• (Fiúknak) Érintő magas gyűrűn: függésben térd- és sarokemelések; alaplendület; zsugorlefuggés; lefuggés; fellendülés lebegő függésbe; hátsó függésből emelés lebegő függésbe; homorított leugrás <p>Gyógytestnevelés:a torna jellegű gyakorlatok a kontraindikált gyakorlatok kivételével elősegítik a törzsizomzat fejlesztését, a biomechanikailag helyes testtartás kialakítását.</p>		

Témakör	Alternatív környezetben űzhető mozgásformák	Órakeret 16 óra
<ul style="list-style-type: none"> A szabadban végezhető sportágak ismeretének bővítése (futás, görkorcsolya, streetball, asztalitenisz, tollaslabda, jóga, kerékpározás) <p>Gyógytestnevelés: a megismert szabadban végzett sportok, testgyakorlatok</p>		

Témakör	Testnevelési és népi játékok	Órakeret 17 óra
<ul style="list-style-type: none"> A figyelemmegosztást igénylő egyszerű fogó- és futójátékokban (pl. keresztező fogó, mozgásutánzó fogók, labdavezetési fogók) a teljes játékteret felölelő mozgásútvonalak kialakítása, az üres területek felismerése, a játéktér határainak érzékelése A tanulók fokozott kreativitására, együttműködésre épülő, összetett kimentési módokat megvalósító fogójátékok gyakorlása A labdával és egyéb eszközökkel történő manipulatív mozgásformák gyakoroltatása egyénileg, párban és csoportokban, a mozgásvégrehajtás hibaszázalékának csökkentésére törekedve, időkénszer bekapcsolásával Az egyszerű és választásos reakcióidőt fejlesztő páros és csoportos versengések alkalmazása A logikai, algoritmikus és egyéb problémamegoldó gondolkodást igénylő mozgásos játékok gyakorlása (pl. amőba váltóversenyben) <p>Gyógytestnevelés: keretében a különböző mozgásszervi elváltozással, illetve belgyógyászati betegséggel rendelkező tanulók megismerkednek azokkal a testnevelési és népi játékokkal, amelyeket elváltozásuktól, illetve betegségtől függetlenül végezhetnek.</p>		

Témakör	Önvédelmi és küzdő- feladatok	Órakeret 20 óra
<ul style="list-style-type: none"> Az előre, hátra és oldalra történő társas eséstechnikák gyakorlása (pl.: társ által övvel lábat meghúzva, térdelőtámaszból a társ általi kézkihúzással) Földharcjátékok leszorítási technikák végrehajtására törekedve <p>Gyógytestnevelés: megismeri az önvédelmi és küzdősportok azon technikai gyakorlatait, amelyek az egészségi állapotával kapcsolatban nem ellenjavalltak.</p>		

Testnevelés és egészségfejlesztés

6.évfolyam

Éves óraszám: 180

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Gimnasztika és rendgyakorlatok – prevenció, relaxáció	25
Atlétikai jellegű feladatmegoldások	32
Torna jellegű feladatmegoldások	23
Sportjátékok	47
Testnevelési és népi játékok	17
Önvédelmi és küzdősportok	20
Alternatív környezetben úzhető mozgásformák	16
Összes óraszám:	180

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

4-8 ütemű gyakorlatok, dobóterpesz és dobás, mindkét kézzel történő labdavezetés

A gyógytestnevelő tanárok a helyi tanterv (tanmenet) készítésekor a Gyógytestnevelés témakör óraszámát az adott intézményben gyógytestnevelés-órára szánt éves óraszám 30-50%-ában állapíthatják meg a többi témakör óraszámának terhére.

Témakör	Gimnasztika és rendgyakorlatok – prevenció és relaxáció	Órakeret 25 óra
	<ul style="list-style-type: none">A leggyakrabban alkalmazott statikus és dinamikus gimnasztikai elemek elnevezésének, technikai végrehajtásának önálló alkalmazása4-8 ütemű szabad-, társas és kéziszergyakorlatok bemutatás utáni önálló végrehajtásra törekvő pontos és rendszeres kivitelezéseMenet- és futásgyakorlatok különböző alakzatokbanMozgékonyság, hajlékonyság fejlesztése egyszerű szergyakorlatokkal (zsámoly, pad, bordásfal)	

- A stressz fogalmának, fajtáinak beazonosítása, pozitív megküzdési stratégiáinak megismerése
- Az egyszerűbb relaxációs technikák elsajátítása és alkalmazása
- Egyszerű és összetett gimnasztikai gyakorlatok zenére

Gyógytestnevelés:

A gimnasztikai gyakorlatok során a tanulók ismerik, elsajátítják azokat a gyakorlatelemeket, 2-4-8 ütemű gyakorlatokat, amelyek az elváltozásuk, betegségük pozitív irányú megváltozását elősegíti.

Témakör	Sportjátékok	Órakeret 47 óra
<p>Két választott sportjáték alapvető sportágspecifikus technikai és alaptaktikai elemeinek, szabályainak elsajátítása</p> <p>Folyamatos csapatjáték kialakítása könnyített szabályok mellett</p> <p>A sportjátékokban megjelenő egyéni és csapatrész támadó, védekező alaptaktikai és ezekre épülő technikai elemeinek (emberfogás, területvédekezés, letámadás, támadóalakzat) megismerése, gyakorlása</p> <p><u>Kosárlabda:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Labdavezetés irányváltásokkal, rövid és hosszú indulás, együtemű megállás folyamatos labdavezetésből, kétütemű megállás egy és két labdaleütésből, sarkazás, labdavezetés közben történő egyszerűbb irányváltoztatási módok elsajátítása megadott feltételekkel • Labdaátadások kétkezes mellsővel és felsővel, egykezes felső és alsó, illetve egykezes tolt átadással helyben, különböző irányokba történő kilépéssel és mozgásból mozgó társnak (páros és hármas lefutás) • A helyből történő kosárra dobás, egy-két labdaleütésből, majd folyamatos labdavezetésből és társtól kapott labdából történő fektetett dobás technikájának ismerete, gyakorlati elsajátítása • Létszámazonos kisjátékokban a támadó és védő szerepek gyakorlása • Alapvető szabályok, mint a lépésszabály, a kétszer indulás szabálya, törekvés a szabályok betartására • Létszámazonos mérkőzésjátékok változatos szabálymódosításokkal 		

Röplabdázás:

- A labda nélküli alaphelyzet, valamint az érkező labdához történő helyezkedés tudatosítása
- A kosárérintés, az alkarérintés, az alsó egyenes nyitás jellegzetes mozgásdinamikájának elsajátítása egyéni és páros gyakorlatokban
- Kisjátékokban (2-2, 3-3, 4-4) a nyitásfogadás, feladás elsajátításával törekvés a három érintéssel történő játékra könnyített feltételek mellett
- Forgákszabály
- A csapattársak közötti kommunikáció

Kézilabda:

- Az egy és két kézzel történő labdaátadások helyben és mozgásból, labdaátvételek különböző irányokból
- Labdavezetés irány- és iramváltásokkal, indulócselek alkalmazása 1-1 elleni játékokban
- Kapura dobások helyből, kilépéssel, 3 lépésből, különböző támadó helyekről
- Alapvető szabályok, mint a lépésszabály, a kétszer indulás szabálya, a szabaddobás, a büntetődobás
- A szélességi vonalvédekezés (6-0-ás területvédekezés)

Gyógytestnevelés: sportjátékok adaptált formái

Témakör	Atlétikai jellegű feladatmegoldások	Órakeret 32 óra
	<ul style="list-style-type: none">• Futóiskolai és futófeladatok• Ugrófeladatok el- és felugrással• Rajtgyakorlatok, rajtversenyek különböző testhelyzetekből, térdelőrajt 20–30 m kifutással időre, sprintfutások 30–60 m-en időre• Dobógyakorlatok• Távolugrás lépő technikával, rövid nekifutásból emelt elugró helyről és elugró sávból 4–10 lépés nekifutásból• Felugrások egy lábról gumiszalagra, lécre, szemből és oldalról nekifutással 5–7 lépésből, átlépő, hasmánt technikával• Folyamatos futások egyenletes ritmusban és tempóváltással 8-10 percen keresztül	

Gyógytestnevelés: atlétikai jellegű dobó feladatok, egyénre (szabott) adaptáltan megvalósuló futó-, szökdelő- és ugrófeladatok

Témakör	Torna jellegű feladatok	Órakeret 23 óra
<ul style="list-style-type: none"> – Igényesség kialakítása az esztétikus test iránt, valamint a „tornászos” mozgás elsajátítására – A rendelkezésre álló és a célnak megfelelő tornaszereken statikus testhelyzetek, támlázások, támaszcserék, lendületek, ellendülések, fellendülések, fel-, le- és átugrások – Gimnasztikus elemek (csak lányok) – lépések, járások, testsúlyáthelyezések, szökkenések, ugrások, fordulatok – kivitelezése – Mászókulcsolással mászás (kötélen), függeszkedési kísérletek, mászóversenyek – Talajon: <ul style="list-style-type: none"> • Gurulóátfordulások előre-hátra különböző testhelyzetekből különböző testhelyzetekbe • Fejállás • Kézállásba fellendülés segítségadással, falnál és önállóan • Kézénátfordulás oldalra mindkét irányba • Repülő gurulóátfordulás • Híd, mérlegállás és spárga kísérletek végrehajtásának tökéletesítése – Ugrószekevényen: <ul style="list-style-type: none"> • Keresztbe állított ugrószekevényen , guggoló átugrás • Hosszába állított ugrószekevényen felguggolás, valamint leterpesztés – Gerendán: <ul style="list-style-type: none"> • (Lányoknak) Érintőjárás; hármas lépés fordulatokkal, szökdelésekkel is; mérlegállás • Gerendán: támaszhelyzeten át fel- és leugrás – Gyűrűn: <ul style="list-style-type: none"> • (Fiúknak) Érintő magas gyűrűn: függésben térd- és sarokemelések; alaplendület; zsurorlefuggés; lefuggés; fellendülés lebegő függésbe; hátsó függésből emelés lebegő függésbe; homorított leugrás • Gyűrűn: hátsó függés; fellendülés lebegő függésbe; függésben lendület hátra, homorított leugrás 		
<p>Gyógytestnevelés: a torna jellegű gyakorlatok a kontraindikált gyakorlatok kivételével</p>		

Témakör	Alternatív környezetben űzhető mozgásformák	Órakeret 16 óra
<ul style="list-style-type: none"> • A szabadban végezhető sportágak ismeretének bővítése (frizbi, futás, görkorcsolya, tenisz, métajáték, streetball, asztalitenisz, tollaslabda, jóga, kerékpározás) 		
<p>Gyógytestnevelés: a szabadtéri foglalkozások</p>		

Témakör	Testnevelési és népi játékok	Órakeret 17 óra
<ul style="list-style-type: none"> • A testnevelési játékok baleset-megelőzési szabályai • A figyelemmegosztást igénylő egyszerű fogó- és futójátékokban (pl. keresztező fogó, mozgásutánzó fogók, labdavezetési fogók) a teljes játékteret felölelő mozgásútvonalak kialakítása, az üres területek felismerése, a játéktér határainak érzékelése • A tanulók fokozott kreativitására, együttműködésre épülő, összetett kimentési módokat megvalósító fogójátékok gyakorlása • Labdás manipulatív mozgásformákkal (pl. labdavezetés) megvalósuló dinamikus és statikus akadályokat felhasználó fogó- és futójátékokban az irányváltatások, az elindulások-megállások, cselezések ütközés nélküli megvalósítása • A labdával és egyéb eszközökkel történő manipulatív mozgásformák gyakoroltatása egyénileg, párban és csoportokban, a mozgásvégrehajtás hibaszázalékának csökkentésére törekedve, időkénszer bekapcsolásával • 1-1 elleni játékhelyzetek kialakítására épülő testnevelési játékok gyakorlása • Az egyszerű és összetett sportági technikák gyakorlása a páros és csoportos játékokban (pl. váltó- és sorversenyek) • Az egyszerű és választásos reakcióidőt fejlesztő páros és csoportos versengések <p>Gyógytestnevelés: a megismert testnevelési és népi játékok</p>		

Témakör	Önvédelmi és küzdő- feladatok	Órakeret 20 óra
<ul style="list-style-type: none"> • Az előre, hátra és oldalra történő társas eséstechnikák gyakorlása (pl.: társ által övvel lábat meghúzva, térdelőtámaszból a társ általi kézkihúzással) • Földharcjátékok leszorítási technikák végrehajtására törekedve • Nagy külső horogdobás végrehajtása • Nagy belső horogdobás végrehajtása <p>Gyógytestnevelés: megismert önvédelmi és küzdősportok azon technikai gyakorlatait, amelyek az egészségi állapotával kapcsolatban nem ellenjavalltak</p>		

Testnevelés és sport

7. osztály

Éves óraszám: 180

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Gimnasztika és rendgyakorlatok – prevenció, relaxáció	25
Atlétikai jellegű feladatmegoldások	32
Torna jellegű feladatmegoldások	17
Sportjátékok	49
Testnevelési és népi játékok	17
Önvédelmi és küzdősportok	20
Alternatív környezetben úzhető mozgásformák	20
Összes óraszám:	180

Továbbhaladás feltétele:

Hat 4-8 ütemű gimnasztikai gyakorlat, magasugrás átlépő technikával, fektetett dobás 1 leütésből vagy labdavezetésből

A gyógytestnevelő tanárok a helyi tanterv (tanmenet) készítésekor a Gyógytestnevelés témakör óraszámát az adott intézményben gyógytestnevelés-óraóra szánt éves óraszám 30-50%-ában állapíthatják.

Témakör	Gimnasztika és rendgyakorlatok – prevenció és relaxáció	Órakeret 25 óra
	<ul style="list-style-type: none">A leggyakrabban alkalmazott statikus és dinamikus gimnasztikai elemek elnevezésének, technikai végrehajtásának önálló alkalmazása4-8 ütemű gimnasztikai gyakorlatok5-6 gyakorlatból álló gimnasztikai gyakorlatsor összeállítása tanári kontrollalAlakzatok (oszlop-, vonal-, kör- és szétszórt alakzat) alkalmazó gyakorlásaMenet- és futásgyakorlatok különböző alakzatokban	

- Mozgékonyosság, hajlékonyosság fejlesztése statikus és dinamikus szabad-, társas és kéziszer- és egyszerű szergyakorlatokkal (zsámoly, pad, bordásfal)
- A terhelések utáni nyújtó gyakorlatok
- Az egyszerűbb relaxációs technikák

Gyógytestnevelés:

A gimnasztikai gyakorlatok során a tanulók ismerik, elsajátítják azokat a gyakorlatelemeket, 2-4-8 ütemű gyakorlatokat, amelyek az elváltozásuk, betegségük pozitív irányú megváltozását elősegítő izmokat erősíti.

Témakör	Sportjátékok	Órakeret 49 óra
<p>Két választott sportjáték</p> <p>A sportjátékok különböző döntési helyzeteiben a csapat érdekeinek figyelembevételével a legmegfelelőbb megoldások kiválasztása, együttműködésre való törekvés</p> <p><u>Kosárlabda:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • A labda nélküli technikai elemek, - mint az alaphelyzet, a támadó és védekező lábmunka, a védőtől való elszakadás iram- és irányváltásokkal, lefordulások, felugrások egy és két lábról, leérkezések - készségszintű alkalmazása a folyamatos játéktevékenységben • A mély és magas labdavezetés • Létszámazonos mérkőzésjátékok • Egy- és kétütemű megállásból dobás gyakorlása, alkalmazása játékban • Fektetett dobás gyakorlása félaktív vagy aktív védő játékos jelenlétében • Alapvető szabályok készségszintű elsajátítása, alkalmazása játéktevékenységben • Létszámazonos mérkőzésjátékok változatos szabálmódosításokkal <p><u>Röplabdázás:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • A felső egyenes nyitás • A kosárérintés, az alkarérintés, az alsó egyenes nyitás • Kisjátékok(2-2, 3-3, 4-4) • A 6-6 elleni játék 		

- Forgákszabály

Kézilabda:

- A labda nélküli technikai elemek – mint az alaphelyzet, a támadó és védekező lábmunka, indulások-megállások, ütközések, cselezések irányváltással és lefordulással, felugrások-leérkezések – alkalmazása a folyamatos játéktevékenységek során
- Beugrásos és felugrásos kapura dobások előzetes lendületszerzésből
- Az egy és két kézzel történő labdaátadások pontosságának, távolságának növelése helyben és mozgásból, alkalmazásuk gyors indulásokban és lerohanásokban

Labdarúgás:

- A labda nélküli technikai elemek
- Labdavezetések, -átadások és -átvételek megfelelő módjainak (lábfej különböző részeivel, talppal, combbal, mellkassal, fejjel) alkalmazása a játékhelyzethez igazodva
- Rúgások gyakorlása célba belső csüddel, teljes csüddel, külső csüddel, állított labdával, mozgásból, a futással megegyező irányból, oldalról és szemből érkező labdával
- Létszámazonos kisjátékok és mérkőzésjátékok változatos szabályokkal
- A területvédekezés alkalmazása a játék

Floorball:

- Labda nélküli technikai elemek – mint az alapállás, a támadó és védő alapmozgások, a helyes ütőfogás, ütővel való haladás, indulások-megállások, cselezések irányváltoztatással – alkalmazása a játék folyamatában
- Labdavezetések, átadások, átvételek megfelelő módjainak alkalmazása a játékhelyzethez igazodva
- Labdaátadások társnak
- Labdatartást fejlesztő játékok
- Kapura lövések labdavezetésből
- 2-2, 3-2, 3-3 elleni kisjátékok a támadó játékosok együttműködése és a védőjátékosok összehangolt helyezkedésének gyakorlása
- Létszámazonos kisjátékok a módosított szabályok szerint

Gyógytestnevelés: a megismert sportjátékok adekvát alkalmazása.

Témakör

Atlétikai jellegű feladatmegoldások

**Órakeret
32 óra**

- Futóiskolai gyakorlatok
- Vágtafutások 30-40 m-en ismétléssel, mozgáskészség- és mozgásképeség-fejlesztéssel
- A tartós futás egészségmegőrző, ideális testtömeg elérését, megtartását elősegítő intenzitászónájának megismerése, ellenőrzése (pulzusmérés)
- Ugróiskola-gyakorlatok kis és közepes lendületből
- Dobógyakorlatok
- Távolugrás közepes (6–10 lépés) és hosszabb (10–14 lépés) nekifutással, lépő technikával szivacsba, emelt elugró helyről
- Magasugrás átlépő, hasmánt vagy flop technikával 5–9 lépés lendületszerzéssel
- Kislabdahajítás 5–7 lépéses dobóritmussal, két-három keresztlépéssel célra és távolságra

Gyógytestnevelés: atlétikai jellegű feladatokkal tovább fejleszhető a tanulók állóképessége. A differenciált, egyénre (szabott) adaptáltan megvalósuló futó-, szökdelő- és ugrófeladatok elősegítik a keringési rendszer és a mozgásműveltség fejlesztését. A dobógyakorlatok differenciált alkalmazásával jól fejleszhető a tanulók törzsizomzata.

Témakör

Torna jellegű feladatok

**Órakeret
17 óra**

- Az önkontroll, az együttműködés és a segítségnyújtás fontosságának kialakítása
- A helyes testtartás, a koordinált mozgás és az erőközlés összhangjának megteremtése
- Talajon:
 - Gurulóátfordulások előre-hátra, különböző testhelyzetekből különböző testhelyzetekbe; gurulóátfordulások sorozatban is
 - Fejállás különböző kiinduló helyzetekből, különböző lábtartásokkal
 - Fellendülés futólagos kézállásba, gurulás előre
 - Kézen átfordulás oldalra, mindkét irányba, megközelítőleg nyújtott testtel
 - Csúsztatás nyújtott ülésből hason fekvésbe és vissza (lányok)

- Összefüggő talajgyakorlat összekötő elemekkel
- Ugrószekevényen:
- Keresztbe állított ugrószekevényen guggoló átugrás
- Hosszába állított ugrószekevényen felguggolás, leterpesztés
- Gerendán:
- (Lányoknak)Érintőjárás; hármás lépés fordulatokkal, szökdelésekkel is; mérlegállás; járás guggolásban

Gyűrűn:

- (Fiúknak) Magas gyűrűn: alaplendület; zsugorlefüggés; lendület előre zsugorlefüggésbe; zsugorlefüggésből ereszkedés hátsó lefüggésbe; homorított leugrás hátra, lendületből
- Mászókulcsolással mászás (kötelen) függeszkedési kísérletek; mászóversenyek

Gyógytestnevelés: a torna jellegű gyakorlatok a kontraindikált gyakorlatok kivételével

Témakör	Alternatív környezetben űzhető mozgásformák	Órakeret 20 óra
<p>A szabadban végezhető sportágak (futás,túrázás, streetball, asztalitenisz, tollaslabda, jóga, kerékpározás, frizbi, métajáték, tenisz</p> <p>– A környezet- és természetvédelmi szabályok betartása és betartatása, a környezettudatos gondolkodás</p> <p>Gyógytestnevelés: a megismert szabadban végzett sportok, testgyakorlatok adekvát alkalmazása</p>		

Témakör	Testnevelési és népi játékok	Órakeret 17 óra
<ul style="list-style-type: none"> • A játékhezethez igazodó legmegfelelőbb együttműködési lehetőségek kiválasztására épülő testnevelési játékok gyakorlása (pl. 3 csapat egymás ellen, joker játékosok az oldalon) 		

- A tanulók fokozott kreativitására, együttműködésre épülő, összetett kimentési módokat megvalósító fogójátékok gyakorlása
- Labdás manipulatív mozgásformákkal (pl. labdavezetés) megvalósuló, dinamikus és statikus akadályokat felhasználó fogó- és futójátékokban az irányváltatások, az elindulások-megállások, cselezések ütközés nélküli megvalósítása
- A támadó és védő szerepek alkalmazását elősegítő páros és csoportos versengések
- A labdával és egyéb eszközökkel történő manipulatív mozgásformák gyakoroltatása egyénileg, párban és csoportokban, a mozgásvégrehajtás hibaszázalékának csökkentésére törekedve, időkényszer bekapcsolásával
- Az egyszerű és összetett sportági technikák gyakorlása a páros és csoportos játékokban (pl. váltó- és sorversenyek)
- A logikai, algoritmikus és egyéb problémamegoldó gondolkodást igénylő, egyre összetettebb mozgásos játékok gyakorlása (pl. amőba váltóversenyben, táblajátékok mozgásos változat)

Gyógytestnevelés:a különböző mozgásszervi elváltozással, illetve belgyógyászati betegséggel rendelkező tanulók megismerkednek azokkal a testnevelési és népi játékokkal, amelyeket elváltozásuktól, illetve betegségeiktől függetlenül végezhetnek

Témakör	Önvédelmi és küzdő- feladatok	Órakeret 20 óra
<ul style="list-style-type: none"> • A küzdő jellegű feladatok balesetvédelmi szabályai • Az állásban és egyéb kiinduló helyzetekben végrehajtható, a reakcióidőt, a gyorsaságot, az egyensúlyérzéklet, az erőt fejlesztő, társérintés nélküli páros, csoportos és csapat jellegű eszközös küzdőjátékok, játékos feladatmegoldások • A küzdőjátékokban jellemző támadó és védő szerepek gyakorlását elősegítő, a gyorsaságot, az egyszerű reagálási képességet, az egyensúlyérzéklet fejlesztő páros, csoportos és csapat jellegű feladatmegoldások • Tervszerű gondolkodást, problémamegoldó készséget fejlesztő összetett játékok, különböző küzdőtechnikák alkalmazásával, húzások, tolások, billentések, egyensúlyi helyzet megbontása és visszaszerzése • Az eséstechnikák vezető műveleteinek, baleset-megelőzést szolgáló legfontosabb technikai mozzanatainak átisméltése, elméleti tudatosítása • Az előre, hátra és oldalra történő eséstechnikák készségszintű elsajátítása • Oldalra esés, terpeszállásból indított eséstechnikák gyakorlása egyénileg, társakkal 		

- Dzsúdógurulás alaptechnikájának megismerése, végrehajtása harántterpeszállásból mindkét irányba, előre és hátra
- A küzdősportok specifikus bemelegítő, levezető, nyújtó gyakorlatai
- **Gyógytestnevelés:** megismeri az önvédelmi és küzdősportok azon technikai gyakorlatait, amelyek az egészségi állapotával kapcsolatban nem ellenjavalltak és alkalmazásukkal növelheti a tartó- és mozgatószervrendszer izomzatának erejét, fejleszti az állóképességét és mozgásműveltségét. A különböző technikai gyakorlatok elősegítik a rendszeres sport és testmozgás megszeretését, az adekvát mozgások elsajátítását.

Testnevelés és sport

8. osztály

Éves óraszám: 180

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Gimnasztika és rendgyakorlatok – prevenció, relaxáció	25
Atlétikai jellegű feladatmegoldások	32
Torna jellegű feladatmegoldások	17
Sportjátékok	49
Testnevelési és népi játékok	17
Önvédelmi és küzdősportok	20
Alternatív környezetben úzhető mozgásformák	20
Összes óraszám:	180

Továbbhaladás feltétele:

Hét 4-8 ütemű gimnasztikai gyakorlatsor, támaszugrás, választott alapérintés röplabdával

A gyógytestnevelő tanárok a helyi tanterv (tanmenet) készítésekor a Gyógytestnevelés témakör óraszámát az adott intézményben gyógytestnevelés-óraóra szánt éves óraszám 30-50%-ában állapíthatják.

Témakör	Gimnasztika és rendgyakorlatok – prevenció és relaxáció	Órakeret 25 óra
	<ul style="list-style-type: none">• 4-8 ütemű gimnasztikai gyakorlatok• 5-6 gyakorlatból álló gimnasztikai gyakorlatsor összeállítása tanári kontrollal• Alakzatok (oszlop-, vonal-, kör- és szétszórt alakzat) alkalmazó gyakorlása• Menet- és futásgyakorlatok különböző alakzatokban• Mozgékonyság, hajlékonyság fejlesztése statikus és dinamikus szabad-, társas és kéziszerezés egyszerű szergyakorlatokkal (zsámoly, pad, bordásfal)• A terhelések utáni nyújtó gyakorlatok• Az egyszerűbb relaxációs technikák	

Gyógytestnevelés:

A gimnasztikai gyakorlatok során a tanulók ismerik, elsajátítják azokat a gyakorlatelemeket, 2-4-8 ütemű gyakorlatokat, amelyek az elváltozásuk, betegségük pozitív irányú megváltozását elősegítő izmokat erősíti.

Témakör	Sportjátékok	Órakeret 49 óra
----------------	---------------------	----------------------------

Két választott sportjáték

A sportjátékok különböző döntési helyzeteiben a csapat érdekeinek figyelembevételével a legmegfelelőbb megoldások kiválasztása, együttműködésre való törekvés

Kosárlabda:

- A labda nélküli technikai elemek, - mint az alaphelyzet, a támadó és védekező lábmunka, a védőtől való elszakadás iram- és irányváltásokkal, lefordulások, felugrások egy és két lábról, leérkezések - készségszintű alkalmazása a folyamatos játéktevékenységben
- A mély és magas labdavezetés
- Létszámazonos mérkőzésjátékok
- Egy- és kétütemű megállásból dobás gyakorlása, alkalmazása játékban
- Fektetett dobás gyakorlása félaktív vagy aktív védő játékos jelenlétében
- Alapvető szabályok készségszintű elsajátítása, alkalmazása játéktevékenységben
- Létszámazonos mérkőzésjátékok változatos szabálymódosításokkal

Röplabdázás:

- A felső egyenes nyitás
- A kosárérintés, az alkarérintés, az alsó egyenes nyitás
- Kisjátékok (2-2, 3-3, 4-4)
- A 6-6 elleni játék
- Forgásszabály

Kézilabda:

- A labda nélküli technikai elemek – mint az alaphelyzet, a támadó és védekező lábmunka, indulások-megállások, ütközések, cselezések irányváltással és lefordulással, felugrások-leérkezések – alkalmazása a folyamatos játéktevékenységek során
- Beugrásos és felugrásos kapura dobások előzetes lendületszerzésből

- Az egy és két kézzel történő labdaátadások pontosságának, távolságának növelése helyben és mozgásból, alkalmazásuk gyors indulásokban és lerohanásokban

Labdarúgás:

- A labda nélküli technikai elemek
- Labdavezetések, -átadások és -átvételek megfelelő módjainak (lábfej különböző részeivel, talppal, combbal, mellkassal, fejjel) alkalmazása a játékhelyzethez igazodva
- Rúgások gyakorlása célba belső csüddel, teljes csüddel, külső csüddel, állított labdával, mozgásból, a futással megegyező irányból, oldalról és szemből érkező labdával
- Létszámazonos kisjátékok és mérkőzésjátékok változatos szabályokkal
- A területvédekezés alkalmazása a játék

Floorball:

- Labda nélküli technikai elemek – mint az alapállás, a támadó és védő alapmozgások, a helyes ütőfogás, ütővel való haladás, indulások-megállások, cselezések irányváltoztatással – alkalmazása a játék folyamatában
- Labdavezetések, átadások, átvételek megfelelő módjainak alkalmazása a játékhelyzethez igazodva
- Labdaátadások társnak
- Labdatartást fejlesztő játékok
- Kapura lövések labdavezetésből
- 2-2, 3-2, 3-3 elleni kisjátékok a támadó játékosok együttműködése és a védőjátékosok összehangolt helyezkedésének gyakorlása
- Létszámazonos kisjátékok a módosított szabályok szerint

Gyógytestnevelés: a megismert sportjátékok adekvát alkalmazása.

Témakör	Atlétikai jellegű feladatmegoldások	Órakeret 32 óra
<ul style="list-style-type: none"> • Futóiskolai gyakorlatok • Vágtafutások 30-40 m-en ismétléssel, mozgáskészség- és mozgásképeség-fejlesztéssel • A tartós futás egészségmegőrző, ideális testtömeg elérését, megtartását elősegítő intenzitászónájának megismerése, ellenőrzése (pulzusmérés) • Ugróiskola-gyakorlatok kis és közepes lendületből • Dobógyakorlatok 		

- Távolugrás közepes (6–10 lépés) és hosszabb (10–14 lépés) nekifutással, lépő technikával szivacsba, emelt elugró helyről
- Magasugrás átlépő, hasmánt vagy flop technikával 5–9 lépés lendületszerzéssel
- Kislabdahajítás 5–7 lépéses dobóritmussal, két-három keresztlépéssel célra és távolságra

Gyógytestnevelés: atlétikai jellegű feladatokkal tovább fejleszthető a tanulók állóképessége. A differenciált, egyénre (szabott) adaptáltan megvalósuló futó-, szökdelő- és ugrófeladatok elősegítik a keringési rendszer és a mozgásműveltség fejlesztését. A dobógyakorlatok differenciált alkalmazásával jól fejleszthető a tanulók törzsizomzata.

Témakör	Torna jellegű feladatok	Órakeret 17 óra
	<ul style="list-style-type: none"> – Az önkontroll, az együttműködés és a segítségnyújtás fontosságának kialakítása – A helyes testtartás, a koordinált mozgás és az erőközlés összhangjának megteremtése – Talajon: <ul style="list-style-type: none"> • Gurulóátfordulások előre-hátra, különböző testhelyzetekből különböző testhelyzetekbe; gurulóátfordulások sorozatban is • Fejállás különböző kiinduló helyzetekből, különböző lábtartásokkal • Fellendülés futólagos kézállásba, gurulás előre • Kézen átfordulás oldalra, mindkét irányba, megközelítőleg nyújtott testtel • Csúsztatás nyújtott ülésből hason fekvésbe és vissza (lányok) • Összefüggő talajgyakorlat összekötő elemekkel – Ugrószekevényen: <ul style="list-style-type: none"> • Keresztbe állított ugrószekevényen guggoló átugrás • Hosszába állított ugrószekevényen felguggolás, leterpesztés – Gerendán: <ul style="list-style-type: none"> • (Lányoknak)Érintőjárás; hármas lépés fordulatokkal, szökdelésekkel is; mérlegállás; járás guggolásban – Gyűrűn: 	

- (Fiúknak) Magas gyűrűn: alaplendület; zsugorlefüggés; lendület előre zsugorlefüggésbe; zsugorlefüggésből ereszkedés hátsó lefüggésbe; homorított leugrás hátra, lendületből

Mászókulcsolással mászás (kötélen) függeszkedési kísérletek; mászóversenyek

Gyógytestnevelés: a torna jellegű gyakorlatok a kontraindikált gyakorlatok kivételével

Témakör	Alternatív környezetben űzhető mozgásformák	Órakeret 20 óra
<p>A szabadban végezhető sportágak (futás, túrázás, streetball, asztalitenisz, tollaslabda, jóga, kerékpározás, frizbi, métajáték, tenisz)</p> <p>A környezet- és természetvédelmi szabályok betartása és betartatása, a környezettudatos gondolkodás</p> <p>Gyógytestnevelés: a megismert szabadban végzett sportok, testgyakorlatok adekvát alkalmazása</p>		

Témakör	Testnevelési és népi játékok	Órakeret 17 óra
<ul style="list-style-type: none"> • A játékhelyzethez igazodó legmegfelelőbb együttműködési lehetőségek kiválasztására épülő testnevelési játékok gyakorlása (pl. 3 csapat egymás ellen, joker játékosok az oldalvonalon) • A tanulók fokozott kreativitására, együttműködésre épülő, összetett kimentési módokat megvalósító fogójátékok gyakorlása • Labdás manipulatív mozgásformákkal (pl. labdavezetés) megvalósuló, dinamikus és statikus akadályokat felhasználó fogó- és futójátékokban az irányváltoztatások, az elindulások-megállások, cselezések ütközés nélküli megvalósítása • A támadó és védő szerepek alkalmazását elősegítő páros és csoportos versengések • A labdával és egyéb eszközökkel történő manipulatív mozgásformák gyakoroltatása egyénileg, párban és csoportokban, a mozgásvégrehajtás hibaszázalékának csökkentésére törekedve, időkényszer bekapcsolásával 		

- Az egyszerű és összetett sportági technikák gyakorlása a páros és csoportos játékokban (pl. váltó- és sorversenyek)
- A logikai, algoritmikus és egyéb problémamegoldó gondolkodást igénylő, egyre összetettebb mozgásos játékok gyakorlása (pl. amőba váltóversenyben, táblajátékok mozgásos változat)

Gyógytestnevelés: a különböző mozgásszervi elváltozással, illetve belgyógyászati betegséggel rendelkező tanulók megismerkednek azokkal a testnevelési és népi játékokkal, amelyeket elváltozásuktól, illetve betegségüktől függetlenül végezhetnek

Témakör	Önvédelmi és küzdő- feladatok	Órakeret 20 óra
	<ul style="list-style-type: none"> • A küzdő jellegű feladatok balesetvédelmi szabályai • Az állásban és egyéb kiinduló helyzetekben végrehajtható, a reakcióidőt, a gyorsaságot, az egyensúlyérzéklet, az erőt fejlesztő, társérintés nélküli páros, csoportos és csapat jellegű eszközös küzdőjátékok, játékos feladatmegoldások • A küzdőjátékokban jellemző támadó és védő szerepek gyakorlását elősegítő, a gyorsaságot, az egyszerű reagálási képességet, az egyensúlyérzéklet fejlesztő páros, csoportos és csapat jellegű feladatmegoldások • Tervszerű gondolkodást, problémamegoldó készséget fejlesztő összetett játékok, különböző küzdőtechnikák alkalmazásával, húzások, tolások, billentések, egyensúlyi helyzet megbontása és visszaszerzése • Az eséstechnikák vezető műveleteinek, baleset-megelőzést szolgáló legfontosabb technikai mozzanatainak átisméltése, elméleti tudatosítása • Az előre, hátra és oldalra történő eséstechnikák készségszintű elsajátítása • Oldalra esés, terpeszállásból indított eséstechnikák gyakorlása egyénileg, társakkal • Dzsúdógurulás alaptechnikájának megismerése, végrehajtása harántterpeszállásból mindkét irányba, előre és hátra • A küzdősportok specifikus bemelegítő, levezető, nyújtó gyakorlatai 	
	<p>Gyógytestnevelés: megismeri az önvédelmi és küzdősportok azon technikai gyakorlatait, amelyek az egészségi állapotával kapcsolatban nem ellenjavalltak és alkalmazásukkal növelheti a tartó- és mozgatószervrendszer izomzatának erejét, fejleszti az állóképességét és mozgásműveltségét. A különböző technikai gyakorlatok elősegítik a rendszeres sport és testmozgás megszeretését, az adekvát mozgások elsajátítását.</p>	

Vizuális kultúra

5. évfolyam

Éves óraszám: 36

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakörök:	Óraszám:
Vizuális művészeti jelenségek—Alkotások, stílusok	6
Vizuális művészeti jelenségek—Személyes vizuális tapasztalat és reflexió	6
Médiумok sajátosságai—Médiумok jellemző kifejezőeszközei	5
Tér és időbeli viszonyok-Tér és idő vizuális megjelenésének lehetőségei	5
Vizuális információ és befolyásolás—Kép és szöveg üzenete	4
Környezet: Technológia és hagyomány Hagyomány, design, divat	5
Környezet: Technológia és hagyomány Tárgyak, terek, funkció	5
Összes óraszám:	36

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

A tanuló legyen képes irodalmi művek, képek alapján személyes módon kifejezni, megjeleníteni (rajzban, festményben stb.) érzéseit, gondolatait.

Tudjon -adott szempontok figyelembevételével-térbeli viszonyokat kifejezni (előtér, középtér, háttér)

Legyen képes időbeli viszonyokat, történeteket, változásokat -egy vagy több képen-ábrázolni.

Ismerje fel a tanult művészettörténeti korokban (pl. őskor, ókor) készült alkotásokat.

Legyen képes önálló vélemény megfogalmazására, saját és mások munkájáról

Tantárgy neve: Vizuális kultúra

6. évfolyam

Éves óraszám: 36

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakörök:	Óraszám:
Vizuális művészeti jelenségek—Alkotások, stílusok	6
Vizuális művészeti jelenségek—Személyes vizuális tapasztalat és reflexió	6
Médiumok sajátosságai—Médiumok jellemző kifejezőeszközei	5
Tér és időbeli viszonyok-Tér és idő vizuális megjelenésének lehetőségei	5
Vizuális információ és befolyásolás—Kép és szöveg üzenete	4
Környezet: Technológia és hagyomány Hagyomány, design, divat	5
Környezet: Technológia és hagyomány Tárgyak, terek, funkciók	5
Összes óraszám:	36

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

A tanuló legyen képes a már megismert művészettörténeti korokban (pl. középkor) készült alkotásokat felismerni.

Tudjon alkotni különböző eszközökkel, vizuális emlékezet segítségével és/vagy megfigyelés alapján.

Tudjon egyszerű kompozíciós alapelveket használni. (szimmetria, asszimmetria)

Tudja értelmezni a mindennapokban használt vizuális jeleket.

Különböző alkotó tevékenység során legyen képes szöveget és képet együttesen használni.

Tudjon egyszeű mozgásokat, időbeli változásokat ábrázolni.

Legyen képes vélemény megfogalmazása saját és mások munkájáról.

Vizuális kultúra

7. évfolyam

Éves óraszám: 36

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakörök:	Óraszám:
Kifejezés, képzőművészet Érzelmek, hangulatok kifejezése	:6
Kifejezés, képzőművészet Művészi közlés, mű és jelentése	6
Vizuális kommunikáció Magyarázó képek, rajzok	02
Vizuális kommunikáció Mozgóképi közlés, montázs	4
Vizuális kommunikációs formák Kép és szöveg üzenete	6
Média és mozgóképkultúra A kiemelés alapeszközei a mozgóképi ábrázolásban, az írott és online sajtóban	2
Környezet: Technológia és hagyomány Hagyomány, design, divat	5
Környezet: Technológia és hagyomány Tárgyak, terek, funkciók	5
Összes óraszám:	36

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

A tanuló legyen képes személyes viszonyulását, értelmezését adott, vagy választott művész alkotásai kapcsán megfogalmazni.

Legyen képes többféle forrásból keresni vizuális és egyéb információkat.

Tudjon megjeleníteni időbeni folyamatokat, történéseket.

Legyen képes bonyolultabb kompozíciós elveket is alkalmazni.

A legfontosabb művészettörténeti korokat tudja megkülönböztetni.

A tanult alkotók legfontosabb műveit ismerje fel.

Vizuális kultúra

8. évfolyam

Éves óraszám: 36

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakörök:	Óraszám:
Kifejezés, képzőművészet Érzelmek, hangulatok kifejezése	6
Kifejezés, képzőművészet Művészi közlés, mű és jelentése	6
Vizuális kommunikáció Magyarázó képek, rajzok	2
Vizuális kommunikáció Mozgóképi közlés, montázs	4
Vizuális kommunikációs formák Kép és szöveg üzenete	6
Média és mozgóképkultúra A kiemelés alapeszközei a mozgóképi ábrázolásban, az írott és online sajtóban	2
Környezet: Technológia és hagyomány Hagyomány, design, divat	5
Környezet: Technológia és hagyomány Tárgyak, terek, funkciók	5
Összes óraszám:	36

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

A tanult technikákat, eszközöket magabiztosan, önállóan használja, alkalmazza.

Legyen képes többféle forrásból keresni vizuális és egyéb információkat.

Tudjon megjeleníteni időbeni folyamatokat, történéseket.

Legyen képes bonyolultabb kompozíciós elveket is alkalmazni.

A legfontosabb művészettörténeti korokat tudja megkülönböztetni, ismertebb műveket ismerje fel.

Közösségi nevelés/Osztályfőnöki:

5. évfolyam

Éves óraszám: 36

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Aktualitások	10
Egészségnevelés	6
Tanulási technikák	7
Családi életre nevelés	6
ÖKO-témák	5
Könyvtárhasználati ismeretek	2
Összes óraszám:	36

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény: A tantárgyat nem értékeljük.

Közösségi nevelés/Osztályfőnöki:

6. évfolyam

Éves óraszám: 36

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Aktualitások	10
Egészségnevelés	6
Társas viselkedés, illetan	7
Családi életre nevelés	6
ÖKO-témák	5
Könyvtárhasználati ismeretek	2
Összes óraszám:	36

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény: A tantárgyat nem értékeljük.

Közösségi nevelés/Osztályfőnöki:

7. évfolyam

Éves óraszám: 36

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Aktualitások	10
Egészségnevelés	6
Gazdasági és pénzügyi kultúra	7
Családi életre nevelés	6
ÖKO-témák	5
Könyvtárhasználati ismeretek	2
Összes óraszám:	36

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény: A tantárgyat nem értékeljük.

Közösségi nevelés/Osztályfőnöki:

8. évfolyam

Éves óraszám: 36

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Aktualitások/Pályaválasztás/Továbbtanulás	16
Egészségnevelés	4
Gazdasági és pénzügyi kultúra	5
Családi életre nevelés	5
ÖKO-témák	4
Könyvtárhasználati ismeretek	2
Összes óraszám:	36

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény: A tantárgyat nem értékeljük.

Angol nyelv

4. évfolyam

Éves óraszám: 72

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Bemutakozás, köszönés	6
Szinek, számok, mennyiség kifejezése	10
A gyerek és környezete	30
Az emberi test	10
Épületek	10
Ismétlés	6
Összes óraszám:	72

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

- megérti az élőszóban elhangzó, ismert témákhoz kapcsolódó, verbális, vizuális vagy nonverbális eszközökkel segített rövid kijelentéseket, kérdéseket;
- beazonosítja az életkorának megfelelő szituációkhoz kapcsolódó, rövid, egyszerű hallott szövegben a tanult nyelvi elemeket;
- beazonosítja a célzott információt az életkorának megfelelő szituációkhoz kapcsolódó rövid, egyszerű, a nyelvtanításhoz készült, illetve eredeti szövegben;
- megérti az élőszóban elhangzó, ismert témákhoz kapcsolódó, verbális, vizuális vagy nonverbális eszközökkel segített rövid kijelentéseket, kérdéseket;
- beazonosítja az életkorának megfelelő szituációkhoz kapcsolódó, rövid, egyszerű hallott szövegben a tanult nyelvi elemeket;
- beazonosítja a célzott információt az életkorának megfelelő szituációkhoz kapcsolódó rövid, egyszerű, a nyelvtanításhoz készült, illetve eredeti szövegben;

Angol nyelv

5. évfolyam

Éves óraszám 108

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Bemutakozás, köszönés	18
Család és barátok	16
A gyerek és környezete	34
Helyek, helységek	18
Az idő	18
Ismétlés	4
Összes óraszám:	108

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

- köszönési formák (üdvözlés és elköszönés) értelmezése és kifejezése
- köszönet kifejezése
- köszönetre történő reakció megfogalmazása
- bemutatkozás megfogalmazása
- információkérés, információadás
- hogylét iránti érdeklődésre történő reakció kifejezése
- bocsánatkérés értelmezése és annak kifejezése
- tudás, illetve nem tudás kifejezése
- betűzés kérésének kifejezése
- létezés kifejezése jelen időben: 'to be' létige
- szokásos cselekvés, történés kifejezése jelen időben: Present Simple
- cselekvés, történés kifejezése jelen időben: Present Continuous
- birtoklás: birtokos névmások és 's genitive
- mennyiségi viszonyok: egyes és többes szám
- mennyiségi viszonyok: számok (one, two, ..., hundred), sorszámok (first, second, third...)
- térbeli viszonyok: prepozíciók, helyhatározók (here, there, on the left, on the right, in, on, under, opposite, next to, between ...)

Angol nyelv

6. évfolyam

Éves óraszám 108

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
A gyerek világa	36
Állatok	16
Ünnepek	16
Ételek	18
Helyek, időjárás	10
Ismétlés	4
Összes óraszám:	108

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

- köszönési formák (üdvözlés és elköszönés) értelmezése és kifejezése
- köszönet kifejezése
- köszönetre történő reakció megfogalmazása
- bemutatkozás megfogalmazása
- információkérés, információadás
- hógylét iránti érdeklődés
- bocsánatkérésre történő reakció megfogalmazása
- jókívánások kifejezése
- tudás, illetve nem tudás kifejezése
- betűzés kérésének kifejezése
- utasítások értelmezése és azokra történő reakció kifejezése
- létezés kifejezése jelen időben: 'to be' létige
- szokásos cselekvés, történés kifejezése jelen időben: Present Simple
- létezés kifejezése múlt időben: 'to be' létige
- cselekvés, történés kifejezése múlt időben: Past Simple
- cselekvés, történés kifejezése jelen időben: Present Continuous
- birtoklás: birtokos névmások és 's genitive
- mennyiségi viszonyok: egyes és többes szám

Angol nyelv

7. évfolyam

Éves óraszám 108

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
A tinik élete, szokásai	18
Tervek, programok	16
Országok, helységek	18
Városok	18
Tapasztalatok,	18
Állapotok, problémák	16
Ismétlés	4
Összes óraszám:	108

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

- bemutatkozás megfogalmazása
- személyre vonatkozó információkérés
- hogylét iránti érdeklődés és reakció
- öröm, sajnálkozás, bánat kifejezése-képesség kifejezése
- dolgok, személyek megnevezése
- bocsánatkérésre történő reakció megfogalmazása
- szokásos cselekvés, történés kifejezése jelen időben: Present Simple
- cselekvés, történés kifejezése jelen időben: Present Continuous
- létezés kifejezése múlt időben: 'to be' létige
- cselekvés, történés kifejezése múlt időben: Past Simple
- jövő idejűség kifejezése: 'will'
- birtoklás: birtokos névmások -

Angol nyelv

8. évfolyam

Éves óraszám 108

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
A diák és környezete	18
Élmények, sikerek	18
Az emberi test, egészség	18
Hősök, személyiség	18
A környezet	14
Kapcsolatok	18
Ismétlés	4
Összes óraszám:	108

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

- bemutatkozás megfogalmazás
- hoglét iránti érdeklődés és reakció
- telefon felvétele, telefonon való bemutatkozás
- tetszés, illetve nem tetszés kifejezése
- szándék, kívánság kifejezése
- betűzés kérése, betűzés
- szokásos cselekvés, történés kifejezése jelen időben: Present Simple
- cselekvés, történés kifejezése jelen időben: Present Continuous
- létezés kifejezése múlt időben: 'to be' létige
- jövő idejűség kifejezése: 'will'
- cselekvés, történés kifejezése múlt időben: Past Simple
- birtoklás: birtokos névmások

[Ide írhat]

Emelt Angol

5. évfolyam

Éves óraszám: 180

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Család – Családi események, közös programok	12
Otthon – Lakóhelyem, tágabb környezetem	12
Étkezés – Egészséges táplálkozás	12
Idő, időjárás – Az óra; Időjárás, időjárási jelenségek megfigyelése	12
Öltözködés – Ruhadarabok; Divat	12
Sport – Sportok, sportfelszerelések	12
Iskola, barátok – Tantárgyaim, tanárain	12
Szabadidő, szórakozás – Közös időtöltés barátokkal	12
Természet, állatok – Állatok a nagyvilágban	12
Ünnepek és szokások – Ünnepek a nagyvilágban (UK)	8
Város, bevásárlás – Vásárlás	12
Utazás, pihenés – Közlekedési eszközök	12
Fantázia és valóság – Kedvenc olvasmányaim, könyveim	8
Egészséges életmód	12
Ismétlés, gyakorlás	20
Összes óraszám:	180

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

Hallott szöveg értése

A tanuló értse meg a célnyelven megfogalmazott, tanult kéréseket, utasításokat, azokra szóban reagálni tudjon.

Legyen képes a tanult szókinccset tartalmazó, néhány mondatos szöveget megérteni.

Beszédkésztség

[Ide írhat]

A tanuló legyen képes ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kérdésekre teljes mondatban válaszolni.

Tudjon rövid szövegeket, memorizált párbeszédet közel helyesen visszamondani.

Használjon megközelítőleg helyes kiejtést.

Legyen képes egy ismert témakörön belül a tanár által kezdeményezett beszélgetésre reagálni és abba bekapcsolódni.

Olvasott szöveg értése

Tudjon az olvasott szöveggel kapcsolatos néhány ellenőrző kérdésre legalább egyszavas választ adni.

Részben értsen meg rövid szövegrészeket.

Nyelvhelyesség

Közel helyesen tudja használni a tanmenetben az adott évfolyamra meghatározott legalapvetőbb nyelvtani szerkezeteket.

Íráskészség

A tanuló tudja a legtöbb megtanult szót másolással, valamint diktálás alapján önállóan, kevés hibával leírni.

Tudjon hiányos mondatokat egy-egy szóval pótolni.

Tudjon egyszerűbb tankönyvi feladatokat – segítséggel – írásban megoldani.

Tudjon előzetes példa alapján segítséggel egyszerű, rövid, néhány mondatos szöveget alkotni.

Szókincs

Az évfolyamon használt tankönyvben megadott teljes szókincs mennyiségének 50%-a.

[Ide írhat]

Emelt Angol nyelv

6. évfolyam

Éves óraszám: 180

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Család – Családi ünnepek; Napirend	12
Otthon – Lakóhelyem, tágabb környezetem	12
Étkezés – Receptek, főzés, sütés	8
Öltözködés – Évszakok szerinti öltözködés	12
Sport – Sportversenyek	12
Iskola, barátok – Tanórán kívüli közös programok.	12
Szabadidő, szórakozás – Internet, interaktív játékok	12
Természet, állatok – Kontinensek	12
Ünnepek, szokások – Ünnepek a nagyvilágban (USA)	12
Város, bevásárlás – Tájékozódás, útbaigazítás	12
Utazás, pihenés – Vakáció, nyaralás	12
Zene, művészetek – Kedvenc zeném, együttesem	8
Környezetünk védelme – Újrahasznosítás	12
Egészséges életmód – Egészséges étkezés	12
Ismétlés, gyakorlás	20
Összes óraszám:	180

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

Hallott szöveg értése

A tanuló legyen képes a tanult szókincset tartalmazó, rövidebb szöveget megérteni. Ismerje fel és értse meg új szövegkörnyezetben is a tanult szavakat, kifejezéseket.

[Ide írhat]

Beszédkésztség

A tanuló röviden tudjon válaszolni a tanult témákkal kapcsolatban eldöntendő és kiegészítendő kérdésekre. Tudjon személyeket, állatokat, tárgyakat röviden jellemezni, tudjon a tanult témákkal kapcsolatban tájékoztatást kérni és adni.

Kiejtésében ne legyenek megértést akadályozó hibák.

Olvasott szöveg értése

A tanuló legyen képes a tankönyv, a munkafüzet és a feladatlapok utasításainak önálló megértésére. Képes legyen alapszinten feldolgozni egy-egy, a tanult témakörhöz illeszkedő, életkorának megfelelő, a tanult nyelvi szinten íródott olvasmányt. Egyszerű, ismert témájú szövegekben legyen képes a lényeg kiemelésére.

Nyelvhelyesség

Közel helyesen tudja használni a tanmenetben az adott évfolyamra meghatározott legalapvetőbb nyelvtani szerkezeteket.

Íráskésztség

A tanuló tudjon rövid, ismert témájú szövegeket másolással, valamint diktálás alapján önállóan leírni.

Tudjon minta, illetve megadott szempontok alapján ismert témát feldolgozó, rövid, egyszerűbb szövegeket írni.

Tudjon hiányos, rövid szöveget egy-egy szóval pótolni.

Tudjon különböző tankönyvi feladatokat előzetes magyarázat után írásban megoldani.

Szókincs

Az évfolyamon használt tankönyvben megadott teljes szókincs mennyiségének 50%-a.

Emelt Angol nyelv

7. évfolyam

Éves óraszám: 180

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Család – Családtagok bemutatása, családfa	12
Otthon – Lakóhelyiségek, bútorok, berendezési tárgyak	12
Étkezés – Egészséges étkezés	12
Idő, időjárás – Természeti katasztrófák	12
Öltözködés – Kedvenc ruhadarabjaim, anyagok	12
Sport – Extrém sportok	8
Iskola – Iskolai élet, programok	12
Szabadidő, szórakozás – Mozi, színház, zenehallgatás, kiállítások	12
Város, bevásárlás – Látnivalók, nevezetességek a lakóhelyemen	12
Utazás, pihenés – Táborok, osztálykirándulás	12
Környezetünk védelme – Szelektív hulladékgyűjtés	12
Tudomány, technika – Feltalálók és találmányok	12
Múltunk és jövőnk – Az én jövőm	8
Média, kommunikáció – Infokommunikációs eszközök a mindennapokban	12
Ismétlés, gyakorlás	20
Összes óraszám:	180

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

Hallott szöveg értése

Hozzávetőlegesen értse meg a tanult témákkal kapcsolatos, kevés ismeretlen nyelvi elemet tartalmazó szöveget.

Tudja megoldani a szöveggel kapcsolatos legegyszerűbb feladatokat.

[Ide írhat]

Beszédkésztség

A tanuló tudja a tanult memorizált anyagot közel helyes kiejtéssel elmondani, tudjon embereket, tárgyakat és helyeket egyszerűen jellemezni, képeket leírni.

Képes legyen egyszerűen elmondani egy adott, tanult eseménysort, valamint tudjon hasonlóságot és különbséget megállapítani.

A tanult szókincs és nyelvi szerkezetek segítségével életszerű helyzetekben tudjon alapvető kérdéseket feltenni, azokra válaszolni.

Megértési problémáihoz tudjon segítséget kérni.

Képes legyen rövid memoriterekkel elmondani.

Kiejtésében ne legyenek megértést akadályozó hibák

Olvasott szöveg értése

Legyen képes az olvasott szöveggel kapcsolatos egyszerű feladatokat megoldani, valamint az ismert témájú, olvasott szöveg lényeges információit az elvárható nyelvi szinten néhány mondatban anyanyelvén összefoglalni.

Ismerje fel a különféle szövegtípusokat.

Legyen képes a tankönyv, a munkafüzet és a feladatlapok utasításainak megértésére.

Képes legyen a lényeg kiemelésére egyszerű, ismert témájú szövegekben.

Nyelvhelyesség

Közel helyesen tudja használni a tanmenetben az adott évfolyamra meghatározott legalapvetőbb nyelvtani szerkezeteket.

Íráskésztség

A tanuló tudjon elfogadható helyesírással, tollbamondás után ismert nyelvtani elemekből és szókincsből álló szöveget leírni, valamint minta alapján néhány mondatból álló, ismert típusú, rövidebb szöveget alkotni. Tudjon hiányos szöveget egy-egy szóval pótolni.

Tudjon különböző tankönyvi feladatokat előzetes magyarázat után írásban megoldani.

Szókincs

Az évfolyamon használt tankönyvben megadott teljes szókincs mennyiségének 50%-a.

[Ide írhat]

Emelt Angol nyelv

8. évfolyam

Éves óraszám: 180

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Család – Különböző családmodellek	12
Otthon – Otthonok a célnyelvi országban és a nagyvilágban	12
Étkezés – Étkezési szokások a célnyelvi kultúrában	12
Idő, időjárás – Időjárási rekordok	12
Sport – Olimpia	12
Iskola – Iskolai élet más országokban	12
Város, bevásárlás – Híres városok és nevezetességeik	12
Utazás, pihenés – Utazás belföldön és külföldön	12
Zene, művészetek – Koncertek, fesztiválok	8
Környezetünk védelme – Környezettudatos viselkedés	12
Egészséges életmód – Betegségek és megelőzésük	12
Felfedezések – Híres felfedezők	8
Múltunk és jövőnk – A jövő városa	12
Média és kommunikáció – Közösségi média	12
Ismétlés, gyakorlás	20
Összes óraszám:	180

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

Hallott szöveg értése

Értse meg az átlagos beszédtempójú, sztenderd kiejtéssel elmondott, köznapi témájú szövegek lényegét.

Értse meg az ismert nyelvi elemekre épülő tanári magyarázatot.

Tudja megoldani a szöveggel kapcsolatos egyszerűbb feladatokat.

Beszédkésztség

[Ide írhat]

A tanuló kiejtésében ne legyenek értést akadályozó hibák.

Legyen képes ismert témát feldolgozó képek, képsorok rövid leírására, képes vázlat alapján, tanult történet elmondására.

Be tudjon kapcsolódni szerepjátékokba, életszerű helyzetekbe alkifejezésekkel.

Tudjon a célnyelven beszélő partnerrel alapvető információkat, adatokat tartalmazó beszélgetést folytatni önmagáról, szűkebb és tágabb környezetéről.

Olvasott szöveg értése

A tanuló legyen képes az olvasott szöveggel kapcsolatos egyszerű feladatokat megoldani.

Képes legyen feldolgozni olyan szöveget, amelyet tanárral vagy hanganyag segítségével előzetesen gyakorolt. Tudjon az adott szövegben tájékozódni, a szöveg lényeges információit megérteni, azt szóban vagy írásban anyanyelvén röviden visszaadni.

Nyelvhelyesség

Közel helyesen tudja használni a tanmenetben az adott évfolyamra meghatározott legalapvetőbb nyelvtani szerkezeteket.

Íráskészség

A tanuló legyen képes 6-8 egyszerű mondat alkalmazásával összefüggő fogalmazás, tartalmi összefoglalás, képleírás készítésére.

Ismert szöveg alapján tudjon rövid vázlatot készíteni.

Tudjon megadott tartalmi szempontok alapján néhány mondatos magánlevelet írni.

Szókincs

Az évfolyamon használt tankönyvben megadott teljes szókincs mennyiségének 50%-a.

[Ide írhat]

Angol nyelv Két tanítási nyelvű osztályok

5. évfolyam

Éves óraszám: 180 óra

A témakörök áttekintő táblázata:

	Témakörök	Tartalmak	Óraszám
1.	Család	Én és a családom, családtagok bemutatása.	22
2.	Otthon	Lakóhelyiségek, bútorok, berendezési tárgyak. Lakóhelyem, tágabb környezetem.	20
3.	Egészséges életmód, Étkezés	Kedvenc ételeim, italaim, receptek Egészséges táplálkozás	22
4.	Sport	Sportok, sportfelszerelések, kedvenc sportom.	18
5.	Iskola, barátok	Iskola, tantárgyak Napirend	20
6	Szabadidő, szórakozás	Szabadidős tevékenységek Utazás, nyaralás	20
7.	Város, bevásárlás	Városok, falvak Épületek, utcák, tájékozódás, útbaigazítás Vásárlás	24
8.	Környezetünk védelme	Veszélyeztetett állat- és növényvilág Szelektív hulladékgyűjtés	18
9.	Szabadon felhasználható	A szabadon felhasználható órákat a tananyag elmélyítésére, rendszerezésre, felzárkóztatásra, a készségek, képességek fejlesztésére, összefoglalásra, rendszerezésre, ellenőrzésre, számonkérésre fordítjuk.	16

A továbbhaladás feltételei:

Hallott szöveg értése

A tanuló képes

- megérteni és követni a tanár utasításait,

[Ide írhat]

- felismerni és megérteni új szövegek környezetben is a tanult szavakat, kifejezéseket,
- hosszabb szövegből kiszűrni a fontos információkat megadott megfigyelési szempontok alapján,
- megérteni egy rövid, összefüggő szöveget a tanult témákban.

Beszédkésztség

A tanuló képes

- az adott idegen nyelv hangjait helyesen képezni, kiejteni,
- válaszolni a tanult témákkal kapcsolatban eldöntendő és kiegészítendő kérdésekre,
- párbeszédekben szerepeket eljátszani, a mintadialógust a korábban tanult nyelvi elemekkel variálni,
- képek alapján rövid történeteket elmondani,
- személyeket, állatokat, tárgyakat röviden jellemezni,
- egyszerű információt kérni és adni,

Olvasott szöveg értése

A tanuló képes

- a tankönyv, a munkafüzet és a feladatlapok néma értő olvasására, az utasítások megértésére,
- tanári bemutatás vagy adathordozóról való meghallgatás után ismert szavakat tartalmazó szöveget hangosan, helyes kiejtéssel és intonációval érthetően felolvasni,
- a szöveg lényegére, általános vagy speciális információkra irányuló olvasásra,

Íráskésztség

A tanuló képes

- a tanult szókincset és nyelvi szerkezeteket tartalmazó szövegek diktálás utáni leírására,
- ismert hallott vagy olvasott szöveg alapján kérdésekre írásban egyszerű választ adni,
- az egyszer mondat szórendjét alkalmazni és egyszer mondatokat logikai kapcsolatok alapján egybefűzni,
- egyszerű mondatokat hiányzó szavakkal kiegészíteni,
- egyszerű eseménysort önállóan leírni,
- megadott szempontok alapján különböző típusú rövid, egyszerűbb szövegeket írni.

[Ide írhat]

Angol nyelv Két tanítási nyelvű osztályok

6. évfolyam

Éves óraszám: 180 óra

A témakörök áttekintő táblázata:

	Témakörök	Tartalmak	Óraszám
1.	Család, Barátok	Személyleírás: külső, belső tulajdonságok	20
2.	Otthon	Házak, lakóhelyek, szobák, bútorok	22
3.	Étkezés, egészséges életmód	Hétköznapi egészségügyi problémák	20
4.	Iskola	Első nap az iskolában, osztálytársak	18
5.	Művészetek	Találmányok, híres emberek	16
6.	Utazás, pihenés	Nyaralás, kirándulás, szolgáltatások Kinti, benti tevékenységek	20
7.	Ünnepek és szokások	Ünnepek és szokások világszerte	14
8.	Szabadidő , szórakozás, sport	Kedvenc tevékenységek, közös időtöltés barátokkal Hobbik Sporttevékenységek	18
9.	Környezetünk védelme	Éghajlat, időjárás-természeti katasztrófák Természeti környezetünk-természetvédelem Veszélyeztetett állatok	18
11.	Szabadon felhasználható	A szabadon felhasználható órákat a tananyag elmélyítésére, rendszerezésre, felzárkóztatásra, a készségek, képességek fejlesztésére, összefoglalásra, rendszerezésre, ellenőrzésre, számonkérésre fordítjuk.	14

A továbbhaladás feltételei:

Hallott szöveg értése

A tanuló képes

- megérteni és végrehajtani bonyolultabb utasításokat,
- megérteni és lényegkiemeléssel összefoglalni a témákkal kapcsolatos nyelvi szöveget,
- megoldani a szöveggel kapcsolatos feladatokat,
- megállapítani a beszélő szándékát, érzelmeit az intonációból,

[Ide írhat]

Beszédkésztség

A tanuló képes

- embereket, tárgyakat és helyeket egyszerűen jellemezni, képeket leírni, minta alapján rövid leírást adni,
- elmondani összefüggően eseménysort, beszélni a mindennapi életben vele, családjával és társaival történekekről,
- hasonlóságot és különbséget megállapítani,
- a tanult szókincs és struktúrák felhasználásával életszerű helyzetekben kérdezni, válaszolni, útbaigazítani, információt kérni és adni,
- megértési problémáihoz segítséget, engedélyt, beleegyezést kérni,
- megértetni magát számára ismeretlen, anyanyelvi személlyel,
- alkalmazni a tanult udvariassági, társalgási fordulatokat.

Olvasott szöveg értése

A tanuló képes

- érthetően, jó intonációval, jó ritmusban szöveget felolvasni,
- az olvasott szöveggel kapcsolatos egyszerű feladatokat megoldani,
- az olvasott szöveg lényeges információit néhány mondatban idegen nyelven is összefoglalni,
- az egyes ismeretlen szövegrészek jelentését a szövegösszefüggésekből kikövetkeztetni,

Íráskésztség

A tanuló képes

- jó helyesírással, tollbamondás után ismert nyelvtani elemekből és szókincsből álló szöveget leírni,
- nyelvi modell alapján önállóan egyszerűbb eseménysort (az idő érzékeltetésével), valamint folyamatokat leírni,
- több mondatból álló különböző típusú hosszabb (100-120 szóból álló) szöveget alkotni (pl.: párbeszéd, leírás, elbeszélés, stb.)
- minta alapján különböző szövegtípusokat írni (pl.: hirdetés, meghívó, kérdőívek, üzenet, stb.).

A továbbhaladás általános feltételei a 6. évfolyam végére

A nyelvhasználat szintje (megegyezik az Európai Tanács által kiadott ajánlás A 2 szintjével)

Tartalom	Nyelvhelyesség	Folyamatosság	Interakció	Koherencia
Alapvető mintamondatokat használ begyakorolt szavakkal és kifejezésekkel, néhány szóval, kevés információval, egyszerű mindennapi szituációban.	Helyesen használ egyszerű szerkezeteket, de még rendszeresen elkövet alapvető hibákat.	Megérteti magát rövid mondatokkal, tarthat szünetet, hogy újakezdje és újrafogalmazza gondolatait.	Egyszerű és rutinszerű nyelvi helyzetekben tud kommunikálni, számára ismeretlen helyzetekben még bizonytalan lehet, sok mindent megért, de még nem mindig képes a beszélgetésbe aktív módon bekapcsolódni.	Képes gondolatait összefűzni és a dolgokhoz való viszonyulását kifejezni.

[Ide írhat]

Angol nyelv Két tanítási nyelvű osztályok

7. évfolyam

Éves óraszám: 180 óra

A témakörök áttekintő táblázata:

	Témakörök	Tartalmak	Óraszám
1.	Család	Én és a családom, családtagok bemutatása, családfa Családi események, ünnepek.	18
2.	Otthon	Otthonom, szűkebb és tágabb környezetem. Lakóhelyiségek, bútorok, berendezési tárgyak.	22
3.	Étkezés	Napi étkezések: kedvenc ételeim, italaim. Egészséges táplálkozás.	20
4.	Időjárás	Időjárás, időjárási rekordok. Időjárási jelenségek, természeti katasztrófák.	14
5.	Öltözködés és vásárlás	Ruhadarabok, kedvenc ruháim. Üzletek, bevásárlóközpontok, piac, vásárlás.	16
6.	Sport, szabadidő	Szabadidős tevékenységek, kedvenc időtöltésem.	18
7.	Iskola, barátok	Osztálytársaim, barátaim, tanórán kívüli közös programjaink.	12
8.	Természet, állatok	Kisállatok, felelős állattartás.	14
9.	Környezetünk védelme	Veszélyeztetett állat- és növényvilág, környezettudatos viselkedés.	16
10.	Egészséges életmód	A rendszeres testedzés, a helyes táplálkozás. Betegségek és megelőzésük.	16
11.	Szabadon felhasználható	A szabadon felhasználható órákat a tananyag elmélyítésére, rendszerezésre, felzárkóztatásra, a készségek, képességek fejlesztésére, összefoglalásra, rendszerezésre, ellenőrzésre, számonkérésre fordítjuk.	14

[Ide írhat]

A továbbhaladás feltételei:

Hallott szöveg értése

A tanuló képes

- átlagos beszédtempójú, irodalmi kiejtéssel elmondott, köznapi témájú közlés lényeges információinak megértésére, a szöveg összefüggéseinek felismerésére, a szöveg alapján kérdések megválaszolására, vázlatkészítésre,
- pontosan érzékelni a beszélők érzelmeit, a témához és egymáshoz fűződő kapcsolatait,
- megérteni a tanár a tananyaggal vagy a mindennapi élettel kapcsolatos, ismert nyelvi elemeket tartalmazó idegen nyelvű magyarázatát,
- kiemelni ismert témájú autentikus hanganyagból a lényegét, megtalálni a számára fontos információt és az esetleg ismeretlen nyelvi elemek jelentését a szövegösszefüggésből.

Beszédkésztség

A tanuló képes

- a tanult nyelvi elemek alapján elvárható szinten képek, képsorok leírására, a képekhez kapcsolódó gondolataik kifejezésére röviden,
- vázlat alapján történet elmondására, interjú készítésére,
- személyeket, tárgyakat, eseményeket leírni és összehasonlítani, beszélgetést kezdeményezni, véleményt, érzéseket kifejezni,
- szerepjátékban, életszerű helyzetekben kezdeményezni, és váratlan fordulatokra reagálni,
- külföldi (az adott célnyelvet beszélő) partnerrel is beszélgetést folytatni, önmagáról, szűkebb és tágabb környezetéről,

Olvasott szöveg értése

A tanuló képes

- kifejezően felolvasni olyan szöveget, amelyet tanárral vagy hanganyagok segítségével gyakorolt,
- az adott szövegben tájékozódni, a szöveg lényeges információit megérteni, és azt szóban vagy írásban röviden visszaadni,
- feldolgozni ismeretlen szöveget önállóan – esetleg házi olvasmányként – egyszerűbb szempontok szerint,
- megérteni a hosszabb olvasmányok és szövegek tartalmát,
- az adott témához önállóan ismeretanyagot gyűjteni.

Íráskésztség

A tanuló képes

- összetett mondatok alkalmazásával is 120-150 szavas összefüggő fogalmazást, képleírást írni, ezekben véleményét kifejteni,
- megadott szempontok alapján jegyzeteket készíteni, érveket és ellenérveket gyűjteni,
- ismert szöveg alapján vázlatot készíteni,
- megadott tartalmi szempontok alapján magánlevelet írni.

[Ide írhat]

Angol nyelv Két tanítási nyelvű osztályok

8.évfolyam

Éves óraszám: 180 óra

A témakörök áttekintő táblázata:

	Témakörök	Tartalmak	Óraszám
1.	Utazás, pihenés	Vakáció, nyaralás, utazás belföldön és külföldön.	18
2.	Város	Látnivalók, nevezetességek a lakóhelyemen. Híres városok és nevezetességeik.	20
3.	Fantázia és valóság	Kedvenc olvasmányaim, könyveim. Utazás a jövőbe.	18
4.	Zene, művészetek	Kedvenc zeném, együttesem. Film- és színházi élményeim.	18
5.	Felfedezések	Nagy földrajzi felfedezések. Híres felfedezők és életútjuk.	16
6.	Tudomány, technika	Feltalálók és találmányok. A jövő technikai vívmányai.	14
7.	Média, kommunikáció	Internet, interaktív játékok, közösségi oldalak. Infokommunikációs eszközök a mindennapokban.	16
8.	Földünk és a világűr	A naprendszer és a bolygók. Utazások az űrben.	14
9.	Környezetünk védelme	Veszélyeztetett állat- és növényvilág, környezettudatos viselkedés.	16
10.	Egészséges életmód	A rendszeres testedzés, a helyes táplálkozás. Betegségek és megelőzésük.	16
11.	Szabadon felhasználható	A szabadon felhasználható órákat a tananyag elmélyítésére, rendszerezésre, felzárkóztatásra, a készségek, képességek fejlesztésére, összefoglalásra, rendszerezésre, ellenőrzésre, számonkérésre fordítjuk.	14

[Ide írhat]

A továbbhaladás feltételei:

Hallott szöveg értése

A tanuló képes

- megérteni a tanár hosszabb, összetettebb magyarázatát,
- kiszűrni a beszédből, a rádióban és a televízióban az őt érdeklő műsorokból a számára fontos információkat,
- követni mások társalgását,
- megérteni a folyamatos, kevésbé személyes témáról szóló beszédet, és tud magyarázatot kérni, ha nem ért valamit.

Beszédkésztség

A tanuló képes

- helyes intonációra, a nyelvhelyességi szabályok betartására,
- a beszédét színesebbé tenni a megismert szófordulatok segítségével,
- önállóan, megfelelő előkészítés után beszámolót, ismertetőt, kiselőadást tartani,
- magyarázat, definíció segítségével megoldani kommunikációs nehézségeit,
- álláspontját kifejezni, ellenvéleményét és egyet nem értését udvariasan kifejezni, indokolni,
- külföldi partnerrel is általános és aktuális témakörökben beszélgetést folytatni,
- a külföldi utazás során előforduló gyakori nyelvi helyzetekben bátran megnyilvánulni,

Olvasott szöveg értése

A tanuló képes

- megérteni új információt tartalmazó nyelvileg összetettebb szöveget,
- következtetni az ismeretlen elemekre a szövegösszefüggésből,
- megérteni az életkorának megfelelő általános tájékozottságot feltételező idegen nyelvű ismeretterjesztő szöveget, reklámot, használati utasítást,

Íráskészség

A tanuló képes

- általános témákban, különböző műfajokban 150-200 szavas irányított fogalmazást írni, melynek logikai menete világos,
- mondandóját változatos kifejezésekkel, mondat szerkezetekkel, megfelelő központozással, tagolással és helyesírással a témának megfelelő stílusban megfogalmazni,
- egyszerű hivatalos levél írására néhány fontos témában (pl.: információkérés, reklamáció, stb.),
- önéletrajzot írni,
- saját véleményét egyszerűen megfogalmazni, és álláspontját indokolni.

A továbbhaladás általános feltételei a 8. évfolyam végére

A nyelvhasználat szintje (megegyezik az Európai Tanács által kiadott ajánlás B 1 szintjével)

Tartalom	Nyelvhelyesség	Folyamatosság	Interakció	Koherencia
Elégséges nyelvismerettel és elegendő szókinccsel rendelkezik ahhoz, hogy kifejezze magát	Meglehető pontossággal, rutinosan alkalmazza a gyakran használt kifejezéseket és mondat szerkezeteket kiszámítható	Egyszerű folyamatos szöveget tud alkotni ismert vagy érdeklődési körébe tartozó	Képes kezdeményezni, fenntartani és befejezni egyszerű beszélgetést olyan	Össze tudja kapcsolni gondolatait, leírja a különböző eseményeket, vázlatosan

[Ide írhat]

olyan témákban, mint a család, hobbi, érdeklődési kör, munka, utazás és mindennapi események, de megszólalásaiban még lehet bizonytalan.	helyzetekben.	témákban. Még tarthat rövidebb szüneteket, hogy megtalálja a megfelelő szavakat, kifejezéseket, nyelvi fordulatokat és kijavítsa magát.	témákban, amelyek számára ismerősek vagy érdeklődési körébe tartoznak. Képes elismételni olyan információkat, amelyek segítik a kölcsönös megértést.	meg tudja indokolni álláspontját, terveit.
--	---------------	---	--	--

Angol célnyelvi civilizáció

5 – 6. évfolyam

Éves óraszám: 36

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám	
	5. évfolyam	6. évfolyam
A célnyelvi országok természetföldrajza, gazdasága	5 + 1 óra	5 + 1 óra
A célnyelvi országok történelme, társadalmi viszonyai	5 + 1 óra	5 + 1 óra
Mindennapi élet, hagyományok, szokások, ünnepek a célnyelvi országokban	5 + 1 óra	5 + 1 óra
Szabadidő, sport a célnyelvi országokban	5 + 1 óra	5 + 1 óra
A célnyelvi országok irodalma, művészete	4 + 1 óra	4 + 1 óra
Magyarország bemutatása külföldieknek	6 + 1 óra	6 + 1 óra
Összes óraszám	36 óra	36 óra

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

- Ismerje a célországok földrajzi elhelyezkedését, geográfiai jellemzőit.
- Tudja időrendbe helyezni a legmeghatározóbb történelmi eseményeket, személyeket, észreveszi az ok-okozati összefüggéseket.
- Ismerje a célnyelvi országok és hazánk nemzeti jelképeit, szimbólumait, a legfontosabb nemzeti és családi ünnepeket, szokásokat, ezeket hasonlítsa össze a magyarországiakkal.
- Tudjon összehasonlítani célnyelvi országokhoz, illetve hazánkhoz köthető népszokásokat, hiedelmeket.
- Ismerjen fel célországokhoz köthető művészeti, zenei alkotásokat, ismerjen híres múzeumokat.

A magasabb évfolyamba lépés feltételeit a *nem magyar anyanyelvű* tanulók esetében a mindenkori éppen aktuális, személyre szabott fejlesztési terv tartalmazza.

Tantárgy neve:
Angol célnyelvi civilizáció

7 – 8. évfolyam

Éves óraszám: 36

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám	
	7. évfolyam	8. évfolyam
A célnyelvi országok természetföldrajza	3 + 1 óra	3 + 1 óra
A célnyelvi országok gazdasága	2 + 1 óra	2 + 1 óra
A célnyelvi országok történelme, politikai, társadalmi viszonyai	5 + 1 óra	5 + 1 óra
Mindennapi élet, hagyományok, szokások, ünnepek a célnyelvi országokban	5 + 1 óra	5 + 1 óra
Szabadidő, sport	4 + 1 óra	4 + 1 óra
A célnyelvi országok irodalma, művészete, tudományos élete	5 + 1 óra	5 + 1 óra
Magyarország bemutatása külföldieknek	6 + 1 óra	6 + 1 óra
Összes óraszám	36 óra	36 óra

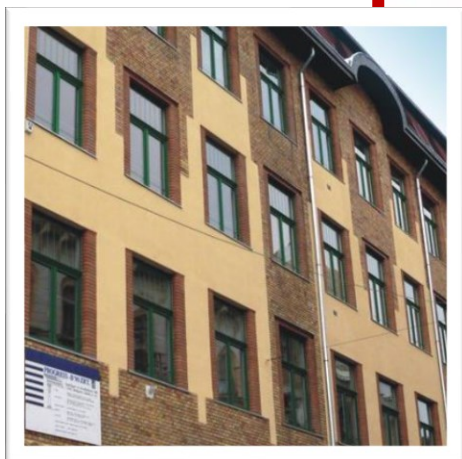
Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

- A tanuló be tudja mutatni a célnyelvi országok és Magyarország földrajzi fekvését, felszínformáit, tájegységeit és legfontosabb vízrajzi jellemzőit.
- Ismerje a célnyelvi országok gazdasági fejlődésének legfontosabb állomásait, ennek az életszínvonalra gyakorolt hatásait.
- Helyezze időrendbe és hasonlítsa össze az azonos történelmi időszakok hazai és célnyelvi országbeli meghatározó eseményeit, fedezze fel az azok közötti összefüggéseket.
- Végezzen célnyelven önálló gyűjtőmunkát a hagyományos és a digitális médiumok segítségével.
- Ismerje a legfontosabb nemzeti ünnepek eredetét, ünneplésének módját és a megemlékezések szimbólumait.
- Ismerje a sport jelentőségét, szerepét a célnyelvi országok és hazánk lakosságának életében.
- Ismerje a célnyelvi országok és a hazai élet néhány kiemelkedő jelentőségű klasszikus és kortárs szerzőjét, képző- és előadóművészt.
- Ismerje és mutassa be a célnyelvi országok és Magyarország legjelentősebb tudományos-technikai vívmányait, tudósait.
- Váljon nyitottá és elfogadóvá más kultúrákkal szemben, értse meg azok sajátosságait.

A magasabb évfolyamba lépés feltételeit a *nem magyar anyanyelvű* tanulók esetében a mindenkori éppen aktuális, személyre szabott fejlesztési terv tartalmazza.

3. számú mellékelet

AZ ERZSÉBETVÁROSI MAGYAR-ANGOL KÉT TANÍTÁSI NYELVŰ ÁLTALÁNOS ISKOLA ÉS MŰVÉSZETI SZAKKGIMNÁZIUM SZAKKGIMNÁZIUMÁNAK HELYI TANTERVE

2020

Irodalom

9. évfolyam

Éves óraszám:108

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Bevezetés az irodalomba	5
Az irodalom ősi formái. Mágia, mítosz, mitológia	9
A görög irodalom	13
A római irodalom	7
A Biblia mint kulturális kód	15
A középkor irodalma	13
A reneszánsz irodalma	25
A barokk és a rokokó irodalma	8
Gyakorlás, rendszerezés	13
Összes óraszám:	108

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

Alapvető irodalmi fogalmak ismerete és felismerése.

Memoriter tudása: vers vagy versrészlet.

Egy kötelező olvasmány cselekményének ismerete, értelmezése.

Egy szövegrészlet információinak és gondolatainak értelmezése, értékelése.

Magyar nyelv

9. évfolyam

Éves óraszám:36

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Kommunikáció – fogalma, eszközei, típusai, zavarai	11
A nyelvi rendszer, a nyelv szerkezeti jellemzői, a nyelvi elemzés, a magyar és az idegen nyelvek	18
Gyakorlás, rendszerezés	7
Összes óraszám:	36

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

- A kommunikáció tényezőinek és funkcióinak felismerése.
- A gesztusok ismerete.
- A magyar nyelv hangjai.
- Szótő és toldalék felismerése, megnevezése.
- A mondat részeinek megnevezése, felismerése, elemzése.

Irodalom

10. évfolyam

Éves óraszám:108

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
A felvilágosodás irodalma	30
A romantika irodalma	15
A magyar romantika irodalma I.	36
Gyakorlás, összefoglalás	27
Összes óraszám:	108

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

- Alapvető irodalmi fogalmak ismerete és felismerése.
- Memoriter tudása: vers vagy versrészlet.
- Egy kötelező olvasmány cselekményének ismerete, értelmezése.
- Egy szövegrészlet információinak és gondolatainak értelmezése, értékelése.
- Az irodalmi korszakok fő jellemzői. Alkotók és művek megnevezése.

Magyar nyelv

10. évfolyam

Éves óraszám:36

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
A szöveg fogalma, típusai: a szövegkohézió, szövegfajták, szövegértés, szövegalkotás.	15
Stilisztika: stílusrétegek, stílushatás, stíluseszközök, szóképek, alakzatok.	14
Gyakorlás, rendszerezés	7
Összes óraszám:	

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

- A szöveg fogalma.
- A lineáris és globális kohézió.
- Jellegzetes szövegtípusok, szövegfajták felismerése.
- A stílus fogalma.
- Stílusrétegek megnevezése, felismerése.
- Szóképek felismerése, megnevezése irodalmi szövegben.
- Költői alakzat felismerése, megnevezése köznyelvi és irodalmi szövegben

Irodalom

11. évfolyam

Éves óraszám:108

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
A klasszikus modernség irodalma	17
Romantika és realizmus a XIX. század magyar irodalmában	38
A magyar irodalom a XX. században	38
Gyakorlás, rendszerezés	15
Összes óraszám:	108

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

- Alapvető irodalmi fogalmak ismerete és felismerése egy tanult műben.
- Memoriter tudása: vers vagy versrészlet.
- Egy kötelező olvasmány cselekményének ismerte, értelmezése.
- Egy szövegrészlet szöveg információinak és gondolatainak értelmezése, értékelése.
- A korszak alkotói és műveik megnevezése.
- A korszak bemutatása, jellemző műfajok megnevezése.

Magyar nyelv

11. évfolyam

Éves óraszám:36

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Retorika: a beszéd fajtái, a beszéd felépítése, az érvelés	12
Pragmatika: a megnyilatkozás fogalma, társalgási forduló, beszédaktus, együttműködési elv	8
Általános nyelvi ismeretek: a nyelv és a gondolkodás, a nyelvtípusok	8
A szótárhasználat	2
Gyakorlás, rendszerezés	6
Összes óraszám:	36

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

- A retorika fogalma.
- A szónoki beszéd fajtái, jellemzői.
- A társalgás udvariassági formáinak megnevezése.
- Nyelvcsaládok megnevezése.
- Gyakorlati vagy érvelő szöveg alkotása rövid terjedelemben.

Irodalom

12. évfolyam

Éves óraszám:93

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
A modernizmus irodalma – kései korszak	17
A magyar irodalom a XX. században II.	42
A XX. századi történelem az irodalomban	8
Kortárs magyar irodalom	5
Felkészülés az érettségi vizsgára	21
Összes óraszám:	93

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

- Alapvető irodalmi fogalmak ismerete és felismerése egy tanult műben.
- Memoriter tudása: vers vagy versrészlet.
- Egy kötelező olvasmány cselekményének ismerte, értelmezése.
- Egy szövegrészlet szöveg információinak és gondolatainak értelmezése, értékelése.
- A korszak alkotói és műveik megnevezése.
- A korszak bemutatása, jellemző műfajok megnevezése.

Magyar nyelv

12. évfolyam

Éves óraszám:31

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Nyelvtörténet: a nyelv változása, a nyelvrokonság kérdései, nyelvemlékek	7
A nyelv rétegződése, a nyelvjárások, nyelvi tervezés, nyelvi norma	8
Felkészülés az érettségire, rendszerező ismétlés	16
Összes óraszám:	31

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

- A magyar nyelv főbb nyelvtörténeti szakaszainak megnevezése.
- A magyar nyelvemlékek közül egy megnevezése és jellemzése.
- Anyanyelvünk rétegződése – felsorolás, egy-egy jellemző megnevezése.
- Nyelvünk a határon túl: egy régió ismertetése.

Matematika

9. évfolyam

Éves óraszám: 108

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Halmazok <i>alaphalmaz, részhalmaz, üres halmaz, halmazok egyenlősége, Venn-diagram, halmazműveletek, halmaz elemszáma, logikai szita</i>	10
Számhalmazok, műveletek <i>műveleti azonosságok, tizedestörtek, ellentett, abszolút érték, racionális és irracionális számok, valós számok, számegyenes, intervallumok</i>	8
Hatvány, gyök <i>hatványozás kiterjesztése egész kitevőre, hatványozás azonosságai</i>	5
Betűs kifejezések alkalmazása egyenletmegoldás, függvényábrázolás során <i>algebrai kifejezések, polinomok, fokszám, helyettesítési érték, műveletek algebrai kifejezésekkel, nevezetes azonosságok, szorzattá alakítás, műveletek algebrai törtekkel</i>	10
Arányosság, százalékszámítás <i>egyenes és fordított arányosság, százalékszámítás, pénzügyi feladatok</i>	12
Függvény fogalma, függvénytulajdonságok <i>egyértelmű hozzárendelés, kölcsönösen egyértelmű hozzárendelés, értelmezési tartomány, képhalmaz, értékészlet, helyettesítési érték, szélsőérték, zérushely, növekedés, fogyás; lineáris függvények, meredekség, abszolútérték-függvény; másodfokú függvény; négyzetgyökfüggvény, fordított arányosság függvénye</i>	8
Elsőfokú egyenletek, egyenlőtlenségek, egyenletrendszerek <i>elsőfokú egyenletek megoldása mérlegelvel, grafikusan, szorzattá alakítással, szöveges feladatok, elsőfokú lineáris kétismeretlenes egyenletrendszerek megoldása</i>	18
Geometriai alapismeretek <i>pont, egyenes, sík, szögtartomány, hajlásszög, párhuzamos, merőleges, pótszögek, mellékszögek, kiegészítő szögek, csúcpszögek, egyállású szögek, váltószögek, szakaszfelező merőleges, szögfelező</i>	8
Háromszögek <i>háromszögek oldalai és szögei közötti összefüggések, háromszögek csoportosítása, speciális háromszögek, Pitagorasz-tétel</i>	3
Négyszögek, sokszögek <i>trapéz, húrtrapéz, paralelogramma, deltoid, rombusz, téglalap, négyzet, konvex sokszög, szabályos sokszög; négyszögek és sokszögek tulajdonságai, szögösszegei</i>	10
Leíró statisztika <i>oszlopdiagram, kördiagram, átlag, medián, módusz</i>	10
Számonkérés, tehetséggondozás, Öko-hét, Digitális témahét	6
Összes óraszám:	108

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

A tanuló

- véges halmazok elemszámát meghatározza.
- halmazokkal műveletek végez, azokat ábrázolja és értelmezi.
- képes felsorolni egy kis elemszámú véges halmaz összes részhalmazát.
- alkalmazza a logikai szitaformulát egyszerű szöveges feladatokban.
- racionális számokat tizedes tört és közös nevezőes tört alakban is felír.
- ismeri és alkalmazza az abszolút érték, az ellentett és a reciprok fogalmát.
- ismeri a valós számok és a számegyenes kapcsolatát.
- képes megoldani egyszerűbb egész kitevőjű hatványozási feladatokat.
- alkalmazza a hatványozás tanult azonosságait.
- ismer és alkalmaz egyszerűbb algebrai azonosságokat, nevezetes azonosságokat.
- Az $(a + b)^2$, az $(a - b)^2$ és az $(a + b)(a - b)$ kifejezésekre vonatkozó nevezetes azonosságok ismerete és alkalmazása
- képes algebrai kifejezések átalakítására összevonás, szorzattá alakítás, nevezetes azonosságok alkalmazásával
- ismeri és alkalmazza az egyenes és a fordított arányosság fogalmát gyakorlati problémák megoldása során
- képes megoldani százalékszámítással kapcsolatos hétköznapi helyzetekhez (például háztartási bevételekhez, kiadásokhoz, pénzügyi fogalmakhoz, gazdasági folyamatokhoz) és más tantárgyakhoz köthető feladatokat
- ismeri és alkalmazza a következő egyenletmegoldási módszereket: mérlegelv, grafikus megoldás, szorzattá alakítás;
- képes megoldani elsőfokú egyismeretlenes egyenleteket és egyenlőtlenségeket, elsőfokú kétismeretlenes egyenletrendszereket.
- adott képlet alapján helyettesítési értékeket számol, és azokat táblázatba rendezi;
- táblázattal megadott függvény összetartozó értékeit ábrázolja koordináta-rendszerben;
- a grafikonról megállapítja függvények alapvető tulajdonságait.
- ismeri és használja a pont, egyenes, sík (tételek) és szög fogalmát;
- ismeri és alkalmazza a nevezetes szögpárok tulajdonságait;
- ismeri az alapszerkesztéseket, és ezeket végre tudja hajtani hagyományos vagy digitális eszközzel.
- ismeri és alkalmazza a háromszögek oldalai, szögei, oldalai és szögei közötti kapcsolatokat; a speciális háromszögek tulajdonságait;
- ismeri és alkalmazza a háromszög nevezetes vonalaira, pontjaira és köreire vonatkozó fogalmakat és tételeket;
- ismeri és alkalmazza a Pitagorasz-tételt és megfordítását.
- ismeri és alkalmazza a szabályos sokszög fogalmát; kiszámítja a konvex sokszög belső és külső szögeinek összegét.
- adatsokaságból adott szempont szerint oszlop- és kördiagramot készít hagyományos és digitális eszközzel.
- ismeri és alkalmazza a számtani közép (átlag), módusz, medián fogalmakat

Matematika

10. évfolyam

Éves óraszám: 108

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Matematikai logika <i>bizonyítás, logikai érték, tagadás, logikai kvantorok, állítás megfordítása, logikai műveletek</i>	10
Kombinatorika, gráfok <i>sorba rendezési és kiválasztási feladatok, szorzási elv, esetszétválasztás, gráf, gráf éle és csúcsa, fokszám-tétel</i>	12
Hatvány, gyök <i>négyzetgyök, n-edik gyök, gyökvonás azonosságai</i>	9
Másodfokú egyenletek, egyenlőtlenségek <i>másodfokú egyenlet és egyenlőtlenség megoldása teljes négyzetté alakítással, megoldóképlettel, szorzattá alakítással és grafikusán, diszkrimináns, gyöktényező alak, másodfokúra visszavezethető egyenletek, négyzetgyökös egyenletek, szöveges feladatok</i>	12
Függvény fogalma, függvénytulajdonságok <i>másodfokú függvények ábrázolása, jellemzése, szélsőérték-feladatok, függvénytranszformációk</i>	8
Transzformációk, szerkesztések <i>egybevágósági transzformációk, középpontos hasonlósági transzformációk, háromszögek egybevágóságának és hasonlóságának alapesetei, hasonlóság alkalmazása</i>	20
Kör és részei <i>középponti szög, körcikk, körív, húr, érintő, kör részeivel kapcsolatos számolási feladatok, Thalesz-tétel és megfordítása</i>	10
Háromszögek <i>háromszögek nevezetes pontjai és vonalai (bizonyítások); hegyesszögek szögfüggvényei; szögfüggvények összefüggései, háromszög szinuszos területképlete; Héron-képlet</i>	13
Valószínűség-számítás <i>kísérlet, esemény, elemi esemény, relatív gyakoriság, valószínűség, klasszikus valószínűségi modell és alkalmazása</i>	8
Számonkérés, tehetséggondozás, Öko-hét, digitális témahét	6
	Összes óraszám: 108

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

A tanuló

- adott állításról eldönti, hogy igaz vagy hamis;
- alkalmazza a tagadás műveletét egyszerű feladatokban;
- ismeri és alkalmazza az „és”, a (megengedő és kizáró) „vagy” logikai jelentését;
- hétköznapi helyzetekhez kapcsolódó sorba rendezési és kiválasztási feladatokat képes megoldani rendszerezéssel
- képes megoldani sorba rendezési és kiválasztási feladatokat matematikai problémákban.

- alkalmazza a gráfokat konkrét hétköznapi és matematikai szituációk szemléltetésére, feladatok megoldására
- ismeri és alkalmazza a négyzetgyök fogalmát és azonosságait;
- képes egyszerű másodfokú polinom átalakítására teljes négyzetté kiegészítéssel
- megold másodfokú egyismeretlenes egyenleteket és egyenlőtlenségeket; ismeri és alkalmazza a diszkriminánst, a megoldóképletet és a gyöktényező alakot.
- képes $\sqrt{x+c} = ax+b$ típusú egyenletek megoldására.
- ki tudja számolni a kör és részeinek kerületét, területét;
- ismeri a kör érintőjének fogalmát, kapcsolatát az érintési pontba húzott sugárral;
- ismeri és alkalmazza a Thalész-tételt és megfordítását.
- ismeri a vektorokkal kapcsolatos alapvető fogalmakat;
- ismeri és egyszerű feladatokban alkalmazza a hegyesszögek szögfüggvényeit.
- ismer és alkalmaz egyszerű vektorműveleteket;
- alkalmazza a vektorokat feladatok megoldásában;
- ismeri és alkalmazza a hasonló síkidomok kerületének és területének arányára vonatkozó tételeket.
- véletlen kísérletek adatait rendszerezi, relatív gyakoriságokat számol, nagy elemszám esetén számítógépet alkalmaz.
- ismeri és alkalmazza a klasszikus valószínűségi modellre vonatkozó képletet.

Matematika

11. évfolyam

Éves óraszám: 108

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Halmazok, matematikai logika <i>halmazműveletek és logikai műveletek közötti kapcsolat, állítások és tagadások, egyszerű bizonyítások, stratégiai játékok elemzése</i>	6
Kombinatorika, gráfok <i>permutáció, variáció, kombináció, faktoriális, binomiális együttható, Pascal-háromszög, gráfok vizsgálata; visszatevéses és visszatevés nélküli mintavétel</i>	10
Számelméleti ismeretek, számhalmazok épülése <i>számhalmazok épülése a természetes számoktól a valós számokig, műveleti zártság, oszthatósági szabályok, prímek, loko, lkkt, relatív prímek</i>	14
Hatvány, gyök, exponenciális függvény, logaritmus <i>hatványozás kiterjesztése racionális kitevőre (permanenciaelv), hatványozás kiterjesztése valós kitevőre szemléletesen; n-edik gyök, exponenciális függvények, logaritmus</i>	12
Exponenciális folyamatok vizsgálata <i>exponenciális egyenletek, pénzügyi számítások (futamidő)</i>	12
Trigonometria <i>szögfüggvények általános értelmezése, szinuszos területképlet alkalmazása, szinusz-tétel, koszinusz-tétel</i>	14
Koordinátageometria <i>vektor, vektor abszolút értéke, nullvektor, ellentett vektor, helyvektor, vektorok összege, vektorok különbsége, vektor számszorosa, vektor koordinátái, alakzat egyenlete, egyenes egyenlete, kör egyenlete</i>	14
Leíró statisztika <i>minimum, maximum, kiugró adat, kvartilisek, terjedelem</i>	4
Valószínűség-számítás <i>események összege, események szorzata, esemény komplementere, egymást kizáró események, független események, geometriai valószínűség, visszatevéses mintavétel, visszatevés nélküli mintavétel, várható érték</i>	16
Számonkérés, tehetséggondozás, Öko-hét, Digitális témahét	6
Összes óraszám:	108

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

A tanuló

- képes megoldani sorba rendezési és kiválasztási feladatokat;
- konkrét szituációkat szemléltet és egyszerű feladatokat képes megoldani gráfok segítségével.
- A gráf csúcsainak fokszámösszege és éleinek száma közötti összefüggés ismerete és alkalmazása gyakorlati feladatok megoldásában
- ismeri a binomiális együttható fogalmát, kiszámítja az értékét.

- meghatározza a legnagyobb közös osztót és legkisebb közös többszöröst a prímtényező felbontásból
- ismeri és alkalmazza a különböző számrendszerek közötti átváltási mechanizmusokat.
- ismeri és alkalmazza a logaritmus fogalmát.
- ismeri és alkalmazza az n-edik gyök fogalmát;
- ismeri és alkalmazza a racionális kitevőjű hatvány fogalmát és a hatványozás azonosságait;
- számológép használatával is képes logaritmusértékeket kiszámolni
- ábrázolja az exponenciális függvényeket hagyományosan és számítógéppel, a függvények tulajdonságait ismeri
- megold egyszerű, a megfelelő definíció alkalmazását igénylő exponenciális egyenleteket, egyenlőtlenségeket.
- Exponenciális egyenletre, egyenlőtlenségre vezető matematikai vagy hétköznapi nyelven megfogalmazott szövegből a matematikai tartalmú információkat képes kigyűjteni, rendszerezni
- ismeri hegyesszögek szögfüggvényeinek definícióját a derékszögű háromszögben;
- ismeri tompaszögek szögfüggvényeinek származtatását a hegyesszögek szögfüggvényei alapján;
- ismeri a hegyes- és tompaszögek szögfüggvényeinek összefüggéseit;
- alkalmazza a szögfüggvényeket egyszerű geometriai számítási feladatokban;
- a szögfüggvény értékének ismeretében meghatározza a szöget;
- kiszámítja háromszögek területét;
- ismeri és alkalmazza speciális négyszögek tulajdonságait, területüket kiszámítja
- ismer és alkalmaz egyszerű vektorműveleteket
- megad pontot és vektort koordinátaival a derékszögű koordináta-rendszerben
- koordináták alapján számításokat végez szakaszokkal, vektorokkal;
- ismeri és alkalmazza az egyenes egyenletét
- megadja és alkalmazza a kör egyenletét a kör sugarának és a középpont koordinátáinak ismeretében
- rendszerezi a statisztikai adatokat, ismeri a nevezetes középértékeket és szóródási mutatókat
- ismeri és alkalmazza a klasszikus valószínűségi modellt és a Laplace-képletet;
- ismeri és egyszerű esetekben alkalmazza a valószínűség geometriai modelljét;
- meghatározza a valószínűséget visszatevéses, illetve visszatevés nélküli mintavétel esetén.

Matematika

12. évfolyam

Éves óraszám: 93

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Sorozatok <i>sorozatok megadása, számtani sorozat, mértani sorozat, pénzügyi számítások (kamatszámítás, futamidő, megtakarítási formák, törlesztőrészletek)</i>	18
Térgeometria <i>kocka, téglatest, hasáb, henger, gúla, kúp, gömb, csonkagúla, csonkakúp, egyenes test, forgástest, n-oldalú szabályos gúla, tetraéder, alaplap, oldallap, alapél, oldalél, alkotó, palást, testmagasság, test hálójá</i>	20
Leíró statisztika <i>reprezentatív minta, sodrófa (box-plot) diagram szórás, nevezetes statisztikai középértékek és szóródási mutatók áttekintése</i>	8
Rendszerező összefoglalás <i>érettségi követelményben szereplő témakörök szisztematikus áttekintése, típus- és gyakorlófeladatok megoldása</i>	38
Ismétlés, számonkérés, tehetséggondozás, Öko-hét, Digitális témahét	9
Összes óraszám:	93

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

A tanuló

- számtani és mértani sorozatokat adott szabály alapján felír, folytat;
- a számtani/mértani sorozat n-edik tagját felírja az első tag és a különbség (differencia)/hányados (kvóciens) ismeretében;
- a számtani/mértani sorozatok első n tagjának összegét kiszámolja
- mértani sorozatokra vonatkozó ismereteit használja gazdasági, pénzügyi, természettudományi és társadalomtudományi problémák megoldásában.
- ismeri a hosszúság, terület, térfogat, űrtartalom, idő mértékegységeit és az átváltási szabályokat. Származtatott mértékegységeket átvált;
- ismeri és alkalmazza a hasáb, a henger, a gúla, a kúp, a gömb, a csonkagúla, a csonkakúp (speciális testek) tulajdonságait;
- kiszámítja a speciális testek felszínét és térfogatát egyszerű esetekben;
- ismeri és alkalmazza a hasonló síkidomok kerületének és területének arányára vonatkozó tételeket;
- ismeri és alkalmazza a hasonló testek felszínének és térfogatának arányára vonatkozó tételeket.
- képes különböző forrásokból származó adathalmazok statisztikai elemzésére, értékelésére, ezekből valamilyen adott szempont alapján manipulatív és nem manipulatív diagram készítésére

Történelem

9. évfolyam

Éves óraszám: 72

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Civilizáció és államszervezet az ókorban	15
Vallások az ókorban	5
Mélységelvű téma I: vallások: zsidó vallás, (VII. kerület zsidó emlékei)	3
Hódító birodalmak	6
A középkori Európa	10
Mélységelvű téma II Magyarság őstörténete	3
A magyar nép eredete és az Árpád-kor	15
A középkori Magyar Királyság fénykora	15
Összes óraszám:	72

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

Segítséggel véleményt tud alkotni történelmi eseményekről, jelenségekről és személyekről;

Tud egy témáról megadott segédanyagból beszámolni

Fel tud ismerni fontosabb történelmi fogalmakat, meghatározás alapján;

Képes segítséggel vázlatot készíteni és jegyzetelni;

Ismeri a fejezethez tartozó legfontosabb kulcsfogalmakat

Az eseményeket el tudja helyezni századokban, ismeri a legfontosabb évszámokat.

Képes az atlaszában megkeresni a témához tartozó térképet és azon leolvasni a legfontosabb eseményeket.

Képes a tankönyv ábráiról, vázlatairól tényeket leolvasni.

Néhány összefüggő mondatot képes alkotni egy adott témáról.

Tudjon az adott anyagrészről szóban röviden, összefüggően beszélni a legfontosabb tények ismeretében.

Szóbeli beszámoló megadott tematika alapján

Történelem

10. évfolyam

Éves óraszám: 72

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
A kora újkor	14
A török hódoltság kora Magyarországon	10
A felvilágosodás kora	7
Magyarország a 18. században	10
Új eszmék és az iparosodás kora	5
Mélységelvű téma I. Ipari találmányok	3
A reformkor	10
Mélységelvű téma II. Reformkor nagyjai	3
A forradalom és szabadságharc	10
Összes óraszám:	72

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

Önálló véleményt tud alkotni történelmi eseményekről, folyamatokról, jelenségekről és személyekről forrás segítségével.

Tud különbséget tenni a források között hitelesség alapján.

Tud egy adott témáról segédanyag használatával beszámolni, digitális prezentációt alkotni

Segítséggel képes egy témát térben, időben elhelyezve írásban összefoglalni.

Társaival képes megvitatni történelmi kérdéseket, amelyek során ismeretei birtokában kifejti a véleményét

Képes különböző élethelyzetek, magatartásformák megfigyelése által következtetések levonására, erkölcsi kérdéseket is felvető történelmi helyzetek felismerésére és megítélésére;

Képes önállóan vázlatot készíteni és jegyzetelni;

Legyen képes a tankönyv ábráiról, vázlatiról tényeket leolvasni és ezekből a tényekből egyszerű következtetéseket levonni

Az egyes események, folyamatok idejét konkrét történelmi korhoz, időszakhoz kapcsolja vagy viszonyítja, ismeri néhány kiemelten fontos esemény, jelenség időpontját.

Szóbeli beszámoló megadott tematika alapján

Történelem

11. évfolyam

Éves óraszám: 108

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
A nemzetállamok születése és a szocialista eszmék megjelenése	8
A dualizmus kori Magyarország	16
Mélységelvű téma I Budapest világvárossá fejlődése	4
A nagy háború	14
Az átalakulás évei	13
A két világháború között	9
Mélységelvű téma II. Zsidó holokauszt	4
A Horthy-korszak	13
A második világháború	19
A két világrendszer szembenállása	8
Összes óraszám:	108

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

Történelmi témáról kiselőadást, digitális prezentációt alkot és mutat be önálló anyaggyűjtést követően.

Önálló kérdéseket fogalmaz meg történelmi folyamatok, jelenségek és események feltételeiről, okairól és következményeiről

Képes az atlaszában megkeresni a témához tartozó térképet és arról leolvasni a legfontosabb információkat és ezek segítségével egyszerű következtetéseket, okokat keresni.

Megadott szempontok alapján történelmi tárgyú szerkesztett szöveget (esszét) képes alkotni, forrás segítségével próbál következtetéseket levonni;

Történelmi tárgyi diagramok, táblázatok alapján megállapításokat tesz, és képes egyszerű következtetéseket levonni, okokat megfogalmazni.

Szóbeli beszámoló megadott tematika alapján

Történelem

12. évfolyam

Éves óraszám: 93

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Háborútól forradalomig	10
Az 1956-os forradalom és szabadságharc	7
Mélységelvű téma I 1956 Erzsébetvárosban	4
A kádári diktatúra	7
A kétpólusú világ és felbomlása	8
A rendszerváltoztatás folyamata	8
A világ a 21. században Beépítve Átalakuló települések, eltérő demográfiai problémák a 21. században című földrajz anyagrész	6
Mélységelvű téma II. A világ a 21. században, globalizmus	4
Magyarország a 21. században	11
A magyarság és a magyarországi nemzetiségek a 20-21. században	6
Ismétlés, felkészülés az érettségire	22
Összes óraszám:	93

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

Képes felismerni konkrét történelmi helyzetekben, jelenségekben és folyamatokban valamely általános szabályszerűség érvényesülését.

Képes felismerni a településtípusokban bekövetkezett változásokat, a népességmozgások okait, következményeit.

Véleményét képes röviden kifejteni, ismert történelmi tényekkel alátámasztani.

Adott történelmi témáról képes társaival vitát folytatni és a véleményét tényekkel alátámasztani

Felismeri, hogy a jelen társadalmi, gazdasági, politikai és kulturális viszonyai a múltbeli események, tényezők következményeiként alakultak ki.

Önállóan tud használni általános és történelmi, nyomtatott és digitális információforrásokat

Képes egy megadott történelmi problémát írásban, szóban összefoglalni, források segítségével okokat, következtetéseket keresni.

Szóbeli beszámoló megadott tematika alapján

Mélységelvű témák

Tervezett időtartam 9, 10, 11, 12. osztályban:3+3+4+4=14 óra

Magyar történelmi téma: magyarság őstörténete, reformkor nagyjai, Budapest világvárossá fejlődése, zsidó emlékek a VII ker-ben, 1956 Erzsébetvárosban (5)

Egyetemes történelmi téma: vallások: zsidó vallás, ipari találmányok, világ a 21. században (3)

Állampolgári ismeretek

12. évfolyam

Éves óraszám: 31

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
A család, a családi szocializáció	3
A család gazdálkodása és pénzügyei	2
Szabadság és felelősség; jogok és kötelezettségek, a társadalmi felelősségvállalás	4
Nemzet, nemzettudat; lokálpatriotizmus, hazafiság, honvédelem	4
A magyar állam intézményei; az állam gazdasági szerepvállalása	4
A mindennapi ügyintézés területei és megszervezése	4
Fogyasztóvédelem, környezet- és természetvédelem	4
Bankrendszer, hitelfelvétel Beépítve A pénz és a tőke mozgásai a világgazdaságban című földrajz anyagrészt ide kapcsolódó fogalmai.	4
Vállalkozás és vállalat	2
Összes óraszám:	31

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

Felismeri, hogy a családtagok milyen szerepet töltenek be a szocializáció folyamatában
Tisztában van a hatalmi ágakkal.

Ismeri a kormányt és szerveit, Országgyűlés felépítését és működését.

Értelmezi a választójog feltételeit és a választások alapelveit;

Felismeri a világ magyarsága, mint nemzeti közösség összetartozásának jelentőségét.

Törekszik a tudatos fogyasztásra.

Jártasságot szerez a jog területének mindennapi életben való alkalmazásában.

Pénzügyi folyamatokat értelmez és megfogalmazza a lehetséges következményeket.

Pénzügyi lehetőségeit mérlegelve egyszerű költségvetést készít, értékeli a hitelfelvétel előnyeit és kockázatait, ismereteit próbálja hasznosítani a saját pénzügyeinek kezelésében.

Ismeri a mindennapi ügyintézés alapintézményeit, a hivatalai ügyintézés lehetőségeit, az e-ügyintézését.

Ismeri a munkáltatók és a munkavállalók alapvető jogait és kötelességeit, a munkaszerződés alapvető szabályait, az önéletrajz és a motivációs levél felépítését, az állásinterjúra történő felkészülés szempontjait.

Tisztában van a szerződések néhány fő típusával.

Komplex természettudomány

9. évfolyam

Éves óraszám: 2/72

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Tájékozódás térben és időben	6
Építőegységek és reakcióik	12
Anyagi halmazok	12
A hő	10
Belső erők	10
A földi kozmosz	18
Az ismeretek elmélyítése	4
Összes óraszám:	72

A továbbhaladás feltétele, minimum követelmény szint:

- A tudományos módszerek és ismeretek tudatos alkalmazása a mindennapi életben. A feltevések megvizsgálása. Eltérő modellek összevetése.
- Modellek alkalmazása gyakorlati jelenségek magyarázatára: a halmazállapotokról alkotott kép formálása, az értelmezés elmélyítése. A hőtani alapjelenségek ismerete: a hőmérséklet fogalma, a melegítés, hűtés folyamata.
- A kőzetbolygó, mint változó rendszer bemutatása. A környezet iránti felelősségérzet növelése.
- Annak megértése, hogy az egyes elemekben bekövetkező változások az egész bolygónkra kiterjedő övezetesség rendszerének megbomlásához is vezethetnek és átalakíthatják, illetve létében veszélyeztethetik az egyes társadalmak életterét

Komplex természettudomány

10. évfolyam

Éves óraszám: 2/72

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Haladó mozgások	10
Periódikus mozgások	8
Szerves szénvegyületek	18
Sejtbiológia	6
Az emberi szervezet	22
Az ismeretek elmélyítése	8
Összes óraszám:	72

A továbbhaladás feltétele, minimum követelmény szint:

- A mozgó testek állapotának leírásához használható mennyiségek, mértékegységek megismerése, mérése, összefüggéseik alkalmazása. A mozgások okát jelentő erő fogalmának megalkotása, hatásának, mértékének értelmezése.
- A szerves vegyületek összetétele, szerkezete és tulajdonságai közötti összefüggések felismerése és alkalmazása.
- A felépítés és a működés közötti kapcsolat értelmezése az egyes szervrendszerek vizsgálatakor.

Komplex természettudomány

11. évfolyam

Éves óraszám: 2/72

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Genetika, szexualitás	22
Elektromágnesesség	14
Modern fizika	16
Csillagászat	12
Az ismeretek elmélyítése	8
Összes óraszám:	72

A továbbhaladás feltétele, minimum követelmény szint:

- Az információ-kifejeződés folyamatainak megértése az élővilágban.
- A vezéreltség, szabályozottság általános mechanizmusainak megértése a szaporodás és az öröklődés kapcsolatainak példáján.
- A felelős párkapcsolatok gyakorlását és a pályaválasztást segítő önismeret fejlesztése.
- A elektromos és mágneses jelenségek, kölcsönhatások összefüggésének megállapítása, az elektromágnesesség fogalmának megalkotása, jelentésének feldolgozása
- A klasszikus és a modern fizika témaköreinek, vizsgálati módszereinek megkülönböztetése
- A Naprendszer felépítése, a bolygók összehasonlítása. A Nap és a Hold hatásának felismerése a Föld életére.

Komplex természettudomány

12. évfolyam

Éves óraszám: 2/62

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Földtörténeti evolúció	16
Az élőlények környezete és viselkedése	10
Ökológia-fenntarthatóság	24
Az ismeretek elmélyítése	12
Összes óraszám:	62

A továbbhaladás feltétele, minimum követelmény szint:

- Az emberfajta és kultúrák sajátosságainak és közös értékeinek fölismerése. A fogyasztással élő emberek megértése.
- Az életközösségek kölcsönhatásainak értelmezése Az életközösségek változásának, az anyagkörforgás folyamatainak megértése
- Evolúciós magyarázat keresése biológiai és ezzel összefüggő fizikai, földrajzi, történelmi tényekre; az ember szerepének kritikus vizsgálata.
- A környezeti kár, az ipari és természeti-időjárási katasztrófák okainak elemzése, elkerülésük lehetőségei.

Angol nyelv

9. évfolyam

Éves óraszám: 144

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Personal topics: family relations, lifestyle, people and society	24
Environment and nature	10
School and education	15
Holidays, travelling, tourism	10
Public matters, entertainment	15
English and language learning	10
Intercultural topics	10
Cross-curricular topics and activities	10
Current topics	10
Science and technology, Communication	10
Gaining and sharing knowledge	20
Összes óraszám:	144

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

Minimális jártasság a témakörökben, az alapvető kommunikációs eszközök megértése, használata. A fogalomkörökben foglalt viszonyok megértése, a kommunikációban való használata.

Angol nyelv

10. évfolyam

Éves óraszám: 144

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Personal topics: family relations, lifestyle, people and society	24
Environment and nature	15
School and education	10
Holidays, travelling, tourism	15
Public matters, entertainment	15
English and language learning	5
Intercultural topics	10
Cross-curricular topics and activities	10
Current topics	10
Science and technology, Communication	10
Gaining and sharing knowledge	20
Összes óraszám:	144

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

Minimális jártasság a témakörökben, az alapvető kommunikációs eszközök megértése, használata. A fogalomkörökben foglalt viszonyok megértése, a kommunikációban való használata.

Angol nyelv

11. évfolyam

Éves óraszám: 144

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Personal topics: family relations, lifestyle, people and society	10
Environment and nature	10
School and education	10
Holidays, travelling, tourism	10
Public matters, entertainment	10
English and language learning	10
Intercultural topics	10
Cross-curricular topics and activities	10
Current topics	10
Science and technology, Communication	10
People and society	12
Financial matters	10
Carreer and employment	12
Gaining and sharing knowledge	10
Összes óraszám:	144

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

Minimális jártasság a témakörökben, az alapvető kommunikációs eszközök megértése, használata. A fogalomkörökben foglalt viszonyok megértése, a kommunikációban való használata.

Angol nyelv

12. évfolyam

Éves óraszám: 124

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Personal topics: family relations, lifestyle, people and society	12
Environment and nature	5
School and education	5
Holidays, travelling, tourism	5
Public matters, entertainment	5
English and language learning	5
Intercultural topics	5
Cross-curricular topics and activities	5
Current topics	10
Science and technology, Communication	6
People and society	5
Financial matters	5
Carreer and employment	6
Gaining and sharing knowledge	10
Final exam preparation	35
Összes óraszám:	124

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

Minimális jártasság a témakörökben, az alapvető kommunikációs eszközök megértése, használata. A fogalomkörökben foglalt viszonyok megértése, a kommunikációban való használata.

Angol nyelv

13. évfolyam

Éves óraszám: 124

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Personal topics: family relations, lifestyle, people and society	5
Environment and nature	5
School and education	5
Holidays, travelling, tourism	5
Public matters, entertainment	5
English and language learning	5
Intercultural topics	5
Cross-curricular topics and activities	5
Current topics	5
Science and technology, Communication	6
People and society	6
Financial matters	6
Carreer and employment	6
The world of theatre	10
Gaining and sharing knowledge	10
Final exam preparation	35
Összes óraszám:	124

Német nyelv

9. évfolyam

Éves óraszám: 144

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Themen und Situationen im persönlichen Bereich: Verwandtschaftsbeziehungen, Lebensstil, Mensch und Gesellschaft	30
Themen und Situationen im Bereich der Umgebung und Umwelt	20
Themen und Situationen im Bereich der Schule und Ausbildung	10
Reisen und Urlaub, Tourismus	10
Öffentliches Leben, Unterhaltung	10
Bezüge zur Zielsprache und zum Sprachenlernen	10
Interkulturelle und landeskundliche Themen	10
Fächerübergreifende Themen und Situationen	10
Aktuelle Themen	10
Wissenschaft und Technik, Kommunikation	10
Wissenserwerb, Wissensvermittlung	14
Összes óraszám:	144

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

Minimális jártasság a témakörökben, az alapvető kommunikációs eszközök megértése, használata. A fogalomkörökben foglalt viszonyok megértése, a kommunikációban való használata.

Német nyelv

10. évfolyam

Éves óraszám: 144

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Themen und Situationen im persönlichen Bereich: Verwandtschaftsbeziehungen, Lebensstil, Mensch und Gesellschaft	30
Themen und Situationen im Bereich der Umgebung und Umwelt	20
Themen und Situationen im Bereich der Schule und Ausbildung	10
Reisen und Urlaub, Tourismus	10
Öffentliches Leben, Unterhaltung	10
Bezüge zur Zielsprache und zum Sprachenlernen	10
Interkulturelle und landeskundliche Themen	10
Fächerübergreifende Themen und Situationen	10
Aktuelle Themen	10
Wissenschaft und Technik, Kommunikation	10
Wissenserwerb, Wissensvermittlung	14
Összes óraszám:	144

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

Minimális jártasság a témakörökben, az alapvető kommunikációs eszközök megértése, használata. A fogalomkörökben foglalt viszonyok megértése, a kommunikációban való használata.

Német nyelv

11. évfolyam

Éves óraszám: 144

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Themen und Situationen im persönlichen Bereich: Verwandtschaft, Lebensstil	15
Themen und Situationen im Bereich der Umgebung und Umwelt	8
Reisen und Urlaub, Tourismus	8
Öffentliches Leben, Unterhaltung	20
Bezüge zur Zielsprache und zum Sprachenlernen	10
Fächerübergreifende Themen und Situationen	10
Aktuelle Themen	10
Wissenschaft und Technik, Kommunikation	8
Mensch und Gesellschaft, Sucht und Abhängigkeit	8
Wirtschaft und Finanzen	7
Arbeitswelt und Karriere	8
Wissenserwerb, Wissensvermittlung	12
Vorbereitung auf das Abitur	20
Összes óraszám:	144

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

Minimális jártasság a témakörökben, az alapvető kommunikációs eszközök megértése, használata. A fogalomkörökben foglalt viszonyok megértése, a kommunikációban való használata.

Német nyelv

12. évfolyam

Éves óraszám: 124

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Themen und Situationen im persönlichen Bereich: Verwandtschaft, Lebensstil	8
Themen und Situationen im Bereich der Umgebung und Umwelt	8
Reisen und Urlaub, Tourismus	8
Öffentliches Leben, Unterhaltung	15
Bezüge zur Zielsprache und zum Sprachenlernen	5
Fächerübergreifende Themen und Situationen	8
Aktuelle Themen	10
Wissenschaft und Technik, Kommunikation	6
Mensch und Gesellschaft, Sucht und Abhängigkeit	10
Wirtschaft und Finanzen	5
Arbeitswelt und Karriere	8
Wissenserwerb, Wissensvermittlung	8
Vorbereitung auf das Abitur	25
Összes óraszám:	124

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

Minimális jártasság a témakörökben, az alapvető kommunikációs eszközök megértése, használata. A fogalomkörökben foglalt viszonyok megértése, a kommunikációban való használata.

Művészetek/Ének-Zene

9. évfolyam

Éves óraszám: 36

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Zeneművek/Énekes anyag	12
Zeneművek/Zenehallgatási anyag	10
Komplex készségfejlesztés	14
Összes óraszám:	36

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

A tanuló az énekes anyagból 10 dalt, és műrészletet emlékezetből képes legyen kifejezően énekelni. Képes legyen néhány dallamból egy népdalcsoport felidézésére. Tudjon tájékozódni a legfontosabb műfajokban. Sajátítsa el, és tudja készség szinten alkalmazni az alapvető hangképzési és légzési technikákat.

Művészetek/Ének-Zene

10. évfolyam

Éves óraszám: 36

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Zeneművek/Énekes anyag	12
Zeneművek/Zenehallgatási anyag	10
Komplex készségfejlesztés	14
Összes óraszám:	36

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

A tanuló az énekes anyagból 10 dalt, és műrészletet emlékezetből képes legyen kifejezően énekelni. Képes legyen néhány dallamból egy népdalcsoport felidézésére. Tudjon tájékozódni a legfontosabb műfajokban. Sajátítsa el, és tudja készség szinten alkalmazni az alapvető hangképzési és lézési technikákat.

Művészetek/Ének-Zene

11. évfolyam

Éves óraszám: 36

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Zeneművek/Énekes anyag	12
Zeneművek/Zenehallgatási anyag	10
Komplex készségfejlesztés	14
Összes óraszám:	36

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

A tanuló az énekes anyagból 10 dalt, és műrészletet emlékezetből képes legyen kifejezően énekelni. Képes legyen néhány dallamból egy népdalcsoport felidézésére. Tudjon tájékozódni a legfontosabb műfajokban. Sajátítsa el, és tudja készség szinten alkalmazni az alapvető hangképzési és légzési technikákat.

Testnevelés és egészségfejlesztés

9. évfolyam

Éves óraszám:180

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Gimnasztika és rendgyakorlatok – prevenció, relaxáció	25
Atlétikai jellegű feladatmegoldások	32
Torna jellegű feladatmegoldások	23
Sportjátékok	47
Testnevelési és népi játékok	17
Önvédelmi és küzdősportok	20
Alternatív környezetben űzhető mozgásformák	16
Összes óraszám:	180

Továbbhaladás feltétele- minimum követelmény:

Önálló gimnasztikai gyakorlatsor, választott rajtgyakorlat vezényszavai és technikája, labdavezetés ügyesebbik kézzel.

A gyógytestnevelő tanárok a helyi tanterv (tanmenet) készítésekor a Gyógytestnevelés témakör óraszámát az adott intézményben gyógytestnevelés-óraóra szánt éves óraszám 30-50%-ában állapíthatják meg a többi témakör óraszámának terhére. A Gyógytestnevelés témakör óraszámát, illetve az egyes témakörök óraszámcsökkentésének mértékét a gyógytestnevelésen résztvevő tanulók betegségének, elváltozásának figyelembevételével határozza meg a gyógytestnevelő tanár.

Témakör	Gimnasztika és rendgyakorlatok – prevenció és relaxáció	Órakeret 25 óra
	<ul style="list-style-type: none">– 4-8 ütemű szabad-, társas és kéziszergyakorlatok– 2-3 gyakorlatból álló gimnasztikai gyakorlatsor összeállítása tanári kontrollal– Alakzatok (oszlop-, vonal-, kör- és szétszórt alakzat)– A gyakorlatvezetési módszerek megértése, a gyakorlatok tanári utasításoknak megfelelő végrehajtása	
	<p>Gyógytestnevelés: A gimnasztikai gyakorlatok során a tanulók ismerik, elsajátítják azokat a gyakorlatelemeket, 2-4-8 ütemű gyakorlatokat, amelyek az elváltozásuk, betegségük pozitív irányú megváltozását elősegíti. Relaxációs gyakorlatok, amelyek pozitívan hatnak az elváltozásukra. Gimnasztikai szaknyelv. Ellenható gyakorlatsor.</p>	

Témakör	Sportjátékok	Órakeret 47 óra
<p>Két választott sportjáték alapvető technikai és alaptaktikai elemei. Folyamatos csapatjáték kialakítása Az 5-6 fős sportjátékoknál az ellenfél erős és gyenge oldalának felismerése Szabályok tudatos alkalmazása, játékvezetés gyakorlása</p> <p>Kosárlabda:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Labdavezetés irányváltásokkal, ritmusos labdavezetés, hosszú indulás, együtemű megállás folyamatos labdavezetésből, kétütemű megállás egy és két labdaleütésből, sarkazás, labdavezetés közben történő egyszerűbb irányváltoztatási módok elsajátítása megadott feltételekkel • Labdaátadások kétkezes mellsővel, illetve egykezes tolt átadással helyben, különböző irányokba történő kilépéssel és mozgásból mozgó társnak (páros és hármas lefutás) • A helyből történő kosárra dobás helyből, majd egy leütésből fektetett dobás. Fektetett dobás gyakorlása félaktív vagy aktív védő játékoskal szemben • A folyamatos játékban történő szabálytalanságok felismerése, a fair play alkalmazása <p>Röplabdázás:</p> <ul style="list-style-type: none"> • A kosárérintés, az alkarérintés, az alsó egyenes nyitás jellegzetes mozgásdinamikájának gyakorlása egyéni és páros gyakorlatokban • Kisjátékokban (3-3, 4-4) a nyitásfogadás, törekvés a három érintéssel történő játékra könnyített feltételek mellett • Forgákszabály • Távolról érkező labda megjátszása • 6-6 elleni játék ismere <p>Gyógytestnevelés: a különböző mozgásszervi elváltozással, illetve belgyógyászati betegséggel rendelkező tanulók megismerkednek a sportjátékok adaptált formáival. A megismert sportjátékok adekvát alkalmazása elősegíti a rendszeres testedzés beépítését a mindennapi életbe, az egészségi állapot és a teljesítőképesség pozitív irányú megváltozását. A gyógytestnevelés-óra keretében a sportjátékok rekreációs lehetőségként és az élethosszig tartó fizikai aktivitásra való felkészülés részeként jelennek meg.</p>		
Témakör	Atlétikai jellegű feladatmegoldások	Órakeret 32 óra
<p>Futóiskolai és futófeladatok egyenesen és íven, előre, hátra, oldalra mozgás közben 20–30 m hosszan</p> <ul style="list-style-type: none"> – Ugrófeladatok el- és felugrással, akadályokra és akadályok átugrásával – Rajtgyakorlatok, rajtversenyek különböző testhelyzetekből, térdelőrajt 20–30 m kifutással időre, sprintfutások 20-30 m-en időre – Váltófeladatok alsó és felső váltással párban és csapatban, helyben és mozgás közben 		

- Dobógyakorlatok 1– 2 kg-os tömött labdával fekvésben, ülésben, térdelésben, állásban, beszőkkeléssel, dobások különböző eszközökkel (labdák, karikák, szivacsgerely, szoknyás labda, sípoló rakéta)
- Távolugrás lépő technikával, rövid nekifutásból emelt elugró helyről 4–10 lépés nekifutásból
- Felugrások egy lábról gumiszalagra, lécre, szemből és oldalról nekifutással 5–7 lépésből, átlépő, hasmánt és flop technikával.

Gyógytestnevelés: atlétikai jellegű feladatokkal tovább fejleszthető a tanulók állóképessége. A differenciált, egyénre (szabott) adaptáltan megvalósuló futó-, szökdelő- és ugrófeladatok elősegítik a keringési rendszer és a mozgásműveltség fejlesztését. A dobógyakorlatok differenciált alkalmazásával jól fejleszthető a tanulók törzsizomzata.

Témakör	Torna jellegű feladatok	Órakeret 23 óra
<ul style="list-style-type: none"> – Gimnasztikus elemek (csak lányok) – lépések, járások, testsúlyáthelyezések, szökkenések, ugrások, fordulatok – kivitelezése – Egyensúlyozási gyakorlatok megvalósítása helyben helyzetváltoztatásokkal és különböző kartartásokkal, valamint helyváltoztatással eltérő irányokba tornapadon, annak merevítő gerendáján és/vagy gerendán. – Mászókulcsolással mászás kötelen), lefelé; függeszkedési kísérletek, mászóversenyek <p>Talajon:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gurulóátfordulások előre-hátra különböző testhelyzetekből különböző testhelyzetekbe, sorozatban is • Fejállás • Kézállásba fellendülés segítségadással, fálnál és önállóan • Kézénátfordulás oldalra mindkét irányba • Híd, mérlegállás és spárta kísérletek végrehajtásának tökéletesítése , repülő gurulóátfordulás • Összefüggő talajgyakorlat • Ritmikus sportgimnasztika (lányoknak): kötél, karika, szalag, labda (körzések, lendítések, gurítások, spirálkörzések, dobások-elkapások, pörgetések, leütések, áthajtások) • <p>Ugrószekevényen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Keresztbe állított ugrószekevényen guggoló átugrás • Hosszába állított ugrószekevényen felguggolás után gurulóátfordulás előre, leterpesztés, terpeszátugrás <p>Gerendán:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Alacsony gerendán: felguggolás és homorított leugrás; felguggolás és lábterpesztéssel leugrás • Érintőjárás; hármás lépés fordulatokkal, szökdelésekkel is; mérlegállás <p>Gyűrűn:</p>		

- (Fiúknak) Érintő magas gyűrűn: függésben térd- és sarokemelések; alaplendület; zsugorlefuggés; lefüggés; fellendülés lebegő függésbe; hátsó függésből emelés lebegő függésbe; homorított leugrás

Gyógytestnevelés: a torna jellegű gyakorlatok a kontraindikált gyakorlatok kivételével elősegítik a törzsizomzat fejlesztését, a biomechanikailag helyes testtartás kialakítását.

Témakör	Alternatív környezetben űzhető mozgásformák	Órakeret 16 óra
<ul style="list-style-type: none"> – A szabadban végezhető sportágak (frizbi , futás, görkorcsolya, tájfutás parkban, streetball, asztalitenisz, tollaslabda, jóga, kerékpározás) – Szabadtéri akadálypályák leküzdése – Feltételekhez igazodó mozgásformák-tollaslabda, métajáték, tenisz 		
<p>Gyógytestnevelés: a szabadtéri foglalkozások során a különböző mozgásszervi elváltozással, illetve belgyógyászati betegséggel rendelkező tanulók megismerkednek olyan testgyakorlatokkal, sportokkal, amelyeket elváltozásuk, illetve betegségük ellenére végezhetnek. A megismert szabadban végzett sportok, testgyakorlatok .</p>		

Témakör	Testnevelési és népi játékok	Órakeret 17 óra
<ul style="list-style-type: none"> – A figyelemmegosztást igénylő egyszerű fogó- és futójátékokban (pl. keresztelő fogó, mozgásutánzó fogók, labdavezetési fogók) a teljes játéktér felölő mozgásútvonalak kialakítása, az üres területek felismerése, a játéktér határainak érzékelése – A labdával és egyéb eszközökkel történő manipulatív mozgásformák gyakoroltatása egyénileg, párban és csoportokban, a mozgásvégrehajtás hibaszázalékának csökkentésére törekedve, időkénszer bekapcsolásával – Az egyszerű és összetett sportági technikák gyakorlása a páros és csoportos játékokban (pl. váltó- és sorversenyek) – Az egyszerű és választásos reakcióidőt fejlesztő páros és csoportos versengések alkalmazása – A logikai, algoritmikus és egyéb problémamegoldó gondolkodást igénylő mozgásos játékok gyakorlása (pl. amőba váltóversenyben) – A támadó és védő szerepek alkalmazását elősegítő páros és csoportos versengések 		
<p>Gyógytestnevelés: keretében a különböző mozgásszervi elváltozással, illetve belgyógyászati betegséggel rendelkező tanulók megismerkednek azokkal a testnevelési és népi játékokkal, amelyeket elváltozásuktól, illetve betegségeiktől függetlenül végezhetnek. A megismert testnevelési és népi játékok adekvát alkalmazása elősegíti a rendszeres testedzés beépítését a mindennapi életbe, az egészségi állapot és a teljesítőképesség, a testedzéssel kapcsolatos attitűd pozitív irányú megváltozását.</p>		

Témakör	Önvédelmi és küzdő- feladatok	Órakeret 20 óra
<ul style="list-style-type: none"> • Önkontrollt tanúsítva a siker és kudarc feldolgozása. 		

- Konfliktuskezelő magatartás, a támadások tudatos kikerülése.
- A jogszerű önvédelem fogalmának az elsajátítása
- A grundbirkózás alaptechnikáinak megismerése.
- Dzsúdó alaptechnikák jártasságszintű elsajátítása.
- Az előre, hátra és oldalra történő társas eséstechnikák gyakorlása (pl.: társ által övvel lábat meghúzva, térdelőtámaszból a társ általi kézkihúzással)
- Földharcjátékok leszorítástechnikák végrehajtására törekedve
- Nagy külső horogdobás végrehajtása
- Nagy belső horogdobás végrehajtása

Gyógytestnevelés: az önvédelmi és küzdősportok azon technikai gyakorlatai, amelyek az egészségi állapotával kapcsolatban nem ellenjavalltak és alkalmazásukkal növelheti a tartó- és mozgatószervrendszer izomzatának erejét, fejleszti az állóképességét és mozgásműveltségét.

Testnevelés és egészségfejlesztés 10. évfolyam

Éves óraszám :180

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Gimnasztika és rendgyakorlatok – prevenció, relaxáció	25
Atlétikai jellegű feladatmegoldások	32
Torna jellegű feladatmegoldások	23
Sportjátékok	47
Testnevelési és népi játékok	17
Önvédelmi és küzdősportok	20
Alternatív környezetben űzhető mozgásformák	16
Összes óraszám:	180

Továbbhaladás feltétele- minimum követelmény:

Öt 4-8 ütemű egymásra épülő gimnasztikai gyakorlat,dobóterpesz ismerete és dobás, röplabda választott alapérintése

A gyógytestnevelő tanárok a helyi tanterv (tanmenet) készítésekor a Gyógytestnevelés témakör óraszámát az adott intézményben gyógytestnevelés-óraóra szánt éves óraszám 30-50%-ában állapíthatják meg a többi témakör óraszámának terhére. A Gyógytestnevelés témakör óraszámát, illetve az egyes témakörök óraszámcsökkentésének mértékét a gyógytestnevelésen résztvevő tanulók betegségének, elváltozásának figyelembevételével határozza meg a gyógytestnevelő tanár.

Témakör	Gimnasztika és rendgyakorlatok – prevenció és relaxáció	Órakeret 25 óra
	<ul style="list-style-type: none">– 4-8 ütemű szabad-, társas és kéziszergyakorlatok bemutatás utáni önálló végrehajtásra törekvő pontos és rendszeres kivitelezése– Alakzatok (oszlop-, vonal-, kör- és szétszórt alakzat) alkalmazó gyakorlása– Menet- és futásgyakorlatok különböző alakzatokban– Mozgékony, hajlékony, statikus és dinamikus szabad-, társas és kéziszer- és egyszerű szergyakorlatokkal (zsámoly, pad, bordásfal)– A gyakorlatvezetési módszerek megértése, a gyakorlatok tanári utasításoknak megfelelő végrehajtása	
Gyógytestnevelés:	<p>A gimnasztikai gyakorlatok során a tanulók ismerik, elsajátítják azokat a gyakorlatelemeket, 2-4-8 ütemű gyakorlatokat, amelyek az elváltozásuk, betegségük pozitív irányú megváltozását elősegítő izmokat erősíti, illetve nyújtja, továbbá hozzájárulnak a biológiai helyes testtartás kialakításához.</p>	

Témakör	Sportjátékok	Órakeret 47 óra
<p>Két választott sportjáték. Folyamatos csapatjáték kialakítása Az 5-6-7 fős sportjátékoknál az ellenfél erős és gyenge oldalának felismerése Szabályok tudatos alkalmazása, játékvezetés A sportjátékokban megjelenő egyéni és csapatrész támadó, védekező alaptaktikai és ezekre épülő technikai elemei</p> <p>Kosárlabda:</p> <ul style="list-style-type: none">• A labda nélküli technikai elemek, mint az alaphelyzet, a támadó és védekező lábmunka, a védőtől való elszakadás iram- és irányváltásokkal, lefordulások, felugrások egy és két lábról, leérkezések megtanulása, végrehajtása kontrollált környezetben, egyszerűbb játéksituációkban• Labdavezetés irányváltásokkal, ritmusos labdavezetés, hosszú indulás, együtemű megállás folyamatos labdavezetésből, kétütemű megállás egy és két labdaleütésből, sarkazás, labdavezetés közben történő egyszerűbb irányváltoztatási módok elsajátítása megadott feltételekkel• Labdaátadások kétkezes mellsővel, illetve egykezes tolt átadással helyben, különböző irányokba történő kilépéssel és mozgásból mozgó társnak (páros és hármas lefutás)• A helyből történő kosárra dobás helyből, majd egy leütésből fektetett dobás. Fektetett dobás gyakorlása félaktív vagy aktív védő játékosokkal szemben• A folyamatos játékban történő szabálytalanságok felismerése, a fair play alkalmazása <p>Röplabdázás:</p> <ul style="list-style-type: none">• A kosárérintés, az alkarérintés, az alsó egyenes nyitás jellegzetes mozgásdinamikájának gyakorlása egyéni és páros gyakorlatokban• Kisjátékokban (3-3, 4-4) a nyitásfogadás, törekvés a három érintéssel történő játékra könnyített feltételek mellett• Helyezkedési módok megismerése a különböző csapatlétszámú játékokban• A csapattársak közötti kommunikáció jelentőségének tudatosítása az eredményes játék érdekében• Távolról érkező labda megjátszása• 6-6 elleni játék ismerete <p>Kézilabda:</p> <ul style="list-style-type: none">• Az „add és fuss” elv alkalmazása az egyszerű és összetett labdás koordinációs gyakorlatokban• Labdavezetés irány- és iramváltásokkal, indulócselek alkalmazása 1-1 elleni játékokban• Kapura dobások helyből, kilépéssel, 3 lépésből, különböző támadó helyekről		

- Alapvető szabályok, mint a lépésszabály, a kétszer indulás szabálya, a szabaddobás, a büntetődobás, az ellenféllel történő szabálytalanságok módjainak ismerete, törekvés a szabályok betartására
- A szélességi vonalvédekezés (6-0-ás területvédekezés) megismerése
- Mély és magas labdavezetés, rövid és hosszúindulás, együtemű megállás
- Létszámazonos mérkőzésjátékok

Labdarúgás:

- Alakzattartással történő labdás koordinációs passzgyakorlatok
- Rúgások gyakorlása célba belső csüddel, teljes csüddel, állított labdával, mozgásból, a futással megegyező irányból, oldalról és szemből érkező labdával
- A területvédekezés és emberfogásos védekezés alkalmazása a játékban

Floorball:

- Labda nélküli technikai elemek, mint az alapállás, a helyes ütőfogás, ütővel való haladás, indulások-megállások, cselezések irányváltoztatással elsajátítása
- Labdabiztonságot növelő gyakorlatok
- Labda terelése egyenes vonalban és irányváltoztatással
- Labdaütések társnak
- Lövések és húzások közötti különbség megéreztetése
- Folyamatos labdaátadások társnak

Gyógytestnevelés: a különböző mozgásszervi elváltozással, illetve belgyógyászati betegséggel rendelkező tanulók megismerkednek a sportjátékok adaptált formáival. A megismert sportjátékok adekvát alkalmazása elősegíti a rendszeres testedzés beépítését a mindennapi életbe.

Témakör	Atlétikai jellegű feladatmegoldások	Órakeret 32 óra
<p>Futóiskolai és futófeladatok</p> <ul style="list-style-type: none"> – Ugrófeladatok el- és felugrással, akadályokra és akadályok átugrásával – Rajtgyakorlatok, rajtversenyek különböző testhelyzetekből, térdelőrajt 20–30 m kifutással időre, sprintfutások 20-30 m-en időre – Váltófeladatok alsó és felső váltással párban és csapatban, helyben és mozgás közben – Távolugrás lépő technikával, rövid nekifutásból emelt elugró helyről 4–10 lépés nekifutásból – Felugrások egy lábról gumiszalagra, lécre, szemből és oldalról nekifutással 5–7 lépésből, átlépő, hasmánt és flop technikával – Folyamatos futások egyenletes ritmusban és tempóváltással 10-12 percen keresztül – Az atlétika főbb versenyszabályai <p>Gyógytestnevelés: atlétikai jellegű feladatokkal tovább fejleszhető a tanulók állóképessége. Differenciált, egyénre (szabott) adaptáltan megvalósuló futó-, szökdelő- és ugrófeladatok.</p>		

Témakör	Torna jellegű feladatok	Órakeret
---------	-------------------------	----------

		23 óra
<p>– Egyensúlyozási gyakorlatok megvalósítása helyben helyzetváltoztatásokkal és különböző kartartásokkal, valamint helyváltoztatással eltérő irányokba tornapadon, annak merevítő gerendáján és/vagy gerendán.</p> <p>– Mászókulcsolással mászás (kötélen), lefelé; függeszkedési kísérletek, mászóversenyek</p> <p>Talajon:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gurulóátfordulások előre-hátra különböző testhelyzetekből különböző testhelyzetekbe, sorozatban is • Fejállás • Kézállásba fellendülés segítségadással, falnál és önállóan • Kézénátfordulás oldalra mindkét irányba • Híd, mérlegállás és spárga kísérletek, repülő gurulóátfordulás • Összefüggő talajgyakorlat • Ritmikus sportgimnasztika(lányoknak): kötél, karika, szalag, labda (körzések, lendítések, gurítások, spirálkörzések, dobások-elkapások, pörgetések, leütések, áthajtások) • <p>Ugrószekevényen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Keresztbe állított ugrószekevényen korábbi elsajátított ugrások továbbfejlesztése, guggoló átugrás • Hosszába állított ugrószekevényen felguggolás , leterpesztés, terpeszátugrás <p>Gerendán:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Alacsony gerendán: felguggolás és homorított leugrás; felguggolás és lábterpesztéssel leugrás • Érintőjárás; hármas lépés fordulatokkal, szökdelésekkel is; mérlegállás <p>Gyűrűn:</p> <ul style="list-style-type: none"> • (Fiúknak) Érintő magas gyűrűn: függésben térd- és sarokemelések; alaplendület; zsugorlefuggés; lefuggés; fellendülés lebegő függésbe; hátsó függésből emelés lebegő függésbe; homorított leugrás <p>Az életkorhoz és a fejlesztési folyamathoz igazított torna szaknyelvre.</p> <p>Gyógytestnevelés:a torna jellegű gyakorlatok a kontraindikált gyakorlatok kivételével elősegítik a törzsizomzat fejlesztését, a biomechanikailag helyes testtartás kialakítását.</p>		

Témakör	Alternatív környezetben űzhető mozgásformák	Órakeret 16 óra
<p>– A szabadban végezhető sportágak ismeretének bővítése (tollaslabda, frizbi, futás, görkorcsolya, tájfutás parkban, streetball, asztalitenisz, tollaslabda, jóga)</p> <p>Gyógytestnevelés: szabadtéri foglalkozások a különböző mozgásszervi elváltozással, illetve belgyógyászati betegséggel rendelkező tanulók számára</p>		

Témakör	Testnevelési és népi játékok	Órakeret
----------------	-------------------------------------	-----------------

	17 óra
<ul style="list-style-type: none"> – A figyelemmegosztást igénylő egyszerű fogó- és futójátékokban (pl. keresztező fogó, mozgásutánzó fogók, labdavezetési fogók) – A tanulók fokozott kreativitására, együttműködésre épülő, összetett kimentési módokat megvalósító fogójátékok – A labdával és egyéb eszközökkel történő manipulatív mozgásformák gyakoroltatása egyénileg, párban és csoportokban, a mozgásvégrehajtás hibaszázalékának csökkentésére törekedve, időkénszer bekapcsolásával – A logikai, algoritmikus és egyéb problémamegoldó gondolkodást igénylő mozgásos játékok (pl. amőba váltóversenyben) – A támadó és védő szerepek alkalmazását elősegítő páros és csoportos versengések – Célfelületre törekvő emberfölényes és létszámonos pontszerző kisjátékok <p>Gyógytestnevelés: keretében a különböző mozgásszervi elváltozással, illetve belgyógyászati betegséggel rendelkező tanulók megismerkednek azokkal a testnevelési és népi játékokkal, amelyeket elváltozásuktól, illetve betegségtől függetlenül végezhetnek.</p>	

Témakör	Önvédelmi és küzdő- feladatok	Órakeret 20 óra
<ul style="list-style-type: none"> • A társak iránti tisztelet, tolerancia • Önkontrollt tanúsítva a siker és kudarc feldolgozása. • Konfliktuskezelő magatartás, a támadások tudatos kikerülése. • A jogszerű önvédelem fogalma • A grundbirkózás alaptechnikái • Dzsúdó alaptechnikák • Az előre, hátra és oldalra történő társas eséstechnikák <p>Gyógytestnevelés: megismeri az önvédelmi és küzdősportok azon technikai gyakorlatait, amelyek az egészségi állapotával kapcsolatban nem ellenjavalltak és alkalmazásukkal növelheti a tartó- és mozgatószervrendszer izomzatának erejét, fejleszti az állóképességét és mozgásműveltségét. A különböző technikai gyakorlatok elősegítik a rendszeres sport és testmozgás megszeretését, az adekvát mozgások elsajátítását.</p>		

Testnevelés és egészségfejlesztés

11. évfolyam

Éves óraszám:180

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Gimnasztika és rendgyakorlatok – prevenció, relaxáció	25
Atlétikai jellegű feladatmegoldások	32
Torna jellegű feladatmegoldások,ritmikus sportgimnasztika	17
Sportjátékok	49
Testnevelési és népi játékok	17
Önvédelmi és küzdősportok	20
Alternatív környezetben úzhető mozgásformák	20
Összes óraszám:	180

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

Hat 4-8ütemű gimnasztikai gyakorlatsor, magasugrás választott technikával, fektetett dobás mindkét oldalról.

A gyógytestnevelő tanárok a helyi tanterv (tanmenet) készítésekor a Gyógytestnevelés témakör óraszámát az adott intézményben gyógytestnevelés-óraóra szánt éves óraszám 30-50%-ában állapíthatják meg a többi témakör óraszámának terhére. A Gyógytestnevelés témakör óraszámát, illetve az egyes témakörök óraszámcsökkentésének mértékét a gyógytestnevelésen résztvevő tanulók betegségének, elváltozásának figyelembevételével határozza meg a gyógytestnevelő tanár.

Témakör	Gimnasztika és rendgyakorlatok – prevenció és relaxáció	Órakeret 25 óra
	<ul style="list-style-type: none">– 4-8 ütemű szabad-, társas és kéziszergyakorlatok bemutatás utáni önálló végrehajtásra törekvő pontos és rendszeres végrehajtása, alkalmazása– 5-6 gyakorlatból álló gimnasztikai gyakorlatsor összeállítása önállóan– A gyakorlatvezetési módszerek megértése, a gyakorlatok tanári utasításoknak megfelelő végrehajtása– Különböző testrészek bemelegítését szolgáló gyakorlatok közös, majd önálló (kis tanári segítséggel) összeállítása, végrehajtása	
<p><u>Gyógytestnevelés:</u> A gimnasztikai gyakorlatok során a tanulók ismerik, elsajátítják azokat a gyakorlatelemeket, 2-4-8 ütemű gyakorlatokat, amelyek az elváltozásuk, betegségük pozitív irányú megváltozását elősegítő izmokat erősíti, illetve nyújtja, továbbá hozzájárulnak a biológiailag helyes testtartás</p>		

kialakításához. Megismerik és alkalmazzák azokat a relaxációs gyakorlatokat, amelyek pozitívan hatnak elváltozásukra, betegségükre.

Témakör	Sportjátékok	Órakeret 49 óra
<p>Két választott sportjáték alapvető sportágspecifikus technikai és alaptaktikai elemeinek, szabályainak készségszintű elsajátítása, alkalmazása</p> <p><u>Kosárlabda:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ● A labda nélküli technikai elemek, - mint az alaphelyzet, a támadó és védekező lábmunka, a védőtől való elszakadás iram- és irányváltásokkal, lefordulások, felugrások egy és két lábról, leérkezések - készségszintű alkalmazása a folyamatos játéktevékenységben ● A mély és magas labdavezetés egyszerű formában, majd ütemtartással, a rövid- és hosszúindulás, az együtemű megállás folyamatos labdavezetésből, a kétütemű megállás egy és két labdaleütésből, a sarkazás, a labdavezetés közben történő egyszerűbb irányváltoztatási módok célszerű és hatékony alkalmazása a mérkőzésjátékokban ● Egy- és kétütemű megállásból dobás gyakorlása, alkalmazása játékban ● Fektetett dobás gyakorlása félaktív vagy aktív védő játékos jelenlétében <p><u>Röplabdázás:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ● A felső egyenes nyitás alaptechnikájának elsajátítása ● A leütés alaptechnikájának elsajátítása <p>A kosárérintés, az alkarérintés, az alsó egyenes nyitás gyakorlása célfelület beiktatásával, készségszintű alkalmazása különböző játékhelyzetekben</p> <ul style="list-style-type: none"> ● A 6-6 elleni játék alapfelállításának ismerete ● Forgásszabály önálló és tudatos alkalmazása <p>Gyógytestnevelés: a különböző mozgásszervi elváltozással, illetve belgyógyászati betegséggel rendelkező tanulók megismerkednek a sportjátékok adaptált formáival. A megismert sportjátékok adekvát alkalmazása elősegíti a rendszeres testedzés beépítését a mindennapi életbe, az egészségi állapot és a teljesítőképesség pozitív irányú megváltozását. A gyógytestnevelés-óra keretében a sportjátékok rekreációs lehetőségként és az élethosszig tartó fizikai aktivitásra való felkészülés részeként jelennek meg.</p>		
Témakör	Atlétikai jellegű feladatmegoldások	Órakeret 32 óra
<ul style="list-style-type: none"> – Futóiskolai gyakorlatok (taposó futás, ollózó futás, saroklendítés, térdemelés, keresztező futás), futófeladatok (repülő és fokozó futás) különböző irányokba és kombinációkban, variációkban, egyenes vonalon, íveken és irányváltással – Vágtafutások 30-40 m-en ismétléssel, mozgáskészség- és mozgásképesség-fejlesztéssel 		

- Ugróiskola-gyakorlatok kis és közepes lendületből (indiánszökdelés, indiánszökdelés azonos lábról 2-4 lépésre, indiánszökdelés sasszéval előre és felugrásra törekedve, egy- és háromlépéses sorozatugrások, szökdelések, ugrások sorozatban akadályokon és akadályok felett egy és páros lábon
- Dobógyakorlatok könnyített és nehezített szerekkel egy és két kézzel, rögzített helyzetből és lendületből társhoz, célra és távolságra
- Távolugrás közepes (6–10 lépés) és hosszabb (10–14 lépés) nekifutással, lépő technikával homokba, szivacsba, emelt elugró helyről
- Magasugrás átlépő, hasmánt vagy flop technikával, versenyszerű ugrások eredményre az egyénileg kiválasztott technikával
- Kislabdahajítás 5–7 lépéses dobóritmussal, két-három keresztlépéssel célra és távolságra

Gyógytestnevelés: atlétikai jellegű feladatokkal tovább fejleszhető a tanulók állóképessége. A differenciált, egyénre (szabott) adaptáltan megvalósuló futó-, szökdelő- és ugrófeladatok elősegítik a keringési rendszer és a mozgásműveltség fejlesztését. A dobógyakorlatok differenciált alkalmazásával jól fejleszhető a tanulók törzsizomzata.

Témakör	Torna jellegű feladatok	Órakeret 17 óra
	<ul style="list-style-type: none"> - A gyakorlás biztonságos körülményeinek megteremtése, a biztonságos segítségadás elsajátítása, készségszintű használata - Differenciált gyakorlás a testalkatnak, az egyéni fejlődésnek és a pszichés állapotnak megfelelően - Talajon: <ul style="list-style-type: none"> • Gurulóátfordulások előre-hátra, különböző testhelyzetekből különböző testhelyzetekbe; gurulóátfordulások sorozatban is • Fejjállás különböző kiinduló helyzetekből, különböző lábtartásokkal • Fellendülés futólagos kézállásba, gurulás előre • Kézen átfordulás oldalra, mindkét irányba, megközelítőleg nyújtott testtel • Repülő gurulóátfordulás • Összefüggő talajgyakorlat összekötő elemekkel • Ritmikus sportgimnasztika: szalag-, kötél-, labda-, karikagyakorlatok - Ugrószekevényen: - Az előző évfolyamokon tanultak gyakorlása, az elugrás távolságának, az ugrás hosszának és magasságának növelésével <ul style="list-style-type: none"> • Keresztbe állított ugrószekevényen guggoló átugrás • Hosszába állított ugrószekevényen felguggolás, leterpesztés - Gerendán: <ul style="list-style-type: none"> • Érintőjárás; hármas lépés fordulatokkal, szökdelésekkel is; mérlegállás; járás guggolásban; támaszhelyzeten át fel- és leugrás • Független repülés különböző kiinduló helyzetekből • Összefüggő gyakorlatok összeállítása tanári segítséggel - Gyűrűn: 	

- (Fiúknak) Magas gyűrűn: alaplendület; zsugorlefuggés; lendület előre zsugorlefuggésbe; zsugorlefuggésből ereszkedés hátsó lefuggésbe; homorított leugrás hátra, lendületből

Mászókulcsolással mászás (kötélen), függeszkedési kísérletek felfelé és lefelé

Gyógytestnevelés: a torna jellegű gyakorlatok a kontraindikált gyakorlatok kivételével, amelyek elősegítik a törzsizomzat fejlesztését.

Témakör	Alternatív környezetben űzhető mozgásformák	Órakeret 20 óra
<ul style="list-style-type: none"> – A sporttevékenységek és környezeti hatások összefüggésrendszerének ismeretében a pozitív beavatkozási stratégiák tudásanyagának elmélyítése, gyakorlati alkalmazása – Az időjárás, az öltözködés, a sporttáplálkozás és a sporttevékenység összefüggései – Az egészségmegőrző mozgásformák kategóriáinak intenzitás szerinti beazonosítása, szerepének megismerése az egészségtudatos életvezetésben <p>A szabadban végezhető sportágak ismeretének további bővítése (futás, túrázás, streetball, asztalitenisz, tollaslabda, jóga, kerékpározás, frizbi, métajáték, tenisz)</p> <p>Gyógytestnevelés: a szabadtéri foglalkozások során a különböző mozgásszervi elváltozással, illetve belgyógyászati betegséggel rendelkező tanulók megismerkednek olyan testgyakorlatokkal, sportokkal, amelyeket elváltozásuk, illetve betegségük ellenére végezhetnek.</p>		

Témakör	Testnevelési és népi játékok	Órakeret 17 óra
<ul style="list-style-type: none"> – A labdával és egyéb eszközökkel történő manipulatív mozgásformák gyakoroltatása egyénileg, párban és csoportokban, a mozgásvégrehajtás hibaszázalékának csökkentésére törekedve, időkényszer bekapcsolásával – A logikai, algoritmikus és egyéb problémamegoldó gondolkodást igénylő, egyre összetettebb mozgásos játékok gyakorlása (pl. amőba váltóversenyben, táblajátékok mozgásos változatban) – Célfelületre törekvő emberfölyenes és létszámazonos pontszerző kisjátékokban a védő szerepek készségszintű elsajátítása (a passzsávok lezárása, a labdás emberrel szembeni védekezés, az emberfogás alapjai, a célfelület védelme) – A tartó- és mozgatórendszer izomzatának erősítése, kúszásokat, mászásokat, statikus helyzeteket tartalmazó váltó- és sorversenyekkel, futó- és fogójátékokkal <p>Gyógytestnevelés: a különböző mozgásszervi elváltozással, illetve belgyógyászati betegséggel rendelkező tanulók megismerkednek azokkal a testnevelési és népi játékokkal, amelyeket elváltozásuktól, illetve betegségeiktől függetlenül végezhetnek.</p>		

Témakör	Önvédelmi és küzdő- feladatok	Órakeret 20 óra
<ul style="list-style-type: none"> – A küzdő jellegű feladatok balesetvédelmi szabályainak következetes betartása 		

Siker és kudarc feldolgozása megfelelő önkontrollt tanúsítva

- Az állásban és egyéb kiindulópályákon végrehajtható, a reakcióidőt, a gyorsaságot, az egyensúlyérzékenységet, az erőt fejlesztő, társérintés nélküli páros, csoportos és csapat jellegű eszközös küzdőjátékok, játékos feladatmegoldások szabálykövető végrehajtása
- A küzdőjátékokban jellemző támadó és védő szerepek gyakorlása
- A jogszerű önvédelem fogalmi keretrendszerének, lehetőségeinek, jogi szabályozásának elsajátítása
- Tervszerű gondolkodást, problémamegoldó készséget fejlesztő összetett játékok, különböző küzdőtechnikák alkalmazásával, húzások, tolások, billentések, egyensúlyi helyzet megbontása és visszaszerzése
- Az eséstechnikák vezető műveleteinek, baleset-megelőzést szolgáló legfontosabb technikai mozzanatainak átisméltése, elméleti tudatosítása
- Az előre, hátra és oldalra történő eséstechnikák készségszintű elsajátítása
- Oldalra esés, terpeszállásból indított eséstechnikák gyakorlása egyénileg, társakkal
- Dzsúdógurulás alaptechnikájának megismerése, végrehajtása harántterpeszállásból mindkét irányba, előre és hátra

Gyógytestnevelés: megismeri az önvédelmi és küzdősportok azon technikai gyakorlatait, amelyek az egészségi állapotával kapcsolatban nem ellenjavalltak és alkalmazásukkal növelheti a tartó- és mozgatószervrendszer izomzatának erejét, fejleszti az állóképességét és mozgásműveltségét. A különböző technikai gyakorlatok elősegítik a rendszeres sport és testmozgás megszeretését, az adekvát mozgások elsajátítását.

Testnevelés és egészségfejlesztés

12. évfolyam

Éves óraszám: 150

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Gimnasztika és rendgyakorlatok – prevenció, relaxáció	22
Atlétikai jellegű feladatmegoldások	25
Torna jellegű feladatmegoldások, ritmikus sportgimnasztika	16
Sportjátékok	39
Testnevelési és népi játékok	15
Önvédelmi és küzdősportok	20
Alternatív környezetben űzhető mozgásformák	13
Összes óraszám:	150

Minimum követelmény:

Hét 4-8 ütemű gyakorlatból álló önálló gimnasztikai lánc, egy támaszugrás ismerete, választott alapérintés röplabdával

A gyógytestnevelő tanárok a helyi tanterv (tanmenet) készítésekor a Gyógytestnevelés témakör óraszámát az adott intézményben gyógytestnevelés-óraóra szánt éves óraszám 30-50%-ában állapíthatják meg a többi témakör óraszámának terhére. A Gyógytestnevelés témakör óraszámát, illetve az egyes témakörök óraszámcsökkentésének mértékét a gyógytestnevelésen résztvevő tanulók betegségének, elváltozásának figyelembevételével határozza meg a gyógytestnevelő tanár.

Témakör	Gimnasztika és rendgyakorlatok – prevenció és relaxáció	Órakeret 22 óra
	<ul style="list-style-type: none">– 4-8 ütemű szabad-, társas és kéziszergyakorlatok bemutatás utáni önálló végrehajtásra törekvő pontos és rendszeres végrehajtása, alkalmazása– 5-6 gyakorlatból álló gimnasztikai gyakorlatsor összeállítása önállóan– A gyakorlatvezetési módszerek megértése, a gyakorlatok tanári utasításoknak megfelelő végrehajtása– Különböző testrészek bemelegítését szolgáló gyakorlatok közös, majd önálló (kis tanári segítséggel) összeállítása, végrehajtása– A terhelések utáni nyújtó gyakorlatok jelentőségének ismerete, azok összeállítása tanári segítséggel	
<u>Gyógytestnevelés:</u>		

A gimnasztikai gyakorlatok során a tanulók ismerik, elsajátítják azokat a gyakorlatelemeket, 2-4-8 ütemű gyakorlatokat, amelyek az elváltozásuk, betegségük pozitív irányú megváltozását elősegítő izmokat erősíti, illetve nyújtja, továbbá hozzájárulnak a biológiailag helyes testtartás kialakításához. Megismerik és alkalmazzák azokat a relaxációs gyakorlatokat, amelyek pozitívan hatnak elváltozásukra, betegségükre.

Témakör	Sportjátékok	Órakeret 39 óra
<p>Két választott sportjáték alapvető sportágspecifikus technikai és alaptaktikai elemeinek, szabályainak készségszintű elsajátítása, alkalmazása</p> <p><u>Kosárlabda:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • A labda nélküli technikai elemek, - mint az alaphelyzet, a támadó és védekező lábmunka, a védőtől való elszakadás iram- és irányváltásokkal, lefordulások, felugrások egy és két lábról, leérkezések - készségszintű alkalmazása a folyamatos játéktevékenységben • Fektetett dobás gyakorlása félaktív vagy aktív védő játékos jelenlétében • Fektetett dobás gyakorlása létszámazonos játékokban • Alapvető szabályok készségszintű alkalmazása játéktevékenységben • Létszámazonos mérkőzésjátékok, játékvezetés gyakorlása <p><u>Röplabdázás:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • A felső egyenes nyitás alaptechnikájának elsajátítása, gyakorlása célfelületre • A leütés alaptechnikájának elsajátítása • A kosárérintés, az alkarérintés, az alsó egyenes nyitás gyakorlása célfelület beiktatásával, készségszintű alkalmazása különböző játékhelyzetekben • A 6-6 elleni játék alapfelállításának ismerete • Forgásszabály önálló és tudatos alkalmazása <p>Gyógytestnevelés: a különböző mozgásszervi elváltozással, illetve belgyógyászati betegséggel rendelkező tanulók megismerkednek a sportjátékok adaptált formáival. A megismert sportjátékok adekvát alkalmazása elősegíti a rendszeres testedzés beépítését a mindennapi életbe, az egészségi állapot és a teljesítőképesség pozitív irányú megváltozását. A gyógytestnevelés-óra keretében a sportjátékok rekreációs lehetőségként és az élethosszig tartó fizikai aktivitásra való felkészülés részeként jelennek meg.</p>		
Témakör	Atlétikai jellegű feladatmegoldások	Órakeret 25 óra
<ul style="list-style-type: none"> – Futóiskolai gyakorlatok (taposó futás, ollózó futás, saroklendítés, térdemelés, keresztező futás), futófeladatok (repülő és fokozó futás) különböző irányokba és kombinációkban, variációkban, egyenes vonalon, íveken és irányváltással – Ugróiskola-gyakorlatok kis és közepes lendületből – Távolugrás közepes (6–10 lépés) és hosszabb (10–14 lépés) nekifutással, lépő technikával homokba, szivacsba, emelt elugró helyről 		

- Magasugrás átlépő, hasmánt vagy floptechnikával , versenyszerű ugrások eredményre az egyénileg kiválasztott technikával
- Kislabdahajtás 5–7 lépéses dobóritmussal, két-három keresztlépéssel célra és távolságra

Gyógytestnevelés: atlétikai jellegű feladatokkal tovább fejleszthető a tanulók állóképessége. A differenciált, egyénre (szabott) adaptáltan megvalósuló futó-, szökdelő- és ugrófeladatok elősegítik a keringési rendszer és a mozgásműveltség fejlesztését. A dobógyakorlatok differenciált alkalmazásával jól fejleszthető a tanulók törzsizomzata.

Témakör	Torna jellegű feladatok	Órakeret 16 óra
<ul style="list-style-type: none"> – A torna jellegű mozgásformák egészségfejlesztő szerepének tudatosítása – Differenciált gyakorlás a testalkatnak, az egyéni fejlődésnek és a pszichés állapotnak megfelelően – Talajon: <ul style="list-style-type: none"> • Gurulóátfordulások előre-hátra, különböző testhelyzetekből különböző testhelyzetekbe; gurulóátfordulások sorozatban is • Fejállás különböző kiinduló helyzetekből, különböző lábtartásokkal • Fellendülés futólagos kézállásba, gurulás előre • Kézen átfordulás oldalra, mindkét irányba, megközelítőleg nyújtott testtel • Összefüggő talajgyakorlat összekötő elemekkel • Ritmikus sportgimnasztika: szalag-, kötél-, labda-, karikagyakorlatok – Ugrószekevényen: <ul style="list-style-type: none"> • Az előző évfolyamokon tanultak gyakorlása, az elugrás távolságának, az ugrás hosszának és magasságának növelésével • Keresztbe állított ugrószekevényen guggoló átugrás • Hosszába állított ugrószekevényen felguggolás, leterpesztés • Gurulóátfordulás előre ugródeszkáról történő elrugaskodással – Gerendán: <ul style="list-style-type: none"> • Érintőjárás; hármas lépés fordulatokkal, szökdelésekkel is; mérlegállás; járás guggolásban; támaszhelyzeten át fel- és leugrás • Független repülés különböző kiinduló helyzetekből • Összefüggő gyakorlatok összeállítása tanári segítséggel – Gyűrűn: <ul style="list-style-type: none"> • (Fiúknak) Magas gyűrűn: alaplendület; zsugorlefuggés; lendület előre zsugorlefuggésbe; zsugorlefuggésből ereszkedés hátsó lefuggésbe; homorított leugrás hátra, lendületből 		
<p>Mászókulcsolással mászás (kötélen); függeszkedési kísérletek felfelé és lefelé</p>		
<p>Gyógytestnevelés: a torna jellegű gyakorlatok a kontraindikált gyakorlatok kivételével elősegítik a törzsizomzat fejlesztését, a biomechanikailag helyes testtartás kialakítását</p>		

Témakör	Alternatív környezetben üzhető mozgásformák	Órakeret
---------	---	----------

	13 óra
<p>A szabadban végezhető sportágak ismeretének további bővítése (futás, túrázás, streetball, asztalitenisz, tollaslabda, jóga, kerékpározás, frizbi, métajáték, tenisz)</p> <p>Gyógytestnevelés: a szabadtéri foglalkozások során a különböző mozgásszervi elváltozással, illetve belgyógyászati betegséggel rendelkező tanulók megismerkednek olyan testgyakorlatokkal, sportokkal, amelyeket elváltozásuk, illetve betegségük ellenére végezhetnek.</p>	

Témakör	Testnevelési és népi játékok	Órakeret 15óra
<ul style="list-style-type: none"> – Labdás manipulatív mozgásformákkal (pl. labdavezetés) megvalósuló, dinamikus és statikus akadályokat felhasználó fogó- és futójátékokban az irányváltoztatások, az elindulások-megállások, cselezések ütközés nélküli megvalósítása – Az egyszerű és összetett sportági technikák gyakorlása a páros és csoportos játékokban (pl. váltó- és sorversenyek) – A logikai, algoritmikus és egyéb problémamegoldó gondolkodást igénylő, egyre összetettebb mozgásos játékok gyakorlása (pl. amőba váltóversenyben, táblajátékok mozgásos változatban) – A tartó- és mozgatórendszer izomzatának erősítése, kúszásokat, mászásokat, statikus helyzeteket tartalmazó váltó- és sorversenyekkel, futó- és fogójátékokkal <p>Gyógytestnevelés:a különböző mozgásszervi elváltozással, illetve belgyógyászati betegséggel rendelkező tanulók megismerkednek azokkal a testnevelési és népi játékokkal, amelyeket elváltozásuktól, illetve betegségeiktől függetlenül végezhetnek.</p>		

Témakör	Önvédelmi és küzdő- feladatok	Órakeret 20 óra
<ul style="list-style-type: none"> – A küzdő jellegű feladatok balesetvédelmi szabályainak következetes betartása <p>Siker és kudarc feldolgozása megfelelő önkontrollt tanúsítva</p> <ul style="list-style-type: none"> – Az állásban és egyéb kiindulóhelyzetekben végrehajtható, a reakcióidőt, a gyorsaságot, az egyensúlyérzéklet, az erőt fejlesztő, társérintés nélküli páros, csoportos és csapat jellegű eszközös küzdőjátékok, játékos feladatmegoldások szabálykövető végrehajtása – A küzdőjátékokban jellemző támadó és védő szerepek gyakorlását elősegítő, a gyorsaságot, az egyszerű reagálási képességet, az egyensúlyérzéklet fejlesztő páros, csoportos és csapat jellegű feladatmegoldások alkalmazása társérintés bekapcsolásával – A jogszerű önvédelem fogalmi keretrendszerének, lehetőségeinek, jogi szabályozásának elsajátítása – A fizikai kontaktussal, a társ erő kifejtésének érzékelésével, annak legyőzési szándékával kapcsolatos egyszerű húzásokra, tolásokra épülő páros küzdőjátékok rendszeres képességfejlesztő célú alkalmazása – Az előre, hátra és oldalra történő eséstechnikák készsége szintű elsajátítása – Oldalra esés, terpeszállásból indított eséstechnikák gyakorlása egyénileg, társakkal 		

- Dzsúdógurulás alaptechnikájának megismerése, végrehajtása harántterpeszállásból mindkét irányba, előre és hátra

Gyógytestnevelés: megismeri az önvédelmi és küzdősportok azon technikai gyakorlatait, amelyek az egészségi állapotával kapcsolatban nem ellenjavalltak és alkalmazásukkal növelheti a tartó- és mozgatószervrendszer izomzatának erejét, fejleszti az állóképességét és mozgásműveltségét. A különböző technikai gyakorlatok elősegítik a rendszeres sport és testmozgás megszeretését, az adekvát mozgások elsajátítását.

Közösségi nevelés/Osztályfőnöki:

9. évfolyam

Éves óraszám: 36

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Aktualitások	10
Egészségnevelés	4
Tanulási technikák	5
Gazdasági és pénzügyi kultúra	6
Családi életre nevelés	4
ÖKO-témák	5
Könyvtárhasználati ismeretek	2
Összes óraszám:	36

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény: A tantárgyat nem értékeljük.

Közösségi nevelés/Osztályfőnöki:

10. évfolyam

Éves óraszám: 36

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Aktualitások	10
Egészségnevelés	6
Gazdasági és pénzügyi kultúra	7
Családi életre nevelés	6
ÖKO-témák	5
Könyvtárhasználati ismeretek	2
Összes óraszám:	36

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény: A tantárgyat nem értékeljük.

Közösségi nevelés/Osztályfőnöki:

11. évfolyam

Éves óraszám: 36

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Aktualitások	10
Egészségnevelés	6
Közgazdasági és pénzügyi alapismeretek	7
Családi életre nevelés	6
ÖKO-témák	5
Könyvtárhasználati ismeretek	2
Összes óraszám:	36

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény: A tantárgyat nem értékeljük.

Közösségi nevelés/Osztályfőnöki:

12. évfolyam

Éves óraszám: 31

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Aktualitások	12
Egészségnevelés	4
Közgazdasági és pénzügyi alapismeretek Vállalkozói alapismeretek	6
Családi életre nevelés	5
ÖKO-témák	4
Összes óraszám:	31

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény: A tantárgyat nem értékeljük.

Munkavédelem színházi területeken

9. évfolyam

Éves óraszám: 18

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
A színházi üzem veszélyforrásai veszélyhelyzetei, azok elhárítása	6
A színpadi tevékenység balesetvédelmi előírásai	6
A színházi üzem kiszolgáló területeinek veszélyforrásai, helyzetei, balesetvédelmi előírásai	6
Összes óraszám:	18

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

a színházi üzem alapvető veszélyforrásainak felismerése, alapvető tűz- és balesetvédelmi ismeretek

Ének és hangképzés

11. évfolyam

Éves óraszám: 36

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Légzéstechnika	4
Hangadás, skála-gyakorlatok	4
Népdalok, népdalfeldolgozások, virágénekek előadása	14
Sanzonok, táncdalok, duettek előadása	14
Összes óraszám:	36

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

A tanuló az énekes anyagból 10 dalt, és műrészletet emlékezetből képes legyen kifejezően énekelni. Képes legyen néhány dallamból egy népdalcsoport felidézésére. Tudjon tájékozódni a legfontosabb műfajokban. Sajátítsa el, és tudja készség szinten alkalmazni az alapvető hangképzési és légzési technikákat.

Ének -zene szakmai

12. évfolyam

Éves óraszám: 31

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Légzéstechnika	3
Hangadás, skála-gyakorlatok	4
Népdalok, népdalfeldolgozások, virágénekek előadása	12
Sanzonok, táncdalok, duettek előadása	12
Összes óraszám:	31

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény: A tanuló az énekes anyagból 10 dalt, és műrészletet emlékezetből képes legyen kifejezően énekelni. Képes legyen néhány dallamból egy népdalcsoport felidézésére. Tudjon tájékozódni a legfontosabb műfajokban. Sajatítsa el, és tudja készség szinten alkalmazni az alapvető hangképzési és légzési technikákat.

Tantárgy neve: Ének –zene szakmai

13. évfolyam

Éves óraszám: 93

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Légzéstechnika	6
Hangadás, skála-gyakorlatok	6
Népdalok, népdalfeldolgozások, virágénekek előadása	6
Sanzonok, táncdalok , duettek előadása	23
Dramatikus szerkezetű szonok, kuplék előadása	26
Musicalrészletek előadása	26
Összes óraszám:	93

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény: A tanuló az énekes anyagból 15 dalt, és műrészletet emlékezetből képes legyen kifejezően énekelni. Képes legyen néhány dallamból egy népdalcsoport felidézésére. Tudjon tájékozódni a legfontosabb műfajokban. Sajátítsa el, és tudja készség szinten alkalmazni az alapvető hangképzési és légzési technikákat.

Beszédtechnika

9. évfolyam

Éves óraszám: 36

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	óraszám
Lazító, légző, koncentrációs gyakorlatok	6
A hangadás. zöngegyakorlatok, hangerő, hangmagasság	6
Artikuláció és hangzójavító gyakorlatok	6
Ritmus-tempógyakorlatok	6
Hanglejtés, hangsúly, hangszín	6
Nonverbális kifejezőeszközök	6
Összes óraszám:	36

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

A rekeszlégzés, támasz legalább alkalmazásszintű használata, rezonanciával telt középhang, megfelelő artikuláció, hosszú-rövid hangzók, vagyis ritmus használata, a nyelvünkre jellemző ereszkedő hanglejtés, és az értelmezést segítő helyes hangsúlyok elsajátítása.

Beszédtechnika

10. évfolyam

Éves óraszám: 36

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	óraszám
Lazító, légző, koncentrációs gyakorlatok	6
A hangadás. zöngegyakorlatok, hangerő, hangmagasság	6
Artikuláció és hangzójavító gyakorlatok	6
Ritmus-tempógyakorlatok	6
Hanglejtés, hangsúly, hangszín	6
Ritmus, tempógyakorlatok	6
Összes óraszám:	36

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

A 9.-ik évfolyamnál kitűzött célok további fejlesztése, mindinkább készség szintű használata.

Beszédtechnika

11. évfolyam

Éves óraszám: 36

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	óraszám
Lazító, légző, koncentrációs gyakorlatok	6
A hangadás. zöngegyakorlatok, hangerő, hangmagasság	6
Artikuláció és hangzójavító gyakorlatok	6
Ritmus-tempógyakorlatok	6
Hanglejtés, hangsúly, hangszín	6
Nonverbális kifejezőeszközök	6
Összes óraszám:	36

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény: A 9.-ik évfolyamnál kitűzött célok további fejlesztése, mindinkább készségszintű használata.

Beszédtechnika 12. évfolyam

Éves óraszám: 31

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	óraszám
Lazító, légző, koncentrációs gyakorlatok	5
A hangadás. zönggyakorlatok, hangerő, hangmagasság	5
Artikuláció és hangzójavító gyakorlatok	5
Ritmus-tempógyakorlatok	5
Hanglejtés, hangsúly, hangszín	6
Nonverbális kifejezőeszközök	5
Összes óraszám:	31

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény: A 9.-ik évfolyamnál kitűzött célok további fejlesztése, mindinkább készségszintű használata.

Beszédtechnika

13. évfolyam

Éves óraszám: 124

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	óraszám
Lazító, légző, koncentrációs gyakorlatok	17
A hangadás. zöngegyakorlatok, hangerő, hangmagasság	17
Artikuláció és hangzójavító gyakorlatok	20
Ritmus-tempógyakorlatok	20
Hanglejtés, hangsúly, hangszín	25
Nonverbális kifejezőeszközök	25
Összes óraszám:	124

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény: A 9.-ik évfolyamnál kitűzött célok további fejlesztése, mindinkább készségszintű használata!

Színház-, film-, drámaelmélet és történet

9. évfolyam

Éves óraszám: 54

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Poétikai és drámai alapfogalmak	8 óra
Művelődéstörténeti korszakok: az őskortól a felvilágosodásig	10 óra
Színháztörténeti korszakok: Az ókori görög színháztól a barokk színházig	18 óra
A drámatörténet főbb korszakai: az ókori görög drámától a barokk drámáig	18 óra
Összes óraszám:	54 óra

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

A tanuló

- képes időben és térben behatárolni a dráma- és színháztörténeti korszakokat
- ismeri a tragédia főbb műfaji jellemzőit
- ismeri az antik és reneszánsz színház jellegzetességeit
- képes ismertetni Szophoklész Antigoné c. drámájának cselekményét és alapkonfliktusát
- képes jellemezni az Antigoné szereplőit
- képes ismertetni egy Shakespeare mű cselekményét és központi konfliktusát
- képes jellemezni egy Shakespeare mű szereplőit és viszonyrendszerét

Színház-, film-, drámaelmélet és történet

10. évfolyam

Éves óraszám: 90

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Verses és prózai szövegek elemzése	6 óra
Művelődéstörténeti korszakok: a klasszicizmustól a magyar reformkorig	6 óra
Jelmez-, viselet-, és divattörténet	6 óra
Színházi és színpadi alapfogalmak	6 óra
Színháztörténeti korszakok: a klasszicizmus és a romantika színháza	6 óra
A magyar színjátszás kezdetei és a vándorszínészet	6 óra
A drámatörténet főbb korszakai: a francia klasszicista drámától a romantikus drámáig	24 óra
A magyar drámairodalom kezdetétől a 19. századi magyar drámáig	24 óra
A színművészet etikai, pszichológiai vonatkozásai	6 óra
Összes óraszám:	90

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

A tanuló:

- képes önállóan véleményt megfogalmazni és elemzően megközelíteni egy prózai vagy verses művet
- képes időben és térben behatárolni a dráma- és színháztörténeti korszakokat
- tisztában van a hármasság fogalmával
- ismeri a klasszicista komédia műfaji jellemzőit
- képes ismertetni a magyarországi színjátszás kialakulását
- képes ismertetni Madách Imre Az ember tragédiája c. dráma alapkérdéseit
- képes felsorolni és röviden összefoglalni Az ember tragédiája színeit és történéseit
- képes ismertetni a Csongor és Tünde cselekményét és dramaturgiai jellegzetességeit
- képes ismertetni Katona József Bánk bán c. művének cselekményét, konfliktusát és főbb szereplőit

Színház-, film-, drámaelmélet és történet

11. évfolyam

Éves óraszám: 72

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Drámai művek elemzése	12 óra
Művelődéstörténeti korszakok: a századfordulótól 1945-ig	12 óra
Színházművészet eszközrendszere és esztétikája	12 óra
Színháztörténeti korszakok: a 20. századi európai színjátszás	4 óra
A századforduló magyar színházi élettől az 1945 utáni magyar színjátszásig	8 óra
A drámatörténet főbb korszakai: a polgári drámától a 20. század első felének drámairodalmáig	12 óra
Zenés színpadi művek elmélete és története	6 óra
Vizuális kultúra	2 óra
Mozgóképkultúra és médiaismeret	4 óra
Összes óraszám:	72 óra

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

A tanuló

- képes önállóan véleményt megfogalmazni és elemzően megközelíteni egy drámai szöveget
- képes időben és térben behatárolni a dráma- és színháztörténeti korszakokat
- tisztában van az alapvető színpadi elemekkel és technikai eszközökkel
- ismeri a naturalista, a polgári és a drámaiatlan dráma dramaturgiai jellegzetességeit
- képes ismertetni egy Csehov mű viszonyrendszerét és jellemezni szereplőit
- képes ismertetni egy Ibsen mű viszonyrendszerét és jellemezni szereplőit

Színház-, film-, drámaelmélet és történet

12. évfolyam

Éves óraszám: 62

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
A 20. századi és kortárs művek elemzése	6 óra
Művelődéstörténeti korszakok: 20. század és a kortárs színházművészet	10 óra
Filmesztétika	6 óra
Színháztörténeti korszakok: kortárszínház	10 óra
A drámatörténet főbb korszakai: a 20. század második felének drámairodalma	10 óra
A naturalista magyar drámától a kortárs magyar drámáig	10 óra
Összes óraszám:	62 óra

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

A tanuló

- képes önállóan véleményt megfogalmazni és elemzően megközelíteni egy kortárs szöveget
- képes időben és térben behatárolni a főbb dráma- és színháztörténeti korszakokat
- tisztában van a mozgóképes és a filmalkotás szerkezetével és elemeivel
- tisztában van az abszurd dráma fogalmával
- képes ismertetni Samuel Beckett Godot-ra várva c. művének dramaturgiai sajátosságait
- képes ismertetni Örkény István Tóték c. drámájának cselekményét és szereplőit
- képes ismertetni egy kortárs magyar dráma cselekményét és dramaturgiai sajátosságait

Színház-, film-, drámaelmélet és történet

13. évfolyam

Éves óraszám: 217

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Irodalmi műelemzés ismétlése: felkészülés a komplex vizsgára	20 óra
Művelődéstörténeti és művészettörténeti korszakok rendszerezése	20 óra
Jelmez-, viselet-, és divattörténet rendszerezése	20 óra
A színház- és a filmművészet esztétikájának ismétlése	10 óra
Egyetemes színháztörténet rendszerezése: felkészülés a komplex vizsgára	31 óra
Magyar színháztörténet rendszerezése: felkészülés a komplex vizsgára	31 óra
Egyetemes drámatörténet rendszerezése: felkészülés a komplex vizsgára	31 óra
Magyar drámatörténet rendszerezése: felkészülés a komplex vizsgára	31 óra
A színművészet etikai és pszichológiai vonatkozásainak átismétlése	10 óra
Egyetemes és magyar filmtörténet	23 óra
Összes óraszám:	217 óra

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

A tanuló

- képes önállóan véleményt megfogalmazni és elemzően megközelíteni szövegeket
- képes időben és térben behatárolni a főbb dráma- és színháztörténeti korszakokat
- tisztában van az alapvető műfaji fogalmakkal: tragédia, komédia, monológ, hármas egység, középkori színjátszás műfajai, abszurd dráma, analitikus dráma, epikus dráma
- képes ismertetni egy ókori görög mű cselekményét, konfliktusát és szereplőit
- képes ismertetni egy középkori mű cselekményét, konfliktusát és szereplőit
- képes ismertetni egy Shakespeare mű cselekményét, konfliktusát és szereplőit
- képes ismertetnie egy magyar romantikus dráma cselekményét, konfliktusát és szereplőit
- képes ismertetni egy klasszicista komédia cselekményét, konfliktusát és szereplőit
- képes ismertetni egy polgári dráma cselekményét és dramaturgiai sajátosságait
- képes ismertetni egy abszurd drámai mű dramaturgiai sajátosságait
- képes ismertetni egy kortárs dráma cselekményét és dramaturgiai sajátosságait

Színészmesterség

9. évfolyam

Éves óraszám: 2/72

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Szöveg nélküli és szöveges helyzetgyakorlatok, etűdök	36
Zenés helyzetgyakorlatok, etűdök Hangkeltés a színpadon	36
Összes óraszám:	72

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

- 1, Önismeret, erények-erősségek és hibák, hiányosságok megfogalmazása. Koncentrációs készség kialakítása és folyamatos fejlesztése (testtudat). Jelenlét egyedül a színpadi térben (szűk, bezárt tér, tágas tér, szabad tér). Mozgás, járás határozottsága. Látás, hallás, a térben. Érzelmek hiteles megjelenítése.
 - 2, Megjelenés a színpadon egyedül, térfelismerés és annak érzékeltetése. Kapcsolatteremtés a színpadi partnerekkel. Saját élményanyagból hozott és feldolgozott események, szituációk, szöveg nélküli megjelenítése egyedül, párban és csoportosan. Folyamatos, koncentrált jelenlét a szituáción belül (NEM ESIK KI A SZEREPÉBŐL).
Kapcsolatteremtés a nézővel – közönséggel.
 - 3, Rövid, konfliktushelyzeten alapuló szöveges helyzetgyakorlatok megalkotása, kidolgozása több szereplővel - hangulati és karakterváltások a jeleneten belül. Színpadi mozgás a térben, kellékek, eszközök használatával.
 - 4, Mondókák, rigmusok megszólaltatásával kidolgozott ritmus és tempógyakorlatok.
 - 5, Különböző hangulatú zeneművek felhasználásával létrehozott helyzetgyakorlatok kidolgozása (pl. születésnap, sportesemény , előadás, temetés, tánciskola, stb.) , váratlan események a jeleneten belül. Hangulatváltás megjelenítése.
 - 6, A próbafolyamatok alatti együttműködés: kellékek kezelése, díszletek és eszközök közös előkészítése, használata.
- A próbák folyamatos elemzése, vélemények, javaslatok megfogalmazása a hallgatók részéről. A bemutatott jelenetek, helyzetgyakorlatok közös értékelése. Minden tanuló folyamatos és koncentrált figyelmét megkövetelni.

Színészmesterség

10. évfolyam

Éves óraszám: 2,5/90

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Zenés helyzetgyakorlatok, etűdök	10
Különböző hangulatú, egyszerű szerkezetű jelenetek előadása színdarabokból	65
Kötött szövegű, verses drámarészletek előadása, színpadi stilizáció	15
Összes óraszám:	90

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

1, Mondókák, könnyebb dalok szövegére és dallamára (népdal, műdal) színpadi cselekvéssort hoznak létre a tanulók. A ritmikai jegyek felismerése, gyakorlása a cél. Felismertetni és tudatossá tenni az „osztás” lehetőségét, azt bemutatni tapssal, lábdobogással, kopogással, gesztusokkal (a ritmus tagolása). A dalt a szereplők éneklük vagy dúdolják, annak tartalmát gesztusokkal, mozdulatsorokkal jelenítik meg, „eljátsszák” a mű tartalmát.

2, Páros és csoportos, egyszerűbb szerkezetű prózai jelenetek előadása (Szophoklész, Moliere, Bornemissza P., Molnár F., Szép E., Móricz Zs., Örkény I.) különös figyelemmel a helyszín, a hangulat bemutatására-ábrázolására (színpadi csend, szünetek, dinamika). A tanuló tudja megjeleníteni, bemutatni mimikájával, gesztusaival és a szöveggel érzelmeit. Kapcsolat a partnerekkel, dramaturgiai viszonyok, szerep és karakterjellemzők bemutatása, tudatos és hiteles megjelenítése. Folyamatos szerepépítés a próbák során. Az instrukciók rögzítése, beépítése a szerepbe, reprodukálás.

3, Verses drámarészletek bemutatásakor a szövegértelmezés, a hangsúlyok és a ritmus helyes alkalmazása, a verses forma által adott és kínált hangerő alkalmazása (Shakespeare, Moliere, Heltai Jenő, Vörösmarty M.). Realisztikus és illusztratív játékmód. Gondolatok és érzelmek hiteles előadása.

Színészmesterség

11. évfolyam

Éves óraszám: 2 / 72

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Kötött szövegű, verses drámarészletek előadása, színpadi stilizáció	72
Összes óraszám:	72

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

- 1, Monológok, páros és csoportos jelenetek, drámarészletek önálló feldolgozása. A szerepépítés fázisai, próbafolyamatok elemzése rendezői-tanári segítséggel. Hangulati és érzelmi váltások jeleneten belül.
- 2, A szerepformálás-karakterépítés szakaszainak és eszközeinek ismerete! A szereplők közötti viszony pontos megjelenítése, dramaturgiai elemzés. (Shakespeare, Goldoni, Moliere, Vörösmarty M., Schiller, Heltai J.)
- 3, A próbafolyamat során használja a tanuló a már ismert és begyakorolt eszközöket (a beszéd ritmusa, dinamikája, artikuláció, testtartás, gesztusok harmóniája, egysége, partnerkapcsolat a színpadon).
- 4, Naturális eszközök nélkül, csak mozgással, gesztusokkal és mimikával előadott jelenetek létrehozása.

Színészmesterség

12. évfolyam

Éves óraszám: 2/62

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Kötött szövegű, verses drámarészletek előadása, színpadi stilizáció	30
Lélektani ábrázolás megjelenítése különböző stílusú drámarészletek előadásával	32
Összes óraszám:	62

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

- 1, Elengedhetetlen az egyes drámarészletek, jelenetek, monológok előzményének ismerete és elemzése.
- 2, A szerep hiteles megformálásához ismernie kell a játszó személynek a megformált alak jellemét, szándékát, lelkiállapotát, kapcsolatrendszerét. Kontextusba helyezés, szerepbe lépés fázisai (koncentráció, lelkiállapot). Ismerje a valószerű játékmód szabályait.
- 3, A szerepeit meghatározott játékmódban, megfelelő intenzitással és technikai színvonalon eljátszani.
- 4, Tudja a színpadi feladatnak megfelelően, színvonalasan alkalmazni beszéd, ének és mozgáskészségét.
- 5, Legyen képes a színpadi kapcsolatrendszerek valószerű létrehozására. Tudja hatékonyan alkalmazni a játék tárgyi eszközeit (kellék és bútor).
- 6, Egy-egy jelenetet különböző szituációkban, hangulatban és lelkiállapotban előadni-bemutatni (Stilizációs és improvizációs gyakorlatok)
- 7, Tudja a szövegeit elemezni, a helyzetek, karakterek elemzési módszereit alkalmazni.

Színészmesterség

13. évfolyam

Éves óraszám: 11/341

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Lélektani ábrázolás megjelenítése különböző stílusú drámarészletek előadásával	329
Filmszínészi játék	12
Összes óraszám:	341

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény, a szakmai vizsgára bocsátás feltétele:

1, A tanuló legyen képes drámai művek dramaturgiailag jelentős szerepeinek felépített előadására a mű dramaturgiai viszonyainak, a drámatípusnak, valamint a játékmódnak megfelelően.

Készség szintjén tudja alkalmazni a beszédtechnikát, énektechnikát, koordinált mozgást. Folyamatosan álljon készen a reprodukálásra.

Fontos és elengedhetetlen, hogy a színpadra lépés előtt megfelelő lelki és fizikai állapotba kerüljön (koncentráció, azonosulás) „beleélje magát” szerepébe.

2, A játszó hallgató a partnereivel állandó kontaktusban, „jelen legyen” a színpadon. Tudja hitelesen ábrázolni a lelkiállapotát, hangulatot, izgalmat, feszültséget a színpadi helyzetnek és szituációnak megfelelően.

3, Az egész előadás folyamán a próbák során begyakorolt és megtanult gesztus és mozgásrendszert alkalmazza, a játék ritmusának, dinamikájának megfelelően.

4, Képes legyen váratlan színpadi helyzetek felismerésére és megoldására, a cselekmény által megkövetelt tartalom folytatására.

Színpadi mozgás gyakorlata

9. évfolyam

Éves óraszám: 72

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Színpadi mozgás-tréning, koordinációs gyakorlatok	24
Testtudat kialakítását célzó technikák	24
Tánctechnikai tréningek (balett-, jazz tánc)	24
Összes óraszám:	72

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

A testtartás, a testhelyzet, a helyzetváltoztatás, a gesztus, a mimika eszközrendszerének ismerete, alkalmazása. Önfejelem, rendszeres testmozgás kialakítása.

Színpadi mozgás gyakorlata

10. évfolyam

Éves óraszám: 36

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Színpadi mozgás-tréning, koordinációs gyakorlatok	6
Testtudat kialakítását célzó technikák	6
Tánctechnikai tréningek (balett-, jazz tánc)	12
Kontakt-technikák	12
Összes óraszám:	36

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

Megfelelő mozgáskoordinációs képesség, állóképesség és kondíció. A megismert figurák önálló bemutatása. Testrészek helyes használata.

Színpadi mozgás gyakorlata

11. évfolyam

Éves óraszám: 36

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Színpadi mozgás-tréning, koordinációs gyakorlatok	6
Testtudat kialakítását célzó technikák	6
Tánctechnikai tréningek (balett-, jazz tánc)	12
Kontakt-technikák	12
Összes óraszám:	36

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

Az eddig tanult koreográfiák önálló bemutatása. A test-használat eddig tanult megjelenítése a színpadon.

Színpadi mozgás gyakorlata

12. évfolyam

Éves óraszám: 31

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Színpadi mozgás-tréning, koordinációs gyakorlatok	3
Testtudat kialakítását célzó technikák	4
Tánctechnikai tréningek (balett-, jazz tánc)	12
Kontakt-technikák	12
Összes óraszám:	31

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

A különböző mozgástechnikai elemek gördülékeny alkalmazása. Az egyéni mozgásstílus kialakítása, improvizációs készség fejlesztése. A megtanult koreográfiák visszaadása egyénileg, párban és csoportosan. Saját koreográfia készítése bemutatása.

Színpadai mozgás gyakorlata

13. évfolyam

Éves óraszám: 93

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Színpadai mozgás-tréning, koordinációs gyakorlatok	17
Testtudat kialakítását célzó technikák	20
Tánctechnikai tréningek (balett-, jazz tánc)	20
Kontakt-technikák	10
Pantomim	10
Néptánc	6
Összes óraszám:	93

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

A megtanult koreográfiák visszaadása egyénileg, párban és csoportosan. Saját koreográfia készítése bemutatása.

Vers-és prózamondás

9. évfolyam

Éves óraszám: 36

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Egyszerű szerkezetű, hangulat és tájfestő lírai és prózai művek	6
Összetett szerkezetű, különböző verselésű lírai művek	6
Párbeszédes szerkezetű prózai szövegek	6
Nép-és műballadák	6
Modern lírai és prózai művek	6
Drámai szövegek, monológok előadása	6
Összes óraszám:	36

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

Tudja elemezni a szöveget önmagában, ill. a maga kreatív gondolatait is megfogalmazva, az önálló tematikájú verseket személyességgel átítva tudja sajátjává tenni, vagyis ne iskolás szövegfelmondás legyen a megszólalása, ellenben legyen képes az élőbeszéd reprodukálására

Vers-és prózamondás

10. évfolyam

Éves óraszám: 72

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Összetett szerkezetű, különböző verselésű lírai művek	12
Párbeszédes szerkezetű prózai szövegek	12
Nép-és műballadák	18
Modern lírai és prózai művek	12
Drámai szövegek, monológok előadása	18
Összes óraszám:	72

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

Tudja elemezni a szöveget önmagában, ill. a maga kreatív gondolatait is megfogalmazva, az önálló tematikájú verseket személyességgel átítva tudja sajátjává tenni, vagyis ne iskolás szövegfelmondás legyen a megszólalása, ellenben legyen képes az élőbeszéd reprodukálására! Tudja megteremteni kellő beleérző képességgel, érzékenységgel a drámai szövegek és monológok színpadi megjelenítését.

Vers-és prózamondás

11. évfolyam

Éves óraszám: 36

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Párbeszédes szerkezetű prózai szövegek	8
Nép-és műballadák	8
Modern lírai és prózai művek	8
Drámai szövegek, monológok előadása	12
Összes óraszám:	36

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

Tudja elemezni a szöveget önmagában, ill. a maga kreatív gondolatait is megfogalmazva, az önálló tematikájú verseket személyességgel átítva tudja sajátjává tenni, vagyis ne iskolás szövegfelmondás legyen a megszólalása, ellenben legyen képes az élőbeszéd reprodukálására! Tudja megteremteni a megfelelő beleérző képességgel, érzékenységgel a drámai szövegek és monológok színpadi megjelenítését.

Vers-és prózamondás

12. évfolyam

Éves óraszám: 31

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Nép-és műballadák	15
Modern lírai és prózai művek	16
Összes óraszám:	31

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

Tudja elemezni a szöveget önmagában, ill. a maga kreatív gondolatait is megfogalmazva, az önálló témakörös tematikájú verseket személyességgel átítatva tudja sajátjává tenni, vagyis ne iskolás szövegfelmondás legyen a megszólalása, ellenben legyen képes az élőbeszéd reprodukálására! Legyen jártas a különböző verstípusok pódiumon való előadásában.

Vers-és prózamondás

13. évfolyam

Éves óraszám: 124

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Nép-és műballadák	34
Modern lírai és prózai művek	45
Drámai szövegek, monológok előadása	45
Összes óraszám:	124

Továbbhaladás feltétele-minimum követelmény:

Tudja elemezni a szöveget önmagában, ill. a maga kreatív gondolatait is megfogalmazva, az önálló témakörös tematikájú verseket személyességgel átítatva tudja sajátjává tenni, vagyis ne iskolás szövegfelmondás legyen a megszólalása, ellenben legyen képes az élőbeszéd reprodukálására! Tudja megteremteni kellő beleérző képességgel, érzékenységgel a drámai szövegek és monológok színpadi megjelenítését!! Legyen jártas a különböző verstípusok pódiumon való előadásában.

Dráma és színház „B”

12.évfolyam

A tanulói tevékenységek a gondolatok és érzelmek kifejezését, ezzel együtt különböző drámai és színházi kifejezési formák megismerését, alkalmazásuk elsajátítását és értelmezését szolgálják.

Kötelezően választható tantárgyként jelenik meg.

A *B változat* célja a dráma érettségi vizsgára való felkészítés. Itt a gyakorlati tevékenységek mellett hangsúlyosan megjelennek a dráma- és színháztörténet, dráma- és színházelmélet, színjátékos tevékenység területei. Ez segíti az érettségi vizsgára való elméleti és gyakorlati felkészülést is. Az alaposabb felkészüléshez (pl. az esetleges emelt szintű érettségi vizsgához, szakirányú továbbtanuláshoz) a megjelenő fenti témakörök részletesebb tárgyalása (pl. a fontosabb színháztörténeti korszakok részletesebb megismerése, egyes drámaszerkezetek részletes tárgyalása, vagy napjaink néhány fontosabb dráma- és színháztörténeti irányzatával való találkozás)

Az érettségire való felkészítést támogatja, hogy 10. évfolyamon és 11. évfolyamon az érettségi követelményeknek megfelelő tananyagtartalom integráltan jelenik meg a Színház- film és drámatörténet és a színészmesterség szakmai órákban.

Témakör	óraszám 12. évfolyam	Színészmesterség integrált 10.	Színház- film és drámatörténet integrált 11.	Színészmesterség integrált 11.
Szabályjátékok	1	órakeret: 72 óra	36	72
Dramatikus játékok (szöveggel, hanggal, bábbal, zenével, mozgással, tánccal)	3			
Rögtönzés	3			
Saját történetek feldolgozása	1			
Műalkotások feldolgozása	2		36	
Dramaturgiai ismeretek	2	órakeret: 72 óra		
A színház kifejezőeszközei (szöveg, hang, báb, zene, mozgás, tánc)	3			
Dráma- és színháztörténet	5		órakeret: 36	
Dráma- és színházelmélet	3			
Kortárs dráma és színház	2			
Színjátékos tevékenység (vers- és prózamondás, jelenet, előadás)	3			72 óra
Színházi előadás megtekintése	2			

4. számú melléklet

Érettségi témakörök

Magyar nyelv és irodalom

A magyar nyelv és irodalom érettségi vizsga tartalmilag egy nyelvi és egy irodalmi tétel kifejtéséből áll.

Magyar nyelv

A minimálisan 20 tétel kijelölése a szaktanár feladata. Ebben a központi útmutató előírásaihoz kell tartania magát, vagyis az alábbi 7 témából fogalmazza meg azokat arányosan (témánként minimálisan kettőt), a felsorolt altémák figyelembe vételével.

A kommunikáció

- A nyelv mint kommunikáció -Pragmatika -Nyelvi és vizuális kommunikáció -A kommunikáció működése A személyközi kommunikáció.- A tömegkommunikáció

A magyar nyelv története

- A nyelv mint történeti képződmény -A magyar nyelv rokonsága - Nyelvtörténeti korszakok - A magyar nyelv szókészletének alakulása

Ember és nyelvhasználat

- Ember és nyelv -Jelek és jelrendszerek -Nyelvváltozatok. -Nyelv és társadalom -Nyelv és politika, nyelvművelés

A nyelvi rendszer

- A nyelv mint jelrendszer -Hangtan - Alaktan és szótan – Mondattan - A mondat szintagmatikus szerkezete

A szöveg

- A szöveg és kommunikáció - A szöveg szerkezete és jelentése – Szövegértelmezés - A szöveg szóban és írásban - Az intertextualitás - A szövegtípusok

A retorika alapjai

- Érvelés, megvitás, vita - A szövegszerkesztés eljárásai

Stílus és jelentés

- Szóhasználat és stílus - A szójelentés -Stílus eszközök - Stílusréteg, stílusváltozat

Digitális kommunikáció

- A digitális kommunikáció ismérvei -A digitális kommunikáció társadalmi aspektusai -

Digitális szövegtípusok -Az elektronikus írásbeliség és a világháló hatása a szövegre, szövegek a médiában

Irodalom

A minimálisan 20 tétel kijelölése a szaktanár feladata. Ebben a központi útmutató előírásaihoz kell tartania magát, vagyis az alábbi két csoport témáinak kombinálásával, olyan szerzők és művek kiválogatásával, akik, illetve amelyek a helyi tantervben szerepelnek. Mindezt úgy kell tennie, hogy a központilag előírt tematikai arányok érvényesülhessenek.

Életművek a magyar irodalomból. Kötelező szerzők

Ady Endre Arany János Babits Mihály Herczeg Ferenc Jókai Mór József Attila Kosztolányi Dezső Mikszáth Kálmán Petőfi Sándor Vörösmarty Mihály

- A főbb művek szövegismereten alapuló értelmezése, kapcsolatok a művek között (pl. témák, műfajok, kifejezőmód, jellemző motívumok), a művek elhelyezése az életműben, az adott korszakban. - Az életmű néhány jellemzője keretében néhány lírai, és/vagy egy-három epikai, drámai alkotás bemutatása, értelmezése (pl. a korstílus, a téma, a műfaj, a kompozíció, a jellemző motívumok, jelentésrétegek, világlátás alapján.) - Műrészletek értelmezése. - Memoriterek szöveghű és kifejező előadása. - Művekről szóló olvasatok, vélemények megértése. - A művekben felvetett kérdések néhány etikai, történeti, lélektani vagy társadalmi vonatkozása

Szerzők, művek, korszakok a régi magyar irodalomból a 18. század végéig. Választható szerzők

Janus Pannonius Balassi Bálint Zrínyi Miklós Mikes Kelemen Csokonai Vitéz Mihály A reformáció vallásos irodalma, az anyanyelvű kultúra születése A reformáció világi irodalma A barokk irodalma Népszerű világi költészet a 17-18. században: a kuruc kor lírája

- Az életmű néhány jellemzője keretében néhány lírai, és/vagy egy-három epikai, drámai alkotás bemutatása, értelmezése (pl. a korstílus, a téma, a műfaj, a kompozíció, a jellemző motívumok, jelentésrétegek, világlátás alapján). - A világlátás és a kifejezőmód sajátosságainak bemutatása egy-két mű lényegre törő értelmezésével. - Műrészletek értelmezése. - Memoriterek szöveghű és kifejező előadása. - Művekről szóló olvasatok, vélemények megértése. A művekben felvetett kérdések néhány etikai, történeti, lélektani vagy társadalmi vonatkozása

Portrék, metszetek, látásmódok a 19-20. század magyar irodalmából. Választható szerzők

Berzsenyi Dániel Gárdonyi Géza Illyés Gyula Juhász Gyula Karinthy Frigyes Kölcsey Ferenc Krúdy Gyula Márai Sándor Móricz Zsigmond Nagy László Örkény István Pilinszky János Radnóti Miklós Szabó Lőrinc Szabó Magda Tóth Árpád Weöres Sándor

- Az életmű néhány jellemzője keretében néhány lírai, és/vagy egy-három epikai, drámai alkotás bemutatása, értelmezése (pl. a korstílus, a téma, a műfaj, a kompozíció, a jellemző
- motívumok, jelentésrétegek, világlátás alapján). - A világlátás és a kifejezőmód sajátosságainak bemutatása egy-két mű lényegre törő értelmezésével. - Műrészletek értelmezése. - Memoriterek szöveghű és kifejező előadása. - Művekről szóló olvasatok, vélemények megértése. A művekben felvetett kérdések néhány etikai, történeti, lélektani vagy társadalmi vonatkozása.

Metszetek a 20. századi délvidéki, erdélyi, felvidéki és kárpátaljai irodalomból

Áprily Lajos Dsida Jenő Gion Nándor Kányádi Sándor Kovács Vilmos Reményik Sándor Sütő András Tamási Áron Wass Albert

- Az életmű néhány jellemzője keretében néhány lírai, és/vagy egy-három epikai, drámai alkotás bemutatása, értelmezése (pl. a korstílus, a téma, a műfaj, a kompozíció, a jellemző motívumok, jelentésrétegek, világlátás alapján).
- A világlátás és a kifejezőmód sajátosságainak bemutatása egy-két mű lényegre törő értelmezésével.
- Műrészletek értelmezése.
- Memoriterek szöveghű és kifejező előadása.
- Művekről szóló olvasatok, vélemények megértése. A művekben felvetett kérdések néhány etikai, történeti, lélektani vagy társadalmi vonatkozása.

Művek a kortárs magyar irodalomból

Kortárs műalkotás: a mindenkori vizsga előtti utolsó harminc évben keletkezett (írt, bemutatott, megjelent) irodalmi alkotás.

- Legalább egy szerző néhány lírai vagy drámai, illetve epikai művének értelmezése az utolsó harminc évből.
- A világlátás és a kifejezőmód sajátosságainak bemutatása egy-két mű lényegre törő értelmezésével.

- Műrészletek értelmezése.
- Memoriterek szöveghű és kifejező előadása.
- Művekről szóló olvasatok, vélemények megértése.
- A művekben felvetett kérdések néhány etikai, történeti, lélektani vagy társadalmi vonatkozása.

Művek a világirodalomból

Választható korok és művek a világirodalomból a líra és epika tárgyköréből

- Az európai irodalom alapvető hagyományai: az antikvitás és a Biblia (pl. műfajok, témák, motívumok, hőstípusok).
- További választható korszakok: a romantika, a realizmus, a századfordulós modernség a szimbolizmustól az avantgárdig, a 20. század.
- A korszak jellemzőinek és egy-két kiemelkedő alkotásának bemutatása.
- A világlátás és a kifejezésmód sajátosságainak bemutatása egy-két mű lényegre törő értelmezésével.
- Műrészletek értelmezése.
- A művekben felvetett kérdések néhány etikai, történeti, gondolati, filozófiai vonatkozása.

Színház és dráma

Szophoklész egy műve Shakespeare egy műve Molière egy műve Katona József: Bánk bán Madách Imre: Az ember tragédiája Egy 19. századi dráma: Ibsen, Csehov Örkény István egy drámája Egy 20. századi magyar dráma

- A világlátás és a kifejezésmód sajátosságainak bemutatása a dráma lényegre törő értelmezésével.
- Drámarészletek értelmezése.
- Színház és dráma az adott mű korában.
- A művekről szóló olvasatok, vélemények megértése.
- A művekben felvetett kérdések néhány etikai, történeti, lélektani vagy társadalmi vonatkozása.

Az irodalom határterületei VAGY Regionális irodalom

Egy jelenség vagy szerző vagy műfaj vagy műalkotás elemző bemutatása a lehetséges témák egyikéből.

- A népköltészet.
- Az irodalom filmen, televízióban, dalszövegben, a virtuális valóságban: az adaptáció (pl. irodalom filmen, rajzfilmen, rádióban, televízióban, digitális közlésben).
- A gyermek- és ifjúsági irodalom.
- A szórakoztató irodalom hatáskeltő eszközei (pl. értékvilág, kalandosság, csattanó, szójáték).
- Egy-két tipikus műfaj jellemzőinek bemutatása (pl. útirajz, detektívregény, kalandregény, képregény, tudományos fantasztikus irodalom, humoros irodalom, dalszöveg, szonett, vicc, reklámvers, sms-vers).
- Mítosz, mese és kultusz. Film- és könyvsikerek, divatjelenségek korunk kultúrájában VAGY - Az adott régió, a tájegység, a település irodalmi hagyományainak bemutatása (pl. nemzetiségi, etnikai kisebbségek irodalma, alkotások a kisebbségekről; folklór).
- A tájhoz, a régióhoz, a településhez kötődő szerzők; tájak, régiók, társadalmi problémák irodalmi alkotásokban való megjelenítése.

Történelem

A szóbeli vizsga alapvetően a történelmi jelenségek és események problémaközpontú bemutatását kívánja a tanulóktól, az elsajátított ismeretek alkalmazását várva el. A szóbeli tételek körét, tematikáját (korszak, résztéma stb.) az előírt témakörök és vizsgakövetelmények alapján a középiskolai szaktanárok határozzák meg és a tanév kezdetén nyilvánosságra hozzák. Témakörönként kettő-négy konkrét tételcímet, feladatot, összesen legalább húszat fogalmaznak meg. A kijelölésnél figyelembe veszik a vizsgára általában előírt, történelmi időszakokat jelző témakörök ismeretanyagát.

Javasolt szóbeli témakörök

- Pénzügyi és gazdasági ismeretek
- Munkaügyi ismeretek
- Politikai berendezkedések a modern korban
- Szabad témakör

Történelmi időszakokat jelző előírt témakörök

- Az ókor kultúrája

- A középkor
- A középkori magyar állam megteremtése és virágkora
- Szellemi, társadalmi és politikai változások az újkorban
- Magyarország a Habsburg Birodalomban
- A polgári átalakulás, a nemzetállamok és az imperializmus kora
- A polgárosodás kezdetei és kibontakozása Magyarországon
- A első világháborútól a kétpólusú világ felbomlásáig
- Magyarország története az első világháborútól a második világháború összeomlásáig
- Magyarország 1945-től a rendszerváltozásig
- A jelenkor
- A mai magyar társadalom és életmód

Matematika

Középszinten a mai társadalomban tájékozódni és alkotni tudó ember matematikai ismereteit kell megkövetelni, ami elsősorban a matematikai fogalmak, tételek gyakorlati helyzetekben való ismeretét és alkalmazását jelenti;

Indokoltnak látjuk, hogy minden félév és tanév végén a tanulók számot adjanak a tudásukról, és a minimum teljesítése feltétele legyen a továbbhaladásuknak.

Témakörök:

- Gondolkodási módszerek, halmazok, logika, kombinatorika, gráfok

Aritmetika, algebra, számelmélet

- Függvények, az analízis elemei
- Geometria, koordináta geometria, trigonometria

Valószínűség számítás, statisztika

Szóbeli vizsga

A középszintű szóbeli vizsga tételsorának összeállításáról a vizsgabizottságot működtető intézmény gondoskodik, amennyiben a vizsgázó csoportban van szóbeli vizsgázó.

A szóbeli tételek nem hozhatók nyilvánosságra.

A szóbeli vizsgára kétszer annyi tételt kell készíteni, mint a szóbeli vizsgázók száma, de a tételek száma 10-nél nem lehet kevesebb.

Vizsgálónként megengedett segédeszközök: függvénytáblázat (egyidejűleg akár többféle is), szöveges adatok tárolására és megjelenítésére nem alkalmas zsebszámológép, körző, vonalzó, szögmérő, melyekről a vizsgázó gondoskodik. Ezeket az eszközöket a vizsgázók a vizsga során egymás között nem cserélhetik.

A szóbeli tételek tartalmi jellemzői

A tétel tartalmazzon három egyszerű, az elméleti anyag elsajátítását számon kérő kérdést (definíció, illetve tétel kimondását, vagy ezek közvetlen alkalmazását megkívánó egyszerű feladatot), valamint 3 feladatot.

A tételt a vizsgázónak önállóan kell kifejtenie. Közbekezdni csak akkor lehet, ha teljesen helytelen úton indult el vagy nyilvánvaló, hogy elakadt. (Ez esetben segítő kérdést lehet feltenni, amennyiben az még a felelési időbe belefér.)

A tétel egyes elemeit más-más témakörből kell kiválasztani.

Idegen nyelv (angol, német)

Személyes vonatkozások, család

A vizsgázó személye, életrajza, életének fontos állomásai (fordulópontjai) - Családi élet, családi kapcsolatok - A családi élet mindennapjai, otthoni teendők - Személyes tervek

Ember és társadalom

A másik ember külső és belső jellemzése - Baráti kör - A tizenévesek világa: kapcsolat a kortársakkal, felnőttekkel - Női és férfi szerepek - Ünnepek, családi ünnepek - Öltözködés, divat

Vásárlás, szolgáltatások (posta) - Hasonlóságok és különbségek az emberek között

Környezetünk

Az otthon, a lakóhely és környéke (a lakószoba, a lakás, a ház bemutatása) - A lakóhely nevezetességei, szolgáltatások, szórakozási lehetőségek - A városi és a vidéki élet összehasonlítása

Növények és állatok a környezetünkben - Környezetvédelem a szűkebb környezetünkben: mit tehetünk környezetünkért vagy a természet megóvásáért? - Időjárás

Az iskola

Saját iskolájának bemutatása (sajátosságok, pl. szakmai képzés, tagozat) - Tantárgyak, órarend, érdeklődési kör, tanulmányi munka. Az iskolai élet tanuláson kívüli eseményei

A munka világa

Diákmunka, nyári munkavállalás - Pályaválasztás, továbbtanulás vagy munkába állás

Életmód

Napirend, időbeosztás - Az egészséges életmód (a helyes és a helytelen táplálkozás, a testmozgás szerepe az egészség megőrzésében, testápolás) - Étkezési szokások a családban - Ételek, kedvenc ételek - Étkezés iskolai menzán, éttermekben, gyorséttermekben - Gyakori betegségek

Szabadidő, művelődés, szórakozás

Szabadidős elfoglaltságok, hobbik - Színház, mozi, koncert, kiállítás stb. - Sportolás, kedvenc sport, iskolai sport - Olvasás, rádió, tévé, videó, számítógép,

Utazás, turizmus

A közlekedés eszközei, lehetőségei; a tömegközlekedés - Nyaralás itthon, illetve külföldön - Utazási előkészületek,

Tudomány és technika

Népszerű tudományok, ismeretterjesztés-- A technikai eszközök szerepe a mindennapi életben

Gazdaság

Családi gazdálkodás A pénz szerepe a mindennapokban Vásárlás, szolgáltatások (pl. posta, bank)

Javasolt kommunikációs helyzetek az idegen nyelv középszintű szóbelin

Helyzet	Szerep
Áruházban, üzletben, piacon	vevő
Családban, családnál, baráti körben	vendéglátó, vendég
Étteremben, kávéházban, vendéglőben	vendég, egy társaság tagja
Hivatalokban, rendőrségen	ügyfél, állampolgár
Ifjúsági szálláson, campingben, panzióban, szállodában	vendég
Iskolában	tanuló, iskolatárs
Kulturális intézményben, sportlétesítményben, klubban	vendég, látogató, egy társaság tagja
Országhatáron	turista
Orvosnál	beteg, kísérő

Szolgáltató egységekben (fodrász, utazási iroda,	ügyfél
jegyiroda, benzinkút, bank, posta, cipész, gyógyszertár stb.)	
Szünidei munkahelyen	munkavállaló
Tájékozódás az utcán, útközben	helyi lakos, turista
Telefonbeszélgetésben	hívó és hívott fél
Tömegközlekedési eszközökön (vasúton, buszon, villamoson, taxiban, repülőn, hajón)	utas, útitárs

A vizsgázó a fenti kommunikációs helyzetekben, illetve szerepekben nyilatkozhat meg szóban és/vagy írásban.

Dráma

Mindenkori részletes vizsgakövetelményeknek megfelelően.

Vizsga szintje: közép vagy emelt

Vizsga részei:

Középszint

Írásbeli vizsga központi feladatsor megoldása: 120 perc

Szóbeli vizsga: egy tétel kifejtése 15 perc

Gyakorlati vizsga: Háromból két gyakorlati feladat választása:

Kiscsoportos (2-3 fős) drámajátékos improvizáció a helyszínen megadott témára

Előkészített, egyéni színpadi produkció: egy szabadon választott vers, monológ, dal, tánc, mozgásetűd előadása 2- 5/6 perc

Előkészített közös színpadi produkció (színelőadás, jelenet) bemutatása
15 perc / fő

Emelt szint:

Írásbeli vizsga központi feladatsor megoldása: 180 perc

Szóbeli vizsga: központi tételsor 20 tételből egy tétel kifejtése 20 perc

Gyakorlati vizsga: :

Kiscsoportos (2-3 fős) drámajátékos improvizáció a helyszínen megadott témára

Előkészített, egyéni színpadi produkció : versek, monológok, dalok, táncok, mozgásetűd, amelyből a vizsgabizottság választ

Előkészített közös színpadi produkció (színelőadás, jelenet) bemutatása
20 perc / fő

Témakörök:

1. Színház- és drámatörténet

2. Színház- és drámaelmélet
3. Színházi műfajok
4. Drámajáték
5. Mozgás, tánc- és mozgásszínházi ismeretek
6. Bábjáték
7. Színpadi beszéd, vers- és prózamondás, egyéni vagy közös daléneklés, színjátékos gyakorlat

5. számú mellékelet

A sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelvei

https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat/iranyelvek_alaprogramok

letöltés :2024.09.01

Tartalom

Bevezetés	1
1. Általános elvek.....	1
A látási fogyatékos tanulók iskolai nevelésének-oktatásának irányelvei.....	7
1. A látási fogyatékos tanuló	7
2. A látássérült tanulók iskolai fejlesztése.....	8
3. A vak és a látásukat praktikusán kismértékben használó aliglátó tanulók iskolai fejlesztése.....	10
4. Kompetenciafejlesztés, tanulási területek és tudástartalmak	15
5. A gyengénlátó és a látásukat praktikusán jól használó aliglátó tanulók iskolai fejlesztése	21
6. A halmozottan sérült látássérült tanulók nevelése-oktatása és fejlesztése	33
Az egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő tanulók iskolai nevelésének-oktatásának irányelvei	35
1. Az egyéb pszichés fejlődési zavar alapján sajátos nevelési igényű tanuló	35
2. Az egyéb pszichés fejlődési zavar alapján sajátos nevelési igényű tanulók nevelés-oktatásának alapelvei	38
3. Kiemelt feladatok a nevelés-oktatás során	39
4. A Nat alkalmazása az egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő tanulók nevelése-oktatása során.....	44
5. Állapotmegismerés – szakértői vélemény	52
6. Habilitáció/rehabilitáció	53
A középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók iskolai nevelésének-oktatásának irányelvei	54
1. A középsúlyos értelmi fogyatékos tanuló.....	54
2. Nevelési és oktatási alapelvek.....	55
3. Oktatási, nevelési célok – részcélok, az elérés útjai	59
4. Az integráció	61
5. A Nat alkalmazása a középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók nevelése-oktatása során.....	62
6. Az iskolai fejlesztés szakaszai.....	72
7. Differenciálás, egyéni tanulási utak.....	73
8. A pedagógiai és egészségügyi célú habilitáció, rehabilitáció	75
9. Értékelés	75
10. Állapotmegismerés, szakértői vélemény	77
11. A halmozottan sérült középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók oktatása	77
A mozgásszervi fogyatékos tanulók iskolai nevelésének-oktatásának irányelvei.....	79
1. A mozgásszervi fogyatékos tanuló.....	79
2. A mozgáskorlátozottság tényéből fakadó személyiségvonások, nevelési-oktatási sajátosságok	80
3. A mozgáskorlátozott tanulók nevelésének-oktatásának alapelvei	81
4. A mozgáskorlátozott tanulók nevelésének-oktatásának céljai, kiemelt feladatai	83

5. A Nemzeti alaptanterv alkalmazása a mozgáskorlátozott tanulók nevelése-oktatása során	86
6. Állapotmegismerés	106
7. Egészségügyi és pedagógiai célú habilitáció, rehabilitáció	106
Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók iskolai nevelésének-oktatásának irányelvei	108
1. Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanuló.....	108
2. Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók nevelésének-oktatásának alapelvei, az aktív tanulás támogatása	110
3. Speciális módszerek az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók fejlesztésében	113
4. Tanulási környezet	113
5. A Nat alkalmazása az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók nevelése-oktatása során.....	115
6. A kulcskompetenciák fejlesztése	116
7. Az egyes tanulási területekre vonatkozó ajánlások.....	119
8. Az iskolai fejlesztés szakaszai.....	122
9. Differenciálás – egyéni tanulási utak – erősségek – fejlesztendő területek.....	126
10. Értékelés, célok, tanulási eredmény	127
11. Állapotmegismerés – szakértői vélemény	128
12. Az egészségügyi és pedagógiai célú habilitáció, rehabilitáció	129
13. Együttműködés a családdal és más partnerekkel.....	129
A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók fejlesztő nevelésének-oktatásának irányelvei	131
1. A súlyos és halmozottan fogyatékos tanuló	131
2. A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók tanulási sajátosságai	131
3. A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók nevelésének-oktatásának alapelvei	133
4. A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók kiemelt tanulási és nevelési-oktatási feladatai és területei	134
5. A Nemzeti alaptanterv alkalmazása a súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók nevelése-oktatása során	135
6. Kulcskompetenciák értelmezése: a mozgás és a kommunikációs kompetenciák kulcsfontosságú szerepe	138
7. A fejlesztő nevelés-oktatás területeire vonatkozó ajánlások.....	138
8. Az iskolai fejlesztés szakaszai.....	165
9. Differenciálás, egyéni tanulási utak, erősségek, fejlesztendő területek, habilitáció és rehabilitáció ...	165
10. Értékelés (tanulási célok, tanulási eredmény).....	166
11. Állapotmegismerés – szakértői vélemény	167
Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók iskolai fejlesztésének irányelvei.....	168
1. Az enyhe értelmi fogyatékos tanuló	168
2. Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók nevelési-oktatási szempontú jellemzői.....	169

3. Nevelési-oktatási szakaszok és kiemelt pedagógiai feladatok	170
4. A Nat alkalmazása az enyhe értelmi fogyatékos tanulók nevelése-oktatása során.....	171
5. Differenciálás – egyéni tanulási utak – erősségek – fejlesztendő területek	185
6. Értékelés (tanulási eredmény).....	185
7. Állapotmegismerés, szakértői vélemény.....	186
8. Az egészségügyi és pedagógiai célú habilitáció, rehabilitáció	187
A hallási fogyatékos tanulók iskolai nevelésének-oktatásának irányelvei	189
1. A hallási fogyatékos (továbbiakban: hallássérült) tanuló.....	189
2. A hallássérült tanulók fejlesztésének alapelvei	190
3. A Nemzeti alaptanterv (továbbiakban: Nat) alkalmazása a hallássérült (süket és nagyothalló) gyermekek nevelésében-oktatásában	192
4. A kulcskompetenciák fejlesztése	195
5. Az egyes tanulási területekre vonatkozó ajánlások.....	197
6. Az iskolai fejlesztés pedagógiai szakaszai	202
7. A hallássérült tanulók egészségügyi és pedagógiai célú habilitációs és rehabilitációs foglalkozásai.....	204
8. A halmozottan sérült hallássérült tanulók fejlesztése.....	207
9. Állapotmegismerés, szakértői vélemény.....	209
10. Differenciálás	209
A beszéd-fogyatékos tanulók iskolai nevelésének-oktatásának irányelvei	211
1. A beszéd-fogyatékos tanuló.....	211
2. A beszéd-fogyatékos tanulók nevelési, oktatási szempontú jellemzői	213
3. A beszéd-fogyatékos (beszéd- és nyelvi fejlődési vagy szerzett zavarral küzdő) tanulók nevelésének-oktatásának alapelvei	219
4. Nevelési-oktatási szakaszok és kiemelt pedagógiai feladatok	222
5. A Nat alkalmazása a beszéd-/nyelvi zavarral küzdő tanulók nevelése-oktatása során.....	226
6. Differenciálás – egyéni tanulási utak – erősségek – fejlesztési területek	237
7. Értékelés (tanulási eredmény).....	238
8. Állapotmegismerés, szakértői vélemény.....	240
9. Az egészségügyi és pedagógiai célú habilitáció, rehabilitáció	240

BEVEZETÉS

1. Általános elvek

1.1. A Nemzeti alaptanterv és a választott kerettanterv alkalmazás a sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásában

A Nemzeti alaptanterv (a továbbiakban: Nat) a sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának is alapdokumentuma, az abban meghatározott fejlesztési területek – nevelési célok, kulcskompetenciák, illetve a tanulási területeken megfogalmazott célok, feladatok – a sajátos nevelési igényű tanulóokra is érvényesek. A sajátos nevelési igényű tanulókat nevelő-oktató iskolák pedagógiai programjuk, helyi tantervük elkészítésénél figyelembe veszik:

- a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény (a továbbiakban: köznevelési törvény), a Nat és az Irányelv rájuk vonatkozó előírásait,
- a kollégiumi nevelés országos alapprogramját,
- a nevelés és oktatás helyi célkitűzéseit és lehetőségeit,
- a szülők elvárásait és
- az általuk nevelt-oktatott tanulók sajátosságait.

Az Irányelv egyaránt vonatkozik a sajátos nevelési igényű tanulóknak a többi tanulóval részben vagy egészben együtt (integráltan), azonos iskolai osztályban történő, illetve az e célra létrehozott gyógypedagógiai nevelési-oktatási intézményben, konduktív pedagógiai intézményben, iskolai osztályban a sajátos nevelési igényű tanulók számára külön szervezett (gyógypedagógiai nevelésben, oktatásban részt vevő nevelési-oktatási intézményekben) nevelésére-oktatására.

1.2. Az Irányelv célja

Az Irányelvben foglaltak célja, hogy a sajátos nevelési igényű tanulók esetében a tartalmi szabályozás és a gyermeki sajátosságok ugyanúgy összhangba kerüljenek, mint más gyermekeknél. Az Irányelv annak biztosítását szolgálja, hogy:

- a fejlesztés a számukra megfelelő tartalmak közvetítése során valósuljon meg, segítse a minél teljesebb önállóság elérését és a társadalomba való mind teljesebb beilleszkedést;
- az iskola fejlesztési követelményei igazodjanak a fejlődés lehetséges üteméhez;
- a tanulást megalapozó pszichikus funkciók, képességek, készségek kialakítása, fejlesztése kiemelt szerepet kapjon a teljes alapfokú oktatás szintjén, de különösen az általános iskola alsó tagozatán, illetve ha szükséges, a fejlesztés az iskoláskor előtti képességfejlődés területeire is visszanyúljon;
- a rehabilitációs célú fejlesztő terápiák programjai váljanak az intézmények pedagógiai programjainak tartalmi elemeivé,
- a tanulókat a nevelés-oktatás, fejlesztés ne terhelje túl.

Ennek érvényesítése érdekében meghatározza:

- a tartalmak kijelölésekor egyes területek módosításának, elhagyásának vagy egyszerűsítésének, illetve új területek bevonásának lehetőségeit;
- a sérült képességek, készségek, kompetenciák rehabilitációs, célú korrekciójának területeit;
- a nevelés-oktatás és fejlesztés szokásosnál nagyobb mértékű időbeli kiterjesztésére vonatkozó javaslatokat.

1.3. A sajátos nevelési igényű tanulók egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs, rehabilitációs ellátása

A tanulók között fennálló – egyéni adottságokból és igényekből adódó – különbségeket az iskolák a pedagógiai programok és helyi tantervek kialakításakor veszik figyelembe.

A sajátos nevelési igény kifejezi:

- a) a tanuló életkori sajátosságainak fogyatékoság, sajátos nevelési igény által okozott részleges vagy teljes körű módosulását, egyenetlenségeit;
- b) az iskolai tanuláshoz szükséges képességek kialakulásának sajátos útját, fejlődésének eltérő ütemét, esetleg részleges vagy teljes kiesését, egyenetlenségét, lassúbb ütemű és az átlagtól eltérő szintű fejleszetheységét.

A sajátos nevelési igény a szokásos tartalmi és eljárásbeli differenciálástól eltérő, nagyobb mértékű differenciálást, speciális eljárások alkalmazását, illetve kiegészítő fejlesztő, korrekciós, rehabilitációs, valamint terápiás célú pedagógiai eljárások alkalmazását teheti szükségessé.

1.3.1. A rehabilitációs, rehabilitációs ellátás közös elvei

- a) A sajátos nevelési igényű tanulók nevelésében-oktatásában részt vevő nevelési-oktatási intézmények egész nevelési-oktatási rendszerét – az általános elveken túl – átfogó, hosszú távú rehabilitációs, rehabilitációs célok és feladatok határozzák meg, melyeket az intézmény dokumentumai tartalmaznak.
- b) A rehabilitációs, rehabilitációs tevékenység olyan szakmaközi együttműködésben kialakított és szervezett nyitott tanulási-tanítási folyamatban valósul meg, mely az egyes tanulók vagy tanulócsoporthoz igényeitől függő eljárások, időkeret, eszközök, módszerek, terápiák alkalmazását teheti szükségessé.
- c) A sajátos nevelési igényű, ugyanakkor kiemelt tehetségű tanulók ellátása esetén a rehabilitációs, rehabilitációs tevékenység mellett kell megjeleníteni a tehetséggondozás feladatainak.

1.3.2. A rehabilitációs, rehabilitációs tevékenység közös céljai és feladatai

- a) A mozgásszervi, érzékszervi (látási, hallási), értelmi vagy beszéd-fogyatékoságból, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékoságból, autizmus spektrumzavarból vagy egyéb pszichés fejlődési zavarból fakadó hiányzó vagy sérült funkciók kompenzálása vagy helyreállítása, a meglévő ép funkciók bevonásával.
- b) Törekvés a különféle funkciók egyensúlyának kialakítására.

- c) A szükséges speciális eszközök elfogadtatása és használatuk megtanítása.
- d) Az egyéni sikereket segítő, a társadalmi együttélés szempontjából kívánatos egyéni tulajdonságok, funkciók és a személyiség fejlesztése.
- e) Társas beilleszkedés, a szociális kompetenciák fejlődésének támogatása.
- f) Az egyes területeken kimagasló teljesítményt nyújtó tanulók tehetségének kibontakoztatása.

1.3.3. A rehabilitációs, rehabilitációs tevékenységet meghatározó tényezők

- a) A sajátos nevelési igény típusa és súlyossága.
- b) A sajátos nevelési igény kialakulásának, felismerésének, diagnosztizálásának ideje.
- c) A sajátos nevelési igényű tanuló
 - ca) életkora, pszichés és egészségi állapota, rehabilitációs műtétei,
 - cb) képességei, kialakult készségei, kognitív funkciói, meglévő ismeretei,
 - cc) érzelmi szükségletei, állapota, attitűdje,
 - cd) korai fejlesztésben és gondozásban való részvétele, a korai időszak fejlődésmenete.
- d) A társadalmi integráció kívánalmi: az egyéni tanulási utak megtervezése és biztosítása, az átvezetés, a továbbtanulás, pályaválasztás, a lehető legönállóbb életvitelre történő felkészítés.

A sajátos nevelési igényű tanuló fejlesztésére vonatkozó célokat, feladatokat, tartalmakat, tevékenységeket, követelményeket meg kell jeleníteni:

- a) az intézmény pedagógiai programjában,
- b) a helyi tantervben,
- c) a tematikus egységekhez, tervekhez kapcsolódó tanulási-tanítási programban (pl. tanmenet, óraterv),
- d) az egyéni fejlesztési tervben.

A sajátos nevelési igény típusának megfelelő szakirányú végzettséggel rendelkező gyógypedagógus, konduktor kompetenciája:

1. a programok, programcsomagok tervezése, összeállítása;
2. a rehabilitációs, rehabilitációs egyéni és kiscsoportos fejlesztés, osztálytermen belüli megsegítés;
3. közreműködés az integrált nevelés, oktatás keretein belül a tanítási órákba beépülő rehabilitációs, rehabilitációs fejlesztő tevékenység tervezésében, kivitelezésében, ezt követően a konzultációban, az osztálytermi környezet adaptációjában;
4. a tanuló fejlődésének nyomon követése, értékelése, illetve az ebben való közreműködés a többségi pedagógusokkal együtt.

1.4. A szükséges pedagógiai feltételek biztosítása a sajátos nevelési igényű tanulók számára

A nevelés- oktatás, fejlesztés kötelezően biztosítandó pedagógiai feltételeit a köznevelési törvény foglalja össze. A köznevelési törvény a sajátos nevelési igényű tanulókhoz igazodva az általánosan kötelező

feltételeket több területen módosítja, illetve kiegészíti olyan többlétszolgáltatásokkal, amelyeket ki kell alakítani és hozzáférhetővé kell tenni a sajátos nevelési igényű tanulók számára, mint például:

- speciális tanterv, tankönyvek, tanulási segédletek, differenciált, egyénre szabott tananyagok;
- speciális gyógyászati, valamint tanulást, életvitelt segítő technikai eszközök;
- az egyéni szükségletekhez igazodó környezet, speciális bútorok; fejlesztő helyiségek;
- rugalmas szervezeti keretek kialakítása a sajátos nevelési igényű gyermekek egyéni foglalkoztatásának, illetve osztálytermi foglalkoztatásának megvalósulásához;
- a tanulók sajátos nevelési igénye típusához igazodó szakképzettséggel rendelkező, az integrált fejlesztésben lehetőleg tapasztalt gyógypedagógus, terapeuta (módszertani intézmény, utazótanári szolgálat).

1.5. A többségi intézményekben megvalósuló (integrált) nevelés, oktatás

A sajátos nevelési igényű tanulók eredményes szocializációját, iskolai pályafutását elősegítheti a nem sajátos nevelési igényű tanulókkal együtt történő – integrált – oktatásuk (teljes vagy részleges integrációjuk). Az együttnevelést megvalósító intézmény többet vállal, magasabb értéket kínál, mint részvétet és védettséget. Sikerkritériumnak a tanulók beilleszkedése, önmagukhoz mért fejlődése, a többi tanulóval való együtt haladása tekinthető, melynek eredményes megvalósítását az alábbi tényezők biztosítják:

- A befogadó iskola vezetője támogatja pedagógusai részvételét az integrációt segítő szakmai programokon, akkreditált továbbképzéseken, alkalmat teremt a horizontális tudásátadásra.
- Az együttnevelést megvalósító iskolák pedagógusainak, valamennyi dolgozójának, gyermek- és szülői közösségének felkészítése a sajátos nevelési igényű tanulók fogadására.
- Az együttnevelés megvalósításában a különböző pedagógiai színtereken a rehabilitációs, rehabilitációs szemlélet érvényesülése és a sérülésspecifikus módszertani eljárások alkalmazása. A módszerek, módszerkombinációk megválasztásában a „sérülésspecifikusság” alkalmazkodást jelent a sajátos nevelési igény típusához, az elmaradások súlyosságához, az egyéni fejlődési sajátosságokhoz, a tanuló képességei kibontakoztatásának érdekében.
- Multidiszciplináris teamek (pl. többségi pedagógus, gyógypedagógus, szülő, az érintett tanuló stb.), illetve jó gyakorlat e-bank, iskolai „forrásközpont” működtetése – a pedagógusok által kidolgozott egyes differenciált tananyagok, feladatlapok stb. felhasználásával, melyeket az iskola minden pedagógusa használhat, illetve minden pedagógus gyarapítja az anyagokat.
- A nyitott tanulási-tanítási folyamatban megvalósuló tevékenység, amely lehetővé teszi az egyes gyermek vagy csoport igényeitől függő pedagógiai – esetenként egészségügyi – eljárások, eszközök, módszerek, terápiák, a tanulást-tanítást segítő speciális eszközök alkalmazását.
- A sajátos nevelési igényű tanulók integrált nevelésében- oktatásában, fejlesztésében részt vevő, magas szintű pedagógiai, pszichológiai képességekkel, a diverzitás iránti pozitív attitűddel (elfogadás, tolerancia, empátia, hitelesség) és az együttneveléshez szükséges kompetenciákkal rendelkező pedagógus, aki
 - a tananyag-feldolgozásnál figyelembe veszi a tantárgyi tartalmak – egyes sajátos nevelési igényű tanulók csoportjaira jellemző – módosulásait;

- egyéni fejlesztési tervet készít a gyógypedagógus, konduktor együttműködésével, ennek alapján egyéni haladási ütemet biztosít, a differenciált nevelés, oktatás céljából individuális módszereket, technikákat alkalmaz;
- a tanórai tevékenységek, foglalkozások során a pedagógiai diagnózisban szereplő javaslatokat beépíti, a folyamatos értékelés, hatékonyságvizsgálat, a tanulói teljesítmények elemzése alapján – szükség esetén – megváltoztatja eljárásait, az adott szükséglethez igazodó módszereket alkalmaz;
- a neurodiverzitást figyelembe vevő oktatási módszerek, rugalmas tanulásszervezés segítségével minden szempontból akadálymentes és minden tanuló számára egyformán hozzáférhető tanulási környezetet hoz létre, melyben érvényesül a differenciált célkijelölés, a többszintű tervezés, a differenciáló módszerek (az instrukciók adása terén is) alkalmazása, beleértve az értékelést is;
- egy-egy tanulási, nevelési helyzet, probléma megoldásához alternatívákat keres;
- együttműködik különböző szakemberekkel, a gyógypedagógus, konduktor iránymutatásait, javaslatait beépíti a pedagógiai folyamatokba, megosztva vállalja a felelősséget a különleges bánásmódot igénylő gyermek haladásáért.

A sajátos nevelési igényű tanulók integrált nevelésében, oktatásában, fejlesztésében részt vevő – a tanuló fogyatékoságának típusához igazodó szakképzettséggel rendelkező – gyógypedagógus, konduktor

- a) segíti a pedagógiai diagnózis értelmezését;
- b) javaslatot tesz a fogyatékoság, az egyéb pszichés fejlődési zavar, az autizmus spektrum zavar típusához, a tanuló egyéni igényeihez szükséges környezet kialakítására (a tanuló elhelyezése az osztályteremben, szükséges megvilágítás, hely- és helyzetváltoztatást segítő bútorok, eszközök alkalmazása stb.);
- c) segítséget nyújt a tanuláshoz, művelődéshez szükséges speciális segédeszközök kiválasztásában, ismerteti a speciális eszközök használatát, tájékoztat a beszerzési lehetőségekről;
- d) javaslatot tesz gyógypedagógiai specifikus módszerek, módszerkombinációk alkalmazására;
- e) figyelemmel kíséri a tanulók haladását, részt vesz a részeredmények értékelésében, javaslatot tesz az egyéni fejlesztési szükséglethez igazodó módszerváltásokra;
- f) együttműködik a többségi pedagógusokkal, figyelembe veszi a tanulóval foglalkozó pedagógus tapasztalatait, észrevételeit, javaslatait;
- g) támogatást nyújt a többségi pedagógus számára a differenciáláshoz a tantervi követelmények szintjén, a következőknek megfelelően: nincs érdemi változtatás a tantervben, elvárt tudásban, hanem több idő, személyi támogatás (többségi pedagógustól, gyógypedagógustól, asszisztentstől), eszközhasználat, differenciált tananyag-feldolgozás révén jut el a gyermek a tantervi célig. Eltérő tantervi célok megjelenítése esetén – a gyermek szakértői véleményének alapján –
 - terápiás fejlesztő tevékenységet végez a tanulóval való közvetlen foglalkozásokon – egyéni fejlesztési terv alapján a rehabilitációs, rehabilitációs fejlesztést szolgáló órakeretben –, ennek során támaszkodik a tanuló meglévő képességeire, az ép funkciókra;

- alkalmazza a sajátos nevelési igényű tanuló osztálytermen belüli megsegítésének lehetőségeit a befogadó intézményben;
- segíti a befogadó pedagógust a szűrésben, az egyéni értékelésben, a gyermek önmagához mért fejlődésének megítélésében;
- segíti a helyi feltételek és a gyermek egyéni szükségleteinek összehangolását.

Az integrált nevelésben-oktatásban részt vállaló nevelési-oktatási intézmények vegyék igénybe az egységes gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai módszertani intézmények (EGYMI), a pedagógiai szakszolgálati, illetve pedagógiai-szakmai szolgáltatást nyújtó intézmények szolgáltatásait, az utazó gyógypedagógusi, utazó konduktori hálózatok segítségét. Ennek keretében ismerjék meg az integrált nevelés létező jó gyakorlatait, tapasztalatcsere, tudásháló (képzések, online platform stb.) révén.

1.6. A kollégiumot is magukban foglaló intézmények pedagógiai programja

A sajátos nevelési igényű tanulók egy része többcélú – kollégiumot (diákotthont) is magába foglaló – gyógypedagógiai intézményben teljesíti tankötelezettségét. Az intézmények pedagógiai programját az Irányelvben megfogalmazott célok, tartalmak és feladatok, valamint a Kollégiumi nevelés alapprogramjának figyelembevételével kell elkészíteni.

A kollégiumi nevelőmunka a társadalmi beilleszkedéshez szükséges képességek fejlesztését szolgálja. Ennek során jelentős szerepet kap az egyéni bánásmód, a személyre szabott nevelési eljárások, az egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs, rehabilitációs tevékenységformák alkalmazása.

A diákotthoni foglalkozások szervezésekor kiemelt szerepet kap:

- a szocializációt segítő képességek fejlesztése;
- az egyéni tanulási és ismeretszerzési technikák megtanulása, alkalmazása;
- az egészséges életmódra nevelés – a tanuló speciális igényeihez igazítva az egészség megőrzéséhez szükséges technikák, képességek megszerzése, megőrzése;
- a környezeti nevelés, a saját környezet egyéni igényeknek megfelelő kialakítása;
- a szabadidős program, önkiszolgálás, munka, tehetséggondozás, felzárkóztatás, társas kapcsolatok, közösségi tevékenységek alkalmazása, amelyek a tanuló eredményes társadalmi beilleszkedését segítik elő.

A LÁTÁSI FOGYATÉKOS TANULÓK ISKOLAI NEVELÉSÉNEK-OKTATÁSÁNAK IRÁNYELVEI

1. A látási fogyatékos tanuló

A látássérülés a látószerv (a szem, a látóideg és/vagy a látásért felelős agykérgi/kéreg alatti területek) sérülése következtében kialakult állapot, mely megváltoztatja a tanuló megismerő tevékenységét, alkalmazkodóképességét, kihat személyiségének alakulására.

Gyógypedagógiai szempontból azok a tanulók látássérültek¹, akiknek látásteljesítménye az ép látáshoz (vízus: 1) viszonyítva két szemmel és korrigáltan (szemüveggel) vízus: 0 – 0,3 közötti. Látássérült az a tanuló is, akinek centrális látótere legfeljebb 20°.

Ezen belül:

- a) vakok azok a tanulók, akiknek látóképessége teljesen hiányzik (vízus: 0);
- b) aliglátók azok a tanulók, akik minimális látással rendelkeznek (vízus: fényérzés – 0,1);
- c) gyengénlátók azok a tanulók, akiknek az életvitelét nagymértékben korlátozza a csökkent látásteljesítmény (vízus: 0,1 – 0,3).

A BNO² 11 (WHO) 2018-as meghatározása alapján „megkülönböztetünk távoli és közeli látássérülést.

Távoli látássérülés:

- enyhe – a látásélesség (vízus) < 0,5
- mérsékelt – a látásélesség (vízus) < 0,3
- súlyos – a látásélesség (vízus) < 0,1
- vakság – a látásélesség (vízus) < 0,02.

Közeli látássérülés:

A közeli látásélesség (vízus) < 0,5 maximális korrekcióval.

A látássérülés egyéni megélése sok különböző tényezőtől függ. Ide tartozik többek között a megelőzés és a beavatkozó kezelések hozzáférhetősége, a látási rehabilitáció (ideértve a szemüvegeket, fehér botokat is) elérhetősége, és a megélt akadályozottság a közlekedés, tájékozódás, mindennapi élet, ügyintézés, információkhoz való hozzáférés terén.” (www.who.int).

A vak, valamint a látásukat praktikusán kismértékben használó aliglátó tanulókat elsősorban a tapintó-halló életmód, a látásukat praktikusán jól használó aliglátó tanulókat és a gyengénlátó tanulókat a látó-halló (tapintó) életmód jellemzi.

A pedagógiai fejlesztés szempontjából elsődlegesen a látásélesség és a látási funkciók ismerete fontos, de a pedagógusnak tájékozottnak kell lennie

¹ A „látási fogyatékos” fogalom jogi kifejezés, a (gyógy)pedagógia az ezzel ekvivalens „látássérült” fogalmat használja.

² BNO: a BNO kódrendszer a betegségek nemzetközi osztályozására szolgál.

- a látássérülés kórokáról, kialakulásának időpontjáról;
- a szemészeti állapot prognózisjavuló vagy romló tendenciájáról;
- a pedagógiai látásvizsgálat eredményéről;
- a gyermek intellektuális képességeiről;
- a látássérülés személyiségre gyakorolt hatásairól.

A látássérüléshez gyakran társulhat egyéb fogyatékoság is (mozgás-, hallás- és intellektuális képességzavar, autizmus spektrumzavar stb., illetve mindezek halmazott megjelenése). A nevelés-oktatás szervezeti keretének megválasztását, az alkalmazott speciális módszer- és eszközrendszert minden esetben a tanulók állapotából fakadó egyéni szükségletek határozzák meg.

Az érében és fejlődésben késést mutató gyermekek számára az óvoda–iskola átmenet megkönnyítésének lehetséges útja például az egyéni előrehaladású nevelés és oktatás vagy az egyes évfolyamok követelményeinek teljesítéséhez egy tanítási évnél hosszabb idő megjelölésének lehetősége.

Az alkalmazandó irányelvek elkülönülnek a vak, a gyengénlátó és a halmazottan sérült látássérült gyermekek esetében.

2. A látássérült tanulók iskolai fejlesztése

2.1. A látássérült tanulók tanulásának és tanításának alapelvei, céljai és kiemelt feladatai

A látássérült tanulók nevelését, oktatását ellátó közoktatási intézmények az iskoláztatás során több fontos feladat megoldását vállalják a mindenkire vonatkozó általános feladatokon túl: erkölcsi nevelés, nemzeti öntudat, hazafias nevelés, állampolgárságra, demokráciára nevelés, önismeret és a társas kultúra fejlesztése, családi életre nevelés, testi és lelki egészségre nevelés, felelősségvállalás másokért, önkéntesség, fenntarthatóság, környezettudatosság, pályaorientáció, gazdasági és pénzügyi nevelés, médiatudatosságra nevelés, a tanulás tanítása, valamint ezeken túl az esélyegyenlőség biztosítását a látássérülésből és az esetleg csatlakozó fogyatékoságból adódó hátrányok leküzdésével.

A fejlesztési feladatok megtervezésekor, a módszerek kiválasztásánál figyelembe kell venni, hogy a látás hiánya vagy csökkent volta miatt a látássérült gyermek ismeretszerzését a külvilág iránti látó beállítódás helyett más – haptikus (bőr- és mozgásérzékelés együttese) és hallási – beállítódás is jellemzi. Fontos az összes érzékszerv – hallás, tapintás, szaglás, ízérzékelés – fejlesztése, valamint a meglévő látás használatának tudatosítása és tanítása.

A látás hiánya, az aliglátás és a gyengénlátás nemcsak a tanulás terén jelent eltéréseket, hanem nehezítettek a mindennapi élet tevékenységei (a tájékozódás, a közlekedés, az önkiszolgálás stb.) is. Más a tanulási környezet, hangsúlyosabban egyénre szabottak a tanulási utak, a tanulói sokféleség figyelembevétele alapvető.

2.2. Nevelési-oktatási szakaszok és kiemelt pedagógiai feladatok

A látássérült tanulók iskolai fejlesztésének pedagógiai szakaszai megegyeznek a Nemzeti alaptantervben (a továbbiakban: Nat) alkalmazott szakaszolással.

A képzési szakaszok tervezésekor – az ép tanulókhöz hasonlóan – a látássérült tanulók nevelése során is figyelembe kell venni az életkori sajátosságokat. Az eltérő életkori jellemzők miatt a személyiségfejlesztés speciális feladatai a következők.

Az alsó tagozaton:

- az önállóság iránti igény fejlesztése elsősorban az önkiszolgálás, a mozgás és tájékozódás terén;
- az érdeklődés felkeltése a környezet, a látható, hallható, tapintható világ megismerése iránt a speciális segédeszközök használatával;
- az érzékszervek használatának tudatosítása;
- az önbizalom, a pozitív énkép alapozása, a látássérülés megértése és elfogadása;
- kapcsolatépítés az ép látásúakkal, felkészítés az inkluzív közösségbe való beilleszkedésre;
- az egészségvédő viselkedés szokásainak kialakítása, a higiénés tevékenységek elsajátítása, a szem védelme.

A felső tagozaton:

- az önállóság további fejlesztése a tanulási és a mindennapi élet tevékenységeiben;
- a látásteljesítménnyel rendelkező tanulók esetében a látás kihasználását maximálisan segítő speciális optikai segédeszközök használata iránti igény kialakítása;
- az érdeklődés irányítása a látóképesség szempontjából reális pályaválasztási területek felé;
- a céltudatosság, kitartás kialakítása az önálló tanulás és a pályaorientáció céljából;
- az önfejlesztés igényének kialakítása különösen az ismeretszerzés terén és az egyéni tehetség kibontakoztatásában;
- az önbizalom és az önkritika egyensúlyának megteremtése, reális énkép kialakítása;
- az egészségvédő magatartás szokásainak továbbfejlesztése, az egészséges életmód iránti igény kialakítása;
- az egyéni igényeknek megfelelő közvetlen környezet tudatos át-, illetve kialakításának ismerete.

2.3. A többségi iskolában történő együttnevelés

A többségi iskolában történő együttnevelés minden esetben egyéni döntésen alapul, esetenként egyéni felkészítést igényel. Az együttnevelés-oktatás során különös figyelemmel kell lenni a következőkre:

- A látássérült tanuló vegyen részt olyan egyéni fejlesztésekben, amelyekre állapotából fakadóan szüksége van. Ezen minden olyan egyéni felzárkóztató, tehetséggondozó, rehabilitációs és habilitációs célú külön foglalkozást értünk, ami az intézmény rehabilitációs keretéből – az osztályfőnök, a szaktanárok, a délutános nevelő, a szülő észrevételei és javaslatai alapján – a tanuló órarendjébe illeszthető. Ennek megvalósításához a szakértői javaslat nyújt támpontot, illetve igénybe vehetők a látássérült tanulók speciális iskoláiban létrejött egységes gyógypedagógiai módszertani intézmények által biztosított szolgáltatások. A vak és gyengénlátó tanulók különnevelését ellátó intézményekben működő egységes gyógypedagógiai módszertani intézmények integrációt támogató tevékenysége kiterjed a látássérült tanulóakra, családjukra és pedagógusaikra, az őket befogadó közösségekre, esetenként a látássérült tanulókkal kapcsolatba kerülő egészségügyi, hivatali dolgozókra.

- A látássérült tanulók optimális fejlődése érdekében a pedagógiai programban kell megfogalmazni a szükséges speciális feltételeket és feladatokat (tantervi kiegészítések, eszköz, segédeszköz, segédletek, differenciálás, az értékelés, minősítés, a követelmény egyénre szabott formái stb.).
- A befogadó többségi iskola tantestületének a speciális iskolák nyújtanak segítséget a látássérült tanuló nevelésére, oktatására vonatkozó információk átadásával. Különösen jelentős az osztályfőnök szerepe az osztályban tanító pedagógusok tájékoztatásában a tanuló sajátos nevelési igényeiről.

3. A vak és a látásukat praktikusán kismértékben használó aliglátó tanulók iskolai fejlesztése

A vak és az aliglátó tanulók nevelése-oktatása során a Nat-ban meghatározott nevelési célok megvalósítása az alábbiak figyelembevételével lehetséges.

3.1. Az iskolai nevelő-oktató munka tartalmi szabályozása és szabályozási szintjei

3.1.1. Tanulási és nevelési célok

A vak és aliglátó tanulók nevelésében a Nat-ban leírt fejlesztési területek, nevelési célok az irányadóak. A tanulási és nevelési célok elérését a tanulók látásteljesítménye és intellektuális képességei egyénileg befolyásolják. A célok sérülésspecifikus tartalmakkal egészülnek ki.

Testi és lelki egészségre nevelés

- A vak, aliglátó gyermekek ismerjék meg látássérülésük kórokat, az ebből eredő következményeket, fizikai terhelhetőségüket (pl. nehéz súlyok emelésének kerülése, megerőltető testmozgás mértéke).
- A tanulók legyenek tisztában azzal, hogy a balesetek elkerülése csak megfelelő tájékozódási és közlekedési ismeretek birtokában lehetséges (pl. a megszokott haladási irány betartása a közvetlen környezetben, egyértelmű/állandó/száma jellegzetes stb. támpontok szerinti tájékozódás, a hosszú fehér bot használatának elsajátítása nagyobb térben).
- A tanulók ügyeljenek a szem higiéniájának betartására, az orvosi ellenőrzés rendszeres elvégzésére.
- Az egészséges életmódra nevelés segítse a vak, aliglátó tanulókat a betegségek megelőzésében, az egészség megőrzésében. Számukra is fontos a rendszeres mozgás, testedzés, amit az együttnevelés keretein belül is biztosítani kell számukra.
- A tanulók ismerjék az egészséget károsító tényezőket, a helyes táplálkozás előnyeit.
- A tanulók kerüljék – majd a felnőttélet során is – a káros függőségeket (pl. alkohol, kábítószer, dohányzás).
- Mozgásfejlesztő szakember – (gyógy)pedagógus/gyógytestnevelő – segítsége teszi lehetővé a járási, testtartási hibák javítását, a túlmozgások megszüntetését, a jobb mozgásállapot kialakítását.

Önismeret és a társas kultúra fejlesztése

- A tanulók ismerjék meg képességeiket, korlátaikat, érzelmi és értelmi lehetőségeiket, ami segíti őket a mindennapi életükben.
- A vak tanuló is értse meg és fogadja el saját létének egyediségét, értékét, az emberi közösség egészében betöltött fontos szerepét.
- A tanuló legyen tisztában sérülésének mibenlétével, fizikai korlátaival, adottságaival.

- A tanuló az önismeret fejlesztése során ismerje meg képességeit, erősségeit, korlátait, és ismerje fel saját érzelmeit.
- A reális énkép kialakítása mellett törekedni kell arra, hogy a tanuló önbizalma, én-ereje folyamatosan növekedjen. Legyen képes önálló cselekvésre, döntéshozatalra.
- A tanulóban alakuljon ki vágy arra, hogy minél kisebb mértékben szoruljon mások segítségére.
- A tanuló értse meg és tudja kezelni saját akadályozottságát, miközben élje át saját önállóságának folyamatos növekedését.
- A vak és az aliglátó tanulóknak tudatában kell lenniük, hogy látássérülésük ellenére felelősek saját biztonságuk, sorsuk és életpályájuk alakításában.

Felelősségvállalás másokért, önkéntesség, erkölcsi nevelés, családi életre nevelés

- A pedagógusok személyiségfejlesztő munkája járuljon hozzá, hogy a vak, aliglátó tanulóban is kialakuljon a más emberek iránti empátia, segítő magatartás. Fontos, hogy a tanuló felelősséget vállaljon önmaga és közössége iránt, értse az önkéntesség fogalmát, szerepét, abban vállaljon aktív szerepet.
- A családi életre való felkészítésben figyelmet kell fordítani a következő témákra: pozitív családminták, a családalapítás feltételei, a látássérülés szerepe a közös élet alakításában, felelősségteljes gyermekvállalásra (pl. örökletes szembetegségek), gyermeknevelésre készülés a látássérülés figyelembevételével.
- Az önálló életvitelhez szükséges ismeretek, szokások folyamatosan alakíthatók ki. Fontos feladat a látássérült emberek életvezetéséhez szükséges rend szeretetének és megtartásának kialakítása.

Médiatudatosságra nevelés

- A tanulók az önálló ismeretszerzés érdekében szerezzenek jártasságot az internethasználatban képernyőolvasó programmal.
- A tanulók ismerjék meg a biztonságos internethasználatot és a közösségi portálokban rejlő veszélyeket.

A tanulás tanítása

- A tanulási-tanítási folyamatban építeni lehet arra, hogy az ép intellektusú vak, aliglátó gyermekek figyelme sok esetben a folyamatos gyakoroltatás eredményeként koncentráltabb, a verbális emlékezetük terjedelme nagyobb, mint látó társaiké.
- A tanulók az iskolai évek során sajátítsák el az önálló tanulást segítő speciális szoftverek, okoseszközök készségi szintű használatát.
- A tanulók ismerjék meg a könyvtárak látássérült személyeket segítő szolgáltatásait, az elektronikus könyvtárakat, azoknak a tanulásban betöltött szerepét.
- A pedagógusok segítsék a tanulók egyénre szabott tanulási stratégiájának kialakítását.

Pályaorientáció

- Az iskola feladata a látásos megismerésben fennálló nehézségek kompenzálását segítő eljárások megismertetése, alkalmazásuk begyakoroltatása. Olyan tudást kell kialakítani, hogy a tanulók aktívan tudjanak szerepet vállalni a számukra kedvező külső feltételek, körülmények kialakításában.
- Az iskola a tanulóknak lehetőséget ad az önkorrekciónak, az együttműködés képességének fejlesztésére, a rugalmas gondolkodás kialakítására.
- A tanulók ismerjék meg (szemészeti, fizikai állapotukat figyelembe véve) az általuk eredményesen, sikeresen végezhető munkatevékenységeket, foglalkozásokat.
- A vak, aliglátó tanulók korlátozott pályaválasztási lehetőségei miatt fokozottan szükséges pozitív attitűdjük kialakítása az értéktanteremtő munka, a munkalehetőségek keresése iránt.

Gazdasági és pénzügyi nevelés

- A pedagógusok fordítsanak kellő figyelmet a pénz- és időgazdálkodás képességének alapozására. A tanulóknak életkoruknak megfelelően alakuljon ki a pénzzel való bántás tudás képessége, legyenek valós információik a különböző termékek és szolgáltatások áráról. Tanulják meg felismerni a fémpénzeket, elkülönítve, jelölve tárolják a bankjegyeket, tanulják meg az önálló és biztonságos bankkártyahasználatot és az internetes bankolási lehetőségeket.

Nemzeti öntudat, hazafias nevelés

- A vak, aliglátó tanulók sajátítsák el a nemzeti, kulturális örökségünk megismerésének sajátos, a látássérült embereket segítő módjait is (pl. akadálymentesített múzeum).
- A tanulók tanulják meg a könyvtárak látássérült személyeknek nyújtott szolgáltatásainak igénybe vételét.
- A tanulók ismerjék meg az Európai Unióról a vak emberek számára készült, esélyegyenlőséget biztosító kiadványokat.
- Az aktív állampolgárrá válás érdekében a tanítványok ismerkedjenek meg a fogyatékos személyek jogairól szóló egyezményekkel, az esélyegyenlőség biztosításáról szóló jogszabályokkal.
- A tanulók aktív részvételére építő tanítás során alakuljon ki bennük motiváltság és igény az önálló ismeretszerzésre.
- A tanulók ismerjék a látássérült személyek érdekvédelmi szervezeteit.

A fenntarthatóság, környezettudatosság

- A vak, aliglátó tanulók számára minél több közvetlen, valós tapasztalatot szükséges biztosítani a természeti, társadalmi környezetről.
- A vak tanulók vegyenek részt környezetvédelmi tevékenységekben, tanulják meg, mit jelent a környezettudatosság (szelektív hulladékgyűjtés, használt elemek gyűjtése, víz- és energiatakarékosság, megújuló energiaforrások).
- A tanulók fordítsanak figyelmet saját személyes és lakókörnyezetük rendjére, tisztaságára.

3.1.2. A tanulás és tanítás alapelvei

Aktív tanulás

Az aktív, lehetőségekhez mért legnagyobb fokú önálló tanulás alapfeltétele a megfelelő fizikai környezet megteremtése, a speciális eszközök biztosítása, valamint a hagyományos taneszközök adaptálása és a tanuláshoz szükséges motiváció és pozitív attitűd kialakítása.

Tanulási környezet

A tanulási környezet fizikai feltételei

A vak, aliglátó tanulók számára megfelelő tanulási környezet fizikai feltételeinek biztosítása alapvető fontosságú. A terem megfelelő pontján (egyszerűen megközelíthető tanulópad; ahonnan legjobban hallja a tanári magyarázatot) elhelyezett asztal, a tanuló látási funkcióinak megfelelő megvilágítás, a speciális taneszközök (rajzolófólia, speciális körző, vonalzó stb.), adaptált taneszközök, továbbá a megfelelő képernyőolvasó programmal rendelkező IT-eszközök mind a tanuló optimális tanulását biztosítják. Szem előtt kell tartani, hogy a táblára írt, a képernyőn megjelenő vizuális információk nem jutnak el automatikusan a tanulóhoz, tehát valakinek – a tanárnak, diáktársnak – érthetően, követhető tempóban diktálni kell az ott láthatókat. A látásfogyatékos gyermek órai jegyzetelése történhet Braille-formában, speciális mechanikus írógép használatával.

A tanár engedélyével főként a nagyobbak szívesen használnak diktafont, amiből otthon készítenek írásos jegyzeteket. Sokat segíthet a hatékonyságon, ha a tanár magyarázata közben gondol erre, és esetenként figyelmezteti a tanulót, hogy mikor következik fontos információ. A hangrögzítés alkalmas arra is, hogy a házi feladatot valaki lediktálja, vagy az idegennyelv-óra végén az új szavakat leírási mód szerint rámondja. A számítógépet napi rutinnal használó gyerekek egyre többen jegyzetelnek, dolgoznak órán is az osztályban elhelyezett képernyőolvasó programmal ellátott számítógéppel vagy saját lappal, így a tanár a képernyőn folyamatosan nyomon követheti, ellenőrizheti a feladatok megoldását.

Általános alapelvek a vak tanulók tanulóhelyének berendezésénél:

- a tanuló képességeinek megfelelően tájékozódhasson;
- időben gazdaságosan dolgozhasson;
- megfelelő tér, hely álljon rendelkezésére (tároló hely, munkafelület);
- tanulási helyét, munkaasztalát a tanulási igényeit (akusztikus vagy haptikus beállítódását, tájékozódási képességét stb.) figyelembe véve alakítsuk ki;
- a terem berendezését bejelentés nélkül ne változtassák meg;
- a mozgatható tárgyakat használat után tegyék vissza a helyükre.

A tanulási környezet társas feltételei

- A vak, aliglátó tanulók későbbi társadalmi integrációja már az iskolában elkezdődik, így fontos, hogy a látássérültségük miatt ne maradjanak ki intézményi és osztályszinten szervezett programokból, továbbá, hogy részt vegyenek az őket érintő döntési folyamatokban.
- A látássérült tanuló teljesítményét a pedagógusnak reális, egyben támogató visszajelzést adva kell méltányolnia úgy, hogy az erősítse a tanuló önbizalmát is.
- Az iskola minden dolgozójának felelőssége, hogy a látássérült tanuló ne legyen iskolai zaklatás áldozata, de ő se váljon terhessé tanuló társai, pedagógusai számára.

- Csak a megfelelő iskolai légkör, a nyílt kommunikáció képes biztosítani, hogy a vak, aliglátó tanuló képes legyen tanulási problémáját és személyes nehézségeit jelezni.
- Az osztálytársak részéről a vak, aliglátó tanuló iránti tisztelet és elfogadás sok esetben tanári segítséggel alakul ki. A látássérült tanulónak is tisztelnie kell osztálytársai egyéni különbségekből eredő sokféleségét.

A tanulási környezet megteremtésének pedagógiai irányelvei

- A vak, aliglátó tanuló is aktívan vegyen részt párban vagy csoportban végezhető tanulási formákban.
- A pedagógus feladata és felelőssége, hogy úgy tervezze a tanulási feladatokat és feladatcsoportokat, hogy az a látássérült tanuló képességének (látásteljesítményének) megfelelő legyen.
- A tanuláshoz és az értékeléshez a vak, aliglátó tanuló számára szükséges biztosítani a megfelelő speciális tan- és (informatikai) segédeszközöket.

Egyénre szabott tanulási utak, a tanulói sokféleség figyelembevétele

- Figyelembe kell venni, hogy a vak, aliglátó tanuló látássérülése, illetve egyéb csatlakozó sérülése miatt gyorsabban elfáradhat, kevésbé terhelhető lehet, több és hosszabb pihenést igényelhet.

Személyre szabott tanulás és pedagógiai támaszrendszerek

- Megfelelő mennyiségű időt kell biztosítani minden fontos részlet pontos észlelésére.
- Jó, ha az érzékeltetés minél több érzékszerven keresztül történik.
- Kérdésekkel folyamatosan ellenőrizni kell a valós ismereteket.
- A felmerülő hiányosságokat pótolni, illetve javítani kell.
- Törekedni kell a valós életszituációban való érzékeltetésre.

3.1.3. Mérés, értékelés és visszajelzés

A vak gyermek tudását ugyanolyan rendszerességgel és igényességgel kell mérni és értékelni, mint látó társaiét. Történhet ez gyakoribb feleltetéssel, írásban (Braille vagy elektronikus), az elkészített dolgozat felolvasásával. Használhatunk teszt formájú felméréseket. Ezt esetenként úgy oldható meg, hogy a feladatokat a tanuló a többiekkel együtt írja, de a tanár szóban is diktálja, így a látássérült tanuló csak a válaszokat írja le. Előfordul, hogy a tanuló hangzó formában kapja meg a feladatot, amit fülhallgatóval hallgat és old meg, majd felolvassa válaszait. Leggyakrabban az óra végén, a közös ellenőrzés során vagy az órát követően szóban oldják meg a dolgozatokat. A számítógépet készségszinten használók számára természetesen a digitális forma a legmegfelelőbb ellenőrzési módszer. Az értékeléssel kapcsolatban általános elvnek kell tekintenünk, hogy a látássérült gyermek teljesítményeit ugyanolyan mércével mérjük és értékeljük, mint a társaiét. Amennyiben a tanuló bizonyos feladatok, anyagrészek alól felmentést kap (a vizualitás hiánya miatt), azt előre kell tisztázni vele és a társaival is. A vak, aliglátó tanulók felmérés, vizsga esetén engedményeket vehetnek igénybe (többletidő, adaptált feladatok stb.).

A látássérülés maga nem ok a tantárgyi felmentésre.

3.1.4. A Nat, a kerettantervek és a helyi tanterv

A helyi tanterv készítésénél a Nat-ban és a választott kerettantervben foglaltak az irányadóak, de az egyes tanulási területekhez rendelt tartalmak és fejlesztendő képességek (azok fejlődési útjai, módjai és

kialakulásuk időtartama) meghatározása mindenkor a tanulók fejlődésének függvénye. A helyi tantervben az egyes tantárgyak témaköreire, azok tartalmára és követelményeire vonatkozó kerettantervi ajánlások a tanulók egyéni adottságainak figyelembevételével érvényesíthetők, a tanulási-tanítási folyamat azonban zömében speciális pedagógiai módszerrel és eszközzel irányított. Az Irányelvben megadott módosítások figyelembevétele szükséges a helyi tanterv elkészítéséhez.

4. Kompetenciafejlesztés, tanulási területek és tudástartalmak

4.1. Kiemelt kompetenciaterületek

1. A tanulás kompetenciái

A vak és a látásukat praktikusán kismértékben használó aliglátó tanulók iskolai nevelésének-oktatásának is alapvető célja a felnőttélet sikerességét megalapozó kompetenciák fejlesztése, az egész életen át tartó tanulásra való felkészítés. A látássérült tanulóknak is szükségük van azokra az ismeretekre, képességekre, attitűdökre, melyek birtokában alkalmazkodni tudnak a változásokhoz. A Nemzeti alaptantervben megjelenő tartalmak speciális ismeretekkel, képességekkel, készségekkel, attitűdökkel egészülnek ki.

- A vak és az aliglátó tanuló a leghatékonyabb tanulási módok elsajátításával, egyéni tanulási stratégia kialakításával alkalmassá válik a vakságból vagy az aliglátásból fakadó hátrányok leküzdésére.
- Az önálló tanulás fejlesztése érdekében apró lépésekre bontsuk a feladatokat, a gyermek a maga számára próbálja megfogalmazni a megoldási stratégiát! Bátran építsünk a gyerekek spontán, kreatív ötleteire! Biztassuk őket, hogy gyakran nem csak egyféle úton juthatunk el a megoldáshoz, ill. bizonyos esetekben többféle megoldás is létezhet!
- A tanuló legyen tisztában azzal, hogy eredményességének alapfeltétele a következetes rend megtartása környezetében, taneszközei között!
- A vak tanuló sajátítsa el a tanulást segítő speciális eszközök (pl. pontírógép, abakusz, számítógépes szoftverek) készségszintű használatát!

2. Kommunikációs kompetenciák (anyanyelvi és idegen nyelvi)

A vak és aliglátó gyermek ismeretsajátításában elsődleges szerepe van a verbális kommunikációnak. Törekedni kell arra, hogy a bő szókincs mögött tényleges tartalom legyen. Azokon a területeken, amelyek csak vizuálisan érzékelhetők (pl. színek, fények, fényképek, festmények, távolság, monumentalitás érzékelése), a fogalmi általánosításokat, az árnyaltabb kommunikációt sokoldalú megközelítéssel, érzékeltetéssel lehet kialakítani.

- A metakommunikáció használata (fej- és testtartás, a beszélő felé fordulás, távolságtartás, gesztus, mimika stb.) következetes nevelői ráhatással, különféle helyzetekben történő sok gyakoroltatással sajátítható el.
- A vak és az aliglátó tanuló legyen képes a kommunikációs helyzetek értelmezésére, a metakommunikáció részleges, tudatos elsajátítására, tudjon szóban és írásban a helyzetnek megfelelően kommunikálni!
- A tanuló tanuljon meg udvariasan segítséget kérni és elfogadni!

- A tanuló törekedjen a nyilvánosság előtti magabiztos megszólalásra, valamint a látás hiányában könnyen rögzülő túlmozgások felismerésére és leépítésére is a befogadó környezet felelősségteljes, segítő visszajelzései alapján!

3. A digitális kompetenciák

- A vak és aliglátó tanuló esélyegyenlőségének megvalósulása a tanulásban feltételezi az IKT-eszközök használatát.
- A tanulót a szabályos tízujjas gépírás tudása, a speciális képernyőolvasó programok, az internet ismerete és használata segíti az információs társadalomba való aktív bekapcsolódásban.
- A tanuló tudjon információt szerezni virtuális csatornákon keresztül: használja a látássérült személyek számára kifejlesztett speciális szoftvereket, online felületeket!

4. A matematikai, gondolkodási kompetenciák

- Törekedni kell arra, hogy a verbális tudás valós tartalmat takarjon. Azokon a területeken, amelyek csak vizuálisan érzékelhetők, sokkal több magyarázat, szemléltetés, más érzékszervekkel történő megtapasztaltatás szükséges. (Pl. egy helyiség mélységét a megtett út és a közben eltelt idő érzete közösen adja meg.)
- Tapintásnál csak a két tenyér alatt elférő részletekből adódik össze a valós képzet, így az analízis-szintézis technikáira nagyobb hangsúlyt kell fektetni, de a monumentalitás megértése (pl. épületek, hegységek stb.) még így is túl elvont lehet a tanulók számára.
- A színek csak a látók számára képviselnek információt, ez viszont szükséges, de pusztán verbális tudás marad a vak tanulók számára (az ég kék, a fű zöld, a hó fehér).

5. A személyes és társas kapcsolati kompetenciák

- A súlyosan látássérült tanuló harmonikus életvitele szempontjából kiemelt jelentőségű a jó kommunikációs képesség kialakítása, a stressz-, frusztráció- és konfliktuskezelés.
- Személyes és szociális jólléte érdekében a tanuló rendelkezzen saját szembetegségével kapcsolatos ismeretekkel, legyen képes a higiéniai szabályok követésére, a tudatos egészségmegőrzésre!
- A pozitív attitűd magában foglalja a látássérült személyek jogainak, lehetőségeinek, segítő szervezeteinek az ismeretét.
- Fontos megerősíteni a vak tanulóban, hogy nem csak a látássérült közösség, hanem a teljes társadalom része és egyenjogú tagja. Saját sorsa alakulásáért személyes felelősséggel tartozik; élete alakításában és jogai érvényesítésében – képességeinek és lehetőségeinek megfelelően – önállóan részt kell vállalnia.

6. A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái

- A vak és aliglátó ember esztétikai, művészeti tudatossága magában foglalja azt a felismerést, mely szerint kreativitása kifejezésére előnyös kiemelkedő területként kezelni a zenét, az irodalmat, a képzőművészetet.

- Pozitív emberi viszonyai alakításában hasznos, ha a látássérült egyén képes saját esztétikus külső megjelenését biztosítani.
- A tanuló törekedjen a kor és korának megfelelő ápoltságra és öltözködésre, amiben környezete visszajelzései és aktív segítsége is támogatást kell hogy nyújtson.

7. Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák

- A látássérült egyén boldogulásához szükséges a képességeit figyelembe vevő egyéni tervek készítésére, életpálya-építésre való képesség, az általa választható foglalkozások körének ismerete, az alkalmazkodás a változó, kínáló lehetőségekhez.
- A tanuló pozitív attitűdjéhez tartozik a sikerorientáltság, az eltökéltség a tanulással, a munkával kapcsolatos céljai elérése érdekében.
- Új közösségbe (iskola, munkahely) kerülés esetén a tanuló aktívan vegyen részt a környezet adaptációjában, akadálymentesítésében saját személyes szükségleteinek megfelelően!

4.2. A tanulási területek és a tanulási területekhez kapcsolódó tantárgyak kimeneti tanulási céljai

4.2.1. Magyar nyelv és irodalom

A tanulási területen belül az írás-, olvasásrendszert a vak emberek számára a Braille-féle pontírásrendszer alkotja. Elsődleges feladat az írásos közlés és az olvasás Braille-féle alaprendszerének megismertetése, eszközhasználatának kialakítása. Ehhez speciális eljárásokra, módszerekre és eszközökre van szükség, pl. hatrekeszes dobozok, gombás-, szögestábla, pontírógép, továbbá számítógép, okoseszközök, speciális szoftverek.

Egyéb speciális feladatok:

- a pontírógép helyes használatának megtanítása, a későbbiekben a tízujjas gépelés és a számítógéphasználat elsajátítása;
- a Braille-könyvtár, a hangos könyvtár és a digitális könyvtár megismertetése (speciális iskolákban, Magyar Vakok és Gyengénlátók Országos Szövetségében);
- a többségi iskolában történő nevelés során többlet idő biztosítása szükséges az írás-olvasás jelrendszerének elsajátításához, valamint a köznevelési törvényben meghatározott egyéb alkalmakkor (pl. írásbeli dolgozatok, vizsgák).

4.2.2. Matematika

A matematika tanítása során elsődleges

- a számemlékezet fejlesztése, illetve a fejben történő műveletvégzés, a fejszámolás tempójának fokozatos erősítése;
- a négy alapművelet írásban történő végzése helyett az abakusz nevű speciális számolóeszköz használata;
- a logikus gondolkodást fejlesztő és a kombinatorikai feladatok minden témakörön belül nagyobb arányú szerepeltetése;

- egyéb speciális matematikai eszközök használata, pl. adaptált körző, vonalzó, speciális koordinátatábla;
- a Braille matematikai jelek írásának, olvasásának megtanítása.
- A geometriatanítás célja a praktikus ismeretek bővítése. A szerkesztés, mértani modellezés speciális eszközökkel történik (mértani testek, speciális körzők, vonalzók, speciális rajztábla fóliával stb.). Módszertani szempontból a folyamatos tevékenykedtetés kap kiemelt szerepet.

4.2.3. *Történelem és állampolgári ismeretek, Természettudomány és földrajz, Erkölc és etika*

- E tanulási területek esetében cél, hogy a tanulók tájékozódni tudjanak a természeti és társadalmi környezetben, minél több közvetlen tapasztalatot, állandóan bővíthető ismeretet szerezzenek a természeti és társadalmi valóságról.
- A tanulási területekhez kapcsolódó tantárgyak nyújtsanak sokoldalú lehetőséget a megfigyelőképesség, az emlékezet fejlesztéséhez, az információszerzés korlátozottsága következtében hiányos fogalmak tartalmi gazdagításához, a tapasztalati bázis kiszélesítéséhez. Ezért fontos, hogy sok konkrét érzékeltetéssel tényleges fogalmak alakuljanak ki a tanulóknak. Az órán bemutatásra szánt eszközök, tárgyak, kísérleti anyagok csak úgy jelentenek valóságos információt a vak tanuló számára, ha közvetlenül megvizsgálhatja, meghallgathatja, megtapinthatja azokat. Ez az érzékeltetés történhet az órát megelőző percekben, az óra folyamatában vagy akár egyéni korrepetáláson is.
- A sérülésspecifikus szemléltetőeszközök segítik a természeti jelenségek megértését.
- A tapintásos ismereteken túl jelentős szerepet kapnak a hangok által közvetített információk, szemléltetések.
- A földrajz és történelem, valamint a természetismereti tantárgyak oktatásánál speciális szemléltetőeszköz a domború térkép, illetve a domború ábra – ám az ezeken történő tájékozódás sok előkészítést, gyakorlást igényel.
- Az állampolgári ismeretek tekintetében meg kell ismertetni a tanulókkal a látássérült személyekre vonatkozó jogszabályokat és érdekvédelmi szerveződések.
- Az erkölcstan keretében szerzett speciális ismeretek segítsék hozzá a vak, aliglátó tanulókat látássérülésük feldolgozásához is, valamint tanulják meg, hogyan élhetnek a pozitív diszkrimináció lehetőségeivel!

4.2.4. *Idegen nyelv*

Az idegen nyelv tudásával elősegíthető az esélyegyenlőség megvalósulása a társadalmi beilleszkedésben. Az oktatás során nagy hangsúlyt kap a hallás utáni tanulás, az adott idegen nyelv pontírásának elsajátítása. A vak tanuló sajátítsa el az önálló tanuláshoz szükséges eszközök használatát is!

4.2.5. *Művészetek*

E tanulási terület esetében a fejlesztési feladatok módosítására van szükség: a tárgy- és környezetkultúrára koncentráltan, illetve a művészeti alkotásokra vonatkozóan a vizuális érzékelés helyébe a tapintással történő érzékelés lép.

- A dráma és színház tanítása a tanulók térbeni biztonságának, mozgásuk harmóniájának kialakításában, kapcsolatteremtő képességük, kommunikációjuk fejlesztésében kiemelt szerepet kap.
- A vizuális kultúra keretében az alkotás elsősorban a domborúrajz elsajátítását jelenti, ami a síkban speciális módon készített ábrák elemzésével, értelmezésével, létrehozásával a többi szaktárgy (pl. geometria, földrajz, fizika, kémia) tanításához nyújt segítséget, fejleszti a tanulók absztrakciós képességét, kézügyességét. Speciális eszközei: fólia, rajztábla, vonalhúzó, körzők, sablonok stb. Ugyancsak kiemelt jelentőségű a térbeli ábrázolás alkalmazása (modellek, agyagozás stb.).
- A zenei nevelés keretében a hangjegyek rögzítése a Braille-kotta segítségével történik. A szolmizálás kézjeleit módosított formában lehet alkalmazni.

4.2.6. Technológia

Digitális kultúra

- A digitális kultúra részterületét a hang által közvetítő médiarendszerek dominanciája jellemzi.
- A tanulási terület anyaga kiegészül a gépírással, a speciális képernyőolvasó szoftverekkel ellátott számítógép megismerésével. Ezen eszközök használatával olyan alapismeretek, jártasságok birtokába juttatjuk a vak, aliglátó tanulókat, melyek segítik a látókkal való kapcsolat létesítését, a mindennapi életben adódó írásbeli ügyeik intézését. A képernyőolvasóval vagy Braille-sorral kiegészített számítógépek, elektronikus eszközök kezelésének elsajátítása hasznos a továbbtanulás, az önálló ismeretszerzés szempontjából.
- A könyvtári ismeretek körében ki kell térni a Braille-, valamint az elektronikus könyvtárak használatára is.

Technika és tervezés

- A tanulási terület tartalmába mindazon ismeretek beépülnek, melyek a vak tanulók mindennapi életvezetéséhez, a teljesebb önálló életviteléhez szükségesek, illetve alakítják későbbi pályaválasztásukat.
- A vak, aliglátó tanulók pályaeorientációja szempontjából fontos, hogy hatékony fejlesztést kapjanak technikai jellegű munkafolyamatok tervezéséhez, kivitelezéséhez, munkakultúrájuk megalapozásához.
- A speciálisan a látássérült személyek részére készült vagy adaptált háztartási eszközök (pl. kenyérvágó, folyadékszintjelző, aláírószablon) használatának elsajátítása előkészíti a tanulókat az önálló életvitelre.
- Időtöbblet biztosítására van szükség a különböző anyagok többoldalú érzéketi megismeréséhez, az adaptált eszközökkel történő méréshez, az egyéni igényeknek megfelelően.
- Kiemelt figyelmet kell fordítani a balesetmentes szerszámhasználatra, a látássérült emberek életvitelét segítő speciális eszközök használatára (beszélő mérleg, adaptált tűbefűző, mérőszalag stb.).
- Speciális tartalmakkal egészül ki a közlekedési ismeretek, a mindennapos tevékenységek témaköre.

4.2.7. Testnevelés és egészségfejlesztés

- A rendszeres fizikai aktivitás a vak, aliglátó tanulók nevelésében is kiemelt cél. Elsődleges saját testük felépítésének és annak térben való elhelyezkedésének megéreztetése, testtudatuk kialakítása. A tanulási területnek kiemelten kell szolgálnia az intenzív mozgás- és tájékozódásfejlesztést, a mozgásbiztonság kialakítását, a balesetek megelőzését, az eséstanítást. A tartáshibák megelőzésére, korrigálására beépíthető a gyógytestnevelés tananyaga.
- Meg kell szerettetni és el kell sajátítani a mozgást, oly módon, hogy ez örömet szerezzen a tanulóknak, és életük szerves részét képezze, ezáltal életminőségüket hosszú távon javítsa.
- Tudatosítani, elfogadtatni szükséges a mozgás egészségben betöltött fontos szerepét.
- Ki kell alakítani az akaraterőt, önbizalmat, céltudatosságot, küzdeni tudást, kitartást, becsületességet, a szabályok betartását, a csapatmunka szerepének elsajátítását.
- Fontos, hogy a tanuló ismerkedjen meg a látássérült személyek sportolási lehetőségeivel (csörgőlabda, úszás stb.).
- Az értékelés során kapjon hangsúlyt a tanuló önmagához mért fejlődése, legyünk figyelmesek az esetlegesen csatlakozó mozgáskorlátozottságára!

4.3. Egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs, rehabilitációs tanórai foglalkozás

Az egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs, rehabilitációs tanórai foglalkozás (a továbbiakban: pedagógiai és egészségügyi célú rehabilitáció, rehabilitáció) céljai és feladatai a kötelező oktatás egészében azonos súllyal jelentkeznek, azaz a nevelés-oktatás teljes folyamatába be kell épülniük. Az egyéni igények szerint külön rehabilitációs, rehabilitációs foglalkozások szervezése is szükséges, melyek a döntően individuális jelleg miatt egyéni vagy kiscsoportos foglalkoztatási formában valósíthatók meg, a szakértői véleményben meghatározott megfelelő szakirányú végzettségű gyógypedagógus vezetésével.

A rehabilitáció, rehabilitáció főbb területei:

- a) az ép érzékszervek használatának intenzív fejlesztése (pl. hallás);
- b) a meglévő látás megőrzése, fejlesztése – látásnevelés –, optikai segédeszközök használata;
- c) beszédhiba-javítás; a nyelvi, kommunikációs készségek fejlesztése;
- d) intenzív mozgásfejlesztés:
 - tapintás, finommozgás, a kézügyesség fejlesztése, a Braille-írás, -olvasás technikájának gyorsítása,
 - a testtartási hibák javítása gyógytornász, szomatopedagógus bevonásával;
- e) életviteli technikák:
 - a közlekedést, tájékozódást segítő ismeretek konkrét élethelyzetekben történő elsajátítása, alkalmazása (tájékozódás- és közlekedéstanár segítségével a fehér bot technikájának elsajátítása); környezetkialakítás,
 - mindennapi tevékenységek (önkiszolgálás, háztartás stb.),
 - a speciális tan- és segédeszközök használatának gyakoroltatása;
- f) a tehetséges tanulók számára a tehetségük kibontakozásához szükséges feltételek, eszközök, módszerek biztosítása.

5. A gyengénlátó és a látásukat praktikusán jól használó aliglátó tanulók iskolai fejlesztése

A Nat alkalmazása

A gyengénlátó és a látásukat praktikusán használó aliglátó tanulók nevelése-oktatása során a Nat-ban meghatározott fejlesztési feladatok és tartalmak megvalósítása lehetséges. A gyengénlátó, aliglátó tanulóknak a tanuláshoz és a mindennapi életben való boldoguláshoz – látásteljesítményükhöz igazodó mértékben – különleges technikák elsajátítása szükséges: elektronikus olvasógép, speciális optikai segédeszközök, látássérült személyek számítástechnikai segédeszközei, programjai használata, szükség szerint Braille-írás, -olvasás, tájékozódás hosszú fehér bottal stb. E technikák ismeretanyaga az egyéni fejlesztési terv része. A megfelelő eszközrendszer biztosítása mellett (teremvilágítás, egyéni megvilágítás, speciális tanulóasztal, tankönyvkiválasztás, speciális füzet, megfelelő íróeszköz) a követelmények mennyiségi és minőségi teljesítése a gyengénlátó tanulók egyéni adottságai szerint várható el. Ennek érdekében több gyakorlati lehetőségre és alkalmanként több időre van szükség. A gyengénlátó és a látásukat praktikusán használó aliglátó tanulók iskolai nevelésének-oktatásának is alapvető célja a felnőttélet sikerességét megalapozó kulcskompetenciák fejlesztése, az egész életen át tartó tanulásra való felkészítés. A gyengénlátó, aliglátó tanulóknak is szüksége van azokra az ismeretekre, készségekre, attitűdökre, melyek birtokában alkalmazkodni tud a társadalmi környezet változásaihoz. A Nemzeti alaptantervben megjelenő tartalmak speciális ismeretekkel, képességekkel, attitűdökkel egészülnek ki.

5.1. Az iskolai nevelő-oktató munka tartalmi szabályozása és szabályozási szintjei

5.1.1. Tanulási és nevelési célok

A gyengénlátó, aliglátó tanulók nevelése-oktatása során a Nat-ban meghatározott nevelési célok megvalósítása lehetséges, de mindenkor figyelembe kell venni, hogy a tanulók egyéni adottságai többnyire eltérnek az ép tanulók adottságaitól. Mindkét csoportba tartozó tanulók számára biztosítani kell a tanuláshoz és a társadalmi beilleszkedéshez szükséges speciális ismeretanyagot (speciális technikák és eszközök használata stb.) és a készségfejlesztést (önálló tanulásban használható eljárások, lényegkiemelés, megtartó emlékezet növelése, szóbeli kifejezőképesség gazdagítása, célszerű munkaszokások kialakítása, vizuális megfigyelőképesség fejlesztése stb.). A nevelési célok sérülésspecifikus tartalmakkal egészülnek ki.

Testi és lelki egészségre nevelés

- A gyengénlátó, aliglátó tanulók ismerjék meg látássérülésük kórokat, az ebből eredő következményeket, fizikai terhelhetőségüket (pl. nehéz súlyok emelésének kerülése)!
- A tanulók sajátítsák el a higiénés szabályokat, a szem óvásának, tisztántartásának módját, tartsák be a látáskímélő előírásokat!
- A gyerekek, fiatalok ismerjék az egészséget károsító tényezőket, a helyes táplálkozás előnyeit!
- Kerüljék – majd a felnőttélet során is – a káros függőségeket!
- Tanulják meg az egészségükkel kapcsolatos kérdések megfogalmazását, egészségügyi igényük és problémájuk kommunikálását!
- Ismerjék meg a szembetegségek miatt javasolt és ellenjavallt mozgásformákat, sportokat!
- Sajátítsák el a sportolás során is szükséges optikai segédeszközök helyes használatát (pl. úszószemüveg)!

- Feladat a gyengénlátásból, aliglátásból fakadó fokozott balesetveszély megelőzése.
- Mozgásfejlesztő szakember – (gyógy)pedagógus/gyógytestnevelő – segítségével teszi lehetővé számukra a jobb mozgásállapot kialakítását, a járási, testtartási hibák, túlmozgások megszüntetését.
- A tanuló minél jobban fogadja el szemészeti állapotát és az abból fakadó nehézségeket, specialitásokat! Legyen nyitott és motivált mások nehézségeinek megismerésére, elfogadására, mások segítésére!

Önismeret és a társas kultúra fejlesztése

- A gyengénlátó, aliglátó tanulók személyiségfejlődésének alakulásában alapvető szerepe van a megfelelő tanulási környezet kialakításának. Jelentős annak tudatosítása, hogy mindannyian felelősek saját biztonságuk, sorsuk és életpályájuk alakulásában.
- A gyengénlátó, aliglátó tanulók környezete bátorítsa és tegye lehetővé számukra szükségleteik és érzelmeik kifejezését, továbbá adjon számukra objektív visszajelzéseket!
- A látássérült gyermekeket, fiatalokat hozzá kell segíteni a kulturált magatartás elsajátításához, a fogyatékoságokat eltérő módon toleráló közösségekben jó emberi kapcsolatok kialakításához. Értelmi képességeik mellett érzelmi intelligenciájuk fejlesztése is szükséges személyes és szakmai sikereik érdekében.
- Támogatást igényel a látássérülés tényének feldolgozása, az ebből adódó személyiségproblémák felismerése, a kompenzációs készségek tudatos fejlesztése.

Felelősségvállalás másokért, önkéntesség, erkölcsi nevelés, családi életre nevelés

- A gyengénlátó, aliglátó tanulók tanulják meg felismerni a csoportban elfoglalt szerepüket és kibontakozási lehetőségeiket!
- A tanulók tudjanak az életkoruknak és állapotuknak megfelelően reális döntéseket hozni, egyre nagyobb önállóságot és felelősséget vállalni! A családi életre való felkészítésben figyelmet kell fordítani a következő témákra: pozitív családminták, a családalapítás feltételei, a látássérülés szerepe a közös élet alakításában, felelősségteljes gyermekvállalásra, gyermeknevelésre készülés.
- A tanulók tudják felmérni, hogy milyen területen és milyen fokú segítségre van szükségük, azt tudják is kommunikálni!
- A tanulók tudjanak segítséget kérni és elfogadni! Ismerjék fel, hogy mikor és milyen fokú segítségre van szükségük! Ismerjék fel, ha másoknak segítségre van szükségük! Tudják reálisan megítélni, hogy képesek-e a segítségnyújtásra! Tudjanak segítséget nyújtani vagy a másik részére segítséget kérni!
- A pedagógusok személyiségfejlesztő munkája járuljon hozzá, hogy a tanulóknak kialakuljon az empátia, a segítő magatartás!
- A tanulók kooperáljanak a nem látássérült társaikkal, tudják kezelni a konfliktusokat, kölcsönösen tiszteljék egymást!
- A tanulók tudjanak felelősséget vállalni önmaguk és közösségük iránt, értsék az önkéntesség fogalmát, szerepét, abban vállaljanak aktívan részt!

Médiatudatosságra nevelés

- Az iskola és a pedagógus vállaljon hangsúlyos szerepet a gyengénlátó, aliglátó tanulók szókincsfejlesztésében, a kommunikációs helyzetek során mutatkozó – a látássérülésből adódó – nehézségek kompenzálására.
- A hagyományos írott csatornák használatához a gyengénlátó, aliglátó tanulók szerezzék meg a megfelelő ismereteket a látásjavító speciális eszközök alkalmazásáról! Ismerjék a könyvtárhasználat szabályait! Tanulják meg a könyvtárak látássérült személyeknek nyújtott szolgáltatásainak igénybevételét!
- A tanulók legyenek képesek az önálló ismeretszerzésre infokommunikációs csatornák és speciális digitális eszközök, programok felhasználásával (pl. nagyítóprogram)!
- A tanulók kapjanak segítséget ahhoz, hogy lépést tudjanak tartani az infokommunikációs fejlődéssel és a speciális digitális eszközök fejlődésével!
- A tanulók az önálló ismeretszerzés érdekében szerezzenek jártasságot az internet-használatban képernyőolvasó programmal!
- A tanulók ismerjék a kommunikáció és médiahasználat etikus formáját, az információözönben és a közösségi portálokban rejlő veszélyeket!

A tanulás tanítása, pályaorientáció, gazdasági és pénzügyi nevelés

- Az iskola feladata a látásos megismerésben fennálló nehézségek kompenzálását segítő adaptációs eljárások megismertetése, alkalmazásuk begyakoroltatása. Olyan tudást kell kialakítani, hogy a tanulók aktívan vállalhassanak szerepet a számukra kedvező külső feltételek, körülmények kialakításában.
- Az iskola a tanulóknak lehetőséget ad az önkorrekciónak, az együttműködés képességének fejlesztésére, a rugalmas gondolkodás elsajátítására.
- A látássérült szakirányon végzett gyógypedagógusok feladata optikai segédeszközök (szemüveg, távcsőszemüveg, különböző nagyítók, elektronikus olvasókészülék stb.) és az önálló tanulást segítő speciális szoftverek alkalmazásának megtanítása.
- A gyógypedagógusok feladata továbbá a látásteljesítményhez igazodó, egyénre szabott tanulási stratégia, célszerű rögzítési módszerek kifejlesztése.
- A pedagógusok teendője, hogy segítsék a tanulók egyénre szabott tanulási stratégiájának kialakítását.
- A pedagógusok a családdal és a látássérült tanulóval közösen mérjék fel és keressék meg a továbbtanulás legoptimálisabb és legrealisabb lehetőségeit! A látássérült tanuló továbbtanulásra való felkészülése/felkészítése szintén közös munka és felelősség.
- A tanulók ismerjék meg (szemészeti, fizikai állapotukat figyelembe véve) az általuk eredményesen, sikeresen végezhető munkaterületeket, foglalkozásokat!
- A tanulók korlátozott munkavállalási lehetőségei miatt fokozottan szükséges pozitív attitűdjük kialakítása az értékteremtő munka, a munkalehetőségek keresése iránt.
- A pedagógusok fordítsanak kellő figyelmet a gazdálkodás képességének alapozására! A tanulók váljanak képessé a pénzfajták felismerésére, életkoruknak megfelelően fejlődjön a pénzzel való bánni tudás képessége!

Nemzeti öntudat, hazafias nevelés

- A gyengénlátó, aliglátó tanulók sajátítsák el a nemzeti, kulturális örökségünk megismerésének sajátos, a látássérült embereket segítő módjait is, pl. tapintható tárlatok, akadálymentes weblapok látogatása.
- Az aktív állampolgárrá válás érdekében a tanítványok ismerkedjenek meg a fogyatékos személyek jogairól szóló egyezményekkel, az esélyegyenlőség biztosításáról szóló jogszabályokkal, tartsák számon a látássérült személyek érdekvédelmi szervezeteit!
- A tanulók aktív részvételére építő tanítás során alakuljon ki bennük motiváltság és beállítódás ez irányú önálló ismeretszerzésre!

A fenntarthatóság, környezettudatosság

- A látássérült tanulók számára minél több közvetlen tapasztalatot szükséges biztosítani a természeti valóságról, az anyagtakarákossággal és az újrahasznosítással kapcsolatos teendőkről.

5.1.2. A tanulás és tanítás alapelvei

Aktív tanulás

- A pedagógus feladata és felelőssége, hogy a gyengénlátó, aliglátó tanulók vizuális funkcióit is figyelembe vegye tudásuk kialakításakor.
- Az aktív tanulás támogatásához a gyengénlátó, aliglátó tanulók egyéni látásteljesítményének megfelelő speciális segédeszközök használata szükséges.

Tanulási környezet

A tanulási környezet fizikai feltételei

- A gyengénlátó, aliglátó tanulók számára a megfelelő tanulási környezet fizikai feltételeinek biztosítása alapvető fontosságú. A terem megfelelő pontján elhelyezett speciális tanulópad, a tanuló látási funkcióinak megfelelő megvilágítás, a speciális optikai segédeszközök, a speciális gyengénlátós füzetek, adaptált taneszközök stb., továbbá a megfelelő nagyítóprogrammal rendelkező IT-eszközök mind a tanulók optimális tanulását biztosítják.

A tanulási környezet társas feltételei

- A gyengénlátó, aliglátó tanulók későbbi társadalmi integrációja már az iskolában elkezdődik, így fontos, hogy látássérülésük miatt ne maradjanak ki intézményi és osztályszinten szervezett programokból, továbbá, hogy részt vegyenek a tanulókat érintő döntési folyamatokban.
- A látássérült tanulók teljesítményét a pedagógusnak reális, egyben támogató visszajelzést adva kell méltányolnia úgy, hogy az erősítse a tanulók önbizalmát is.
- Az iskola minden dolgozójának felelőssége, hogy a látássérült tanulók ne legyenek iskolai zaklatás áldozatai, de ők se váljanak zaklatóvá.
- Csak a megfelelő iskolai légkör, a nyílt kommunikáció képes biztosítani, hogy a gyengénlátó, aliglátó tanulók képesek legyenek tanulási problémájuk és személyes nehézségeik jelzésére.

- Az osztálytársak részéről a gyengénlátó, aliglátó tanulók iránti tisztelet és elfogadás sok esetben tanári segítséggel alakul ki. A látássérült tanulóknak is tisztelniük kell az osztálytársak egyéni különbségekből eredő sokféleségét.

A tanulási környezet megteremtésének pedagógiai irányelvei

- A gyengénlátó, aliglátó tanulók is aktívan vegyenek részt párban vagy csoportban végezhető tanulási formákban!
- A pedagógus feladata és felelőssége, hogy úgy tervezze a tanulási feladatokat és feladatcsoportokat, hogy az a látássérült tanulók képességeinek (látásteljesítményeinek) megfelelő legyen.
- A tanuláshoz és az értékeléshez a gyengénlátó, aliglátó tanulók számára szükséges biztosítani a megfelelő speciális tan- és (optikai) segédeszközöket.

5.1.3. Egyénre szabott tanulási utak, a tanulói sokféleség figyelembevétele

- Figyelembe kell venni, hogy a gyengénlátó, aliglátó tanulók látássérülésük, illetve egyéb csatlakozó sérülésük miatt gyorsabban elfáradhatnak, esetleg kevésbé terhelhetők, több és hosszabb pihenést igényelhetnek.

Személyre szabott tanulás és pedagógiai támaszrendszerek

- A személyre szabott, adaptív tanulás feltételeinek megteremtése gyengénlátó, aliglátó tanulók esetén az egyéni látásteljesítményüknek megfelelő speciális eszközök használatával is kiegészül.

Személyre szabott tanulás és differenciált oktatás

- A gyengénlátó, aliglátó tanulók személyre szabott tanulásához szükséges a pedagógus együttműködése a látássérült tanulók gyógypedagógusával.

Általánosan alkalmazott differenciált tanulásszervezési módok

- Látásteljesítményétől függetlenül a gyengénlátó, aliglátó tanulók is képesek részt venni drámapedagógiai, kooperatív technikán alapuló tanulási-tanítási folyamatban, továbbá csoport- és páros munkában.
- Differenciálás esetén a pedagógus felelőssége, hogy a feladatok ne különítsék el az osztálytól a látássérült tanulókat.
- Alapvető fontosságú a tanulók látássérüléséhez illeszkedő, egyéni fejlődéséhez megválasztott módszertani eljárások alkalmazása a különböző pedagógiai szintereken.
- A gyengénlátó, aliglátó tanulók optimális tanulása-tanítása a pedagógus és a(z) utazó) gyógypedagógus, továbbá a család és a környezet együttműködése során valósulhat meg.

5.1.4. Mérés, értékelés és visszajelzés

- A gyengénlátó, aliglátó tanulók esetében az egyéni látásteljesítményből adódó adottságokat (munkatempó, pontosság stb.) nagymértékben figyelembe kell venni.
- A gyengénlátó, aliglátó tanulók fejlődése esetenként csak önmagukhoz viszonyítható.

- Felmérések, értékelések esetén a gyengénlátó, aliglátó tanulók számára egyéni igény szerint a feladatlapok nagyítása szükséges. Így is lehetséges, hogy bizonyos feladatokat (grafikonok, térképek, képek, grafikák stb.) a tanuló látásteljesítménye miatt nem képes megoldani.
- A gyengénlátó, aliglátó tanulók felmérés, vizsga esetén engedményeket vehetnek igénybe (többletidő, adaptált feladatok stb.).
- A látássérülés maga nem ok a tantárgyi felmentésre.

5.1.5. A Nat, a kerettantervek és a helyi tanterv

A helyi tanterv készítésénél a Nat-ban és a választott kerettantervben foglaltak az irányadók. A helyi tantervben az egyes tantárgyak témaköreire, azok tartalmára és követelményeire vonatkozó kerettantervi tartalmak a tanulók egyéni adottságainak figyelembevételével érvényesíthetők. Ha a tanulót állapota akadályozza a tananyag elsajátításában, akkor az Irányelvben megadott módosítások figyelembevételével javasolt a helyi tanterv elkészítése. Minden tanulási terület oktatásában érvényesüljön a látásteljesítményhez igazodó szemléltetés, a látássérülés tényét figyelembe vevő munkakörülmények kialakítása, a látóképesség kihasználására nevelés, valamint speciális tantárgyi módszertani eljárások alkalmazása, a feladatok megvalósításához szükség esetén tágabb időkeret kijelölése, az egyéni adottságok figyelembevétele az értékelés során.

5.2. Kompetenciafejlesztés, kiemelt kompetenciaterek

5.2.0. Alapkompetenciák

- Az alapkompetenciák elsajátításához a gyengénlátó, aliglátó tanulóknak szükségük van egyénre szabott speciális, adaptált taneszközökre és környezetre, továbbá optikai segédeszközökre, speciális módszertani eljárásokra.

5.2.1. A tanulás kompetenciái

- Az egyénileg szükséges optikai segédeszköz ismerete, készségszintű használata az önálló tanulás feltétele.
- A gyengénlátó, aliglátó tanulók a szokásrend kialakítására megteremtik a megfelelő tanulási környezetet: emelhető asztallapú munkaasztal, megfelelő világítás, optikai eszköz biztosítása stb.
- A hatékony tanulás feltétele a személyiség és a látássérülés szempontjából leghatékonyabb tanulási módszerek és stratégiák begyakorlása.
- A pozitív attitűd folyamatosan fennálló motivációt, fejlett teherbíró, alkalmazkodó és kudarcűrő képességet feltételez.

5.2.2. A kommunikációs kompetenciák (anyanyelvi és idegen nyelvi)

- A gyengénlátó, aliglátó tanulók számára a megfelelő látási kontroll hiányának következtében nehezített a kommunikáció, a metakommunikáció által terjedő információk érzékelése, megértése, feldolgozása és alkalmazása. Tanári irányítással válnak képessé a kommunikációban használt paralingvisztikai eszközök használatára (a beszédhang minőségének változtatása, az arckifejezések, gesztusok alkalmazása).

- A tanulók az ismeretszerzés és az írásos kommunikáció során szükség esetén a látássérült személyek számára kifejlesztett speciális szoftvereket használnak.
- A pozitív attitűd kialakítása magában foglalja a nyilvánosság előtti magabiztos megszólalásra való törekvést.
- A gyengénlátó, aliglátó tanulók esélyegyenlőségét növeli a társadalmi beilleszkedésben az idegen nyelv tudása.
- A gyengénlátó, aliglátó tanulók számára is szükséges az idegen nyelvek iránti érdeklődés, az interkulturális kommunikációs lehetőségek használata speciális segédeszközök segítségével.

5.2.3. A digitális kompetenciák

- Az ismeretek kiegészülnek a szabályos, tízujjas gépirás elsajátításával.
- A digitális kompetencia felöleli a speciális képernyőnagyító, olvasó programok használatát, a látássérült embereket érintő weboldalak ismeretét is.
- A tanulók képesek a számukra megfelelő tanulási/munkakörnyezet kialakítására, ahhoz segítség kérésére: megfelelő méretű monitor, másolóállvány, egyedi megvilágítás, speciális program stb.

5.2.4. A matematikai, gondolkodási kompetenciák

- A gyengénlátó, aliglátó tanulók segítséget igényelnek a kvantitatív és kvalitatív adatok összegyűjtésében, rendszerezésében, a modellek használatában.
- Fokozott látásvédelem szükséges egyes empirikus megközelítések (például kísérlet, megfigyelés, modellezés) alapvető eljárásaihoz.

5.2.5. A személyes és társas kapcsolati kompetenciák

- A saját szembetegséggel kapcsolatos ismeretek megszerzése, a higiéniai szabályok betartása, a látáskímélő életmód kialakítása.
- Fokozott figyelem a konstruktív kommunikáció képességének kialakítására, mások bizalmának elnyerésére, eredményes stressz-, frusztráció- és konfliktuskezelésre.
- A látássérült személyek jogainak, pozitív diszkriminációs lehetőségeinek ismerete.
- A gyengénlátó, aliglátó, vak tanulók ismeretekre tesznek szert a látássérülésükkel kapcsolatos jogaikról, a látássérült személyek érdekvédelmi szervezeteiről.

5.2.6. A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái

- A gyengénlátó, aliglátó tanuló látóképességétől függ képi gondolkodása, ábrázolási, önkifejezési készsége.
- A tanuló élményeinek, érzéseinek színvonalas kifejezése erős kontrasztos hatást biztosító képzőművészeti technikák elsajátításával, a megfelelő rajzeszközök használatával, aliglátás esetén pedig agyag mintázásával, plasztikával biztosítható.
- Tudatosuljon a tanulóban, hogy társas kapcsolatainak alakításában jelentősége van a saját külső megjelenés esztétikumának is.

5.2.7. Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák

- A gyengénlátó, aliglátó tanulóknak, fiataloknak ismerniük kell azokat a látássérülésből adódó nehézségeket, melyek a munkavállalást befolyásolják.
- A sikeres munkavállaláshoz szükséges, hogy a gyengénlátó, aliglátó tanulók reálisan ismerjék saját erősségeiket és fejlesztendő területeiket. Tudatosuljanak a munkavégzéssel kapcsolatos jogok és etikai alapelvek!

5.3. A tanulási területek és a tanulási területekhez kapcsolódó tantárgyak kimeneti tanulási céljai

5.3.1. Magyar nyelv és irodalom

Magyar nyelv és irodalom

- A gyengénlátásból, aliglátásból fakadó sajátos nehézségek miatt az olvasás-írás tananyagának elsajátításához az 1. és a 2. évfolyamon – a rehabilitációs célú tanórák keretének terhére – magasabb óraszám biztosítása javasolt.
- Az ismeretanyag elsajátításához indokolt lehet a rövidebb terjedelmű olvasmányok (kötelező olvasmányok) választása, de a hosszabb művek esetében a hangos/digitális könyvek olvasása is megvalósítható. Az olvasási tempót, a hangsúlyos olvasást érintő követelmények meghatározásakor szükséges a látásteljesítmény figyelembevétele.
- Az írás tanításánál törekedni kell az áttekinthető, rendezett, olvasható írásképre, amelyet a tanuló saját adottságainak megfelelő betűméretben és taneszközökkel teljesít.
- Többletidő biztosítása szükséges a helyesírási szótárak, lexikonok, a könyvtárak használatának megtanítására, az egyéni szükséglet szerint alkalmazott olvasókészülék, nagyító használatának begyakorlására.
- Kiemelt feladat a gyengénlátó, aliglátó tanulók segítése a metakommunikáció értelmezésében, önálló alkalmazásában.
- A könyvtárhasználat az iskolai könyvtár használatán túl segíti a tanulókat, hogy megtanuljanak ismeretlen könyvtárban segítséget kérni és ezúton tájékozódni. Lehetőség szerint ismerjék meg az elektronikus könyvtárat és igénybevételét, a látássérült személyeket érintő információkat közlő weboldalakot.
- Kívánatos a dramatizálás során a játékbátorság növelése, a közönség előtti megszólalás lehetőségének biztosítása.

5.3.2. Matematika

- Speciális szemléltetés és segédeszközök biztosítása mellett a gyengénlátó, aliglátó tanuló is ismeri és használja a matematikai jeleket, képleteket, modelleket, geometriai ábrákat, grafikonokat.
- A gyengénlátó, aliglátó tanulók matematikaoktatásának is kiemelt területe a biztos számolási készség kialakítása, hangsúlyt fektetve a fejszámolási készség fejlesztésére, az ismerethordozók (feladatgyűjtemények, táblázatok, számológépek) használatára.
- A tanítás során használt eszközök, módszerek és követelmények meghatározásakor kiemelten figyelembe kell venni az alábbiakat:

- a szemléltetéshez és a tanulói munkához gyakran speciális (adaptált) eszközöket kell használni (speciális vonalzó, körző stb.);
 - a követő, alkotó képzelet fejlesztéséhez használt diagramok, grafikonok, ábrák legyenek könnyen áttekinthetők, kontrasztos színűek;
 - alacsony látásteljesítmény esetén a diagramok, grafikonok alkalmazása nehézségbe ütközhet, így szükséges a vizuális észlelés lehetőség szerinti kiegészítése haptikus (tapintásos) megismeréssel;
 - a geometria tanítása során a vizuális észlelés lehetőség szerinti kiegészítése haptikus megismeréssel;
 - a mérés, szerkesztés jelentősen függ a látássérülés mértékétől, ezért a pontosság szempontjából szükséges engedményeket tenni.
- Az értékelés során engedmények tehetők a mérés pontossága, grafikonkészítés, térbeli építések, írásbeli munkák esztétikuma terén.
 - Látássérülése miatt a tanuló felmentése indokolatlan.

5.3.3. Történelem és állampolgári ismeretek

Történelem

- A térben, időben történő tájékozódáshoz szükséges az adaptált történelmi térképek használata, a térképjelek ismerete.
- Az interneten történő információgyűjtés során szükség esetén optikai segédeszköz, speciális képernyőnagyító, olvasó szoftver alkalmazása szükséges.

Állampolgári ismeretek

- A gyengénlátó, aliglátó tanulók ismerjék meg a látássérült személyekre vonatkozó jogi szabályozást!
- A gyengénlátó, aliglátó tanulók ismerjék a látássérült személyek érdekvédelmi szervezeteit!

5.3.4. Erkölc és etika

- Az erkölcsstan keretében szerzett speciális ismeretek segítsék hozzá a gyengénlátó, aliglátó tanulókat sérülésük feldolgozásához is, valamint tanulják meg, hogyan élhetnek etikusan a pozitív diszkrimináció lehetőségeivel!

5.3.5. Természettudomány és földrajz

Környezetismeret; Természettudomány

- A tanulók vizuális megfigyelőképességének fejlesztésével, széles tapasztalati bázis biztosításával (hallás, szaglás, tapintás kiegészítő szerepe) érhető el a tervszerű megfigyelés elsajátítása.

- Az IKT lehetőségeinek kihasználása, pl. kísérletek követése lassítási-nagyítási, gyors megismétlési lehetőséget biztosító videókkal.
- A teljes látást igénylő jelenségek megismertetése csak az ismeret szintjén szükséges (egyres fizikai, kémiai, biológiai jelenségek, pl. fénytán).
- A tananyagba szükséges beépíteni a gyengénlátással kapcsolatos fizikai és biológiai ismereteket, valamint lehetőséget kell adni a tanári és a tanulói kísérletekben való aktív részvételre.
- A tanulók számára minél több közvetlen tapasztalatot szükséges biztosítani a természeti, társadalmi valóságról.
- A természeti és a technikai környezet kölcsönhatásainak megfigyeltetése modellezés révén is lehetséges.
- A vizuális megfigyelés, képzelet, emlékezet fejlesztése előkészíti az adaptált ábrák, diagramok, grafikonok értelmezését, a térképek használatát.
- Fokozott látásvédelem a kísérletek során. A fizikai és kémiai tantárgy esetén gyakran szükséges a kísérletek adaptálása, gyengénlátó, aliglátó tanulók által követhetővé tétele (láthatóvá tétel, védőszemüvegek használata), önálló vizsgálódások, megfigyelések egyéni segítése.
- A követelmények tekintetében – a balesetek elkerülése érdekében – a tanulói kísérleteknél egyéni elbírálásra van szükség.
- A követelményeknek ismeretanyag szempontjából teljes körűen, de a gyengénlátó, aliglátó tanulók által használt eszközzel kell eleget tenni.
- A tartalom feldolgozása során biztosítani kell a gyengénlátó, aliglátó tanulók számára használható térképeket (lényegkiemelő, kontrasztos, esetenként tapintható jelzések stb.).
- Színvak tanulók számára speciális jelzések alkalmazása szükséges a térképeken.
- Filmek, fotók bemutatásához besötétíthető terem szükséges.
- Aliglátó tanulók számára engedmény adható a térképről történő helymeghatározás leolvasásában, a távolságmérés pontosságában.

5.3.6. Idegen nyelv

- Az idegen nyelvek tanulása a gyengénlátó és az aliglátó tanulók számára a látó társadalomba való beilleszkedést és az esélyegyenlőséget is célozza.
- A beilleszkedés és az esélyegyenlőség érdekében kiemelten fontos a mindennapokban előforduló nehezített élethelyzetek gyors megoldását lehetővé tevő (információkérés, tájékozódás, segítségkérés, fejlett kommunikációs készség kialakítása az idegen nyelv használatában) tartalmak beépítése a helyi tantervbe.
- A tanulás-tanítás folyamatát a hallás utáni tanulás hangsúlya jellemzi, ezért a hallási figyelem és az emlékezet fejlesztése szükséges.
- A kevesebb látási információ miatt kiemelt figyelmet kell fordítani az idegen nyelv helyesírásának minél tökéletesebb elsajátítására.

- Az információs és kommunikációs technikák alkalmazási képességének fejlesztése, az elektronikus szótár használatának megtanítása javasolt.

5.3.7. Művészetek

A gyengénlátó, aliglátó tanulók az élet minden területén több nehézséggel küzdenek, mint ép társaik, ezért a készségek fejlesztése mellett kiemelten fontos a művészetek személyiségformáló hatása.

Vizuális kultúra

- A vizuális kultúrán belül a síkbeli ábrázolás mellett – elsősorban az aliglátó tanulók esetében – a hangsúly a térbeli plasztikus megjelenítésre (mintázás, makett, agyagozás stb.) helyeződik.
- Fokozottan szükséges az erős kontrasztos hatást elérő, jó minőségű eszközök biztosítása a látássérült gyermek számára a megfelelő vizuális élmény megszerzéséhez.
- A szerkesztési feladatoknál a pontosság terén engedelményeket kell tenni.
- A színvak, színtévesztő tanulók rajzeszközeit színmegjelöléssel kell ellátni.
- A szerkesztési feladatoknál a pontosság a látásteljesítmény függvényében követelhető meg.

Ének-zene

- Az ének-zene ismeretanyagában a hallásos tanulás kerül előtérbe. A zenei jelrendszer megismeréséhez egyéni segítségnyújtás, gyakran nagyított kotta szükséges. Aliglátó tanulók értékelésekor a kottaolvasásban a vizuális tájékozódás nehezített volta miatt engedelményeket kell tenni.

5.3.8. Technológia

Digitális kultúra

- A szabályos gépírás tanítása a gyengénlátó, aliglátó tanulók esetében kiemelten fontos annak érdekében, hogy a mindennapi életben adódó írásbeli feladataikat (dolgozat, önéletrajz stb.) esztétikus külalakkal készíthessék el.
- Az aliglátó tanulók számára a képernyő adaptálása vagy speciális képernyőnagyító, olvasó programok alkalmazása szükséges.

Technika és tervezés

- A tanulási terület tartalmába mindazon ismeretek beépülnek, melyek a gyengénlátó tanulók mindennapi életvezetéséhez, mind teljesebb önálló életviteléhez szükségesek, illetve alakítják későbbi pályaválasztásukat.
- A gyengénlátó, aliglátó tanulók pályaeorientációja szempontjából fontos, hogy hatékony fejlesztést kapjanak a technikai jellegű munkafolyamatok tervezéséhez, kivitelezéséhez, munkakultúrájuk megalapozásához.

- Időtöbblet biztosítására van szükség a különböző anyagok többoldalú érzéketli megismerésére, az adaptált eszközökkel történő mérésre az egyéni igényeknek megfelelően.
- Kiemelt figyelmet kell fordítani a balesetmentes szerszámhasználatra, a látássérült emberek életvitelét segítő speciális eszközök használatára (beszélő mérleg, adaptált tűbefűző, mérőszalag stb.).
- Bizonyos munkatevékenységeknél tekintettel kell lenni a szintévesztő, színvak tanulók különleges igényeire.
- Szükséges a speciális közlekedési ismeretek, a mindennapi tevékenységek elsajátítása.
- Az értékelés során kapjon hangsúlyt a tanuló önmagához mért fejlődése, figyelmet az esetleg csatlakozó egyéb sérülés!

5.3.9. Testnevelés és egészségfejlesztés

Testnevelés

A gyengénlátó, aliglátó tanulók az állapotuknak megfelelő speciális mozgásnevelésben vesznek részt. A tantárgy a látássérült tanulók térbeli tájékozódásának, mozgásuk harmóniájának kialakításában kiemelt szerepet kap. A testnevelés hozzájárul a látássérült tanulók mozgásbiztonságának növeléséhez, a látás-mozgás koordinációjának fejlődéséhez.

- A rendszeres fizikai aktivitás kiemelt cél. A helyi tanterv a testnevelésnek a Nat-ban és a választott kerettantervben meghatározott fejlesztési feladatai közül tartalmazza a nem ellenjavalltakat, valamint a diagnózis ismeretében ajánlott speciális tartalmakat, beépítve a gyógytestnevelési eljárásokat.
- A speciális tartalmak kialakításánál figyelemmel kell lenni:
 - a mozgásbiztonság kialakítására, a mozgás-látás koordinációjának fejlesztésére, a tájékozódó képesség fejlesztésére,
 - a helyes testtartást segítő gyakorlatokra és a meglévő mozgásszervi betegségek korrekciós gyakorlataira.
- A követelmények meghatározása mindig a gyermek egyéni állapotától függ, a látásteljesítmény, a szembetegség kihatásai és a társuló mozgásszervi betegség figyelemvételével.
- Amennyiben lehetőség van rá, meg kell ismertetni a gyengénlátó, aliglátó tanulókat a látássérült személyek sportolási lehetőségeivel, és biztosítani kell az abban való részvételt (pl. atlétika, csörgőlabda, úszás).

5.4. Egészségügyi és pedagógiai célú habilitációs, rehabilitációs tanórai foglalkozás

A pedagógiai és egészségügyi célú habilitáció, rehabilitáció céljai és feladatai a kötelező oktatás teljes vertikumában azonos súllyal jelentkezik, azaz a nevelés-oktatás teljes folyamatába be kell épülniük. Mindamellet az egyéni igények szerint külön habilitációs, rehabilitációs foglalkozások szervezése is szükséges, melyek a döntően individuális jelleg miatt egyéni vagy kiscsoportos foglalkoztatási formában valósíthatók meg. Az aliglátó, gyengénlátó tanulók habilitációs, rehabilitációs célú fejlesztő foglalkozásai általában a következő területeket érintik:

- látásnevelés (a látási funkciók fejlesztése, optikai és elektronikus segédeszközök használata);
- speciális IKT-ismeretek (pl. gépírás, nagyító, beszélő szoftverek, laptophasználat);
- mozgáskorrekció (finommozgás, nagymozgás);
- az olvasási készség fejlesztése;
- tájékozódásra és közlekedésre nevelés (tájékozódás vizuális támpontok alapján, tájékozódás hosszú fehér bottal, közlekedési önállóság);
- tapintó írás-olvasás aliglátó vagy progrediáló (romló diagnózisú) szembetegség esetében (Braille-írás, -olvasás);
- személyiségkorrekció;
- diszlexia, diszgráfia, diszkalkulia reedukáció;
- logopédiai ellátás;
- gyógytestnevelés;
- mindennapos tevékenységek (önkiszolgálás, egészségmegőrzés, speciális munka- és háztartási eszközök használata);
- a tehetséges tanulók számára a tehetségük kibontakozásához szükséges feltételek, eszközök, módszerek biztosítása.

6. A halmozottan sérült látássérült tanulók nevelése-oktatása és fejlesztése

A halmozottan sérült, vak, aliglátó, gyengénlátó tanulók nevelését-oktatását és optimális fejlesztését általában a gyógypedagógiai intézményeken belül működő speciális tagozatok biztosítják. A helyi tanterv kidolgozásánál a társuló fogyatékosokra vonatkozó irányelveket együttesen kell alkalmazni. A halmozottan sérült látássérült tanulóknál egyéni fejlesztési tervet is szükséges készíteni. Az integrált nevelés-oktatásban részt vevő halmozottan sérült látássérült tanulók oktatásához a súlyos és halmozottan fogyatékos gyermek, tanulók irányelve, továbbá a látássérült tanulóokra specializálódott egységes gyógypedagógiai módszertani intézmények nyújtanak szakmai segítséget.

A látássérült tanulók esetében komplex kommunikációs igényűek azok, akik a gesztusok, beszéd és/vagy az írásos kommunikáció átmeneti vagy végleges zavara miatt nem képesek kielégíteni valamennyi kommunikációs igényüket. Ezeknél a tanulóknál a kommunikációs nehézségeik az augmentatív és alternatív kommunikációs (AAK) eszközök és módok segítségével enyhíthetők. Az AAK alternatív kifejezés arra utal, hogy a hangzó beszéddel nem kommunikáló és/vagy kommunikációjában súlyosan akadályozott személy számára a hagyományos kifejezési módok (beszéd, írás) helyett más megoldásokat kell keresni, ami az egyszerű reflexektől a nyelvi szintű alkalmazásig terjedhet. Az augmentatív kommunikáció az érthető beszéd hiánya következtében súlyosan károsodott kommunikációs funkció átmeneti vagy tartós pótlására szolgáló kommunikációs rendszerek csoportja. Lényege, hogy a beszéd helyett a sajátos nevelési igényű tanuló nonverbális úton fejezi ki magát, felhasználva mindazon lehetőségeket, amelyeket a hangjelzések, gesztusok, manuális rendszerek és/vagy a betűket, rajzokat, jelképeket, fotókat, tárgyakat stb. tartalmazó kommunikációs eszközök, valamint hangadó gépek (kommunikátorok) biztosítanak. Minden augmentatív kommunikációs rendszer több, egyénre szabott, térben és időben eltérő használhatóságú kommunikációs eszközből áll, amelyek tartalmazzák a kommunikációs hatékonyságot növelő valamennyi üzenethordozót,

segédeszközt, stratégiát és technikát. Az augmentatív kommunikáció hatékony használata megteremti a társadalmi integráció, az önkifejezés, az intellektuális, érzelmi és szociális fejlődés lehetőségeit.

AZ EGYÉB PSZICHÉS FEJLŐDÉSI ZAVARRAL KÜZDŐ TANULÓK ISKOLAI NEVELÉSÉNEK-OKTATÁSÁNAK IRÁNYELVEI

1. Az egyéb pszichés fejlődési zavar alapján sajátos nevelési igényű tanuló

Az egyéb pszichés fejlődési zavar a Köznevelési törvény által használt gyűjtőfogalom, a sajátos nevelési igényre (SNI) való jogosultság egyik kategóriája. Ebbe a kategóriába tartoznak a súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral küzdő tanulók, akik az iskolai teljesítmények és a viselkedésszabályozás területén a kognitív, emocionális-szociális képességek eltérő fejlődése, a kialakult képességzavarok halmozott előfordulása miatt egyéni sajátosságaik figyelembevételével fokozott pedagógiai, pszichológiai megsegítést, gyógypedagógiai segítséget igényelnek.

Az egyéb pszichés fejlődési zavart a pedagógiai szakszolgálat minősíti szakértői bizottsági tevékenysége során, a sajátos nevelési igény megállapítása céljából, a diagnosztikus protokollra épülő komplex állapotfelmérés alapján.

A kategória többféle diagnózist tartalmaz, részben idegrendszeri fejlődési zavarokat, részben a magatartásszabályozás más zavarait. Az idegrendszeri fejlődési zavarok nagy csoportjából ebbe a kategóriába tartozik a specifikus tanulási zavar és a figyelemhiányos/hiperaktivitás zavar (ADHD). Ezeknek az állapotoknak közös vonása, hogy a háttérükben mindig eltérő idegrendszeri fejlődés áll, ami számos esetben genetikai okokra visszavezethető vagy pre-, illetve perinatálisan (magzati korban vagy a születés körüli időszakban) szerzett, nem a környezet vagy a nevelés hatására alakulnak ki, és a zavar a korai életkortól kezdve jelen van. Ezzel szemben a magatartásszabályozási zavarok általában nem az eredendően eltérő idegrendszeri fejlődés talaján alakulnak ki, hanem az idegrendszer biológiai sérülékenysége és a rossz környezeti feltételek, elégtelen bánásmód, tartósan extrém magas stressz együttes következményeként jönnek létre.

Kívánatos lenne az egyéb pszichés fejlődési zavar kifejezés helyett erre a meglehetősen heterogén tanulói csoportra a Nemzeti köznevelési törvényben zárójelben szereplő **tanulási, figyelem- és magatartásszabályozási zavar** megnevezést mint SNI főcsoport-elnevezést használni. Ezt elméleti és gyakorlati szempontok, valamint a nemzetközi terminológiahasználata is indokolja.

- A (specifikus) **tanulási zavar** egy olyan multifaktoriális meghatározottságú ún. idegrendszeri fejlődési zavar (pl. diszlexia, diszgráfia, diszkalkulia, vagy ezek halmozódása), mely az átlagos vagy akár átlag feletti értelmi képességek és a szükségletekhez illeszkedő, megfelelő oktatási feltételek ellenére okoz komoly nehézségeket a tanulásban, a sikeres iskolai előmenetelben. Az egyes tanulási zavarok tünetei gyakran egyszerre is jelen lehetnek, ezáltal több iskolai készséget is érinthetnek, pl. az olvasás elsajátításának zavara és az aritmetikai műveletvégzés zavara. A specifikus tanulási zavar iskolai alulteljesítést eredményez, de nem minden iskolai alulteljesítés mögött áll specifikus tanulási zavar. Bár a (specifikus) tanulási zavarral küzdő gyerekek adott területeken gyenge teljesítményt produkálnak, nehézségeik ellenére bizonyos tanulási területeken akár kiemelkedő teljesítményre lehetnek képesek, bizonyos területeken tehetségesek. Ez a paradox tanulási helyzet számtalan feszültséget, meg nem értést indukál mind az érintett tanulóban, mind a szülőben, pedagógusban.
- Az **olvasási zavar** (diszlexia) neurobiológiai eredetű specifikus tanulási zavar, az olvasás, írás elsajátításának nehézségét jelenti, gyenge szófelismerés, pontatlan és lassú olvasás jellemzi, mely legtöbbször helyesírási zavarokkal együtt jelentkezik.

- A **helyesírási zavar** (diszortográfia) önmagában előfordul ugyan, de ritkán.
- Az **íraskivitelezés** (íraskép) **zavara** (diszgráfia) gyakran olvasási zavar nélkül jelenik meg. Másodlagos következményként szövegértési nehézségek jelentkezhetnek, valamint a kevesebb olvasási tapasztalat hátráltathatja a szókincs és a háttértudás fejlődését.
- A **számolási zavar** (diszkalkulia) esetén az intellektuális teljesítményhez, életkorhoz (osztályfokhoz) viszonyítva jelentős elmaradás mutatkozik a számköri ismeretek, számérzék, szám- és műveleti fogalmak kialakulásában, az alapvető műveletek végzésében és a bázisfunkciók (téri-vizuális rendszer, központi végrehajtó rendszer, munkamemória, beszéd és nyelv, gondolkodási funkciók) működésében. Következésképpen nehezebb lehet a magasabb szintű matematikai fogalmak elsajátítása, a matematikai ismeretszerzés és -alkalmazás folyamata, a mindennapi élethelyzetek problémamegoldása.

Mindezen tünetek markánsan és perzisztensen/tartósan fennállva jelentkeznek, nem tekinthetők csupán fejlődési késésnek. A (specifikus) tanulási zavarok hátterében a nyelvi rendszer eltérő fejlődése, a munkaemlékezet gyengesége, valamint az információfeldolgozás sajátos szerveződése áll. Mindezek mellett gyakran mutatkoznak a mozgásszervezés, kézügyesség, bizonytalan kézpreferencia, téri tájékozódás, vizuális észlelés, szenzoros integráció, végrehajtó működés nehézségei.

- A hétköznapi nyelvhasználatban is egyre gyakrabban felbukkanó **ADHD** kifejezés egy angol mozaikszó (Attention Deficit Hyperactivity Disorder, magyarul **figyelemhiányos/hiperaktivitás zavar**), mely
 - **figyelemhiánnyal** és/vagy
 - **túlmozgással** (hiperaktivitás) és **impulzivitással** jellemezhető.

A két altípus önállóan vagy kombinált formában is előfordulhat.

Az ADHD átlag alatti, átlagos és átlag feletti intellektuális teljesítmény mellett egyaránt jelen lehet. A szakirodalom szerint az iskoláskorú gyermekek kb. 5%-át érintő, a tanulási teljesítményt és a viselkedésszervezést jelentős mértékben befolyásoló, támogatás hiányában rontó, idegrendszeri fejlődési zavar, mely jelentős mértékben aluldiagnosztizált, számos esetben a diagnózis és a sajátos nevelési igény megállapítása nélkül van jelen a köznevelés színterein. A mindennapi oktatási, nevelési helyzetekben ennek következménye a szétszórtság, feledékenység, a figyelem könnyű elterelhetősége, huzamosabb ideig történő fenntartásának nehezítettsége, az egymást követő utasítások megjegyzésének nehézsége, a feladatok megfelelő sorrendjének kialakítási problémái és a véghezvitel nehézsége, saját holmik gyakori elhagyása, mások félbeszakítása, mérlegelés nélküli beszéd és cselekvés, ami gyakran inadekvátnak vagy erőszakosnak is tűnhet. Nehéz az érintett tanulók számára az önszabályozás és önirányítás, a mindennapi élethez szükséges tevékenységek szervezése, a célorientált cselekvés tervezése, kivitelezése, az érzelmek szabályozása. Mindezek gyakran alulteljesítést eredményeznek az iskolai haladásban is.

Az ADHD számos erősséggel is együtt jár. Az érintett tanulók kreatívak, kíváncsiak, lelkesek és kockázatvállalók, sikerorientáltak, szokatlan és eredeti ötleteikkel, javaslataikkal értékes tagjai a tanulóközösségnek. Számukra érdekes témákban elmélyült érdeklődést mutatnak és kimagasló teljesítményre is képesek lehetnek. Megfelelő támogatás mellett hihetetlen energiáikkal rengeteg feladatot ellátnak, pozitív értelemben motorjai lehetnek a tanulási folyamatnak.

Az ADHD háttérében a végrehajtó funkciók gyenge és/vagy eltérő szerveződése áll, amely a munkamemória (rövid távú emlékezetben megtartott elemek és az ezekkel való mentális műveletvégzés), a viselkedésgátlás (gátlás kontroll), a kognitív flexibilitás (rugalmas váltás) és a figyelem működését befolyásolja.

A viselkedésszabályozás problémái ADHD-ban az érzelmi kontroll gyengeségében, az önmaguk vagy mások felé irányuló agresszióban, szorongásban, az én-szabályozás gyengeségében, az alkalmazkodóképesség, a célirányos viselkedés, az önszervezés, valamint a metakogníció (saját tudásról való tudás, kognitív önreflexió) eltérő fejlődésében mutatkoznak meg. Minthogy a magatartás-jellemzőkben hasonlóság figyelhető meg a magatartásszabályozási zavarral, fontos hangsúlyozni, hogy ezeknek háttérében elsődlegesen idegrendszer-működési zavar, az ún. végrehajtó funkciók zavara, és nem kizárólag környezeti ártalom húzódik meg.

- A **magatartásszabályozási zavar** is az egyéb pszichés fejlődési zavar kategóriában nevesülő SNI állapot. Összefoglaló név, mely alatt
 - **impulzuskontroll-zavart** (személyre és/vagy tárgyakra, tulajdonra irányuló agresszív, destruktív szóbeli és viselkedéses kitörések) és
 - **diszruptív** (irritált, vitatkozó, bomlasztó),
 - **diszszociális** (normasértő, agresszív, megbotrántoztató) **viselkedészavarokat** értünk.

A magatartásszabályozás zavarával együtt járó problémák súlyosan és tartósan megnehezítik a tanulási helyzetekben való aktív és produktív részvételt, ezáltal jelentős tanulási hátránnyal járnak. A zavarok természetéhez tartozik, hogy kihatással vannak a társas viselkedésre, az interperszonális kapcsolatokra, kommunikációra, a normakövetésre és a szabályok betartására, így ezek a problémák az oktatási, nevelési helyzetekben is jelen vannak. Szakszerű állapotfelmérés és intervenció szükséges ahhoz, hogy az érintett tanuló és tanulóközösség hatékony tanulása megvalósulhasson. Az ADHD és a magatartásszabályozási zavarok diagnosztizálása pszichiáter szakorvosi kompetencia, a beavatkozás tervezésénél a család, pszichiáter szakorvos, (klinikai) szakpszichológus, gyógypedagógus és pedagógus együttműködése szükséges.

Az egyéb pszichés fejlődési zavar kategóriába tartozó állapotok gyakran együttesen is előfordulnak, illetve más idegrendszeri fejlődési zavarokkal is együtt járhatnak (komorbiditás). A tanulási zavar gyakran együtt jár figyelemhiányos/hiperaktivitás zavarral (ADHD), nyelvfejlődési zavarral vagy fejlődési mozgáskoordinációs zavarral. Megfelelő intervenció hiányában a hosszú távon fennálló tanulási kudarcok következtében különböző másodlagos pszichés eltérések (szorongásos, kényszeres zavarok, érzelem- és magatartásszabályozási problémák) alakulhatnak ki. A fenti zavarok együttesen súlyos és tartós tanulási problémákhoz vezethetnek.

Az egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő tanulók gyakran élnek át kudarchelyzetet, sikertelenséget, elutasítást, amelynek következtében az iskolai teljesítményelvárások iránti közömbösség vagy ellenállás, önértékelési zavarok, különböző jellegű és mértékű társas interakciós és alkalmazkodási problémák alakulhatnak ki. Ezek a sajátosságok az életkor előrehaladtával a társadalmi beilleszkedés szempontjából fokozott veszélyeztetettséget idézhetnek elő. Az idegrendszer csökkent terhelhetőségének jelei az egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő tanulók esetében abban is megmutatkoznak, hogy a tanulók általában fáradékonyabbak, a változásokra érzékenyebbek, nehezebben tűrhetnek zajokat, szenzorosan könnyen túlterhelődnek, nehezen viselik el a várakozás, kivárás okozta feszültséget, aktivitációs szintjük erősebben ingadozik, nyugtalanabbak, gyakrabban van szükségük pihenésre, szünetre, esetleg egyedüllétre,

támasznyújtásra, fokozottabban igénylik a tevékenységet meghatározó állandó kereteket, érthető és követhető szabályokat, valamint a pozitív visszajelzést, a sikeres teljesítmények megerősítését, a dicséretet.

2. Az egyéb pszichés fejlődési zavar alapján sajátos nevelési igényű tanulók nevelés-oktatásának alapelvei

Az egyéb pszichés fejlődési zavar kategóriába tartozó tanuló iskolai alulteljesítés esetén folyamatos gyógypedagógiai megsegítést igényel, ami komplex fejlesztést szolgáló foglalkozások formájában, a többségi pedagógus bevonásával, az egyéni képességekhez igazodó tevékenységrendszer keretében végezhető. Az iskolai oktatás, a pedagógiai, gyógypedagógiai ellátás, valamint az egészségügyi rehabilitáció és rehabilitáció a tanulási- vagy figyelem- és magatartásszabályozási zavar jellegétől, súlyosságától, a társuló zavarok meglététől, a háttérben lévő sajátos képességmintázat fejlődési lehetőségeitől, mértékétől, dinamikájától függ. Fejlesztésük az egyéni szükségletek figyelembevételével a szülővel és a tanulóval, valamint a pedagógusokkal történő megbeszélést követően történhet. Kiegészítő szolgáltatás (pl. pszichológiai gondozás, családterápia, tehetségazonosítás) igényelhető a pedagógiai szakszolgálatban, a segítő szakemberek és az intézmény együttműködésével. Beilleszkedésük segítségét intézményi pszichológus is támogathatja.

Az egyéb pszichés fejlődési zavar kategóriába tartozó tanuló oktatása integráltan, a kiemelt figyelmet igénylő (különleges bánásmódot igénylő, sajátos nevelési igényű) tanulók személyi és tárgyi feltételeivel is rendelkező többségi általános iskolában vagy intenzív terápiás és oktatási céllal szervezett időszakos különnevelés keretében (pl. beszédfigyelmetekkel társulva logopédiai osztályban, tagozaton vagy gyógypedagógiai intézményben) történhet.

A fejlesztés hatékonyságához szükséges, hogy egyéni fejlesztési terv alapján egyrészt komplex fejlesztést szolgáló foglalkozások keretében, másrészt a tanórákon az egyéni képességekhez igazodó tevékenységrendszer keretében történjen.

A tanulás-tanítás folyamatában kiemelt figyelmet követel, valamint a tanulás-szervezési módok, a tanulási és értékelési eljárások megválasztása terén sajátos feladatot jelent a tanulási zavarral küzdő, ugyanakkor bármely területen tehetségesnek bizonyuló tanulók felismerése, tehetségük gondozása, ami a pályaorientáció folyamatára is hatással van.

A tanulók fejlesztésében törekedni kell

- a tudatos, tervszerű, egyénre szabott fejlesztési terv kialakítására;
- a komplex megközelítésre és módszerválasztásra;
- a fejlődési dinamika nyomon követésére.

A tanulás-tanítás folyamatában kiemelt jelentőségű

- a tananyag adaptálása;
- tanulásmódszertani elemek beemelése;
- változatos tanulás-szervezési módok, differenciált oktatásszervezés, projektmunka biztosítása;
- a tanuló szükségleteihez illesztett tanulási stratégiák megválasztása, a személyre szabott, tanulóközpontú tanulás;
- az értékelési eljárások megválasztása, a fejlesztő értékelés szükségessége;

- a társas beilleszkedés, a szociális kompetenciák fejlődésének kiemelt támogatása az egyéb pszichés fejlődési zavar kategóriába tartozó mindegyik tanulónál, ami lényeges elvi kiindulópontja a gyakorlati munkának;
- az egyéni tanulási utak megismerésének szükségessége, az adekvát pedagógiai támogatás tervezése céljából;
- a kronológiai életkorból adódó sajátosságok kiemelt figyelembevétele;
- az olvasást, írást, számolást megalapozó bázisfunkciók, különösen a nyelvi képességek fejlesztése;
- a környezet illesztése a gyermek szükségleteihez;
- érthető és követhető idői és téri struktúra kialakítása;
- átlátható és érthető szabályok kialakítása.

További fontos tényező a tanulók támogatásában a szülők bevonódásának elősegítése, a partnerségi viszony kialakítása és a pedagógusok (tanórán a pedagógiai asszisztens), a (külső, belső) segítő szakemberek munkájának összehangolása, együttműködése.

3. Kiemelt feladatok a nevelés-oktatás során

Az iskolai nevelés-oktatás során kiemelt feladat a tantervi előírásoknak megfelelő sikeres továbbhaladás biztosítása, vagyis a tananyag-feldolgozásnál a pedagógusnak figyelembe kell vennie a tantárgyi tartalmaknak a tanulói sajátosságokhoz való illesztését, az esetleges adaptálás lehetőségeit, tekintetbe véve azon tananyagrészeket, amelyek egyéni vagy kiscsoportos korrepetálással, fokozatos felzárkóztatással, kompetenciafejlesztéssel és az így irányított otthoni gyakorlással az osztályfoknak megfelelő ismeretszerzés és -alkalmazás a tanulónál eredményesnek bizonyul.

A pozitív énkép és önértékelés kialakítása érdekében a tanulóval szemben támasztott elvárások egyértelműek és már a tanulási folyamat elején ismertek legyenek! Ehhez az elváráshoz kell igazodniuk azoknak az alkalmazott mérési és felmérési stratégiáknak, amelyek a várt és a mért mutatók összhangja esetén a sikeres pedagógiai munka eszközei.

Az alapelvek megvalósítása érdekében feladat:

- az optimális és támogató tanulási környezet kialakítása az előzetesen felmért szükségletek alapján;
- előzetes tudás felmérése;
- érdeklődés, motivációs bázis felmérése;
- énhatékonyság erősítése az osztálytermi és egyéni munkán keresztül is;
- módszertani sokrétűség megvalósítása;
- differenciálás megvalósítása:
 - a feladatok megoldásához hosszabb időszavakat, tágabb kereteket kell megjelölni ott, ahol erre szükség van;
 - a feladatok tartalmát, a nevelési-oktatási célt szem előtt tartva, a tanuló egyéni szükségleteihez, képességstruktúrájához és teherbírásához szükséges igazítani;

- az iskolák segítő megkülönböztetéssel, egyénileg is támogassák a tanulókat, elsősorban az önmagukhoz mért fejlődésüket értékelve;
- ehhez szükséges a személyre szabott értékelés, fejlesztő értékelés;
- a különbözőségeket az iskola az emberi viselkedés komplex környezeti hatások szerint alakuló sokféleségére utaló jellegzetességnek, az agyi érés, fejlődés változatos megnyilvánulásának (neurodiverzitás) tekintse;
- a gyógypedagógus, valamint az adott iskolában különböző tantárgyakat tanító pedagógusok tudásmegosztásra épülő, szakmailag egymást támogató tevékenysége.

E szemlélet gyakorlatban történő alkalmazásához olyan fejlesztési célokat kell kijelölni, amelyek a tanulási környezetet is illesztik a tanuló egyedi jellemzőihez, és az ehhez igazodó, a képességtartományok mindkét határán – tehetség és fejlődési késés, fejlődési zavar, esetleg ezek együttes megléte – kihívást jelentő feladatok megtervezését támogatják.

További feladat a tanulás iránti motiváció, kitartás és a kudarctűrő képesség növelése, a kortársakra és a felnőttközösségre irányuló rendezett társas kapcsolatok kialakítása, a társadalmi együttélés szabályainak követése és az önállóságra nevelés.

A pedagógusoknak olyan tanulási tapasztalatokra, tanítási módszerekre és támogató stratégiákra szükséges támaszkodniuk, amelyek figyelembe veszik

- a tanulók azonosított tanulási szükségleteit,
- érdeklődését,
- tehetségét,
- célkitűzéseit,
- kulturális hátterét.

Az életkori sajátosságoknak megfelelően, valamint a jellemző figyelemkoncentráció eltéréseit is figyelembe vevő tanórai foglalkozásokkal, a tanórán belül 15-20 perces tevékenységek váltakozásával segíthető a tanulás konszolidációja, biztosítható a megfelelő terhelés, valamint a figyelem fenntartása.

3.1. Olvasási zavar

Az olvasási zavar (diszlexia) esetében kiemelt feladat az osztályfoknak megfelelő értő olvasás készségének kialakításával az olvasóvá válás elősegítése.

Fő célkitűzések:

- a) az olvasás, írás tanítása (szükség esetén újratanítása) lassított tempójú, nyújtott ütemű, hangoztató-elemző, szótagoló, a magyar nyelv ortográfiai sajátosságait figyelembe vevő analízis-szintetizáló módszerrel;
- b) stabil betűismeret, betű-hang megfeleltetés kialakítása;
- c) biztos szóolvasás kialakítása mind valódi, mind álszavak esetében;
- d) olvasás fluenciájának/gördülékenységének elősegítése;
- e) az olvasási készség folyamatos gondozása a tanuló egész iskolai pályafutása alatt;

- f) szövegértési stratégiák kialakítása;
- g) a kompenzáló technikák alkalmazása valamennyi tantárgy tanulása során;
- h) az élő idegen nyelv oktatása speciális módszerekkel, auditív megközelítéssel;
- i) a tanulás segítése a szövegek auditív tolmácsolásával, a tanulás támogatása pl. képekkel, gondolattérképpel, nyomtatott óravázlatokkal, bemutatók rendelkezésre bocsátásával, a szövegek auditív felkínálásával (pl. hangfájlok szerkesztése, hangoskönyvek, optikai karakterfelismerés stb.), gépírással, szövegszerkesztő használatának megtanításával és alkalmazásával;
- j) speciális olvasástanítási program alkalmazása;
- k) a diszlexia reedukáció (olvasás újratanítása) speciális terápiás programjainak felhasználása;
- l) az olvasási kedv felébresztése, a motiváció erősítése.

A célzott képességfejlesztés kiemelt területei:

- a) fonológiai, nyelvi, metanyelvi tudatosság fejlesztése,
- b) verbális emlékezet, munkaemlékezet fejlesztése,
- c) modalitásspecifikus integráció fejlesztése,
- d) különböző észlelési funkciók fejlesztése.

3.2. Íráskép zavara

Az íráskép (írásbeli kifejezés) zavara (diszgráfia) esetében kiemelt feladat az osztályfoknak megfelelő íráskészség kialakítása, annak elősegítése, hogy a tanuló képes legyen használni az írott nyelvet (akár folyóírás, akár nyomtatott írás, akár gépírás verziókban) a kommunikáció, ismeretszerzés, tudásgyarapítás és társas kapcsolatok létesítésének céljára.

Fő célkitűzések:

- a) az írásmozgás alapformáinak gyakorlása, különböző technikák alkalmazása (ráírás, másolás, önálló íráskivitelezés);
- b) a különböző írásformák tanulói képességekhez, szükségletekhez és preferenciákhoz illesztése.

A célzott képességfejlesztés kiemelt területei:

- a) eszköz (ceruza, ceruzafogó) helyes használata;
- b) megfelelő testtartás kialakítása az írás során;
- c) a mozgáskoordináció fejlesztése;
- d) a testséma biztonságának kialakítása, a szenzomotoros integráció fejlesztése;
- e) a vizuomotoros koordináció/szem-kézmozgás összerendezettségének fejlesztése;
- f) célirányos mozgások fejlesztése, különös tekintettel a manipulációs mozgásokra, praxiára/célirányos mozgások kivitelezésére;
- g) a ritmus, a nyomás és a sebesség optimális egyensúlyának megteremtése;
- h) a végrehajtó működés fejlesztése, különös tekintettel a motoros output optimalizálására.

3.3. Helyesírás zavara

A helyesírás zavara (diszortográfia) esetében kiemelt feladat az írott nyelv ortográfiájának/helyesírásának tudatosítása, lehetőség szerint a fluens/gördülékeny íráskészség elérése, az önellenőrzés különböző módjainak (pl. infokommunikációs technológia, helyesírás-ellenőrző és -javító szoftver) készségszintű elsajátíttatása.

Fő célkitűzések:

- a) a spontán és tollbamondás utáni írás színvonalának javítása;
- b) a fő helyesírási szabályok begyakoroltatása (a kivételek megtanulásának mellőzésével), analógiás stratégiahasználat kialakítása;
- c) önmonitorozás, önellenőrzés rögzítése;
- d) a diszlexia reedukáció (olvasás újratanítása) speciális terápiás programjainak felhasználása.

A célzott képességfejlesztés kiemelt területei:

- a) fonológiai, nyelvi, metanyelvi tudatosság fejlesztése;
- b) beszédpercepció fejlesztése;
- c) verbális emlékezet, munkaemlékezet fejlesztése;
- d) modalitásspecifikus integráció fejlesztése;
- e) hang-betű megfeleltetés fejlesztése.

3.4. Számolási zavar

A számolási zavar (diszkalkulia) esetén kiemelt feladat, hogy a tanuló az osztályfokának megfelelő matematikai készséggel rendelkezzen, képes legyen a matematikai kompetencia megszerzésére, a matematikai műveletek használatára, az ismeretszerzés, a tudásgyarapítás és a hétköznapi gyakorlat színterein.

Fő célkitűzések:

- a) a számosság és a számok iránti érdeklődés felkeltése, megerősítése;
- b) matematikai törvények és szabályok készségszintű ismerete és alkalmazása;
- c) a matematikai relációk nyelvi megalapozása, a matematika-nyelv tudatosítása;
- d) a fogalmak, így a szám- és műveletfogalom kialakításakor a manipuláció előtérbe helyezése, a megfigyelés és a megértés érdekében a matematikai eszközök használata, a képi, vizuális megerősítés;
- e) segítő, kompenzáló eszközök használatának lehetővé tétele;
- f) a fokozott mennyiségű gyakorlás során az egyéni sajátosságokhoz igazított, megjegyzést segítő technikák, eljárások alkalmazása;
- g) a matematikai gondolkodás és érvelés (kérdésfeltevés, szóbeli kifejezés, érvelés, divergens, ill. konvergens gondolkodás, problémamegoldó gondolkodás, problémamodellezés, algoritmikus gondolkodás) fejlesztése;

- h) a diszkalkulia reedukáció speciális terápiás programjainak felhasználása.

A célzott képességfejlesztés kiemelt területei:

- a) a figyelem, az emlékezet, a gondolkodás és a nyelvhasználat összehangolt fejlesztése;
- b) szám- és mennyiségfogalom kialakítása, magasabb szintű matematikai fogalmak kialakítása, alkalmazása, a mindennapi élethelyzetek problémamegoldásának segítése, fejlesztése;
- c) a vizuális-téri képességrendszer fejlesztése;
- d) a sorozatalkotási képesség, a szeriális észlelés fejlesztése;
- e) az önértékelés fejlesztése, sikerélmény biztosítása.

3.5. Figyelemhiányos/hiperaktivitás zavar

A figyelemhiányos/hiperaktivitás zavar (ADHD) esetén kiemelt feladat, hogy a tanuló a figyelmi, aktivitási és impulzivitási nehézségei ellenére elsajátítsa az osztályfokának megfelelő ismereteket és kompetenciákat minden tantárgy esetében. Cél, hogy az ismeretszerzés és -alkalmazás, a tudásgyarapítás és képességfejlődés osztálytermi és hétköznapi színtereken is megvalósuljon.

Fő célkitűzések:

- a) a figyelem- és viselkedésszabályozás egyensúlyának megteremtése személyre szabott támogatással;
- b) teammunka keretében gyógypedagógiai, pszichológiai, szakorvosi együttműködés;
- c) a figyelem tartósságát biztosító környezeti feltételek megteremtése;
- d) a túlzott viselkedéses aktivitás veszélytelen és nem zavaró levezetésének megteremtése;
- e) fokozott egyéni bánásmód;
- f) az önszervezési képesség, az önkontroll fejlesztése;
- g) önbecsülés és pozitív énkép kialakítása;
- h) szociális készségek fejlesztése, beilleszkedés elősegítése;
- i) feladatkivitelezés idői és téri struktúrájának megtervezése és kivitelezése;
- j) dicséret, jutalom, motiválás, sikerélmény biztosítása.

A célzott képességfejlesztés kiemelt területei:

- a) ADHD esetén a képességfejlesztés kiemelt területe az önszabályozás fejlesztése;
- b) a társas szabályok, a mindennapi együttéléshez szükséges normák kialakítása és betartatása;
- c) a mindennapi együttéléshez szükséges szociális/társas készségek kialakítása, fejlesztése;
- d) a figyelmi működés és a kontrollált viselkedés kialakításának támogatása;
- e) speciális figyelemtréning, különösen a tartós figyelemre vonatkozóan;
- f) koncentráció fejlesztése;
- g) utasításkövetés gyakorlása, fejlesztése;
- h) a türelem, késleltetés és gátlás képességének fejlesztése;

- i) mozgáskoordináció, biztonságos mozgáskivitelezés fejlesztése, adekvát mozgásos aktivitás biztosítása.

3.6. Magatartásszabályozási zavar

A magatartásszabályozási zavar esetében kiemelt feladat a közösségi szabályokhoz alkalmazkodó, szervezett viselkedés kialakítása, a szélsőséges megnyilvánulások leépítése, az önkontroll, az érzelmi egyensúly megteremtése.

Fő célkitűzések:

- a) az önszabályozás fejlődésének támogatása pedagógiai eszközökkel;
- b) kihívást jelentő viselkedések/viselkedésproblémák csökkentése;
- c) adaptív viselkedés, szabálykövetés, szabálytartás kialakulásának támogatása;
- d) társas készségek, kapcsolatok fejlesztése.

A célzott képességfejlesztés kiemelt területei:

- a) düh- és agressziókezelés fejlesztése,
- b) érzelemfelismerés és érzelmkifejezés fejlesztése,
- c) kommunikáció fejlesztése,
- d) konfliktuskezelési képesség, problémamegoldás fejlesztése,
- e) megküzdési képesség fejlesztése,
- f) figyelmi működés fejlesztése.

Eszközei lehetnek:

- kognitív viselkedésterápiás eljárások egyes elemeinek alkalmazása pedagógiai helyzetben;
- a mindennapi tevékenységek végzéséhez, iskolai elvárások teljesítéséhez igazított idői keretek rendszeres alkalmazása (napirend);
- tevékenységek végzésének, iskolai feladatok teljesítésének lépésekre bontása (folyamatábra/forgatókönyvek);
- sikerélmény biztosítása, pozitív megerősítés, jutalmazási technikák bevonása;
- együttműködés a családdal és más szakemberekkel.

4. A Nat alkalmazása az egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő tanulók nevelése-oktatása során

Az egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő tanulók nevelése-oktatása során a Nat-ban meghatározott fejlesztési feladatok és tartalmak megvalósítása általában lehetséges, a Nat-ban leírt fejlesztési feladatok az irányadók, de a kompetenciaterületek, tanulási területek és tudástartalmak (azok fejlődési útjai, módjai és kialakulásuk időtartama) módosulhatnak.

A helyi tantervben az egyes tanulási területekhez kapcsolódó tantárgyak témaköreire, azok tartalmára és követelményeire vonatkozó kerettantervi ajánlások a tanulók egyéni adottságainak figyelembevételével érvényesíthetők, megvalósításukat a gyermekkel foglalkozó pedagógus és gyógypedagógus közösen

támogatja az egyéni fejlesztési tervben rögzítettek alapján, és ennek megvalósulását rendszeresen felülvizsgálják.

Mindennek megvalósulása az osztálytermi környezetben folyó munka és az egyéni vagy kiscsoportos habilitatív/rehabilitatív tevékenység, valamint az esetmegbeszélés, teamtanítás, közös tervezés, közös értékelés, tananyag-adaptáció együttes alkalmazásával lehetséges.

A Nat kiemelt célkitűzése az aktív tanulás, az egyénre szabott tanulási utak, a tanulói sokféleség figyelembevétele. Az egyéb pszichés fejlődési zavar alapján SNI tanulóknál mindezen célok megvalósulását támogatja a rugalmas tanulásszervezés, a heterogén tanulócsoporthoz, a tanulók közötti kooperációra építő módszerek, a minden szempontból akadálymentes és minden tanuló számára egyformán hozzáférhető tanulási környezet létrehozása, a differenciált céljelölés, a többszintű tervezés, a differenciáló módszerek a feladatra vonatkozó instrukciók adásában és az értékelésben, valamint szükség szerint adaptált tananyag használata.

A helyes módszertan megválasztásában fontos a tanulókat nevelő, oktató pedagógusok, a szülők és a szakszolgálatok közötti széles körű szakmai együttműködés, a tapasztalatok cseréje, a jó gyakorlatok megosztása (kölsönös együttműködés, partneri, bizalmi kapcsolat kialakítása).

Az együttgondolkodást, a közös szemléleti alapokat a pedagógiai szakszolgálatok és a nevelést-oktatást végző intézmények között **valódi tudásmegosztáson alapuló, átjárható információáramlás támogatja.**

A helyi tanterv kiemelten kezelje az önismeretet, a reális önértékelés kialakítását, a kommunikáció fejlesztését! E feladatok minden tanulási területen meg kell hogy jelenjenek.

4.1. Kulcskompetenciák fejlesztése

4.1.0. Alapkompetenciák

Az egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő tanulók esetében kiemelt jelentőségű az alapkompetenciák kialakítása: az olvasáshoz, íráshoz, szövegértéshez szükséges nyelvi funkciók, mennyiségi, számfogalmi (készségintű, elvont számolás kis számköröktől kezdve), téri-vizuális és idői viszonyokban való tájékozódáshoz, valamint a mozgáshoz kapcsolódó ismereteknek, készségeknek és attitűdöknek a rendszere. Az alapkompetenciák fejlesztése elsősorban az alapozó négy évfolyam feladata, ugyanakkor az érintett gyermekeknél a felsőbb évfolyamokon átívelve szükséges e kompetenciák stabilizálása, a lemorzsolódás, korai iskolaelhagyás csökkentése érdekében is.

4.1.1. A tanulás kompetenciái

Kiemelt fejlesztési terület az érintett gyermekek aktív, önirányított tanulási kompetenciájának kialakítása a tanulási területeken átívelve. Tudatosítani kell a tanulóban az erősségeit és gyengeségeit/nehézségeit, valamint hangsúlyozni szükséges, hogy az eltérő információfeldolgozási stratégia és tanulási stílus nem feltétlenül hibás, csupán a megismerés másfajta útja. A tanulóval közösen meg kell találni azt a tanulási-kognitív stílust, mely illeszkedik képességmintázatához és személyiségéhez, s mellyel hatékony, önálló tanulóvá képes válni. A pedagógus a reális tanulási célok kitűzésében, a tanulási preferenciák megtalálásában támogathatja őt. Lépésekre bontott, idői ütemezést is tartalmazó, elérhető tanulási tervek összeállítása szükséges. Lényeges elem a kíváncsiság, önreflexió és önellenőrzés iránti igény felkeltése és fenntartása, valamint annak a megerősítése, hogy a tanulás természetes velejárója a hibázás, s ezt kellő belátással, türelemmel és problémaérzékenységgel erőforrássá lehet tenni. Lényeges továbbá a saját tanulásért érzett felelősségvállalás kialakítása, a kitartás erősítése és az érintett gyermekek kimozdítása a tanult

tehetetlenségből, azáltal, hogy megélik saját kompetenciájukat és kontrolljukat a tanulási tevékenységük felett.

4.1.2. A kommunikációs kompetenciák (anyanyelvi és idegen nyelvi)

Az egyéb pszichés fejlődési zavarral érintett gyermekek számára gyakran nehézséget jelent

- mások arckifejezésének, érzelmeinek leolvasása és értelmezése;
- a gesztusok, testbeszéd felismerése, értelmezése;
- a másik hanghordozásának, hangsúlyának, hangerejének észlelése, ezek jelentésének, üzenetének értelmezése;
- megőrizni és tiszteletben tartani mások személyes terét;
- szociálisan megfelelő módon érintkezni másokkal;
- gondolatokat, érzéseket, szükségleteket és benyomásokat hatékonyan, összeszedetten kifejezni.

A tanulás-tanítás során ki kell aknázni a kommunikációs helyzetekben meglévő fejlesztési lehetőségeket a fenti kommunikációs kompetenciák gyakorlására, a metakognitív viselkedési stratégiák kialakítására, például kooperatív technikák, projektmunkák alkalmazásával.

4.1.3. A digitális kompetenciák

A digitális kompetenciák kiváló lehetőséget kínálnak az érintett tanulók hatékony információszerzésére, a kompenzációs utak megtalálására. A szövegszerkesztő, a bemutatókészítő, az adatkezelő, az adatfeldolgozó, a grafikus, hang-, videoszerkesztők hatékonyan használhatók fel a tananyag adaptálására, ezáltal a nehézségek leküzdésére, valamint tehetséggondozásra. Az érintett gyermekek sérülékenysége miatt különösen fontos, hogy tisztában legyenek a digitális technológiák alkalmazásának jogi és etikai alapelveivel, megtanulják, hogyan lehet megvédeni a magánszférát, a személyes adatokat és a digitális identitást.

4.1.4. A matematikai, gondolkodási kompetenciák

A tudomány és technológia iránti érdeklődés, nyitottság felkeltése azért lényeges, mert az egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő tanulók negatív énképük, önértékelésük miatt gyakran elveszítik az intellektuális nyitottságukat, különösen a kognitív kihívással telített helyzetekben. Valós, érdeklődési körükbe eső problémamegoldás során megtanulják alkalmazni az analízáló, szintetizáló és algoritmizáló gondolkodási formákat, valamint az induktív (rávezető, egyediből az általános felé mutató), deduktív (levezető, általánosból az egyedire mutató) és abduktív (hipotézisalkotás, célja a magyarázat) következtetések szabályait, alkalmazási területeit.

4.1.5. A személyes és társas kapcsolati kompetenciák

Az egyéb pszichés fejlődési zavarban érintett gyermekek gyakran nehezen boldogulnak családi és intézményi kapcsolataikban, nehezítettek lehetnek a felnőttekkel és kortársakkal való társas interakciók. A kortársközösség a tanulási, viselkedésszervezési problémáik miatt kevésbé elfogadó lehet velük szemben, ezért mindenképpen támogatni szükséges a kapcsolati háló kiépítését, fenntartását. Fontos, hogy megtanulják az érzelmek és más szociális jelzések felismerését, a metakommunikatív jelzések megértését, az érzelmek, vágyak, célok, gondolatok megfelelő kifejezését és értelmezését. A társas interakció az egészen alapvető készségektől (pl. üdvözlés) az összetett készségeig (pl. érzelmileg feszült helyzetben kritika

elfogadása) számos elemből tevődik össze, alapjai jellemzően a családi szocializáció során kerülnek elsajátításra, melyeket az intézményes nevelés megerősít, kiegészít. Az egyéb pszichés fejlődési zavarban érintett tanulók esetében – az eltérő fejlődésment következtében – hiányos vagy nem megfelelő lehet a szociális készségek készlete (különösen ADHD és magatartásszabályozási zavar esetén), vagy az ismételt rossz tapasztalatok és kudarcok következtében gátoltság, visszahúzódság (különösen tanulási zavarok esetén), esetleg a kritikai mérlegelés hiánya alakulhat ki, valamint a végrehajtó működések gyengesége miatt tartós jellemzője is lehet a fejlődésnek, ezért a pedagógiai figyelemnek fokozott mértékben ki kell terjednie ennek a kompetenciának a fejlesztésére. A kortárskapcsolatok kiépítéséhez és fenntartásához szükséges készségek fejlesztésével, a kapcsolatépítés facilitálásával/ösztönzésével lehetőség adódik a szociális viselkedéselemek fejlesztésére, gyakorlására. Lényeges az érintett tanulók kimozdítása az esetleges passzivitásból, az iskolai életben való aktív részvétel támogatása. Támogatni kell a tanulóban a felelősségvállalást, a gondoskodást, a segítőkészséget, az empátiát, a toleranciát, az együttműködést, a szolidaritást, a kockázatvállalást, a konfliktushelyzetekben az asszertivitásra támaszkodó konfrontációt is.

4.1.7. A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái

Az esztétikai átélés élménye és a művészi önkifejezés lehetősége az érintett tanulók rezilienciáját (a nehézségekhez való rugalmas és adaptív alkalmazkodáshoz szükséges készségek) és rekreációját egyaránt támogatja. Így a kreatív tevékenységekbe történő aktív bekapcsolódás lehetősége elengedhetetlen eszköz a pszichés fejlődési zavarral küzdő tanulók esetében.

4.1.8. Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák

Az egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő tanulók esetében hangsúlyos szerepe van az iskolák pályaorientációs tevékenységének, hogy a tanulók és szüleik megismerjék a továbbtanulási, szakmatanulási opciókat, a felvételi rendszerben adható többlettámogatási, méltányossági lehetőségeket. Kellő figyelmet kell fordítani a sikerorientáltságra, az innovációs készség kialakítására.

4.2. Egyes tanulási területekre vonatkozó ajánlások

Az egyes tanulási területekre vonatkozó tanulási célok elérését, a fejlesztésre fordított időt, a tananyag adaptálásának módszereit nem lehet egységesen az egyéb pszichés fejlődési zavarra vonatkoztatni. Az érintett tanulócsoportheterogenitása miatt lényeges megismerni a tanuló problémájának természetét, mélységét, az információfeldolgozás sajátosságait s az egyéni szükségleteket. A Magyar nyelv és irodalom, a Matematika, az Idegen nyelv, a Testnevelés és egészségfejlesztés tanulási területek fejlesztési feladatainak megvalósítása kíván nagyobb figyelmet. Az egyéb pszichés fejlődési zavar típusától, súlyosságától függően az egyes témakörök között hangsúlyeltolódások válhatnak szükségessé. Ugyanakkor minden tanulási terület (tantárgy) esetében fontos:

- a tantervi adaptáció;
- az éppen szükséges és elégséges módosítás és támogatás;
- a támogató pedagógiai környezet;
- a tananyagot úgy kell megtervezni és felépíteni, hogy az befogadható legyen a tanulók számára, illeszkedjen előzetes tudásukhoz, érdeklődésükhöz, aktiválja a tanulók kognitív sémáit;
- módszertani sokrétűség;
- differenciált rétegmunka;

- segédeszköz használata, pl. laptop, számológép, szoftveres támogatás;
- multiperspektivitás: egy probléma több szempontból való megközelítése, különböző alkalmazási példák behozása a tanulási folyamatba;
- önhatékonyság érzésének megtapasztaltatása, valamint az önirányítás lehetőségének biztosítása;
- a tanulási stratégia kialakítása mellett az egyéni tanulási stílus megismerése, figyelembevétele;
- multiszenzorialitás: a tanulók számára a minél több érzékszerv bevonását igénylő tanulás, valamint a motoros tapasztalatszerzés fontossága. A tanulás során a lehető legtöbb érzékelési tapasztalat megszerzésének biztosítása a cél, melyhez a konkrét tárgyak, applikációk, infokommunikációs eszközök, modellek bevonása szükséges;
- hozzáférhetőség biztosítása: itt egyrészt a fizikai akadályok leküzdése fontos, látja-e, hallja-e minden gyermek a pedagógust, a demonstrációt, hozzáfér-e a különböző szemléltetőeszközökhöz (van-e belőlük elég). Az ún. nyitott polcok, sarkok, illetve az ezeken elhelyezett, a tanulás aktuális tematikájához illeszkedő könyvek, eszközök, modellek szintén növelik a hozzáférhetőséget. Ugyanilyen jelentőségű a tananyagokhoz való hozzáférhetőség is. Minden tanuló számára hozzáférhető-e az órán feldolgozandó szöveg, vagy van-e olyan tanuló, akinek a számára nagyobb méretű, illetve adaptált szövegverzióra van szükség, mely akár hosszúságában, akár a fogalomhasználatában eltér az eredetileg használttól.

4.2.1. Magyar nyelv és irodalom

A grammatikai rendszer tudatos felépítése, megerősítése, mind a beszélt, mind az írott nyelv területén kiemelten fontos.

A beszédészlelés és beszédmegértés, a verbális figyelem és emlékezet intenzív fejlesztése szükséges a dekódolás tanítása előtt. Az olvasás, írás kognitív bázisképességeinek megalapozása elengedhetetlen előfeltétele az olvasástanulás megkezdésének. A szódekódolás tanítása, a betű-hang asszociációk kialakítása kellő módszertani tudatossággal és a gyermek haladásához igazított idői ütemezéssel történjen!

A grafomotoros ügyetlenség gyakran okoz technikai értelemben nehézséget az írástanulás során, a lassú írástempó mellett a nehezen olvasható vagy olvashatatlan íráskép is jellemző lehet. Éppen ezért lényeges, hogy a késleltetett, elnyújtott írástanítást grafomotoros alapozás előzze meg, a finommotoros tevékenységek számtalan lehetőségét kiaknázva. Az íráskép zavarában érintett gyermekeknél a szépírás, külalak és fűzetvezetés értékelése a rendezettségre való törekvés és a gyermek képességeinek, önmagához mért haladásának figyelembevételével történjen! Hasonlóképp az olvasás és szövegértés értékelésekor is az önmagához mért fejlődést figyelembe vevő fejlesztő értékelés kerüljön előtérbe! Szükség lehet egyes tananyagrészek értékelése, minősítése alóli felmentésére, illetve a kézírás helyett számítógép használatának engedélyezésére (pl. házi feladatok, beadandók nyomtatott vagy elektronikus formában való leadására), folyóírás helyett nyomtatott betűvel való írás jóváhagyására.

Az olvasás gördülékenységének, fluenciájának elősegítése szükséges változatos szövegek páros, közös, paralel, ill. váltott hangos olvasásával.

A tanulási zavarral és figyelemzavarral küzdő tanulóknál szükséges lehet a szöveg adaptálása (nagyobb, eltérő színű betűk, a szöveg egyszerűsített, rövidített verziójának elkészítése). A szövegértés fejlesztése elősegíti a mindennapi és az irodalmi szövegek befogadását, majd az azokkal való tovább dolgozást, tovább gondolkodást.

Amennyiben a szövegfeldolgozás is érintett, különösen fontos a szisztematikus, a nyelv különböző szintjeit elemenként értelmező, a tanulót tapasztalati úton információhoz juttató oktatás. Érdeemes a mindennapi élettel összefüggő, a tanuló személyes élményeihez és érdeklődéséhez kapcsolódó szövegeket alkalmazni.

A nyelvi kódrendszer értelmezésének, működésének megtámogatása mind a bemenetnél (beszédhangok differenciálása, hangkapcsolatok észlelése), mind a feldolgozásnál (szó, grammatika, mondat, bekezdés, szöveg) hangsúlyos. A mentális lexikon és az ahhoz történő hozzáférés, a fogalomalkotás folyamatos fejlesztése kiemelt feladat.

4.2.2. Matematika

A matematika területén az érintett tanulók heterogenitása miatt nagy egyéni eltérésekre számíthatunk. Egyes egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő tanuló esetén pont ezen a területen jelentkezik a gyermek kiemelkedő képessége, tehetsége, miközben súlyos olvasási zavarral küzd. Más esetben a matematikai képességek érintettsége olyannyira jelentős, hogy szükséges lehet a tantárgy vagy az aritmetikai tantárgyrész alóli felmentés vagy segédeszköz-használat, pl. számológép biztosítása, szorzó- és bennfoglaló tábla, korong, rehabilitációs foglalkozásokon használt eszközök, számológép (esetenként nagyobb kialakítású négyzethálós füzet) használata (szükség esetén más tanórákon is, pl. fizika, kémia, történelem, természettudomány). Ajánlott lehet ezeken a tanórákon – a tanuló egyéni sajátosságaihoz igazodva – a képletek, esetleg definíciók számonkérése (pl. a megfelelő nyelvi, emlékezeti kompetenciákra támaszkodva), illetve szükség esetén bizonyos tantárgyrészek értékelése alóli mentesítés biztosítása.

Egyes esetekben számolni kell a grammatikai szint sérülésével, ami szövegértési nehézségekben nyilvánul meg, ezt fokozhatja a szimbólumok megértésének, illetve a verbális absztrakciónak a fejletlensége. A mennyiségekkel és a számossággal kapcsolatos ismeretek tanításakor, a szám- és műveleti fogalmak kialakításakor (pl. a számok közötti viszonyok, relációk megértési nehézségei esetén stb.) különös figyelmet kell fordítani a megfelelő tempó kialakítására, és építeni kell a tanulók maximális együttműködésére, a mozgással társított szemléltetésre, az eszközhasználatra és az analóg cselekedtetésre, mindvégig verbális megerősítéssel kísérve. Rendkívül fontos az analóg, bevéső, ismétlő-rendszerező gyakorlás végzése is. A geometriai ismeretek, az arányosság témaköreinél tekintettel kell lenni a vizuális észlelés nehezítettségére, a téri tájékozódás zavarára, ill. geometriai szerkesztéseknél, koordinátatengelyen való jelöléseknél a kivitelezési nehezítettségre (vizuomotoros koordináció, praxis zavara). A matematikai gondolkodás fejlesztése speciális szemléltetéssel és tananyagokkal, vagyis az interaktív tábla és digitális tananyagok lehetőség szerinti alkalmazásával is támogatható, ám elsősorban a metakogníció, a nyelvi kompetenciák és gondolkodás fejlesztésével valósulhat meg.

Kiemelt figyelmet szükséges fordítani az időbeli tájékozódás fejlesztésére és a szerialitások feladatok gyakorlására.

A matematikai szakkifejezések és a szaknyelv használatának fokozatos megkövetelése a szóbeli kifejezés erősítésének fontos eszköze, a szabályok, definíciók precíz elvárásának elkerülésével.

A kompenzációs lehetőségek, speciális módszerek alkalmazása segíti az eredményes fejlesztést.

4.2.3. Történelem és állampolgári ismeretek: történelem, állampolgári ismeretek

Az olvasás és szövegértés nehézsége hátráltathatja a társadalmi folyamatok összefüggéseinek, mozgatórugóinak megértését.

Az idővel kapcsolatos fogalmak, a történelmi időszemlélet kialakulása szintén nehézséget okozhat. A gyenge verbális emlékezet miatt problémát jelenthet egyes gyermekeknél az évszámok precíz bevésése, az idegen szavak (történelmi személyek, helynevek, fogalmak) pontos memorizálása. A vizuális segédeszközök alkalmazása és a kapcsolódó elvárások egyénre szabott csökkentése segítheti ezen nehézségek minimalizálását. A nyelvi érintettség miatt bizonyos absztrakt fogalmak megértése és használata is nehézséget jelenthet. Érdemes a tananyag-feldolgozás előtt fogalomlistát, ill. vázlatot adni a tanulóknak. A tanulás további támogatásához képek, az összefüggéseket szemléletesen ábrázoló gondolattérképek használata is kiemelt jelentőségű, magasabb szinten azok készítésének a megtanítása is célul tűzhető ki az önálló tanuláshoz.

Külön figyelmet kell fordítani a térképhasználat tanítására és gyakoroltatására, mivel a tanulók ezen csoportjának sok esetben nagy kihívást jelent az absztrakt ábrakon való tájékozódás. Ide tartozik a grafikonok, táblázatok, diagramok értelmezése is, melyek a történelmi, társadalomismereti tananyag szerves részét képezik, és elemzésük a tantárgyi követelményrendszerhez tartozik.

Fontos a gyakorlati bemutatás, illetve az ismeretek szituációs helyzetekben való kipróbálása, a dramatizálás, az érzelmdús, szubjektív elemeket megmozgató, a mindennapi tapasztalathoz köthető társadalmi feladatok szemléltetése, a tanulók közvetlen megszólítása, bevonása a feladathelyzetbe. A tanuló mindig lássa maga előtt a folyamatot, a kiindulástól kezdve a végkifejletig, értse benne szerepét, esetleges feladatát, képes legyen esetlegesen a társadalmi folyamatok őt személyesen érintő részében véleményének megfogalmazására és az önképviselőre!

4.2.4. Erkölc és etika

Csakúgy, mint a Történelem és állampolgári ismeretek tanulási terület esetében, a szövegértési és figyelmi nehézségek hátráltathatják az összefüggések megértését, a tanulságok generalizálását. Figyelmet kell fordítani a tanuló szükségleteihez igazodó szövegmennyiségre, tagolásra, a magyarázatok részletezettségére, a megértés ellenőrzésére. A tanulási terület témái közül az önszabályozás, a társas-emocionális szabályok, az etikai normák, a másság elfogadása, a tolerancia, a pozitív diszkrimináció, a jogérvényesítés és általában a speciális szükségletekhez, fogyatékoságokhoz kapcsolódó témák elsajátítása különösen fontos az érintett tanulók szempontjából, egyrészt ezek mind támogatják azokat a fejlesztési nevelési célokat, amik az egyéni fejlesztési tervben is hangsúlyos, másrészt az aktuális és későbbi életvezetés szempontjából a mindennapi életben is azonnal hasznosuló tudástartalmakat jelentnek minden osztályfokon.

4.2.5. Természettudomány és földrajz: környezetismeret, természettudomány, biológia, kémia, fizika és földrajz

A természettudományok gyakran az egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő tanulók erősségei közé tartoznak, ez a terület különösen az ADHD-ban érintett gyerekek esetében a kíváncsiság, kreativitás és alkotó fantázia kiteljesedésének terepe lehet. A tanuló érdeklődése és figyelme könnyebben felkelthető és fenntartható, motoros aktivitása kevésbé kifejezett, amikor számára is motiváló tartalmak kerülnek átadásra. A Természettudományok tanulási terület a témák gazdagsága és sokszínűsége okán támogathatja a kiemelt fejlesztési célok megvalósítását.

Mindemellett külön figyelmet kell fordítani a szakszavak bevésésére, a térképen való tájékozódás gyakorlására, az összefüggések logikájának megértetésére. A kémia és fizika tantárgyak során elsősorban a szöveges, illetve számításos feladatok során szorulhatnak külön megsegítésre a számolási és/vagy olvasási

zavarral küzdő tanulók, valamint a kísérletek, mérések kiemelt figyelemkoncentrációt és pontosságot igényelnek, a szerialitás (sorrendiség) figyelembevételével, ami szintén nehezített feladat lehet.

4.2.6. Idegen nyelv

Fontos célkitűzés az idegen nyelv szókincsének, fonológiai és helyesírási sajátosságainak, valamint nyelvi kódrendszerének tudatos felépítése, a szóbeli és az írásbeli kommunikáció fejlesztése, figyelembe véve az egyéb pszichés fejlődési zavar következtében érintett nyelvi funkciókat. A nyelvi zavar esetenként olyan súlyosságú, hogy szükségessé válhat a tanulót a tantárgy vagy tantárgyrész értékelése alól mentesíteni. Az élő idegen nyelv ismeretének jelentősége egyre erőteljesebb, így ezt a lehetőséget alapos mérlegelés, szakmai megfontolás után ajánlott biztosítani.

Az idegen nyelvek tanításánál a nyelvoktatás auditív módszereinek előtérbe helyezése javasolt. A tudásátadás során szükséges a figyelemfenntartás, a feladatszervezés és a motiváció felkeltésének vizuális támogatása, a párhuzamosan több csatornán történő szemléltetés. Javasolt a memoriterek kisebb részletekben való kérdezése szóbeli beszámolók során.

Helyesírási, olvasási és szövegértési problémákkal küzdő tanulók esetében főleg a szóbeli kommunikáció magabiztos alkalmazásának elsajátítása a cél. Ennek során sok esetben méltányosan, az egyéni fejlődési lehetőségeket figyelembe véve kell megítélnünk a kiejtési és nyelvhelyességi kérdéseket; elsősorban a beszédbátorság elérése lehet a célunk. Az írásbeli kommunikáció használatát, a differenciált fejlesztés mellett, az IKT-alapú olvasó- és helyesírás-ellenőrző programok is segíthetik.

4.2.7. Művészetek: ének-zene, vizuális kultúra

A Művészetek tanulási területen belül a komplex művészeti terápia, a drámapedagógia, az akusztikus és vizuális észlelés fejlesztésének kiemelt szerepe van.

Bizonyos tanulók a művészetek terén kimagasló képességgel bírnak. Ezekben az esetekben nagyon fontos a tehetség kibontakozásának támogatása. Szintén nagy szerepe lehet a művészeti nevelésnek a szabadidő hasznos eltöltésében és a társas kapcsolódás lehetőségeinek bővítésében, az önkifejezésben. Más gyermekeknél a grafomotoros ügyetlenség nehezítheti a kreatív alkotás kifejeződését.

4.2.8. Technológia: technika és tervezés, digitális kultúra

A digitális kultúra tantárgy tartalmának elsajátítása lehet a tanulók erőssége. A digitális kompetenciák elsajátítása és alkalmazása több szempontból is kiemelt szerepet játszhat az egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő tanulóknál. A digitális technológia nyújtotta lehetőségek egyfelől kiemelt jelentőséggel bírnak a tudásterületek, tananyagok egyéni szükségletekre, preferenciákra szabásában, adaptálásában. Másrészt a sokszor jól működő algoritmikus, komputációs gondolkodás fejlesztésének eszközei is. Az életpálya-építés, pályaorientáció szempontjából szintén kiemelt szerepe van a tantárgy tanulásának. Fokozott jelentőséggel bír a hétköznapi életet, ismeretszerzést és -elsajátítást, valamint a tanulást könnyítő alkalmazások készség szintű használatának elsajátítása.

4.2.9. Testnevelés és egészségfejlesztés

A Testnevelés és egészségfejlesztés tanulási terület fejlesztési feladatainak megvalósítása során javasolt a szenzoros integrációs programok és terápiák beállítása, ill. azok elemeinek megvalósítása a tanórán, továbbá ajánlott a kiegészítő egészségügyi ellátáson belül gyógyújszás, valamint logopédiai ritmika alkalmazása is.

Azoknál a tanulóknál, akiknél a sajátos nevelési igény oka a hiperaktivitás, a figyelemzavar, indokolt a korszerű, rugalmas szervezeti keretek és módszerek előtérbe helyezése a helyi tanterv készítésénél.

4.3. Az iskolai fejlesztés szakaszai (alapozó [első félév, óvoda–iskola átmenet], alsó tagozat, felső tagozat, középiskola)

Az alapkészségek biztos kialakítása, a sikeres iskolai tanuláshoz, a tanulási eredményességhez szükséges alapkompenciák, készségegyüttesek és tudástartalmak megalapozása, valamint a tanulási motiváció felkeltése és fenntartása az egyéb pszichés fejlődést mutató tanulók esetében is kiemelt jelentőségű.

A különbségek feltárása, az érési késést, fejlődésben való elmaradást mutató gyermekek képességeinek fejlesztése az alapkészségek kialakítása szempontjából is az alapozó nevelési szakasz kiemelt feladata.

Az első tanév első féléve minden köznevelési intézményben olyan előkészítő szakasz, amely tananyagában, módszereiben és értékelési formáiban eltér a későbbiektől. Ez az egyéb pszichés fejlődési zavar kategóriába eső tanulóknak kedvező, a Nat-ban javasoltak alkalmazása megfelelő.

A tanulók iskolai fejlesztésének pedagógiai szakaszai nem térnek el a Nat-ban rögzítettektől. A helyi tantervben indokolt lehet esetükben az 1. évfolyam két tanévi időtartamra történő széthúzása. Ebben az esetben az első tanév az intenzív prevenció, a szakszerű funkciófejlesztés, a pszichés gondozás, a megfelelő motiváció és a feladattudat kialakításának időszaka a gyógypedagógiai korrekciós-kompenzáló-terápiás módszerek alkalmazásával.

4.4. Értékelés (tanulási célok, tanulási eredmény)

Fontos, hogy a tanulóval szemben támasztott elvárások egyértelműek, már a tanulási folyamat elején ismertek legyenek. Ehhez kell igazodniuk azoknak az alkalmazott mérési és felmérési stratégiáknak, amelyek az elvárás és a mért mutatók összhangja esetén a sikeres pedagógiai munka eszközei. Ennek értelmében a differenciált pedagógiai tervezés alapját a tanulási folyamat kezdetén ismert, a fenntartó által felkínált és/vagy az iskola pedagógiai programjában rögzített, diagnosztikus céllal történő értékelés adja. A tanulási folyamat követését szolgáló felméréseket, ellenőrző méréseket minden esetben a tanulást támogató, fejlesztő-segítő értékelésnek és visszajelzésnek kell követnie. Ezeknek az eszközöknek a kiegészítése a tanulói önértékeléssel, a társértékeléssel és a csoportos értékelési formákkal lehetővé teszi, hogy az értékelés a tanuló számára örömteli, élvezetes eseménnyé váljon, fejlesztve ezzel a reflektivitást és az érzelmi, szociális intelligenciát, valamint a pozitív énkép és önbecsülés fejlődését.

Az egyéb pszichés fejlődési zavar kategóriába került tanuló a megyei szintű pedagógiai szakszolgálat szakértői bizottságának szakértői véleménye alapján indokolt esetben adott tantárgy(ak), tantárgyrész(ek) értékelése és minősítése alól mentességben részesülhet, továbbá többlet felkészülési idő, segédeszköz-használat biztosítható számára.

A szummatív értékelés helyett fejlesztő és diagnosztizáló mérés és fejlesztő szöveges értékelés bevezetése indokolt.

5. Állapotmegismerés – szakértői vélemény

Az állapotmegismerés fogalom gyógypedagógiai pszichodiagnosztikai tevékenységre utal. Átfogó – bio-pszicho-szociális – szemléletet képvisel, melynek keretében korszerű tesztekkel és vizsgáló eljárásokkal történik meg a keresztmetszeti kép és az élettörténet feltérképezése, a diagnózis megállapítása és a támogatási, fejlesztési terv elkészítését megalapozó javaslat kialakítása. A specifikus tanulási zavar, valamint

a figyelem- és magatartásszabályozás zavarának megállapítása sokrétű, differenciáldiagnosztikai irányultságú állapotfeltárást igényel, melynek során a komorbiditások/társuló zavarok, fogyatékoságok megállapítását is szem előtt kell tartani. Az ADHD és a magatartásszabályozás zavarai alá tartozó diagnózisok megállapítása pszichiátriai szakorvosi kompetencia, melyet a szakértői vizsgálat felhasznál az SNI státusz megállapításához vagy kizárásához. A szakértői vélemények akkor tudnak valódi segítséget, támpontot nyújtani a pedagógusoknak, ha elkészítésük és értelmezésük valódi teammunkán alapul.

6. Habilitáció/rehabilitáció

Az egyéni fejlesztőmunka tervezése, a rehabilitációs terv kidolgozása logopédus, pszichopedagógus, tanulásban akadályozottak pedagógiája szakon/szakirányon szakképzettséget szerzett gyógypedagógus, gyógypedagógus-terapeuta, pszichológus és egyéb szakemberek (pl. szomatopedagógus, gyermekpszichiáter) bevonásával történik és rehabilitációs célú órakeretben zajlik. Az egyéni fejlesztési terv tartalmáról, célkitűzéseiről, ütemezéséről (mikro-, ill. makrotervezés) tájékoztatást kell kapniuk az osztálymunkában részt vevő pedagógusoknak, szaktanároknak, különös tekintettel a gyermek osztályfőnökére. Az egyéni fejlesztési terv célkitűzéseinek megvalósulása időszakosan, az ütemezési fázis befejezését követően ellenőrzésre kerül a további célkitűzések megtervezését megelőzően, melyről a pedagógusnak szintén tájékoztatást kell kapnia. A gyógypedagógiai tanár, terapeuta által vezetett pedagógiai rehabilitáció a funkcionális képességfejlesztő programok külön alkalmazásával, a fejlesztések során tanultak elmélyítésével szolgálja az eredményes iskolai előmenetelt. A tehetséges tanulók számára a tehetségük kibontakozásához szükséges feltételek, eszközök, módszerek biztosítása a pedagógiai rehabilitációnak is kiemelt feladata a tanórai és tanórán kívüli tehetséggondozás mellett.

Az egészségügyi célú rehabilitáció elsősorban az egyéb pszichés fejlődési zavar jellegének, tüneteinek kivizsgálásakor megállapított diagnózisnak megfelelő szakorvosi ellátást, annak folyamatosságát, kontrollját, valamint a pedagógiai rehabilitációt segítő egészségügyi terápiákat foglalja magába. Ennek érdekében a diagnózisalkotás fontos része a gyermekpszichiátriai vizsgálat (ADHD és magatartásszabályozási zavar esetén), szükség esetén kiegészítésként gyermekneurológiai, fül-orr-gégészeti, valamint gyermekszemészeti vizsgálat, továbbá az ezekhez kapcsolódó beavatkozások és rendszeres kontroll.

A KÖZÉPSÚLYOS ÉRTELMI FOGYATÉKOS TANULÓK ISKOLAI NEVELÉSÉNEK- OKTATÁSÁNAK IRÁNYELVEI

1. A középsúlyos értelmi fogyatékos tanuló

Gyógypedagógiai szempontú megközelítésben inkább használatos az „értelmileg akadályozott” kifejezés. A *középsúlyos értelmi fogyatékos* inkább egy statikus fogalom, állapotjelző, míg az *értelmi akadályozottság* (a német „geistige Behinderung” honosított változata) egy kifejezetten dinamikus megközelítés, mivel az egyén életvezetésében, boldogulásában a környezeti tényezők támogató vagy akadályozó voltára is utal. Tehát nemcsak az egyén és környezete közötti kölcsönhatásra, a környezet elvárásaihoz, szabályaihoz való alkalmazkodási képességre, hanem a környezet oldaláról megjelenő felelősségre is rávilágít. A pedagógiai szemlélet, hozzáállás tekintetében mindez meghatározó, ezért ahol a szöveg mondanivalója megengedi, ezt fogjuk használni.

Az értelmileg akadályozott tanuló esetében mérsékelt vagy súlyos fokú intellektuális képességzavarral kell számolnunk (a háttérben középsúlyos vagy súlyos fokú értelmi fogyatékossgal). Ez azt jelenti, hogy az intelligenciahányados 50 körüli vagy ennél alacsonyabb, és jelentős nehézségek mutatkoznak az adaptív jártasságok terén, azaz a különféle életvezetési feladatok megoldásában, az általános társadalmi, környezeti elvárásokhoz való alkalmazkodásban. Az érintettek számára a megfeleléshez tartós támogatásra van szükségük felnőttkorban is. Az adaptív jártasságok színvonala részterületenként igen eltérő lehet, egyesek szinte épek, míg mások folyamatos, intenzív támogatást igényelnek.

Részben a kognitív feldolgozás módosult menete miatt, részben egyéb járulékos okok (nem ritkán egyes, főleg észlelési és feldolgozási funkciók gyengébb, kevesebb asszociációt lehetővé tévő beidegzése) miatt szinte mindig találkozunk a pszichés, a kommunikációs, a szociális és a motoros képességek meglassult és/vagy módosult fejlődésével is. E területek (és részterületeik) fejlődésének üteme gyakran nem egyenletes, egymáshoz képest is eltérőek lehetnek.

Az értelmileg akadályozott gyermek legfontosabb jellemzői, tulajdonságai a tanulás szempontjából:

- Általánosan meglassúbbodott fejlődési tempó, a tanulási folyamatok időbeli elnyújtottsága, egyes esetekben eltérő mértékben és ritmusban váltakozó stagnálásokkal, megtorpanásokkal és megugrásokkal.
- Gyakori az egyenetlen, töredezett képességprofil, azaz az egyes képességek megléte, szintje között nagy különbségek lehetnek, rendkívül sokféle rajzolata alakul ki az egyes képességek, részképességek meglétének, illetve hiányának.
- A gyakori ismétlések, különféle érzékszervek, modalitások bevonásával történő sokszínű tapasztalatszerzés és gyakorlás szükségessége.
- Hiányzó vagy korlátozott belátás nagyobb korban is az érintett saját tudása, illetve az elsajátítandó tudás jelentősége, hasznosulása vonatkozásában.
- A belső motiváltság és/vagy explorációs drive (felfedezési késztetés, kíváncsiság) gyakran alacsonyabb szintű és/vagy más töltetű, leginkább érzelmi alapú. Oka lehet a hiányos szituációértelmezés.

- Kommunikációs szituációk feldolgozásának nehézségei: a beszédészlelés, beszédértés, a kifejezőkészség, a szókincs területén mutatkozó elmaradások, valamint a közvetett utalások, nonverbális, kiegészítő jelzések pontatlan vagy hiányzó értelmezése.
- A tudás rugalmas alkalmazása, az általánosítás, a transzfer (más helyzetekre való átvitel és sikeres alkalmazás) nehézségei.

Jellemző erősségek, amelyekre rendszerint támaszkodhatunk (személyenként más-más hangsúlyokkal):

- Jó utánzási készség.
- Tanult rutinok, szabályok szituációhoz kötött felidézése, alkalmazása.
- A vizuális megsegítés hatékony alkalmazása (egyéni képességszinthez illeszkedő hívótárgy, hívókép, piktogram, gesztus stb.).
- Érzelmi kötődés.
- Monotóniatűrés.

A közép súlyos értelmi fogyatékos tanulók igen eltérő egyéni adottságokkal bírnak, fejlesztésük során egyénekenként is eltérő nevelési, oktatási igények és szükségletek jelentkeznek. A tanulási képességet az értelmileg akadályozott tanulók esetében elsősorban a *kognitív képességek* eltérései határozzák meg. Jellemző az idegrendszer (elsősorban a központi, de gyakran a környéki is) struktúrájának átfogó érintettsége.

Az *érzékelés* gyakran differenciálatlanabb, így a releváns ingerek, *észleletek* feldolgozási folyamata – detektálása (felfedezése-tudatosítása), szelektálása (az adott helyzetben lényegesek szűrése, kiemelése) – is nehezített. Gyakran tapasztaljuk az önkéntelen *figyelem* ingadozását, csapongását különféle ingerforrások között, vagy merev megtapadását egy-egy dolognál. A figyelem szándékos fókuszálása, irányítása nagy erőfeszítést kíván, így hamarabb alakul ki fáradtság. Ennek megnyilvánulási formái lehetnek rendhagyók, pl. ingerlékenység, kapkodó munkavégzés, indokolatlanul gyakori mosdóba vagy egyéb helyre kéredzkedés, egyéb elkerülő magatartás (állandó orrfújás, ceruzahegyezés vagy bármi, az egyénre jellemzően).

Az *emlékezeti* funkciókra jellemző, hogy a munkamemória egyszerre kevesebb, sok esetben csupán egy-egy új elemet tud befogadni. A hosszú távú tárba nehezebben rögzülnek új elemek. A felejtés kevéssé jellemző, de a felidézéshez gyakran szükségesek a megfelelő kulcsingerek. A felidézést jelentősen támogatja, ha az adott dologhoz, ismerethez a tanulónak pozitív érzelmi kötődése van. A *gondolkodásban* a megszokott sztereotípiák fontos támpontokat adnak, ugyanakkor ezek okozzák más kontextusban a rigiditást (gondolkodásbeli merevséget, rugalmatlanságot) is. Általában az egy szempont szerinti ítéletalkotás, az egyenes következményes következtetések, a ha-akkor összefüggések felismerése jól alkalmazható.

Az új ismeret korábbiakhoz való kötése, változó kontextusban való értelmezése, rugalmas alkalmazása, azaz az ismeretek generalizálása nehezített.

Az imént vázolt kognitív sajátosságokból adódnak a legfontosabb pedagógiai feladatok, módszerek is.

2. Nevelési és oktatási alapelvek

2.1. Alapelvek

A fejlesztés mielőbbi megkezdése szükséges a hátrányok minimalizálása, a meglévő képességek optimális fejlődése érdekében. A lehetőségek idővel beszűkülhetnek, de sosem túl késő megkezdeni a fejlesztést. A nevelhetőség, taníthatóság időszaka belenyúlik a felnőttkorba. Jellemzően szükség van az LLG (life long guidance) biztosítására ahhoz, hogy egy értelmileg akadályozott személy hosszú távon teljes életet élhessen. LLG alatt egész életen át tartó életpálya-orientációt, kísérést, támogatást értünk, ami lehetőséget nyújt az egyén képzésével, foglalkoztatásával és egyéb élethelyzetekkel kapcsolatos döntések megalapozására, kompetenciáinak felmérésére, fejlesztésére és használatuk lehetőségeinek tudatosítására.

A fejlesztés, ismeretelsajátítás szokásos útjait, módszereit jelentősen módosítja a kommunikáció és a beszéd fejlődésének sajátos útja, a pszichomotoros fejlődés (gyakran a fejlődéstani nagymozgások kifejezett érintettségével) és a megismerő funkciók késleltetettsége, az organikus éretlenség, az idegrendszeri feldolgozási folyamatok eltérései, a lassúbb tanulási tempó, a figyelem ingadozása, az alacsonyabb fokú terhelhetőség. A testi és a lelki fejlődés közötti ütembeli eltérés az iskoláskort elért gyermeknél szükségessé teszi a korai fejlesztés és óvodai nevelés során folytatólagosan alkalmazott fejlesztő eljárásokat, az iskolai szokásrendszerhez, elvárásokhoz való alkalmazkodás kialakulásához elnyújtott átmenet biztosítását (lásd később: játékoság, illetve direkt megsegítés, irányítás).

A tanulók eredményes fejlesztő támogatása – együttműködve a szülőkkal, gondviselőkkel, egyéb szoros (és a törvényes képviselő által jóváhagyott) kapcsolati személyekkel – folyamatos, komplex és egymásra épülő gyógypedagógiai tevékenységet igényel. A nevelésnek elsődlegesen a kommunikációs és szociális képességek, a pszichés és kognitív funkciók fejlesztését és a mozgásállapot javítását kell biztosítania. Az átadandó elméleti ismereteknek a hétköznapi életben való eligazodást, helyzetfelismerést és megoldásokat kell támogatniuk. Fontos szempont továbbá az egyszerű munkafolyamatok elvégzéséhez szükséges, munkavállalói attitűd kialakulását elősegítő készségek elsajátítása, a tartalmas szabadidő-eltöltés megalapozása, valamint a tehetséggondozás.

A sikeres tanulás-tanítás feltétele a jól átlátható, tagolt és ösztönző tanulási környezet, a kis lépésekben történő haladás és a fokozatosság elvének érvényesülése, a cselekvésbe ágyazott, tapasztalati úton történő tanulás, a gyakori ismétlés, a szemléltetőeszközök használata, minél több érzékszerv bevonása, a szenzoros vagy szenzomotoros integráció. Fontos ugyanakkor az eddigieken felül az elsajátítandók megfelelő értelmezésének, érthetőségének, avagy „értelmességének” megértése, megtapasztalása érdekében a globális megközelítés egyidejű alkalmazása is, azaz tágabb összefüggéseiben, összetettségében, célrendszerében is megmutatjuk, megtapasztaltatjuk az adott jelenséget, ismeretanyagot, amelynek elsajátítását apró elemekre bontással segítjük.

A kognitív képességek jelentős eltérése is módosítja, megváltoztatja a megismerés folyamatát. Minden érintett gyermeknek szüksége és joga van sérülésének megfelelő speciális fejlesztésre. Az oktató-tanító munka fókuszában az életközeli, gyakorlatias tudás áll. Mindemellett nem tekinthetünk el az értelmileg akadályozott személy azon jogától sem, hogy bármilyen ismerethez, tapasztaláshoz, információhoz hozzáférhessen, ami alapján megfelelő támogatás mellett kialakulhat egyéni érdeklődési köre. A nevelés fókuszában az adott társadalmi közegnek megfelelő, írott és íratlan szabályok által meghatározott viselkedési normák elsajátítása és alkalmazása áll. Ehhez elengedhetetlen az alkalmazkodóképesség, a szabálykövetés, a közösségi érdekek tisztelete. Emellett nagyon fontos a saját érdek felismerése, a felelősségteljes joggyakorlás, az önérvényesítés, önrendelkezés elsajátíttatása és támogatása is. A tanuló önazonossága tudatos megélésének támogatása – beleértve a nemi identitás fejlődésének elősegítését is – szintén kiemelt feladat, mivel kialakulásában a spontaneitás lehet részleges, hiányos.

A képességprofilban jelentkező nagy egyéni eltérések miatt individualizáltan, személyre szabottan kell megállapítani a környezet ingergazdagságának optimumát, ami elég figyelemfelkeltő, és segíti a lényegi elemekre való fókuszálást. A bevéséshez a lényegi elemek kiemelése, a korábbi tapasztalati és ismeretanyaggal való kapcsolat tudatosítása, a rövid, közép- és hosszú távú ismétlések biztosítása szükséges. A felidézéshez releváns jelzőingereket kell biztosítani, melyek képességtől függően különböző típusúak lehetnek:

- verbális (ilyenek pl. utasítások, kulcsszavak, vezényszavak, kérdések, rákérdezés, figyelemfelhívás, korábban használt mondókák felidézése);
- képi (pl. fénykép, eseménykép, folyamatábra – vagy ennek egy eleme, piktogramok, szócsíkok, korábban megoldott feladatlap);
- együttcselekvéses (pl. direkt kézvezetés, példamutatás-utánoztatás),
- promptok (azonnali, direkt, helyzethez kötött megsegítés, „súgás”).

Fontos tehát rögzíteni, nyomon követni, hogy az adott tartalmat milyen körülmények között, milyen segédanyagokkal és egyéb tanulást támogató módszerekkel sajátította el a tanuló, mert ezek adnak támpontot a későbbi felidézéshez, illetve a kognitív folyamat elősegítéséhez. Itt kiemelten nagy jelentőséget kap az az alapelv, mely szerint mindig legyünk készen megadni a szükséges segítséget, ne hagyjuk elbizonytalanodni, elkedvetlenedni a tanulót, de csak annyi segítséget adjunk, amennyi szükséges a sikeres feladatmegoldáshoz. Ehhez elengedhetetlen az elakadás pontos definiálása (ez a pedagógiai diagnosztika része is). Az általánosítás, tudástranszfer eléréséhez a rögzülést követő variációk, változatos gyakorlási, tapasztalatszerzési lehetőségek szükségesek.

A jól elkülönülő, nagy kontrasztok segítenek ezek megértésében, ami megalapozza a kisebb, de lényeges elemek differenciált észlelését. Emellett a kis lépésekben való haladás is alapvető: a tanulónak egyszerre csak egy új dologra kelljen figyelnie. Ha ez is túl nagy kihívást jelent, meg kell győződni a megfelelő előismeretek meglétéről, a feladat lényegének megértéséről. Esetenként az egy lépés elemi modalitásokra bontása is szükséges. A gondolati műveletekhez különféle csoportosítási, halmazalkotási feladatok, illetve ezek változatai – mint kakukktojás felismerése, hiányzó elem észlelése, különbségek, ellentétek és azonosságok felismerése, párosítás, illesztés stb. – egyénre szabott alkalmazása javasolt.

Belátható (és az egyén számára értelmes), motiváló és elérhető, de erőfeszítést igénylő, egyénre szabott célkitűzésnek kell megjelennie.

A motiváció eszköze/közege lehet az érzelmi kötődés, a jutalmazás, de az életkor előrehaladtával egyre inkább törekedni kell a távlatibb, általánosabb értékek felismertetésére. A rendszeres pozitív megerősítés, biztatás kiemelt jelentőségű az értelmileg akadályozott tanulók motiválásában, önértékelésük fejlesztésében. A pozitív megerősítésnek az eredmények elismerése mellett feltétlenül ki kell térnie a részvételi hajlandóságra, a cél elérése érdekében tett erőfeszítésekre is – így tanulóink hosszú távon nagyobb valószínűséggel lesznek aktívak, bizakodóak a kisebb-nagyobb kihívást jelentő feladatokban.

Mivel a tudatosan irányított figyelemmel megmaradni a tanulási helyzetben igen nagy erőfeszítést jelent, számolni kell a fáradással. Ennek mértéke és megnyilvánulási formái egyénileg nagyon eltérőek lehetnek. A megfelelő pihenőfázisokat személyre szabottan kell tervezni, beiktatni (séta-levegőzés, szellemi és fizikai tevékenység váltása, relaxáló zenehallgatás, alvás, csoportmunkát felváltó egyéni feladat, elvonulás lehetőségének szabályozása).

Az értelmileg akadályozott személyek iskolai nevelő-oktató munkájában két alapvető irányzat, szempontrendszer kombinációja jelenik meg. Az egyik a cselekvésorientált oktatásszervezés. Lényege, hogy hétköznapi skillre fókuszál, önellátást, életviteli ismereteket, készségeket fejleszt – ebben rejlik az előnye. Nehézséget jelent és óvatosságra int azonban, hogy nehezen objektivizálható, konkrét tartalma a pedagógus személyes belátása által befolyásolt. Ezzel szemben a fejlődésorientált megközelítés a Vigotszkij-féle legközelebbi fejlődési zóna elvét (az aktuális fejlettségi szint feletti elvárást támasztó, de – pszichés és fizikai értelemben egyaránt – biztonságos, védett környezet, amely a gyermeket próbálkozásra, kísérletezésre ösztönzi) érvényesíti, ami jó alapot adhat a legkülönbözőbb képességprofilok esetén is a legközelebbi fejlesztési cél meghatározásában. Önmagában azonban nagyon elvont, életidegenné válhat az oktatás. Épp ezért a kettő kombinációja kívánatos.

A játék, játékoság kiemelten fontos eszköz az értelmileg akadályozott tanulók ismeretelsajátításában, főleg a gyakorlás, megerősítés időszakában, de kisebb korban szinte a teljes foglalkozásokat, tapasztalatszerzés folyamatát átjárja, meghatározza (v.ö. hosszabb átmenet az iskolai életbe). Fontos, hogy alkalmazása tudatosan tervezett legyen nemcsak az elsajátítandó tartalmak, célkitűzések vonatkozásában, hanem a tanulástól, kötelességtől való egyértelmű megkülönböztetés tekintetében is! Később ezek a tevékenységek, ha jól alkalmazzuk, kedvelt szabadidős elfoglaltságok elemeivé, alapjává válhatnak.

A mondókák, énekek – melyeket a konkrét céltól függően gyakran mozgással, mutogatással kísérünk – segíthetik a bevést és a felidézést, a koordinációs képességek fejlesztését, valamint sokszor kellemes hangulatot, motiváló légkört teremtenek nemcsak a kicsik, hanem nagyobb tanítványaink körében is. Különös figyelmet kell azonban fordítani ezek megfelelő, nem csupán képességhez, hanem életkorhoz is illeszkedő megválasztására. Képességprofilról függetlenül kerülni kell az infantilizáló helyzeteket, mivel ezek negatív hatással lehetnek a szociális készségek, szerepek fejlődésére.

Fontos szempont, hogy az új ismereteknek az egyes tanulók befogadóképességéhez igazodó, egyéni vizuális rögzítése valósuljon meg, ami a későbbiekben valódi támpontot jelenthet a felidezéshez. Ide tartozik egyfelől a tananyag tartalmának és mennyiségének egyéni meghatározása, másfelől a tárgyi-eszközös rögzítéstől az egyszerű mondatok megfogalmazásáig/leírásáig terjedő alternatívák közül a megfelelő kiválasztása.

Alapvető, hogy a szociális fejlődés tekintetében a hasonló korú tanulók azonos csoportba sorolása és az ezen belüli differenciálás a legmegfelelőbb eljárás. Akár integrált, akár speciális oktatás esetén a kultúrtechnikák (olvasás, írás, számolás-mérés) tanítása során indokolt lehet időszakosan az aktuális képesség és tudás szerinti kiscsoportok alkotása a hatékonyabb tudásközvetítés érdekében. Ezzel szemben a természettudományos és készségtárgyak tartalmi a korábban leírtak szerint jól differenciálhatóak osztályokon belül is (részletesebben lásd még 7. „Differenciálás, egyéni haladási utak”, és v.ö. 4. „Az integrációról”).

2.2. Tárgyi és személyi feltételek

- Az osztályterem legyen barátságos, a gyermekek méretéhez, fizikai adottságaihoz megfelelően kiválasztott székekkel, padokkal!
- Az osztályterem funkcionálisan elkülönülő részei, a berendezés logikája (polcok, szekrények tartalma) legyen a gyermekek számára jól értelmezhető, szükség szerint felcímkézett, színkóddal ellátott stb.!
- Álljon rendelkezésre jól körülhatárolt saját munkaterület!
- A tanulók számától, támogatási szükségletének mértékétől függően gyógypedagógiai asszisztens folyamatos jelenléte szükséges.

- Integrációban a kéttanáros modell érvényesíthető, ahol az egyik pedagógus gyógypedagógiai végzettségű, és/vagy a támogatási szükséglet mértékétől függően asszisztens jelenléte (utazó gyógypedagógus, utazó konduktor rendszeres konzultációjával) szükséges.
- A tanuló kommunikációs képességeihez leginkább illeszkedő, aktivitását elősegítő csatornák, eszközök (alternatív és/vagy augmentatív kommunikáció – a beszélt nyelv elsajátításának súlyos akadályozottsága esetén használatos kiegészítő vagy helyettesítő módszerek, eszközök) rutinszerű használata szükséges a tanuló fogalomtárának folyamatos bővítésével.

3. Oktatási, nevelési célok – részcélok, az elérés útjai

3.1. A célok meghatározása

Mint minden esetben, az értelmileg akadályozott tanulók nevelésének-oktatásának célja is a minél önállóbb, harmonikus életvezetésű felnőtté válás. Általánosságban ez az egyéni képességek, adottságok maximális feltárását, aktiválását jelenti a lehető legjobb adaptáció és önállóság érdekében. Ennek alapja a gyengébb és/vagy sajátos rajzolatú kognitív képességek, a szociális és kommunikációs adottságok fejlesztése a korrekció és kompenzáció elvének figyelembevételével. Alapjaiban, elveiben nincs különbség a Nat-ban meghatározott főbb célkitűzésekben, de a megvalósulás mikéntjét, a konkrét lehetőségeket az egyéni képességek és az ezekhez igazodó differenciálás határozza meg.

A tanulók adottságai miatt sajátos elemeket is tartalmaz az ehhez vezető út. Tanulóink várható életformája egész életen át valamilyen támogató közösségi szolgáltatáshoz kapcsolódik. Ahhoz, hogy ezeken a kereteken belül a lehető legönállóbb, az adott társadalmi berendezkedésben elfogadott normák szerinti teljes életet élhessenek, több szempontot is kiemelten kell kezelnünk. Az oktatás terén a megszerzett tudás várható hasznosulása, praktikus előnye, valamint a minél szélesebb körű tájékozódás, az azonos ismeretanyaghoz való hozzáférés joga együttesen kell, hogy érvényesüljön. A nevelésben egyaránt fontos szempont a társadalmi konszenzuson alapuló normákhoz, írott és íratlan szabályokhoz való alkalmazkodás, a társas érintkezésekben az együttműködő, alkalmazkodni képes személyiség tulajdonságainak erősítése, valamint a tanuló saját életével kapcsolatos döntéseiben való aktív részvétel, az önrendelkezés, érdekérvényesítés képességének fejlesztése.

A jellemző kognitív akadályok miatt külön kiemelt fejlesztési feladat az épp elsajátított ismeretek gyakorlati alkalmazása, változó feltételek közötti gyakorlása.

A tanítás tervezése, így a megfelelő módszer, szemléltetőeszköz, fogalomhasználat stb. kiválasztása során egyszerre kell tekintettel lenni az egyes tanulók aktuális állapotára, azaz aktuális kognitív, szociális és emocionális fejlettségi szintjére, valamint a biológiai korára. (Részletesebben lásd 5.3 „Oktatási, nevelési alapelvek”)

3.2. Oktatási és nevelési célok a Nat alapján, az értelmileg akadályozott tanulókra vonatkozó sajátosságok és ajánlások

- Testi és lelki egészségre nevelés: az értelmileg akadályozott tanulók fizikai-morfológiai adottságai a kóreredettől függően igen sokfélék lehetnek, ezért az általános – Nat-ban megfogalmazott – célkitűzéseken túl szükséges az egyedi adottságokra, szükségletekre és lehetőségekre is tekintettel lenni. Érvényesülnie kell a korrekció és a kompenzáció elvének. Esetenként más szakemberekkel (ortopéd szakorvos, neurológus, konduktor, gyógytornász, szomatopedagógus stb., lelki egészség

terén pszichológus, pszichiáter, családgyógyász, védőnő) való együttműködés, konzultáció is szükséges lehet.

- Önismeret és a társas kultúra fejlesztése: kiemelt területe az értelmileg akadályozott tanulók nevelésének, szoros összefüggésben az önállóság fejlesztésével. Ugyanakkor adottságaiknál fogva sokan töredékesen képesek kibontakozni ezen a téren. Tanulóinknál kiemelt feladat annak megtanítása, hogy ismerje fel és tudja kifejezni saját érzelmeit, legyen tisztában saját erősségeivel és ismerje fel saját határait, bizonytalanságait. Ehhez igazodóan legyen képes segítséget kérni és elfogadni, ehhez ismerje meg környezetében a segítő személyek körét, az érdekképviselői szerveket. A szükségletalapú támogatás rendszerében képességeihez, adottságaihoz mérten optimális módon igazodjon el és tudja érvényesíteni érdekeit.
- Felelősségvállalás másokért, önkéntesség, erkölcsi nevelés, családi életre nevelés: a Nat által összefoglaltak konkrét helyzetekben, az értelmileg akadályozott tanuló saját életterére, napi kapcsolataira jellemző módon kell, hogy megjelenjenek. Kiemelt fontosságú a valóságosság, hitelesség, beláthatóság. Az egészséges öntudat fejlesztése mellett kiemelten fontos olyan szokásrendszer következetes jelenléte az iskolai nevelés során, amely interiorizálása (belső meggyőződéssé, élete részévé válása) a tanuló részéről elősegíti a hétköznapokban való eligazodást, a szükséges alkalmazkodást.
- Médiatudatosságra nevelés: az értelmileg akadályozott tanulók kommunikációs adottságai nagyon eltérőek, de tartalmi és/vagy formai tekintetben többnyire elmaradnak a korosztályi sajátosságoktól. Épp ezért kiemelt jelentőségű a beszélt és az írott nyelv használatának és befogadásának gyakorlása, fejlesztése tartalmi és formai, mennyiségi és minőségi szempontból egyaránt. Ahol jelentősebb akadályokba ütközik a szokásos csatornák alkalmazása, mindenképp indokolt az augmentatív és alternatív kommunikáció lehetőségei közül az adott tanuló számára legmegfelelőbb kiválasztása és tanítása, így biztosítva a kommunikáció jelentőségének és lehetőségeinek megtapasztalását. A médiahasználat ennek egyik eszköze is lehet. A médiumok, a különféle közösségi oldalak, információk megismertetése során kiemelten szükséges a felelősségteljes használatra tanítás, ezáltal az esetleges abúzusok (visszaélések, kihasználások, bántalmazások) megelőzése, tekintettel arra, hogy az értelmi akadályozottsággal gyakran együtt jár a rejtett szándékok fel nem ismerése, a naivitás.
- A tanulás tanítása, pályaorientáció: Értelmileg akadályozott személyek esetében nem várható teljes önállóság e téren. A pedagógus fő feladata a személyiség kibontakoztatása, a tehetséggondozás, az egyéni hajlamok, érdeklődési kör megismerése és a tanuló támogatása az ebben való kiteljesedésben. Az eredményes tanulási stratégiák, a leghatékonyabb segítségnyújtási formák egyénre szabottan, differenciáltan jelennek meg. Fontos, hogy az egyént érintő döntésekbe mindig bevonják az értelmileg akadályozott személyt, belátható és érthető érveket, szempontokat mutassanak fel, megfigyelve a „semmit rólunk nélkülünk” alapelvet.
- Nemzeti öntudat, hazafias nevelés: Kiemelkedően fontos a közvetlen társadalmi és természeti környezet megismerésének és az ezekkel való harmonikus kapcsolat kialakulásának elősegítése. Az értelmileg akadályozott tanulók elsősorban saját élményeken keresztül, tapasztalás révén ismerkedhetnek nemzeti kultúránk értékeivel. A hazai – nem hazai, magyar – nem magyar kategóriákat többségük megtanulja értelmezni, és a sokszínűség, más nyelvek, kultúrák felfedeztetése, a kölcsönös tisztelet elemi megtapasztalása is elérhető. A nevelés egyik sarkalatos pontja az olyan szociális, kommunikációs, kognitív készségek fejlesztése, amelyek megkönnyítik és teljesebbé teszik a szűkebb és tágabb személyes, közösségi és társadalmi környezetben való

eligazodást, részvételt. Ennek módja, mértéke nagy egyéni eltéréseket mutat, de túlnyomó többségük felnőttkorra is több-kevesebb támogatást igényel jogainak gyakorlásában, elemi kötelességeinek tudatosításában (pl. okiratok jelentősége), változó társas-viselkedéses helyzetek megfelelő értelmezésében és az ezekhez való alkalmazkodásban.

4. Az integráció

Az integráló oktatási modellek létjogosultságát olyan nemzetközi egyezmények, alapelvek támasztják alá, mint az antidiszkriminációs törekvések, a hátrányos megkülönböztetés és kirekesztés tilalma, az egyenlő esélyek megteremtése az azonos végzettség megszerzésére, az egyetemes emberi jogok érvényesítése, a demokratikus értékek érvényesülése.

Elvben bármelyik értelmileg akadályozott tanuló integrálható, amennyiben egyéni szükségleteihez igazítva biztosítottak a tárgyi és személyi feltételek. A befogadó intézménynek rendelkeznie kell a középsúlyos értelmi fogyatékos tanuló szükségleteihez igazodó tanulási környezet kialakításához megfelelő eszközökkel, módszerekkel, eljárásokkal és szakemberekkel. Nemzetközi tapasztalatok szerint az integráció különféle formái egyaránt eredményesek lehetnek (teljes, részleges, lokális, szociális-szabadidős). Értelmileg akadályozott tanulók esetében az elsődleges cél a szociális beilleszkedés, a kölcsönös megismerés és tolerancia hétköznapivá válása. Leginkább a Montessori pedagógiai alapelvekre építő, az individualizált feladat- és követelményállításra fókuszáló oktatásszervezési módszer válhat be. Itt különös hangsúlyt kell fektetni a tananyagnak mind a mennyiségi, mind a minőségi adaptálására, egyéni teljesítményhez igazítására. Az értelmileg akadályozott tanulótól elvárt teljesítmény a tananyag tartalmában, mennyiségében, a számonkérés módjában egyaránt jelentősen eltérhet az osztály átlagos teljesítményétől.

További szempont, hogy a tárgyi környezet kialakítása igazodjon a korábban részletezett elvárásokhoz (lásd 2.1. Nevelési és oktatási alapelvek).

Az értelmileg akadályozott tanulónak az integráló körülmények között (is) joga és szüksége van a rehabilitációs/rehabilitációs foglalkozásokra. Ez történhet egyéni fejlesztés formájában, vagy a tanulócsoportban, az osztálymunkába beépítve, közvetlen támogatás formájában. Az oktatás megszervezése során nem tekinthetünk el a 2.1 „Nevelési és oktatási alapelvek” fejezetben rögzítettektől.

Az együttnevelés megvalósítását nagymértékben segíti a támogató szülői házzal történő kapcsolattartás.

Az integrált képzésben részt vevő tanuló értékelésénél elsődleges a tanuló önmagához képest elért fejlődése.

Teljes integráció (inklúzió) esetén a kéttanáros modell javasolt, ahol a tanulási idő túlnyomó részében egy tanító/tanár és egy értelmileg akadályozott pedagógiaja szakirányon diplomát szerzett gyógypedagógus (vagy oligofrénpedagógia szakos gyógypedagógiai tanár) is jelen van. Egy további lehetséges modell a kooperáló osztályok szervezése. Itt az osztályon belül két alcsoportot hozunk létre, melyek a tanulás során időszakosan különválnak – különös tekintettel az akadémiai tudás elsajátítására, ugyanakkor pl. a készségtárgyak és a természetismereti tárgyak ismereteit együttműködve, a projekt módszer és kiscsoportos (páros) feladatmegoldás keretében ismerik meg. Itt is alapvető a személyre szabott részfeladatok összeállítása.

A hazai gyakorlatban gyakoribb a relatív integráció, amely során a gyermek egy, a saját diagnózisának leginkább megfelelő profilú speciális intézmény helyett egy másmilyen profilú speciális tantervű intézmény (vagy osztály) tanulója lesz. Jellemzően a középsúlyos értelmi fogyatékos tanuló az enyhe értelmi fogyatékos tanulók tanterve szerint haladó csoportba kerül. A szakértői bizottságok, amennyiben javasolják egy gyermek relatív integrációban való tanítását, többnyire a fogadó osztálytól eltérő, azaz a középsúlyos értelmi

fogyatékos tanuló tanterve szerinti haladást írják elő. Ennek előnye, hogy az érintett tanuló saját képességprofiljához igazodó tananyag- és elvárásrendszerrel szembesül. Határozottan hátrányos azonban, hogy így valójában csak téri integráció valósul meg, mivel a kerettantervek témakörei nincsenek összehangolva. Így a közös tevékenykedés, a szociális kapcsolatteremtés teljesen esetlegessé válik. Ezért javasolható, hogy a relatív integrációban – ahogy a nemzetközi integráló gyakorlatban jellemző – a fogadó osztály által tanult témaköröket egyénre szabottan, adaptálva tanulhassa az integrált tanuló.

A tanulmányaikat integrációban, relatív integrációban folytató tanulók nagyobb valószínűséggel folytathatják tanulmányaikat szakiskolában. A jobb képességű tanulók egyes esetekben megfelelő támogatás, külön felkészítés mellett az eltérő tanterv szerint végzett általános iskolai tanulmányokat követően is képesek lesznek szakiskolai tanulmányok folytatására, ahol OKJ szerinti részszakképesítést, kivételesen erős motiváltság esetén szakképesítést szerezhettek. Hangsúlyozni kell azonban, hogy mindezek megvalósulásához megfelelő részképességek, tanulási képesség és motiváltság, valamint a támogató környezet együttes megléte szükséges. Ez a későbbi társadalmi integrációs esélyeket is jelentősen megnöveli.

Azok, akik ezt nem tudják teljesíteni, készségfejlesztő iskolákban tanulhatnak tovább.

5. A Nat alkalmazása a középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók nevelése-oktatása során

5.1. A középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók fejlesztését átfogó területek

A középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók nevelése, oktatása, fejlesztése a Nemzeti alaptantervben megfogalmazott értékekre, az iskolai nevelés-oktatás közös értékeire épül. Alapelveiben, céljaiban illeszkedik a Nat-ban megjelenő kulcskompetenciákhoz, a kiemelt fejlesztési területekhez.

A nevelés, oktatás, fejlesztés tartalmi a Nat tanulási területeihez részben igazodva, de a középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók sajátosságait figyelembe véve a következők:

Anyanyelv és kommunikáció, Társadalmi környezet, Életvitel és gyakorlati ismeretek, Természeti környezet, Művészetek, Informatika, Testi nevelés.

A fejlesztés középpontjában olyan képességek kialakítása áll, amelyek elősegítik, hogy

- a) a tanulók az iskoláskort követően önmagukat minél önállóbban el tudják látni;
- b) a tanulók környezetükben képesek legyenek minél önállóbban és minél szélesebb körben tájékozódni;
- c) fejlődjenek a tanulók szociális és kommunikációs képességei, megfelelően tudják azokat használni;
- d) a tanulók ismerjék meg közvetlen tárgyi és személyi környezetüket, és képesek legyenek benne tevékenykedni, valamint azt alakítani is;
- e) a tanulók ismerjék önmagukat, értékeiket és erősségeiket, valamint határaikat.

Mindezekben a tanulók céltudatosságra és az egyéni sajátosságaikhoz alkalmazott önállóságra tegyenek szert – tudjanak dönteni is.

5.2. Kulcskompetenciák fejlesztése

Az értelmileg akadályozott tanulók egyénileg nagyon eltérő képességprofilja miatt a Nat kulcskompetenciáinak fejlesztése is egyéni, individualizált módon valósulhat meg. Mindazonáltal a fejlesztésnek vannak olyan átfogó elemei, amelyeknek egységesen érvényesülniük kell.

Kiindulási alap a kognitív fejlesztés, amely meghatározza a többi területen való sikerességet is. Ugyanakkor nem szabad megfeledkezni arról sem, hogy az egyes kompetenciaterületek nem elszigetelten, hanem kölcsönhatásban jelennek meg és fejlődnek.

5.2.0. Alapkompetenciák

Az értelmileg akadályozott tanulók nevelését, oktatását, a köznevelésben eltöltött egész idejét áthatja az alapkompetenciák fejlesztése. Abban az esetben, ha ezen kompetenciák valamelyike nem vagy nehezen fejleszthető a szokásosnak tekinthető célkitűzések mentén (pl. verbális önkifejezés, szövegértő olvasás), az egyén képességeihez igazodó korrekciós-terápiás támogatásra van szükség (pl. kiemelten sok közvetlen tapasztalatszerzés, augmentatív kommunikáció). Ahol a speciális módszerek sem vezetnek eredményre, kompenzációt kell biztosítani (pl. alternatív kommunikáció, képes napirend, speciális markírozás, vagyis az egyén számára jól értelmezhető és követhető vizuális jelzések, piktogramok, iránymutatók, vezetőcsíkok elhelyezése, felfestése a téri tájékozódáshoz – lásd még 2.1 „Nevelési és oktatási alapelvek”). Elengedhetetlen a korábban részletezett személyre szabott, egyéni felméréseken alapuló tanulási utak meghatározása és tágabb időkeretbe helyezése.

5.2.1. A tanulás kompetenciái

A Nat-ban meghatározott kapcsolódó ismeret, készség és attitűd kialakulása részlegesen várható el értelmi akadályozottság esetén. Ez távlati, ideális célkitűzésként értelmezhető, és a fejlesztést kis lépésekre, részcélokra kell bontani, az egyes tanulók képességstruktúrájához igazodva (v.ö. önállósági szintek, differenciálás leírásával). Különös figyelmet kell fordítani a motiváció kialakítására, illetve fenntartására, az én-tudatosságra, a saját értékek és lehetőségek felismerésének fejlesztésére. Elsődleges cél a szűkebb, majd tágabb környezetben való eligazodás, a közösségi részvétel különféle szerepköreire való felkészülés, a minél önállóbb életvitel kialakítása.

5.2.2. A kommunikációs kompetenciák (anyanyelvi és idegen nyelvi)

A kommunikációs kompetenciák fejlesztése általános, tág értelmezésben megfeleltethető a Nat vonatkozó célkitűzéseinek. Nélkülözhetetlen az információ befogadásához, az elemi gondolkodási műveletek hatékony működéséhez. Elsődleges a kommunikációs szándék felkeltése/fenntartása, a kommunikációs csatornák hatékony alkalmazása mind a megértés és információszerzés, mind az önkifejezés tekintetében. Mivel a társas helyzetek, kapcsolatok alapja, a szociális készségek fejlesztése szempontjából is kiemelten fejlesztendő terület. A más nyelvekkel való ismerkedés opcionális, sok értelmileg akadályozott tanuló esetében nem megvalósítható. Néhányan azonban rendelkezhetnek a szükséges alapképességekkel, és általános adottságaikhoz képest jó nyelvelsajátítási képességük lehet.

5.2.3. A digitális kompetenciák

A digitális kompetenciák alapjaiban megfeleltethető a Nat elvárásainak. A készségszintben, illetve a támogatási szükségletben lehetnek jelentős egyéni eltérések. A hamis információk kiszűrése, valamint a lehetséges visszaélések elkerülése érdekében fokozottan figyelmet kell fordítani a „gyanús”, „bizonytalan” internetes tartalmak felismerésére, a megfelelő kapcsolati személytől való segítségkérésre, a támogatott döntéshozatal gyakorlására. A verbális kommunikációra képtelen tanulók esetén helyettesítő/kiegészítő jelleggel egyaránt alkalmazunk különféle IKT-eszközöket.

5.2.4. A matematikai, gondolkodási kompetenciák

A gondolkodás kompetenciái megfelelően adaptálva jól értelmezhetők az értelmileg akadályozott tanulókra is. Különös figyelmet kell fordítani a meglévő képességek fejlesztésére, a látókör szélesítésére (v.ö. 1. A középsúlyos értelmi fogyatékos tanuló), az elemi kritikai érzék, óvatosság alakítására, miközben meg kell tartani / ki kell alakítani a környezet iránti nyitottságot, kíváncsiságot is. Alapcél az egyszerű logikai összefüggések felismerése, az ismeretek minél rugalmasabb, eltérő kontextusokban való hatékony előhívása és alkalmazása.

5.2.5. A személyes és társas kapcsolati kompetenciák

Az értelmileg akadályozott ember számára kiemelten fontos terület, mivel nagy valószínűséggel hosszú távon, egész életen át valamilyen közösségi ellátásban fog részesülni. Az egyéni és közösségi javakat szolgáló tevékenységek, készségek gyakorlása a személyes jóllétnek is egyik alappillére. A saját személyiség, a külső és belső tulajdonságok ismerete, a viselkedésszabályozás alapjai, az együttműködési készség (ki)alakítása, a társas kapcsolatok szabályrendszerének megismerése kiemelten fejlesztendő. Cél a harmonikus, reális önértékeléssel, pozitív énképpel rendelkező személyiség kibontakoztatása. Fontos a helyes önellátási-önkiszolgálási szokások (beleértve a napirend, az egészséges életmód), a tanuló önmaga és környezete iránti igényesség kialakítása. Kiemelten fontos, hogy a tanuló érdeklődéséhez, igényeihez mérten megfelelő nemi és szexuális nevelést biztosítsunk, mint az önazonosság, én-tudatosság integráns része. Mint minden nevelésben, kisebb korban a szokások kialakítása van inkább előtérben, de az értelmileg akadályozott tanulóknál is fontos, hogy fokozatosan megtanulják az önálló felelősségvállalást. Ennek kardinális kérdése, hogy a tanuló felismerje a lehetőségek és lehetséges következmények közötti összefüggéseket, tudja, hogy mit jelent a következmények vállalása, és felismerje, hogy mikor van szüksége segítségre a lehetséges következmények feltárásában (támogatott döntéshozatalra való felkészítés). Ez leginkább konkrét élethelyzetekhez, eseményekhez kötötten valósulhat meg.

5.2.6. A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái

A Nat leírásában foglaltak megvalósulásában nagyobb szerep jut az érzelmi alapú megközelítésnek. A kreativitás, az alkotótevékenység sok értelmileg akadályozott ember számára az önkifejezés alapvető eszköze. Ennek elemei épülnek be a felnőttkori foglalkozásterápiás tevékenységekbe is. Sok esetben ez a szabadidő tartalmas eltöltésének egyik módja lehet. Külön figyelmet kell szentelni e téren a kiemelkedően teljesítő tanulók tehetséggondozására.

5.2.7. Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák

A vonatkozó kompetenciák megfelelően adaptált értelmezésben megfeleltethetők a Nat leírásának. Elsődleges a pályorientáció: adjuk meg a lehetőséget, hogy a tanuló különféle területeken próbálja ki magát. Ezáltal felszínre kerülhetnek erősségei, egyben érdeklődésének megfelelő elfoglaltságot végezhet. Fejlesztendő területek a kitartás, a munkafegyelem, az adott tevékenység jelentőségének belátása, a munkavállalói szerepkörhöz igazodó viselkedési normák gyakorlása. Ettől elválaszthatatlan, hogy a tanuló tisztában legyen az alapvető jogokkal, amelyek munkavállalóként megilletik. A különféle eszközök, nyersanyagok, munkafolyamatok célirányos megismertetése is szükséges. Tudatosá kell tenni a különbséget a precíz teljesítményelvárás és a kreativitás, az alternatív megoldások lehetőségei között.

5.3. Egyes tanulási területeket érintő ajánlások

5.3.1. Magyar nyelv és irodalom

Célok és fejlesztési feladatok:

A tanulási terület célja, hogy megalapozza valamennyi fejlesztési terület tartalmainak megismerését, elsajátítását, ugyanakkor az anyanyelvi és kommunikációs képességek fejlesztése valamennyi fejlesztési terület feladata. Az anyanyelvi és kommunikációs nevelés során fejlődik a kapcsolatteremtő, a közlő és információszerző képesség, lehetővé válik a verbális és nem verbális kommunikáció alapelemeinek elsajátítása. A tanulási terület hozzájárul a tiszta és helyes hangképzéshez, a beszédkészség fejlesztéséhez, a beszéd általi további ismeretszerzés képességének kialakulásához és megszilárdulásához, továbbá támogatja a fogalmi gondolkodást. A szóbeli kommunikációban nagy nehézségeket mutató tanulók a szóbeli kommunikációt kiegészítő, illetve helyettesítő módszerek alkalmazásával juthatnak hozzá az önkifejezéshez és az ismeretszerzéshez.

Az AAK kifejezés arra utal, hogy a hangzó beszéddel nem kommunikáló és/vagy kommunikációjában súlyosan akadályozott személy számára a hagyományos kifejezési módok (beszéd, írás) helyett más, alternatív megoldásokat kell keresni, ami az egyszerű reflexektől a nyelvi szintű alkalmazásig terjedhet. Az augmentatív kommunikáció az érthető beszéd hiánya következtében súlyosan károsodott kommunikációs funkció átmeneti vagy tartós pótlására szolgáló kommunikációs rendszerek csoportja. Lényege, hogy a beszéd helyett a sajátos nevelési igényű tanuló nonverbális úton fejezi ki magát, felhasználva mindazt a lehetőséget, amelyet a hangjelzések, gesztusok, manuális rendszerek és/vagy a betűket, rajzokat, jelképeket, fotókat, tárgyakat stb. tartalmazó kommunikációs eszközök, valamint hangadó gépek (kommunikátorok) biztosítanak. Minden augmentatív kommunikációs rendszer több, egyénre szabott, térben és időben eltérő használhatóságú kommunikációs eszközből áll, amelyek tartalmazzák a kommunikációs hatékonyságot növelő valamennyi üzenethordozót, segédeszközt, stratégiát és technikát. Az augmentatív kommunikáció hatékony használata megteremti a társadalmi integrációt, az önkifejezést, az intellektuális, érzelmi és szociális fejlődés lehetőségeit.

A tanulók képességeikhez igazodóan ismerkednek az irodalmi-kulturális javakhoz való hozzájárulás lehetőségeivel, tájékozottságot szereznek műfaji jellemzőkről, alakul ízlésük, illetve szabadidős lehetőségként találkoznak az irodalmi alkotások különféle formáival.

A tananyag, illetve a tanítási folyamat szervezése során nagy jelentősége lesz a korábban részletezett kognitív képességeknek, részképességeknek.

A tanulási terület speciális feladatai:

- a beszéd, az olvasás és írás, illetve ezek speciális alternatíváinak kommunikációs csatornáként, eszközként való felismerése (mind a közlés, mind az információszerzés, a megismerési folyamatok eszközeként), majd egyre szélesebb körű és egyre differenciáltabb alkalmazása;
- az olvasás-íráshoz szükséges alapkészségek kialakítása és fejlesztése (téri orientáció, irányok tudatosítása, szerialitás, szem-kéz koordináció, finommotoros precizitás analízis-szintézis folyamata);
- a személyközi kapcsolatok megfelelő szabályozásához szükséges kommunikációs szabályok elsajátítása;
- az egyénre szabott minél nagyobb fokú önállóság kialakítása az olvasás és írás területén;
- minél önállóbb eligazodás írásos, képes anyagokban;
- a kulturált kommunikáció minden formájának gyakorlása különböző élethelyzetekben;

- infokommunikációs eszközök és programok használata, pl. Piktoverb, Verbalio, telefon, tablet szövegíró funkciójának használata – egyéni képességprofilhoz igazodóan.

a) Beszédfejlesztés

- Beszédszervek tudatosítása, artikulációs gyakorlatok (súlyos hangképzési zavarok esetén logopédus bevonása szükséges)
- Szókincs bővítése
- Nyelvtani szerkezetek (pl. viszonyszavak, határozós szerkezetek) közlési szándéknak megfelelő alkalmazása
- Verbális kifejezőképesség akadályozottsága esetén a megfelelő alternatív vagy augmentatív (helyettesítő vagy kiegészítő) kommunikációs eszközök, módzatok megismertetése, tanítása, alkalmazása

b) Olvasás

- Az írott/nyomtatott szöveg információforrásként való azonosítása
- Hang és betű megfeleltetésének tudatosítása, megerősítése minél több módon, majd a leginkább bevált módszer (pl. hívókép, fonometrikai jelek) egyénenként differenciáltan alkalmazása
- Betűkből szavak alkotása, amit megelőz a szavakból hangok (majd nyomtatotról betű) leválasztása
- Szavak mondatokká fűzése, majd egyszerű mondatok értelmezése. Fontos, hogy ezek könnyen értelmezhető, a tanulók által ismert és érdeklődésüket felkeltő (vagy érdeklődésükhöz igazodó) tartalmúak legyenek. Legtöbbször tömondatokat, esetleg egy-egy új információt tartalmazó bővített mondatokat lesznek képesek értelmezni. Szövegalkotáskor a könnyen érthető kommunikáció szabályaihoz kell igazodni.
- A szövegértő olvasás nehezített kialakulása esetén a megelőző olvasási szintek gyakorlása, egyéni képességekhez igazodó választással:
 - szituációelemzés, anticipációs (várható esemény felismerése, pl. terítés → étkezés) képesség,
 - tárgyi szimbólum értelmezése (pl. fakanál = tankonyhai foglalkozás),
 - képi szimbólumok (fénykép, valóságkép vagy egyszerűsített ábra),
 - piktogramok, logók értelmezése,
 - állandó feliratok, szignálszavak, globális szófelismerés (pl. WC, KIJÁRAT, MOZI).

c) Írás

Hosszú előkészítő szakasz szükséges a megfelelő grafomotoros készségek elsajátításához.

Az olvasás tanításához szorosan kapcsolódva, eleinte előnyomtatott betűkből egymás mellé rendezéssel alkotunk szavakat, ezt követően kezdjük ezeket valóban leírni is.

- A legmegfelelőbb írásforma tanítása (blokk, zsinór, dőltbetűs stb.) az egyén számára differenciáltan
- Az íráskészség kialakulásának akadályozottsága esetén:
 - infokommunikációs eszközhasználat,
 - képes rögzítés (pl. tartalomhoz illő kiválasztása, sorba rendezése, beragasztása).

Tanulóink többségénél az olvasva író módszer, a Meixner-módszer vagy a párhuzamos tanítás a legmegfelelőbb.

Többnyire analízáló-szintetizáló módon a leghatékonyabb a tanítás, esetenként a globális felismerés-beazonosítás segít az olvasás jelentőségének felfedezésében.

5.3.2. Matematika

E képességterület komoly elvonatkoztatási képességet kíván, ezért értelmi akadályozottság esetén jelentős adaptációra van szükség. Különösen hangsúlyossá válik a kézzelfoghatóvá tehető, saját tapasztalaton alapuló, gyakorlatias, manipulációval összekötött tanítás. Legfőbb cél a hétköznapi életben való eligazodás segítése.

Hosszú előkészületi szakasz szükséges.

- a) Tárgyállandóság, mennyiségállandóság kialakítása: Csoportosító/halmazalkotó tevékenység egy-egy megfigyelt tulajdonság alapján, egy-egy tulajdonság biztos felismerése, változások követése, azonosságok és különbségek felismerése.
 - A mennyiségfogalom kialakítása: globális mennyiségekkel, illetve mennyiségi tulajdonságokkal (pl. sok – kevés – semmi, nagy – kicsi, vastag – vékony) ismerkednek a tanulók. A mennyiségekkel való bánás, ezek értelmezése is hosszú gyakorlási időt igényel (játékos formában, pl. homokozóban, vagy egyszerű étel közös elkészítése során: egy kanálnyi, egy pohárnyi, egy vödörnyi...).
 - A számfogalom, a számosság értelmezésének kialakítása külön fejlesztendő terület. Tanítványaink egy részénél ez igen nehéz, esetenként megoldhatatlan.
 - Egyszerű műveletek, elsősorban az összeadás és kivonás elvégzését az értelmileg akadályozott tanulók egy része meg tudja tanulni. Fontos, hogy e téren is tisztában legyenek tudásukkal, illetve meg tudják ítélni, hogy milyen kérdésekben van szükségük külső segítségre.
 - Kiemelten fejlesztendő terület egyrészt a mennyiségek gyakorlati életben való jelenlétének, fontosságának tudatosítása, másrészt a nagyságrendek érzékeltetése, legalább hozzávetőleges értelmezése a későbbi eligazodás, önállóbb életvezetés elősegítése, illetve a kihasználás, becsapás veszélyének csökkentése érdekében.
 - A pénz fogalmával való megismerkedés központi feladat, egyéni képességekhez igazodóan legalább a címletek nagyságrendi megkülönböztetése, néhány legfontosabb árucikk árának címletekhez való kötése.
- b) E tanulási terület kiemelt feladata az időbeli tájékozódás fejlesztése, ami a rendszeresen (napi rutinként) ismétlődő tevékenységekhez, eseményekhez kötve ragadható meg leginkább. A jelenidejűségből (azaz „itt és most” helyzetekből) kiindulva előbb a közelmúlt eseményeinek időbeli elhelyezése, majd a belátható jövőbeli események anticipálása (azaz elővételezése, kikövetkeztetése, megjóslása) válik realizálhatóvá. Mindehhez egyszerű, áttekinthető ábrák, időrendi sorba helyezhető eseményképek, naptárrészek alkalmazása javasolt a megfelelő vizuális megerősítéshez.
- c) A térbeli tájékozódás fejlesztésének más tanulási területekkel összhangban kell megvalósulnia. Itt elsősorban az irányok, viszonyszavak közötti eligazodás, a saját testhez vagy egy meghatározott tárgyhoz/ponthoz viszonyított helymeghatározás kap hangsúlyt.

5.3.3. Történelem és állampolgári ismeretek

Állampolgári ismeretek

Legfőbb célkitűzések az értelmileg akadályozott tanulók körében:

A tanulóknak legyenek elemi ismeretei a társadalmi normákról, kötelességekről, a különböző személyi okmányok jelentőségéről! Ismerkedjen különféle szolgáltatásokkal, azok elérhetőségével! Mindez valós helyzetekhez kötötten, tanulmányi sétákkal, látogatásokkal, valóság-hű szemléltetéssel vihető közel tanítványainkhoz.

Fontos cél a társadalmi szerepek, a nemi szerepek, az önazonosság fejlesztése.

A tantárgy adjon támpontokat a tanuló saját lehetőségeinek, szerepeinek, személyközi kapcsolatainak alakításához!

Készítse fel a tanulót a különféle személyközi kapcsolatok helyes értelmezésére, legyen megfelelő eszközkészlete ezek kulturált kezdeményezésére (a hivatalos kapcsolattól az intim kapcsolatokig, a párkapcsolatok megéléséig egyéni igény és szükséglet szerint), valamint a helyes-helytelen kapcsolatfelvételek közötti különbségtételre, jó és rossz szándékú kezdeményezések felismerésére, illetve bizonytalanság esetén a támogatott döntéshozatalhoz segítség kérésére! Különös körültekintést igényel a nemi önazonosság alakítása, támogatása már kisgyermekkorától, a szexuális késztetések legitimitációja, egyben társadalmilag elfogadott, diszkrét kezelésének támogatása.

Különösen nagy hangsúlyt kell fektetni a korosztályhoz illő, szokásosnak tekinthető viselkedésformák elsajátítására. Ehhez hatékonyan járul hozzá a (többségi) korosztályi csoportokkal való kapcsolatok, ezek révén megfelelő utánzási minták biztosítása.

A más kultúrákkal, népcsoportokkal, a tanulóétól eltérő szokásokkal, értékekkel való ismerkedés a sokféleség tolerálását, ezen keresztül saját „másságának” elfogadását segíti elő.

Az értelmileg akadályozott tanuló én-identitásának, önmagának a társadalom részeként való értelmezésének kibontakoztatásához feltétlenül törekedni kell a szülői házzal, illetve más elsődleges kapcsolati személyekkel való együttműködésre.

A történelmi ismeretek biztosítása ünnepekhez kötötten, egy-egy példakép megismerésén keresztül valósul meg. A letűnt korok kulturális öröksége a tárgyi emlékek révén, legendák, történetek, elbeszélések megismerésével ragadható meg. A történelmi időszemlélet kialakulása csak hozzávetőlegesen valósul meg, és csak felsőbb osztályokban.

Erkölc és etika

A tantárgy célja a formálódó gyermeki személyiség számára önmaga, társai, szűkebb és tágabb környezete megismerésében olyan segítséget nyújtani, amely lehetővé teszi az eligazodást a társadalmi viszonyulásokban, támogatja a gyermek emberi kapcsolatainak alakítását, és megalapozza azt az értékrendet, amely segíti őt önálló döntéseiben. Fő cél azoknak az erkölcsi, etikai normáknak a megismertetése és alkalmazása, ami segíti a tanulót az önálló véleményformálásban, a helyes és helytelen viselkedési módok felismerésében, jelzésében, a segítségnyújtás, segítségkérés és -elfogadás lehetőségének és fontosságának megértésében.

A tantárgy feladata a tanulók által egyre tágabban megismert környezet és közösség értékrendjének megismertetése, a saját érdek és a közösségi érdek helyes arányának érzékeltetése. Fontos a közösségi írott és íratlan szabályok tiszteletben tartásának, önmaga, a társak, csoportok érdekei, értékei védelmének

elfogadása. Az etika tantárgy tananyaga elsősorban élményalapú, épít a tanulók megélt ismereteire, azokat rendszerezi, tudatosításukkal elősegíti a tanulók számára a környezet, a társak, a saját csoport (tanuló, sportoló, egyéb szabadidős közösségek stb.) értékeinek felismerését. A mindennapi gyakorlat élményanyagának felhasználásával támogatja a veszélyhelyzetek felismerését, azok jelzésének lehetőségeit, a segítségkérés, -elfogadás és a segítségnyújtás fontosságának felismerését.

Az értelmileg akadályozott személyek esetében kiemelt jelentőséggel bír, hogy a közvetített normák, értékek az élet különböző szinterein egységesen, következetesen jelen legyenek, hiszen e nélkül nem válnak az egyén számára általánosan értelmezhetővé. E téren kiemelten fontos a családdal, szülőkkel és/vagy közvetlen, elsődleges kapcsolati személyekkel való együttműködés.

5.3.4. Természettudomány és földrajz

E tartalmak integrált módon, a környezetismeret tárgy keretében jelennek meg.

A tanulási terület célja, hogy a tanulóban alakuljon ki az igény a természet- és környezetvédelemre, a környezettudatos magatartásra. Képességeikhez mérten ismerjék meg saját testük jellemzőit, működését, az egészség-betegség, egészségmegőrzés, egészséges életmód alapjait, valamint a nemi identitás természettudományos vonatkozásait, illetve ezek hétköznapi megnyilvánulásait (elemi biológiai ismeretek). A tényanyag megismerésén túl nagy hangsúlyt kell fektetni a felelősségteljes döntés, a tudatosság kialakítására is. A tanulók szerezenek ismereteket, tapasztalatokat az élő és élettelen környezet (biológiai rendszertani alapfogalmak, földrajzi/földtani alapfogalmak bevezetése képességekhez mérten), természeti jelenségek szabályszerűségeiről, összefüggéseiről (éghajlati/ időjárási és fizikai törvényszerűségek, egy-egy kémiai jelenség hétköznapi megtapasztalása)! Tapasztalják meg az ember és természeti környezet (földrajzi, éghajlati adottságok), valamint az épített környezet (falusi, városi életmód) kölcsönhatásait.

Elsődleges ismeretforrás a tapasztalatszerzés, a valós helyzetekben való megfigyelés, gyakorlás, többek között tankertekben, tanulmányi séták, kirándulások alkalmával. Kiemelten fontos, hogy az elsajátítandó elvi alapok tükröződjenek a hétköznapi életben (pl. ha azt tanítjuk, hogy minden étkezés után fogat kell mosni, akkor biztosítsuk ennek lehetőségét, és következetesen tartjuk be az iskolában).

A saját tapasztalási lehetőségeken túlmutató, távoli tájak jellemzői (földrajzi, állat- és növényzeti szempontokból egyaránt) némely tanítványunk számára nehezen megragadhatók, de sokszor építhetünk – megfelelő képi szemléltetés, filmek megtekintése mellett – a kuriózum jellegre, az egzotikum figyelemfelkeltő hatására.

5.3.5. Művészetek

A tanulási terület célja, hogy hozzájáruljon a harmonikus személyiség fejlesztéséhez, a féltékenység, a szorongás, a gátlás leküzdéséhez.

Az értelmileg akadályozott tanulók körében a Művészetek tanulási terület az önmegvalósítás, az egyéni adottságok, tehetség kibontakoztatásának lehetséges eszköze. Kiemelt cél az értelmileg akadályozott tanulók személyiségének gazdagítása, az esztétikai érzék, a szép iránti fogékonyság, az érzelmi gazdagság fejlesztése. Különösen fontos lehetőség az alkotás, létrehozás örömeinek megélésére, a szociális kapcsolatok mélyítésére, a kreativitás, kísérletező kedv felkeltésére, fenntartására, a döntési képesség fejlesztésére. Itt adódik leginkább lehetőség szubjektív vélemény, egyéni ízlés kialakítására, választási lehetőségek, alternatívák kipróbálására. Ehhez speciális támogatásra van szükség, amely megvalósulhat mintaadással, figyelemfelhívással, célzottan variációk, módosítások beépítésével. Különböző művészek alkotásainak, művészeti stílusoknak a bemutatása, véleményezése szintén inspirálóan hathat.

Kiemelt figyelmet kell fordítani, valamint elnyújtott tanulási-tapasztalatszerzési időt kell biztosítani a különféle technikák, fogások, anyagok, eszközök felhasználásának, alkalmazásának elsajátítására. A közvetlen mintaadás, az utánzási lehetőségek nagy szerepet játszanak ebben.

Vizuális kultúra (Ábrázolás-alkítás)

Külön tudatosítani kell a térbeli és a síkbeli alkotótevékenységek mibenlétét. Kiemelt jelentősége van a szem-kéz koordinációnak, mely az alkotótevékenységgel kölcsönösen hat egymásra (a próbálkozások javítják a koordinációt, és a jobb koordináció sikeresebb tevékenykedést eredményez), valamint a grafomotoros készségek fejlesztésének.

Ének-zene

Cél a zenei önkifejezés elősegítése, a zenei sokszínűség megtapasztalása, a zenei ízlésformálás, a tudatos zenehallgatás, zeneválasztás – ízléshez és alkalomhoz illeszkedően. Fontos szempont az érzelmi telítettség, felszabadultság megélése, az érzelmek kifejezése, megjelenítése a zenében. Értelmileg akadályozott tanulók körében a gyakori mozgáskoordinációs éretlenség miatt fontos a ritmusfejlesztés; az ének és a mondóka gyakran a motiváció eszköze. További eszköz ehhez a hangszerek irányított/céltudatos megszólaltatása. Az elnyújtott tanulási idő miatt különös gondot kell fordítani arra, hogy a kiválasztott zenei anyag vagy mondóka illeszkedjen a korosztályi elvárásokhoz. A zenélés alapjaival való ismerkedés lehetőséget teremt a tehetség felismerésére, kibontakoztatására. Magasabb szintű tehetséggondozásban leginkább a speciálisan a populáció adottságaihoz igazodó színeskotta módszer alkalmazása javasolt. A tipikusan fejlődő kortársakkal való közös zenélés a szociális integráció kiváló terepe.

Dráma és színház (Dráma és tánc)

Cél: az önkifejezés elősegítése, az érzelmek, személyközi viszonyok, kapcsolatok megélése, megértése. Ugyancsak lényeges a mozgáshoz kötött tanulás, mozgáskultúra fejlesztése, csakúgy, mint a téri-vizuális észlelés, alkalmazkodás és kezdeményezés megélése. A dramatikus játékok segítségével elősegíthető a közösségi élmény és önismeret megtapasztalása. Egyes irodalmi alkotások megjelenítése a több tapasztalati modalitás összekötése révén elősegíti a jobb megértést.

5.3.6. Technológia

Digitális kultúra

A tantárgy célja megismertetni az értelmileg akadályozott tanulóval a személyi számítógép és más infokommunikációs eszközök, irodai eszközök gyakorlati alkalmazhatóságát a munkavégzés során és a hétköznapi életben (tanulásban, információszerzésben, közösségi oldalakon való tájékozódásban, kommunikációban, szociális kapcsolatok fenntartásában, a játékban és a szabadidő eltöltésében). Fontos, hogy személyre szabottan, az egyéni belátási képességekhez igazodóan segítsük a minél szélesebb körű és minél önállóbb felhasználást. Mindehhez külön hangsúlyt kell fektetni a különféle eszközök funkciójának alapszintű megismertetésére, valamint a felelősségtudat fejlesztésére (elemi adatvédelmi ismeretek, információforrás megbízhatóságának kontrollja [segítséggel]). E területen a hatékony nevelő-oktató munkához kiemelt jelentőségű a családokkal való együttműködés, a tartalmi és időbeli lehetőségek és korlátok egyeztetése. Az IKT-eszközök használatában tanulóink általában nagyon motiváltak.

Kiemelten fontos, hogy az itt szerezhető és begyakorolható ismereteket hozzáigazítsuk az egyéb tantárgyak oktatásában használatos eszközök megfelelő használatához, az egyes tanulók kommunikációját segítő alternatív és augmentatív módszerekhez.

Technika és tervezés

A technika és tervezés terén nagy szerepe van a gondolkodási funkcióknak és a kreativitásnak. Értelmileg akadályozott tanulóknál ez a konkrét döntési helyzetek, választási lehetőségek biztosításával, illetve a kreativitás nem kognitív szegmenseinek előtérbe helyezésével támogatható. Tanulóink az önkiszolgálás, illetve az életvitel és gyakorlati ismeretek tárgyak keretében dolgozzák fel a saját életvezetésükkel, közvetlen és tágabb környezetük alakításával, személyközi kapcsolatokkal, munkavégzéssel összefüggő (politechnikai), egyéni képességekhez igazodó alapvető ismereteket. Módszertanilag legmegfelelőbb lehetőségek a konkrét gyakorlatok, a hétköznapi feladatok, a valós szituációkban való cselekvések, illetve a kivitelezéshez szükséges alapképességek fejlesztése, az összefüggések megtapasztalása, a lehetőségek és szükséges teendők felismerésének támogatása, ehhez megoldási stratégiák kialakítása. Számos témához jól alkalmazhatók a szerepjáték, bábjáték különféle alternatívái. Ezen a területen különösen hangsúlyos az önállóságra nevelés, ezért a folyamatábrák, az egyéb vizuális és/vagy akusztikus támogató eszközök használata, egyéni szükségletekhez igazodó alkalmazása elengedhetetlen (pl. könnyen érthető instrukciók meghallgatása infokommunikációs eszközökön, video-modellálás). Az olyan alapkészségek kialakítása is a nevelő-oktató munka részét képezi, mint a saját test észlelése, funkcióinak tudatosítása.

5.3.7. Testnevelés és egészségfejlesztés

A személyes jóllét megéléséhez, feltételeinek kialakításához, a fenntartásában való aktív közreműködéshez különböző tantárgyak tartalmainak egymásra épülő, egymást kiegészítő és megerősítő megjelenése szükséges és jellemző az értelmileg akadályozott tanulók nevelés-oktatásában. Ezek elsősorban a játékra nevelés, önkiszolgálás, technika, életvitel és gyakorlat, környezetismeret, állampolgári ismeretek.

A szorosabb értelemben vett testnevelés általános célkitűzései (kondíciós és koordinációs képességek fejlesztése, személyiségfejlesztés, betegségmegelőzés) mellett a mozgásnevelés, majd a testnevelés tárgyakhoz számos speciális feladat kapcsolódik.

- a) A mozgásnevelés és a testnevelés speciális feladatai az értelmileg akadályozott tanulók esetében:

A tanulókkal való foglalkozást számos esetben a mozgásöröm megélésének kialakításával, felfedeztetésével kell kezdenünk. E hiányosság háttérében meghúzódhat a lehetőség felismerésének, az adekvát válaszreakció önszervezésének nehezítettsége, de lehet szorongás egy nagyobb tér észlelésének bizonytalansága vagy egy viszonylag ismeretlen helyzet miatt. A megfelelő módszer megválasztásához mindenképp szükséges a konkrét tanuló viselkedésének elemzése.

- Testtudatosság, testsémafejlesztés, ezen keresztül az én-kép, én-tudatosság fejlesztése.
- Alapmozgások begyakorlása, automatizálása az elhúzódó pszichomotoros fejlődés egyéni ütemének figyelembevételével.
- A mozgáskoordináció, a térészlelés és a téri tájékozódás fejlesztése a tanuló számára, saját maga, majd a tágabb téri környezet viszonylatában. Kiemelt feladat a gördülékeny, ritmusos mozgáskivitelezés begyakorlása, mivel az általános idegrendszeri éretlenség következtében a legtöbb tanuló kihívásokkal küzd e téren.
- Kórképekhez kötött morfológiai adottságok (izomzat, kötőszövet, csontrendszer) korrekciója, kompenzációja (egyes esetekben társszakmákkal együttműködésben).
- A motivációhoz sok játékos elem, mondókák, énekek bevonása ajánlott. Különösen nagy figyelmet kell fordítani a baleset-megelőzésre (különös tekintettel a helyzetfelismerés és a

térészlelés zavaraira), az egyes kórképekhez kapcsolódó lehetséges kontraindikációk (ellenjavallatok, jelen esetben fokozott sérülésveszély, egészségügyi kockázat miatt) figyelembevételére.

- b) Játékra nevelés: a középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók speciális szükségleteihez igazodó speciális tantárgy. E téren a felfedezés, spontán kezdeményezés, kibontakozás és spontán fejlődés jelentősen akadályozott az ép társakra jellemző fejlődési úthoz képest. Speciális feladataink közé tartozik az egyes játékfajták elsajátítása, a játékeszközök használatának megismertetése, a kezdeményezőképeség, a választási és döntési képesség fejlesztése és lehetőségként való megélése, a kreativitás és az egyéni vágyak kibontakoztatása. Ide sorolható továbbá a játékélmény megélése, szabadidős lehetőségként való alkalmazása, elkülönítése feladathelyzettől, más kötelességektől, valamint a társas jelleg megélése, szintjének szabad megválasztása, az életkorhoz illeszkedő lehetőségek megismerése, megtapasztalása.

6. Az iskolai fejlesztés szakaszai

6.1. Alsó tagozat, 1–4. évfolyam

Az iskolai rutinok elsajátítása, illetve a tanulási helyzetek értelmezése, az ezekben való eligazodás és alkalmazkodás megtanulása hosszabb folyamat eredménye lehet. Ezért javasolt egy előkészítő évfolyam megszervezése (a szakmai köznyelvben előkészítő első osztály és megerősítő első osztály). Kiemelt fejlesztési területek az önkiszolgálás, az elemi szociális készségek szokásainak kialakítása, fejlesztése, valamint a kommunikációs készségek fejlesztése, a játszóképesség erősítése, lehetőségeinek bővítése, a játék és kötelesség közötti különbség, a választhatóság és kötelezőség tudatosítása.

Tájékozódási ismeretek: a tanuló téri tájékozódása önmagához viszonyítottan és szűkebb, mindennapi környezetében. Időbeli tájékozódás az „itt és most”-ból kiindulva, tapasztalatszerzés a megelőző és a bekövetkező események közötti összefüggésekről. Tapasztalatok gyűjtése a tárgyak tulajdonságairól (forma, alakzat, szín, alapanyag stb.). Elemi geometriai ismeretek. Tapasztalat globális mennyiségekkel. A számosság kialakítása.

6.2. Felső tagozat, 5–8. évfolyam

A tanulóra vonatkozó ismeretek, önismeret, személyes biztonság fejlesztése (fizikai és pszichés értelemben egyaránt). Az önállóság és a szűkebb-tágabb társadalmi közegben, közösségekben való eligazodás elősegítése (tantárgyi szinten: életvitel és gyakorlati ismeretek, állampolgári ismeretek, környezetismeret, információs eszközök használata).

Továbbra is kulcsfontosságú a kommunikációs készségek egyéni képességekhez igazodó fejlesztése, az elemi tájékozódási képesség fejlesztésén belül az egyre szélesebb körű, egyre nagyobb távolságokat felölelő téri tájékozódás, az időbeli tájékozódás folyamatos fejlesztése. Ide tartozik még a mennyiség- és számállandóság kialakítása, az egyszerű műveletek megértése és alkalmazása, az elemi pénzismeret.

6.3. Készségfejlesztő szakasz, 9–12. évfolyam

Ebben a szakaszban jelentős hangsúlyt kap a felnőttéletre való felkészülés. Ehhez mind a gyakorlati ismeretek (a tanuló képességeihez mérten önálló életvezetés), mind a szociális készségek (viselkedésformák, tegezésmagázás) korosztályhoz igazodó fejlesztése szükséges. A kialakult szokásrendszer, szabálykövetés csak olyan szinten marad a nevelés fókuszában, hogy a tanuló ne legyen ártó (önmagára vagy másokra nézve), ne

akadályozza a társadalmi részvételt. Egyebekben az önrendelkezés, önérvényesítés, egyéni életútkeresés támogatása kerül a középpontba. Ehhez továbbra is szervesen kapcsolódik a társas-szociális, az együttműködési készségek fejlesztése.

A készségfejlesztő iskolák 9–10. évfolyamain elsősorban az eddig tanultak megerősítése, rendszerezése, az egyéni érdeklődési kör és egyéni képességek, adottságok, erősségek tudatosítása, az ehhez igazodó pályaaorientáció a meghatározó. Ennek keretében a tanulók megismerkednek különféle munkafolyamatokkal, háztartási ismeretekkel.

A 11–12. évfolyamokon a választott tevékenység alaposabb megismerése, begyakorlása zajlik. A gyakorlati fogások, technikák elsajátítása elsődleges, de az elemi háttérismeretek, az elemi szintű szakmai kultúra elsajátítása is célként szolgál (pl. szövéshöz színismeret, mintatervezés, ismerkedés különféle alapanyagokkal). A tanulók ismerkednek a munkavállalói szerepkörrel, a felnőtt-léttel, az önálló életvezetéssel. A 12. osztály elvégzését követően gyakorlati vizsgát tehetnek, melyről tanúsítványt kapnak. Ennek minősítése vagy „a képzési követelményeket sikeresen teljesítette” vagy „a képzésben részt vett” megjelöléssel történik.

7. Differenciálás, egyéni tanulási utak

Az általános alapelvek egységes érvényesítése mellett a sikeres tanulás-tanítás folyamatához elengedhetetlen a személyre szabott, individualizált tervezés. A tanulási képességet, aktivitást, hatékonyságot leginkább jellemzően az alábbi tulajdonságok befolyásolhatják. Ezek figyelembevételével tervezhető a differenciálás, az egyéni tanulásszervezés.

- Az érzékszervi ingerfeldolgozás, a megfelelő szelekció nehezítettsége.
- Figyelem szándékos fókuszálásának, irányításának és fenntartásának nehézsége.
- Vizuomotoros koordinációs nehézségek (a látott információ feldolgozása, megfelelő mozgásos válaszreakció adása, pl. menet közben kikerülöm vagy átlépek a tócsát anélkül, hogy a mozgásom megakadna vagy az egyensúlyom elveszíteném), egyéb (inger-reakció) koordinációs nehézségek (gyors, zökkenőmentes reakció hallott, látott, érzékelt – pl. fájdalom, hő, nyomás – dolgokra, eseményekre).
- Térészlelési és orientációs zavarok saját magához viszonyítva és a tágabb térben.
- Időbeli tájékozódás nehézségei.
- Analízis, szintézis, szerialitás műveletek bizonytalansága.
- Kauzális logikai kapcsolatok felismerésének nehézsége.
- Lényeges-lényegtelen információk szelektálása különféle elvonatkoztatási szinteken.
- Az új ismeret bevézésének és a korábbi ismeretekhez való megfelelő asszociációs kapcsolódás kialakításának nehezítettsége.
- A tanultak általánosításának, változó körülmények közötti felidézésének, alkalmazásának nehezítettsége.
- Fáradás.
- Passzivitásra való hajlam, kudarckerülő magatartás.

- Félelmek, túlzott visszahúzóds és impulzivitás.
- Naivitás, kritikai érzék hiányossága.
- Kommunikációs készségek eltérései.

Az eltérő kognitív képességek miatt a tudástartalmak befogadása mennyiségi és minőségi téren is eltérő lehet. Ennek megfelelően a fentiek felmérése és a hozzájuk való alkalmazkodás mellett a következő tényezők figyelembevétele biztosíthatja a megfelelő differenciálást:

- a személyre szabott tartalom,
- ennek mennyisége,
- a szemléltetés, tapasztalatszerzés mikéntje,
- a felidézést leghatékonyabban támogató vizuális rögzítés,
- a tanulási tempó,
- az ismétlések mennyisége és gyakorisága,
- a feladatvégzés önállósági szintjének meghatározása.

(V.ö. még a 2.1. „Nevelési és oktatási alapelvek”-kel is!)

A differenciálás egy további szempontja a feladatvégzéshez nyújtandó segítség mértéke és fajtája.

Optimális fejlesztést csak az egész életre szóló védő-irányító, de az önálló személyiséget is kibontakoztató nevelés biztosíthat, amely arra törekszik, hogy a tanulók képességeik maximumát ériék el.

A nevelésnek támaszkodnia kell a tanulók meglévő képességeire, pozitív tulajdonságaira és érzelmi kötődéseik gazdagságára. Ezek folyamatos fejlesztése, aktivizálása valamennyi nevelési helyzetben az alábbiak figyelembevételével történik:

- a) Az ismeretszerzés, -feldolgozás és -alkalmazás során vezetésre, segítségre, irányításra van szükség.
- b) A tanulók fogékonyabbak a közvetlenül észlelt tapasztalati és tevékenységekhez kötött közlések/ismeretek befogadására, ezért a fejlesztés eredményesebb szemléletes képi rávezetéssel, cselekvésbe ágyazott ismeretszerzéssel.
- c) Az ismeretszerzés tervezésénél számolni kell a tanulók rövid idejű odafordulásával és tevékenységi kedvével, a figyelemkoncentráció zavarával, a verbális tanulás nehezítettségével, az alacsony motiváltsággal.
- d) A tanulási tempó, a bevésés jelentős változása, a tanulási helyzetekhez való kötődés, a bizonytalan megőrzés, a pontatlan felidézés igényli a fejlesztés idejének növelését, a fokozott mennyiségű és eltérő helyzetekben végzett gyakorlást.
- e) A fejlesztés, nevelés során folyamatosan szem előtt kell tartani a szociális képességek területén jelentkező akadályozottságok (pl. a normakövetés képességének zavara, a kooperatív készségek és az önfegyelem, saját vágyak késleltetésének hiánya, a kommunikációs zavarok, a naivitás) korrekcióját.
- f) A fejlesztést nehezítő külső tényezők (hospitalizáció, nem elfogadó szülői magatartás, a diszharmonikus személyiségfejlődés következményeként fellépő magatartászavar stb.) esetén különös hangsúlyt kell helyezni az egyéni megsegítésre.

- g) Az értelmi fogyatékosághoz társuló egyéb fogyatékoságok, betegségek (pl. érzékszervek működési zavarai, mozgászavar, epilepszia, autisztikus magatartás) befolyásolják az egész személyiség fejlődését.
- h) A felnőttkori élet – egyénileg különböző – behatárolt lehetőségei.

A nagymértékű egyéni különbségek miatt a tanulócsoportok összetétele rendkívül heterogén lehet. Ez a tanulók képességeihez igazodó egyéni fejlesztési programok, pedagógiai többlétszolgáltatások (habilitációs, rehabilitációs foglalkozások, gyógytorna, gyógytestnevelés, logopédia, különféle terápiák) biztosítását teszi szükségessé. A pedagógiai folyamat során tág teret kap a hátrányok leküzdése, az erősségek kibontakoztatása, az egyéni bánásmód.

8. A pedagógiai és egészségügyi célú habilitáció, rehabilitáció

A pedagógiai és egészségügyi célú habilitáció, rehabilitáció célja, hogy az iskolai fejlesztés során jelentősen csökkentse a fogyatékoságból eredő szomatikus és pszichés hátrányokat, elősegítse a szociális érést. Az egyéni fejlesztéshez szükséges tartalmak, eszközök, módszerek megtalálásának, az egyéni fejlesztési program kidolgozásának alapjául a szakértői bizottság véleményében foglalt javaslatok, valamint a rendszeres gyógypedagógiai diagnózis, az értékelések eredményei szolgálnak.

A rehabilitációs célú foglalkozások célja – a meglévő képességelőnyökre építve – az eredményes személyiségfejlesztés, a képességek, készségek terápiás fejlesztése.

Kiemelten:

- az érzékelés, észlelés, figyelem, emlékezet, koncentráció, grafomotoros ügyesség, tájékozódás, gondolkodás, vizuomotoros koordináció fejlesztése;
- a szociális és kommunikációs tevékenységek segítése;
- a művészeti foglalkozások során a dráma, a zene, a tánc, az ábrázolás személyiségfejlesztő hatásának érvényesítése;
- a mozgásállapot javítása, sporttevékenység.

A konkrét célkitűzések meghatározása során a főbb szempontok a tanuló képességprofiljában látható erősségek (ezekre építünk, ezek jelentik a „húzóerőt”) és a leginkább fejlesztésre szoruló területek (a lemaradást igyekszünk csökkenteni vagy kompenzálni). Nem hagyhatók figyelmen kívül a legközelebbi kapcsolati személyek (a család vagy gyám) elvárásai, kívánságai, valamint a tanuló személyes érdeklődési köre, motivációi sem. E téren partneri egyeztetésre, megbeszélésre lehet szükség.

A hátrányok csökkentésén, kompenzálásán túl fontos szerepet kap a tehetséggondozás, az egyéni adottságok megerősítése, a valós erőfeszítésen, egyéni teljesítményen alapuló sikerélmény biztosítása is.

9. Értékelés

Az adott tanulócsoport sajátosságaiból, a nagy egyéni eltérésekből adódóan egy külső elvárásrendszerhez igazodó értékelés irreleváns. Bemeneti, diagnosztikus mérésekhez az egyes fejlődés-lélektani skálák, valamint az egyes részképességeket felmérő eszközök (pl. Kommunikációs mátrix, Pedagógiai Analízis és Curriculum, Heidelbergi Kompetencia Invertár), továbbá az egyéni megfigyelések (szempontrendszerét lásd

lentebb) adnak támpontot. A fejlődést, illetve az elért eredményekkel való elégedettséget is individualizált módon kell értelmezni, hiszen a várható előmenetel erősen függ a kóroki tényezőktől is (többek között a regresszív folyamatok lassítása is lehet sikercél, pl. Rett-szindróma esetén). Mindezek miatt mindenképp szükséges a szöveges értékelés. Az iskolai előmenetel értékelésében szempontok:

- a) az adott témakörhöz/elvárásokhoz tartozó ismeret/tevékenység mennyiségének bővülése;
- b) az adott ismeret/tevékenység alkalmazásának milyensége:
 1. milyen önállósággal,
 2. mennyire szituációhoz kötött, mennyire jelenik meg általánosítás
 - I. mennyire köti korábbi / más ismeretekhez,
 - II. összefüggések (pl. ok-okozati, mennyiségi stb.) felismerése, beágyazódása.

Az általános, főleg a bemeneti-diagnosztikus, valamint a szummatív szöveges értékelés átfogó szempontrendszer a következő (az aktuális állapot mellett az előző átfogó értékeléshez képest megfigyelt változások dokumentálásával):

Megjelenés: Általános (ápoltság, öltözet – korához illeszkedő?; éberség – pl. kialvatlanság jelei?).

Szomatikus (testi, fizikai) jellemzők (pl. alulfejlett, jól táplált, életkorának megfelelően fejlett, szindróma-specifikus vagy egyedi sajátosságok)

Magatartás, viselkedés

Önismeret, testséma

Szociabilitás, társas kapcsolatok

Nagymozgás

Finommozgás, grafomotoros készség

Érzékszervek (épsége, segédeszköz, ingerfeldolgozás minősége)

Értelem (pl. figyelem, figyelemterelhetőség és szándékosság, időtartama, emlékezet, feladathelyzet, feladattartás és feladatértés, ok-okozat /gondolkodás – v.ö. Piaget elméletével)

Értelem (pl. figyelem, ~terelhetőség és szándékosság, időtartama, emlékezet, feladathelyzet, ~tartás és ~értés, ok-okozat /gondolkodás – v.ö. Piaget elméletével)

Önkiszolgálás, önállóság

Általános tájékozottság

Időbeli tájékozódás

Térbeli tájékozódás

Játékszint, játékosképesség spontán és irányított helyzetben

Kommunikáció (helyzetfelismerés, beszédértés, kifejezőkészség)

Írott- és vizuális kommunikáció szintje

Alternatív csatornák, módszerek alkalmazása

Infokommunikációs készségek

Rendkívül fontos szem előtt tartani, hogy az értelmileg akadályozott tanuló pillanatnyi teljesítményét jelentősen befolyásolhatják a különféle külső és belső tényezők. Épp ezért az egyszeri „felmérés” nem feltétlenül felel meg a tanuló valós képességprofiljának. Szükség van tehát rendszeres visszamérésekre, folyamatdiagnosztikára, tanári megfigyelésekre, valamint szülői visszajelzésekre, amelyek során a várt és az észlelt eredmények elemzését követően szükség szerint módosítható a tanulási cél. Különösen az együttműködés kezdeti szakaszában a hathetes időintervallum javasolt. A tanulókról félévenként összegző értékelés, jellemzés készül.

10. Állapotmegismerés, szakértői vélemény

Az értelmileg akadályozott tanulók többsége már koragyermekkorától rendelkezik szakértői véleményekkel, különféle vizsgálati eredményekkel. Ezek egybevetett, elemző megismerése adhat támpontokat a gyermek előmeneteléről, erősségeiről és különösen nagy figyelmet igénylő, nehezebben fejlődő képességeiről. Ugyanakkor nem hanyagolható el a személyes megismerés, a megfigyelések, a gyógypedagógiai folyamatdiagnosztikai eredményekkel való kiegészítés, mivel sok külső és belső tényező befolyásolhatja a szakértői vizsgálaton nyújtott teljesítményt (legjellemzőbben az adaptációs képességek, így az ismeretlen helyzethez való alkalmazkodás, értelmezés nehézségei). A szülői megfigyelések, beszámolók szintén fontos kiegészítő információkat jelenthetnek.

11. A halmozottan sérült középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók oktatása

A képzés során, a helyi tanterv készítésénél az iskolának a társuló fogyatékoság által megkívánt fejlesztési szükségleteket, rehabilitációs (képességet „helyreállító”, „visszaállító”), habilitációs (képességet „kialakító”, „felállítandó”) célokat és feladatokat is meg kell jelenítenie.

Tanórai keretben a figyelemfelkeltés, a cselekedtetés, az ismeretek közvetítése és megerősítése, az értékelés differenciált formában történik.

Az egyéni fejlesztési tervekben szükséges megállapítani a társuló fogyatékoságokra irányuló fejlesztési célokat, a társuló fogyatékoságok korrekciójának és kompenzációjának tervét, módszereit, esetenként a várható egyéni fejlődés eredményét (teljesítményelvárásokat), valamint meg kell határozni azt az időintervallumot, amikor a tanuló újbóli felmérése megtörténik, és a kapott eredmények tükrében módosítani szükséges a fejlesztési feladatokat.

A nevelés-oktatás során alkalmazni kell minden olyan segédeszközt, amelyet a tanuló használni képes, figyelemmel kell lenni a gyógyászati segédeszközök használatának és a higiéniai szabályok betartásának megtanítására, az igénybevétel folyamatosságára, a balesetvédelemre, a tanuló állapotára vonatkozó kontraindikációkra és a biztonságra.

A társuló fogyatékoság és/vagy betegség jellegétől függően a tárgyi és személyi feltételek adaptálása szükséges. Meghatározó szempontok a tanulást segítő speciális szemléltetőeszközök (pl. látássérülés esetén nagyított, kontrasztos képek, dombornyomások), a feladat-végrehajtást megkönnyítő segédletek (pl. mozgássérülés esetén speciális ceruza) vagy alternatív megoldások (pl. mozgássérülés esetén fejpálca), illetve a környezet megfelelő kialakítása (pl. hallássérülés esetén a tanuló a fényforrásnak háttal, a pedagógus jól láthatóan szemben és szemből megvilágítva, az ablakkal szemben helyezkedik el). Különösen a

viselkedésszabályozás jelentős nehézségei esetén állandó személyi asszisztencia, elvonulási lehetőség biztosítása, biztonságos tárgyi környezet speciális kialakítása (pl. önsértés lehetőségének minimalizálása) indokolt.

A halmozott fogyatékoság esetén alkalmazandó, gyakran speciálisan összetett támogatás rendszerének megállapításában a szakértői bizottságokkal való kooperáció, szakmai egyeztetés lehet indokolt.

Mindezek megfelelő szakmai bevezetéséhez a másodlagos vagy társuló fogyatékoságoknak megfelelő szakirányú szakképzettséggel rendelkező gyógypedagógus közreműködése (pl. utazó gyógypedagógusi, utazó konduktori hálózat igénybevételével) szükséges.

A MOZGÁSSZERVI FOGYATÉKOS TANULÓK ISKOLAI NEVELÉSÉNEK- OKTATÁSÁNAK IRÁNYELVEI

1. A mozgásszervi fogyatékos tanuló

A mozgásszervi fogyatékos (a továbbiakban: mozgáskorlátozottság) meghatározása a WHO (Egészségügyi Világszervezet) fogyatékosági értelmezésében bekövetkezett változások, az FNO (A funkcióképesség, fogyatékoság és egészség nemzetközi osztályozása) használata óta ma már erőteljesen funkcionális szemléletű. A pedagógiai szempontú definíciók összefüggésbe állíthatók a társadalmi részvétel korlátozottságának megszüntetésére irányuló folyamatokkal; a cél a hátránykompenzálás, a funkcióképesség kialakítása, a tevékenység akadályozottságának csökkentése, megszüntetése és a funkcionális felmérést követően az egyéni sérülés és akadályozottság mértéke szerinti támogatás. Mozgáskorlátozottság esetén a mozgásszervrendszer veleszületett vagy szerzett károsodása a szervezet funkcionális képességeit, az egyén aktivitását maradandóan akadályozza; az egyén részére hátrányos helyzetet, korlátozott életvitelt okozhat. Gyógypedagógiai értelemben azokat a személyeket tartjuk mozgáskorlátozottaknak, akiknél a mozgásszervrendszer (tartó-: csont-, ízületrendszer és/vagy mozgató-: izom-, idegrendszer) veleszületett vagy szerzett károsodása és/vagy funkciózavara következtében olyan jelentős és maradandó mozgásos akadályozottság áll fenn, amelynek következtében megváltozik a mozgásos tapasztalatszerzés, és a szocializáció csak nehezített körülmények között lehetséges. A mozgáskorlátozott tanulók osztályozására még nem jött létre egységes és teljes rendszer. A mozgásszervi károsodás orvosi szempontú rendszerezése, a keletkezés ideje, a kóreredet, a klinikai képet meghatározó fő tünet jellege és súlyossága szerinti differenciálás egyféle rendszerezési lehetőség.

A mozgáskorlátozott tanulót az angolszász szakirodalom child/pupil/student with physical disability-ként nevezi meg, a német szakirodalom Kinder mit Förderbedarf im Bereich der körperlich-motorischen Entwicklung megnevezéssel illeti.

A pedagógiai és gyógypedagógiai szempontú csoportosításnál a fentiekén túl figyelembe kell vennünk az életkort, az életkornak megfelelő tevékenykedés–cselekvőképesség csökkenésének mértékét, a meglévő motoros és kognitív képességek szintjét, továbbá a kommunikációt. Ennek megfelelően a gyógypedagógiai teendők irányultsága alapján öt, viszonylag homogén kategória különíthető el, melyek további alkategóriákra oszthatók:

- **Végtagredukciós fejlődési rendellenességek vagy szerzett végtaghiányok:** e kategóriába sorolható minden veleszületett vagy szerzett, teljes végtagra vagy végtagrésze vonatkozó hiány vagy többlet.
- **Petyhüdt bénulást okozó kórformák:** mely kategória tovább bontható *a) progrediáló (állapot rosszabbodásával járó) kórképek csoportjára;* különböző (izom, gerincvelő) eredetű izombetegségek, pl. dystrophia musculorum progressiva (DMP) vagy a spinalis izomatropia (SMA); illetve *b) a nem progrediáló kórképek csoportjára,* pl. a különböző etiológiájú gerincvelő sérülések (veleszületett vagy szerzett) vagy a perifériás idegbénulások, járványos gyermekbénulás utáni állapot stb.
- **Korai agykárosodás következtében kialakult mozgás-rendellenességek:** (cerebrális parézis, rövidítve: CP) különböző megnyilvánulási formái;
 - a) *spasztikus* (fokozott izomtónussal járó) tünetcsoport, mely lehet hemiplégia (féloldali érintettség), diplégia (a két alsó végtag spasztikus bénulása a felső végtagok érintettségével) és tetraplégia (mind a négy végtag, a teljes test érintettségével);

- b) *diszkinetikus (akaratlan túlmozgással járó) tünetcsoport*, mely lehet atetózis (a törzs és a végtagok koordinációs zavara) vagy disztónia (folyamatosan változó izomtónus);
 - c) *kisagyi tünetcsoport*, az ataxia (koordinációs és egyensúlyzavar);
 - d) *kevert formák*.
- **Ortopédiai és egyéb kórfarmák:** pl. arthrogryposis multiplex congenita (veleszületett ízületi merevség, mely az izmok gyengeségével jár), vagy osteogenesis imperfecta (a csontok rendellenes törékenységgel járó betegség), vagy deformitások, különböző gerincbetegségek, dongaláb, egyéb mozgáskorlátozottsággal járó rendszerbetegségek stb.
 - **Súlyos-halmazott sérülés:** jelen felosztásban a vezető tünet a mozgáskorlátozottság, mely mellé egyéb/más fogyatékoság (látás-, hallássérülés, beszéd fogyatékoság vagy intellektuális képességzavar stb.) társulhat.

(A gyógytestnevelésre utalt tanulók nem minősülnek mozgásszervi fogyatékoság [mozgáskorlátozottság] okán sajátos nevelési igényű tanulóknak. Esetükben az Irányelv nem alkalmazható. Az ő gyógytestnevelés ellátásuk a pedagógiai szakszolgálatok által alkalmazott gyógytestnevelő szakemberek feladata, a tevékenységnek szakszolgálati protokollja van. – 15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet a pedagógiai szakszolgálati intézmények működéséről 28. §)

2. A mozgáskorlátozottság tényéből fakadó személyiségvonások, nevelési-oktatási sajátosságok

Mozgáskorlátozott tanulóknál átalakulhat a külvilágról való információfelvétel módja és lehetősége. A megismerő tevékenység észlelésen és önindította, aktív mozgáson alapul. A gondolkodási struktúra kialakulásának a gyermeki felfedező tevékenység az előfeltétele. A cselekvés a gondolkodás eredeti létformája. A cselekvés képességének alapja pedig a mozgás. A mozgás összetevőinek (térbeliség, időbeliség, dinamika, koordináció, impulzus) egyedi vagy halmazott sérülése esetén nem válik lehetővé vagy akadályozott lesz a cselekvéses ismeretszerzés, tapasztalás. Mozgáskorlátozott kisgyermeknél a mozgásos tapasztalatszerzés akadályozott voltából eredően az ismeretszerzés minőségileg és mennyiségileg is eltérhet a tipikusan fejlődő társaik tapasztalataitól. Mindez megzavarhatja a mozgáskorlátozott tanuló környezetre való ráhatását, illetve nehezítheti a külvilágban lévő ok-okozati összefüggések megértését. Megváltozhatnak a környezethez való alkalmazkodás és aktív ráhatás lehetőségei és formái. Nehezített a környezet állandóan változó feltételeihez való alkalmazkodás.

Az érzékelés és az észlelés biztosítja a valóság közvetlen megismerését. A beszűkült mozgásképesség megakadályozhatja a differenciált észlelési teljesítmények felépítését, szerkezetét. A mozgáskorlátozott kisgyermeknek a különböző érzéketi modalitások integrációjában kevesebb tapasztalatszerzésre van lehetősége, ezáltal átfogóan érintett lehet a percepció teljes spektruma. A korai agykárosodás utáni mozgásrendellenességek esetén számolhatunk a propriocepció (belső érzékelés) zavarával, melynek következtében akadályozott a saját testen való tájékozódás, később a tér észlelése, a téri tájékozódás. A testrészek és a testhelyzet hibátlan észlelése és fogalmi ismerete nélkül akadályoztatott a cselekvéstervezés és -irányítás. Hiánya másodlagos percepció problémákhoz vezethet. Az akadályozott helyváltoztatás és korlátozott kézhasználat miatt a taktilis érzékelés zavart lehet, emiatt a mozgáskorlátozott kisgyermek jóval kevesebb tapasztalatot szerez. Nehezítetté válhat minden olyan tevékenység, amihez a tárgyak tulajdonságait vesszük alapul (összehasonlítás, válogatás, relációk, sorba rendezés, mérés stb.).

Az egyes érzékszervek ingerbefogadó képességét is befolyásolja, ha a fej nem tudja elfoglalni a térben azt a stabil, ugyanakkor plasztikus helyzetét, ami biztosítaná, hogy a látási és hallási ingereket a gyermek a tér

minden irányából könnyedén érzékeli tudja, hogy szabadon irányítsa vizuális vagy auditív figyelmét az érdeklődését felkeltő tárgyak, személyek irányába. Így a vizuális és akusztikus észlelés zavarai cerebrális parézissel diagnosztizált tanulók esetében a fejkontroll hiánya, kóros együttmozgások (szinergizmusok), kóros reflextevékenység, vagy szemtekerezgés (nystagmus), kancsalság (strabismus) miatt konkrét látási és hallási fogyatékoság nélkül is befolyásolhatják a fixálást, az alakállandóságot, az alak-háttér észlelést, a differenciálást, a szerialitást. Mindezek pedig nehezítik a vizuo-motoros és az akusztiko-motoros teljesítményt, súlyos esetekben beszédészlelési, beszédmegértési problémákat eredményezhetnek, illetve jelentős mértékben befolyásolják az írás és az olvasás folyamatát.

A *mnesztikus funkciók* terén problémát jelenthet *a) a tartós figyelem kialakításának, fenntartásának nehézsége*: megváltozott organikus feltételek korlátozzák a mozgáskorlátozott gyermekek figyelemmegosztását, figyelemkoncentrációját; *b) a különböző jelrendszerek (kódok) használata*: a beérkező információk hiányos voltából adódóan a kódolás nem pontos, melynek következtében téves, hiányos összefüggések képződhetnek; *c) az emlékezeti teljesítmény csökkenése*: a munkamemória kapacitásának eltérése, a munkamemória és tartós memória gyengesége.

A *felső végtag tartási és mozgási funkcióinak, illetve a kézfunkció* érintettsége esetén számolhatunk a manipuláció és a grafomotoros készség éretlenségével. Akadályozott lehet a manipuláció, a tárgy- és eszközhasználat; a tárgyakért való nyúlás, azok megfogása, majd elengedése. Illetve módosulhat a ceruzafogás, a megfelelő írásnyomaték létrehozása, illetve a rajzolás és az írás során nehezített lehet a pontos alakformálás, méretezés.

A *verbális és a nonverbális kommunikáció* eltérő mértékű akadályozottsága áthatja az egész nevelési-oktatási folyamatot. A mozgáskorlátozottsághoz kapcsolódó beszédzavarokat két csoportra lehet osztani: *a) a beszédmegértési zavarokra*, melyek háttérében elsősorban percepciós, szenzoros zavarok, valamint a tárolás zavarai állnak, illetve *b) a beszédmotorium zavarára*, melynek háttérében a beszédszervek különböző eredetű sérülései vagy fejlődési rendellenességei, illetve a központi idegrendszer sérülése áll.

A mozgáskorlátozottság tényéből fakadóan számos *egészségügyi, szociális és emocionális* nehézséggel is találkozhatunk tanulóinknál. Jellemző lehet a fizikai és a szellemi teljesítőképeség fáradékonysága, a diszkomfortérzés megélése, a motiváció ingadozása, esetleg viselkedészavarok, önértékelési zavarok jelenhetnek meg. Eltérő lehet a tanulók egészségi állapota, előfordulnak belgyógyászati problémák, szükséges lehet a napi gyógyszerelés, valamint egyes diagnózisok esetében a légzés nehezítettségével is számolnunk kell, illetve megváltozhat az egészségügyi és mozgásállapot a műtétet követően is.

3. A mozgáskorlátozott tanulók nevelésének-oktatásának alapelvei

A mozgáskorlátozott tanulók nevelése-oktatása, képességeik tervszerű fejlesztése során az egyéni fejlődési sajátosságokhoz, az individuális szükségletekhez igazodik mind a pedagógiai tevékenységek, mind a környezeti adaptációk tervezése, megvalósítása annak érdekében, hogy csökkentsük a tevékenység akadályozottságát, segítsük a funkcióképeség kialakulását, és ezáltal elősegítsük a szűkebb és tágabb környezetben való aktív részvételt.

A mozgáskorlátozott tanulók sérülésspecifikus ellátása a különböző szakemberek együttműködésének, teammunkájának eredményeképpen valósulhat meg. Az inklúziót megvalósító iskolában tanító befogadó pedagógusok, a szomatopedagógus és más gyógypedagógusok (konduktív nevelés esetében a konduktív pedagógia kompetenciája szerinti konduktor), az ortopéd szakorvos, a gyermekneurológus, a gyermekgyógyász és egyéb szakemberek, illetve a család (a szülők és a tanuló) együttműködése, a közös célok

kitűzése és a folyamatos kapcsolat elengedhetetlen feltétele az eredményes gyógypedagógiai és egészségügyi rehabilitációs és rehabilitációs tevékenységnek.

Az egységes gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai módszertani intézmények (EGYMI-k) alapvető feladatuknak tekintik a sajátos nevelési igényű (mozgáskorlátozott) gyermekek és tanulók ellátását, gondozását, nevelését és oktatását, emellett fontos feladatuk a szakmaközi együttműködések kialakítása. Ennek érdekében tevékenységükkel támogatják az együttnevelésben részt vevő intézményeket, pedagógusokat, a szülőket, a tanulókat és az egyéb szereplőket. Ennek keretén belül – az utazó gyógypedagógusi, utazó konduktori ellátáson túl – konzultációs lehetőséget biztosítanak, esetenként, átmeneti időre, eszközkölszönzön keresztül támogatják az infrastrukturális feltételek biztosítását is. Az EGYMI-k nyújtanak szakmai támogatást azoknak az együttnevelést segítő pedagógusoknak is, akik szervezetileg a mozgáskorlátozott gyermek, tanuló – közös vagy részben közös – nevelésében és oktatásában részt vevő óvodához vagy iskolához tartoznak.

A mozgáskorlátozott tanulók sérülésspecifikus pedagógiai fejlesztő folyamata komplex, magában foglalja a nevelést, oktatást, mozgásfejlesztést, a kommunikáció fejlesztését, az eszközös megsegítést, az egészségügyi szükségletek ellátását és a gondozási feladatokat, valamint a személyiségfejlesztés együttes, egymást erősítő és kiegészítő alkalmazásait.

A tananyag-feldolgozásnál a pedagógusnak figyelembe kell vennie a tantárgyi tartalmaknak a mozgáskorlátozott tanuló sajátosságaihoz való illesztését. Ez az adaptálás lehetővé teszi az egyéni haladási ütem biztosítását, valamint a differenciált (optimális esetben személyre szabott) nevelés-oktatás során az egyéni módszerek alkalmazását. A mozgáskorlátozott tanulók számára is biztosítani kell az aktív tanulás lehetőségét. A személyes tanulási tér és az adaptált tanulási környezet kialakítása az esélyegyenlőség szempontjából létfontosságú. Lényeges, hogy az ismeretszerzés fő forrása a tapasztalás, a megismerési folyamat az egész személyiséget mozgósítja. Az aktív tanulás problémacentrikus, motiváló és kutatásalapú. Mindezek nagymértékben hozzájárulnak ahhoz, hogy a mozgáskorlátozott tanuló önállóan is képes legyen felismerni az összefüggéseket és a kölcsönhatásokat, melynek során fejlődik problémamegoldó gondolkodása, és alkalmazásképes tudást szerezhet.

A mozgáskorlátozott tanuló részt vesz a kooperatív tanulásban, projekt munkában, aktív tagja témahétnek. A humanista értékrend prioritásának elve alapján fontos a tanulók megtanítása önmaguk és társaik elfogadására, megismerésére, megértésére.

Az önállóságra nevelés elvét mindig szem előtt tartva, az iskolában – a mozgáskorlátozott tanulók életkorának és mozgásállapotának megfelelően – biztosítani kell pszichés, egészségügyi és fizikai szempontból a biztonságot és állandóságot, olyan szeretetteljes és motiváló légkör kialakításával, amely magában foglalja:

- a fizikai környezetet, amely egyrészt akadálymentes, másrészt valamennyi tanuló számára biztosítja az egészséges, balesetmentes környezeti feltételeket;
- a személyre szabott segédeszközöket és segítő technológiákat; az oktatáshoz szükséges speciális eszközöket (pl. megfelelő méretű dönthető asztallap, állítható magasságú biztonságos szék, írást-olvasást, kommunikációt támogató eszközök, adaptált matematikai eszközök stb.) és az önálló életvitelhez, mindennapos tevékenységekhez szükséges segítő technológiákat és azok használatát;

- a befogadó, elfogadó, kölcsönös alkalmazkodást kívánó, a tágabb környezetre is hatással bíró személyi környezetet (inkluzív oktatásnál a tanuló társak, azok szülei, az iskola dolgozói részére a befogadást segítő ismeretek átadása);
- szükség szerint és indokolt esetben – amennyiben a mozgásos akadályozottság a tevékeny és eredményes részvételt súlyosan akadályozza – a személyi segítő jelenlétét.

Az egyéni sérülés és akadályozottság mértéke szerinti pedagógiai fejlesztő folyamat olyan felkészülést, sajátos módszertani tudást kíván a pedagógusoktól, a gyógypedagógustól és a pedagógiai munkát segítő személyektől, amely biztosíthatja a komplex, minden sérült funkciót korrigáló-kompenzáló hatásokat, és lehetővé teszi a tanulók eredményes fejlődését. Mindez az együttnevelésben részt vevő szereplők hatékony együttműködésével valósulhat meg. Kiemelt szerepe van az inklúziót megvalósító iskolában tanító pedagógusok és a szomatopedagógus közösen tervezett tanulási-tanítási programjának, a közös tanításnak, valamint az e tevékenységet követő közös értékelésnek.

4. A mozgáskorlátozott tanulók nevelésének-oktatásának céljai, kiemelt feladatai

A mozgáskorlátozott tanulók nevelése-oktatása során a Nemzeti alaptantervben megfogalmazott tanulási és oktatási célok az irányadók, de számukra a nevelési-oktatási folyamat kiemelt célja az esélyegyenlőség feltételeinek megteremtése annak érdekében, hogy a mozgáskorlátozott tanulók felkészültté váljanak az életkoruknak, fejlettségi szintjüknek megfelelő önálló döntéshozatalra, képessé váljanak az önrendelkező életvitelre. Ismerjék meg a mozgáskorlátozottságukból eredő egészségügyi és rehabilitációs teendőket, lehetőségeket, sajátos helyzetükből adódó jogait, hogy mindezek elősegítsék társadalmi beilleszkedésüket. Fontos, hogy a megfelelő életminőség megalapozása érdekében fejlődjön ki a megszerzett tudás és képességek birtokában a testi, lelki, pszichikai jóllét és annak kialakítására irányuló igényesség.

A Nemzeti alaptantervben megfogalmazott tanulási és nevelési célokat, valamint azok megvalósítását a tanulók életkori sajátosságai és a mozgáskárosodásból adódó egyéni eltérések egymással kölcsönhatásban befolyásolják.

4.1. Testi és lelki egészségre nevelés

A testi és lelki egészségre nevelés során törekedni kell arra, hogy a tanulók életkoruk és személyiségük függvényében minél inkább megismerjék mozgáskorlátozottságuk okát és annak következményeit, elsajátítsák az állapottal járó napi teendőket, és alkalmazzák az azzal kapcsolatos higiénés szabályokat. Az önállóság akkor valósítható meg, ha ismerik a számukra javasolt és nem javasolt mozgásformákat, azoknak a gyógyászati és rehabilitációs eszközöknek a használatát, amelyek segítségükre vannak a mindennapos tevékenységeikben, továbbá tisztában vannak ezeknek az eszközöknek a karbantartásához szükséges napi teendőkkel. A tanulóknak ki kell alakítani, hogyan viszonyuljanak mozgásállapotukhoz. Fontos, hogy megismerjék saját értékeiket, hogy életmódjukra vonatkozóan helyes döntéseket tudjanak hozni, képessé váljanak a környezet és a munkaerőpiac elvárásainak megfelelő magatartásformákra, értékrend kialakítására, amelyek a társadalmi beilleszkedés alapját biztosíthatják. A tanulókat ösztönözni kell arra, hogy legyen igényük a helyes táplálkozásra, elő kell segíteni, hogy mozgáskorlátozottságuk ellenére kialakuljon a fizikai aktivitásra, a szabadidő aktív eltöltésére kész, az egészséges életmód kialakításához szükséges magatartás és szokásrendszer, a sportolás iránti igény. Legyenek képesek lelki egyensúlyuk megővésére, társas viselkedésük szabályozására, a konfliktusok kezelésére!

4.2. Önismeret és a társas kultúra fejlesztése

A mozgáskorlátozott tanulók nevelése-oktatása során kiemelt feladat a tanulók helyes, reális énképének, illetve önértékelésének kialakítása. Elő kell segíteni a tanulók kedvező szellemi fejlődését, készségeik optimális alakulását, tudásuk és kompetenciáik kifejezésre jutását és valamennyi tudásterület megfelelő kiművelését. A reális önismeret kialakítása segítséget nyújthat a mozgáskorlátozott tanuló továbbtanulására, pályaorientációjára vonatkozóan, és így biztos alapot nyújthat a későbbi önálló életvezetéshez. Hozzá kell segíteni a mozgáskorlátozott tanulókat ahhoz, hogy képessé váljanak érzelmeik hiteles kifejezésére, a mások helyzetébe történő beleélés képességének, az empátiának a fejlődésére, valamint a kölcsönös elfogadásra. A megalapozott önismeret hozzájárul a kulturált egyéni és közösségi élethez, mások megértéséhez és tiszteletéhez, a szeretetteljes emberi kapcsolatok kialakításához.

4.3. Felelősségvállalás másokért, önkéntesség, erkölcsi nevelés, családi életre nevelés

A közösség részévé válás, a közösségbe való beilleszkedés az egyén szocializációjának része. Ennek a folyamatnak az eredményeként válik a tanuló, a fiatal az iskolai közösség – később a társadalom – teljes jogú tagjává. A nevelés-oktatás során az érték- és kultúrákövetítés folyamatában fejlődnek a mozgáskorlátozott tanuló társas kapcsolatai, közösségi szerepvállalásai, másokért való felelősségvállalása, eközben alakulnak és erősödnek meg a társadalmilag is fontos magatartásformái. Kiemelt fejlesztési cél a segítségnyújtásra való ösztönzés, az egyének vagy csoportok értékeinek felismerése, azok elfogadása, egymás kölcsönös tiszteletének kialakítása.

4.4. Médiatudatosságra nevelés

A mozgáskorlátozott tanulóknak egyes diagnózisokból, mozgásállapotokból fakadóan gondot okozhat a verbális és/vagy nonverbális kommunikáció, valamint a szóbeli információk feldolgozása, érzékelése, megértése és alkalmazása. Hátrányait az információszerzésben és -adásban pótolhatja az elektronikus eszközök, a média használata. A tágabb értelemben vett kommunikáció a mozgáskorlátozott tanulók számára a társadalmi integráció előkészítését, az önrendelkezés, önállóság kialakítását, a társadalmi szerepek gyakorlásának lehetőségét szolgálja. Az infokommunikációs eszközök alkalmazásával a tanuló eredményes és sikeres lehet, életminősége javulhat. A mozgáskorlátozottság gyakori velejárója a beszélt és írott nyelv zavara, így a nevelés-oktatás során kiemelt feladat a beszéd- és kommunikációfejlesztés. *Cerebrális parézis* (korai agykárosodás következtében kialakult mozgás-rendellenesség) esetén előfordul a tanulók kommunikációs akadályozottsága, mely lehet a) *dysarthria*: a beszéd olyan zavara, melyet a beszéd folyamatban szerepet játszó agyi központok, idegpályák, valamint (agy)idegmagvak károsodása okoz, és a beszéd kivitelezésében artikulációs és fonációs zavart eredményez, ennek következtében a beszéd nehezen érthetővé válik; valamint lehet b) *anarthria*: mely teljes beszédképtelenséget jelent. Ezekben az esetekben alternatív és augmentatív kommunikációs eszközök használatával pótoljuk az élő beszédet, de a nevelés-oktatás folyamatában mindvégig fontos szerepe van a logopédiai fejlesztésnek és a hangzó beszéd kialakítására való törekvésnek. A beszéd útján nehezen kommunikáló tanuló számára sokszor a kapcsolatépítés és -tartás egyetlen csatornája az alternatív és augmentatív kommunikációs technológiák használata, mely megvalósulhat infokommunikációs eszközök használatával és egyéb asszisztív (támogatott) technológiák alkalmazásával. Az alternatív kifejezés arra utal, hogy a hangzó beszéddel nem kommunikáló és/vagy kommunikációjában súlyosan akadályozott személy számára a hagyományos kifejezési módok (beszéd, írás) helyett más megoldásokat kell keresni, ami az egyszerű reflexektől a nyelvi szintű alkalmazásig terjedhet. Az augmentatív kommunikáció az érthető beszéd hiánya következtében súlyosan károsodott kommunikációs funkció átmeneti vagy tartós pótlására szolgáló kommunikációs rendszerek csoportja. Lényege, hogy a beszéd helyett a sajátos nevelési igényű tanuló nonverbális úton fejezi ki magát, felhasználva

mindazt a lehetőséget, amelyet a hangjelzések, gesztusok, manuális rendszerek és/vagy a betűket, rajzokat, jelképeket, fotókat, tárgyakat stb. tartalmazó kommunikációs eszközök, valamint hangadó gépek (kommunikátorok) biztosítanak. Minden augmentatív kommunikációs rendszer több, egyénre szabott, térben és időben eltérő használhatóságú kommunikációs eszközből áll, amelyek tartalmazzák a kommunikációs hatékonyságot növelő valamennyi üzenethordozót, segédeszközt, stratégiát és technikát. Az augmentatív kommunikáció hatékony használata megteremti a társadalmi integrációt, az önkifejezést, az intellektuális, érzelmi és szociális fejlődés lehetőségeit.

További nehézséget jelenthet, ha a megváltozott felső végtagi funkciók – ideértve a megváltozott kézfunkciókat – miatt a mozgáskorlátozott tanuló kézírása olvashatatlan, vagy ceruzafogása nem alkalmas írásra. Ezeknél a tanulóknál szükséges bevezetni a technikai eszközökkel támogatott írásbeli kommunikáció kialakítását (infokommunikációs eszközök segítségével való írást pl. tableten, laptopon, asztali számítógépen), a továbbiakban segítő technológiákkal való írást. A mozgáskorlátozott tanulókat az egész nevelési-oktatási folyamat során ösztönözni kell arra, hogy a számukra kialakított kommunikációt segítő technológiát és az élő beszédet változatos helyzetekben használják; tanórákon és tanórán kívüli tevékenységekben, társas interakciókban, szűkebb és tágabb környezetükben.

A mozgáskorlátozott tanulók iskolai tevékenységei közül sem hiányozhatnak az infokommunikációs eszközök, melyeket szükséges lehet egyes esetekben adaptálni, az egyéni szükségletekhez igazítani. A médiatudatosságra nevelés a mozgáskorlátozott tanulók esetében a tapasztalatszerzés hiányosságai miatt hangsúlyosabb az átlagosnál. Kiemelten kell kezelni a valódi értékek bemutatását, a veszélyforrásokra való tudatos figyelemfelhívást.

4.5. A tanulás tanítása, pályaorientáció

A mozgáskorlátozott tanulóknál fokozott figyelmet kell fordítani a tanulás összetevőinek tanítására, az egyénre szabott tanulás módszereinek (típusának, csatornájának) megválasztására, ezzel elősegítve az önálló tanulás képességének kialakulását. Legfőbb cél a tanulók tanulásának módszertani segítése, a hatékony tanulási stratégia megválasztása, a helyes időbeosztás kialakítása, a célszerű rögzítési módszerek, valamint az önművelés igényének kialakítása, ami az élethosszig tartó tanulás alapja. A tanulók előzetes tapasztalatszerzésére a mozgáskorlátozottság miatt nem minden esetben kerül sor, ezért előzetes tudásuk is hiányos lehet. Esetenként a mozgásos tapasztalatszerzés is akadályozott. Számolni kell azzal a ténnyel is, hogy gyakran a részképességek zavarai vagy hiányosságai is nehezítik a tanulás folyamatát. A tapasztalati alapozás lehetőségeinek megteremtésével, életszerű tartalommal, a kíváncsiság, érdeklődés és megoldási késztetés felkeltésével és megtartásával stabil motiváció érhető el az egyéni tanulási formák kialakulásához.

Mozgáskorlátozott tanulók esetében a sikeres pályaorientáció nagyban függ a tanuló mozgásszervi diagnózisától – annak végleges, javuló vagy romló voltától –, a mozgásállapot súlyosságától és klinikai tüneteitől, az akadályozottság mértékétől és formájától, valamint a pszichés funkciók működésétől. A reális pályakép kialakítása rendkívül átgondolt és alapos előkészítő munkát kíván. A pályairányultsághoz nélkülözhetetlen képességek kialakításakor szükség lehet sajátos elő- és felkészítésre, azon képességek kialakítására, amelyek a saját adottságok felméréséhez és elfogadásához vezetnek. Ezt az elő- és felkészítést a mozgáskorlátozott tanuló elképzeléseivel és lehetőségeivel kell összhangba hozni. A pályaalakultság vizsgálatakor indokolt lehet speciális szempontok figyelembevétele is.

A nemzeti öntudat, hazafias nevelés mozgáskorlátozott tanulóknál megvalósítandó tanulási és nevelési céljai megegyeznek a Nemzeti alaptantervben megfogalmazottakkal.

5. A Nemzeti alaptanterv alkalmazása a mozgáskorlátozott tanulók nevelése-oktatása során

A 2011. évi CXCV. köznevelési törvény 47.§ értelmében és a Nemzeti alaptantervben megfogalmazottakkal összhangban a mozgáskorlátozott tanuló optimális fejlődése, nevelése-oktatása érdekében szükséges a sajátos nevelési igény típusának és súlyosságának megfelelő szakember (jelen esetben szomatopedagógus, vagy központi idegrendszeri károsodás esetén szomatopedagógus és/vagy konduktor) aktív és támogató jelenléte. Továbbá szükségesek lehetnek speciális gyógyászati, rehabilitációs és technikai eszközök, illetve a fejlesztési területek szakértői bizottság által történő meghatározása, egyéni fejlesztési terv készítése. Mindez lehetővé teszi az egyéni haladási ütem biztosítását, valamint a differenciált (optimális esetben személyre szabott) nevelés-oktatás során az egyéni módszerek, egyedileg kialakított segítő technológiák, gyógyászati és rehabilitációs eszközök alkalmazását, továbbá az időkeret módosítását, a tananyag elsajátításának egyénre szabott tempóját, módját. Emellett a köznevelési törvény 51. §-a hosszabb felkészülési időt biztosít a sajátos nevelési igényű, jelen esetben mozgáskorlátozott tanulók számára vizsgák alkalmával, illetve az írásbeli vagy szóbeli felméréseken, továbbá lehetőséget ad az iskolai tanulmányok során a mozgáskorlátozott tanuló által alkalmazott, megszokott eszközök használatára.

A mozgáskorlátozott tanulók nevelésében-oktatásában a következő speciális rehabilitációs és rehabilitációs célú tanulási területek, tantárgyak bevezetése szükséges:

- 1) A mozgáskorlátozott tanulók nevelésében-oktatásában a testnevelés tantárgyi óra mellett vagy helyett biztosítani kell a **mozgásnevelési foglalkozásokat**, ami a szakértői véleményben meghatározott óraszámban és fejlesztési területeken szomatopedagógus, központi idegrendszeri károsodás esetén szomatopedagógus és/vagy konduktor, esetenként gyógytornász javaslatai és iránymutatásai szerint, illetve részvételével történik (18/2016-os A felsőoktatási szakképzések, az alap- és mesterképzések képzési és kimeneti követelményeiről szóló EMMI rendelet alapján). A mozgásnevelés komplex hatásrendszer, amely ötvözi a sérült, károsodott tartási és mozgási funkciók, akadályozott cselekvések-tevékenységek, motoros képességek helyreállítását célzó gyógyító és a motoros képességek fejlesztését szolgáló pedagógiai eljárásokat, és e folyamatokat integrálja a nevelés-oktatás folyamatába. A mozgásnevelés célját és feladatait az életkor, a tanuló mozgásszervi diagnózisa – annak végleges, javuló vagy romló volta –, továbbá a mozgásállapot súlyossága és klinikai tünetei, akadályozottságának mértéke és formája határozzák meg. A mozgásnevelés foglalkozás körültekintő, alapos funkcionális diagnosztikai állapotfelmérésre épül, majd ezt követően egyénileg összeállított hosszú és rövid távú rehabilitációs terv alapján kezdhető el. A mozgásnevelés magában foglalja a különböző fizioterápiás eljárásokat, a sérülésspecifikus testnevelés és sport mozgásanyagát, a mindennapos tevékenységre nevelést, a kommunikáció motoros feltételeinek kialakítását és javítását, a szenzoros integráció segítségét, valamint a kognitív funkciók fejlesztését. A mozgásnevelés célja a tartási és mozgási funkciók, funkcionális rendszerek és motoros képességek optimális szintre emelése, a változó környezeti adottságokhoz illeszkedő, életkori sajátosságoknak megfelelő legmagasabb szintű mozgásos alkalmazkodóképesség kialakítása és mozgáskultúra elsajátítása, az egészség megőrzése és javítása fogyatékoságspecifikus módszertani jellemzőkkel.

A mozgáskorlátozott tanulók esetében kiemelkedően fontos, hogy a mozgásfejlesztés ne csupán a mozgásnevelés-órákon, hanem a nevelés-oktatás, fejlesztés teljes ideje alatt megvalósuló komplex tevékenység legyen.

- 2) A mozgáskorlátozott tanulók számára a **segítő technológiák használatával történő írás** a kézírás mellett vagy helyett a gondolatközlés, illetve a kommunikáció eszköze, elősegítve ezzel a tanulók rehabilitációját, rehabilitációját. A mozgáskorlátozott tanulók esetében a megváltozott felső végtagi funkció – ideértve a megváltozott kézfunkció állapotát – megnehezítheti vagy lehetetlenné teheti az olvasható kézírás elsajátítását, melynek következtében az önálló tanulási tevékenységek akadályokba ütközhetnek. Az infokommunikációs eszközök segítségével való írás elsajátításának színvonala a tanuló egyéni képességének, mindenkor fizikai és pszichés állapotának függvénye. A segítő technológiák használatával történő írás bevezetésének időpontjáról mindig egy szakmai team dönt, melynek tagjai különnevelés esetén az osztályfőnök, a mozgásnevelő, a segítő technológiák használatával történő írást tanító szomatopedagógus, a szülő és a tanuló; együttnevelés esetén pedig az osztályfőnök, az utazó szomatopedagógus, a szülő és a tanuló. Az infokommunikációs eszközök segítségével történő íráshoz elengedhetetlen a betűk nyomtatott és írott képének ismerete. Amennyiben arra lehetőség van, a kézi írás alól nem kap teljes felmentést a tanuló, hanem a folyamatos grafomotoros és vizuális percepciók képességek fejlesztése, kézmozgás, betűalakítás, betűvázolás, betűfelismerés, az írott szövegek olvasásának elsajátítása mellett, azzal párhuzamosan megkezdődik az infokommunikációs eszközön való írás előkészítése. Ezen bevezető szakasz feladata a megfelelő testhelyzet kialakítása, a mozgáskorlátozott tanuló egyéni aktuális mozgásállapotának megfelelő infokommunikációs eszköz kiválasztása és az eszközhasználat módjának kialakítása. A segítő technológiákkal való írás kialakítását a tanuló mozgásszervi diagnózisa – annak végleges, javuló vagy romló volta –, továbbá a mozgásállapot súlyossága és klinikai tünetei, akadályozottságának mértéke és formája, valamint társuló fogyatékoság határozza meg.
- 3) A korai agykárosodás következtében kialakult mozgás-rendellenességek esetén kialakulhat dysarthria (a beszéd kivitelezésének fonációs és artikulációs zavara), mely nehezen érthető beszédprodukciónak eredményez, vagy anarthria, mely beszédképtelenséget jelent. Ezért a nevelés-oktatás során kiemelt feladat a **beszéd- és kommunikációfejlesztés**, súlyos esetben logopédia és/vagy technikai eszközökkel támogatott alternatív és augmentatív kommunikáció (a szóbeli kommunikációt helyettesítő vagy kiegészítő, segítő, támogató kommunikációs rendszerek) kialakítása és mindennapi használata. Az alternatív és augmentatív kommunikáció (AAK) feladata az aktív és önálló kommunikáció kialakítása, különböző módszerek és eszközök segítségével, mely biztosítja, hogy a kommunikációban is akadályozott tanuló cselekvő részesévé váljon szűkebb és tágabb környezetének. Ez az általános iskola minden szakaszán, minden tagozatán külön foglalkozás keretében vehető igénybe. Célja a kapcsolatteremtés képességének, a gondolatok, érzelmek megosztásának, közös értelmezésének kialakítása, megerősítése, bővítése; elsődlegesen a beszédfejlesztés; az alternatív és augmentatív kommunikáció módszereivel, eszközeivel, technikáival. A súlyos beszéd-fogyatékos, beszédképtelen tanulók fejlesztésének központi feladata a beszéd- és kommunikációfejlesztés. A kommunikációoktatás célja, hogy a beszédképtelen gyermekek, tanulók megtanulják, hogyan tudják szükségleteiknek megfelelően, aktívan kifejezni magukat.

A pedagógiai feladatok meghatározásakor figyelembe kell venni továbbá, hogy a mozgásszervi károsodások megjelenési formája széles spektrumú; a legenyhébb mozgásbeli eltérésektől a súlyos mozgásállapotig és a teljes kiszolgáltatottságig terjed. Ezért a sérülés és akadályozottság mértékének megfelelő támogatás, pedagógiai fejlesztő folyamat során a tanulási területek tartalmi és időbeli eltéréseinek megfogalmazásakor nagyfokú differenciálás, adaptálás és alkalmazkodás szükséges, igazodva az adott tanuló támogatási

szükségeinek mértékéhez. A mozgáskorlátozott tanulók nevelése-oktatása során a Nemzeti alaptantervben meghatározott tanulási területek, illetve a hozzájuk kapcsolódó tantárgyak tanulási céljainak megvalósítása általában lehetséges. A helyi tantervekben, egyéni fejlesztési tervekben az egyes tantárgyak témaköreire, azok tartalmára és követelményeire vonatkozó kerettantervi ajánlások a tanulók egyéni sajátosságainak figyelembevételével érvényesíthetők. Az egyéni igényekhez igazodó eljárások alkalmazása csak abban az esetben indokolt, ha az általános követelményeknek való megfelelés semmilyen módszertani, technikai segítségnyújtással, környezeti adaptációval nem biztosítható. Fontos, hogy az individuális megsegítés olyan mértékű legyen, amennyire az eredményes egyéni fejlődéshez elengedhetetlen.

Azoknál a jellemzően gyógypedagógiai nevelési-oktatási intézményekben tanuló mozgáskorlátozott tanulóknál, ahol az akadályozottság mértéke nagyfokú segítségnyújtást igényel a mindennapok tevékenységeinek elvégzésében, szükséges a terhek csökkentése. Súlyos mozgásállapotú tanulók esetében már az iskolai közegben, az osztályteremben tanuló asztaloknál való ülve tanulás is rendkívül megerőltető és fárasztó fizikai igénybevételt jelenthet – például neuromuszkuláris betegségek esetén a csökkent izomerő, illetve a fokozott izomtónussal, esetleges túlmozgásokkal, kóros együttmozgásokkal, fennmaradt reflextevékenységgel rendelkező cerebrális parézissel diagnosztizált tanulók esetében jelent ez különösen problémát. Ezenkívül többletterhek jelentkeznek a napi rutin végzésekor az önkiszolgálási tevékenységek időigényessége miatt, valamint a rehabilitációs-rehabilitációs célú, illetve fejlesztő foglalkozások szükségessége miatt. Ezekben az esetekben az osztálytermekben kell kialakítani az alternatív tanulási környezetet, olyan tárgyi feltételek biztosításával, melyek lehetővé teszik az aktív pihenődők beiktatását a tanulási folyamatba, ezzel segítve a mozgáskorlátozott tanulót a testi-szellemi felfrissülésben.

Mozgáskorlátozottság esetén gyakran számolnunk kell a tanulók fáradékonyságával, csökkent terhelhetőségével. Az egyéni szükségletekhez igazodva fontos a kötelező és a választható tárgyak óraszámának csökkentése. Erre való tekintettel a Művészetek tanulási terület; az éne-zene és vizuális kultúra tantárgyak Nat-ban megfogalmazott célkitűzései alsó tagozaton egyrészt tantárgyi koncentrációval, illetve témahetek, különböző projektmunkák keretében érvényesülhetnek, másrészt összevont egységként, úgynevezett komplex művészeti nevelés keretében valósíthatók meg. A mozgáskorlátozott tanulók nevelése-oktatása során kiemelten hangsúlyos a komplex személyiség- és készségfejlesztés érdekében végzett művészeti nevelés, ami beépül az alsó tagozatos tanulási területek tevékenységrendszerébe. Az ének, a ritmus, a zene, a tánc, a népi játékok, valamint a grafomotoros készség, a vizuális kommunikáció, továbbá a képzőművészet mind kiemelten fontos területek.

Mozgáskorlátozottság esetén kiemelt feladat a cselekvéses tapasztalatszerzés akadályozottságából eredő hiányosságok pótlása, kompenzálása, a mozgáskorlátozott tanulók szűkebb és tágabb környezetének megismerése, az önmaguk megismerésének segítése, a helyes életvitel kialakításának megalapozása és az önálló életvitelhez szükséges alapképességek kialakítása érdekében a környezetismeret tantárgy 1. osztálytól való tanítása.

5.1. A tanulási környezet szervezése

5.1.1. Végtagfejlődési rendellenességek és szerzett végtaghiányok esetében

A kategóriába sorolható minden veleszületett vagy szerzett, teljes végtagra vagy végtagrészre vonatkozó végtagredukció vagy -többlet kiterjedése és mértéke nagymértékben meghatározza a nevelési-oktatási folyamatban való részvételt. Általánosságban azonban elmondható, hogy a tanuló osztályteremben, illetve iskolapadban való elhelyezésekor, az optimális testhelyzet felvételekor mindenkor a gerinc védelmére és a testtartás korrekciójára kell ügyelni. A túlzott féloldali terhelést el kell kerülni, lábbal írás esetén a hát

fokozott meghajlását kell kiküszöbölni. A szájjal való íráskor pedig fontos a szemek védelme és a megfelelő megvilágítás biztosítása, valamint a higiéniai szabályok betartása. Mindezen célok megvalósítása érdekében állítható magasságú és dönthető asztallapot használjunk, illetve állítsuk be a megfelelő székmagasságot, esetleg a kerekesszékekben való helyes ülést! Nagyon fontos, hogy a tanuló az íráshoz megfelelő méretű (hosszúságú, vastagságú) ceruzát használjon, illetve szájjal és lábbal történő írásnál és manipulációnál nagy gondot kell fordítani a higiénéjára. Kiemelt feladat a megmaradt csonkok, végtagrészek védelme, sérülésektől való megóvása. Végtagredukciós fejlődési rendellenességgel vagy szerzett végtaghiánnyal élő tanulóknál a mozgásos ismeretszerzés akadályozottságából eredő hátrányok (testséma-, orientációs zavarok) kompenzálása, helyettesítő technikák alkalmazása a nevelés-oktatás folyamatának kiemelt feladata.

5.1.2. Petyhüdt bénulást okozó kórformák esetében

A progrediáló (állapot rosszabbodásával járó) kórképek és a nem progrediáló kórképek esetében is fontos a megfelelő ülés, a helyes testtartás, az asztal, szék, illetve gyakran a kerekesszék beállítása. Mindkét csoportba tartozó kórképek esetén fontos lehet a testhelyzetek napközbeni váltogatása, akár az ülőfelület változtatásával, akár – amennyiben van erre lehetőség – fekvéssel. (A gerincvelő veleszületett vagy szerzett károsodása esetén kötelező a felfekvések [decubitusok] megelőzése érdekében alkalmazott decubituspárna használata). A cselekvéses ismeretszerzés zavaraihoz eredő hátrányok kompenzálása, helyettesítő technikák alkalmazása, illetve speciális tanulási technikák, oktatási módszerek alkalmazása lehet szükséges az esetlegesen előforduló részképesség-zavarok jelenléte miatt. A petyhüdt jellegű bénulást okozó kórformák esetében gyakori és tartós kórházi tartózkodás is előfordulhat, ilyenkor fontos ezek hatásainak enyhítése. A gerincvelő veleszületett vagy szerzett károsodása esetén fontos az egészségügyi és gondozási feladatok rendszeres biztosítása.

5.1.3. Korai agykárosodás következtében kialakult mozgás-rendellenességek esetében

A cerebrális parézis (CP) különböző megnyilvánulási formái különböző súlyosságú, kiterjedésű és mértékű károsodást mutatnak. A minimális funkciózavaroktól a halmozott fogyatékosáig széles spektrumon helyezkednek el a tünetek. Ennek megfelelően a cerebrális parézissel diagnosztizált tanulók nevelési-oktatási folyamatban való részvétele, sajátos nevelési igénye, szükségletei is nagyon különbözőek.

A korai agykárosodás következtében kialakuló mozgás-rendellenesség, a cerebrális parézis (CP) esetén az idegrendszer organikus károsodása következtében a sérült funkciók a fejlődés során ritkán maradnak izoláltak. Ez azt jelenti, hogy a sérülés általában nem egy elszigetelt funkciókiesést okoz, hanem több egy időben vagy egymás után kialakuló – esetleg ép – funkció fejlődését is befolyásolhatja. A CP nagyobb valószínűséggel jár együtt más fogyatékosággal, illetve a jellegzetes mozgászavar hallás- és látásfogyatékoság nélkül is megnehezíti az észlelést (pl. fejkontroll hiánya, szemfixáció gyengesége, kóros reflextevékenységek, tónusbelövellések). A tünetek megjelenése a központi idegrendszert ért károsodás helyétől és kiterjedtségétől függ.

A korai agykárosodás következtében kialakuló mozgás-rendellenességgel, CP-vel diagnosztizált tanulókat általában hosszabb reakcióidő és pszichés fáradékonyság jellemzi. Teljesítményük nem egyenletes, gyakran függ aktuális mozgásállapotuktól. A cerebrális parézissel diagnosztizált tanulóknak jellemző, hogy az egyes képességterületeken jelentősen eltérő teljesítményt nyújthatnak. Figyelmüket nehezebben tudják összpontosítani, és az könnyebben elterelhető. Emlékezeti funkcióikra általában jellemző, hogy könnyebben megjegyzi a konkrét tevékenységhez, cselekvéses megtapasztaláshoz kapcsolódó, érzelmileg is megerősített ismereteket. Mivel azonban éppen ebben akadályozottak, ez a teljesítményüket ronthatja.

A korai agykárosodás következtében kialakult mozgás-rendellenesség kisebb vagy nagyobb mértékben akadályozhatja a felső végtag mozgási-érzékelési funkcióit, illetve a manipulációt. Ennek következtében akadályozottá válhat a grafomotoros teljesítmény, illetve veszélyeztetheti az írásmozgás-koordináció pontos kivitelezését. Ezért cerebrális parézissel diagnosztizált tanulók esetében gyakran alternatív, segítő technológiával támogatott írás elsajátítása válik szükségessé (ez lehet például számítógépen, laptopon vagy érintőképernyőn való írás is).

5.1.4. A halmozottan fogyatékos mozgáskorlátozott tanulók esetében

A halmozott fogyatékos olyan állapot, amelyben különböző társult formában és arányban van jelen az értelmi képességek, a mozgásfunkciók, a verbális (és nonverbális) kommunikáció, a látás, látási észlelés, a hallás, hallási észlelés, a megismerő funkciók, esetenként a személyiség és viselkedés zavara. A halmozottan fogyatékos tanulóknak speciális, komplex megsegítésre van szükségük.

A különböző kategóriákba tartozó mozgásszervi károsodásokhoz eltérő gyakorisággal társulnak más zavarok. Ahhoz, hogy a tanulók iskolai és mindennapi tevékenységeikben eredményesek legyenek, sajátos feltételeket biztosító iskolai környezetben, speciális tanterv, egyéni fejlesztési terv alapján, egyéni felzárkóztató programok mentén, a domináns fogyatékosághoz igazodva, de a társult fogyatékoságból eredő korlátokra is figyelve szükséges a képességek fejlesztését megvalósítani. Az egyéni fejlődést nyomon kísérő pedagógiai diagnosztizálás az alapja a fejlesztés rövid távú céljai, feladatai és követelményei meghatározásának.

5.1.5. Ortopédiai és egyéb kórformák esetében

Mindig a mozgásszervi károsodásnak megfelelően alakítjuk ki a speciális tárgyi és személyi feltételeket; a szomatopedagógus biztosítja a nevelési-oktatási folyamat optimális megvalósítását.

5.2. Kompetenciafejlesztés mozgáskorlátozott tanulók esetében

Valamennyi kulcskompetencia fejlesztése beépül a mozgáskorlátozott tanulók sérülésspecifikus pedagógiai fejlesztő folyamatába. Mozgáskorlátozottság esetén – a cselekvéses tapasztalatszerzés hiányosságai, illetve a szociális kapcsolatok sajátos alakulása miatt – az egyes kompetenciaterületek által meghatározott képességek fejlődése, ismeretek elsajátítása, attitűdök alakulása során gyakran eltérő fejlődés tapasztalható. A kompetenciafejlesztés folyamatában a tevékenységek kivitelezését, illetve a különböző helyzetekben való részvételt biztosító eljárások, technikák alkalmazása szükséges annak érdekében, hogy a mozgáskorlátozott tanulók is képesek legyenek a hatékony alkalmazkodásra, a környezet befolyásolására.

A mozgáskorlátozott tanulók esetében a gyors, cselekvőképes alkalmazkodás, illetve az élethosszig tartó tanulásra való felkészülés érdekében valamennyi kompetenciaterület fejlesztése kiemelt fontosságú.

5.2.0. Alapkompetenciák

Az alapkompetenciák magukban foglalják azoknak a beszédhez, íráshoz, szövegértéshez, a mennyiségi, tér- vizuális és idői viszonyokban való tájékozódáshoz, valamint a mozgáshoz kapcsolódó ismereteknek, készségeknek és attitűdöknek a rendszerét, melyek lehetővé teszik a használható tudás megszervezését. A mozgáskorlátozott tanulóknál az alapkompetenciák fejlesztése mint előkészítő folyamat kiemelt szerepet kap az iskolai nevelés-oktatás során.

5.2.1. A tanulás kompetenciái

A mozgáskorlátozott tanulóknál fokozott figyelmet kell fordítani a tanulás összetevőinek tanítására, az egyénre szabott tanulás módszereinek (típusának, csatornájának) megválasztására, ezzel elősegítve az önálló tanulás képességének kialakulását. Az előzetes tapasztalatszerzés a mozgáskorlátozottság miatt minőségileg és mennyiségileg is módosulhat, ezért a tanuló előzetes tudása is hiányos, szórt lehet. Számolni kell azzal a ténnyel is, hogy gyakran a részképességek zavarai vagy hiányosságai is nehezítik a tanulás folyamatát. A tapasztalati alapozás lehetőségeinek megteremtésével, életszerű tartalommal, a kíváncsiság, érdeklődés és megoldási késztetés felkeltésével és megtartásával stabil motiváció érhető el az egyéni tanulási formák kialakulásához. Fontos, hogy a mozgáskorlátozott tanuló az aktív, önirányított tanulás kompetenciáit az élet különböző területein változatos helyzetekben és szerepekben, önállóan, valamint másokkal is együttműködve alkalmazza céljai megvalósítása érdekében. Fontos, hogy a tanulók az iskolai évek során sajátítsák el az önálló tanulókat segítő eszközök (pl. számítógép, internet, elektronikus és iskolai könyvtár) készség szintű használatát. A hatékony tanulási módszerek elsajátítása magában foglalja a csoportos tanulás módszereit, a kooperatív tanulási technikát vagy a távoktatást.

5.2.2. A kommunikációs kompetenciák (anyanyelvi és idegen nyelvi)

A kommunikáció teszi lehetővé a társas kapcsolatok kialakítását, a gondolatok közlését, az információ megszerzését és közvetítését – ezek mindegyike hatással van a mozgáskorlátozott tanulók önálló életvitelének kialakítására, illetve szűkebb és tágabb környezetükbe történő beilleszkedésére. Amennyiben – a sérülés következtében – akadályozott a szóbeli, az írásbeli vagy a nonverbális kommunikáció, a képességek speciális módszerekkel történő fejlesztésére van szükség (mozgás-, egyensúly-, ritmus-, grafomotoros képességek, térbeli tájékozódás, testséma, érzékelés, észlelés, figyelem, emlékezet, nyelv és beszéd stb.), mindig igazodva az értelmi és mozgásállapothoz, illetve az életkorhoz.

A szóbeli kommunikáció érintettsége esetén szükséges lehet a logopédiai kezelés, a beszédterápia eljárásainak alkalmazása, súlyosabb esetben a kiegészítő, kiegészítő alternatív vagy augmentatív kommunikációs forma (a szóbeli kommunikációt helyettesítő, vagy kiegészítő, segítő, támogató kommunikációs rendszerek) használata. Az írásbeli kommunikáció akadályozottsága az infokommunikációs eszközök használatával kompenzálható. A kifejező beszéd fontos alkotóeleme a mimika, a beszédet kísérő kéz- és testmozgások, melyek kivitelezésének akadályozottsága esetén a tanulók mozgásfejlesztésébe is integrálni kell mindezek fejlesztését.

Az idegen nyelvi kommunikáció kiemelt fejlesztése támogatja a sikeres munkaerőpiaci integrációt és a társadalmi beilleszkedést. Minden esetben a sérülésnek leginkább megfelelő tanulási módszer megválasztása szükséges. Differenciálásra, a tananyag és a taneszközök adaptálására leginkább az idegen nyelvi olvasás és írás bevezetése előtti oktatási időszakban van szükség. A testbeszédet és a mimikát csak részben lehet bevonni a nyelvtanulásba, ugyanakkor többször kerülhet sor egyéb nonverbális eszközök használatára. A mozgásos játékokban, feladatokban differenciálásra vagy adaptálásra lehet szükség. Az eljátszással, utánzással, hangeffektusokkal, manipulációval járó tevékenységekben és az azokkal kapcsolatos elvárásokban is az érintett tanuló képességeihez kell alkalmazkodni.

5.2.3. A digitális kompetenciák

A digitális kompetencia megfelelő szintje biztosíthatja a mozgáskorlátozott tanulók részvételét szinte valamennyi élethelyzetben. A nevelés-oktatás során az információs-kommunikációs technológiák használatának olyan szintű és minőségű elsajátítása szükséges, ami alkalmassá teszi a tanulókat az önálló ismeretszerzésre, az információk kritikus szűrésére, azok feldolgozására és kreatív használatára. A digitális kompetenciák megfelelő szintje lehetővé teszi a digitális platformokon folytatott kommunikációt,

együttműködést, valamint hozzájárul ahhoz, hogy a mozgáskorlátozott tanulók digitális tartalmakat legyenek képesek létrehozni. Mozgáskorlátozottság esetén sokszor speciális, illetve adaptált eszközök használata szükséges (speciális egér, klaviatúra, szoftverek stb.). A szóbeli vagy írásbeli kommunikációjukban akadályozott tanulók digitális kompetenciájának szintjét emeli, ha akadálymentes kommunikációjukhoz magas színvonalú, korszerű infokommunikációs háttérrel rendelkeznek.

5.2.4. A matematikai, gondolkodási kompetenciák

A problémamegoldó gondolkodás, a mennyiségi és minőségi adatgyűjtés, az adatok rendszerezése, az információk különböző logikai módszerekkel történő átalakítása, értelmezése és elemzése hozzájárul az önálló életvitel, az önrendelkező életforma kialakulásához, így a kompetenciafejlesztés kiemelten fontos területe. Az egyes jelenségek közötti összefüggések felismerése, értelmezése és gyakorlati alkalmazása révén a tanuló a mindennapi életet érintő kritikus helyzetekben megalapozott tényekre és bizonyítékokra támaszkodó döntéseket hoz.

5.2.5. A személyes és társas kompetenciák

A megfelelő önismeret hozzájárul a társas kapcsolatok kialakulásához, ami a társadalomban való boldogulás alapját képezi. A tapasztalatszerzés módosult folyamatai, a kommunikáció esetleges nehezítettsége, a társas kapcsolatok alakulásának sajátos módja miatt szükséges a terület kiemelt, tudatos fejlesztése, a megvalósítható célok kitűzése, a reális értékelés, a pozitív megerősítés.

A személyiség építésének és a lelki egyensúly fenntartásának egyik eszköze a lehetőségek szerinti önállóságra nevelés. A tanulóban akkor alakul ki reális, pozitív énkép, ha önmagukhoz képest fejlődnek, érnek el sikereket. Fontos, hogy a mozgáskorlátozott tanulóknak legyenek céljai különböző területeken, mikro-, illetve makrociklusokra tervezzenek, ezáltal belső motivációjukat folyamatosan alakítsák, fejlesszék, majd a folyamat végén értékeljék teljesítményüket. Fontos, hogy közös munkában vállaljanak feladatot, ismerjék a csoportban betöltött szerepüket.

A másokkal való együttműködés a mindennapi élet megszervezéséhez nélkülözhetetlen. A társadalmi integráció kölcsönös alkalmazkodást, a mozgáskorlátozott tanulóktól is aktív részvételt kíván. A társadalomban való aktív részvétel megköveteli a fogyatékos személyek esélyegyenlőségét biztosító jogokról, az érdekvédelmi szervezetek működéséről, szerepéről elsajátított ismereteket, valamint a kölcsönös alkalmazkodás képességének kialakulását.

5.2.6. A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái

A művészi kifejezés és a kulturális életben való aktív részvétel a mozgáskorlátozott tanulók számára is adott, egyben a tehetség kifejeződésének lehetőségét biztosítja a művészet bármely területén. A mozgáskorlátozott tanuló harmonikus fejlődésének és önkifejezésének egyik fontos eszköze a rajzolás, festés, zene, mozgás, dramatikus interakció, tánc és egyéb alkotótevékenységek. A megfelelő eljárások, módszerek, testhelyzetek, eszközök megtalálása hozzásegíti a mozgáskorlátozott tanulókat, hogy önmaga is kreatív alkotásokat hozzon létre, valamint hogy megtapasztalja az esztétikai átélés és a művészi önkifejezés hatásait.

5.2.7. Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák

A reális önismeret, a megfontolt és minden körülményt figyelembe vevő pályaorientáció hozzájárulhat a megvalósítható pályakép, az önálló életvitel, az alkotó életforma kialakításához.

5.3. Az egyes tanulási területekre vonatkozó ajánlások

A különböző tanulási területekhez kapcsolódó tantárgyak nevelési-oktatási feladatainak megvalósításakor a következő szempontokat kell figyelembe venni.

5.3.1. Magyar nyelv és irodalom

A mozgáskorlátozott tanulók esetében kiemelt feladat a mozgáskorlátozottságból adódó kommunikációs (beszéd és írás) nehézségek ellensúlyozása, különös tekintettel a részképességek kiesésének kompenzálására (beszédhallási és beszédmotoros területek zavarai, olvasási zavarok/diszlexia, írászavarok/diszgráfia, esetleg beszédészlelési és beszédértési zavarok). Kiemelt feladat a magyar nyelv és irodalom oktatása során a megismerő tevékenység akadályozott voltából eredő hátrányok leküzdése (pl. a szókincsfejlesztés).

A mozgáskorlátozott tanulók **írásstanítását** hosszú előkészítő szakasz előzi meg, melynek során megfelelően kell pozicionálni a tanulót (asztalok és székek speciális beállításaira figyelve), hogy ezzel a lehető legoptimálisabb ülőhelyzetet biztosítsuk számára. A kézfunkció akadályozottsága megnehezítheti a mozgáskorlátozott tanuló írásmozgás-koordinációját. Ebben az esetben szükség lehet speciális, nagyobb sortávolsággal megrajzolt, vastagabb lapokból álló, kimondottan a gyengénlátó tanulóknak készült füzetre. Ezekben a füzetekben a sorok és a háttér eltérő kontrasztja is segíti a tanulók vonalközben maradását. Egyes esetekben szükség lehet speciális íróeszközre, ceruzafogóra. Néhány esetben a kézfunkció nem teszi lehetővé a kézírást, ilyenkor a mozgáskorlátozott tanuló digitális eszközön (számítógépen, lapon vagy tableten stb.) dolgozik. Ilyen esetekben a tananyagot digitalizálni kell.

Az írást minden esetben meg kell, hogy előzze a kéztorna, a manipuláció, valamint a grafomotorika fejlesztése. Fontos a kéz és az ujjak mozgékonyságának, ügyességének, a kéz izmainak, az ízületek lazaságának, célpontosságának fejlesztése, a kéz izomerejének szabályozása, az ujjak tapintási érzékenységének, dominanciájának javítása, a két kéz, illetve a szem- és kézmozgások közti koordináció fejlesztése. Mindez lassított ütemű írástanulást eredményez, illetve megnöveli az írás-előkészítő szakasz időtartamát. A betűelemek vázolásakor fontos az irányokat megnevező szavak értése, használata, valamint azok vonalrendszerbe helyezése. Mozgáskorlátozott tanulók esetében előfordulhat, hogy a felső végtagi funkciók súlyos károsodása vagy a manipuláció nagymértékű akadályozottsága jelentősen megnehezíti a folyóírás elsajátítását. Ilyenkor támogatjuk a nyomtatott kis-, illetve nagybetűs írást, illetve a helykijelölő írást. Előfordul az is, hogy a kéz funkcionális állapota nem teszi lehetővé az olvasható írásproduktum kivitelezését, ilyenkor a segítő technológiákkal történő írás bevezetésére kerül sor. A bevezetés időpontjáról mindig egy szakmai team dönt, melynek tagjai az osztályfőnök, a mozgásnevelő, a szomatopedagógus.

A mozgáskorlátozott tanulók **olvasástanítását** szintén hosszú előkészítő időszak előzi meg, melynek során kiemelten fontos a beszéd alaki és tartalmi oldalának fejlesztése, valamint a beszédértés és az önkifejező beszéd fejlesztése. Ezenkívül kiemelt szerepe van a fonológiai tudatosság fejlesztésének, a szókincsfejlesztésnek, a téri tájékozódás fejlesztésének, valamint a ritmusfejlesztésnek. Az olvasás tanítása során szükség lehet arra, hogy az olvasnivalót kinagyítsuk és a síkban jól követhetően, strukturáltan helyezzük el a lapon. Mozgáskorlátozott tanulók olvasásakor szükség lehet a papír vagy a könyv rögzítésére, esetenként dönthető könyvtartóra, sorvezető alkalmazására, esetleg nagyítóra vagy lapozóra.

Fejlesztési feladatok életkortól, diagnózistól és mozgásállapottól függően:

- Megfelelő olvasási és íráskészség kialakítása.
- A hagyományos és a digitális szövegértés fejlesztése (mind a hallott, mind az olvasott szövegek tekintetében).

- Szövegalkotási képesség formálása; a képzelet, az önkifejezés, az egyéni stílus, a véleménynyilvánítás és a tanulók vitakultúrájának bátorítása, fejlesztése.
- Nyelvtani és helyesírási ismeretek, ennek révén a tudatos nyelvszemlélet fokozatos alakítása.
- Az önálló, hatékony tanulás elsajátíttatása (a tanuló képes legyen kitartóan tanulni, saját tanulását megszervezni, ideértve az idővel és az információval való hatékony gazdálkodást is), ismeretfeldolgozási technikák tanítása. A tanuló érdeklődésének megfelelően hagyományos és digitális szövegekkel bővítse ismereteit.
- Az esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség fejlesztése (irodalom, zene, tánc, dráma, bábjáték, fotó, film és képzőművészeti alkotások segítségével).

5.3.2. Matematika

A mozgáskorlátozott tanulók matematikaoktatása során tudatosan figyelni kell a cselekvéses tapasztalatszerzés gátoltságára, a megismerő tevékenység akadályozottságára, a manipuláció akadályozottságára, a kognitív funkciók sajátos fejlődési útjára, a részképességzavarok megszüntetésére, minimalizálására, a társuló fogyatékosok enyhítésére, tüneteinek megszüntetésére, a fizikai, pszichés és egészségügyi problémák okozta „teljesítőképeség”-változásokra. Mindezek indokolják a matematika oktatása során a mozgásállapotnak megfelelő, egyénre adaptált eszközök használatával támogatott, tapasztalatszerzésre épülő, cselekedtető, hosszabb megalapozó szakasz beiktatását, melynek során lényeges a lehető legtöbb érzékszerv bevonásával szerzett érzékletek integrálása (látás, hallás, tapintás, mozgás).

A matematika tartalmainak elsajátíttatása során a kis lépésekre bontás elve, illetve az absztrakciós út tudatos megsegítése, a játékoság, a motiváció folyamatos fenntartása és a folyamatos gyakorlás elve támogathatja a megértést, a tanulási folyamatot. A mozgáskorlátozott tanuló saját testén kialakuló mennyiségfogalma sokszor kialakulatlan, így a tapasztalatszerzés ezen a területen is kiemelt jelentőségű.

A nevelési-oktatási feladatok sorában kiemelt szerepe van a hiányzó, sérült vagy rendellenesen működő adottságok–készségek–képeségek javításának, korrigálásának, kialakításának, mással való pótlásának, illetve mindezek fejlesztésének. Az ismeretnyújtás a képeségek gazdag tárházának fejlesztése közben, az adott életszakaszon belül a tanuló individuumának – fejlődési ütemének – figyelembevételével zajlik.

A kézfunkció akadályozottsága megnehezítheti a mozgáskorlátozott tanuló írásmozgás-koordinációját, ezért szükség lehet speciális, nagyobb négyzetekkel megrajzolt négyzethálós füzetre, mely kimondottan a gyengénlátó tanulók számára készül, vagy speciális íróeszközre, ceruzafogóra. Néhány esetben a kézfunkció nem teszi lehetővé a kézírást, ilyenkor a mozgáskorlátozott tanuló digitális eszközön (számítógépen, laptopon vagy tableten stb.) dolgozik. Ilyen esetekben a tananyagot digitalizálni kell.

A geometriai tananyag gyakorlati részének tanítása a mozgásállapottól függően egyéni elbírálás alapján történik. Sok esetben szükséges tárgyi és személyi feltételekkel biztosítani az egyes feladatok kivitelezését (pl. geometriai eszközök rögzítését megoldani, körzőhasználatot segíteni, számítógépes programok segítségével szerkeszteni). Esetenként egyes tananyagrészek módosítása, csökkentése, adaptálása válhat szükségessé (pl. számítógép, számológép használata, valamint a különböző számítógépes programok, pl. GeoGebra; vagy tabletre, okostelefonra letölthető app-ok használata). Indokolt esetben – a szakértői bizottság javaslatával alátámasztva – szükséges lehet az egyes tananyagrészek értékelése alóli felmentés.

Fejlesztési feladatok életkortól, diagnózistól és mozgásállapottól függően:

- Cselekvéses tapasztalatszerzésből adódó hátrányok kompenzálása

- A környező világ mennyiségi és minőségi tulajdonságainak megismerése, a jelenségek közötti összefüggések felismerése
- A percepció fejlesztése és a különböző érzékek integrálása
- A térben és a síkban való tájékozódás fejlesztése
- Gyakorlottság a matematikai problémák megoldásában, jártasság a logikus gondolkodásban, a döntésekre, ítéletalkotásra való képesség fejlesztése
- Pontosság, kreativitás, kritikai, stratégiai és rendszerező gondolkodás kialakítása
- A számolási készség fejlesztése
- Helyes tanulási szokások fejlesztése
- Az életkornak megfelelő matematikai szaknyelv elsajátítása

5.3.3. Történelem és állampolgári ismeretek

A mozgáskorlátozott tanulók számára szükséges a társadalmi tapasztalatszerzés hiányainak pótlása, a fogyatékosokkal élő történelmi személyek tevékenységének bemutatása. Sajátos tartalmat jelenthet a fogyatékos emberek társadalmi megítélése a történelem során, a társadalmi, politikai helyzet, a kulturális színvonal és a fogyatékos emberek helyzete megítélése közötti összefüggés, a mozgáskorlátozottakra vonatkozó jogszabályok és érdekvédelmi szerveződések, a fogyatékos személyekkel foglalkozó intézmények ismerete.

A múzeumlátogatások, helytörténeti kirándulások szervezésével az általános célokon túl (a múlt valóság-hű megismerése) tapasztalatokhoz, élményekhez juthatnak a tanulók a kulturális és társadalmi integráció, az együttműködés területén is.

5.3.4. Erkölc és etika

A tanulási terület témái közül az önszabályozás, a társas-emocionális szabályok, az etikai normák, a másság elfogadása, a tolerancia, a pozitív diszkrimináció, a jogérvényesítés és általában a speciális szükségletekhez, fogyatékosokhoz kapcsolódó témák elsajátítása különösen fontos a mozgáskorlátozott tanulók szempontjából, egyrészt ezek mind támogatják azokat a fejlesztési nevelési célokat, amik az egyéni fejlesztési tervben is hangsúlyosak, másrészt az aktuális és későbbi életvezetés szempontjából a mindennapi életben is azonnal hasznosuló tudástartalmakat jelentnek minden osztályfokon.

5.3.5. Természettudomány és földrajz

A mozgáskorlátozott tanulók esetében az embertani, egészségügyi ismeretek kiegészülnek a tanuló diagnózisának ismeretével és az ezzel kapcsolatos egészségügyi feladatok és problémák kezelésével.

Fejlesztési feladatok életkortól, diagnózistól és mozgásállapottól függően:

- Amennyiben a tanuló mozgásos ismeretszerzése gátolt, a tanulási környezet megfelelő alakítása és a különböző segítő technológiák alkalmazása teremtheti meg a legteljesebb tapasztalatszerzés lehetőségét.

- Tudatosan kell irányítani a tanuló megismerő tevékenységét, tapasztalatszerzését és annak feldolgozását. Az egyre magasabb szintű ismeret kialakítása érdekében ennek a kis lépésben haladás figyelembevételével kell történnie.
- A lehető legnagyobb mértékben segíteni kell a tapasztalatok ismeretté válását, nyelvi szinten való tudatosítását, hogy az felhasználható ismeretté mélyüljön, azaz a tanuló eszközként tudja alkalmazni.
- A tanuló önismeretének segítése, a helyes életvitel kialakításának megalapozása és az önálló életvitelhez szükséges alapképességek kialakítása.
- A téri tájékozódási képesség kialakulásának megsegítése és fejlesztése.
- A közvetlen tapasztalatszerzés érdekében erdei iskola, gyakoribb tanulmányi kirándulások, szabadtéri órák, múzeumlátogatások szervezése.
- A testi-lelki egészségnevelés, a társas készségek fejlesztése és mentálhigiénés nevelés.
- A tanuló saját képességeinek figyelembevételével a reális lehetőségek feltérképezése mellett ismerje és tudja alkalmazni segédeszközével a balesetmentes közlekedés szabályait! Tanuljon meg önállóan közlekedni a számára szükséges segédeszközök segítségével!
- A tanuló alkalmazza a sérüléséből adódó speciális egészségügyi előírásokat, higiéniai szabályokat!

5.3.6. Idegen nyelv

A nyelvtanulás a továbbtanulás, a későbbi munkavállalás, az önbizalom növelésének fontos eszköze, ezért minden esetben szükség van a megszerzett nyelvtudás gyakorlati felhasználhatóságának egyénre szabott elősegítésére.

Az olvasási és írásnehézségekkel küzdő tanulók esetében az auditív tanulási módszerek eredményesebbek. A beszéd- és kommunikációs zavarok, beleértve a nonverbális kommunikáció zavarait is, gátolhatják a mozgáskorlátozott tanuló aktív részvételét az idegen nyelvi szóbeli kommunikációban – ebben az esetben az érintett funkciók kiemelt fejlesztése, esetleg az írásbeli kommunikáció előtérbe helyezése jelenthet megoldást.

5.3.7. Művészetek

A komplex művészeti nevelés a mozgáskorlátozott tanuló harmonikus fejlődésének és önkifejezésének egyik fontos területe, melynek során a zene, a mozgás, a dramatikus interakció és az alkotás kerül előtérbe.

A felmentés bármely formája indokolatlan; a megfelelő eljárások, módszerek, testhelyzetek, eszközök megtalálása valamennyi művészeti területen hozzásegíti a tanulót az alkotó folyamathoz.

Fejlesztési feladatok életkortól, diagnózistól és mozgásállapottól függően a vizuális kultúra tantárgy esetén:

- Manipuláció, finommotorika, eszközhasználat fejlesztése
- Grafomotoros képességek fejlesztése
- Az elsődleges és másodlagos sérülésekből, az eltérő életvitelből, beszűkült létezésből fakadó hiányok pótlása
- A közvetlen tapasztaltatás, élmények, hatások tudatos és rendszeres biztosítása
- A percepció fejlesztése, az érzékszervek stimulálása

- A környezet aktív befogadására és befolyásolására, alakítására való motiváltság fejlesztése
- Helyes belső képek és ezek visszafordítási képességének (ábrázolóképeség) kialakítása
- Az önkifejezési módok, a környezettel való sokoldalú kommunikációs lehetőségek elsajátítása
- Figyelemorientáció, fixáció

Fejlesztési feladatok életkortól, diagnózistól és mozgásállapottól függően az ének-zene tantárgy esetén:

- A zene megszerettetése az egyes zeneműveken keresztül
- Az optimális testhelyzet beállítása az énekléshez, zenehallgatáshoz
- A megfelelő légzéstechnika kialakítása az énekléshez, ami hozzájárul a beszéd légzéstechnikájának javulásához
- Differenciálni szükséges a dalválasztáskor a dal tempója, sebessége, ritmusa, hangterjedelme szerint
- Az énekléskor szükséges ajakmozgások, artikuláció, nyelvmozgás, egy-egy hang kitartása, a szavak szótagolása, ami hozzájárul a beszéd azonos összetevőinek fejlesztéséhez is
- Ritmuskészség fejlesztése, ami segíti a koordinált mozgás kivitelezését
- Az előadói készség gazdagítása, a verbális és a nonverbális kommunikáció fejlesztése
- Néphagyományok, népszokások megismerése, megszerettetése, népi játékok tervezése, adaptálása, kivitelezése
- A hangszerek megismertetésekor szükség lehet a hangszerek adaptálására, vagy olyan segítő technológia alkalmazására, mellyel a hangszer megszólaltatható
- Aktív muzsikálás igényének felkeltése

5.3.8. Technológia

A technika és tervezés tantárgy

A tantárgy keretében olyan ismeretek, tevékenységformák és eszközök használatának megtanítása szükséges, amelyeket a tanuló hasznosítani tud szabadideje eltöltése, pályaválasztása, önálló felnőtt élete, illetve a szűkebb és tágabb környezetébe való beilleszkedés során. Az életkor, illetve a mozgásállapot határozzák meg az eszközök, illetve a praktikus tevékenységformák kiválasztását. Az önállóság kialakítását célzó eszközök (sokszor gyógyászati és rehabilitációs segédeszközök) használatának elsajátítása során a tanulóknak minden esetben meg kell tanulniuk az eszközök használatán túl azok karbantartását, illetve a velük kapcsolatos higiénés és balesetvédelmi szabályokat.

Fejlesztési feladatok életkortól, diagnózistól és mozgásállapottól függően:

- A pszichomotoros funkciók (szenzomotorium, motoros koordináció, téri tájékozódás, nagy- és finommozgások) célirányos fejlesztése, a különféle funkciók egyensúlyának kialakítása és megtartása
- A különböző munkafolyamatok elvégzéséhez szükséges célszerű és helyes optimális testhelyzet kialakítása
- A mindenkori mozgásállapotnak megfelelő motoros képességek, mozgáskoordináció fejlesztése

- A munkamozdulatok összerendezettségének és pontosságának folyamatos alakítása és fejlesztése, precíziós fogás kialakítása és erősítése, illetve az ehhez szükséges individualizált segítő technológia kiválasztása és adaptálása. Ez magában foglalja az egyes tevékenységekhez szükséges eszközök, tárgyi és személyi feltételek kialakítását, a módszerek adaptálását, a megmunkálandó munkaanyag szükség szerinti módosítását (lehetséges módosítások: méret, anyag, vastagság, alak és rögzítettség).
- A mozgásállapot függvényében az egyes tananyagrészekre, munkadarabok elkészítésére tervezett időtartam módosítása
- Célszerű, szervezett és kitartó munkavégzésre szoktatás
- Az önálló munkavégzés megkövetelése az egyéni mozgásállapotból következő korlátokat figyelembe véve, a lehetőségeket kihasználva
- A helyes segítségkérés és a segítség elfogadásának tanítása, toleranciára és a másság elfogadására nevelés
- Az egyéni korlátok felismertetése és beláttatása, kompenzáló technikák keresése (egyéni munkafogások kialakítása)
- Az önbizalom növelése pozitív megerősítéssel, sikerélmény, oldott légkör biztosításával
- Készségek, jártasságok kialakítása a meglévő képességekre alapozva, egyéni elvárások alapján – szükség szerint egyéni foglalkozás keretén belül –, amelyek segítségével a mozgáskorlátozott tanulók adottságait kihasználva teljesítményük megközelítheti az épekét.
- Az elemi alkotó-, kritikai (önértékelő), megfigyelő-, ítélő- és kommunikációs képességek fejlesztése.

A digitális kultúra tantárgy

A digitális kultúra tantárgy oktatása során a mozgáskorlátozott tanulók egyéni mozgásállapotától függően gyakran szükséges az egyénre szabott, adaptált eszközök (pl. speciális egér, trackball egér/hanyatt egér, speciális billentyűzet, billentyűzetrács, membránbillentyűzet, könyök- és csuklótámasz, vagy a hagyományos számítógéptől eltérő érintőképernyős tablet, laptop stb.) alkalmazása. Ezenkívül gyakran több idő szükséges a számítógép kezelésével kapcsolatos manuális tevékenységek megtanítására és begyakorlására. A tanuló esetenként a számítógép kiegészítő lehetőségeivel lesz képes az önálló használatra (beragadó billentyűk, billentyűszűrés, hangjelzések, egér speciális beállításai, billentyűkombinációk, egérkiváltók, digitális billentyűzet, fejegér, szemegér stb.).

A mozgáskorlátozott tanulók számára a digitális kultúra tanítása korábbi időszakban elkezdődhet. Különösen indokolt ez abban az esetben, ha a mozgásos akadályozottság miatt a kézírás kivitelezése nehézkes, a kézírással létrehozott írásproduktum olvashatatlan, és indokolt a segítő technológiák használatával támogatott írásbeli kommunikáció elsajátíttatása.

A mozgáskorlátozott tanulók esetében a magabiztos és pontos számítógép-használat, a számítógép adta lehetőségek kreatív használata kedvezően befolyásolhatja a pályaorientációt, a munkába állás feltételeként szolgálhat (akár távmunka keretében is), így megfelelő időt kell biztosítani a dokumentumkészítés, információszerzés témakörök gyakorlati részének elsajátíttatására.

5.3.9. Testnevelés és egészségfejlesztés

A Testnevelés és egészségfejlesztés tanulási terület alapelvei és céljai, fejlesztési feladatai a mozgáskorlátozott tanuló egyedi mozgásszervi diagnózisától és a klinikai tünetektől, mozgás- és egészségi állapotától, aktuális fejlettségi szintjétől függően a pedagógiai és egészségügyi habilitációval, rehabilitációval összhangban valósul meg. A mozgásszervi és a pedagógiai rehabilitáció, valamint a testnevelés és sport fejlesztő mozgásprogramjai speciális eljárásainak együttese eredményezi a mozgáskorlátozott tanulók sajátos testkulturális nevelését, a Testnevelés és egészségfejlesztés tanulási terület tartalmát, tantárgyi anyagát, szervezési formáit.

A mozgáskorlátozott tanulók testnevelésóra alóli automatikus felmentése nem indokolt. A Testnevelés és egészségfejlesztés tanulási terület keretében szervezett testnevelés tantárgyi órán a tanuló a mozgásvizsgáló szakértői és rehabilitációs bizottság, valamint a tanulóval foglalkozó team (orvos, szomatopedagógus, gyógytornász, központi idegrendszeri károsodás esetén konduktor is) véleménye alapján vesz részt. A testnevelésórán való részvétel lehet teljes vagy részleges, a felmentés lehet teljes és átmeneti. Mozdáskorlátozottság esetében a testnevelés tantárgyi óra helyett/mellett biztosítani kell a mozgásnevelési foglalkozásokat. A testnevelésórán való foglalkoztatás a mozgásszervi fogyatékoság típusának megfelelő szakképesítéssel rendelkező utazó gyógytornász (szomatopedagógus), központi idegrendszeri károsodás esetén szomatopedagógus vagy konduktor vagy gyógytornász javaslatai és iránymutatásai szerint, szükség esetén részvételével történik.

A tanulási terület fejlesztési feladatainak való megfelelés érdekében az egészségügyi és pedagógiai célú habilitáció, rehabilitáció keretében a mozgásnevelés szomatopedagógus, központi idegrendszeri károsodás esetén szomatopedagógus vagy konduktor vagy gyógytornász vezetésével történik.

Fejlesztési feladatok életkortól, diagnózistól és mozgásállapottól függően:

- Komplex funkcionális vizsgálat és diagnosztika alapján a károsodott tartási és mozgási funkciók helyreállítása
- A meglévő mozgásszervi betegségek korrekciója, kompenzációja. Új tartási és mozgási funkciók kialakítása, helyes testtartást segítő feladatok
- A mozgásszervrendszer optimális működőképességének biztosítása
- Az állapotromlás, a másodlagos károsodások megelőzése
- A változó környezeti adottságoknak, életkori sajátosságoknak megfelelő legmagasabb szintű mozgásos alkalmazkodóképesség kialakítása és a mozgáskultúra elsajátítása
- A motoros készségek és képességek fejlesztése, a fizikai kondíció növelése és az egészséges életre nevelés
- Az egészség megőrzése és javítása a mozgásigény növelésével és a mozgásszükséglet kielégítésével
- Mozgástudat kialakítása
- Rendszeres fizikai aktivitásra nevelés sérülésspecifikus és egyedi adaptációval
- Tehetséggondozás különböző adaptált sportfoglalkozásokon keresztül, mozgásállapotnak és képességeknek megfelelő sportágválasztás és sajátos felkészítés
- Mindennapos tevékenykedtetés, a személyi függetlenség motoros feltételeinek és eszközhasználatának kialakítása

- A kommunikáció motoros hátterének javítása érdekében végzett terápiás mozgásanyag és adaptív eszközhasználat
- A reális mozgásos én-tudat kialakítása, önálló életvitelre való elő- és felkészítés
- Játék és versenyeztetés
- Kedvező pszichés hatások kiváltása: sikerélmények nyújtása, testmozgás megszerettetése, önbizalom növelése
- Az egészséges életmód megalapozása, a szabadidő helyes eltöltése

A rehabilitációs és rehabilitációs célok megvalósításának összetevői és tartalmai:

- A fizioterápia módszerei és eljárásai (gyógytorna passzív és aktív eljárásai, hidroterápia, elektroterápia stb.)
- Ergoterápia (segítő technológiák: gyógyászati és rehabilitációs segédeszközök alkalmazása, azok használatának betanítása, szükség szerinti környezeti adaptációk)
- Egyéb terápiás célú eljárások, módszerek
- Gyógyúszás bevezetése
- A Testnevelés és egészségfejlesztés tanulási terület sérülésspecifikus és egyénileg adaptált mozgásanyaga (gimnasztika, torna, atlétika, testnevelési és sportjátékok)
- Adaptált szabadidős és sportfoglalkozások, játék, diák- és versenysport sérülésspecifikus ismeretei és gyakorlata

A fejlesztési követelmények jelentős eltérései miatt – abban az esetben, ha a testnevelést a mozgásnevelés teljesen felváltja – a helyi tantervekben a testnevelés tantárgyi elnevezés helyett a mozgásnevelés elnevezés javasolt.

5.4. Az iskolai fejlesztés szakaszai

A mozgáskorlátozott tanulók iskolai fejlesztésének szakaszolása módosításokkal megegyezik a Nemzeti alaptanterv képzési szakaszaival.

A mozgáskorlátozott gyermek iskolakészültsége, fejlődésének sajátos útja, tapasztalatszerzésének eltérő volta, hiányosságai indokolhatják, hogy az 1. évfolyam teljesítésére a pedagógiai program helyi tanterve egy tanévnél hosszabb időt (két tanévet) biztosítson, vagy az 1. és a 2. évfolyam elvégzése után kerüljön beiktatásra egy úgynevezett képességrendező év, melynek során a megszerzett ismeretek készségszintűvé válhatnak.

Szükség esetén a további pedagógiai szakaszok is szerveződhetnek hosszabb időszámban, jellemzően a felső tagozaton. Ennek két módja lehetséges:

1. Az évfolyamonkénti kötelező alapóraszám megtartásával a tananyagot 4 év felső tagozata helyett 5 év alatt teljesítve ún. nyújtott tagozatot hozunk létre, ezáltal több időt biztosítunk az egyes tananyagrészek feldolgozására.
2. A felső tagozat 4 évre eső össz-alapóraszámát 5 év alatt teljesítjük, ezáltal a mozgáskorlátozott tanulók napi és heti óraszámát csökkenthetjük, azaz terhelésük mérséklődik.

5.4.1. Az óvoda–iskola átmenet pedagógiai feladatai

Az érésben, fejlődésben késést mutató mozgáskorlátozott gyermekek számára az óvoda–iskola átmenet megkönnyítésének lehetséges útja például az egyéni előrehaladású nevelés és oktatás vagy az egyes évfolyamok követelményeinek teljesítéséhez egy tanítási évnél hosszabb idő megjelölésének lehetősége, ahol a korai gondozás, fejlesztés, valamint a speciális óvodai nevelés eredményeire támaszkodva a mozgáskorlátozott gyermekek az óvoda játékközpontú cselekvéseiből az iskolai tanulás tevékenységeibe vezetődnek át. Sok esetben a gyermekek gyógyászati és rehabilitációs segédeszközökkel való ellátása is ebben az időszakban történik meg. A mozgásszervi fogyatékos, mozgáskorlátozott gyermek nevelése során kiemelt feladat a mozgásos akadályozottságból eredő hátrányok csökkentése, megszüntetése, a speciális, egyénre szabott eszközök használatának kipróbálása, megtanítása, ezek segítségével a tágabb és szűkebb környezet minél sokrétűbb megismertetése, és ily módon az életkornak megfelelő tapasztalatszerzésre, a megtanult mozgás alkalmazására nevelés. Biztosítani kell a gyermek állapotához igazodó megfelelő mozgás-és életteret (az ehhez szükséges akadálymentes környezetet, sajátos technikai eszközöket). Kiemelten fontos a mozgáskorlátozott tanuló rövid és hosszú távon való közlekedésének kialakítása, gyakorlása, valamint az önellátási funkciók fejlesztése a mindennapi tevékenységek során, mindig szem előtt tartva az önállóságra nevelés elvét. Az egészségügyi és pedagógiai célú habilitáció, rehabilitáció és terápia feladatait, valamint a mozgásnevelés feladatait minden tevékenységbe és tanórába be kell építeni. Az elsajátított mozgásminták rögzítése, a szükséges korrekciós helyzetek alkalmazása a napirend egészét átszövő feladat (közlekedés, öltözködés, tisztálkodás, étkezés, játéktevékenység, tanulás, alkotás). A mozgáskorlátozott tanuló számára ki kell alakítani a megfelelő, biztonságos és komfortos tanulói környezetet (tanulói asztal, szék, megfelelő bútorok kiválasztása, illetve kerekesszékes életmód esetén a kerekesszék optimális beállítási).

Az óvoda–iskola átmenet megkönnyítésének pedagógiai célja, hogy segítséget nyújtson a tanköteles korú mozgáskorlátozott gyermek iskolai életmódra való felkészítéséhez, fejlődéséhez, biztonságérzetének kialakulásához. Továbbá adjon lehetőséget, hogy a gyermek aktív tagja lehessen a közösségnek, a mozgás és a mozgással szerzett tapasztalatok élménnyé válhassanak számára, leküzdhesse vagy csökkenthesse a sérüléséből adódó objektív és szubjektív hátrányokat, valamint felfedezhesse és fejleszthesse képességeit, készségeit.

5.4.2. Az 1–2. évfolyam pedagógiai feladatai

Az alsó tagozat első két évében a tanulók között tapasztalható különösen jelentős egyéni fejlődésbeli különbségek, eltérő iskolakészültségi szintek pedagógiai kezelése történik. Ebben a szakaszban fontos cél a tanulók egyéni tanulási módszereinek és szokásainak megalapozása. A tanórai tevékenységekhez szükséges eszközök kiválasztása, esetleg adaptálása ugyancsak az első pedagógiai szakasz kiemelt feladata.

- Az olvasás-írás során a csúszásgátló, a megfelelő méretű, alakú és vonalazású füzet használata; a ceruzafogás kialakítása, illetve különböző ceruzafogók használatának személyes beállítási szükségességek, illetve amennyiben a kézirás nem lehetséges, a segítő technológiák használatával történő írás kialakítása válik elsődlegessé; az olvasáshoz esetleg szükséges könyvtartó, sorvezető, nagyító használatának beállítása történik meg.
- A matematika sokszínű eszközkészletének mozgásállapothoz történő adaptálása az eszközök méretének, anyagának, vastagságának, megfoghatóságának, rögzíthetőségének, borításának változtathatóságával válik lehetővé, annak érdekében, hogy a mozgáskorlátozott tanuló cselekvés, tevékenykedés útján irányított formában szerezzon tapasztalatokat.

- A technika és tervezés tantárgy, valamint a vizuális kultúra keretében az egyedi adaptált eszközök, módszerek és segítő technológiák teszik lehetővé, hogy a mozgáskorlátozott tanuló az örömmel végzett alkotómunkában kiteljesedhessen és a mindennapi tevékenységek végzésében fejlődjön.

5.4.3. A 3–4. évfolyam pedagógiai feladatai

Az alsó tagozat 3–4. évfolyamán fontossá válnak az iskolai teljesítményelvárások által meghatározott tanulási-tanítási folyamatok, és fokozatosan előtérbe kerül a Nat elveiből következő motiválási és tanulásszervezési folyamat – a biztonságos szóbeli és írásbeli nyelvhasználat, valamint az alapvető képességek, készségek elsajátításával; a mentális képességek célirányos fejlesztésével; az önálló tanulás és az önművelés alapozásával.

5.4.4. Az 5–6. évfolyam pedagógiai feladatai

A felső tagozaton folyó nevelés-oktatás feladata elsősorban a sikeres iskolai tanuláshoz, a tanulási eredményességhez szükséges kulcskompetenciák, képességegyüttesek és tudástartalmak megalapozásának folytatása. Különösen nagy hangsúly van a matematikai és az anyanyelvi kompetenciaterületek fejlesztésén. Kiemelt szerepe van az esélyteremtésnek, felzárkóztatásnak, tehetséggondozásnak, melyek segítik a tanulók képességeinek kibontakoztatását.

5.4.5. A 7–8. évfolyam pedagógiai feladatai

A felső tagozat 7–8. évfolyamán folyó nevelés-oktatás alapvető feladata – a változó és egyre összetettebb tudástartalmakkal is összefüggésben – a már megalapozott kompetenciák továbbfejlesztése, bővítése, az egész életen át tartó tanulás és fejlődés megalapozása, melynek során kiemelt hangsúlyt kap a pályaválasztás, pályaorientáció. Ebben a pedagógiai szakaszban az ismeretszerzéshez, a feladat- és problémamegoldáshoz kapott minták alkalmazása, a tanulók egyéni tanulási módszereinek és szokásainak megalapozása történik. Az egészséges életvitel kialakítása kiemelten fontos a mozgáskorlátozott személyek esetében, ezért számos tanulási terület és tantárgy feladatuként szolgál (mozgásnevelés, természettudomány, technológia). A tanulási stratégiák megválasztásában kitüntetett szempont az életkori jellemzők figyelembevétele, az ismeretek tapasztalati megalapozása és az ismeretszerzés deduktív útjának bemutatása (deduktív ismeretszerzés: meglévő tudásból kiindulva újabb ismeretekhez vezet, az általános szabályokból következtet az egyedi esetekre érvényes állításokra). Az együttműködésre építő kooperatív-interaktív tanulási technikák és tanulásszervezési módok folyamatosan jelen vannak ebben a pedagógiai szakaszban.

5.4.6. A 9–12. évfolyam pedagógiai feladatai

A nevelés-oktatás utolsó szakaszában a tanulási utak a mozgáskorlátozott tanulók iskolaválasztásának megfelelően differenciálódnak. A nevelési-oktatási folyamatban rugalmasan kell alkalmazkodni a tanulók mozgásállapotához, pszichés és emocionális fejlettségéhez, a már elsajátított készségek és képességek szintjéhez. A pályaválasztási érettség kialakításával, a különböző munkatevékenységekhez szükséges kompetenciák fejlesztésével és az önmegismerési folyamat támogatásával lehetővé válik a tanulók továbbtanulása és beilleszkedése a társadalomba. Az élethosszig tartó tanulás belső motivációjának megteremtése, a hatékony tanulási formák elsajátíttatása a különböző oktatási módszerek változatos alkalmazásával, a tananyag adaptálásával, tehetséggondozással, a tanulási kudarcok prevenciójával történik.

A mozgásfejlesztéssel kapcsolatos feladatok a középiskolában átalakulnak: hangsúlyossá válik az önálló élethez szükséges mozgásminták kialakítása és azok begyakoroltatása. Az élettér kinyitásával kell kialakítani az ehhez szükséges belső és külső motivációt. A diagnózissal és mozgásállapottal kapcsolatos ismeretek

átadása, a szükségletek tudatosítása, a fiatalok egyéni felelősségének hangsúlyozása, az ezekből adódó kötelezettségek ellátása kiemelt feladat. Fontos cél az önellátás és önrendelkezés mozgásos és szocializációs feltételeinek megteremtése, melynek során kiemelt szerepe van a közösségépítésnek, hiszen a közösségek összetartó ereje segítheti a tanulókat a szocializáció folyamatában, olyan életkorban, amikor erősödő önállósodási igényük következtében egyre több káros hatásnak lehetnek kitéve. A nevelő-oktató munka során hangsúlyt kell helyezni az önálló véleményformálás és közösségi feladatvállalás támogatására, ezzel felkészítve a tanulókat a demokratikus magatartásformák gyakorlására. Természetesen ebben a nevelési-oktatási szakaszban is fontos a pedagógiai célok, feladatok megvalósításához szükséges személyi és tárgyi feltételek biztosítása.

5.5. Értékelés

A Nemzeti alaptantervben megfogalmazott értékelési rendszer módosításokkal érvényesíthető a mozgáskorlátozott tanulók tantárgyi értékelésekor is.

A mozgásnevelés tantárgy esetében a nevelés-oktatás teljes idejében mindvégig szöveges fejlesztő értékelést kell alkalmazni. Az ének-zene, vizuális kultúra (komplex művészeti nevelés), digitális kultúra, technika és tervezés tantárgyak esetében a 4. évfolyam végéig fejlesztő értékelést ajánlott alkalmazni mozgáskorlátozott tanulók esetében, amit a pedagógiai programban is rögzíteni kell.

A mozgáskorlátozott tanulók a különböző mérések (előzetes felmérés; segítő-formatív felmérés; összegző, lezáró-szummatív felmérés) során ugyanolyan minőségű és mennyiségű feladatot oldhatnak meg, mint többségi társaik, számukra azonban többletsegítséget kell biztosítani.

A többletsegítség sérülésspecifikusan, elsősorban a funkcionális állapotjellemzőkhöz igazodva, egyéni szükségletekre szabottan legyen elérhető! Az adaptációs szükségletre vonatkozó adatokat, a számonkérésekre, vizsgákra vonatkozó paramétereket a tanulók sajátos nevelési igényével kapcsolatban a mozgáskorlátozott gyermekek, tanulók vizsgálatára specializálódott szakértői bizottság által elkészített szakértői vélemény tartalmazza javaslati részében.

A 2011. CXCV. köznevelési törvény 51. § (5) bekezdésének értelmében a sajátos nevelési igényű, jelen esetben mozgáskorlátozott tanuló részére a felvételi vizsgán indokolt esetben biztosítani kell a hosszabb felkészülési időt, az írásbeli vagy szóbeli felmérésen biztosítani kell az iskolai tanulmányai során általa használt, megszokott eszközöket, a vizsga szervezésével alkalmazkodni kell az adottságaihoz.

Az 56. § (1) bekezdése szerint a tanulót, ha egyéni adottsága, fejlettsége szükségessé teszi, a szakértői bizottság véleménye alapján az igazgató mentesíti a) az érdemjegyekkel és osztályzatokkal történő értékelés és minősítés alól, és ehelyett szöveges értékelés és minősítés alkalmazását írja elő, b) a gyakorlati képzés kivételével egyes tantárgyakból, tantárgyrészekből az értékelés és a minősítés alól. A (2) bekezdés szerint érettségi vizsgán kijelölt tantárgyak helyett a tanuló – a vizsgaszabályzatban meghatározottak szerint – másik tantárgyat választhat.

- Többletidő és szünetek: A többletidő biztosítása a sajátos nevelési igény e típusában alapvető, hiszen az állapotból adódóan az esetek többségében jellemzően lassul a kivitelezési tempó, másrészt a kórformák egy részénél a feladatközi szünetek biztosításának kötelező, orvosiilag meghatározott rendszere van (pl. gerincvelő-károsodás esetén a tanulók katéterezési szüksége).
- A feladatlapok adaptációja: Az írásbeli felméréseket egyes mozgáskorlátozott tanulók esetében nagyítani szükséges. Fontos, hogy a tesztek összeállítása során egy feladat teljes egészében egy oldalra kerüljön (amennyiben a szöveg és a hozzá tartozó kérdések egy lap két oldalán vannak, úgy

azok folyamatos lapozása szükséges, ami akadályozott kézfunkció esetén idővesztést jelent, mivel problémás a lap megfogása, megfordítása). Fontos, hogy a feladatlapokon szélesebb rubrika, illetve több sor, valamint nagyobb sorközök álljanak rendelkezésre. Ugyanakkor ilyen megoldás csak akkor alkalmazható, ha a battéria a mozgáskorlátozott tanulók számára átstrukturált (tehát azonos tartalmú, de eltérő formájú feladatlapok: rubrikák sormagassága min. 1,5 cm, jelölendő válasznál a betűjeles körök átmérője 1 cm, 2-es sortávolság). Sokszor nagyítani szükséges a feladatlapokat. Több mozgáskorlátozott tanuló esetében nem alkalmazhatóak az A4-es méretben készülő feladatlapok, tekintettel arra, hogy az érintett tanulók nem érik el a lap tetejét például felső végtaghiány vagy redukció, illetve felső végtagi ízületi mozgásbeszűkülés miatt.

- Eszközös megsegítés: A mozgáskorlátozott tanulók esetében előfordulhat, hogy speciális íróeszközre, egyéb kiegészítő eszközre (pl. speciális asztalra, csúszásgátlóra) van szükség a felmérés során. Bizonyos mozgáskorlátozott tanulóknál az írásbeli vagy a szóbeli, esetleg mindkét kommunikációs csatorna súlyos mértékű akadályozottsága áll fenn. Ezekben az esetekben mind a tananyagot, mind a felmérést digitalizálni kell. Az érintett tanulók minden esetben a számukra adaptált és már megszokott infokommunikációs eszköz segítségével teljesítik a felméréseket.
- A felmérés módjának adaptációja: Mozgáskorlátozott tanulók esetében a szóbeli számonkérés írásbelire, az írásbeli számonkérés szóbelire változtatható.
- A felmérések során személyi segítő jelenléte is szükségessé válhat, aki a következő módokon nyújthat segítséget:
 - lapoz a feladatlapban;
 - a tanuló testhelyzetét igazítja, individuálisan (személyre szabottan) pozicionálja;
 - ha kell, az időkeret betartása érdekében felolvassa a kérdéseket;
 - ír a tanuló helyett, aki tollbamondja a megoldásokat.

5.6. A tanulási célok

A tanulási célok tekintetében mindenkor figyelembe kell venni a mozgásszervi károsodás fajtáját, mértékét és kiterjedését; az aktuális mozgásállapotot.

A különböző tanulási területekhez kapcsolódó tantárgyak tanulási céljainak megvalósításakor a következő szempontokat kell figyelembe venni:

5.6.1. Magyar nyelv és irodalom

A felső végtag funkcionális károsodása és a manipuláció, grafomotoros készség kialakulásának akadályozottsága miatt az írásbeli munkák külalakja nem minősíthető. Mozgáskorlátozott tanulóknál a fent említett okok miatt nem minden esetben válik elsajátíthatóvá a folyóírás. Ezeknél a tanulóknál a nyomtatott kis- vagy nagybetűs írást, illetve a helykijelölő írást tanítjuk. Amennyiben a kézírás veszélyezteti az olvashatóságot, akkor minden esetben előtérbe kerül a segítő technológiákkal történő írás (pl. tableten, számítógépen való írás).

A beszédszervek, illetve a beszédért felelős agyi központok érintettsége esetén – amennyiben a beszéd nehezen érthetővé (dysarthria) válik, vagy kialakul a teljes beszédképtelenség (anarthria) – akadályozott lehet a szóbeli szövegalkotás tanulási céljainak megvalósítása; úgymint a kifejező, érthető, kommunikációs

helyzetnek megfelelő beszéd, vagy a versek, irodalmi művek szöveghű, érthető tolmácsolása. Nagyon fontos, hogy minden esetben bátorítsuk a hangzó beszédet, azonban ennek értékelése nem ajánlott.

5.6.2. Matematika

A felső végtag funkcionális károsodása és a manipuláció akadályozottsága esetén a mozgáskorlátozott tanulók számára nehezítetté válik a térben és síkban való alkotás, a mérések megvalósítása, valamint a geometriai szerkesztés kivitelezése, ezért ezen tanulási célok teljesítésének (tárgyi és személyi) feltételei és értékelése mindig egyéni elbírálást igényel.

5.6.3. Történelem és állampolgári ismeretek

A felső végtag funkcionális károsodása és a manipuláció akadályozottsága esetén a mozgáskorlátozott tanulók számára nehezítetté válik az egyszerű alaprajzok, modellek tervezése és elkészítése, ezért ezen tanulási célok teljesítésének (tárgyi és személyi) feltételei és értékelése mindig egyéni elbírálást igényel.

5.6.4. Erkölc és etika

Fontos cél, hogy az erkölcs és etika keretében szerzett speciális ismeretek segítsék hozzá a mozgáskorlátozott tanulókat mozgáskorlátozottságuk feldolgozásához is, valamint tanulják meg, hogyan élhetnek a pozitív diszkrimináció lehetőségeivel.

5.6.5. Természettudomány és földrajz

A felső végtag funkcionális károsodása és a manipuláció akadályozottsága esetén a mozgáskorlátozott tanulók számára nehezítetté válik a mérések kivitelezése és a mérőeszközök használata, az egyszerű alaprajzok, térképek, modellek tervezése és elkészítése, a különböző kísérletek, modellkísérletek és vizsgálatok elvégzése, ezért ezen tanulási célok teljesítésének (tárgyi és személyi) feltételei és értékelése mindig egyéni elbírálást igényel.

5.6.6. Idegen nyelv

Mozgáskorlátozott tanulók esetében a kommunikáció akadályozottsága miatt a kitűzött tanulási célok megvalósítása és értékelése mindig egyéni elbírálást igényel.

5.6.7. Művészetek

A mozgáskorlátozott tanuló egyedi, speciális megsegítése során a kiindulás alapja fizikai adottsága, mozgásállapota, értelmi képessége, kommunikációjának formája, szintje és érzelmi állapota, melynek értelmében a témakörök tanítása és értékelése a mozgásállapottól függően egyéni elbírálás alapján történik, esetenként egyes tananyagrészek, taneszközök módosítása, adaptálása válhat szükségessé.

5.6.8. Technológia

A technika és tervezés tantárgy kapcsán a Nemzeti alaptantervben megfogalmazott tanulási célok megvalósítása csak egyénileg adaptált módszerek, eszközök, tevékenységek, anyagok és sok esetben személyi segítség bevonásával lehetséges, ezért az egyes tananyagrészek adaptálása egyéni elbírálást igényel.

5.6.9. Testnevelés és egészségfejlesztés

A mozgáskorlátozott tanulók a szakértői vélemény alapján részben vagy egészben felmentést kaphatnak a testnevelés-foglalkozások alól, helyette mozgásnevelés-órákon vesznek részt. A mozgásnevelés során a mozgásnevelő mindig egyéni komplex funkcionális felmérést követően jelöli ki az individualizált rehabilitációs és rehabilitációs célokat.

6. Állapotmegismerés

A mozgáskorlátozott gyermekek vizsgálatára az erre specializálódott szakértői bizottság jogosult. A bizottság legfontosabb feladata, hogy a fogyatékos megállapításától kezdve megfelelően segítse a mozgáskorlátozott tanulót. Ennek értelmében a szakértői bizottság a korai fejlesztésen, az óvodai nevelésen, az általános és középfokú iskolai tanulmányokon át egészen a felsőfokú tanulmányokig figyelemmel kíséri, segíti a mozgáskorlátozott gyermekek, fiatalok sajátos nevelési igényüknek megfelelő ellátáshoz, fejlesztéshez jutását.

A szakértői vizsgálat részterületei: orvosi vizsgálat, mozgásvizsgálat, gyógypedagógiai, pedagógiai vizsgálat, beszédvizsgálat, illetve beszéd hiányában az egyéb kommunikációs formákra irányuló vizsgálat, pszichológiai vizsgálat. A vizsgálat során kerül sor a gyermek, tanuló mozgásállapotának, értelmi képességeinek, személyiségének, tanulási képességeinek felmérésére. A vizsgálat során a team tagjai a bemutatott zárójelentésekre, a gyermekkel, tanulóval foglalkozó szakemberek pedagógiai véleményére támaszkodnak.

A komplex vizsgálatot követően *szakértői vélemény* készül, mely szükséges ahhoz, hogy a mozgáskorlátozott gyermek, tanuló a sajátos nevelési igényének megfelelő ellátásban, fejlesztésben és kedvezményekben részesülhessen. Ennek hiányában az intézmény nem jogosult az ellátás megszervezésére és az ehhez kapcsolódó finanszírozás igénybevételére. A vizsgálat részeredményeit, tapasztalatait a vizsgálatot végző szakemberek megbeszélik, a szülővel ismertetik. A szakértői véleményben rögzítésre kerülnek a gyermek, tanuló személyes adatai, a diagnózis, a vizsgálati eredménye, sajátos nevelési igényének megfelelő ellátási módja, gyakorisága, óraszám, a fejlesztési tanácsok és a kontrollvizsgálat időpontja. Arról, hogy a mozgásszervi fogyatékos (mozgáskorlátozott) gyermek, tanuló ellátását szomatopedagógia vagy konduktor szakképzettségű személynek kell-e végeznie, a szakértői bizottság szakértői véleménye ad iránymutatást. A szakértői véleményt a szülők, a vizsgálatot kérő szakember és/vagy intézmény, a javasolt intézmény, a megsegítést nyújtó egyéb intézmény és a jegyző kapják.

Az intézményi ellátás kezdetén, majd minden tanév első hónapjában a szomatopedagógus a funkcionális diagnosztika eszközzel (károsodások és a tevékenykedő képesség felmérését célozza) és a pedagógiai diagnosztika lehetőségeivel feltérképezi a mozgáskorlátozott tanuló aktuális mozgásállapotát és pedagógiai szükségleteit, majd ezt egyezteteti, megbeszéli a tanuló osztályfőnökével. Mindezek alapján egyéni rehabilitációs tervet készít a tanévre vonatkozóan, melyet minimum félévkor felülvizsgál, és ha szükséges, módosít.

7. Egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitáció, rehabilitáció

A mozgáskorlátozott tanulók rehabilitációs, rehabilitációs fejlesztésének sajátos célja, hogy a sérülés következtében hátránnyal induló tanulóknak nagyobb esélyt biztosítson az eredményes tanulásra, fejlődésre, a sikeres társadalmi beilleszkedésre.

Ennek érdekében szükséges:

- az ellátás során a teammunka kialakítása, a különböző szakemberek együttműködése (az orvos – neurológus, ortopéd szakorvos, gyermekgyógyász – irányította egészségügyi rehabilitáció megszervezése, szükség esetén egyéb segítő szakmák, szakemberek bevonása);
- a központi idegrendszer sérülése által előidézett funkciózavar (beszédzavar, figyelemzavar, a szenzomotorium zavara, részképesség-kiesés, pszichés és/vagy motoros tempó lassúsága stb.) megszüntetése, csökkentése, kompenzálása;
- a pszichomotoros funkciók korrekciója, fejlesztése;
- a kialakuló tanulási problémák korrekciója;
- a tanulók beszédzavarainak, kommunikációs képességeinek javítása érdekében – különös tekintettel a központi idegrendszeri sérülés következtében dysarthriás és anarthriás tanulókra – mozgás- és beszédterápia, alternatív segítő technológiák alkalmazása;
- a mozgásszervi károsodás és a mozgásállapot fajtája és súlyossága függvényében kialakított és a tanrendbe iktatott csoportos és egyéni mozgásnevelés tornateremben, szabadtéren, uszodában, fizioterápiás helyiségben;
- a mozgáskorlátozott tanulók részvételét megteremtő és az egyéni igényekhez igazodó fejlesztést biztosító tanulásszervezési, módszertani eljárások, technikák alkalmazása (differenciálás, csoportmunkára építő módszerek, kooperatív technikák alkalmazása, témahetek szervezése, projektmunka);
- a mozgásszervi diagnózis szerinti technikai eszközzel támogatott írásbeli kommunikáció, segítő technológiák igénybevételel történő írás, infokommunikációs eszközök használatának megtanítása, amely akkor indokolt, ha a tanuló nem tudja iskolai munkáját kézírással végezni;
- speciális felkészítés az önkiszolgálásra, az önálló életvezetésre, az önrendelkező életformára;
- az önkiszolgálást, az iskolai munkát segítő és a fejlesztést szolgáló sérülésspecifikus egyéni rehabilitációs eszközök biztosítása;
- a gyógyászati segédeszközök és az orvosi, egészségügyi háttér biztosítása;
- a nyelvtanítás megvalósítása úgy, hogy az segítse a tanuló más anyanyelvű emberekkel történő kommunikációját, és a média segítségével biztosítsa a számára közvetlen megtapasztalással elérhetetlen élményeket;
- alapos szakmaismereten és önismereten alapuló pályaorientáció;
- a mozgáskorlátozott személyekre vonatkozó jogi és érdekvédelmi tudnivalók (szövetség, egyesületek, klubok, alapítványok stb.) ismerete.

AZ AUTIZMUS SPEKTRUMZAVARRAL KÜZDŐ TANULÓK ISKOLAI NEVELÉSÉNEK- OKTATÁSÁNAK IRÁNYELVEI

1. Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanuló

Az autizmus spektrumzavarok (a szövegben az autizmus kifejezés mindig a teljes spektrumra utal) az idegrendszer igen korai, nagy valószínűséggel veleszületett ártalmának, illetve a genetikai, egyéb biológiai és környezeti tényezők együttes hatásának következményei. Az iskoláskor eléréséig – vagy tovább – kezeletlenül maradt fejlődési zavar és szélsőséges viselkedésformák fejlesztő célú ellátása a gyermek növekedésével egyre nehezebbé válhat, bár a nevelhetőség, taníthatóság időszaka belenyúlik a felnőttkorba, így sosem túl késő elkezdni a fejlesztést.

Az autizmus spektrumzavarok lényege a társas viselkedés, a kommunikációs és a rugalmas viselkedésszervezés minőségi károsodása, amely jellegzetes viselkedési tünetekben nyilvánul meg. Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulóra legjellemzőbb a kölcsönösséget igénylő társas viselkedési készségek területén tapasztalható gondolkodási képesség sajátos hiányossága, a beszéd szintjéhez képest károsodott kölcsönös kommunikáció, a rugalmas viselkedésszervezés és -kivitelezés képességének minőségi sérülése, valamint az egyenetlen képességprofil.

Autizmus spektrumzavar minden értelmi szinten előfordul, jelen lehet átlagos (vagy átlag feletti) intelligencia mellett éppúgy, mint intellektuális képességzavarral (értelmi fogyatékossgal) együtt járva. A fejlődési zavar átlagos vagy átlag feletti intelligencia esetében is jelentősen befolyásolja, áthatja a gyermeki fejlődést, megváltoztatja a megismerés folyamatát és a társas viselkedés fejlődését, ezért sérülésspecifikus fejlesztésre minden érintett gyermeknek joga és szüksége van.

Autizmusban a beszédfejlődés gyakran megkésik, súlyos esetekben nem alakul ki beszélt nyelv. A központi probléma azonban nem a nyelv hiánya vagy megkésített fejlődése, hanem a funkcionális, kölcsönös kommunikáció sérülése. A nyelvhasználat színvonalától függetlenül az alapvető problémák közé tartozik, hogy hiányozhat a kommunikáció és a beszéd hasznának, jelentőségének megértése, vagyis hiányozhat annak megértése, hogy mások érzéseit, gondolatait, tetteit kommunikáció útján befolyásolni lehet. Az alapvető gondolkodási és viselkedési képességek spontán elsajátításához szükséges képességek hiánya jellemzően egész életen át megmarad, de a speciális intenzív terápiás és pedagógiai ellátás segítségével jelentős fejlődés érhető el. A hiányzó/sérült képességek okozta elsődleges és másodlagos viselkedési tünetek a jól kompenzált állapotokban csaknem eltűnhetnek vagy változhatnak, és az élet különböző szakaszaiban különböző formákban jelentkezhetnek. Új helyzetben, váratlan események, körülmények hatására felerősödhetnek a típusos tünetek. A tünetek változatossága mellett a tanulók autizmusának lehetséges súlyossága széles skálán szóródik. Az időben megkezdett sérülésspecifikus fejlesztés nagymértékben hozzájárulhat az állapot pozitív kimenetéhez.

1.1. A halmozottan sérült autizmus spektrumzavarral küzdő tanuló

Az autizmus spektrumzavarok gyakran társulnak egyéb problémákkal, amelyek az ellátási szükségletet, taníthatóságot és a gyermek jövőjére vonatkozó előjelzéseket jelentősen befolyásolják.

Gyakori társuló állapotok:

- a) intellektuális képességzavar (értelmi fogyatékossg) mint a leggyakoribb társuló fejlődési zavar;
- b) beszéd-, érzékszervi, mozgás- vagy egyéb fogyatékossg;

- c) ADHD (figyelemhiányos/hiperaktivitás zavar);
- d) epilepszia;
- e) alvási és étkezési nehézségek, zavarok;
- f) egyes pszichiátriai zavarok (pl. szorongás, depresszió);
- g) viselkedésproblémák (pl. agresszió, önbántalmazás, súlyos passzivitás).

A fejlesztésnél szem előtt kell tartani, hogy a tanítás lehetséges módszertanát illetően a tanuló autizmusa az elsődlegesen meghatározó tényező. Általában a szükségletek egyéni kombinációjához kell hangolni a járulékos zavar speciális szempontjait és az autizmus-specifikus pedagógiai módszereket.

1.2. Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók pedagógiai szempontú jellemzése

Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók – a tanítás, illetve a tanítási módszerek és tervezés módosítása szempontjából – kiemelkedő jelentőségű tulajdonságai:

- a) A másik személy szándékának, érzéseinek, gondolatainak, szempontjainak (pl. az információátadás szándékának) meg nem értése, az önmagára vonatkoztatás hiánya.
- b) A szociális megerősítés jutalomértékének hiánya, vagy az ezzel kapcsolatos öröm későbbi, csak direkt tanítás útján való kialakulása, illetve a belső motiváltság gyengesége vagy hiánya. Sokszor nagyon kevés vagy szokatlan dolog okoz számukra örömet.
- c) A beszéd korlátozott megértése, még az életkornak megfelelő beszédprodukciónak mellett is, amit nehezítenek a beszéd érzelmi, társas aspektusaival kapcsolatos megértési nehézségek, mint pl. a hanghordozás.
- d) A beszéd vagy más kommunikációs eszköz spontán, funkcionális, rugalmas alkalmazásának eltérései, elmaradása.
- e) Egyenetlen képességprofil, pl. a szigetszerű ismeretek, képességek (pl. kiváló mechanikus emlékezet, matematikai vagy zenei képesség), jelentős elmaradás az önellátásban, szakadékszerű különbség a mechanikus és a személyes memória között.
- f) Hiányzó vagy korlátozott belátás, pl. a gyermek saját tudásával, az ismeret forrásával, módjával, a szubjektív jelentőséggel kapcsolatban.
- g) A változásokkal, újdonsággal kapcsolatos ellenállás, szorongás.
- h) A társas környezetben, felnőttekhez és gyermekekhez való szokatlan kapcsolódás, mely megnyilvánulhat a teljes visszahúzódtástól, passzivitástól az erőteljes, túlzó ragaszkodásig, aktív, de bizarr kezdeményezésekig, vagy megnyilvánulhat az egysíkú, formális kapcsolatteremtésben.

1.2.1. Típusos erősségek, amelyekre építeni lehet a tanulás támogatása során

- a) Az egyénre szabott vizuális információ általában jól értelmezhető.
- b) Tanult rutinokhoz, szabályokhoz való alkalmazkodás.
- c) Jó mechanikus memória.
- d) Megfelelő környezetben, a gyermek érdeklődésének megfelelő témákban kiemelkedő koncentráció, kitartás, precizitás.

- e) Egyes, nem szociális tartalmú tantárgyi területeken – pl. szó szerinti tanulás, nem szöveges számtan, földrajz, zene – jó vagy akár kiemelkedő teljesítmény.

1.2.2. Típusos nehézségek és kognitív problémák, amelyekkel számolni kell a tanulás támogatása során

- a) Túlérzékenységre és/vagy fokozott ingerkeresésre utaló viselkedések (hallás, látás, szaglás, tapintás, ízlelés terén, vagy bármely érzékszervi modalitásban).
- b) A figyelem felkeltésével, irányíthatóságával, fenntarthatóságával és váltásával kapcsolatos gyakori nehézségek.
- c) Az utánzási képesség hiányosságai.
- d) Ingerfeldolgozási, vizuomotoros koordinációs problémák.
- e) Tér-idő értelmezés gyengesége, esetleg hiánya.
- f) Analízis (sorrendiség)-szintézis műveleteinek problémája.
- g) Ok-okozati összefüggések felismerésének problémája.
- h) A lényegkiemelés, problémamegoldó gondolkodás deficitje.
- i) Az általánosítás, a tanultak új helyzetben való alkalmazásának sérülése.
- j) Felidézési problémák (pl. speciális szociális tartalmaknál és személyes élményeknél).
- k) Ismert tananyagban váratlan nehézség felmerülése szociális elem bevezetésével vagy új körülmények közötti alkalmazás során.
- l) A feladat céljának nem értése, a reális jövőre irányultság hiánya.
- m) A szimbolikus gondolkodás (pl. játék) fogyatékosága.
- n) Humor, irónia, metafora, képes beszéd félreértése, nem értése.
- o) A valóság téves értelmezése, felfogása.
- p) Realitás és fantázia összetévesztése.
- q) A szóbeli kérések, közlések félreértése, különösen a többértelmű, elvont kifejezések, többrészes utasítások esetén.
- r) Szó szerinti értelmezés.
- s) Képességek, ismeretek önálló, változatos alkalmazásának nehézsége.
- t) Gyermekközösségben áldozattá, illetve bűnbakká válás, egyes esetekben szociálisan a helyzetnek nem megfelelő viszonyulás a kortársakhoz.
- u) Szabadidőben passzivitás, kudarcokból eredő viselkedésproblémák megjelenése.
- v) Félelmek, fóbiák, szorongás.

2. Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók nevelésének-oktatásának alapelvei, az aktív tanulás támogatása

- a) Az autizmus-specifikus nevelés-oktatás alapja a tanuló egyéni szükségleteinek megértése, figyelembe vétele.
- b) Az autizmus spektrumán komprehenzív, fejlődési-viselkedés-oktatási és kognitív-viselkedés megközelítést alkalmazó módszertanok egyénre szabott alkalmazása szükséges. A minden fejlődési területre kiterjedő komprehenzív megközelítés ötvözi a fejlődési és viselkedés megközelítést. A fejlődési megközelítés a gyermek által már elért, vagy kialakulóban lévő, elérhető fejlődési szint egyéni felmérését követően a következő fejlődési szintet célozza, míg a viselkedés megközelítés a korszerű tanuláselméleten alapszik. A viselkedés megközelítés alapja a viselkedés funkcionális analízise, mely a viselkedést pontosan leírja, részletesen elemzi, és feltárja annak okait, mozgatórugóit. E mellett a viselkedés megközelítés viselkedés tanítási technikák, eljárások alkalmazását is jelenti. Néhány példa a viselkedés tanítási technikákra: láncolás, formázás, a viselkedés megerősítése, modellezés. A kognitív-viselkedés megközelítésen alapuló módszerek adaptív gondolkodási és viselkedési stratégiákat tanítanak.
- c) A szokatlan viselkedések, tünetek enyhülhetnek vagy felerősödhetnek, a tanulási teljesítmények javulhatnak vagy romolhatnak attól függően, hogy az oktatási környezet egyénre szabott adaptálása milyen minőségben valósul meg.
- d) A tanuló sérülésspecifikus támogatása a rehabilitációs-rehabilitációs órákon és az iskolai élet minden színterén, valamennyi tanórai és tanórán kívüli helyzetben megvalósul, mivel a szociális interakciók, a kommunikáció értését és használatát kívánó helyzetek átszövik az iskolai életet.
- e) Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulókat fogadó köznevelési intézmény valamennyi közösségét (munkatársak, szülői közösség, kortárs közösség) informálni kell az autizmussal kapcsolatos alaptényekről és a támogatás alapvető stratégiáiról.
- f) Az iskolai élet minden területére ki kell terjeszteni a támogatás alapvető stratégiáit, módszereit (pl. egyénre szabott motivációs rendszer, strukturált környezet, vizuális környezeti támpontok, zavaró környezeti ingerekkel szembeni védelem, a beszédet kiegészítő vagy helyettesítő augmentatív-alternatív kommunikációs eszközök, pl. írott, képes vagy tárgyi szimbólumok).
- g) Az egyéni fejlesztési terv megvalósítása érdekében a tanuló nevelésében-oktatásában részt vevő valamennyi szakembernek tájékozottnak kell lennie annak tartalmáról. Az egyéni fejlesztési terv megvalósulását az autizmus spektrum pedagógiája szakirányt végzett gyógypedagógus koordinálja a tanuló és a szülők folyamatos bevonásával.
- h) A családdal való folyamatos együttműködés a sikeresség egyik alapfeltétele. Célja a család terheinek csökkentése, a kölcsönös információnyújtás, a módszerek otthoni és intézményi alkalmazása közötti folyamatosság biztosítása, a tanultak általánosításának elősegítése.
- i) Törekedni kell arra, hogy a tanuló pozitív tapasztalatokat szerezzen a közösségben való részvételtől. Ennek érdekében alapelv a tanuló teljesítményének, erőfeszítésének értékelése, a rendszeres pozitív visszajelzések biztosítása.
- j) A nem vagy alig beszélő tanulók esetében biztosítani kell az egyénre szabott augmentatív-alternatív kommunikációs rendszer használatát. Az AAK alternatív kifejezés arra utal, hogy a hangzó beszéddel nem kommunikáló és/vagy kommunikációjában súlyosan akadályozott személy számára a hagyományos kifejezési módok (beszéd, írás) helyett más megoldásokat kell keresni, ami az egyszerű reflexektől a nyelvi szintű alkalmazásig terjedhet. Az augmentatív kommunikáció az érthető beszéd

hiánya következtében súlyosan károsodott kommunikációs funkció átmeneti vagy tartós pótlására szolgáló kommunikációs rendszerek csoportja. Lényege, hogy a beszéd helyett a sajátos nevelési igényű tanuló nonverbális úton fejezi ki magát, felhasználva mindazt a lehetőséget, amelyet a hangjelzések, gesztusok, manuális rendszerek és/vagy a betűket, rajzokat, jelképeket, fotókat, tárgyakat stb. tartalmazó kommunikációs eszközök, valamint hangadó gépek (kommunikátorok) biztosítanak. Minden augmentatív kommunikációs rendszer több, egyénre szabott, térben és időben eltérő használhatóságú kommunikációs eszközből áll, amelyek tartalmazzák a kommunikációs hatékonyságot növelő valamennyi üzenethordozót, segédeszközt, stratégiát és technikát. Az augmentatív kommunikáció hatékony használata megteremti a társadalmi integrációt, az önkifejezést, az intellektuális, érzelmi és szociális fejlődés lehetőségeit.

- k) A legáltalánosabb távlati cél az egyéni képességek, fejlettség szintjén elérhető legjobb felnőttkori életminőség, a szociális adaptáció és önállóság feltételeinek megteremtése: ennek alapja a szociális-kommunikációs nehézségek, a viselkedésszervezés és a gondolkodás sérülésének speciális módszerekkel történő kompenzálása és a meglévő készségek fejlesztése.
- l) A tananyag kiválasztásának legfontosabb szempontja a tanultak egész életen át történő megfelelő alkalmazhatósága, különös tekintettel a következő területekre: önkiszolgálás és önellátás, spontán kommunikáció, tanulás, munkavégzés, szabadidő, társas kapcsolatok, közösségi élet, felnőttkorban funkcionális tantárgyi készségek (pl. pénzhatalmat valódi élethelyzetben, menetrend elolvasása és értelmezése, az írás kommunikációs célú használata).
- m) A tanuló túlterheltségének elkerülése érdekében az információkat szűrni kell, mert a tipikusan fejlődő gyermek által spontán, ösztönösen elsajátított nagy mennyiségű információ és készség az autizmus spektrumzavarral küzdő gyermek számára nehéz tananyagot jelent.
- n) A hiányzó készségeket pótló, helyettesítő kompenzációs-habilitációs kezelés a fejlődési elmaradás, a másodlagos (pl. viselkedés-) problémák leküzdése érdekében. A fogyatékos készségek kompenzálása különös jelentőségű a tanulási, szociális és munkahelyzetekbe való beilleszkedés és viselkedés elsajátításához.
- o) Az iskolai és a mindennapi gyakorlati életre felkészítő tananyag speciális módszerek segítségével történő elsajátítása szükséges.
- p) A jellegzetes gondolkodási nehézségek, rugalmatlanság miatt – a továbblépés előtt – külön kiemelt fejlesztési feladat az elsajátított ismeretek alkalmazásának, általánosításának tanítása, az ismeretek folyamatos használata a fenntartás biztosítására, valamint a változatos problémamegoldási módszerek tanítása.
- q) A fejlesztési célokat a fenti szempontok alapján fontossági sorrendben kell értelmezni, és e szerint kell az egyéni fejlesztési tervekbe illeszteni.
- r) A tanulók fejlesztési céljai hierarchikus rendben helyezkednek el abból a szempontból, hogy mennyire szükségesek a gyermek szociális alkalmazkodása és önszabályozása kialakításához (az egyéni fejlettségének szintjén). A típusos egyenetlen fejlődés azt jelenti, hogy a hiányzó vagy elmaradó készségek spontán fejlődésére nem építhetünk: minden egyes hiányzó részfunkció, illetve korábbi fejlődési szakaszból hiányzó alapozó funkció fejlesztését be kell illeszteni ebbe a hierarchiába. Pl. a veszélyeztető viselkedések kezelése más, elfogadható viselkedések kialakításával a célok hierarchikus rendjében így alakul:

- az ön- (esetleg köz-)veszélyes viselkedések kezelése,
- a családi életet akadályozó viselkedések kezelése,
- a taníthatóság és a csoportba való beilleszkedés kialakítása,
- az iskolán kívüli környezethez való adaptív viselkedés kialakítása.

3. Speciális módszerek az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók fejlesztésében

- a) A nevelés, fejlesztés tervezése a mért szociális alkalmazkodás, fejlettségi kor, illetve a mért intelligenciaszint és a kommunikációs színvonal alapján történik, az egyenetlen képességprofil, valamint a tanulási képességek miatt egyénhez igazodó módon, a fejlődés erre alkalmas eszközzel való folyamatos követésével.
- b) A fejlesztésben, tanításban, a viselkedésproblémák megelőzésében és kezelésében alapvető a viselkedéses megközelítés és a kognitív viselkedésterápia módszereinek autizmusra adaptált alkalmazása. Iskoláskorban a többségi és a speciális oktatásban egyaránt hatékonyak a különböző viselkedéses stratégiák, mint pl. a láncolás, a modellnyújtás, a feladatanalízis módszere, a problémamegoldó stratégiák tanítása, promptolás, azaz megfelelő szintű segítő kulcsinger alkalmazása, szociális történetek, kortárs segítői programok és a videoalapú beavatkozási stratégiák.
- c) Szükség van az egyéni motivációs és jutalmazási rendszer kialakítására.
- d) A strukturált környezet alkalmazása bejósolhatóbbá, kiszámíthatóbbá, érthetőbbé és ezzel érzelmileg biztonságosabbá teszi a környező világot. A struktúra és a vizuális környezeti támpontok (pl. napirendek, vizuális időjelzők, folyamatokat megjelenítő vizuális algoritmusok) elősegítik az autizmussal élő gyermekek, tanulók autonómiáját és önállóságát, csökkentik a tanulók függőségét más személyektől, valamint lehetővé teszik a tevékenységrepertoár bővülését, a rugalmasabb alkalmazkodást, csökkentik a változásokkal szembeni ellenállást és szorongást.
- e) A szociális sérüléssel összefüggő tanítási nehézség miatt keresni kell az információ átadására a gyermek megértési szintjének megfelelő és szociális vonatkozásoktól leginkább független módszereket és médiumokat (pl. írott instrukciók, folyamatábra, számítógépes oktatás stb.).
- f) A tanítási helyzetek szociális vonatkozásainak elfogadása, illetve megértése fontos tanítási cél (pl. a csoportos, illetve „frontális” tanítási helyzetben való tanulás).

4. Tanulási környezet

4.1. A tanulási környezet szervezési feltételei

Az autizmusspecifikus nevelés-oktatás különböző szervezési keretek közt valósulhat meg:

- a) Speciális osztályban, csoportban, egyéni és kiscsoportos formában.
- b) Többségi iskolában integráltan, az integráció különböző szintjeinek, formáinak alkalmazásával:
 - ba) a tanuló teljes, funkcionális integrációban vesz részt, szükség esetén egyénre szabott segítséget kap;
 - bb) a tanuló részleges integrációban vesz részt, a többségi iskolában autizmusspecifikus egység működik, a tanuló egyéni képességei és szükségletei szerint kapcsolódik be a tanórákba;

bc) a tanuló speciális csoportba, osztályba jár, de rendszeresen különféle közösségi programokban vesz részt tipikusan fejlődő gyermekekkel (pl. tehetséggondozó programok, szakkörök, kirándulás, sport- és szabadidős tevékenységek);

bd) a tanuló fordított integrációban vesz részt, a speciális osztály, csoport rendszeresen fogad tipikusan fejlődő tanulókat különböző programok keretében (pl. szociális készségfejlesztő csoport, szakkör).

A tudatosan tervezett, és nem kényszermegoldásként alkalmazott integráció akkor indokolt, ha egyértelműen a gyermek javát szolgálja. Az integráció szükségességének és lehetőségének megítéléséhez az alábbi tényezők alapos mérlegelése szükséges, úgy, hogy a feltételek együttesen és perspektivikusan legyenek adottak:

Teljes, funkcionális integráció a következő feltételek megléte esetén javasolható: a tanuló részéről átlagos vagy átlag feletti intelligencia, enyhe fokú autisztikus fogyatékoság, jól kompenzált, minimális viselkedésproblémák.

- a) A családtagok részéről egyértelmű szándék a szakemberekkel való szoros együttműködésre és a gyermek intenzív támogatására.
- b) Az iskola részéről:
 - ba) a speciális módszertanban jártas pedagógus és asszisztens;
 - bb) jól előkészített, ütemezett egyéni fejlesztési terv;
 - bc) speciális eszközök, módszerek és környezet;
 - bd) együttműködés a családdal és/vagy a diáktalánnyal;
 - be) a befogadó gyermekcsoport felkészítése a pozitív hozzáállásra, folyamatos támogatás;
 - bf) szakértői csoport, amely rendelkezésre áll a szülők felvilágosításában, a pedagógusoknak nyújtandó szakmai tanácsadásban, problémakezelésben, a fejlesztés irányának kijelölésében, követésében, a szakértői csoporttal való intenzív kapcsolattartás;
 - bg) az integrált gyermek legyen elégedett az iskolai élettel, fontos, hogy jól érezze magát.

A fenti feltételek mellett is szükséges az integráció fokozatos megkezdése, a szociális, kommunikációs és kognitív deficitek figyelembevétele, az egyénre szabott mérés, tervezés, fejlesztés, a tananyag szűrése (egyes tantárgyakból, tananyagrészekből felmentés), továbbá a fogyatékoságot kompenzáló alternatív eszközök, módszerek igénybevétele egyéni szükségletek szerint (pl. kézírás helyett gép használata, szóbeli felelet helyett írásbeli beszámoló vagy fordítva).

Speciális csoportosajátosságok bármely szervezési forma esetén:

A szükséges pedagóguslétszám függ a csoportlétszámtól, a csoporttagok közti hasonló szükségletektől, az egyéni fejlesztési szükséglettől és a viselkedésproblémák súlyosságától, gyakoriságától. A szükséges egyéni fejlesztés, a szakszerű integráció, illetve a súlyosan érintett tanulók minőségi ellátása csak megfelelő létszámú és képzettségű szakember jelenlétében biztosítható. Törekedni kell a csoport homogenitására. Az egyéni fejlődési eltérések az általános értelmi, önállósági, beszédképességi szint, illetve a viselkedésproblémák jellege szerint további csoportbontást tehetnek szükségessé.

4.2. A tanulási környezet fizikai feltételei

Az autizmussal élő tanulók esetében a szenzoros ingerfeldolgozás sajátosságai miatt szükség lehet az egyén számára kevésbé megterhelő helyekre a tanteremben és egyéb iskolai helyszíneken (pl. állandó, saját hely a tanteremben, pihenőhely, paraván, fülvédő elérhetősége). Megfontolandó az étkezés és a szünet egyénre szabott megszervezése azokban az esetekben, amikor a társas és fizikai környezet túlterhelheti a tanulót.

A tanulóknak strukturált környezetre és személyre szabott vizuális környezeti támpontokra van szükségük, beleértve a szünetek és a szabadidő megszervezésének támogatását.

Szintén számítani kell az iskolán kívüli helyszíneken, programokon való részvétel nehezítettségére, így ezekre a helyzetekre is ki kell terjeszteni a specifikus módszerek és eszközök alkalmazását, valamint fel kell készíteni a tanulót a várható körülményekre, a viselkedéssel és teljesítménnyel kapcsolatos elvárásokra.

4.3. A tanulási környezet társas feltételei

A tanulási környezet meghatározó eleme a pedagógusok kommunikációjának stílusa és tartalma:

- a) Az autizmussal élő tanulók gyakran szó szerint értik a beszédet, ezért fontos, hogy a pedagógus pontosan és konkrétan fogalmazza meg közlendőit.
- b) Kerülni kell a kétértelmű, szarkasztikus, ironikus megfogalmazásokat.
- c) A szokásosnál több időt szükséges hagyni a hallottak feldolgozására, mert az autizmus esetében a verbális információ feldolgozása gyakran lassabb a szokásosnál.
- d) Fontos, hogy az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók előzetes tájékoztatást kapjanak, ha változás következik be az órák sorrendjében, helyszínében, a tanár személyében, a tanulókkal szemben támasztott követelményekben, mert ez jelentősen csökkentheti a változások okozta stresszt, és elősegíti az alkalmazkodást és elfogadást.
- e) Fontos, hogy a pedagógus hangsúlyozza: természetesnek tekinti a gyermekek közötti eltéréseket viselkedésben, teljesítményben, és rámutasson az autizmussal élő tanulók erősségeire, pozitív tulajdonságaira.
- f) Az autizmussal élő tanulók szociális naivitásuk, szokatlan társas viselkedésük miatt fokozottan kitettek az iskolai bántalmazásnak. A bántalmazás megelőzésére különösen nagy figyelmet kell fordítani.
- g) Integrációban az autizmus spektrum pedagógiája szakirányos gyógypedagógus feladata az intézményi közösségek informálása és folyamatos támogatása, a kortárs segítők felkészítése és a kortársakkal való együttműködésben rejlő egyéb lehetőségek kiaknázása, a rehabilitációs, rehabilitációs fejlesztés biztosítása, a családdal való folyamatos kapcsolattartás megszervezése, kooperációban a gyermek pedagógusaival.

5. A Nat alkalmazása az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók nevelése-oktatása során

Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók csoportja rendkívül változatos, de a központi sérülés azonos jellege miatt meghatározhatók közös szükségletek és egységes módszertani javaslatok. Esetükben számolni kell azzal, hogy a Nat kulcskompetenciáihoz rendelt tudások elsajátításához hosszabb időtartamot szükséges biztosítani, a szociális megértést kívánó attitűdök, képességek fejlődését pedig kognitív stratégiákkal kell támogatni.

A Nat nevelési céljai, tanulási területei esetükben is alkalmazhatók, a sérülés típusának megfelelő adaptációval. A Nat szakaszaihoz rendelt tanulási célok elérésére szükség esetén hosszabb időtartamot kell biztosítani, egyes, az alábbiakban részletezett tartalmak hangsúlyosabban jelennek meg. A többlettartalmakat, mint az önismeretet, társas viselkedést, a spontán, funkcionális kommunikációt, egészségnevelést és munkakészségeket speciális rehabilitációs tantárgyként javasolt tanítani. A kerettantervek adaptálása szempontjából az autizmus súlyosságát, a szociális adaptáció szintjét, az intelligenciát és a nyelvi képességeket egyaránt figyelembe kell venni.

Mivel az autizmus spektrumzavar az értelmi képességek bármely szintjén jelen lehet, a többségi iskolák kerettantervét, valamint az enyhe értelmi fogyatékos tanulók számára és a közepesúlyos értelmi fogyatékos tanulók számára készült kerettantervet egyaránt adaptálni szükséges autizmusra.

Az adaptáció szükségessége a tanulási célokkal kapcsolatos elvárásokra is vonatkozik. Az autizmussal, valamint az autizmussal és intellektuális képességzavarral is diagnosztizált tanulóktól nem várható el az autizmusban nem érintett kortársakkal azonos teljesítmény.

A tananyagot mennyiségi és minőségi szempontból módosítani és redukálni kell a tanulók speciális szükségletei szerint. Az egyes tanítási területekre vonatkozó sajátos eltéréseket a helyi tantervben és az egyéni fejlesztési tervekben kell rögzíteni. A tananyag elsajátításához speciális módszerek és eszközök használata szükséges.

A tanulókat egyéni szükségleteiknek megfelelően mentesíteni kell a tananyagrészek vagy tantárgyak minősítése és értékelése alól.

6. A kulcskompetenciák fejlesztése

6.0. Alapkompetenciák

Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók esetében az alapkompetenciák fejlesztésekor is igen nagy egyéni eltérésekkel kell számolni, nem csupán a tipikus kortársakhoz képest, hanem a célcsoporton belül is.

Az alapkompetenciák megszerzése és megszilárdulása jellemzően tágabb időkeretben valósul meg, mint a tipikus kortársak esetében. Az alapkompetenciák fejlesztése is az egyéni felmérésen alapuló egyéni fejlesztési terv szerint történik.

A beszéd, olvasás, írás, szövegalkotás, mennyiségekkel, számokkal, idővel kapcsolatos ismeretek elsajátítása gyakran mechanikus, ezért feltétlenül szükséges a megszerzett ismereteket valós élethelyzetekben alkalmazni. Az írott és beszélt nyelv funkcionális használatának elsajátítása kulcsfontosságú, annak spontán fejlődése nem elvárható.

A szociális kommunikáció és a rugalmas gondolkodás minőségi sérülése akadályozza a nyelv és beszéd rugalmas, funkcionális használatát, az absztrakt szimbólumok rugalmas kezelését. A pozitív attitűd kialakításához sikerélményt nyújtó, egyénre szabott tanulási helyzetek kialakítása szükséges.

6.1. A tanulás kompetenciái

Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók esetében minden esetben egyénileg azonosítjuk a hatékony és önálló tanuláshoz szükséges feltételek meglétét, majd a felmérés alapján egyéni fejlesztési célokat tűzünk ki. A szükséges feltételek közül a sérülés természete miatt általában számolni kell a gyenge vagy sérült motivációval, az énkép, önismeret hiányával, töredékességével. A tanulás tanítása során alapvető fontosságú arra alapozni, hogy a tanuló mely ismeretek, tudások, képességek birtokában van, illetve milyen kialakulóban

lévő készségekre építhetünk. Az önállóság elősegítésének egyik fontos módszertani eszköze az élő nyelv és a szociális közvetítés helyettesítése, kiegészítése egyénre szabott vizuális környezeti támpontokkal. Az informatikai eszközök egyénre szabott alkalmazása ugyancsak elősegíti a fejlődést.

A Nat által meghatározott ismeretek e területen is az egyéni képességektől függően sajátíthatók el. A munkavállaláshoz szükséges képességek fejlesztése prioritást kap az érintett tanulók iskolai nevelése-oktatása során. Az autizmussal élő tanulók között lehetnek olyan, az autizmus mellett értelmi fogyatékossgal is küzdő gyermekek, akik nem vagy kortársaiknál jóval később sajátítják el az írást, olvasást, számolást, ill. az IKT-eszközök használatát. Az értelmi és nyelvi képességektől függetlenül hiányozhatnak a hatékony és önálló tanulás egyes feltételei: a tartós, irányítható figyelem, a motiváció, a tanulás céljának, jelentőségének megértése. Hiányozhatnak a csoportos helyzetben való tanulás kognitív és viselkedéses feltételei, ezért szükség lehet az új ismeretek egyéni helyzetben való tanítására. A tanulás iránti pozitív attitűd gyakran csak a saját érdeklődési kör esetében jelenik meg, egyébként számolnunk kell az újdonságokkal szembeni ellenállásra.

6.2. A kommunikációs kompetenciák (anyanyelvi és idegen nyelvi)

A fejlesztés fő célterülete a kommunikáció, mint a kapcsolatteremtés és fenntartás, valamint az információcsere eszköze. Az alapvető probléma nem a beszéd hiánya vagy fejlődési zavara, hanem a kommunikációs szándék, illetve a kommunikációs funkciók megértésének sérülése. Minden autisztikus gyermeknél – függetlenül verbális képességeik színvonalától – elsődleges cél az egyén képességszintjének megfelelő kommunikatív kompetencia megteremtése. A cél eléréséhez szükség lehet alternatív kommunikációs eszközrendszerek alkalmazására.

Az autizmus spektrumzavarral küzdő gyermekek esetében a kommunikációs képességek fejlődése és a nyelvsajátítás folyamata minőségileg eltér a tipikusan fejlődő kortársakétól. A fejlődési zavar kihat a szókincs, jelentés, nyelvtan és nyelvi funkciók elsajátítására, rugalmas alkalmazására. Hiányozhatnak vagy sérülhetnek azok a képességek, melyek lehetővé teszik a helyzetnek megfelelő személyközi kommunikációt és a nyelvi úton történő ismeretszerzést. Különösen nehezített az élő nyelv és szociális közvetítés útján való tanulás. A kommunikációs képességek sérülése és a kompenzáció lehetősége egyénenként mérendő fel, a fejlődési zavar spektrum jellege, az egyéni képességek és tünetek nagyfokú változatossága miatt.

6.3. A digitális kompetenciák

Az IKT-eszközök lehetőséget nyújtanak az élő nyelv és a szociális közvetítés helyettesítésére, a kölcsönös kommunikáció segítésére, az önálló ismeretszerzésre. A későbbi munkavállalás szempontjából is szerepe lehet az informatikának, mivel számos tanuló mutat érdeklődést e terület iránt.

Az IKT alkalmazása egyedülálló lehetőséget jelent az autizmussal élő tanulók számára, a kommunikációs akadálymentesítés, a tanulás és későbbi munkalehetőségek tekintetében egyaránt, sokan közülük pedig kifejezetten tehetségesek az IKT alkalmazásában. Az érintett tanulók esetében azonban kiemelten fontos a lehetséges veszélyek megelőzése. Fokozottan veszélyeztetettek azzal kapcsolatban, hogy függővé váljanak a számítógép és az internet használata során. Szociális-kommunikációs sérülésük miatt nehézséget jelenthet számukra az IKT interaktív használattal összefüggő veszélyeinek felismerése, elkerülése, valamint a rendelkezésre álló információk közötti kritikus válogatás.

6.4. A matematikai, gondolkodási kompetenciák

A kvantitatív és kvalitatív adatok összegyűjtése, rendszerezése, az információk különböző logikai eljárásokkal történő átalakítása, értelmezése és elemzése az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók erőssége lehet. Nehézséget jelenthet ugyanakkor az adatok értelmezése, a rugalmas problémamegoldás és az információk alkalmazása a mindennapi életben.

6.5. A személyes és társas kapcsolati kompetenciák

A személyes és társas kompetenciák explicit tanítása az autizmus-specifikus fejlesztés kulcsterülete. A sikerélményeket biztosító, a tanuló érdeklődését és motivációját fenntartó oktatási környezet kialakítása kulcsszerepet játszik a reális önértékelés és pozitív énkép kialakításában.

Hangsúlyos szerepet kap a saját személyiség, a külső és belső tulajdonságok megismertetése, a saját viselkedés kontrolljának, a kooperációnak, a szociális normáknak a direkt tanítása, mivel azok intuitív megértésére, spontán elsajátítására korlátozottan számíthatunk. Elsődleges az érzelmi biztonság megteremtése, a pozitív, reális énkép és önértékelés támogatása, a fejlődési zavarral gyakran együtt járó szorongás megelőzése, oldása.

A helyes étkezési, alvási, önápolási szokások, a rendszeres mozgás iránti igény kialakítása szintén prioritást kap az egyéni fejlesztési tervben.

A saját testtel, szexualitással, nemiséggel és emberi kapcsolatokkal összefüggő ismeretek, viselkedési normák direkt tanítása ugyancsak prioritást kell hogy élvezzen, mivel a szociális megértés sérülése e területet speciálisan nehezzé teszi.

Előtérbe kerül az önismeret és a közvetlen szociális környezet megismerése, a társas viselkedés szabályainak direkt tanítása, ismerete, betartása. A történelmi időszemléletet, képzelőerőt, valamint az elvont, szociális jelentést hordozó fogalmak megértését kívánó tartalmak elsajátítása általában nehézséget jelent.

A szociális és állampolgári kompetencia körébe tartozó ismeretek, képességek és attitűdök teljes körű elsajátítása mélyebb szociális megértést feltételez. Mivel az autizmus spektrumzavarok lényegi jellemzője a szociális megértés sérülése, az érintett tanulók esetében elsősorban a tények, ismeretek, együttélési szabályok elsajátítása kap prioritást.

6.6. A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái

A Nat által meghatározott ismeret, készség és attitűd az egyéni képességektől függően sajátítható el. A művészetek sokoldalúan segíthetik az autizmus-specifikus egyéni fejlesztést. A művészeti tevékenységek a szabadidő tartalmas eltöltésében is jelentős szerepet játszanak. Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók között lehetnek kiemelkedő zenei, rajz- vagy egyéb művészi tehetséggel bíró gyermekek.

6.7. Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák

Az autizmusban azonosított kognitív sérülések jellege miatt (végrehajtó működések zavara, naiv tudatelméleti sérülés) e kompetencia fejlesztésekor általában sokféle képesség, készség célzott, egyénre szabott, intenzív fejlesztésére van szükség. A szükséges képességek többsége (pl. tervezés, szervezés, irányítás, hatékony kommunikáció, csapatmunka, kreativitás) az autizmussal élő tanulók esetében sérült, illetve hiányozhat.

A Nat által meghatározott ismeretek, képességek, attitűdök az egyéni képességektől függően sajátíthatók el. A képességek terén a típusos nehézségek mellett szintén nagy egyéni különbségek mutatkoznak az autizmus

spektrumán. A felnőttkori munkavállalásra való felkészítés, az egyén erősségeihez illeszkedő foglalkozások körének meghatározása prioritást kap.

7. Az egyes tanulási területekre vonatkozó ajánlások

7.1. Magyar nyelv és irodalom

A tanulási területen a kommunikációs kompetencia valamennyi évfolyamon támogatást kap.

Egyes alsó tagozatos gyermekek nehezen tanulnak meg olvasni az autizmusban gyakori észlelési, érzékelési, figyelemmel és gondolkodási műveletekkel kapcsolatos problémák miatt. Az értő olvasás kialakulását nehezítheti az olvasottak szó szerinti értelmezése.

Sok gyermek számára érthetetlen és értelmetlen az önálló jelentéssel nem bíró betűk és szótagok olvasása és hangoztatása, számukra előnyt jelent a globális előprogramot tartalmazó olvasástanítási módszer alkalmazása. Az olvasás tanulása-tanítása során fontos a mindennapi élettel összefüggő, a tanuló személyes élményeihez kapcsolódó szövegeket alkalmazni.

Típusos nehézség a hallott és olvasott szövegek lassabb feldolgozása, a szövegértés gyengesége az adott életkori csoportban elvárthoz képest, különösen abban az esetben, ha a szöveg mások érzelmi és kognitív perspektívájának felvételét, gyors, rugalmas szempontváltást igényel, vagy elvont, szociális megértést tartalmazó fogalmakat tartalmaz.

Az írás okozhat technikai értelemben vett nehézséget, e mellett a nyelvi-kommunikációs problémák is tükröződnek az írott nyelv alkalmazásakor.

Sok autizmussal élő tanuló ír túlságosan lassan, jellemző lehet a grafomotoros ügyetlenség.

A tantárgyak, tananyagok elsajátításával kapcsolatos erősségek és nehézségek egyénenként nagyon eltérők, ezért a módosításokat, illetve az elvárásokat minden esetben egyénre kell szabni. Szükség lehet egyes tananyagrészek értékelése, minősítése alóli felmentésre, illetve a kézírás helyett számítógép használatának engedélyezésére, folyóírás helyett a nyomtatott nagybetűvel való írás jóváhagyására.

7.2. Matematika

A matematika területén az autizmus spektrum változatossága miatt igen nagy egyéni eltérésekre számíthatunk. Egyes autizmussal élő tanulók kiemelkedő tehetséget mutathatnak, míg mások súlyos nehézségekkel küzdenek.

Típusos nehézségek a matematikatanulás területén: a tanultak mindennapi élethelyzetekben való rugalmas alkalmazása, a megszerzett ismeretek mozgósítása, kombinálása, kreatív alkalmazása új feladatoknál. A szöveges feladatok megoldása különösen nehéz lehet a jellegzetes szövegértési problémák miatt.

Kiemelt jelentőségű a megismerési képességek fejlesztése, az önellenőrzés tanítása, az ismeretek önálló, gyakorlati alkalmazásának segítése, a problémamegoldás menetének tanítása. Különös hangsúlyt kap az oktatás szemléletes és konkrét jellege, a cselekvéses tanulás alkalmazása.

Egyéni mérlegelést követően szükség lehet az egyes tananyagrészek értékelése, minősítése alóli felmentésre. A geometria tananyagrészeknél a szerkesztési feladatok a grafomotoros gyengeség miatt extrém nehézséget jelenthetnek, ezért egyénenként megfontolandó e téren az értékelés, minősítés alóli felmentés.

7.3. Történelem és állampolgári ismeretek: történelem, állampolgári ismeretek

A történelem és állampolgári ismeretek tanulása során az erősségek közé tartozhat a tények, adatok precíz elsajátítása. Nehézséget okozhat ugyanakkor a társadalmi folyamatok összefüggéseinek, mozgatórugóinak önálló felfedezése, a lényegkiemelés, a történelmi személyiségek indítékainak intuitív megértése, többszemponú elemzése. Az idővel kapcsolatos fogalmak alkalmazása, a történelmi időszemlélet kialakulása szintén nehézséget okozhat. Az időbeliséget és más absztrakt, társas megértést kívánó fogalmak megértését segítő vizuális segédeszközök alkalmazása és a kapcsolódó elvárások egyénre szabott csökkentése szükséges.

7.4. *Erkölc és etika*

Az erkölcstan tanulása az autizmusban a társas megértés minőségi sérülése miatt kifejezetten nehezített. Számolni kell a társas együttműködés szabályainak merev, rugalmatlan értelmezésével és a különböző nézőpontok megértésének nehézségével. Alapvető cél az énkép és önismeret fejlesztése, saját és mások érzelmeinek, nézőpontjának felismerése, megértése, a saját gondolatok és érzelmek kifejezésének tanítása. Az érintett tanulók esetében a társadalmi együttélés szabályait explicit módon szükséges tanítani.

7.5. *Természettudomány és földrajz: környezetismeret, természettudomány, biológia, kémia, fizika és földrajz*

A természettudományos ismeretek elsajátítása a tanulók erősségei közé tartozhat, ugyanakkor többlettámogatást igényelhet az ismeretek gyakorlati alkalmazása. Az autizmussal élő tanulók sajátos ismeretszerzési és gondolkodási nehézségei miatt általában nem számíthatunk a tanulók előzetes megfigyeléseire, élményeire, ezért a tanulás-tanítás folyamatában és módszertanában a közvetlen, konkrét példákon, élményanyagon keresztül tapasztalásra kell helyezni a hangsúlyt, valamint törekedni kell arra, hogy a tanuló olyan kontextusokban szerezzen ismereteket és tapasztalatokat, ahol azokat később használni fogja.

7.6. *Idegen nyelv*

Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulóknál – hasonlóan az anyanyelvi kommunikáció esetében tapasztaltakhoz – hiányozhat az idegen nyelv rugalmas, a kommunikatív partnerhez alkalmazkodó használata, a fogalmak, gondolatok, érzések, tények és vélemények valódi megértése és kifejezése, annak ellenére, hogy a nyelv mechanikus elsajátítása megtörténhet. Így esetükben különösen nagy hangsúlyt kap az idegen nyelv funkcionális használatának fejlesztése. Egyénenként mérlegelni kell, hogy a nyelvtanuláshoz szükséges alapvető készségek adottak-e.

A kommunikatív nyelvi kompetencia feltételei közül a lexikális, grammatikai és szövegalkotási ismereteket a jó nyelvi és intellektuális képességű autizmussal élő tanulók képesek lehetnek elsajátítani. Nehézségek a szociokulturális és interkulturális készségek területén mutatkozhatnak.

Amennyiben az anyanyelvi kommunikáció területén markáns nehézségek jelentkeznek, felmerül a tantárgy vagy egyes tananyagrészek értékelése alóli felmentés szükségessége.

7.7. *Művészetek: ének-zene, vizuális kultúra*

Egyes esetekben az autizmus spektrumán érintett tanulók kiemelkedő tehetséget mutatnak a művészetekben. A tehetség többek között megnyilvánulhat kiváló zenei hallásban, a zenei művek interpretálásában, a vizuális alkotás bármely formájában. Ezekben az esetekben nagyon fontos a tehetség kibontakozásának támogatása, illetve az adott területen meglévő érdeklődés és motiváció kiaknázása a társas

kommunikáció fejlesztésében. Szintén nagy szerepe lehet a művészeti nevelésnek a szabadidő hasznos eltöltésében és a társas kapcsolódás lehetőségeinek bővítésében, az önkifejezésben.

A művészeti nevelés területén ugyanakkor számolnunk kell az autizmussal gyakran együtt járó típusos nehézségekkel is: azon gyermekek, fiatalok számára, akik túlérzékenyek a hallási modalitásban, kifejezetten stresszes lehet az ének-zene órákon való részvétel.

A grafomotoros ügyetlenség, a nyitott, kreativitást és önálló döntéseket igénylő feladatok megoldásának nehézsége, valamint az absztrakt szimbólumokkal kapcsolatos nehézségek akadályozhatják a részvételt a vizuális alkotásban. Szintén nehézséget okozhat egyeseknél az idegenkedés bizonyos anyagok, eszközök megérintésétől, az azokkal való manipuláció elutasítása.

A művészeti nevelés során is igen fontos az egyéni képességeknek és szükségleteknek megfelelő differenciálás, a részvételre való biztatás, a sikerélmény biztosítása.

7.8. Technológia: technika és tervezés, digitális kultúra

A digitális kultúra tantárgy tartalmának elsajátítása a tanulók erőssége lehet. Többletfigyelmet és az elvárások egyénre szabott csökkentését a társakkal való közös feladatmegoldásban, illetve a tanultak rugalmas, mindennapi alkalmazásában igényelnek a tanulók. A digitális kompetenciák elsajátítása és alkalmazása több szempontból is kiemelt szerepet kap az autizmus területén: a tantárgyi tartalmak elsajátítása digitális tananyagok beépítésével támogatandó, kiküszöbölve ezzel a társas helyzetekben rejlő nehézségeket. Az egyénre szabott autizmusspecifikus támogatások IKT-eszközökön lehetnek hozzáférhetőek (pl. augmentatív-alternatív kommunikáció, a tevékenység szervezést és az adaptív viselkedést támogató vizuális algoritmusok). A társas és kommunikációs nehézségek leküzdésében szintén hasznosak a digitális technológia nyújtotta lehetőségek. A munkavállalás és az önálló életvitel megalapozása szempontjából szintén kiemelt szerepe van a tantárgy tanulásának. Ugyanakkor az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók fokozottan veszélyeztetettek lehetnek: tevékenységrepertoárjuk és kapcsolataik beszűkülhetnek a túlzott eszközhasználat következtében. Társas naivitásuk megnehezíti az életkornak megfelelő felelős, biztonságos internethasználat kialakulását.

A technika és tervezés a kreativitásra és problémamegoldó gondolkodásra épít, melyek az autizmusban a típusos gyengeségek területei. Ugyanakkor a tantárgy előnye, hogy a komplex gyakorlati problémák megoldását cselekvés általi tanulás útján tapasztalhatják meg a tanulók, ami igen előnyös az autizmus spektrumzavarral küzdők számára. A tantárgy tartalmának elsajátítása és alkalmazása a felnőttkori önállóság szempontjából kiemelten fontos. Valamennyi évfolyamon és kerettantervi típusnál fontos, hogy a tanulók vizuális segítséget kapjanak a feladatok önálló, sikeres kivitelezése érdekében.

7.9. Testnevelés és egészségfejlesztés

A testnevelés és egészségfejlesztés kiemelt szerepet játszik az autizmus spektrumzavarral küzdő tanuló fejlődése szempontjából. A rendszeres mozgás segít a stressz csökkentésében, a nagy- és finommozgások, a mozgáskoordináció fejlődésében, a testi tudatosság fejlődésében, az egészségmegőrzésben. A sportban elért teljesítmények, eredmények pozitív hatással vannak a tanuló önértékelésére, önbecsülésére. Az autizmus spektrumzavarral küzdő gyermekek mozgásfejlődése a tipikusan fejlődő kortársakéhoz képest jelentős elmaradást mutathat, ezért a teljesítménnyel kapcsolatos elvárásokat egyénre kell szabni. Jellemző az adott életkorban elvártnál gyengébb mozgáskoordinációs képesség. A testnevelésórákon való részvételt nehezíthetik a szenzoros ingerekre adott szokatlan válaszok (pl. tornateremben, uszodában a zajok, fények, szagok lehetnek az egyén számára extrém módon túlterhelők). A társas megértéssel kapcsolatos típusos

nehézségek nehezíthetik a csapatsportokban való részvételt. A testnevelésórákon való sikeres részvétel biztosításában nagy szerepe van az egyénre szabott vizuális segítségnek (pl. vizuális időmérő, az aktivitások sorrendjét és mennyiségét jelző algoritmusok).

8. Az iskolai fejlesztés szakaszai

8.1. Az alapfokú képzés első szakaszának (alsó tagozat: 1–4. évfolyam) feladatai

8.1.1. Óvoda–iskola átmenet

Az átmenetek az autizmus spektrumzavarral küzdő gyermekek, tanulók számára különösen nehezek, számukra a változások, újdonságok megértése, elfogadása jelentős stresszt jelent. Az óvodából az iskolába való átmenet gondos előkészítést és a folyamatban részt vevő valamennyi szereplő szoros együttműködését kívánja meg. A folyamat tervezését-szervezését az autizmus spektrum pedagógiájában képzett gyógypedagógus végzi. A szülők bevonása és aktív részvétele nagyban elősegíti a zökkenőmentes átmenetet. Az óvodai és iskolai élet közötti eltéréseket, a várható újdonságokat, a napi rutin megváltozását a szülők is segítenek megérteni és elfogadni.

Hasznos egyénre szabott vizuális segítséget készíteni, mely tartalmazza azoknak a személyeknek, tevékenységeknek, elvárásoknak, tárgyaknak a listáját (fotókkal, rajzokkal illusztrálva), melyek nem változnak a tanulók életében, és azokat a személyeket, körülményeket, elvárásokat, melyek újak lesznek. A szülőknek fontos szerepük van a fogadó intézmény pontos informálásában a gyermek egyéni szükségleteiről.

Fontos, hogy az *óvoda* részletes tájékoztatást nyújtson az iskola számára a gyermekről a következő területeken:

- a) stressz megelőzésének és kezelésének stratégiái;
- b) szenzoros ingerekre adott reakció;
- c) szociális készségek, felnőttekkel és kortársakkal való együttműködés;
- d) érdeklődés és motiváció, tanulási stílus (beleértve az egyénre szabott jutalmazási rendszert);
- e) kommunikációértés és -használat (beleértve a használt AAK eszközt, ha van ilyen, és a használat módját);
- f) önkiszolgálás, önállóság (beleértve a szervezést-kivitelezést segítő vizuális stratégiákat, ha a gyermek használja azokat).

Az *iskolának* meg kell ismernie a gyermek egyéni szükségleteit, és fel kell készülnie a gyermek fogadására.

Amennyiben az intézmény még nem fogadott autizmus spektrumzavarral küzdő tanulót, szükséges a teljes iskolai közösség (fenntartó, kortársak, munkatársak, szülők) alapinformációkkal való ellátása. A gyermek egyéni szükségletei szerint adaptálni kell a fizikai környezetet és személyre szabottan biztosítani kell az autizmus-specifikus eszközök alkalmazását (pl. szenzoros védelem, napirend, egyénre szabott jutalmazási rendszer, kommunikációs eszköz). A gyermeket fogadó tanítókat segíteni kell az autizmus-specifikus szempontok megismerésében, alkalmazásában: a kommunikáció és beszédstílus adaptálása, vizuális stratégiák alkalmazása, stresszmegelőzés és -kezelés, a követelmények és feladatok egyéni differenciálása terén.

8.1.2. Az 1–4. évfolyam kiemelt céljai és nevelési-oktatási feladatai

Az 1–4. évfolyam, mint nevelési-oktatási szakasz, az iskolába lépő gyermek természetes kíváncsiságára és tanulás iránti vágyára épít, mely az autizmus spektrumán jellemzően sérült, ezért a célok és feladatok eléréséhez egyéni motivációs rendszer kialakítása szükséges. Egyes tanulóknál az automatizált alapkészségek eléréséhez tágabb időkeret biztosítása szükséges, pl. a sikeresen befejezett 1. évfolyam ismétlése.

Korai diagnózis esetén az autizmus-specifikus fejlesztés első szakasza egybeeshet a korai fejlesztés és az óvodai nevelés időszakával, de gyakran belenyúlik az alsó tagozat időszakába. Fő célja a rehabilitáció; a gyermek formális és informális felmérésének tapasztalataira alapozva egyénre szabott hosszú, közép- és rövid távú tervre épül.

Célja a gyermek/tanuló elemi beilleszkedési készségeinek, adaptív viselkedésének kialakítása. Ennek érdekében:

- a szociális/kommunikációs alapkészségek célzott fejlesztése;
- az autizmusból és a társuló fogyatékoságokból eredő fejlődési elmaradások lehetséges célirányos kompenzálása;
- az ismétlődő, sztereotip, helyzetnek nem megfelelő viselkedés kialakulásának megelőzése, illetve rendezése;
- a fogyatékoságspecifikus vizuális információhordozókkal segített környezet kialakítása, valamint az eszközök használatának elsajátítása, adaptív viselkedési formák, szokások kialakítása.

Fejlesztési területek:

a) Kommunikáció/szociális viselkedés

- Beszéd előtti, csecsemőkori kommunikáció elemeinek tanítása.
- Szociális kapcsolatteremtés elemeinek tanítása (pozitív megerősítéssel).
- Beszéd vagy – beszéd kialakulásának hiányában – augmentatív és alternatív eszközzel történő kommunikáció alkalmazásának tanítása.
- Tanítási helyzetben szükséges elemi szociális viselkedés kialakítása.
- Augmentatív és alternatív kommunikációs eszközök (nem kizárva pl. az írott nyelvet) használatának tanítása napi rutinokban, a gyermek életének valamennyi színterén.

b) Fejlődési funkcióelmaradások, önkiszolgálás

- Alapvető készségek kialakítása (étkezés, szobatisztaság, tisztálkodás, öltözködés).

c) Kognitív fejlesztés

- Elemi ismeretek, fogalmak.
- Elemi logikai műveletek és összefüggések tanítása.
- Szociális kognitív készségek fejlesztése.
- Egyszerű aktivitásformák kialakítása strukturált keretek között (pl. játék-, használati és taneszközök célszerű használata).
- Általánosítás képességének fejlesztése.
- Az elsajátított képességek önálló használatának tanítása.

- Az elsajátított képességek más összefüggésben való használata.
- Képességek alkalmazása más, elsősorban otthoni környezetben stb.

d) Viselkedésproblémák kezelése

- Viselkedésproblémák megelőzése.
- Alternatív viselkedések kialakítása.

8.2. Az alapfokú képzés második szakaszának (felső tagozat: 5–8. évfolyam) feladatai

8.2.1. Átmenet az alsó és felső tagozat között

Az alsó tagozatból a felső tagozatba való átmenet típusos nehézségekkel jár az autizmussal élő tanulók számára. Egyszerre több területen is megelőzni, kezelni szükséges a változások okozta stresszt: új tanárok kommunikációs stílusához és elvárásaihoz kell alkalmazkodni, új tantárgyak lépnek be, növekszik az önállósággal, szervezési készségekkel kapcsolatos követelmény.

Felső tagozaton a tantárgyi tartalom elvontabb, egyre több, nehezebb, kevésbé lehetséges a tevékenységbe ágyazott, közvetlen tapasztalaton alapuló tanulás.

Az autizmus spektrumán jellegzetesen gyengébb értő olvasás, a kommunikációs és nyelvi nehézségek és a grafomotoros gyengeség valamennyi belépő tantárgynál nehézséget okozhat.

A változások okozta stressz kezelésének nehézsége mellett megjelenhet a másság felismerése, megélése, a kortársakhoz való kapcsolódás nehézségének fokozódása.

Az átmenet támogatásának stratégiái:

- a) Az új tanárok felkészítése a tanuló fogadására.
- b) Kortárssegítő program működtetése.
- c) A tanuló felkészítése a változásokra a család bevonásával.
- d) Saját tanulási ütem és stílus jóváhagyása.
- e) Számítógép használatának engedélyezése kézírás helyett.
- f) Hosszabb időkeret biztosítása a feladatok megoldására.
- g) A tanulási feladatok strukturálása, pl. egyszerre egy probléma prezentálása.
- h) A képességeket meghaladó feladatok kerülése, sikerélmény biztosítása.

8.2.2. Az 5–8. évfolyam kiemelt céljai és nevelési-oktatási feladatai

Az adott nevelési-oktatási szakasz célja az elsajátított ismeretek bővítése és a változatos aktivitásokban való minél önállóbb részvétel iskolai, otthoni és egyéb iskolán kívüli környezetben.

Fejlesztési területek:

Az előző szakasz területei bővülnek az alábbiakkal:

- képességek szinten tartása az önállóság fejlesztésével;

- egészségmegőrzés, szexuális nevelés;
- a szociális-kommunikációs kompetencia fejlesztése, különös tekintettel a kortársakkal való kapcsolatteremtésre;
- énkép, önismeret fejlesztése;
- érzelmek megértésével és kifejezésével kapcsolatos tudás fejlesztése;
- spontán, funkcionális kommunikáció kiterjesztése;
- kognitív fejlesztés, különös tekintettel a problémamegoldó gondolkodásra;
- a mindennapi élettel kapcsolatos ismeretek bővítése;
- önellátás körének bővítése;
- munkára nevelés megalapozása.

8.3. A harmadik nevelési-oktatási szakasz (9–12. évfolyam) feladatai

8.3.1. Átmenet az alap- és középfokú nevelés-oktatás között

A középiskolába lépés jelentős stressz forrása lehet, mivel nagymértékben változik a mindennapi rutin, a szokásrend, az iskolába járás útvonala, az épület, a fizikai környezet. Új tantárgyak lépnek be, magasabb szintű elvárások jelennek meg az önállóság területén. Változnak a tanárok és a kortársak is. Ebben az életkori szakaszban megnő a kortársakkal való együttműködés, a kortárscsoportozás való tartozás jelentősége, ami a nehézségek markáns területe az autizmusban érintett tanulók számára.

Az átmenet támogatásának általános sémája:

- a) Információgyűjtés, -felmérés.
- b) Az átmenetben részt vevő team létrehozása (autizmussal élő fiatal, szülők, ellátó szakemberek, a fogadó hely közösségei).
- c) A befogadó hely bevonása.
- d) A környezet adaptálásának megtervezése.
- e) A kulcsfontosságú, tanítandó készségek, viselkedések tanulása, általánosítása.
- f) Az átmenet folyamatának megtervezése és kivitelezése.
- g) Utánkövetés.

Az átmenet támogatásának stratégiai a következők:

- a) Időben, legalább 1-2 évvel az intézményváltás előtt érdemes elkezdni a tervezést, a továbbtanulási lehetőségek lehető legteljesebb feltárásával.
- b) A tervezés valamennyi partner bevonásával történjen, beleértve az autizmussal élő tanulót!
- c) Fontos a fogadó intézmény lehető legkorábbi bevonása, az intézményi közösségek felkészítése.
- d) A tervezés során a meglévő készségekre, erősségekre, preferenciákra érdemes építenünk, fontos elszakadni a deficitorientált szemlélettől.

8.3.2. A középfokú képzés kiemelt céljai és nevelési-oktatási feladatai

Az autizmus spektrum sokszínűsége következtében a középfokú képzés valamennyi intézménytípusában jelen vannak autizmussal élő tanulók.

Valamennyi intézménytípus esetében prioritást élvez a fiatalok pályaválasztásának előkészítése, támogatása, a felnőttkori önállóság és autonómia megalapozása.

A speciális érdeklődési kör megfelelő támogatással a későbbi munkavállalás alapja lehet, ezért át kell gondolni, hogy az milyen szakmákhoz kapcsolódhat.

A pályaválasztás szempontjából alapvető, hogy a tanuló tisztában legyen erősségeivel és nehézségeivel, vagyis a reálshoz közelítő énképpel, önismerettel rendelkezzen.

9. Differenciálás – egyéni tanulási utak – erősségek – fejlesztendő területek

A személyre szabott tanulás biztosítása, a tanuló fejlődését támogató multidiszciplináris team elérhetősége (szükség esetén gyermekpszichiáter, pszichológus, szociális szakember bevonása), az autizmusszemponturnak akadálymentesítés, az adaptált tananyag, a differenciált tanulásszervezési módok alkalmazása egyaránt szükséges az iskolai kudarc megelőzése és a tanuló fejlődésének biztosítása szempontjából.

9.1. Erősségek, tehetség gondozás

Az autizmus területén a tehetség gondozás gyakran ugyanolyan fontos feladat, mint a fogyatékoságból fakadó nehézségek kompenzálása. Az autizmussal élő tanulók egyes esetekben olyan képességeket mutathatnak, melyek valóban kiemelkedők. Gyakrabban azonban csak az általános fejlődési elmaradáshoz képest jobbak a képességek valamely területen. A fejlesztési elvekben foglaltaknak megfelelően nem törekedhetünk a kiemelkedő képességek egyoldalú fejlesztésére, hiszen ezzel önmagában nem segítenénk elő a felnőttkori adaptációt.

A pedagógusok általános feladata e téren sokrétű: meg kell próbálniuk a jó/kiemelkedő képességeket a későbbi sikeres adaptáció szolgálatába állítani, a speciális érdeklődést a gyermek, fiatal motiválására használni. Segíteniük kell abban is, hogy a családok megértsék az autizmus következményeként kialakult fejlődésmentet sajátosságait. Így érhető el, hogy a családok reális célokat tűzzenek ki a gyermek jövőjével kapcsolatban. Emellett fontos feladat a kiemelkedő képességek felismerése és gondozása. A tehetség gondozás folyamatában nagyon fontos meglátni a különlegest, a speciális adottságot a tehetséges gyermekben, bármilyen területen nyilvánul is az meg. Az egyénileg szervezett tehetség gondozással a kiemelkedő képességek fejleszthetők, és a felnőttkori munka, valamint az örömteli szabadidős tevékenységek alapjául szolgálhatnak.

9.2. Fejlesztendő területek

9.2.1. Szociális kommunikáció

Az autizmus spektrumán érintett tanulóknál minden esetben, az intézményrendszer bármely típusában szükséges a szociális-kommunikációs készségek direkt módszerekkel történő, explicit tanítása és a társas megértés fejlesztése. A tanítás céljait, módszereit és eszközrendszerét az egyéni felmérések alapján kell meghatározni és a tanítás eredményét folyamatosan monitorozni szükséges.

9.2.2. Önállóság és autonómia

Az autizmusra jellemző nehézségek kompenzálása érdekében prioritást kap az önállóság kialakulásának támogatása az élet minden területén, szoros együttműködésben a családdal. Az önállóság eléréséhez egyrészt a megfelelő, egyénre szabott sérülésspecifikus eszközrendszer biztosítása szükséges (pl. egyénre szabott vizuális algoritmusok), másrészt megfelelő tanulási helyzeteket kell biztosítani a tanuló számára.

9.2.3. Adaptív viselkedés támogatása

A tanulók számos olyan viselkedést, magatartásformát mutathatnak, melyet a környezet nemkívánatosnak minősít, tilt, esetleg csupán szociálisan furcsának tart. Ezen viselkedések között előfordulnak veszélyes, destruktív, agresszív vagy önkárosító megnyilvánulások, de ide sorolhatjuk a beilleszkedést nehezítő sztereotip viselkedéseket vagy a szélsőséges passzivitást is. A beilleszkedési nehézségeket eredményező viselkedések hátterében sokféle ok állhat. Ezek közül a leggyakoribbak: kommunikációs nehézségek, fokozott érzékenység bizonyos környezeti ingerekkel szemben, a szociális megértés hiánya, változások megértésével, elfogadásával kapcsolatos nehézségek stb. A pedagógusok feladata, hogy a családdal egyetértésben rangsorolják a nem kívánatos viselkedéseket súlyosság és fontosság szempontjából, majd megoldási stratégiát dolgozzanak ki. Szükség esetén a folyamatba bevonandó pszichológus és pszichiáter is. A beilleszkedési, magatartási nehézségek és azok okai rendkívül változatosak az autizmusban, ezért egyéni felmérés és egyénre szabott stratégiák alkalmazása szükséges. A beavatkozás tervezése mindig a nemkívánatos viselkedés pontos meghatározásán és konkrét tartalmú, pontos jegyzőkönyvezésén alapul. Az alkalmazott stratégiák alapja a viselkedés- és kognitív terápia. A sikeres beavatkozás egyik feltétele, hogy adott viselkedés kezelése során a környezet egységes reakciókat adjon.

A leggyakrabban alkalmazott stratégiák:

- Erőszakmentes konfliktuskezelő technikák tanítása.
- A problémás viselkedés megelőzése.
- A kívánatos viselkedések pozitív megerősítése.
- Új készség fejlesztése, megfelelő alternatív viselkedés tanítása.
- Hatékony kommunikációs stratégiák kialakítása.
- Kognitív-viselkedéses stratégiák (pl. képes, ill. írott forgatókönyvek a megfelelő viselkedés szervezéséhez).

10. Értékelés, célok, tanulási eredmény

A Nat-ban megjelölt célok elérésében az autizmus változatos spektrumának megfelelően igen nagy egyéni eltérések lehetnek. Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulókra jellemző típusosan egyenetlen, ún. „csipkézett” képességprofil miatt egy tanulási területen belül is előfordulhatnak szélsőségesen eltérő teljesítmények. Az intuitív társas megértést és rugalmas gondolkodást kívánó célok elérése jóval hosszabb időt vehet igénybe a kortársakhoz képest, vagy módosítva érhető el.

A tanulási eredmény értékelésénél elsősorban a tanuló önmagához mért fejlődését kell figyelembe venni, valamint azt, hogy a megszerzett tudást képes-e önállóan, rugalmasan, élethelyzetekben alkalmazni.

A mérés, értékelés és minősítés alapfunkciója az autizmussal élő tanulóknál alapvetően módosul. A mérések elsősorban diagnosztikus jellegűek. Tájékoztatnak a gyermek állapotáról, mérik a fejlesztés, nevelés-oktatás eredményességét, meghatározzák annak további irányát.

Az érdemjegyekkel történő visszajelzés mellett javasolt egyénre szabott, szöveges fejlesztő értékelést alkalmazni.

A tanulók elért teljesítménye ritkán tudatos törekvés eredménye. A teljesítmény sokszor a természetes érésnek, a jól szervezett környezetnek, a tudatosan és lépésről lépésre megtervezett pedagógiai beavatkozásnak, a jól működő motivációs bázisnak köszönhető. Autizmus-specifikus probléma, hogy az értékelés-minősítés közösségi megegyezésen alapul, elvont szociális elvárásokat tartalmazó formája a tanulók számára nem feltétlenül motiváló és információértékű. A konkrét, azonnali és folyamatos visszajelzés jól érthető, informatív, ezért az egyéni képességeknek megfelelő szintű értékelési rendszer hatékony az önértékelés, önkontroll kialakításában.

A visszajelzés legyen pozitív tartalmú, továbbá fogalmazódjon meg a tanuló számára, hogy miként lehetne sikereesebb! Az értékelésnél és minősítésnél minden esetben az a legfontosabb szempont, hogy a tanuló önállóbbá vált-e, és hogy milyen mértékben képes ismereteit alkalmazni a mindennapi életben. Ennek mérésére az informális pedagógiai felmérések különböző típusai szolgálnak.

Mivel az autizmusban éppen azok a készségek, képességek sérülnek, amelyeket a magatartás és szorgalom értékelése és minősítése során figyelembe kell venni, javasolt, hogy autizmus diagnózis esetén a tanulók kapjanak felmentést a minősítés alól.

11. Állapotmegismerés – szakértői vélemény

Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanuló iskolai ellátásának, habilitációs, rehabilitációs fejlesztésének alapja a szakértői vélemény.

A szakértői vélemény tartalmazza a vizsgálat célját, előzményeit, a diagnózist/diagnózisokat és a komplex szakértői vizsgálat eredményeit, megállapításait.

A szakértői véleményeken szereplő, az autizmus spektrumába tartozó diagnózisok a következők lehetnek: pervazív fejlődési zavar, gyermekkori autizmus, Asperger-szindróma, egyéb pervazív fejlődési zavar, másként nem meghatározott pervazív fejlődési zavar.

A szakértői vélemény javaslatot tartalmaz azzal kapcsolatban, hogy a tanuló együttnevelés vagy különnevelés keretében folytassa-e a tanulmányokat, valamint hogy tankötelezettségét iskolába járással vagy magántanulói jogviszony keretében teljesítse-e.

A szakértői vélemény kitér a szakemberszükségletre, a rehabilitációra vonatkozó időkeretre, valamint az egyéni mentesítésekre.

A szakértői vélemény tartalmazza továbbá a rehabilitációs javaslatot, mely általában a fejlesztés fő irányait, területeit jelöli ki hosszabb távra. Ezeket az irányokat a tanulót ellátó szakembereknek a részletes pedagógiai felmérést követően konkrét célokra kell bontaniuk.

Az egyéni fejlesztési tervet megalapozó legfontosabb felmérések autizmus spektrumzavar esetében a következők: intellektuális képességek felmérése, a kommunikáció, a nyelvi és beszéd-készségek felmérése, az adaptív funkciók felmérése, az egészségi állapot felmérése.

A szakértői véleményben meghatározott átfogó célokhoz, fejlesztendő területekhez a következő részterületek informális felmérése alapján tűzhetők ki konkrét, mérhető, operacionalizált célok:

- a motiváció lehetőségei,
- a szimbólumértés szintje,

- szenzoros reakciók,
- kommunikációértés és -használat, kommunikációs funkciók,
- szociális készségek,
- kognitív készségek,
- mozgás: finommotoros és nagymotoros készségek,
- szabadidős készségek (önálló és társas),
- önkiszolgálás, önállóság és rugalmasság a mindennapokban.

Az egyes részterületek felmérését a gyermek, tanuló ellátását végző intézményben a gyógypedagógus végzi, a szakvélemény ezekre általában nem tér ki. A szakvélemény szerinti ellátáshoz azonban szükség van a részletes pedagógiai felmérésre.

12. Az egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitáció, rehabilitáció

Az egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitáció és rehabilitáció céljai és feladatai az iskolai nevelés minden szakaszában folyamatosan jelen vannak, és elsősorban egyéni, kisebb részben kiscsoportos formában valósíthatók meg. Módszertanilag az autizmus-specifikus módszerek és eszközök alkalmazása mellett kognitív viselkedésterápia, intenzív gyógypedagógiai fejlesztés, gyógytestnevelés alkalmazása szükséges. Tartalmilag a hiányzó készségek, a másodlagos fejlődési elmaradás, a másodlagos viselkedésproblémák és tünetek speciális módszerekkel való rehabilitációs és rehabilitációs célú kezelését soroljuk ide, a következő területeken:

- elemi szociális-kommunikációs készségek;
- viselkedésproblémák (dührohamok, auto- és heteroagresszió, sztereotip viselkedések stb.);
- figyelem, emlékezet, utánpótlás, problémamegoldó gondolkodás, énkép, önismeret;
- érzékszervek és testhasználat, nagy- és finommozgások, testtartás, izomhypotonia korrigálása;
- elmaradt pszichoszomatikus elemi funkciók;
- önkiszolgálás, önellátás;
- saját speciális segédeszközök mindennapi helyzetekben való rutinszerű használata;
- lakókörnyezetben való közlekedés, tájékozódás, élethelyzetek begyakorlása;
- szociális tapasztalatszerzés, társas kapcsolatok formáinak kialakítása;
- iskolában, munkahelyen munkavállalóként, illetve hivatalos helyen való viselkedés szabályainak elsajátítása;
- a halmozottan fogyatékos tanulók speciális ellátása.

13. Együttműködés a családdal és más partnerekkel

A családdal és más partnerekkel való szoros partneri együttműködés az autizmus-specifikus ellátás alapja. Fontos, hogy a családtagok és az ellátásban részt vevő szakemberek kölcsönösen informálják egymást a tanuló fejlődésével kapcsolatban, és támogassák egymást a közös célok elérésében. A szülők és családtagok nélkülözhetetlen információkkal szolgálnak az autista tanuló egyedi fejlődéséről, motivációjáról, kommunikációs és tanulási stílusáról, ezért a sikeres szakmai munka elképzelhetetlen a család bevonása

nélkül. A szakembereknek tudatában kell lenniük, hogy a családtagok tartós stresszt élhetnek át, ezért különösen fontos irányukban az empátikus, támogató attitűd. Ideális esetben a tanuló fejlődésének támogatására team alakul, melyben helyet kap minden olyan családtag és szakember, aki szerepet játszik az egyéni fejlesztési célok elérésében, így természetesen tagja maga a tanuló is. A team lehetséges tagjai: a tanuló, a családtagok, a tanuló pedagógusai, utazó gyógypedagógus, utazó konduktor, (gyógy)pedagógiai asszisztens, az előző vagy következő ellátó intézmény szakemberei, gyermekpszichiáter, pszichológus, esetenként szociális szakember. A szoros együttműködés a felső tagozatban és a középiskola évei alatt is szükséges, többek között azért, mert az autista tanulók gyakran kevésbé osztják meg környezetükkel élményeiket, tapasztalataikat, problémáikat. A szülők, családtagok számára kiemelkedően fontos, hogy folyamatosan információkat kapjanak a tanuló fejlődéséről, teljesítményéről. Kívánatos, hogy a szakemberek kiemeljék a pozitív eredményeket az esetleg eltérő viselkedések és teljesítmények mellett, és segítsenek a reális jövőkép kialakításában. Az összehangolt nevelési célok, a következetes elvárások, a tanuló viselkedésének és teljesítményének közös értékelése nagymértékben hozzájárul a felnőttkorra való sikeres felkészüléshez.

A SÚLYOS ÉS HALMOZOTTAN FOGYATÉKOS TANULÓK FEJLESZTŐ NEVELÉSÉNEK-OKTATÁSÁNAK IRÁNYELVEI

1. A súlyos és halmozottan fogyatékos tanuló

A súlyos és halmozott fogyatékos az egész élet során fennálló állapot, amelyre jellemző, hogy a testi struktúrák károsodása következtében az alapvető humán funkciók – mint a kommunikáció, a mozgás, a megismerő funkciók, az érzékelés-észlelés és az önkiszolgálás – minimálisan két területén súlyos vagy legsúlyosabb mértékű funkciózavar tapasztalható. Ennek következtében az érintett személy pszichofizikai teljesítményei extrém mértékben eltérnek az átlagtól, így tevékenységeiben erősen akadályozottá válik, és társadalmi részvételében jelentősen korlátozott lehet. A súlyos és halmozott fogyatékos háttérben rendszerint a korai életszakaszban bekövetkező, a központi idegrendszert érintő komplex károsodás áll. A különböző fogyatékoságok a legkülönbözőbb kombinációkban és súlyossági fokozatokban, esetleg eltérő időben jelenhetnek meg.

A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók (továbbiakban: súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók) esetében a leggyakrabban a súlyos kommunikációs zavar, a különböző súlyosságú mozgásszervi fogyatékoság (mozgáskorlátozottság) és a különböző súlyosságú értelmi fogyatékoság (intellektuális képességzavar) igen változatos kombinációit találjuk. Ezek mellett előfordulhat látási fogyatékoság (látássérülés), hallási fogyatékoság (hallássérülés), figyelemzavar, magatartás-szabályozási zavar, autizmus spektrumzavar, továbbá egyéb társuló rendellenességek (pl. epilepszia). A fenti funkciózavarok egyedi kombinációinak köszönhetően egyénileg nagyon változó igényű személyiségekkel találkozunk. Ebből következően a tanulócsoporthoz összetétele rendkívül heterogén lehet.

A fenti fejlődésbeli eltérések és tevékenységbeli akadályozottságok a pedagógiai megsegítés, nevelés, oktatás, fejlesztés szempontjából sajátos nevelési igényként jelentkeznek. E tanulók speciális segítséget igényelnek szükségleteik kielégítése, egészségük megtartása, az emberi, a dologi és a természeti világhoz való viszonyuk kialakítása és a társadalom életében való aktív részvétel érdekében. Egész életükben a környezet fokozott mértékű és folyamatos, komplex segítségére, támogatására utaltak; személyiségük kibontakoztatása és életminőségük javítása érdekében komplex fejlesztő nevelésre-oktatásra van szükségük.

A fejlesztő nevelés-oktatás kialakításakor minden tanuló esetében figyelembe kell venni a *Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelvei* egyes fogyatékoságokra vonatkozó releváns fejezeteit is.

2. A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók tanulási sajátosságai

2.1. Kötődés a tárgyakhoz és a jelenhez

A tanuló figyelmét és érdeklődését elsősorban azok a tárgyak és jelenségek kötik le, amelyek térben és időben közel vannak hozzá, tartalmilag pedig „testközeliek”, azaz leginkább közvetlenül az ő személyére vonatkoznak. Elsődleges feladat a világ tárgyainak, jelenségeinek és személyeinek „elérhető” közelségbe helyezése, a különböző tevékenységeknek a fogyatékos tanuló számára értelmessé, jelentőségteljessé tétele a tevékenység végrehajtásához elengedhetetlen motivációs szint megteremtése érdekében.

2.2. Cselekvéses tanulás és komplex (totális) kommunikációs beágyazottság

Minden élethelyzetben és minden tevékenység során biztosítani kell az aktív nagymozgásos vagy finommotoros részvétel lehetőségét, hogy megvalósulhasson a szemléletes-cselekvéses tanulás „megfigyelés-próba-szerencse-utánzás” útján. A tanulási szituációt és tartalmakat több oldalról megerősítő, szemléltető – nem verbális, metakommunikációs és verbális – jelzésekkel kell kiegészíteni. A tevékenységek rögzítése és emlékezetbe idézése hatékonyabb, gyorsabb, ha az adott helyzetet és tartalmat – a tanuló számára a tevékenységet érthetőbbé, megragadhatóbbá, felfoghatóbbá tevő – komplex kommunikációs stratégiákkal erősítik meg. Az egyénileg kialakított gesztus- vagy hangjelzésektől kezdve a különböző kép-, jel-, szimbólumrendszereken keresztül a verbális kommunikáció bármely formája használható.

2.3. Tevékenységtanulás kis lépésekben

Egy-egy tevékenység elsajátítása során a tanuló apró részleteken akadhat el, ami lehetetlenné teheti az egész tevékenység végrehajtását. A tevékenységeket kis lépésekre kell bontani, de nem célszerű az egyes mozzanatok izolált gyakoroltatása, mert a szituációhoz és a tárgyhoz való kötődés miatt azt a tanuló nem fogja tudni célzottan és tudatosan beépíteni a mindennapos tevékenységekbe. A mindenkori tevékenységláncolatot (például öltözködés, főzés, terítés, étkezés stb.) teljes egészében célszerű tanítani, s a folyamatban érdemes esetleg egy-egy részletet aktuálisan célzottan gyakoroltatni. A tevékenység akkor nem veszíti el értelmét, jelentését és összefüggéseit a tanuló számára, ha a teljes folyamatot látja és tapasztalja.

2.4. Tevékenységtanulás segítséggel – speciális irányítás és vezetés biztosítása a problémás tevékenységelem aktív végrehajtásához

A pedagógusnak csak és kizárólag annyi segítséget kell nyújtania, amennyi feltétlenül szükséges. Első a verbális segítségadás, szükség szerint nonverbális jelzésekkel – gesztusok stb. – kiegészítve. Ezt követi a bemutatás és az utánzásra ösztönzés. A komolyabb motoros vagy intellektuális képességgazarral küzdő tanulóknál a bemutatás utáni próbálkozás már kiegészül motoros segítségadással. A vezetett aktív tevékenységen belül a segítségnyújtás fokozatai a határozott mozgásvezetéstől az érintésen alapuló („emlékeztető” jellegű) mozgáskontrollig terjedhetnek. A személyes segítségadás mellett – szükség esetén – döntő jelentősége van a rehabilitációs segéd- és segítő eszközöknek, melyek kiválasztása személyre szabottan, a cselekvési kompetenciát és a tevékenység jellegét szem előtt tartva történik. A segítségnyújtás mértékét fokozatosan kell csökkenteni. A cél, hogy a tanuló a cselekvésláncolatot képes legyen néhány verbális vagy egyéb kommunikációs jelzésre végrehajtani.

2.5. A tanulási szándék gyengesége esetén a megfelelő tanulási motiváció kialakítása és fenntartása

Kiemelt jelentősége van a megfelelő tanulási motiváció kialakításának, melynek legfontosabb feltétele a jó kapcsolat és a tanuló alapos ismerete (erősségei, gyengeségei, hiányosságai, meglévő képességei). Ez megalapozza a reális célok kitűzését, amivel elkerülhető a túl alacsony elvárások tanulást lassító, illetve a túl magas követelmények frusztráló hatása.

A tevékenységeket célirányosan, értelmes szituatív összefüggésekbe helyezve célszerű gyakoroltatni. A tanulási és cselekvési motiváció eredményes lehet, ha egy tevékenység sikeres elvégzését egy, a tanuló által kedvelt és várt tevékenység követi (például: aki ügyesen közreműködik a kézmosásban, máris mehet uzsonnázni). Ehhez társul a pedagógustól kapott pozitív megerősítés, melynek közvetlenül a tevékenységmozzanat sikeres befejezése után kell következnie, mert a fejlődésnek ezen a szintjén a késleltetett jutalomnak nincs hatása a tevékenységre. Fontos, hogy összhang legyen a pedagógus verbális megnyilvánulásai és az azokhoz kapcsolódó nem verbális és metakommunikatív jelzések között. A

megerősítés kezdetben intenzív, később – amikor a tevékenység végrehajtása már sikerélményhez juttatja a tanulót – a külső megerősítés fokozatosan leépíthető, és csak a befejezés után kell nyugtázni a sikert.

3. A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók nevelésének-oktatásának alapelvei

3.1. A kommunikáció és az interakció elve

A kölcsönös kommunikációs akadályozottság a súlyos és halmozottan fogyatékos emberek egyik központi problémája. A fejlesztő nevelést-oktatást áthatja a kommunikatív megközelítés. A nevelési folyamat kölcsönös párbeszédre alapuló interperszonális kapcsolatként épül fel. A kommunikáció és az interakció kiegészíti és erősíti egymást, csökkenti a pedagógus és a tanuló közti távolságot. A világ jelenségeit, tárgyait, személyeit, eseményeit intenzív testi kontaktuson keresztül kell közvetíteni a tanuló felé. Az emberi és dologi világ feltárulása, a tanulás, a fogalomalkotás kezdeti lépései és a gondolkodás elemi műveletei csak az érzékelésen-észlelésen keresztül, a testtel megragadott tárgyak, személyek és élethelyzetek közegében, a kommunikatív szituációkra építve lehetségesek.

A nevelés-oktatás – személyes kapcsolatként értelmezett – folyamatában a gyógypedagógusnak a fogyatékos személy legegyszerűbb életműködéseiben, jelzéseiben is fel kell fedeznie a kommunikatív szándékot. Az interakció és a kommunikáció teszi lehetővé a kommunikatív viszony és a szociális kapcsolatok emberhez méltó alakulását, hozzájárul a csoportban történő nevelés megvalósításához, és segít a tanuláshoz szükséges motiváció kialakulásában és fenntartásában.

3.2. A normalizáció és a participáció elve

A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók nevelésének az általánosan elfogadott és a Nemzeti alaptantervben is megfogalmazott nevelési elveken kell nyugodnia.

A fejlesztő nevelés-oktatás hozzájárul ahhoz, hogy a súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók számára olyan életfeltételek és életmodellek váljanak hozzáférhetővé, melyek a lehető legjobban megközelítik az életkoruknak megfelelő és társadalmilag érvényes mintákat.

Ezek: az emberi méltóság tiszteletben tartása; a napi, heti, éves ritmus kialakítása, tapasztalatok az egyes életszakaszokról; a sexualitás világába történő belépés előkészítése a felvilágosítás és a visszaélésekkel szembeni védekezés megismertetése útján.

Mindez a pedagógiai tevékenységgel szemben azt a követelményt támasztja, hogy segítse elő a képességekhez mért lehető legmagasabb szintű társadalmi beilleszkedést. Ehhez nem elsősorban a fogyatékos tanuló hiányzó képességeit kell pótolni, hanem az életkörülményeit szükséges úgy alakítani, hogy abban képességeinek maximumát nyújtva teljes emberi életet élhessen, illetve részt vehessen a társadalom életében. A részvételt, beilleszkedést a fogyatékos személy életkora is befolyásolja.

Ha a tanuló fejlődése során bebizonyosodik, hogy magasabb szintű követelmények teljesítésére is képes, kezdeményezni kell az értelmi állapotának megfelelő gyógypedagógiai nevelési-oktatási intézményegységben történő iskoláztatását, vagy biztosítani kell számára az egyéni előrehaladású nevelés és oktatás lehetőségét (2011. évi CXC törvény a nemzeti köznevelésről 4. §. 41. pont).

3.3. A komplexitás, a személyiség-központúság, a szükségletorientáltság és a rehabilitáció elve

A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulóknak speciális, átfogó, egymást kiegészítő fejlesztő, támogató, valamint gondozó eljárásokra, komplex pedagógiai szolgáltatásra van szükségük. Komplex formában valósul meg a hagyományos értelemben vett oktatás, fejlesztés, nevelés, terápia, az ápolás és a gondozás. A pedagógiai tevékenység a személyiséget komplexen – minden megmaradt és akadályozott funkciót, a tanuló egyedi szükségleteit egyidejűleg figyelembe véve – közelíti meg.

A sokoldalú, komplex fejlesztés, nevelés és oktatás megvalósításának alapfeltétele a szakemberek magas szintű felkészültsége és a teammunka (a szükséges egészségügyi, gyógypedagógiai, pszichológiai és más tudományterületekről eredő ismeretek szintetizálása, integrálása érdekében).

A fejlesztés figyelembe veszi a súlyos és halmozottan fogyatékos tanuló élethelyzetét, a múltbeli tapasztalatokat, élményeket, a jelen állapotot és az érintettre váró jövőt: a múltat építve a jelenben a jövőre készít fel. Nem csupán az aktív fejlesztés és képzés számít nevelésnek, ide sorolhatók a részvétel, az átélés, a befogadás, az élmény pedagógiai hatásai is.

3.4. A kooperáció és a tudatosság elve

A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók a legtöbb tevékenységben külső segítségre szorulanak, a cselekvés hibátlan és/vagy teljes kivitelezéséhez szükségük van egy partnerre. A kooperáció – együttműködés – legjellemzőbb sajátossága, hogy a pedagógus és a tanuló közösen vesznek részt a tanulási folyamat eseményeiben, egy közösen kitűzött cél érdekében, cselekvésük tervezését és kivitelezését egymástól függően és egymáshoz viszonyítva koordinálják.

A kooperáció elve vonatkozik a fogyatékos tanulókkal foglalkozó valamennyi személy (szülők, pedagógusok, segítők, egyéb teamtagok stb.) folyamatos információ- és tapasztalatcseréjére, továbbá együttműködésére.

A mindennapos tevékenységek során a fejlesztés alapját képező és az azt átfonó kommunikáció gyakorlása úgy eredményes, ha az elvárások következetesek és egységesek. Az egységes elvárások a tanulók számára könnyebben követhetők, és biztonságérzetüket is növeli.

3.5. A differenciálás és az individualizáció elve

A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók tapasztalati és aktivitási lehetőségeik szempontjából heterogén csoportot alkotnak, ezért a nevelés-oktatás folyamán megfelelő differenciálásra van szükség. A differenciálás egyrészt pedagógiai szemlélet: az érzékenységet fejezi ki az egyéni különbségek iránt; másrészt pedagógiai gyakorlat, amely a különbségekhez való illeszkedést próbálja megvalósítani minden rendelkezésre álló eszközzel.

A differenciálás egyik formája az egyéni tanulás, az individualizálás. A tanulás-tanítás az egyéni gyógypedagógiai állapotfelmérés alapján, egyéni (individuális) tanulási terv – egyéni fejlesztési terv – szerint zajlik, amelyben egyénre szabott a célkitűzés, a didaktikai-metodikai elemek kiválasztása, a feladatok megvalósítása és az értékelés.

A csoportban differenciáltan zajlik a feladatok gyakorlati megvalósítása. Lehetőséget kínálnak erre a kreatív, a zeneterápiás, a játékfoglalkozások, a közös étkezések, kirándulások, szabadidős és más programok, melyek során a tanulók olyan ismereteket szereznek, olyan képességeket és készségeket sajátítanak el, olyan élményekhez és tapasztalatokhoz jutnak, amelyeknek a szociális kapcsolatok fejlődésére is hatásuk van.

4. A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók kiemelt tanulási és nevelési-oktatási feladatai és területei

A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók fejlesztésének kiemelt feladatai és területei csak didaktikai szempontból választhatók el egymástól, a nevelés, oktatás folyamatában egymást áthatva, komplexen érvényesülnek. Az egyes fejlesztési területek céljainak meghatározása és a pedagógiai tevékenység feladatainak összegzése a konkrét nevelési-oktatási helyzetekben rugalmasan, a tanulók egyéni sajátosságainak, a fejlődés egyéni ütemének megfelelően alakul.

A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók tanulásának és nevelésének kiemelt feladata, hogy

- a tanulók a szükségleteiknek és képességstruktúrájuknak megfelelő nevelésben, oktatásban és fejlesztésben részesüljenek;
- a fejlesztés a megfelelő és szükséges tartalommal történjék, segítse a lehetőség szerinti legnagyobb önállóság elérését és a megfelelően kialakított támogató környezetben a tanuló képességeitől függően a társadalomba való mind teljesebb beilleszkedést;
- az elvárások az egyéni teljesítőképességnek megfelelően kerüljenek megfogalmazásra, és igazodjanak a fejlődés lehetséges üteméhez;
- a fejlesztő nevelés-oktatás keretében, a közösségi nevelés mellett kiemelt hangsúlyt kapjon az egyéni fejlesztés, törekedve azonban a kortárskapcsolatok kihasználására a szocializációs folyamatban;
- a fejlesztő terápiák programjai váljanak a rehabilitációs pedagógiai program tartalmi elemeivé.

A fejlesztő nevelés-oktatás területei:

- Kommunikáció (alapkompenciák, a tanulás és a gondolkodás kompetenciái, kommunikációs és digitális kompetenciák, személyes és társas kompetenciák, társadalmi részvétel kompetenciái)
- Mozgásnevelés (alapkompenciák, kommunikációs kompetenciák, személyes és társas kompetenciák)
- Az érzékelés-észlelés és az értelem fejlesztése, a valóság kognitív birtokbavétele. A dologi, az emberi és a természeti világ jelenségeinek megértése (alapkompenciák, a tanulás és gondolkodás kompetenciái)
- Kreativitásra, játékra, szabadidős tevékenységekre nevelés. Az emberi lét esztétikai dimenziójának megtapasztalása és a kreatív tevékenységek ösztönzése (alapkompenciák, kreatív alkotás és önkifejezés kompetenciái, munkavállalás kompetenciái)
- Érzelmi és szociális nevelés, az én pozitív megtapasztalása, megnyílás a közösség felé, a kommunikáció kulturált formáinak elsajátítása (alapkompenciák, társadalmi részvétel és felelősségvállalás kompetenciái, személyes és társas kompetenciák)
- Fejlesztő gondozás – Önkiszolgálásra, egészséges életmódra nevelés, a megfelelő támogató környezetben az egyéni képességszint figyelembevételével a lehető legmagasabb szintű önállóság és önellátás képességének elsajátítása (beleértve a részvétel különböző szintjeit), az emberiség-kielégítés kultúrájának megismerése (alapkompenciák, kommunikációs kompetenciák, személyes és társas kompetenciák, a tanulás kompetenciái).

5. A Nemzeti alaptanterv alkalmazása a súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók nevelés-oktatása során

A Nemzeti alaptantervben meghatározott tanulási és nevelési célok, kompetenciaterületek a súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók nevelése, oktatása, fejlesztése során úgy értelmezhetők, hogy azok a tanulók személyiségállapotához igazítottan, elsősorban a szükséges képességek és készségek megalapozása, kialakítása útján valósulnak meg. Ennek során az alábbiakat szükséges figyelembe venni.

5.1. Testi és lelki egészségre nevelés

A testi és lelki egészség a személyes életminőség és jóllét egyik meghatározó eleme. A súlyos és halmozottan fogyatékos emberek életében a károsodások komplex együttese, valamint ezek pszichofizikai hatásai alapvető módon befolyásolják az életvezetést és az életkilátásokat, hiszen a meglévő szükségletek kielégítésének eszköztára csak korlátozottan áll rendelkezésre. A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók pedagógiájának – különösen a fejlesztő nevelés-oktatás kezdetén – központi feladata az alapszükségletek kielégítése, a jó testi és lelki közérzet megteremtése, amelynek minden eleme az iskolai nevelés-oktatás alapvető, pedagógiai jelentőséggel bíró feladata is. Magában foglalja az elemi szükségletek kielégítését (a fejlesztési folyamatba épített ápolási és gondozási tevékenységeket), a megfelelő testi és pszichés közérzet kialakulásának támogatását, az emberi alapszükségletek elismerését az élet minden területén. Hozzá tartozik az e szükségletek megélését és differenciált kielégítését szolgáló alapfeltételek megteremtése, kielégítésük kommunikatív, pedagógiai és terápiás elősegítése, az önállóságra és az egészséges életmódra nevelés feladatainak programba építése.

5.2. Önismeret és a társas kultúra fejlesztése, felelősségvállalás másokért, önkéntesség, erkölcsi nevelés, családi életre nevelés

5.2.1. Az énkép, az önismeret kialakulása és a környezet fokozatos megismerése

A személyiség fejlődésének és kibontakozásának alapfeltétele, hogy a tanulóknak kialakulhasson az identitástudat, önmagukat autonóm személyként, az emberi és dologi világ aktív résztvevőjeként tapasztalják meg. A személyes identitás elsőként a test megéléséhez, differenciált érzékeléséhez és észleléséhez, a saját személyiségnek a másiktól való elkülönítéséhez, önmaga egyedi, autonóm személyként való megtapasztalásához kötődik. Az önazonosság kialakulásában mindezen túl meghatározó szerepet játszanak a személyes élmények és történések, amelyek az érintett személy egyedi élettörténetének alkotóelemeit adják. A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók esetében az identitás kialakulásának pszichofizikai feltételei jelentős mértékben korlátozottak lehetnek. Ezért a nevelés-oktatás kitüntetett és komplex feladata, hogy a tanulók pozitív tapasztalatokat szerezzenek saját testükről és legszűkebb környezetükről, valamint e kettő egymáshoz való viszonyáról. Meg kell tanulniuk elkülöníteni magukat más személyektől, s a testséma kiépítése révén meg kell tapasztalniuk testük és – ezzel párhuzamosan – személyiségük határait. Mivel a súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók számára a környezet eleinte a másik ember testi jelenléteként élhető meg, a tágabb emberi, dologi és kulturális jelenségekre tagolódó világ számukra fokozatosan válik megismerhetővé. Ezért a fejlesztő nevelés-oktatás során az egyes tartalmakat koncentrikusan, egymásra építve, egymásra vonatkoztatva és egymásból kifejtve kell tanítani úgy, hogy a tanulók a tágabb környezet megismerése során mindig saját közvetlen tapasztalataikra és a már korábban megismert szűkebb környezetre támaszkodhassanak. Lehetővé kell tenni számukra az eltérő szenzoros modalitások (látás, hallás, tapintás, ízlelés, szaglás) közötti összefüggések megtapasztalását, illetve az ugyanazon modalitások által közvetített eltérő tartalmak elkülönítését. Szükséges, hogy megtanulják felismerni az életük különböző szinterein, eltérő időpontokban szerzett tapasztalataik közötti kapcsolatokat, az azonosságokat és különbözőségeket, valamint fontos, hogy megtapasztalhassák az események ok-okozati összefüggéseit.

5.2.2. Az önrendelkezés elismerése, a gyermekkor megélésének biztosítása és felkészülés a felnőttlét szerepeire

Az a tény, hogy a súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók személyiségfejlődése jelentősen nehezített, és életük folyamán számos akadállyal kell megküzdeniük, nem változtat azon, hogy a növekedés és érés folyamatában megjelennek azok a szükségletek és igények, amelyek általában az egyes életszakaszok jellemzői. A tanulóknak a gyermek- és pubertáskort, az ifjú- és felnőttkort, végül az időskort jellemző tulajdonságok kibontakoztatásához segítségre van szükségük, hiszen számukra csak igen korlátozottan adottak a változó életszakaszokkal fellépő szükségletek és igények kielégítéséhez szükséges képességek. Az önállósodás, az autonóm döntéshozatal, a szociális kapcsolatok kiszélesedése, a párválasztás és a szexualitás világába való belépés a tanulók emberi jogai közé tartoznak. Mivel a kiszolgáltatottság mértéke nem értelmezhető az önrendelkezésre való képesség mutatójaként, a lehető legszélesebb körben – a mindennapi élet helyzeteiben is – biztosítani kell a tanulók számára a választás és önálló döntéshozatal lehetőségét.

5.3. Médiatudatosságra nevelés

Az információs és kommunikációs technikák a súlyos és halmozottan fogyatékos személyek életében és életvezetésében egyre nagyobb jelentőségre tesznek szert. A tanulóknak kommunikációjukban, a szabadidő eltöltése és a művelődés terén, valamint későbbi életük során egyaránt szükségük lehet különféle kommunikációs eszközökre, illetve modern informatikai és számítástechnikai eszközökre, amelyeknek különösen nagy jelentőségük van a beszédet kiegészítő vagy azt helyettesítő (ügynevezett alternatív és augmentatív) kommunikáció terén, a mindennapos helyzetekben való eligazodás, a személyi függetlenség és az egyénileg elérhető legmagasabb szintű önállóság biztosításában.

Az AAK alternatív kifejezés arra utal, hogy a hangzó beszéddel nem kommunikáló és/vagy kommunikációjában súlyosan akadályozott személy számára a hagyományos kifejezési módok (beszéd, írás) helyett más megoldásokat kell keresni, ami az egyszerű reflexektől a nyelvi szintű alkalmazásig terjedhet. Az augmentatív kommunikáció az érthető beszéd hiánya következtében súlyosan károsodott kommunikációs funkció átmeneti vagy tartós pótlására szolgáló kommunikációs rendszerek csoportja. Lényege, hogy a beszéd helyett a sajátos nevelési igényű tanuló nonverbális úton fejezi ki magát, felhasználva mindazt a lehetőséget, amelyet a hangjelzések, gesztusok, manuális rendszerek és/vagy a betűket, rajzokat, jelképeket, fotókat, tárgyakat stb. tartalmazó kommunikációs eszközök, valamint hangadó gépek (kommunikátorok) biztosítanak. Minden augmentatív kommunikációs rendszer több, egyénre szabott, térben és időben eltérő használhatóságú kommunikációs eszközből áll, amelyek tartalmazzák a kommunikációs hatékonyságot növelő valamennyi üzenethordozót, segédeszközt, stratégiát és technikát. Az augmentatív kommunikáció hatékony használata megteremti a társadalmi integrációt, az önkifejezést, az intellektuális, érzelmi és szociális fejlődés lehetőségeit.

Különösen indokolt, hogy a nevelés, oktatás, fejlesztés során kellő súlyt kapjon – a megfelelőképpen akadálymentesített, azaz hozzáférhetővé tett – informatikai és számítástechnikai eszközök, illetve egyéb más egyénre szabott kommunikációt segítő eszközök megismerése, használata.

5.4. A tanulás tanítása

A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók fejlesztő nevelése-oktatása során a tanulás és tanítás hagyományos felfogása nem alkalmazható. A tanuló és a gyógypedagógus közös tanulási folyamaton megy

keresztül, amelynek során egymás jelzéseit, kettejük személyes viszonyát, egymás megértésének lehetőségeit tanulják, és a másikat önmaguk jelzéseinek megértésére, kifejezéseik helyes értelmezésére tanítják. Erre alapozva – ezzel párhuzamosan – válik lehetségessé a tanulás és tanítás olyan megközelítése is, amelynek célja az egyes képességek, funkciók fejlődésének elősegítése és adott tevékenységek megtanítása.

Ennek során folyamatosan szem előtt kell tartani:

- a súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók tanulási sajátosságait, és
- a súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók pedagógiájának alapvető tételeit.

A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók pedagógiájának alapvető tételei:

- a tanulás és tanítás kezdeti lépéseként a tanulók legalapvetőbb szintű – akár vegetatív, a fizikai állapotváltozás legelemibb szintjén zajló – megnyilvánulásainak értelmes közlésként való felfogása és értelmezése;
- a tanuló és a gyógypedagógus közti partneri kapcsolat fokozatos kialakítása;
- következetes együttműködés;
- a tanuló kommunikációs lehetőségeinek kipuhatólása, feltárása és kiaknázása;
- mindennapi cselekvésekre alapozottság;
- a tanulás része és színtere a tanuló alapszükségeinek kielégítése is.

5.5. Nemzeti öntudat, hazafias nevelés

A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók a világot mindenekelőtt testi tapasztalataikon keresztül ismerik meg. Ezért fejlesztésükben kitüntetett helyet foglal el a kommunikáció, a szociális interakció, a másik ember megértésének és önmaguk kifejezésének kölcsönösen egymásra épülő fejlesztése. Ennek során számos tanuló számára lehetségessé válhat, hogy a kultúra alapvető fontosságú értékeit, annak számukra közelségbe hozható részeit megismerjék és megértsék. A képzőművészeti alkotásokról, zeneművekről, irodalmi művekről szerezhető tapasztalatok a fejlesztő nevelés-oktatás részét képezik. Fontos, hogy a tanulók környezete biztosítsa számukra az alapvető emberi jogokat, és mindenki törekedjen ezek betartására, megtapasztaltatására.

6. Kulcskompetenciák értelmezése: a mozgás és a kommunikációs kompetenciák kulcsfontosságú szerepe

A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók sajátosságai miatt a Nemzeti alaptantervben megjelenő kulcskompetenciákat egy tágabb aspektusból kell megközelíteni. A gyógypedagógiai támogatás kiindulási pontja a fejlődő és kibontakozó ember; az alapkompentenciák közül a mozgás kiemelt jelentőségű, mert az alapozza meg a többi kompetencia kibontakozásának lehetőségét. A mozgásos kompetenciák fejlődésének támogatása a mozgásnevelés során valósul meg. A szövegértés és szövegalkotás kompetenciákat a súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók esetében a kommunikációs kompetenciák megalapozásaként kell értelmezni. Az egyes kompetenciák fejlődését célzó támogatási lehetőségek leírását az egyes tanulási területekre vonatkozó ajánlásokban találjuk.

7. A fejlesztő nevelés-oktatás területeire vonatkozó ajánlások

7.1. Kommunikáció – a másik ember megértése, az önkifejezés és az interakció fejlesztésének elősegítése

A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók az iskolai oktatás kezdetén alig rendelkeznek kommunikációs eszközökkel, gyakran elszigeteltek saját környezetüktől is, és rendkívül nagy nehézséget jelent számukra önmaguk kifejezése. Ezért a fejlesztés elsődleges célja a tanulók és környezetük közötti kapcsolat kialakítása, a kommunikációs lehetőségek alapfeltételeinek feltárása és megteremtése, az önálló kommunikációs repertoár fokozatos kiépítése, amely által képesek lesznek kifejezni szükségleteiket és igényeiket, kapcsolatba léphetnek más emberekkel, és hatást gyakorolhatnak környezetükre.

Ebből eredően a fejlesztő nevelés-oktatás egymásra épülő és/vagy egymást kölcsönösen feltételező feladatai a következők:

1. Bármely megnyilvánulás és testi – akár valamely vegetatív funkcióval összefüggő – állapot értelmes közlésként való értelmezése, és annak a testi kommunikáció eszközeivel való megválaszolása

A megnyilvánulások közlésként való értelmezése	A tanulók minden megnyilvánulása, nehezen értelmezhető cselekvéseik – vegetatív jelenségek, sztereotip mozgások, nagyfokú zárkózottság, passzivitás, autoagresszív vagy agresszív megnyilvánulások, inadekvátnak tűnő nevetés, eltérő sírasi hangok, izomtónus-változás, megváltozott légzésritmus, artikulálatlan hangok, bármilyen színezetű indulatkitörések – fejlődéstörténetükre és a konkrét helyzetükre vonatkozó jelentőséggel bírnak, értelmezik a helyzethez való viszonyukat, kifejezik emocionális állapotukat. A helyzet elemzésével, tanulmányozásával a gyógypedagógus megértheti az aktuális jelentést, felismerheti a kommunikatív célt és/vagy tartalmat, és képes lehet az adekvát válasz megadására.
Az egészségi állapotban bekövetkező változások kommunikatív megközelítése	A tanulók különösen kiszolgáltatottak a betegségeknek, aminek hátterében elsősorban orvosilag feltárható okok állnak. A betegségek – mint bármely más életmegnyilvánulás – azonban számos esetben összefüggésbe hozhatók a tanulók emocionális állapotával és élettörténetével (pl. a szülők látogatásának elmaradása, a megszokott rutinok megbomlása, váratlan esemény bekövetkezése stb.). Szükséges ezek hátterének megismerése és – a lehetőségek függvényében – a beavatkozás.
Testi kommunikáció	A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók kommunikációjának elsődleges eszköze a testük, hiszen számukra a világ és a másik ember ezen a szinten válik megélhetővé. Ezért az oktatási tartalmakat azok testi dimenziójában kell hozzáférhetővé tenni.

2. A tanulók és a gyógypedagógus közti bizalmas, bensőséges kapcsolat kialakítása, valamint a kommunikáció iránti igény felkeltése és megerősítése

Bizalmas és bensőséges kapcsolat kialakítása	A tanulók kommunikációs motiváltságának felkeltéséhez a tanulók és a velük foglalkozó személyek között bizalmas, partneri és baráti (semmiképpen sem a szülő-gyermek kapcsolat mintáira épülő) kapcsolat kialakítására van szükség, melynek alapja a személyi állandóság.
--	---

	A bizalomteljes kapcsolat megtapasztalása a tanuló igényeihez és életkorához illeszkedően – pl. néven szólítás, kézbevétel, simogatás, a tanuló jelzéseinek figyelembevételére és az arra adott válaszok – biztosítható.
A kommunikációs igény felkeltése, megerősítése	<p>A gyógypedagógus</p> <ul style="list-style-type: none"> – törekedjen a tanulók figyelmének megtartására a tanulók által feldolgozható jelekkel (a szem- és testkontaktus folyamatos fenntartásával, a tanulóhoz intézett beszéddel); – adjon adekvát, megfelelően időzített feleletet a tanulók reakcióira, hangadásaira (sírás, gőgicsélés, gagyogás), mozdulataira (mosoly, gesztikuláció); – kísérje az egyes helyzeteket beszéddel, folyamatosan visszatérő elemekkel (jelzésként szolgáló mozdulatok, a helyzet megnevezése, ismétlődő testhelyzet felvétele, a szituációra jellemző tárgy megmutatása stb.); – adjon megfelelő időt és segítséget a tanulóknak a helyzet megértésére és az orientálódásra.
A kommunikáció folyamatossága	<p>A gyógypedagógus</p> <ul style="list-style-type: none"> – forduljon a tanulók felé újra és újra minél több kommunikációs csatorna felhasználásával (szólítsa meg őket, beszéljen hozzájuk, kérdezzen tőlük, énekeljen nekik, vegye kézbe őket stb.); – fejezze ki önmagát, saját érzéseit és gondolatait, és erősítse meg a tanulóknak azt az érzést, hogy érdemes kommunikálniuk és kifejezniük magukat; – minden megnyilvánulásnak tulajdonítson értelmet, és adekvát módon feleljen ezekre; – a kommunikáció folytonosságát igyekezzen biztosítani oly módon is, hogy tapasztalatait rendszeresen megosztja a tanulókkal foglalkozó többi személlyel, így a szülőkkal is. Ezzel teremtse meg a lehetőségét annak, hogy a tanulók kommunikációs jelzései valóban integrálódhassanak mindennapjaikba, a kommunikáció fejlesztésének eredményeként ne csak napjaik egy-két órája, hanem egész életük lehetőségét kínáljon számukra gondolataik közlésére vagy környezetük jelzéseinek megértésére.

3. A tanulók szükségleteinek kommunikációval (hangdialógussal, beszéddel, jelekkel, tárgyakkal, gesztusokkal, testkontaktussal) kísért kielégítése, a gondozási folyamatokban a pedagógiai és terápiás szempontok érvényesítése (fejlesztő gondozás)

Az alapszükségletek kielégítése	A mindennapos tevékenységek (személyi higiéné [fürdés, zuhanyozás, mosakodás, hajápolás, száj-, láb- és körömápolás]; öltözés, vetkőzés, levegőztetés; táplálkozás [evés, ivás]; ürítés stb.) biztosítása, támogatása pedagógiai jelentőséggel bír, és az oktatás szerves részét képezi. Az alapvető fizikai szükségletek kielégítése során a
---------------------------------	---

	<p>gyógypedagógus és munkatársai személyi segítőként (semmiképpen sem szülőként) legyenek jelen, és adjanak lehetőséget arra, hogy a tanulók alapvető, egyidejű tapasztalatokat szerezzenek saját testükről és a másik emberrel való kommunikatív együttlétről. Elsődleges szempontot jelentsenek a gondozók számára a tanulók személyiségi jogai a gondozási feladatok ellátása közben.</p>
A fejlesztő gondozás	<p>Az alapvető biológiai szükségletek kielégítése során a gyógypedagógus és a segítő munkatárs kiszélesítheti a tanulók élményhorizontját, segíthet stabilizálni szociális kapcsolataikat, és színteret adhat a szituációhoz kötött tevékenységtanulásnak, gyakorlásnak. A fejlesztő gondozás során alakul ki az érzelmi kötődés, az elemi szociális kapcsolatok, a kommunikáció, valamint az én, a személyes identitás első körvonalai.</p> <p>Az alapvető szükségletek kielégítésének alkalmával mindig kommunikációval kell kísérni a cselekvést, a folyamatot komplex – egyénre szabott –, totális kommunikációs jelzésekkel kísérve a szokások kialakítására kell törekedni. A rituálék és szokások segítik a tanulókat a szituáció felismerésében, ami az adekvát együttműködés feltétele.</p> <p>Minden apró kommunikációs jelzést észre kell venni, ami a tanulók aktuális szükségleteire utalhat.</p>

4. Az elemi kapcsolatfelvétel formáinak kialakítása, a mindennapos rutinhelyzetekben való tájékozódás elősegítése, a választás lehetőségének felkínálása, az igen-nem elkülönítése és alkalmazása

Kapcsolatfelvétel és üdvözlés	<p>A gyógypedagógus</p> <ul style="list-style-type: none"> – alakítson ki stabil szemkontaktust a tanulókkal. Amennyiben a tanulók vizuálisinformáció-felvétele organikus és/vagy funkcionális okból akadályozott, a kapcsolatfelvétel egyéb, kölcsönösen működőképes módjának kidolgozása szükséges, mely a tanulók számára érzékelhetővé teszi nyitottságát és készségét közléseik fogadására. Készítse elő az ehhez szükséges testhelyzet felvételét, és kommunikációjával közvetítse a tanulóknak, hogy mindig kész közléseiket és megnyilvánulásait figyelemmel kísérni; – egyénre szabott módon alakítsa ki a tanulók számára érthető üdvözlés és köszönés formáit, amelyeket a tanulók is használni tudnak, és amelyeket mások is alkalmazhatnak.
Mindennapos rutinhelyzetek egyezményes kifejezése	<p>Egyes szituációkra egyezményes, minden esetben azonos – a tanulók számára érthető, de lehetőleg minél szélesebb körben ismert – tárgyak, jelzések, szimbólumok használata, ami a tanuló számára minden esetben felismerhetővé teszi e helyzeteket.</p>
A kommunikációs alapszabályok	<p>A figyelem felkeltésének és megtartásának képessége, a kommunikációs szerepek megértése, a kommunikációs funkciók értelmezése, a közös figyelem kialakítása, a kivárási képessége mind a működőképes interakció alapjai. A gyógypedagógus</p>

elsajátításának elősegítése	teremtsen minél több lehetőséget a tanulóknak arra, hogy a kommunikáció alapvető szabályrendszerét megismerjék, és ezeket alkalmazni is tudják.
Az önálló döntéshozatal előkészítése	<p>A gyógypedagógus</p> <ul style="list-style-type: none"> – biztosítson lehetőséget, hogy a tanulók akár szóban, akár bármely más kommunikációs eszközzel igent és nemet mondjanak, kifejezzék elutasításukat egy helyzettel, személlyel vagy tárggyal kapcsolatban. Különös jelentősége van a visszautasítás szociálisan elfogadható módjai megtanításának; – teremtsen választási helyzetet, amelyben a tanulók megérthetik, hogy szükségleteik kielégítésére két vagy több módon is lehetőség nyílik. Ennek az a jelentősége, hogy minden tanuló megtapasztalhatja a környezete feletti kontrollt. A tanuló azon élménye és tapasztalata, hogy képes a kívánsága szerint befolyásolni a környezete történéseit, a legerőteljesebb motiváló eszköz. Az alternatívák közötti választásra bármely, a tanuló által alkalmazott kifejezési forma – mozdulat, ránézés, hangadás stb. – alkalmas lehet.

5. A nyelvi kommunikáció bevonása a nevelés-oktatás folyamatába, ezzel a valóság nyelvi birtokbavételének, a beszélt és írott kommunikációs formák elsajátításának előkészítése

A nyelvi eszközök folyamatos alkalmazása	<p>A gyógypedagógus</p> <ul style="list-style-type: none"> – a nevelési-oktatási helyzeteket beszéddel vagy énekkel kísérvé, a tárgyakat, eseményeket és személyeket nevezze meg, szem előtt tartva a „mindig ugyanazt, mindig ugyanúgy” szabályát. Ezzel előkészítheti, hogy a nyelvi közlések a későbbiekben a konkrét helyzetekről leválva is értelmezhetőek legyenek. Így fokozatosan lehetővé válik a tanulók számára a világ jelenségeinek fogalmi szintű megértése; – figyeljen arra, hogy a nyelvet kísérő metakommunikatív és paranyelvi mozzanatok (hangsúly, hanglejtés, dallam, ritmus) emocionális tartalmakat közvetítenek, és hitelesítik – vagy éppen cáfolják – a beszéd tartalmát. <p>Amennyiben van olyan tanuló a csoportban, aki esetében az auditív információ felvétele nehezített, a pedagógus a nevelési-oktatási helyzeteket a tanuló számára érzékelhető gesztusnyelvel vagy egyéb alternatív kommunikációs formában kísérvé. Az emocionális tartalmak közlésére ebben az esetben is fektessen hangsúlyt. A beszédet ebben az esetben se hagyja el, mert azzal egyrészt lehetőséget teremthet, hogy a tanuló az auditív információk feldolgozása terén fejlődjön, másrészt a tanuló izoláltsága csökkenhet, mivel környezete számára is érthetővé válik kommunikációjának tartalma.</p>
A gyógypedagógus önkifejezése	<p>A gyógypedagógus</p> <ul style="list-style-type: none"> – fejezze ki saját véleményét („Én szeretnék ezzel a labdával játszani. És te?”), ezzel minden egyes tanulót ösztönözzön kommunikációra;

- tegye lehetővé, hogy a tanuló reagáljon, kifejezze saját attitűdjét, tiltakozását vagy beleegyezését;
- az önkifejezéssel és a tanulók kommunikációjának motiválásával teremtsen lehetőséget arra, hogy a tanulók saját cselekvéseiket egyre inkább a beszélt nyelv kontextusában ismerjék fel.

6. Alternatív és augmentatív kommunikációs lehetőségek feltárása, a kommunikációs eszköztár egyénre szabott kiválasztása

Kommunikációs eszköztár kiválasztása	Figyelembe véve a tanuló mozgásállapotát, érzékszerveinek működését, kognitív képességeit, motiválhatóságát, kommunikációs igényét és szintjét, a gyógypedagógus válassza ki a tanuló számára legmegfelelőbb kommunikációs eszköztárat.
Konkrét helyzethez kötődő eszközök alkalmazása	A tárgyak, képek, testjelek, gesztusok vagy hangok beillesztése a nevelési-oktatási folyamatba lehetővé teszi a tanulók számára, hogy a mindennapos helyzetekben, a konkrét szituációhoz kötötten – de azoktól egyre függetlenebbé válva – kifejezzék szükségleteiket, és hatást gyakoroljanak környezetükre.
Elvont kommunikációra alkalmas eszköztárak alkalmazása	A magasabb szintű absztrakciós képességet igénylő kommunikációs eszközök (például kép-, jelkép- és szimbólumrendszerek, gesztusnyelv stb.) alkalmazása elsősorban azoknál a nem súlyosan értelmi fogyatékos tanulóknál eredményes, akik súlyos beszédzavaruk miatt nehezen fejezik ki magukat beszéddel. Ezek az eszközök lehetővé teszik számukra, hogy nyelvtanilag összetett, absztrakt mondatokat alkossanak, amelyek jelentése független lehet a konkrét szituációtól, illetve hogy kifejezzék magukat, kommunikáljanak környezetükkel, és – ha képességeik lehetővé teszik – a későbbiekben elsajátítsák az írott nyelvet, illetve annak elemeit.

7. A tanulók egymás közti kommunikációjának ösztönzése: egymás üdvözlése, közösen végzett feladatok és játékok alkalmazása, a csoportos foglalkozások során a tanulók cselekvéseinek egymás számára is értelmezhetővé és hozzáférhetővé tétele, a társakkal való test-, szemkontaktus formáinak megtapasztaltatása

Csoportos foglalkozások	Az intézményi rehabilitációs pedagógiai programba épített csoportos foglalkozások (például reggeli kör, közös étkezések, közös fejlesztő foglalkozások) és közös aktivitások (adott témáról való beszélgetés, közös éneklés stb.) lehetőséget teremtenek a közösség kialakulására.
Az egymásra figyelés ösztönzése	A gyógypedagógus ösztönözze, hogy a tanulók megismerjék egymást, tanulják meg egymás nevét. Serkentse őket, hogy figyeljenek mások cselekvéseire, és hívja fel az egyes tanulók figyelmét arra, hogy a többiek mit és hogyan csinálnak az osztályban.

A tanulók közti közvetlen kommunikáció támogatása	A gyógypedagógus egymás felé is közvetítse a tanulók megnyilvánulásait, a többi tanuló számára is kommentálja közléseit, tegye lehetővé, hogy a tanulók egymással is kapcsolatba kerüljenek.
---	--

8. A tágabb – idegen – környezetben való kommunikáció megtanulása, a nagyobb önállóság és a szélesebb kulturális közösség életében való aktív részvétel lehetőségének megteremtése

A tágabb világra vonatkozó tartalmak közvetítése	Az iskola tegye lehetővé, hogy az oktatásban a tágabb világra vonatkozó tartalmak (természeti jelenségek, társadalmi jelenségek) is megismerhetők legyenek.
Iskolán kívüli foglalkozások szervezése	Az iskolán kívüli foglalkozások, kirándulások, más iskolák tanulóival való találkozás, közösségi tanulási és játéklehetőségek feljánlásával a gyógypedagógus teremtsen lehetőséget a tanulóknak, hogy minél szélesebb körű tapasztalatokat szerezzenek az emberi, kulturális és természeti világról.
Integrált programok szervezése	Az iskola integrált programok szervezésével biztosítsa a tanulók számára azokat a tapasztalatokat, amelyek a tágabb világ és a társadalom megismerését szolgálják, és lehetőséget teremtenek a megtanult kommunikációs formák új helyzetekben való kipróbálására és gyakorlására.

7.2. Mozgásnevelés – A testséma kialakítása, a mozgás örömeinek átélése és az önálló cselekvés ösztönzése

A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók többsége – túlnyomó részben a központi idegrendszeri (agyi) károsodás domináns jelenlétéből fakadóan – súlyos fokban mozgáskorlátozott. E területen a nevelés, oktatás, fejlesztés célja a tanuló testsémája kialakulásának elősegítése, a mozgásszervrendszer optimális működésének biztosítása, a károsodott tartási és mozgási funkciók korrekciója, kompenzációja, az állapotromlás megelőzése és a mindennapos tevékenységek, valamint a tanulás, játék- és munkatevékenységek motoros feltételeinek kialakítása.

Ebből eredően a fejlesztő nevelés-oktatás egymásra épülő és/vagy egymást kölcsönösen feltételező feladatai a következők.

1. A szenzomotoros depriváció (az érzékelés-észlelés és mozgás nehezítettségéből adódó ingerhiányos állapot) csökkentése, a szenzomotoros területen kialakult fejlődési elmaradások pótlása célzott ingerléssel, passzív mozgattal (mozgásérzékelés), mozgásvezetéssel kiváltott (facilitált) mozgásokkal; az önindította mozgások ösztönzésével, a célirányos, akaratlagos mozgások optimális feltételeinek megteremtése érdekében a testkép, testséma kialakítása és fejlesztése

<p>A saját test megélése és a testséma kialakítása</p>	<p>A saját test megélésének és a testséma kialakításának elősegítése érdekében lehetővé kell tenni:</p> <ul style="list-style-type: none"> – a test érzékelését mozgás közben, nyugalmi állapotban, a lazítás és feszítés állapotaiban; – a test térbeli helyzetének érzékelését különböző testhelyzetek felvételével és ezek megváltoztatásával; – az egyes testrészek differenciált érzékelését különböző szomatikus és vibratorikus (vibrációs, rezgés) ingerek biztosításával; – a rendelkezésre álló térben, annak eszközeit kihasználva a saját testnek az emberekhez és a dolgokhoz viszonyított helyzetének a térben való érzékeltetését; – a test pozitív megélését és a mozgás fejlődését az alapvető szükségletek kielégítése során – a fejlesztő gondozás módszerét is alkalmazva.
<p>A tér és a téri viszonylatok megélése és tudatosítása</p>	<p>A tér és a téri viszonylatok megélésének és tudatosításának elősegítése érdekében lehetővé kell tenni, hogy a tanulók aktív és passzív módon is megtapasztalhassák a különféle téri viszonylatokat. Az önálló mozgásaktivitásra képes tanulók mozgásra ösztönzésével (gurulások, csúszások, forgások stb.) a gyógypedagógus segítse őket abban, hogy saját mozgásukról szenzoros visszajelzést kapjanak.</p> <p>A súlyosan mozgáskorlátozott tanulóknak is biztosítani kell a mozgás lehetőségét: rendszeres időközönként gondoskodni kell helyzetük megváltoztatásáról annak figyelembevételével, hogy ennek során megtapasztalhassák a mozgás élményét és a téri viszonyok alapformáit (közel-távol, alul-felül stb.).</p>
<p>Testi kommunikáció alkalmazása</p>	<p>A saját test érzékelésének lehetővé tétele közvetlen testi kontaktuson, testi kommunikáción keresztül (légzés, érintés, masszázs stb.).</p>
<p>Aktivitás felkeltése, motoros válaszadás ösztönzése</p>	<p>A különböző ingerek (szomatikus, vesztibuláris/egyensúlyi, vibratorikus/vibrációs, hallási, látási, tapintási stb. ingerek) biztosítása során az aktív motoros válaszadásra történő ösztönzés, kihasználva a tanulók mozgásos reakcióit az aktivitás kialakulásához és fejlődésének támogatásához.</p>

2. Pozicionálás, testhelyzet-korrekción, a helytelen testtartás és testhelyzet megszüntetése, a kóros mozgásminták gátlása, a különböző tevékenységekhez szükséges stabil és biztonságos testhelyzetek kialakítása

<p>Helyes testhelyzetek felvétele</p>	<p>A helyes testhelyzetek (fekvés, ülés) kialakítása és alkalmazása:</p> <ul style="list-style-type: none"> – az általános testi funkciók (pl. légzés, emésztés stb.) javítása; – a következményes tünetek (pl. decubitus/felfekvés, kontraktúrák/ízületi mozgáspályák beszűkülése, deformitások stb.) megelőzése;
---------------------------------------	--

	<ul style="list-style-type: none"> – a mindennapos (önkiszolgálási) tevékenységek lehető legönállóbb kivitelezése (vizelet- és székletürítés, tisztálkodás, öltözés-vetkőzés, étkezés stb.); – légzés, hangadás, tekintet, mimika, gesztusok, mutató valamely végtaggal stb. optimális pozíciójának megtalálása és gyakoroltatása a kommunikáció motoros feltételeinek javítása érdekében; – a tanuló számára kényelmes, számára tetsző testhelyzet kialakítása.
Gyógyászati és rehabilitációs segédeszközök alkalmazása	A tanulók szükségleteinek megfelelően a pozicionálás (fekvő, ülő és álló testhelyzetek váltakoztatásának) lehetővé tétele különböző segédeszközök alkalmazásával.

3. A mozgásfejlődés elősegítése a fiziológiás mozgássor szem előtt tartásával (a fejkontrolltól a felállásig)

Fej- és törzskontroll, testhelyzetek kialakítása, megtartása	<p>A fej- és törzskontroll kialakulásának segítése az érintett testtájak ingerlésével, az izomzat erősítésével, a szükséges mozgáselemek facilitálásával, a kóros mozgásminták gátlásával.</p> <p>A statikus testhelyzetek minél önállóbb megtartásának segítése segédeszközzel vagy anélkül (hason, háton és oldalfekvésben, ülés különböző eszközökön, állás segédeszközzel vagy anélkül).</p>
Helyzet- és helyváltoztatás	<p>A helyzet- és helyváltoztató mozgások kialakításának előkészítése, segítése a szenzomotoros ingerlés eljárásainak felhasználásával, a motoros aktivitás fokozásával.</p> <p>A helyzetváltoztató mozgások kialakítása és fejlesztése a fordulás, a végtagok emelése, a fej- és törzskontroll facilitálásával.</p>

4. A kézhasználat, a manipuláció motoros feltételeinek javítása, kialakítása és fejlesztése

A manipuláció fejlesztéséhez szükséges előfeltételek	A helyes testhelyzetek kialakításának segítése, megteremtése, a kézhasználat feltételeinek megteremtése a manipuláció fejlesztése érdekében. A végtagok átmozgatása, kilazítása a kézhasználat feltételeinek megteremtése érdekében.
A kézfelület érzékelésének- észlelésének fejlesztése	A taktilis, vibratorikus, vizuális ingerlés alkalmazásával a kéz érzékelésének, észlelésének elősegítése annak testsémába való stabil beépülése és a kézhasználat kialakítása érdekében.
Koordináció fejlesztése	A szem-kéz, száj-kéz és két kéz koordinációjának kialakítása és fejlesztése a különböző testhelyzetekben.

Kézhasználat gyakorlása szituációhoz kötötten	<p>Az elsajátított kézfunkció beépítése a mindennapos tevékenységekbe, célzottan fejlesztve az önellátást és önkiszolgálást a tanult mozgások tudatos felhasználásával:</p> <ul style="list-style-type: none"> – a kézhasználat gyakorlása a tanulók számára értelmezhető és jelentőséggel bíró tevékenységek során; – a kézhasználat gyakorlása a kommunikációs funkciók javítása érdekében; – a kézhasználat, manipuláció lehetőségeinek kihasználása az irányított játék-, tanulási, kreatív és munkatevékenységek során; – a rehabilitációs foglalkoztató (ergo-) terápia elemeinek beépítése a kézhasználat, a manipuláció fejlesztésébe.
Segédeszközök	A kézhasználat és a manipuláció javítása érdekében a tanulók szükségleteinek megfelelően gyógyászati és rehabilitációs segédeszközök alkalmazása.

5. A kommunikáció motoros feltételeinek javítása, kialakítása és fejlesztése

Pozicionálás	A megfelelő (megfelelően ellazított) testhelyzetek kialakítása a kommunikációs funkciók gyakorlásához.
Mozgásgyakorlatok végzése a kommunikáció kialakítása érdekében	<p>A gyógypedagógus az alkalmazott (alkalmazható) kommunikációs csatornától és/vagy eszköztől függően a foglalkozások során:</p> <ul style="list-style-type: none"> – segítse elő a mutatóra alkalmas testrész (fej, felső végtag[ok], alsó végtag[ok]) célirányos mozgásainak kialakítását és gyakoroltatását; – javítsa a beszédszervek funkcióit (légzőgyakorlatok, fonáció/hangadás, szájmotórium funkcióinak fejlesztése orális ingerléssel, masszázzsal, evésterápiával stb.).

7.3. Az érzékelés-észlelés és az értelem fejlesztése, a valóság kognitív birtokbavétele – A dologi, az emberi és a természeti világ jelenségeinek megértése

A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók dologi világhoz való viszonya a fejlesztő nevelés-oktatás kezdetén sok esetben szinte csak a táplálékfelvétellel, a testápolással és az öltöztetéssel kapcsolatos passzív élményekben merül ki. Kezdetben ez jelenti a világot, melyben otthon érzik magukat, amelyet észlelni képesek és uralni tudnak. Az ebből eredő kényszerű befelé figyelésük megakadályozza őket abban, hogy felfedezzék a világot. Ezért a fejlesztés feladata az érzékelhető és észlelhető világ megnyitása, a dologi és emberi világ rendjének felfedeztetése és a valóságmegismerés tágítása a magasabb rendű kognitív folyamatok bekapcsolásával. Ebből eredően az oktatás egymásra épülő és/vagy egymást kölcsönösen feltételező feladatai a következők:

1. A valóság megragadásának segítése, a szenzomotoros funkciók fejlesztése

a) A külvilág felé fordulás és a dologi világ megélésének elősegítése

Az első feladat, hogy a szakember egy elszigetelt világból a közös világba segítse eljutni a tanulót, majd olyan új tapasztalatok megszerzését tegye lehetővé számára, melyek a kifelé fordulásra ösztönzik.

Közös irányultság egy közös világra	Cél a kifelé fordulás, a tanuló figyelmének a közös világra irányítása. Olyan élmények biztosítása, amelyek felkeltik érdeklődését, és amelyekre pozitív módon reagálhat. Ez tanulónként más és más módon valósulhat meg, a meglévő képességtől függően változhatnak az előnyben részesített ingerek és tevékenységek.
Ösztönzés az aktivitásra, a külvilág aktív felfedezésére	A tanulók önmagukat általában a környezet aktív felfedezése (explorálása) során tevékenységük és észlelésük forrásaként élik meg, azonban a súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók esetében a világ megélése és alakítása a motoros akadályozottságból eredően részben eltérő feltételek között zajlik. Az aktivitásra ösztönző környezet kialakítása figyelemfelkeltő és könnyen mozdítható, működésbe hozható eszközök használatával valósítható meg.
A szenzoros funkciók fejlesztése	Különböző eszközök és anyagok segítségével – szociális interakcióba ágyazottan – a figyelem felkeltésére, a világ felé fordulásra és annak aktív megtapasztalására ösztönző ingerek biztosítására van szükség. Alkalmazni kell a mozgásnevelés során kialakított testhelyzeteket, a fejkontrollt és a manipulációt elősegítő segédeszközöket. Szükséges minden érzékelési terület (látás, hallás, tapintás, mozgásérzékelés, kinesztetikus és proprioceptív érzékelés [/különböző testrészek testhez viszonyított helyzetének érzékelése], szaglás és ízlelés stb.) fejlesztése a következő szinteken: figyelem, érzékelés, észlelés, differenciálás, emlékezet, szerialitás. A szenzomotoros funkciók fejlesztése történhet: <ul style="list-style-type: none">– a bazális stimuláció vagy más, a tanuló szükségleteinek megfelelő koncepció, módszer és eszköz alkalmazásával;– cselekvésbe ágyazottan, felhasználva a mindennapi tevékenységek adta alkalmakat (például a szaglás és az ízérezékelés fejlesztése, az ízekre való figyelés, a különböző ízek, szagok, illatok megkülönböztetése, az ezekre való visszaemlékezés természetes helyzetben, étkezés és evésterápia során is). A gyógypedagógus <ul style="list-style-type: none">– használja ki az alapvető szükségletek kielégítésének alkalmait a tanulók testérezékelésének fejlesztéséhez;– biztosítson különféle akusztikus ingereket a zeneterápia eszköztárának alkalmazásával. Az érdekes, különleges akusztikus ingerekre – kutyaugatás, fűrész hangja, csörömpölés stb. – külön fel kell hívni a tanulók figyelmét, ösztönözni kell őket a hangingerre való figyelésre, differenciálásra és az előzőekkel való összehasonlításra;

	<ul style="list-style-type: none"> – tegye lehetővé figyelemfelkeltő és személyre szóló, egyszerű vagy éppen összetett vizuális ingerek észlelését. Helyezzen fényes, csillogó, élénk, színes, mozgó vagy éles kontrasztos tárgyakat a tanuló látóterébe. A látásnevelés eszközei (színes lámpák, mozgó fények, fényorgona stb.) is használhatók a vizuális észlelés fejlesztésére. <p>A taktilis érzékelés a bazális terápia eszközeivel, cselekvésbe ágyazottan minden manipuláció során fejlesztendő (a tanulók figyelmének felhívása a tapintott anyag minőségére, felületére, hőmérsékletére). A tanulókat ösztönözni kell arra, hogy a tapasztaltakat eddigi emlékeikkel összehasonlítsák.</p>
	<p>A proprioceptív és a kinesztetikus észlelés témakörét a mozgásnevelés tartalmazza, de nem hagyható figyelmen kívül, hogy a saját test helyzetének és mozdulatainak érzékelése és érzékeltetése a mindennapi tevékenységek során is folyamatosan megtörténhet (öltözködés, tisztálkodás stb.). A tanulók kapjanak verbális és vizuális megerősítést saját testük helyzetéről, mozdulataikról. (Érdemes például nagy tükröket használni az öltöző- és tisztálkodóhelyiségekben, valamint a tornaszobában, tornateremben.)</p>

b) Az önindított, célirányos, akaratlagos mozgás elősegítése és annak következményei

A gondolkodás későbbi műveletei az érzékszervi és a mozgásos struktúrák összekapcsolódásából erednek. Az észlelés és a mozgások koordinációjában a tanulás fontos szerepet játszik. Ehhez a tanuláshoz elengedhetetlen az önindított mozgások minél gyakoribb kivitelezése. Ezáltal a tanulók önmagukat a cselekvés végrehajtójaként ismerik fel, és szándékosan kezdenek cselekedni.

<p>A szenzoros és a motoros működések összekapcsolása</p>	<p>A cél az érzékelés és a mozgás (például a látás, a nyúlás és a fogás, a hang irányába fordulás vagy a hangforrás keresése) összerendeződésének elősegítése.</p> <ul style="list-style-type: none"> – A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulóknál az önindított mozgás gyakran nehezen kivitelezhető. Ezért a teret, az eszközöket a tanuló adottságaihoz kell adaptálni, különös tekintettel arra, hogy a manipulálható tárgyaik legyenek számukra elérhető közelségben, vagy biztosítva legyen a tanuló számára a helyváltoztatás lehetősége. A manipulációt, fejkontrollt segítő testtartás és a segédeszközök használata – a tanulók szabadon történő közlekedése a csoportban – legyen természetes. – A segítség szükség szerint irányulhat a figyelemfelhívó inger felé fordulásra, az ingerkibocsátó tárgy megérintésére, megtapogatására, az azzal folytatott manipulációs tevékenységre, a mozdulat helyes kivitelezésére, elegendő időt hagyva a mozgásos tapasztalatszerzésre, valamint a tapasztaltak feldolgozására, beépítésére.
<p>A tér felfedezésének elősegítése</p>	<p>Míg az állandó befelé figyelés egyben a tér mellőzését jelentette, a cselekvéssel, a térben való manipulálással, mozgással kezdetét veszi a téri irányok és térbeli viszonyok</p>

	<p>megismerése. Feladat a minél többretű térbeli tapasztalat megszerzésének biztosítása.</p> <p>A testhelyzetek gyakori változtatása, a különböző vesztibuláris/egyensúlyi ingerlést adó játékok még az önindított mozgásra nem képes tanulóknak is segíthetnek, ha minél többször megtapasztalják az alapvető téri viszonyokat, mint a „fent” és a „lent”, az „előre”, a „hátra” és az „oldalra”.</p> <p>A fejlesztés, a térbeli tapasztalatszerzés lehetséges eszközei:</p> <ul style="list-style-type: none"> – elegendő tér a mozgáshoz; – olyan megmászható, felborítható, gurítható puha tárgyak, amelyekbe bele lehet bújni, alá, mögé lehet mászni, bele lehet dobálni és ki lehet venni belőle dolgokat; – szabadtéri játékok, játszóterek és a természet rendszeres látogatása. Megfelelő számú segítő személyzettel és személyre szabott adaptációkkal kivitelezhetők a fel- és lemászások, a forgások, gurulások, lengések.
<p>Az idő strukturálásának elősegítése</p>	<p>A világ felé fordulással az idő strukturálódása is kezdetét veszi. Az örömmel végzett cselekvéseket már lehet várni, s az örömteli cselekvéseknek sorozata is lehet. Törekedni kell a napi és heti rendszerességre, az időbeli tájékozódás – mely a kis egységektől halad a nagyobb egységek felé – megkönnyítésére. A napok sorrendje érzékeltethető az egyes napokra jellemző tevékenységek váltakozásával. A gyógypedagógus erősítse meg az időbeli tájékozódást a tanulókkal alkalmazott – egyénre szabott, vizuális vagy taktilis – kommunikációs módszer segítségével is. Az aktuális tevékenység jelzéséről fokozatosan térjen át az elmúlt, az aktuális és az elkövetkező tevékenység jelzésére. Ezután az egész nap tevékenységeit jelző napirendről fokozatosan térjen át a heti rendre. Ha a tanuló képességei lehetővé teszik, ezután vezethető be a havi, majd éves terv, a naptár közös áttekintése. Ezt a folyamatot nagymértékben segíti, ha a gyógypedagógus minden napnak, hónapnak egy-egy egyedi eseményét emeli ki, melyet a közösen készített naptárban jelez, a tanuló számára érzékelhető vizuális vagy taktilis módon.</p> <p>Az elmúlt, átélt élmények felelevenítésével – fényképek, képeslapok, videó segítségével – a megismerés határai a múlt felé tágíthatók, míg a tervezett események elővételezésével a jelenből a jövő felé tekinthet ki a tanuló.</p>
<p>A természeti világ megismerése</p>	<p>Az idő strukturálásának legalapvetőbb egységeit a természet változásai (napszakok, évszakok, állatok, növények és emberek fejlődése, növekedése stb.) adják, ezért a fejlesztő nevelés-oktatás biztosítsa annak lehetőségét, hogy a tanulók közvetlen tapasztalatokat szerezzenek a természeti világ jelenségeiről, és a velük kapcsolatos tevékenységeket maguk is végezhesék (évszakoknak megfelelő játékok, szokások).</p>

2. A szemiotikai funkciók (a jelek és jelenségek értése és megértése) megjelenésének, a valóság ábrázolásának segítése

A világot alkotó tárgyak és jelenségek rendszeres és gyakori megtapasztalásával a tanulóknál először emlékezeti képek alakulnak ki, majd állandósuló sémák, melyek a képzelet segítségével előkészítik a fogalmak kialakulását. A fogalmak lehetnek konkrét, illetve a kognitív fejlődés magasabb szintjén elvont fogalmak és az ezekkel történő gondolkodási műveletek. A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók, különösen, ha az értelmi fogyatékos súlyos fokban van jelen, rendszerint ezen a konkrét fogalmi szinten tudnak leginkább értelmi műveleteket végezni. Ha a kognitív fejlődés magasabb szintjére eljutottak, utalni tudnak a jelen lévő, a jelen nem lévő, az elmúlt vagy még meg sem történt eseményekre, dolgokra. A valóság ábrázolását mozdulatokkal, szimbolikus játékkal, tárgyakkal, képekkel, taktilis jelzésekkel és verbalitással szükséges elősegíteni.

Az utánczás tanítása, utánczásra készítés	<p>A megfelelő mozgásos utánczashoz rendszeres, önindított mozgásra és utánczásra érdemes mintára van szükség. Az utánczás ismételtetéssel kezdődik. A gyógypedagógus végezzen olyan gesztusokat, mozdulatokat, amelyeket a tanuló – még bizonyos idő elteltével is – maga is végre tud hajtani. Kezdetben a gyógypedagógus is utánczhatja a tanulót, ezzel könnyebben előhívhatja és megértetheti az utánczást.</p> <p>Alkalmazni kell azokat a mozgásnevelés során kialakított testhelyzeteket, amelyekben a tanuló szabadon tud mozogni. A fejkontroll kivitelezése és a szemkontaktus felvétele esetleg segédeszközök használatát is igényli.</p> <p>A közös éneklés, a reggeli kör alkalmával sok lehetőség nyílik mozdulatokkal kísért mondókák tanulására. A mozdulatok mindig a már ismert, gyakran végzett cselekvésekre utaljanak.</p>
Szimbolikus játékok alkalmazása	<p>A funkcionális (sokszor sztereotip) játékhasználatból a gyógypedagógus segítse a játéktárgyak beépítését egy szerepsituációba (például a korábban csak ide-oda tologatott autó építőanyagot vagy enivalót szállítson).</p> <p>Alkalmat kell teremteni arra, hogy a tanulók a különböző mozdulatokkal, hangokkal, tárgyakkal jelölhessék és lejátszhassák a képzeletükben, emlékeikben élő valóságot, a szimbolikus játékon keresztül feldolgozhassák feszültségeiket is. A szerepjáték (babázás, fodrászjáték, főzőcskézés, boltos játék) így fontos része lesz a súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók fejlesztő nevelésének-oktatásának.</p> <p>Nem kell mindig ragaszkodni az élethű játéktárgyakhoz: a „mondjuk, hogy ez a...” fordulat fokozatos bevezetésével, az egyre sablonosabb, a valóságostól eltérő külsejű tárgyak használatával a tanulók előrébb juthatnak az elvonatkoztatásban.</p>
A rajzolás elősegítése, a rajz fejlesztő hatása	<p>A rajzolás mint funkció kialakításához szükség van egyéni segítségnyújtásra (pozicionálás, adaptált segédeszközök stb.). A rajzolás lehet egyszerűen egy örömszerző tevékenység, magasabb szinten nem tudatos önkifejezési forma, kommunikációs eszköz.</p> <p>„Nyomot hagyni a papíron” egyéb eszközökkel is lehetséges. Figurás nyomdával pl. egész események megjeleníthetők. Ha egy tanuló már legalább két dolog közül tud választani, a nyomda önálló kiválasztása után a papíron az általa megjelölt helyre segített mozdulatokkal nyomdázhat. A formarészletek színeinek variálásával egyedivé, sajátjává teheti munkáit.</p>

	<p>Az önálló mozgásra képes tanulók kapjanak lehetőséget az önálló rajzolásra. A ceruzát foghatják kézben, szájban, lábujjak között, de felszerelhető csuklóra, fejpálcára vagy egyéb segédeszközökre, amelyeknek már kismértékű elmozdításával is önállóan tudnak alkotni. Becsüljük meg ezt az alkotást, díszítsük vele a csoportszobát vagy az iskolát.</p> <p>Azokkal a tanulókkal, akiknél a vizuális információfelvétel akadályozott, tárgyakból, tárgyrészletekből készíthetők képek, melyek a számukra lényeges taktilis információfelvételt segítik, fejlesztik.</p>
<p>A szóbeli (verbális) – vagy alternatív és augmentatív (szóbeli kommunikációt helyettesítő vagy kiegészítő) eszközökkel segített – önkifejezés</p>	<p>A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulóknál a verbális kifejezések helyett sok esetben alternatív kommunikációs formákra van szükség, ami mindig a tanuló egyéni adottságaitól függően alakítandó ki. A jelek, szimbólumok, ábrák megértésének tanítása egyúttal az absztrakciót és a gondolkodást is segíti.</p> <p>A kommunikációs forma építőköveinek alkalmasnak kell lenniük arra, hogy azokkal a tanuló saját világát leírhasa, gondolatait megjeleníthesse, s környezete felől érdeklődhessen. A tanulók egyéni adottságaitól és akaratától függ, hogy a számukra választott kommunikációs rendszer mekkora nyelvi egységeket tartalmaz. E nyelvi egységek a fejlesztés során tudatosan bővíthetők a tanuló értelmi képességei és akarata szerint.</p>

3. Az elemi gondolkodási funkciók fejlesztése- átmenet a ténylegesen elvégzett cselekvés és a csak fejben végzett értelmi műveletek szintje között

A tanulók ezen a szinten már képesek eligazodni az általuk ismert helyeken, eltalálnak az épület egyik pontjából a másikba, de nem képesek lerajzolni vagy más úton visszaadni, hogyan is találunk el oda. Emlékeik még mozgásosak, a reprezentáció új síkján még nem képesek rekonstruálni, amit a cselekvés síkján már megszereztek. Ha az önálló helyváltoztatás nehezített, a téri megismerés elhúzódik, s a téri reprezentáció megjelenése is sokáig várat magára vagy teljesen el is maradhat. Ebben a szakaszban a fejlesztő nevelés-oktatás feladatai a következők:

<p>A téri megismerés interiorizálásának elősegítése</p>	<p>A téri megismerés segítése személyre szabott segítség biztosításával.</p> <p>A bejárt, megismert teret jelölhetővé, lejátszhatóvá kell tenni. Mindez kis lépésekben haladva történik, például a „hol van?“, „merre találok?“, „hová rajzoljam?“ kérdések tudatosításával és sikeres megválaszolásának elősegítésével.</p> <p>A térben történt változások felfedezését, megértését segíti a tér ábrázolása makettekkel, terepasztallal, rajzokkal, mozgásos feladatokkal.</p>
<p>A több szempontú gondolkodás elősegítése</p>	<p>E szakasz kezdetére jellemző, hogy a tanulók még nem képesek egyszerre több szempontot figyelembe venni, egyszerre csak egy kiválasztott szempont szerint értékelik a jelenségeket. A fejlesztés feladata annak elérése, hogy a tanulók egyszerre több szempontot is figyelembe és számba tudjanak venni.</p>
<p>A decentráció (egyszerre több</p>	<p>A fejlesztés célja a térre, időre, mennyiségre, távolságra, magasságra stb. vonatkozó decentráció, az egyéni helyzettől független gondolkodás kialakulásának segítése</p>

szempontra való
figyelés;
szempontváltás)
elősegítése

(például annak belátása, hogy az asztal előttem van, de másnak balra esik), a relációkat képviselő jelek és viszonyfogalmak megismertetése, használata.

A közös játék alkalmas arra, hogy a játéktevékenységek során az eltérő szempontok, a többi tanuló perspektívája felismerhető, belátható legyen, és a tanuló megértse, hogy más szemszögből másképpen mutatkozhat meg ugyanaz a dolog.

4. A konkrét műveletek és a formális műveletek konstrukciójának elősegítése, a cselekvések logikai struktúrájának kialakítása, a tér, az idő és a tartam, a sorozatok, halmazok elemi fogalmainak elsajátítása

A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók fejlesztő nevelésének-oktatásának alapja a cselekvéses tanulás, de a meglassúbbodott vagy zavart mozgásfejlődés miatt számolni kell az érés esetleges időbeli elhúzódsával. Ebben a szakaszban a tanulók fokozatosan megtapasztalják az anyag és a súly állandóságát, és ismereteket szereznek a tömeg fogalmáról. A gondolkodás fejlődésével mód nyílik a téri viszonylatok absztrakt megismerésére is. Kialakulnak azok a minőségi műveletek, melyek a teret strukturálják: térbeli, egymást követő sorrend és szakaszok vagy távolságok elkülönítése; a hosszúság, a felszín stb. megmaradása. Összekapcsolódnak az időrendi összefüggések (előtt, után) a tartam összefüggéseivel (rövid vagy hosszú ideig). A tanulók egyszerre több tulajdonság alapján osztályozzák a tárgyakat és a fogalmakat, és több szempontból is képesek csoportosítani azokat. A számfogalom és a matematikai gondolkodás kialakulásában jelentős szerepet játszanak az absztrakt műveletek.

A formális gondolkodás szakaszába jutott tanuló képes olyan elvonatkoztatásra és általánosításra, amelynek nincs szükségszerű kapcsolata a valósággal vagy a tanuló saját elgondolásával. A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók közül általában kevesen jutnak el ebbe a szakaszba. Az ő esetükben az egyén számára legmegfelelőbb fejlesztés érdekében irányadónak kell tekinteni a fogyatékos típusához illeszkedő irányelvek további releváns fejezeteit is (Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelvei), és kezdeményezni kell az értelmi állapotuknak megfelelő gyógypedagógiai nevelési-oktatási intézményegységben történő iskoláztatást, vagy biztosítani kell számukra az egyéni előrehaladású nevelés és oktatás lehetőségét (2011. évi CXC törvény a nemzeti köznevelésről 4. §. 41. pont).

7.4. Kreativitásra, játékra, szabadidős tevékenységre nevelés – Az emberi lét esztétikai dimenziójának megtapasztalása és a kreatív tevékenységek ösztönzése

A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók számára a műalkotások hozzáférhetővé tétele és azok önálló létrehozása, illetve az ehhez kapcsolódó feladatok a fejlesztő nevelés-oktatás integráns részét képezik. A zenei, mozgásos, képzőművészeti és irodalmi alkotások megtapasztalása és önálló létrehozása lehetővé teszi a tanulók számára a befogadás, a megértés komplex emocionális és kognitív formáinak megtapasztalását, valamint a kreatív alkotás, létrehozás lehetőségét nyújtja számukra. Fontos, hogy a tanulók megtapasztalják, hogy maguk is képesek pozitív módon adni valamit a világnak.

Ebből eredően a fejlesztő nevelés-oktatás egymásra épülő és/vagy egymást kölcsönösen feltételező feladatai a következők.

1. Az emberi lét esztétikai dimenziójának megnyitása, az elemi művészeti tapasztalatok hozzáférhetővé tétele, ezek örömforrásként való megélésének segítése

<p>Elemi esztétikai élmények</p>	<p>Az elemi esztétikai élmények rendszeres megtapasztalásának segítése a fények, hangok, hangdialógusok, zeneművek közvetítése, megmutatása által, a mozgás (a tánc elemeinek beépítése) hozzáférhetővé tételével.</p> <p>Célja:</p> <ul style="list-style-type: none"> – a tanulókat segítse abban, hogy saját testükön és a másik emberrel való együttlétben – a légzés, a szívverés, a beszédritmus, a mozdulatok, az egész test egyes mozgásainak ritmikus ismétlődése, a hangdialógusok, énekek, mondókák, illetve ezek összekapcsolódása során – ritmust ismerjenek fel; – a műalkotásokkal vagy azok elemi formáival való találkozás során a tanuló számára lehetővé tegye a felfedezést, a rácsodálkozás örömeinek, az újdonság élményének megtapasztalását, a műalkotásokhoz kapcsolódó érzelmek (boldogság, szomorúság, meglepődés stb.) átélését; – segítse az új tapasztalatok összevetését, ezek egymás közötti kapcsolatainak, eltérő jellegének felismerését, használja ki az egyes művészeti tevékenységek több érzékszervre hatást gyakorló jellegét (például a zene akusztikus és vibratorikus/vibrációs modalitásainak összefüggéseit, a zene mint hallható, tapintható – akár számítógép segítségével – látható tulajdonságait); – a foglalkozások kezdetének vagy végének, valamely cselekvéssor megkezdésének, tevékenységek zenei aláfestésének alkalmazásával az esztétikai elemek – akár rituálészerűen végzett – nevelési helyzetekbe illesztésével lehetővé tenni a tanuló számára egyes zenei motívumok, képek, mondókák ismétlődő felismerését. <p>Minden tanulónál törekedni kell annak felmérésére, hogy melyek azok az élményforrások, melyek később beépíthetők szabadidős tevékenységének tartalmas eltöltésébe, és mely élményekből kiindulva lehet segíteni a tanulót a szabadidős tevékenységek kiválasztásában, a pihenésben, relaxálásban.</p>
<p>A tevékenységekről felerősített szenzoros visszajelzések adása</p>	<p>A gyógypedagógus</p> <ul style="list-style-type: none"> – a szenzoros (érzékeléssel kapcsolatos) visszajelzések segítése, utánzása, a különböző érzékelési modalitások összekapcsolása által segítse a tanulókat saját cselekvéseik érzékelésében, észlelésében; – tegye lehetővé, hogy a tanulók a zenehallgatás során, a zene ritmusát követve mozoghassanak, táncolhassanak; testüket ritmusra mozgassák, azon doboljanak; alkalmazzon erre a célra kialakított hangszereket vagy használati tárgyakat, természetes anyagokat. <p>A tevékenységek során a tanulók minél több alkalommal kapjanak lehetőséget a választásra annak érdekében, hogy egyre tudatosabban tudjanak részt venni a foglalkozásokon, majd azok egyes elemei beépüljenek a szabadidős tevékenységbe vagy az önálló játékba is.</p>

2. Az aktív cselekvés ösztönzése, elemi művészi tevékenységek végzése és a közös kreativitás élményének megtapasztalása

<p>Művészi tevékenységek hozzáférhetővé tétele</p>	<p>A gyógypedagógus ösztönözze a tanulókat önálló vagy közösen végzett cselekvésre, tegye lehetővé számukra, hogy elemi művészeti tevékenységeket végezzenek vagy ezekben részt vegyenek; ennek során aktívan kipróbálhassák az alkotás, a kreatív tevékenység élményét, és megtapasztalhassák, hogy befolyással vannak a dologi és emberi világra.</p> <p>A fejlesztő nevelés-oktatás</p> <ul style="list-style-type: none">– tegye lehetővé zenei élmények megélését a zeneművek meghallgatása, az önálló vagy közös zenélés során: speciálisan kialakított hangszerekkel, közös, táncos improvizációval, énekléssel, a zenéhez kapcsolódó élmények és érzelmek megbeszélésével;– a tanuló befogadóképességének megfelelően tegye lehetővé az irodalmi alkotások (ritmus, hanglejtés, hangulat, mondókák, versek, mesék, rövid történetek) megismerését, a megismert alkotásokkal kapcsolatos érzelmek, események, személyek helyzetének, dilemmáinak megismerését és átélését;– nyújtson segítséget abban, hogy a tanulók – amennyiben képességeik ezt lehetővé teszik – elsajátítsák a kézműves technikák alapvető fogásait;– tegye lehetővé, hogy a tanulók különböző játékos tevékenységek során (festékkel csöpögtetni, kézzel, lábbal, szájjal képeket rajzolni, színes port húzni, grafitot szétdörzsölni, gyurmát szétnyomni) érzékelhessenek különböző formákat, tér- és színhatásokat, és közreműködhessenek különböző formák, terek (dobozokból házat építeni, sátrat verni stb.) létrehozásában;– használja ki, hogy a közösen kialakított terek lehetőséget nyújtanak számos tapasztalat (szoros, tágas, otthonos, csendes stb.) megélésére;– tegye lehetővé, hogy a tanulók minél többet kísérletezhessenek a különböző anyagokkal, technikákkal önállóan is, a későbbiek során pedig ezek jelenjenek meg mint önálló szabadidős tevékenységek.
<p>A művészeti tevékenységek közösségi dimenziójának kiaknázása</p>	<p>Lehetővé kell tenni, hogy a tanulók megosszák egymással a kreatív tevékenységek során felmerülő gondolataikat, kifejezhessék a társaik alkotására vonatkozó érdeklődésüket, véleményüket (a tanuló vagy a gyógypedagógus mutassa be a csoportnak az elkészült művet, a foglalkozás végén közösen nézzék át és beszélgessenek róla stb.).</p> <p>Olyan helyzetet kell teremteni, amelyben a tanulók megélhetik a közösen végzett kreativitás, az együttgondolkodás kihívásait és élményét. A közösen készített műalkotásokon, közösen végzett művészeti tevékenységeken – együtt festett kép, közös zenélés, éneklés, csoportos meseszövés stb. – keresztül a tanulók</p>

<p>A tágabb kulturális művészeti és esztétikai világ hozzáférhetővé tétele</p>	<p>megtapasztalják az együttalkotás közösségi jellegét, és azt, hogy az így létrehozott alkotás különbözik az egy ember által létrehozott műtől.</p> <p>A közös mesehallgatás és történetészítés – akár külső szakember bevonásával – a dramatikus játékok eszköztárának, a drámapedagógia elemeinek beépítésére ad alkalmat. A közös mesélés, meseszövés örömforrás, szabad alkotás, amely közelebb viszi a tanulókat saját élettörténetük megértéséhez, feldolgozásához, és lehetőséget teremt rá, hogy önmagukat egy közösség történetének szereplőjeként, döntések meghozójaként tapasztalják meg.</p> <p>Lehetővé kell tenni, hogy a tanulók tapasztalatokat szerezzenek a mások által létrehozott – akár egyetemes jelentőségű, akár a magyar és az európai kultúrát meghatározó – műalkotásokról, valamint részt vegyenek a helyi közösség életében jelentőséggel bíró kulturális eseményeken.</p> <p>A helyi nevezetességek és rendezvények (múzeum, koncert, természeti értékek stb.) meglátogatása lehetőséget ad a tágabb kulturális világ megismerésére, és egyben az integrált, közösségi programokban való részvétel lehetőségét, illetve az elsajátított kommunikációs készségek gyakorlását is jelenti.</p>
--	---

7.5. Érzelmi és szociális nevelés – Az én pozitív megtapasztalása, megnyílás a közösség felé, a kommunikáció kulturált formáinak elsajátítása

A személyes érzelmek kifejezése és a másik ember érzelmeinek megértése, a másokkal való együttműködés kialakulásának segítése az iskolai oktatás alapvető – a kommunikáció fejlesztésével szoros összhangban álló – feladatai közé tartozik. A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók számára a szűkebb és tágabb közösségi életben való részvétel az egyik legnehezebben teljesíthető feladatot jelenti. A tanulóknak kezdetben lehetővé kell tenni, hogy önmagukat egyedi, autonóm lényként tapasztalják meg, és ilyenként képesek legyenek belépni egy közösségbe, és részt venni annak életében.

1. Az „én” és a „nem én” elkülönülése, a másik személy valóságának és egyediségének megtapasztalása

<p>Az anyáról való leválás kísérése, segítése</p>	<p>A súlyos és halmozottan fogyatékos tanuló és édesanyja (vagy elsődleges gondviselője) többnyire igen szoros kapcsolatban (szimbiózisban) élnek, a fejlesztő nevelés-oktatás kezdetén bizonyos esetekben még az „én” és a „nem én” elkülönülése sem megy végbe a tanulóban. Saját magát gondviselője részeként, a gondviselőt önmaga kiterjesztett énjeként ragadhatja meg, fizikai és érzelmi állapotuk gyakran egymás tükörképe.</p> <p>A tanuló közösségbe kerülése az anyáról (gondviselőről) való leválás kezdeti állomása is lehet, ezért az iskola feladata, hogy figyelembe vegye az ebből a helyzetből fakadó feszültségeket, és minden eszközzel segítse a szülőket és a tanulót.</p>
<p>Az emberi viszonyok</p>	<p>Az iskolai nevelésnek meg kell adnia azt a biztonságot és védettséget, ami felbátoríthatja a tanulót arra, hogy az általa megélt világtól a dologi világ s az abban élő személyek felé forduljon.</p>

kialakításának segítése	
A különböző élethelyzetekre adott érzelmi reakciók gazdagítása	A gyógypedagógus igyekezzen megérteni a tanuló érzelmi reakcióit, és tanítsa a differenciált érzelmek kifejezését (tetszik – nem tetszik, szeretem – nem szeretem, fájdalom, félelem, büszkeség, szomorúság, lelkesedés, öröm stb.).

2. Az „én” pozitív megélésének segítése, a szociális kapcsolatok megnyílásának támogatása

Minden megnyilvánulás megválaszolása	A tanulók minden megnyilvánulását énjük kifejeződésének kell tekinteni, és ügyelni kell arra, hogy szubjektív szükségleteik megértésre, felelősségteljesen kielégítésre kerüljenek.
A tanuló néven szólítása	A tanulóknál a nevükön történő megszólítás tudatosíthatja, hogy az egyes helyzetekben róluk van szó. Törekedni kell annak tudatosítására, hogy társaiknak – akik körülöttük vannak – is van nevük, és közösen tevékenykednek a nap folyamán.
A saját testiség megélése és az én megtapasztalásának segítése	A saját testiség lehetővé teszi a másik énjével való találkozást, és ez egyben az én kifejeződésének egyik első formáját adja. A gyógypedagógus feladata, hogy a saját test megtapasztalásának sokféle útján gondoskodjon az én pozitív megéléséről és megismeréséről.
Az én megélése az önindította mozgásban és a passzív mozgás során keletkező élményekben	Az önálló mozgás az én kifejeződése. A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók esetében a mozgás gyakran erősen akadályozott vagy biztonsági okokból mesterségesen korlátozott. A fejlesztés feladata a mozgás ösztönzése, segítése. Minden lehetőséget meg kell ragadni az önindított mozgás kivitelezésére. A súlyosan mozgáskorlátozott tanulók számára a testmozgást és a helyváltoztatást segítséggel kell biztosítani.
A környezet aktív felfedezésének (explorációs tevékenység) segítése	Az által, hogy a tanulók környezetüket saját aktivitásukkal vizsgálják, és eközben megkülönböztetik a számukra érdekest az érdektelentől, saját énjüket közlik a körülöttük élők felé. A gyógypedagógus feladata, hogy segítse a tanulókat a világ jelenségei felé fordulásban, az élmények befogadásában, az érdeklődésüknek megfelelő emberek, dolgok és események megismerésében.

3. Kapcsolatfelvétel és közös tevékenység, a szociális kapcsolatok pozitív jellegének megélése, a kommunikáció közösségi formáinak ösztönzése

Az örömteli szociális kapcsolatok	A tanulók a közös játékkal, a mindennapi testápolás során szerzett pozitív tapasztalatokkal ösztönözhetőek arra, hogy újra és újra megnyíljanak környezetük
-----------------------------------	---

megtapasztalásának elősegítése	felé. A másokkal teremtett biztonságos és örömteli kapcsolatok kialakítására minden alkalmat meg kell ragadni.
A spontán kapcsolatfelvétel alkalmainak megteremtése	Olyan helyzetek kialakítása, amelyekben a tanulóknak alkalmuk nyílik arra is, hogy egymással kapcsolatot teremtsenek. A tanulók mintaadással és rávezető játékokkal is motiválhatók.
A szociálisan elfogadható jelzések megerősítése, a nem elfogadhatók leépítése	A tanulók kommunikációjában gyakran megfigyelhetők olyan, a környezet számára kellemetlen jelzések, melyeket célszerű fokozatosan leépíteni, s helyettük olyan jelzéseket kialakítani, amelyeket a környezet is szívesen fogad, tudomásul vesz, és szívesen reagál rájuk. A gyógypedagógus feladata a jelzések és kifejezési formák fokozatos, az egyéni sajátosságokat figyelembe vevő alakítása, továbbfejlesztése. Az új jelzések kialakításának sikere attól is függ, hogy a környezet egyértelműen jelzi, ha a tanuló a környezet számára nem elfogadható jelzést ad, és következetesen felkínálja az alternatív jelzést.
A tanulók egymás közti kommunikációjának ösztönzése	A tanulók az iskolába lépéssel új közösségbe kerülnek. A közösségben a csoporttagok – a megfelelő pedagógiai segítségadással – kapcsolatot teremthetnek egymással. A testi kontaktus, egymás tevékenységének látványa, egymás hangjának meghallása hatással van a csoporttagokra. Lehetővé kell tenni, hogy a csoport életében természetessé váljék a kapcsolatteremtés és az egymással folytatott kommunikáció.

4. A közösségi kommunikációs formák megtanulása, alkalmazása

A figyelemfelkeltés lehetőségének biztosítása	A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók kezdetben ritkán rendelkeznek olyan szociálisan is elfogadható jelzésekkel, melyekkel felhívhatnák magukra társaik és nevelőik figyelmét. A mozgás sokszor olyan súlyos fokban akadályozott, hogy a másik megközelítése, megérintése – hacsak nem közvetlenül egymás mellett vannak – sem lehetséges. A fejkontroll hiánya vagy a vizuális érzékelés zavara miatt a szemkontaktus felvétele is akadályokba ütközhet. A gyógypedagógus feladata, hogy tanulónként olyan szociálisan is elfogadható jelzést találjon és alakítson ki, amely alkalmas arra, hogy a tanuló felhívja magára a figyelmet.
Az üdvözlés formáinak tanítása	Az üdvözlés a kapcsolatteremtés és a kommunikáció része. Jelzés a másiknak arról, hogy „én itt vagyok, és látom, hogy te is itt vagy”. Az üdvözlés: nyitás a másik felé. A gyógypedagógus feladata, hogy a megfelelő pozicionálás után olyan jelzést találjon a tanulók számára, amivel önállóan és érthetően tudják üdvözölni a környezetükben lévőket.

A kommunikáció fenntartásának segítése	Kommunikáció közben az érdeklődést fenn kell tartani. A gyógypedagógus feladata, hogy a tanulóknak megtanítsa, hogyan tarthatják fenn a figyelmet kommunikáció közben (például gyakori visszajelzés hangjelzéssel, szempillantással, egyéb metakommunikatív eszközzel stb.), hogyan kommunikálhatnak minél hatékonyabban, ami elengedhetetlen a szociális kapcsolatok kialakításához.
Az érzelmeik nyilvánításának segítése, a konfliktusok kezelése	A gyógypedagógus segítse a tanulókat érzelmeik differenciált kifejezésében, és mások érzelmeinek, hangulatainak érzékelésében és megértésében. A kapcsolatokban előfordulhatnak félreértések, egyet nem értések, konfliktusok, ezért a tanulókat meg kell tanítani arra, hogyan viselkedjenek egy konfliktus során. A konfliktuskezelés természetét a tanuló képességeihez, adottságaihoz kell mérni.
Csoporton belüli aktivitás ösztönzése	A csoporton belüli aktivitást befolyásolja a tanuló személyisége, önmagáról alkotott képe, csoporton belül elfoglalt helye, csoporton belüli kapcsolatai, aktuális egészségi és érzelmi állapotai és kommunikációs hatékonysága. Mindezen tényezők fejlesztésével, optimalizálásával a gyógypedagógus segítse a tanulót, hogy minél aktívabban vehessen részt a csoport életében.

5. A közösségben való viselkedés formáinak tanítása, a szűkebb és tágabb világ kommunikációs normáinak megtanulása és gyakorlása

A közösségi alkalmakon való aktív részvétel segítése	A tanulóknak meg kell tanítani a kulturált együttlét szabályait, az ezek során alkalmazható kapcsolatteremtés lehetőségeit. A közösségi alkalmakat – reggeli kör, étkezések, közös programok stb. – úgy kell kialakítani, hogy minden tanulóknak módja legyen a kapcsolatteremtésre, ha igénye van rá.
A megfelelő kapcsolatteremtés formáinak kialakítása	A csoportban való létezés, az ott kialakított kapcsolatok után fokozatosan kell megtanítani a tanulóknak, hogy mi a különbség az ismerősökkel és idegenekkel való kapcsolat között. A közvetlen és a távolságtartó magatartás jellemzőit, az ismerkedés elfogadható formáit meg kell ismerniük.
A tágabb világban való viselkedés szabályainak elsajátítása	Segíteni kell az iskolán kívüli színterekre jellemző viselkedési formák elsajátítását. Más és más az elfogadható viselkedés a játszótéren, a könyvtárban, az áruházban, az uszodában, az étteremben, vendégségben vagy éppen egy szalonnasütés alkalmával stb. Az oktatás során ezeket a normákat is közvetíteni kell a tanulóknak felé.

7.6. Fejlesztő gondozás – Önkiszolgálásra, egészséges életmódra nevelés, az önállóság és önellátás képességének elsajátítása, az emberiség-kielégítés kultúrájának megismerése

A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók testi szükségleteinek kielégítése, valamint az e területeken való önállóság megvalósításának elősegítése alapvető pedagógiai jelentőséggel bír, és nagymértékben hozzájárul a tanuló kommunikációjának, kognitív képességeinek – különösen az érzékelés és észlelés funkcióinak – fejlődéséhez. Az önkiszolgálás és az egészséges életmódra nevelés magában foglalja az alapvető biológiai szükségletek kielégítésének – a kommunikáció fejlődése szempontjából elemi jelentőséggel bíró – kezdeti

lépéseit, a mindennapos tevékenységek tanítását és gyakorlását, valamint az emberi szükségletek életkoronként változó jellegének elismerését és megélésének segítségét, illetve azok kulturális vonatkozásainak elsajátítását.

Az önkiszolgálásra, egészséges életmódra nevelés célja az önellátás szintjének emelése, a személyi függőség és kiszolgáltatottság csökkentése, a mindennapos tevékenységekhez kapcsolódó alapvető életmódbeli ismeretek elsajátítása, valamint az emberi szükségletek kezelésének, kontrolljának és kulturált kielégítésének megtanulása. E területek a megtanult készségek kitüntetett gyakorlóterepei, a rögzülés és általánosítás eszközei, valamint a természetes kommunikációs helyzetek legjobb modellhelyzetei.

Az önkiszolgálásra és egészséges életmódra nevelés célkitűzéseinek megvalósítása érdekében a testi higiénia biztosításához, az öltözés-vetkőzés, az étkezés segítéséhez a fejlesztő gondozásnak nevezett gyógypedagógiai tevékenység elvei, feladatai és eljárásai alkalmazhatók. A fejlesztő gondozás megtervezése a gyógypedagógus és a szakmai team kompetenciája, míg gyakorlati megvalósításában a személyi és/vagy (gyógy)pedagógust segítő munkatársak is közreműködnek. A fentiekből eredően a fejlesztő nevelés-oktatás egymásra épülő és/vagy egymást kölcsönösen feltételező feladatai a következők:

1. A kiválasztási folyamatok (vizelet- és székletürítés) érzékeltetése, együttműködés kialakítása az ehhez kapcsolódó tevékenységekben (pelenkázás), szobatisztaságra nevelés

Megfelelő táplálék biztosítása	<p>A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók esetében a kiválasztás, valamint a vizelet- és székletürítés megkönnyítéséhez megfelelő étrend szükséges. A rendszeres és bőséges folyadékbevitel, a rostokban gazdag, változatos étrend biztosítása hozzájárul a mozgásszegény életmódból és a gyomor-béltraktus környékén tapasztalható izomműködési zavarokból fakadó ürítési problémák mérsékléséhez.</p> <p>Krónikus székrekedés esetén szükség lehet székletlazító termékek alkalmazására is, melyek nem károsítják a bélrendszert, de megkönnyítik az ürítést.</p>
Pozicionálás és masszázs	<p>A gyógypedagógus feladata a vizelet- és székletürítéshez szükséges optimális testhelyzet kialakítása. A tanuló mozgásállapotától függően ez lehet háton fekvés (ellazítást biztosító, reflexgátló testhelyzet), oldalfekvés, legcélszerűbb azonban az ülő testhelyzet kialakítása és megfelelő stabilizálása (segédeszközzel vagy anélkül). A függőleges testhelyzet önmagában jelentősen megkönnyíti a vizelet- és székletürítést. A székletürítés segítésére az alhasi régió átmozgatása, a behajlított lábak váltakozó hashoz nyomása (bicikliző mozgás), a vastagbél lefutását követő körkörös stimuláló masszázs szükséges lehet. A vizeletürítés segítésére a gyógypedagógus végezhet a hólyag felett kopogtató masszázst.</p>
Szobatisztaság előkészítése és kialakítása	<p>A szobatisztaság kialakulásához megfelelő testi érzékelésre, testhelyzetre, lazítási képességre és bizonyos szintű kommunikációs készségre van szükség. Feladat a lassú, óvatos, fokozatos vécére (bilire) szoktatás: térben (mindig ugyanott) és időben (rendszeres időközönként) strukturált tevékenység-végrehajtás szükséges a szokássá váláshoz. Ugyanakkor észlelni kell a tanuló jelzését, ha sürgősen vécére kell mennie.</p> <p>A hely legyen megfelelően felszerelt a szükséges testhelyzet felvétele és stabilizálása érdekében, legyen megfelelő hőmérsékletű. Kezdetben a tanuló közelében kell</p>

maradni, esetleges fizikai segítségnyújtással támogatni szükséges a cselekvés sikeres végrehajtásában. Minden önállóságra való kezdeményezést, törekvést értékelni kell, és követni a fokozatosan csökkenő mértékű segítségnyújtás elvét. Fontos figyelembe venni a tanuló személyiségi jogait, és ennek érdekében olyan körülményeket kell kialakítani, hogy a tanuló ne érezze magát frusztráltan ezekben a helyzetekben.

2. A testápolás mint örömet adó élmény, a külső segítség elfogadása, az együttműködés kialakítása, az alapvető tisztálkodási szokások kialakítása (fürdés, zuhanyozás, hajmosás, mosakodás, fogmosás, körömvágás), a tisztálkodás helyzeteiben a testi érzékelés, a dologi és emberi világról szerzett tapasztalatok biztosítása

<p>A tisztálkodási szituációk kialakítása</p>	<p>A tisztálkodási helyzeteket úgy kell kialakítani, hogy azokat a tanuló pozitív élményként élhesse meg. Az egyes lépéseket azonos helyszínen, azonos sorrendben, azonos eszközökkel (ismert mosdókesztyű, szivacs, fogkefe), azonos – határozott, könnyen észlelhető – mozdulatokkal kell végezni, ezzel is segítve a szituáció felismerését, elfogadását, később pedig az aktív közreműködést.</p> <p>A tisztálkodási helyzetek ideje illeszkedjék szorosan a napirend tevékenységeihez (étkezés előtt és után kézmosás, étkezés után fog- és arcmosás stb.), hogy a tanulók számára értelmet nyerjenek, kellő motiváció alakuljon ki.</p>
<p>Pozicionálás és segítő eszközök alkalmazása</p>	<p>Fürdetéskor legfőbb feladat a biztonságos, stabil testhelyzet kialakítása, ami lehetővé teszi a megfelelő ellazulást, valamint a testi érzékelést. Szükség esetén kádba helyezett ülőkék, csúszásgátló alátétek, fejpárnák, kapaszkodók alkalmazása segíti a testhelyzet kialakítását. A megfelelő ellazulás szükséges a testi ingerek optimális felvételéhez.</p> <p>Zuhanyozáshoz előnyös a zuhanyzószek vagy lehajtható ülőke használata, kapaszkodókkal kiegészítve. A törölközéshez stabil és kemény felület szükséges, esetenként peremmel ellátott pelenkázó, öltöztető hely, de a baleset-megelőzés érdekében mindez megoldható a talajon, megfelelő matracalátéttel is.</p> <p>A kéz-, arc- és fogmosáshoz legcélszerűbb az ülő testhelyzet (mosdókagyló előtt) kialakítása és megfelelő stabilizálása, hogy a tanuló a tevékenységre tudjon koncentrálni, és abban részt tudjon venni. Az ülő testhelyzet jelentősen megkönnyíti a személyi segítségnyújtást, a segítő fogások alkalmazását.</p>
<p>A testápolás kihasználása az egészség megőrzésében, az egészséges életmód kialakításában</p>	<p>A testápolás tevékenységei közben rendszeresen lehetőség nyílik a tanuló bőrének megtekintésére, így az esetleges felfekvés, a veszélyeztetett területek (nyomásponatok, hajlatok) felfedezésére. A testápolás során ezeken a területeken a felfekvés megelőzése, illetve kezelése végezhető (hideg-meleg kezelés, masszáz, krémezés, hajlatok szárítása, szellőztetése, hintőporozása).</p> <p>A fürdés, zuhanyozás a hőmérséklet változtatásával, szomatikus ingerlés, víz alatti masszáz alkalmazásával nemcsak a komfortérzetet javítja és a testséma kialakulását és differenciálódását segíti, hanem lazítja az izmokat, javítja a keringést. A tisztálkodás követő krémezés a bőr egészségének megőrzését segíti elő.</p>

A fog- és szájpótlás hangsúlyozottan fontos a szájjár nehézségeivel küzdő, illetve a nem rágó tanulóknál. A fogmosás biztosítja a megfelelő szájhigiénét, az elektromos fogkefe fokozottan masszírozza a fogínyt. A hatás fokozására szájjvíz használata is javasolt.

3. Az öltözés, vetkőzés tevékenységeiben való együttműködés kialakítása és az önállóságra nevelés

<p>Az öltözés, vetkőzés optimális körülményeinek biztosítása</p>	<p>Az öltözés, vetkőzés ideje szorosan illeszkedjék a napirend tevékenységeihez (levegőzés előtt felöltözünk, pelenkázás előtt levetkőzünk), hogy a tanuló számára értelmet nyerjen, kellő motiváció alakuljon ki a tevékenységek vonatkozásában. Az öltözés, vetkőzés során mindig elegendő időt kell biztosítani az egyes mozdulatok gyakorlására.</p> <p>A tevékenység megkezdése előtt minden szükséges ruhadarab legyen előkészítve, hogy a folyamatot ne kelljen félbeszakítani.</p> <p>Az öltözésben, vetkőzésben megcélzott egyre nagyobb önállóság elérése érdekében fontos a könnyen kezelhető, praktikus és kényelmes ruházat kiválasztása, amit a tanuló valóban önállóan fel-, illetve le tud venni. A ruhadarabok nyitásának, zárásának módja feleljen meg a tanuló kézhasználati szintjének (pl. gombok helyett tépőzár, cipzár; gumis derekú nadrág stb.).</p>
<p>Pozicionálás és segítő eszközök alkalmazása</p>	<p>Az öltözéshez, vetkőzéshez stabil és kemény alátámasztási felület szükséges, esetenként peremmel ellátott pelenkázó asztal, öltöztető hely, de a baleset-megelőzés érdekében az öltözés-vetkőzés megoldható a talajon, megfelelő matracalátéttel is.</p> <p>Célszerű az ülő testhelyzet kialakítása és megfelelő stabilizálása (segédeszközzel vagy anélkül), hogy a tanuló a tevékenységre tudjon koncentrálni, és abban részt tudjon venni. Az ülő testhelyzet jelentősen megkönnyíti a személyi segítségnyújtást, a segítő fogások alkalmazását.</p>
<p>Az öltözés, vetkőzés kihasználása az egészség megőrzésében, az egészséges életmód kialakításában</p>	<p>Ha a tanuló kommunikációs jelzései nem minden esetben megbízhatóak, fokozottan ügyelni kell a megfelelő öltöztetésre a betegségek és az időjárás okozta problémák elkerülése érdekében.</p> <p>Fokozottan ügyelni kell a ruházatra abból a szempontból is, hogy ne gyűrődjön, ne szorítsa a tanuló derekát vagy végtagjait, mert ez felfekvéseket, keringési problémákat okozhat. A ruházat legyen lehetőleg jó minőségű anyagból. A jó nedvszívó, természetes alapanyag a komfortérzet biztosítása mellett a bőrirritációk, felfekvések megelőzését is segíti. A ruházaton ne legyenek felesleges zsinórok, zsinórzáró műanyag darabok, mert ezek balesetet (lenyelés, fulladás) okozhatnak.</p> <p>Az öltözés, vetkőzés során folyamatosan alkalom nyílik a tanuló ismereteinek bővítésére, az egészség megőrzésére vonatkozóan is. A rendszeresen ismétlődő események, az évszakok váltakozása biztosítja az ismeretek folyamatos gyakorlását és ismétlődő felidézését. A tanuló megérti, hogy mikor, milyen ruhadarabot kell viselni és miért. Fokozatosan megtanulja, hogy mi a teendő, ha süt a nap, esik az eső, fúj a szél, esik a hó. Eközben folyamatosan fel kell hívni a figyelmét, hogy a helytelen</p>

öltözködésnek milyen káros következményei lehetnek az egészségére nézve (megfázás, napszúrás, leégés stb.).

4. Az étkezés (evés, ivás) tevékenységeiben való együttműködés kialakítása és önállóságra nevelés

Az étkezés, az evés és ivás nem korlátozható a biológiai értelemben vett táplálékfelvétellel, hanem legalább ugyanekkora arányban jelent lelki és szellemi örömforrást, s ezzel együtt szociális élményt. Félelmeiktől és frusztrációtól terhes szituációban, kommunikációs zavarokkal terhelt kapcsolatban valóban nehezen elképzelhető, hogy a sokszor mindkét fél számára nehézkes étkezést örömteli élménnyé lehet alakítani. A fejlesztő gondozáson belül az étkezés tevékenységeiben a zavarok leküzdése mellett a minél aktívabb közreműködés elérése a cél. Ennek érdekében a következő szempontokat kell figyelembe venni:

Az étkezés optimális körülményeinek biztosítása	<p>Az étkezés (evés, ivás) helyzeteit úgy kell kialakítani, hogy azokat a tanulók pozitív élményként élhessék meg. Az egyes lépéseket azonos helyszínen, azonos sorrendben végezzék, ezzel is segítve a szituáció felismerését, elfogadását, később pedig az aktív közreműködést.</p> <p>A megfelelő hosszúságú idő, a kellemes légkör és a nyugodt odafordulás lehetővé teszi a súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók számára a táplálékfelvétel problémamentességét. Az étkezés elején rá kell hangolódni a tevékenységre. A külső, zavaró körülményeket lehetőség szerint ki kell iktatni.</p> <p>Az étel minősége, jellege és állaga, a tányéron való tálalás és a felkínált mennyiség mind-mind jelentősen befolyásolják az élményszerűséget.</p> <p>Az étkezés rendszerint a napirendnek megfelelően, kötött időpontban történik, ez biztonságot nyújt a tanulók számára, a rendszeresség és az előkészületekben való részvétel segít felkészülni a tevékenység végzésére. Ez növelheti a tevékenységhez szükséges motivációt.</p> <p>A tanulókkal való közös étkezés egyrészt legyen pozitív közösségi élmény, másrészt a mintaadás módszerével segíthetjük az étkezésben való részvétel fejlődését.</p> <p>A tevékenység megkezdése előtt minden szükséges alapanyag és eszköz legyen előkészítve, hogy a folyamatot ne kelljen félbeszakítani.</p> <p>Az evésterápiás eljárásoknak a csoport életében mindig a rendszeres étkezési helyzetekbe ágyazottan kell megvalósulniuk. Az étkezésben megcélzott egyre nagyobb önállóság elérése érdekében fontos a tanuló által könnyen kezelhető eszközök kiválasztása.</p>
Pozicionálás és segítő eszközök alkalmazása	<p>Étkezéskor olyan testhelyzetet kell létrehozni, amely a tanuló számára biztosítja a probléma- és félelemmentes táplálékfelvételt. A tanuló mozgásállapota és mozgáskészsége határozza meg, hogy milyen testhelyzetben és milyen segédeszközök (ültető-modulos kerekesszék, kapaszkodók) használatával tudjuk megkönnyíteni a helyes testhelyzet felvételét és megtartását.</p> <p>A szájmotórium optimális működése, a légzés és nyelés megfelelő koordinálása érdekében (reflexgátló) ülő testhelyzetet kell kialakítani, ezáltal a félrenyelés is</p>

	<p>elkerülhető. Megfelelő fejtámasz biztosítása szükséges hiányzó fejkontroll esetén. A testhelyzet legyen a tanuló számára ellazított, a segítő (gyógypedagógus) számára pedig kényelmes, nem fárasztó. Így a tanuló a tevékenységre tud koncentrálni, és abban aktívan részt tud venni. Az ülő testhelyzet jelentősen megkönnyíti a szem-kéz, száj-kéz és két kéz koordinációját, valamint a gyógypedagógus szempontjából a személyi segítségnyújtást, a segítő fogások alkalmazását.</p> <p>Tanulónként egyénileg kell meghatározni, hogy milyen edényekből (tányér, pohár), milyen evőeszközökkel (kanál, villa) történjék az evés és ivás.</p> <p>Iváskor az életkori sajátosságoktól, a tanuló képességeitől függően a cumisüvegtől a pohárig kell kiválasztani a megfelelő eszközt, szem előtt tartva a minél hatékonyabb és minél önállóbb cselekvés-végrehajtást. Az önálló étkezésnél nem baj, ha az étel szétmaszatólódik, a tanuló öltöztetésénél és az étkezési helyzet megteremtésénél gondoljunk erre.</p>
<p>Az étkezés jelentősége az egészség megőrzésében, az egészséges életmód kialakításában</p>	<p>Ha a tanuló kommunikációs jelzései nem minden esetben megbízhatóak, fokozottan ügyelni kell az étkezési szituációban a legapróbb jelzésekre, testmozdulatokra, hogy elkerülhetők legyenek az esetleges balesetek (félrenyelés, hányás stb.). A megfelelő sűrűségű, állagú, méretű ételek segítik a rágást, a nyelést és a megfelelő emésztést.</p> <p>Fontos, hogy tanulóknak mindig legyen lehetőségük több étel vagy ital közül választani. Ez az autonóm személyiség, az egyéni ízlés és a kognitív képességek fejlődése szempontjából jelentős.</p> <p>Az ételek kiválasztásánál fontos a változatos és egészséges étrend kialakítása, hogy megelőzzük az emésztési és ürítési nehézségeket (lásd vizelet- és székletürítés). Törekedni kell arra, hogy a tanuló minél több fajta ételt megismerhessen, hogy minél változatosabb lehessen az étrendje. Fontos figyelemmel lenni arra, hogy a tanuló elutasít vagy elfogad bizonyos ételeket. Semmilyen körülmények között nem szabad ráerőltetni a tanulóra az „utált” ételt.</p> <p>Valamely ételre vagy alapanyagra való érzékenység esetén feltétlenül szükséges a megfelelő diéta összeállítása (dietetikus szakember segítségével).</p> <p>A fogak épségének megőrzése érdekében is fontos a rágás kialakítása és gyakoroltatása, az étkezés utáni fogmosás, az édes ételek és italok, valamint az étkezések közötti nassolás kerülése.</p>

5. Az egészséges életmódra való igény belsővé válása, az egészségtudatos tevékenységek előnyben részesítése, a szexualitással kapcsolatos ismeretek elsajátítása

<p>Az egészséges életmódra való igény belsővé válásának elősegítése</p>	<p>A gyógypedagógus értesse meg a tanulókkal az egészséges életmód jelentőségét, és azt, hogy felelősek saját egészségi állapotukért. Segítsen nekik abban, hogy önállóan is tegyenek egészségük megőrzéséért.</p>
---	--

	A tanulóknak tudatosítani kell, hogy bizonyos ételek, italok, tevékenységek milyen hatással vannak egészségi állapotukra, és hogy milyen speciális szempontokat kell figyelembe venniük a mindennapjaik során.
Rendszeres mozgás és sportolás	Az iskola biztosítsa a tanulóknak a – képességeiknek megfelelő – sportolás lehetőségét, és motiválja őket arra, hogy az iskolán kívüli programjaik során is igyekezzenek sporttevékenységeket folytatni.
Segítségnyújtás a szexualitás megértése terén	<p>Az iskola és a gyógypedagógus ismerje el a tanulók intimitásra és szexualitásra vonatkozó igényeit, és segítse őket abban, hogy szükségleteiket és igényeiket felismerjék, és megértsék ezek jelentését és jelentőségét.</p> <p>Az iskola és a gyógypedagógus feladata, hogy segítséget nyújtson a tanulóknak és családjuknak a szexualitással kapcsolatos problémák és feszültségek feloldásában, és – az egyéni adottságoknak megfelelően – támogassa a tanulókat a felnőtt szexuális szerepek fokozatos elsajátításában.</p>

8. Az iskolai fejlesztés szakaszai

A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók sajátos nevelési és terápiás szükségleteiből, igényeiből adódóan nem lehet a nevelést és oktatást sem a tananyag struktúrája, sem tér- és időbeli elrendezése szempontjából egységesen kialakított szerkezetbe rendezni. A differenciált tervezőmunka ezért a nevelés-oktatás fontos elemét képezi. A pedagógiai munka szakaszolása a gyógypedagógiai tevékenység tartalmi kínálatának életkori sajátosságokhoz alkalmazkodó strukturálását, valamint koncentrikus bővítését jelenti, mindenkor szem előtt tartva a tanuló adottságait, képességeit, érdeklődését.

9. Differenciálás, egyéni tanulási utak, erősségek, fejlesztendő területek, rehabilitáció és rehabilitáció

A differenciált tervezés legfontosabb lépése a tanulók alapos ismerete, az egyes tanulók, illetve a tanulócsoporthoz képest a képességstruktúrájának pontos vizsgálata, feltérképezése (lásd még Állapotmegismerés).

A pedagógiai állapotfelmérés eredményei szolgáltatják az alapot a hosszú távú célkitűzések megfogalmazásához. A hosszú távú tervezés komplex és általános célkitűzéseket tartalmaz, alkalmazkodva a tanuló képességeihez, szükségleteihez, igényeihez, érdeklődéséhez. A hosszú távú célokat általában egy tanúra célszerű megadni, de az időintervallum tanulónként eltérhet. A célok a tanuló fejlődése alapján módosíthatók. Az *egyéni* (individuális) *nevelési-oktatási-fejlesztési terv* a tanuló komplex állapotfelmérésének eredményeiből, az individuális célkitűzésekből, valamint az egyes tartalmi egységek megvalósítása során alkalmazandó speciális didaktikai-metodikai lépések konkrét megfogalmazásából áll. Az egyéni fejlesztési terv szoros összhangban van a csoport számára kidolgozott éves tervvel és az adott tanúra készített heti ütemtervvel, csupán a módszerek, eszközök tekintetében jelennek meg az eltérések.

Az éves terv a nevelés-oktatás céljait és tartalmait szem előtt tartva készül, a csoport tevékenységeit tartalmazza. Egy-egy tartalom megtartása legalább két egymást követő évben indokolt; az új elemek bevezetésekor a fokozatosság szem előtt tartása szükséges (például: ha az őszi gyümölcsök szerepelnek az őszi tematikus tervben, az első két évben az alma és az őszibarack megismerése történik, a harmadik évben az alma megtartásával az őszibarack helyett a szilva kerül a tematikába). Az éves terv tartalmazza az

ünnepeket és az iskola által – de lehetőség szerint a szülők bevonásával – szervezett közös programokat (kirándulás, farsang, nyaralás, múzeum látogatása stb.).

A rehabilitációs pedagógiai program és az éves (helyi döntés alapján féléves, negyedéves szakasztervekre bontható) tervek alapján készül a *heti ütemterv és az órarend*. Kialakítását meghatározza a csoport napirendje, amelyben egyes tevékenységek – pl. reggeli köszöntés, étkezések, a testápolás tevékenységei, pihenőidők – rendszeresen ismétlődnek. Mindez szükséges ahhoz, hogy a tanulók tájékozódási biztonságérzete kialakuljon, mindig tudják, hogy az egyes tevékenységek hogyan következnek egymás után. Az étkezések és a testi higiénia tevékenységei is a fejlesztési időszak szerves részét képezik. A rendszeresen ismétlődő tevékenységek mellett a hét egyes napjain kerül sor a tematikus tervezés alapján kitűzött különböző tartalmi egységek feldolgozására.

A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók fejlesztése, nevelése és oktatása során egyaránt teret kap a *csoportközösségben, kiscsoportban, illetve egyénileg megvalósuló fejlesztés*. A csoportban végzett nevelésre, oktatásra, fejlesztésre a tematikus egységek feldolgozása, a szociális kapcsolatok kialakítását segítő „reggeli körök”, valamint a szabadidős és kreatív foglalkozások (művészeti jellegű alkotótevékenység, zene stb.) során nyílik alkalom. A csoportban végzett tevékenységek szükségesek a közösségi élmények átéléséhez, a közösséghez tartozás megéléséhez, a társakkal való együttműködés megtapasztalásához és gyakorlásához, azaz a szociális és érzelmi nevelés alapvető feladatainak megvalósításához. A csoportban és a csoportért végzett tevékenység az egyes tanulók kompetenciaérzését is növeli.

A kiscsoportos és egyéni foglalkoztatás az egyéni képesség- és készségfejlesztéskor indokolt. Biztosítani kell azonban, hogy a tanulók egyénileg elsajátított képességeiket, készségeiket közösségi szituációban is kipróbálhassák, gyakorolhassák.

A tanuló egyéni képesség- és készségfejlődése határozza meg, hogy a heti óraszámából milyen arányban vesz részt egyéni és milyen arányban csoportos foglalkoztatásban. Az egyéni fejlesztő foglalkozások nyújtanak lehetőséget arra, hogy speciális gyógypedagógiai és/vagy terápiás segítséget nyújtsunk a tanulóknak (pl. beszéd- és kommunikációfejlesztés, mozgásnevelés, hidroterápia, gyógylovgálás, bazális stimuláció, foglalkoztató terápia/ergoterápia stb.). A különböző terápiák alkalmazásának lehetősége függ még a tanulók sajátos nevelési igényétől, a helyi körülményektől, valamint a terápiás ellátásokhoz szükséges meglévő, illetve igénybe vett szakemberektől. Az egyes tanulók esetében a szakértői bizottság és szükség esetén a szakorvos javaslata alapján – a szülők véleményének ismeretében – az intézmény szakemberei közösen határoznak.

10. Értékelés (tanulási célok, tanulási eredmény)

A fejlesztő nevelés-oktatásban egyénileg történik a képességek, szükségletek és igények felmérése, a fejlesztési folyamat megtervezése, megvalósítása és értékelése. A pedagógiai tevékenység kiindulási, vonatkoztatási, összehasonlítási és ellenőrzési pontját a súlyos és halmozottan fogyatékos tanuló és az ő egyéni előrehaladása adja. A tanulókkal foglalkozó szakmai team minden félévben és tanév végén értékelést készít a tanuló haladásáról. Ez az értékelés lehetőséget nyújt arra, hogy a szakmai team egységbe foglalja tapasztalatait, kontrollálja önmaga munkáját és a pedagógiai tervet. Az értékelés tartalmazza a tanuló minden egyes fejlesztési területen elért eredményeit és nehézségeit, javaslatokat tesz az újabb fejlesztési terv elkészítésére vagy a meglévő kiegészítésére, módosítására. A tanév végi értékelés egyben a tanuló bizonyítványaként is szolgál, melynek egyik példánya a haladási naplóhoz csatolandó, másik példányát a szülő kapja.

11. Állapotmegismerés – szakértői vélemény

A tanulókról készült szakértői vélemények rendszerint egy adott pillanatban észlelhető statikus állapotot rögzítenek. A differenciált egyéni tervezéshez azonban a gyógypedagógusnak további részletes folyamatdiagnosztikát kell végeznie. A pedagógiai állapotfelméréshez számos eszköz (fejlődési skálák, felmérőlapok, kérdőívek) áll rendelkezésre, de a gyógypedagógus saját maga is összeállíthat olyan kérdéssort vagy kérdőívet, amelyet a fejlesztést szolgáló nevelés-oktatás megkezdése előtt minden tanulóról felvesz. A tervezőmunka kezdetekor fontos a szülő, valamint az iskolai nevelést megelőzően a tanulóval foglalkozó intézmény szakemberei megfigyeléseinek, tapasztalatainak megismerése is. A tanulók állapotmegismerése minden esetben a pozitívumokra koncentrál, kiemeli a megmaradt, illetve a meglévő képességeket, funkciókat, ugyanakkor számba veszi a tanuló képességstruktúrájában észlelt funkciózavarokat is. A hiányok, zavarok számbavétele a reális célkitűzések megfogalmazását kell hogy segítse. A pedagógiai felmérés célja annak feltérképezése, hogy mit tud a tanuló, azt hogyan tudja, illetve melyek a személyes szükségletei. Nagyon fontos az információk alapos összegyűjtése a tanuló megelőző élethelyzetéről, kialakult szokásairól, családi vagy intézményes nevelése eddig elért eredményeiről és kudarcairól. A tervezés során elengedhetetlen annak figyelembevétele, hogy a tanuló maga és közvetlen környezete mit jelöl meg elsődleges hiányként, illetve milyen igényeket fogalmaz meg. A tanuló korábbi tapasztalatai mellett az állapotfelmérés kitér a tanuló természetes és „mesterséges” helyzetben tapasztalt viselkedésének, tanulási és tevékenységi képességeinek elemzésére is.

Az állapotmegismerés a súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók esetében nem egyszeri vizsgálatot, hanem folyamatdiagnosztikát jelent: a korábbi életszakaszra vonatkozó információk megszerzése mellett 8–12 hetes megfigyelési időszaknak kell eltelnie ahhoz, hogy alapos információkat szerezzünk a tanulóról, a tanuló képességeiről. Ez szükséges az egyéni nevelési-oktatási terv és a pedagógiai program elkészítéséhez, a célok, feladatok meghatározásához, a pedagógiai és terápiás módszerek, eljárások kiválasztásához. Különösen a csoportba, osztályba újonnan érkező tanuló esetében szükséges hosszabb megfigyelési időt szánni az egyéni tervezés előtt. A korábban már ismert tanuló esetében a következő évi egyéni nevelési-oktatási terv összeállítása előtt elegendő lehet rövidebb megfigyelési időszak a tanév kezdetén.

A tanuló folyamatdiagnózisa alapján elkészített felvételi pedagógiai vélemény, valamint a szülői kérdőív a tanulóról szerzett tapasztalatokat, megfigyeléseket, esetleg teszteredményeket tartalmazza. A pedagógiai vélemény az első megfigyelési időszak alkalmával a legrészletesebb, ez szolgál majd a félévi vagy év végi értékelés elkészítésének alapjául, mely a kiindulási helyzethez viszonyítva tartalmazza a változásokat. A pedagógiai véleményt célszerű minden tanév kezdetén kiegészíteni, hogy a tanuló fejlődése következtében megváltozott kiindulási helyzet alapján kerüljön sor az adott tanévre vonatkozó célkitűzések meghatározására.

AZ ENYHE ÉRTELMI FOGYATÉKOS TANULÓK ISKOLAI FEJLESZTÉSÉNEK IRÁNYELVEI

1. Az enyhe értelmi fogyatékos tanuló

Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók gyógypedagógiai értelemben a tanulásban akadályozott gyermekek körébe tartoznak, akik az idegrendszer biológiai és/vagy genetikai okokra visszavezethető gyengébb funkcióképessége, illetve a tartósan kedvezőtlen környezeti hatások miatt a neurológiai érés lelassulása folytán tartós, átfogó tanulási problémákat mutatnak.

Az enyhe értelmi fogyatékoság (enyhe intellektuális képességzavar) diagnosztizálása orvosi, gyógypedagógiai és pszichológiai feladat. Pszichodiagnosztikai vizsgálatokkal megállapítható a kognitív funkciók lassúbb/eltérő fejlődése, valamint az adaptív funkciók érintettsége. Az enyhe értelmi fogyatékos személyek fejlődése igen változatos attól függően, hogy milyen egyéb érzékszervi, motorikus, beszédfejlődési, viselkedési stb. rendellenességeket mutatnak, amelyek vagy oksági összefüggésben állnak az értelmi fogyatékosággal, vagy egyéb hatásokra alakulnak ki.

Az enyhe értelmi fogyatékoság sok esetben először iskolai tanulási helyzetekben jelentkezik, összefüggésben az alapképességek eltérő, lelassult fejlődésével. Így a tanulási sajátosságok szinte valamennyi tantárgyban generalizáltan, átfogóan és tartósan jelentkeznek. Különösen jellemző a kognitív funkciók, valamint a beszéd lassúbb fejlődése; a diszpraxiás (helytelen vagy kialakulatlan testséma, koordinálatlan mozgás eszközhasználatban) tünetek megjelenése; a figyelem-összpontosítás, a téri tájékozódás és a finommotorika nehézségei; a lassú feladatvégzés; a gyakori hibázás; az érdeklődés hiánya a kultúrtechnikák elsajátításával kapcsolatban és a viselkedési problémákban megmutatózó szociális tanulás nehézségei. Ezek egyénenként változó mértékben és mindig egyedi kombinációban jelennek meg; a tanulási képesség különböző mértékű fejlődési zavarát mutatják, és akadályozzák az iskolai tanulás eredményességét. Mindezek következményei a középiskolás fiatal tanulási teljesítményében is megjelennek, ezért a nevelés-oktatás során még ekkor is figyelemmel kell lenni rájuk. Az enyhe értelmi fogyatékos emberek döntő többsége minimális támogatással képessé válik az önálló életvezetésre.

Már iskoláskor előtt tapasztalhatunk egyértelmű, fogalmi területen mutatkozó eltérést. Az iskoláskorú gyerekeknek nehézségeik vannak a kultúrtechnikák (pl. olvasás, írás, számolás, órahasználat, pénzhasználat) elsajátításában. Az absztrakt gondolkodás és a tervezés akadályozott, a gondolkodás inkább konkrét. Ez a konkrét (tárgyhoz kötött vagy képi szintű) gondolkodásmód befolyással van a feladatok megértésére az elsajátítás folyamatában és a visszacsatolás fázisában egyaránt. A szociális dimenzióban azt tapasztaljuk, hogy az enyhe értelmi fogyatékos tanulók kommunikációja, beszéde és az általuk használt nyelv konkrétabb és éretlenebb, mint a hasonló életkorú társaiké. A gyermeknek nehézségei lehetnek a szociális jelzések megértésével, a játékszabályok betartásával, a barátságok kialakításával és fenntartásával. Az érzelem- és viselkedésszabályozás is nehezített. A praktikus dimenzióban, az öngondoskodásban az általános iskolás korú tanulók életkoruknak megfelelően funkcionálhatnak. Serdülőkorban segítséget igényelnek a komplexebb mindennapos tevékenységekhez, mint pl. bevásárlás, főzés, pénzügyek.

Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók esetében a minél korábban megkezdett, hosszantartó, rendszeres és intenzív gyógypedagógiai fejlesztés és terápia, a tanulási képesség szintjéhez igazodó tanulási módszerek folyamatos alkalmazása, a tanulási motiváció megfelelő fejlesztése, valamint a stigmatizációs hatások (eredménytelenség a tanulásban, kisebbrendűségi érzés kialakulása, csúfolódás stb.)

megelőzése/kompenzálása a fő feladat. A tanulási képesség fejlesztéséhez a pedagógiai, gyógypedagógiai eszközök alkalmazása mellett szükséges a környezeti, szociális feltételek javítása is.

Az enyhe értelmi fogyatékos gyermekek/tanulók képességszintje a megközelítően azonos életkorú tanulócsoportokban sem homogén.

Az enyhe értelmi fogyatékosághoz sok esetben társul más fogyatékosági típus is:

- hallássérülés,
- látássérülés,
- mozgáskorlátozottság,
- autizmus spektrumzavar.

Mindezek befolyásolják az ellátási szükségletet, a taníthatóságot és a gyermek jövőjére vonatkozó előrejelzéseket.

2. Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók nevelési-oktatási szempontú jellemzői

Az enyhe értelmi fogyatékos gyermekek oktatását-nevelését-fejlesztését elláthatja gyógypedagógiai intézmény, iskolai osztály és/vagy a többi tanulóval részben vagy egészben együtt, azonos iskolai osztályban együttnevelést biztosító befogadó iskola. A tanulói szükségletek ismeretében szakmai támogatás igényelhető (amennyiben nincs az intézménynek saját státuszban lévő gyógypedagógusa):

- az Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézményekben (EGYMI) működő utazó gyógypedagógusi, utazó konduktori hálózatoktól;
- pedagógiai szakszolgáltatást nyújtó intézményektől; valamint
- pedagógiai-szakmai szolgáltatást nyújtó intézményektől.

Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók nevelési folyamatát meghatározó irányelvek és szempontok:

- tanulásban akadályozottak pedagógiája szakirányon vagy (korábban) oligofrénpedagógia szakon végzett gyógypedagógus vesz részt a nevelési-oktatási és/vagy fejlesztési folyamatban, valamint szükségszerűen más szakirányon végzett gyógypedagógus és/vagy egyéb szakember (pszichológus, orvos, szociálpedagógus stb.);
- a tanórák mellett az enyhe értelmi fogyatékos tanulók kötelezően részt vesznek az egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs és foglalkozáson, amelynek célja a pszichikus funkciók fejlesztése a tanulók egyéni szükségleteinek megfelelően;
- a gyógypedagógus a partnerekkel együtt (tanuló, pedagógus, szülők stb.) egyéni fejlesztési tervet állít össze, amely konkrét, mérhető és rövid idő alatt elérhető célokra bontja le a távlati fejlesztési célokat;
- elengedhetetlen az egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs és foglalkozások dokumentálása, az elért eredmények összehasonlítása a kiinduló állapottal, a pedagógiai diagnosztika eszközeivel pontos és mérhető információk gyűjtése, ezek alapján az egyéni fejlesztési terv módosítása;
- a tanuló általános fejlettségi állapotának, tanulási képességeinek leginkább megfelelő tanulási tempó és absztrakciós szint biztosítása, amely tanulási területenként/tantárgyanként eltérő lehet;

- a fogalmak lassú érlelése, a sokrétű és intenzív tapasztalatszerzés, az elvonatkoztatás lépéseinek szemléltetésén alapuló folyamat a fogalmak fokozatos „bővítését” teszi lehetővé;
- a megtanultak számbavétele, rendezése és kérdések/problémák segítségével a még nem ismert válaszok keresése. A saját élmények, korábbi tapasztalatok/tudás összekapcsolása a megtanulandó fogalmakkal, cselekvésekkel;
- a gondolkodás rigiditása miatt a kérdések egyszerűsítése, a feladatelemek kis lépésekre bontása vagy analógiák alkalmazása hozzájárul a tanulóban már meglévő tudáselemek megerősítéséhez, a továbblépéshez;
- fontos a különböző képességeket fejlesztő eljárások és feladatok összehangolása, a tanuló érdeklődésének és motiváltságának elősegítése (pl. feladatok választhatósága, több megoldási lehetőség keresése, az önálló tanuláshoz szükséges technikák elemeinek fokozatos elsajátítása, a metakognitív folyamatok állandó megerősítése, az egyéni tanulási utak feltárása);
- fontos a tanulásra rendelkezésre álló idő változatos strukturálása, az időtartamok rugalmas változtatása, a legkedvezőbb csoportméret kiválasztása;
- az elsajátítás folyamatában alkalmazott eszköztár (pl. számológép, szótár, IKT-eszköz, gondolattérkép stb.) alkalmazásának tanítása, majd felhasználásának lehetősége a tanuló számára a pedagógiai folyamat minden szakaszában;
- megfelelő tanulási környezet kialakítása (térrelrendezés, berendezés, változtathatóság stb.).

A tanuló fejlődését támogató feltételek:

- megfelelő osztálylétszám;
- az aktív tanulás biztosítása;
- a szükségleteknek megfelelő tanulásszervezési mód kiválasztása;
- a személyre szabott tanulás lehetősége;
- differenciálás alkalmazása;
- együttnevelés során a kéttanáros modell alkalmazása és/vagy a pedagógus-gyógy pedagógus szoros együttműködése, rendszeres konzultációja;
- fejlesztő értékelés (tanulást támogató értékelés) alkalmazása.

Összességében véve a cél az enyhe értelmi fogyatékos tanulók kompetenciafejlesztése a következő területeken: kommunikációs képességek, kognitív képességek, orientációs képességek, kreatív képességek, motoros képességek és szociális képességek.

3. Nevelési-oktatási szakaszok és kiemelt pedagógiai feladatok

3.1. Az alapfokú képzés első szakaszának (alsó tagozat: 1–4. évfolyam) feladatai

Az enyhe értelmi fogyatékos gyermekek számára az óvoda–iskola átmenet megkönnyítésének lehetséges útja például az egyéni előrehaladású nevelés és oktatás vagy az egyes évfolyamok követelményeinek teljesítéséhez egy tanítási évnél hosszabb idő megjelölésének lehetősége.

Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók számára az 1–4. évfolyamon a tanuláshoz nélkülözhetetlen pszichés funkciók fejlesztésére helyeződik a hangsúly. A tanulók között meglévő eltérések differenciált eljárások, tartalmak és oktatásszervezési megoldások alkalmazását teszik szükségessé. A képességfejlesztésben hangsúlyos szerepük van a közvetlen érzéketi tapasztalatoknak, a tárgyi cselekvéses megismerésnek, a céltudatosan kiválasztott tevékenységnek. A tanuló fejlesztésének hosszú folyamatában az aktuális igényeknek megfelelően kell módosítani a pedagógiai folyamatot. Az iskolába lépéskor a tanulók átlagosan 5-10 percet képesek koncentrálni, ezért a tanóra felépítésénél erre figyelemmel kell lenni. Várhatóan a 4. évfolyam végére sem tudnak egy teljes tanórát koncentráltan végigdolgozni. A tanulók iskolakészültsége eltérő, ezért a tanulási feladatok jellege, összetettsége és a megvalósításhoz szükséges idő különbözik. Az alsó tagozat 1. évfolyamán javasolt – a Nemzeti alaptanterv által biztosított lehetőséggel élve – egy évfolyam tananyagának elsajátítására egy tanévnél hosszabb időtartamot tervezni. Érdemes élni az előkészítő szakasz meghosszabbításával is. A nagyobb időkeret nagyobb esélyt nyújt az alapvető kultúrtechnikák eszközszintű elsajátítására, amennyiben megfelelő motiváltság mellett, ismétlődő tanulási folyamatban, állandó aktivitásban, egyre önállóbb tanulási tevékenységre készíti a tanulókat. A nevelésnek az egész személyiség fejlesztésére kell törekednie.

3.2. Az alapfokú képzés második szakaszának (felső tagozat: 5–8. évfolyam) feladatai

Kiemelt feladat az alsó tagozat módszertanának további alkalmazása, hogy lehetővé váljon az alkalmazható tudás megszerzése. Fontos, hogy a tanulás iránti motiváció az enyhe értelmi fogyatékos tanulók esetében – megfelelő tanulási környezetben – hosszabb ideig megmarad, mint a többségi tanulóknál, így erre még felső tagozatban is lehet építeni. A felső tagozaton a tanulók fejlesztése elsődlegesen a megismerési módszerek további fejlesztésére, a szemléletes képi gondolkodás nyomán kialakuló képzetekre, ismeretekre, az elsajátított tanulási szokásokra épül. Hangsúlyosabbá válik továbbá az önálló tanulási tevékenység. A tanulás-tanítás folyamatában előtérbe kerül a verbális szint, de a tanulók fejlettségének megfelelően differenciált módon jelen van a manipulációs és a képi szint is. Ezek a gondolkodásbeli szintkülönbségek egyéni fejlettségtől függően az értékelési területek és szintek (kognitív, affektív, pszichomotoros) megválasztását is befolyásolhatják.

3.3. A harmadik nevelési-oktatási szakasz (9–12. évfolyam) feladatai

A cél elsősorban az ismeretek megerősítése, szintetizálása, a tudáselemek rendszerbe illesztése, alkalmazása, a pályaaorientáció, az önálló életvezetési technikák tudatos gyakorlása, a szociális képességek fejlesztése. A tanulók eltérő képességprofilja, iskolai életének különbözősége, egyéni fejleszhetőségi prognózisa esetén is kiemelt cél, hogy a tanulók elsajátítsák azokat az ismereteket és készségeket, amelyek az önálló életvitelhez, a munkaerőpiacra történő belépéshez, helytálláshoz és az egész életen át tartó tanulás megalapozásához elengedhetetlenül szükségesek. A nyelvi kommunikáció fejlesztése hangsúlyos feladat, de nem várható el minden enyhe értelmi fogyatékos tanulótól az elvont fogalmi hálókat érintő értelmezési és alkalmazási képességek kialakulása.

4. A Nat alkalmazása az enyhe értelmi fogyatékos tanulók nevelése-oktatása során

4.1. Tanulási és nevelési célok

Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók esetében a nevelési és tanulási célok megegyeznek a Nat-ban leírtakkal, de azok mélysége, kialakíthatóságuk időigénye, módja az egyéni sajátosságokhoz igazodóan módosul.

- Testi és lelki egészségre nevelés

Az egészséges és tudatos életmód kialakítása, a káros szenvedélyek kialakulásának megelőzése kiemelt feladat. Az erőnlétnek és a fizikai állóképességnek – mint a munkavégzés alapvető feltételének – kiemelt szerepe van a tanulók társadalmi beilleszkedésében. Ennek érdekében nagy hangsúlyt kell helyezni a szabad mozgás, a sport és a rekreáció lehetőségeire. Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók számára érdemes támogatást nyújtani a kortárskapcsolatok kialakításában. A konfliktusok megoldásához a pedagógus modellálása és a konfliktuskezelési technikák tanítása/begyakoroltatása is szükséges. A célok elérése érdekében fontos a tanulók családjával keresni az együttműködési lehetőségeket.

– Önismeret és a társas kultúra fejlesztése

A megfelelő önértékelés, a tanuló saját személyiségének megismerése nagy jelentőséggel bír, mivel a társas kapcsolatok alakításában, a társadalmi beilleszkedésben elengedhetetlenül szükséges a reális énkép, a megfelelő önismeret. Ehhez a mindennapokban fontos a folyamatos visszajelzés, a belső kontroll erősítése, az önbizalom fejlesztése.

– Felelősségvállalás másokért, önkéntesség, erkölcsi nevelés, családi életre nevelés

A kooperatív csoportmunka segíti megtapasztalni az alkalmazott szabályokat, később pedig hozzájárul a munkavállalás során szükséges együttműködési készségek fejlődéséhez. Az enyhe értelmi fogyatékos tanuló a szükséges támogatással fokozatosan képessé válik a felelősségteljes döntések meghozatalára.

– Médiatudatosságra nevelés

A tanulók az egyéni sajátosságaiknak megfelelően legyenek képesek a társadalmi érintkezést szolgáló információk megtalálására, értelmezésére, közvetítésére és alkotására. Ismerjék fel a hiteles, megbízható és fontos információkat. A pedagógus választékos kommunikációval segíti ezt a folyamatot, valamint fejleszti digitális kompetenciáit, és rendszeresen használ digitális eszközöket a nevelés-oktatás folyamatában, amelyeket a tanulók pszichológiai jellemzőinek megfelelően válogat és gyűjt össze.

– A tanulás tanítása, pályaorientáció

Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók nevelését ellátó intézmények biztosítják azokat az információkat és tapasztalatokat, amelyek a tanulók egyéni sajátosságainak megfelelően támogatják az életpálya-tervezést és a pályaorientációt. Fontos az egyénre szabott motiválás, az egyéni tanulási módok biztosítása, az élményt adó tanulási szokások kialakítása. Az életkori sajátosságokhoz illeszkedve törekedni kell a tanulók saját tudásáról való reális ismeretek kialakítására, valamint a növekvő felelősségvállalásra a saját tanulásukért. Az egész életen át tartó tanulásra való felkészítés fontos a társadalmi integráció és a munkaerőpiacra történő sikeres belépés szempontjából.

– Nemzeti öntudat, hazafias nevelés

Az emberiség és hazánk múltjának és jelenének megjelenítésén, megértetésén keresztül képessé kell tenni a tanulókat a társadalom megismerésére, a társadalomban elfoglalható helyük reális felismerésére, a társadalmi színtereken való eligazodásra. Ki kell hogy alakuljon a tanuló attitűdje, viszonya önmagához, szűkebb és tágabb környezetéhez, a történelmi múlthoz. Fontos felkészíteni a felnőttlét és a tágabb környezet közügyeinek megismerésére, az állampolgári jogok és kötelezettségek érvényesítésére. Az iskolai szinten belül ajánlott lehetőséget adni a demokratikus jogok gyakorlására (diákönkormányzat).

- A fenntarthatóság, környezettudatosság

Elengedhetetlenül szükséges a személyes megtapasztalás, a környezeti ártalmak és az emberi élet szükségleteinek összefüggéseire való rávilágítás, a helyes szokásrend kialakítása. Ehhez fontos a környezet adott szempontok alapján történő megfigyelése, a következtetések közös levonása, az egyéni felelősség tudatosítása. A szorosan vett természeti környezet ápolása, gondozása mindennapi feladatként kell hogy jelentkezzen.

4.2. Kiemelt kompetenciaterületek

A Nat-ban alapvető célként meghatározott kiemelt kompetenciaterületek fejlesztése az enyhe értelmi fogyatékos tanulók integrált (inkluzív) és a gyógypedagógiai intézményekben megvalósuló nevelési formáiban egyaránt fontos nevelési-oktatási elvárásként jelenik meg. Ennek biztosítása elengedhetetlen a társadalmi integráció szempontjából, s különös hangsúlyt kap az önálló életvezetés, a munka világába való beilleszkedés érdekében.

4.2.0. Alapkompetenciák

Az alapkompetenciák teszik lehetővé a többi kompetenciaterület fejlesztését. Ezáltal a tanulók használható tudáshoz jutnak, ami kiemelten fontos az enyhe értelmi fogyatékos tanulók esetében is. Az írás, olvasás, számolás, a térben és időben való tájékozódás, valamint az IKT-eszközök alapszintű használata lehetővé teszi, hogy az enyhe értelmi fogyatékos tanuló képes legyen önálló ismeretszerzésre. Fontos a tanuló pozitív viszonyulásának kialakítása a feladatokhoz és az élethelyzetekhez. Ezen feltételek megteremtése az egész nevelési folyamaton végighúzódik.

4.2.1. A tanulás kompetenciái

A hatékony, önálló tanuláshoz alapvető készségekkel, képességekkel kell rendelkezni, amit az alapkompetenciák biztosítanak. A tanulót támogatni kell abban, hogy megtalálja saját érdeklődési körét, hogy minél több tanulási technikát megismerjen, és ezek alapján képessé váljon majd saját tanulási stratégia kialakítására. Segíteni kell a tanulót abban, hogy lehetősége legyen a metakogníció (gondolkodásról való gondolkodás) gyakorlására, tudatos alkalmazására, a tanuláshoz való pozitív viszony kialakítására.

4.2.2. A kommunikációs kompetenciák (anyanyelvi és idegen nyelvi)

Az anyanyelv elsajátításának folyamatában az enyhe értelmi fogyatékos tanulók esetében a közlés és befogadás szóbeli ágát javasolt a középpontba állítani. Az anyanyelv elsajátítása során – a tanulók egyéni sajátosságaihoz való igazodás mellett – alapelv, hogy esetükben a nyelvsajátítás lényegi módja nem az elszigetelt nyelvi jelenségek oktatása, hanem az a folyamat, amelyben az ember nyelvileg fogalmazza meg a valóságra vonatkozó ítéleteit. Az anyanyelv tanításában csak az a fejlesztő tevékenység hozhatja meg a kívánt eredményt, amely (az egyén képességének és beszédállapotának figyelembevételével) a beszédnek mint összetett folyamatnak a fejlesztésére irányul, s a „nyelvet” funkcióinak (kifejező, informáló, felhívó) megfelelően, elemi formáiban (közlés, megbeszélés, rábeszélés) és alaptípusaiban (élőbeszéd, írott beszéd) gyakoroltatja és alkalmaztatja.

Az idegen nyelvi kommunikáció mint kiemelt kompetenciaterület az enyhe értelmi fogyatékos tanulók nevelésében egyénileg differenciált tananyagstruktúrát igényel. A hallási észlelés, a figyelem, az emlékezet fokozott fejlesztése mellett a célokat a tanulók szükségletei határozzák meg. A sikeres kommunikáció

érdekében szükség van a nagyobb időkeretre, a folyamatos gyakorlásra, a játékos helyzetekben történő megvalósításra, a helyzetgyakorlatokra.

Törekedni kell a digitális technológia kínálta eszközök, lehetőségek kommunikációs célú alkalmazására.

4.2.3. A digitális kompetenciák

A digitális kompetenciák elsajátítása, felhasználói szintű alkalmazása az esélyegyenlőség megteremtése és a minél önállóbb életvitel támogatása szempontjából is kiemelkedő jelentőségű. Az online zaklatás gyakori megjelenése miatt a tanulóknak ismerniük kell a biztonságos eszközhasználatot, valamint a digitális tartalmak létrehozásával kapcsolatos etikai szabályokat is. A munka, a szabadidő és a tanulás egész életen át ívelő folyamatai során a digitális eszközök használata, az így megszerzett információk feldolgozása és alkalmazása is a digitális kompetenciákat igényli. A tanulók számára fontos a megbízható információk, az online biztonság, a digitális eszközök társadalmilag elfogadott formáinak alkalmazása a kommunikáció során, illetve azok alapvető szabályainak ismerete a társadalomban való részvétel érdekében.

4.2.4. A matematikai, gondolkodási kompetenciák

A matematikai kompetencia fejlesztése során lehetőség nyílik a problémamegoldó gondolkodás, valamint a kognitív képességek fejlesztésére. A matematikai kompetencia fejlesztésével az enyhe értelmi fogyatékos tanuló képessé válik a környező világ mennyiségi és térbeli viszonyainak felfedezésére, valamint a tapasztalatok útján megszerzett tudás praktikus felhasználására a mindennapi élet különböző területein. Ez úgy érhető el, hogy a tanulás-tanítás folyamatában döntően a mindennapok során létrejött helyzetekben ismertetjük meg a matematikai tartalmakat. Kiemelten fontos a konkrét cselekvéssel összekapcsolt, a konkrét élethelyzetekhez kötött tapasztalatszerzés és matematikai tevékenység, a szabálytudat és a stratégiahasználat kialakítása, valamint a mindennapokban használható tudás biztosítása.

A természettudományos kompetencia fejlesztése során az enyhe értelmi fogyatékos tanulóknál a gyakorlati jellegű természettudományi műveltség kialakítása, a mindennapi életben előforduló természettudományos jelenségek körében a felhasználói tájékozottság elérése, az egységes természettudományos világgép kialakítása a feladat.

Fontos a mindennapi életet érintő, konkrét tényeken, tapasztalatokon alapuló egyszerű következtetések levonásának és az erre alapozott döntéshozatalnak a tanítása.

4.2.5. A személyes és társas kapcsolati kompetenciák

A tanulókat támogatni kell a társas kapcsolatok kialakításában és fenntartásában, ehhez elengedhetetlen a pozitív énkép és az emberi kapcsolatokban való eligazodás képessége. Az eltérő képességeknek megfelelően fel kell készíteni a tanulókat a változó társadalmi-gazdasági helyzet adta kihívásokra (változó egyéni szerepkör, érdekérvényesítés, tulajdonviszonyok). A tanulóknak ismereteket kell szerezniük a célszerű gazdálkodás, a pénzhasználat és a fogyasztás, valamint – az egyéni képességeket figyelembe véve – a rövidebb és hosszabb távú élethelyzetek tervezése kapcsán.

Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók felkészülnek a közügyekben való aktív részvételre. A társadalmi részvétel és felelősségvállalás kompetenciái fejlesztése során – a tanulók gyógypedagógiai-pszichológiai jellemzőit figyelembe véve – a tartalmakat sajátélményű tevékenységek formájában gyakoroltatva kell biztosítani. Az önismeret, a kapcsolatteremtés, kapcsolattartás képességének fejlesztése elősegíti a harmonikus közösségi beilleszkedést, a felelős társadalmi részvételt.

4.2.6. A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái

Az eredetiség és ötletgazdagság, a divergens gondolkodás, a kíváncsiság és az alkotókedv nem csak az intellektuális tényezők függvénye, ezen a területen nagy szerepe van a motivációnak és az érzelmeknek is. Fontos a sok érzékszervi, megfigyelési, manipulatív tevékenységre épülő tapasztalatszerzés, a nyitottság, az értékítélet kialakítása.

4.2.7. Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák

A munkavállalói és innovációs kompetenciákhoz szükséges ismeretek, képességek és attitűdök alakítása, formálása a tanulók egyéni sajátosságait figyelembe véve lehetséges. A tanulási-tanítási folyamatban az enyhe értelmi fogyatékos tanuló minden esetben saját cselekedeteinek tükrében ismerje fel lehetőségeit, próbálja elérni céljait. A munkavégzésre való szocializálás, a munkavállalói magatartás kialakítása, a tanulók élettervezésének elősegítése, az önálló életvezetés megalapozása a társadalmi beilleszkedés fontos eleme.

4.3. Tanulási területek

4.3.1. Magyar nyelv és irodalom: magyar nyelv, irodalom

Az anyanyelvi kompetencia fejlődése a tanulás célja és egyben minden ismeretszerzés eszköze is; az enyhe értelmi fogyatékos tanulók nevelésében kitüntetett helye van. Célja és feladata a szókincsfejlesztés és -gazdagítás, a növekvő igényű helyes nyelvhasználat erősítése, a nyelvi hátrányok csökkentése. Feladata az eredményes olvasás- és írástanulás feltételeinek megteremtése, az alapképességek kialakítása, megerősítése. Kiemelkedő szerepe van a nyelv rendszerére, a helyesírásra vonatkozó alapvető tudás elsajátításában. Az irodalmi ismeretek célja, hogy a tanulókat a műveken keresztül gazdag tapasztalatokhoz juttassa a világról, az emberi természetről, az emberi létről, az érzelmekről, a valósághoz való sokrétű viszonyulásról. A Magyar nyelv és irodalom tanulási területnek meghatározó szerepe van az önálló tanulás kialakításában.

A tanulási terület kiemelt habilitációs/rehabilitációs feladatai:

- a) A beszédfeldolgozó folyamatok erősítése.
- b) Figyelem, a gondolkodás, az emlékezet, az analízáló és szintetizáló képesség fejlesztése.
- c) A téri és síkbeli tájékozódás fejlesztése, a relációs szókincs bővítése.
- d) A grafomotoros készségek fejlesztése.
- e) Az olvasás elsajátításához szükséges hármasszociáció megerősítése:
 - vizuális észlelés – jelfelismerés,
 - akusztikus észlelés – hangok differenciálása,
 - a beszédmotoros észlelés fejlesztése.
- f) Az olvasott szavak és a köztük lévő grammatikai viszonyok felismertetése.
- g) A rutinszerű olvasási képesség fejlesztése.
- h) A szövegösszefüggések megláttatása, a szövegértés fejlesztése.
- i) Az írás műveleteinek gyakorlása: másolás, tollbamondás, emlékezetből írás fokozatai, törekvés az eszközszerű használatra.
- j) Szövegalkotás szóban, majd írásban.

- k) A helyesírási szokások megerősítése.

Tanulási eredmények

Az enyhe értelmi fogyatékos tanuló:

- alkalmazza a tanult nyelvi fordulatokat tanulási helyzetben és a spontán beszédben egyaránt;
- képes a kommunikációs helyzetnek megfelelő kulturált nyelvi magatartásra és viselkedésre;
- képes véleménynyilvánításra és mások véleményének meghallgatására;
- fokozódó önállósággal alkalmazza a szövegtartalmat és a beszélő szándékát tükröző kommunikációs eszközöket;
- receptív (passzív) és expresszív (aktív) szóincse bővül;
- egyéni sajátosságaihoz mérten törekszik a rendezett és olvasható írásképre;
- érdeklődésének megfelelően, hagyományos és digitális szövegek által bővíti ismereteit;
- felismer helyesírási problémahelyzeteket, képes hibakeresésre és hibajavításra.

4.3.2. Matematika: matematika

Ezen a területen a kognitív képességek fejlesztési lehetőségei vannak a középpontban.

A tanulási terület kiemelt habilitációs/rehabilitációs feladatai:

- a) A tanulás eszközeinek célszerű használata.
- b) A kíváncsiság ébrentartása, az önbizalom folyamatos erősítése.
- c) A finommotorika, a térlátás, a téri és idői tájékozódás, valamint a szem-kéz koordináció fejlesztése.
- d) Az ismeretek mozgósítása bemutatott analóg helyzetekben, alkalmazás a próbálgatások szintjén.
- e) Cselekvésben jelentkező problémák segítséggel, majd segítség nélkül való felismerése, megbeszélése, megoldása próbálkozással. Az eredmény ellenőrzése.
- f) Tárgyak, személyek, alakzatok, jelenségek, mennyiségek megfigyelése, a látottak értelmezése és a tapasztalatok összefoglalása.
- g) A mennyiségállandóság, a mennyiségek közötti tájékozódás és a becslés képességének kialakítása.
- h) A matematika tanulásához szükséges fogalmak fokozatos megismerése.
- i) A közös cselekvéshez, munkához szükséges tulajdonságok, képességek felépítése, szokások kialakítása.
- j) A tantárgy iránti tanulási kedv folyamatos szinten tartása. Az önfejlesztés igényének támogatása, értékelése. Az önismeret, az önszabályozás képességének fejlesztése.
- k) Mindennapos probléma megoldásának elképzelése, sejtés megfogalmazása. A képzelt és a tényleges megoldás összevetése.

Tanulási eredmények

Az enyhe értelmi fogyatékos tanuló:

- tájékozódik a térben és időben, valamint a világ mennyiségi viszonyaiban saját élményből kiindulva;

- felhasználja a megszerzett tudást, az elvont fogalmakat, szabályokat, összefüggéseket stb. kezdetben ismert, majd ismeretlen szituációkban;
- használja a problémamegoldó képességét először próbálkozás útján, majd racionális szinten;
- képes kérdéseket megfogalmazni, állításokat bizonyítani, valamint véleményt alkotni;
- ismeri a matematikai fogalmakat, a mennyiségi viszonyokat, valamint a mennyiségállandóság fogalmát a kiválogatás, összehasonlítás, csoportosítás gondolkodási műveleteinek segítségével;
- változatos feladatokban használja számolási készségét;
- emlékszik a szóbeli számoláson túl a műveleti sémákra (analógiákra), így képes műveleteket írásban elvégezni;
- megtervezi a cselekvési sorrendet; megoldást keres: kiválasztja a lehetséges megoldásokat, a feladatot megoldja a készen kapott sémák szerint, algoritmusok segítségével, később alternatív gondolkodás mentén. A sémák alkalmazásának nehézsége esetén felismeri a lehetséges műveletet, és eszközhasználat (pl. számológép) váltja ki;
- összehasonlítja a feltételezést és a valóságot az eredmény helyességének megítélésében;
- megnevezi a gyakorlatban megfigyelt tulajdonságokat, kiemeli a lényeges jegyeket;
- elemzi és összehasonlítja a látottakat, felfedezi a különbségeket;
- képes mennyiségeket elképzelni, cselekvéshez, történéshez fűződő megfogalmazással;
- tanult ismereteit digitális eszközön is alkalmazza;
- képes segítséget kérni és elfogadni, valamint együttműködni.

4.3.3. Történelem és állampolgári ismeretek: történelem, állampolgári ismeretek

A tartalmak elsajátításakor figyelembe kell venni a tanulók gyógypedagógiai-pszichológiai jellemzőit, ezért előnyben kell részesíteni a sajátélményű tevékenységeket. A személyes élmény segíti annak a belátását is, hogy a jelen eseményei nagymértékben a múlt eseményeinek eredményei, és mai életünk hatást fog gyakorolni a jövő nemzedékek sorsára is, azaz a történelemnek, a társadalom eseményeinek mi magunk is részesei vagyunk. A fejlesztés kiemelt területként kezeli a személyiség és az emberi jogok tiszteletére nevelést, a szociális érzékenységet, az értékvédő magatartás kialakítását, a környezetért érzett felelősséget.

A tanulási terület kiemelt habilitációs/rehabilitációs feladatai:

- a) Az időészlelés fejlesztése saját élményen keresztül, majd az évtizedek, évszázadok, évezredek, az emberöltő megértése.
- b) Az idő múlása és a korok emberének, társadalmának, környezetének változása, összefüggések felfedeztetése. Az egyén és a társadalom kapcsolata, egyén, család, közösség, a világ nemzetei.
- c) Emberi magatartásformák és élethelyzetek megfigyelésének, az információgyűjtés technikájának fejlesztése. Az információ forrásainak megkülönböztetése: bizonyosan hiteles, nem bizonyosan hiteles, hiteltelen.
- d) A tér és idő kapcsolatainak bemutatása, ezek felfedeztetése.
- e) A kommunikációs képességek fejlesztése.

- f) A képzelet, a kreativitás alakítása, fejlesztése.
- g) Tapasztalatszerzés a valós, a lehetséges és a lehetetlen megítéléséhez, a valóság és a fikció közötti különbség érzékeltetése, szemléletes bemutatása.
- h) A megtartó emlékezet, az akaratlagos figyelem fejlesztése.
- i) Az önálló tanulás képességének fejlesztése. Kritikai gondolkodás fejlesztése.
- j) Az együttműködésen alapuló tanulás fejlesztése kooperatív technikák alkalmazásával.
- k) Az érdeklődés felkeltése és fenntartása a világ, a társadalom eseményei iránt.

Tanulási eredmények

Az enyhe értelmi fogyatékos tanuló:

- érzékeli a különbséget a múlt és a jelen között, képes beazonosítani eseményeket saját élményből;
- elemzi a történelmi események okait és következményeit fokozatosan csökkenő segítségnyújtás mellett;
- ismeri a közös európai civilizációs és magyar nemzeti kulturális kódrendszer (szimbólumok, történelmi személyek, történetek, fogalmak, alkotások) legalapvetőbb elemeit;
- felismeri a saját szerepét, a saját feladatát, valamint a saját felelősségét;
- felismeri a szabadság, a felelősség és az emberi helytállás jelentőségét;
- tájékozódik a munkalehetőségek és a munkavállalás terén;
- az információk szerzéséhez és rendszerezéséhez infokommunikációs eszközöket használ.

4.3.4 Erkölcs és etika

Az enyhe értelmi fogyatékos tanulóknál különös jelentőséggel bír az önfogadás, a másság elfogadása, a fogyatékos emberek iránti együttérző, segítő magatartás kialakítása. Fontos a szociális érzékenység, a problémamegoldás, az önkéntes feladatvállalás és -megoldás képességének kialakítása.

A tanulási terület kiemelt rehabilitációs/rehabilitációs feladatai:

- a) A kommunikációs képességek fejlesztése.
- b) Az önálló tanulás képességének fejlesztése. Kritikai gondolkodás fejlesztése.
- c) Az együttműködésen alapuló tanulás fejlesztése kooperatív technikák alkalmazásával.

Tanulási eredmények

Az enyhe értelmi fogyatékos tanuló:

- elfogadó attitűdöt tanúsít a hátrányos helyzetű és a különleges bánásmódot igénylő tanulók iránt;
- ismeri a különböző közösségekben való létezés formáit és lehetőségeit;
- ismeri az erkölcs, a vallás helyét és szerepét az egyén és a társadalom szempontjából;
- ismeretekkel rendelkezik a családi költségvetéstől az államháztartásig.

4.3.5. Természettudomány és földrajz: környezetismeret, természettudomány, biológia, kémia, fizika és földrajz

A tanulók ismeretelsajátításában a természeti-környezeti világ elemi megismerésének lehetősége tűzhető ki célul. Ugyanakkor nagyobb hangsúlyt kap a szemléletformálás, a természethez való pozitív viszonyulás megteremtése, az egyén és a társadalom számára fontos konstruktív – a természet védelmében, valamint a saját és mások egészségének megőrzésében tudatos – magatartás- és viselkedésformák elsajátítása.

A tanulók a mindennapokban is jól használható gyakorlati példákon és tapasztalatokon keresztül sajátíthatják el a földrajzi térben történő eligazodás alapvető eszközeit, módszereit. Az egyszerű, elemi földrajzi ismeretek átadása, az általános és a speciális képességek fejlesztése a specifikumokra figyelve történik.

A tanulási terület kiemelt habilitációs/rehabilitációs feladatai:

- a) A kíváncsiság és az érdeklődés felkeltése.
- b) Kérdésfeltevés, kérdések megfogalmazásának tanítása.
- c) A kommunikációs képességek és készségek fejlesztése, a tantárgyspecifikus fogalmak használata.
- d) A saját testkép, testséma kialakítása, majd pedig a térérzet alakítása, megerősítése, a viszonzszavak pontos használata.
- e) A rész-egész viszony a valóságban, a térképi ábrázolásban. A valóság és a térkép összefüggéseinek felismerése.
- f) Biztos tájékozódás megteremtése a közvetlen térben. Tájékozódás biztonsága a síkban, a jelek, a szimbólumok világában.
- g) Tájékozódási feladatok, téri viszonyok felismerése, megértése; valamely tárgy, objektum tényleges és viszonylagos helye, helyzete.
- h) Az idő múlásának érzékelése, felfogása, az idő és tér változásának észlelése, értelmezése. Az idő észlelésének fejlesztése. Időrend, periódus a természetben, a folyamatokban.
- i) A gondolkodási funkciók, műveletek fejlesztése. Analizáló, szintetizáló képesség fejlesztése. Ok-okozati összefüggések, problémák felismerése, megoldások keresése.
- j) A rövid és a hosszú távú figyelem és emlékezet fejlesztése.
- k) A tanulási technikák (megfigyelés, vizsgálódás, lejegyzés, feladatmegoldás, értelmezés, irányított ismeretszerzés) kialakítása, megerősítése.
- l) Tanulási technikák megerősítése: térképek, információhordozók használata, önálló ismeretszerzés egyszerű szövegből, a tankönyv, a feladatlap, a munkalap használata.
- m) Kísérletek, saját tapasztalatok, a természettudományos ismeretek és a hétköznapi élet tapasztalatai közti összefüggések felismerése, erősítése.

Tanulási eredmények

Az enyhe értelmi fogyatékos tanuló:

- megkülönböztet anyagokat és halmazállapotokat a hétköznapi élet példáinak segítségével;
- megállapítja, majd összehasonlítja az élőlények érzékelhető jegyeit;

- megfigyeli a természet egyes ciklusait, összegyűjti az ezzel kapcsolatos tapasztalatait és ismereteit;
- irányítással, egyszerű példákkal felfedezi az állandóságot és a változást;
- jól tájékozódik a közvetlen környezetében, a szűkebb lakóterében, lakóhelyén;
- jól tájékozódik a földrajzi térben és időben;
- jól tájékozódik a földrajzi-környezeti kérdésekben, folyamatokban;
- tájékozott a hazai földrajzi-környezeti folyamatokban;
- ismeri a hétköznapi életben felhasználható földrajzi-környezeti tudás elemeit;
- tájékozott a regionális és globális földrajzi-környezeti kérdésekben;
- jól tájékozódik a térben térkép, illetve digitális alkalmazások segítségével;
- felismeri a használati tárgyak anyagait, az anyagfogalmat biztosan használja;
- ismeri saját szervezete működését, felépítését – megfigyelések, vizsgálódások, konkrét tapasztalatok segítségével;
- ismeretekkel rendelkezik a gyakoribb betegségek megelőzéséről, a környezet és az egészség közötti kapcsolat felismeréséről, az emberi szervezetet veszélyeztető anyagok hatásairól;
- jól használja a háztartás, a környezet ismert és használt egyszerű gépeit, a fizikai ismereteit alkalmazza a működtetés során;
- felismeri a kémiai ismeretekhez kapcsolódó környezeti problémákat;
- ismeri a háztartási szerek használatával, tárolásával kapcsolatos elővigyázatossági szabályokat;
- segítséggel alkalmazza földrajzi tudását a mindennapi életben a környezettudatos döntések meghozatalában, felelősséget érez döntései következményeiért.

4.3.6. *Idegen nyelv: élő idegen nyelv*

Az élő idegen nyelv tanításának, tanulásának céljait a tanulók szükségletei határozzák meg.

A szülők igényei, a tanulók fejlettsége alapján az iskola hozhat döntést a 7. évfolyam előtt megkezdett idegennyelv-tanulás kérdésében. Az idegen nyelv tanításának alapvető célja a kellő motiváció és késztetés kialakulásának támogatása. Ennek érdekében, valamint a későbbi nyelvtanulás megalapozása miatt a tanulót sikerélményekhez kell juttatni. A nyelvtanulás a természetes nyelvsajátításra épül, amelynek során a tanulók bátorító nyelvi tapasztalatokra tesznek szert. Az idegen nyelv elsajátítása során a tanulók olyan nyelvi tevékenységekben vesznek részt, amelyek képességeiknek megfelelnek. A nyelvtanulási stratégiák között fontos szerep jut a játékos tevékenységeknek, az egyszerű élethelyzetek modellezésének, ismert helyzetek, tartalmak idegen nyelven történő értelmezésének. A nyelvórákon érdekes, az életből vett gyakorlati tartalom jelenik meg.

A tanuló és a pedagógus tanórai beszédének természetes része a magyar nyelvű kérdés és válasz, amelyet párhuzamosan használnak az idegen nyelvvel együtt. Az anyanyelv alkalmazása szükséges továbbá az idegen nyelv és az anyanyelv szókincsének, szórendjének, minimális nyelvtani ismereteinek magyarázatára, összehasonlítására. A nyelvtanulás középpontjában a motiváció fenntartása, a hallott szöveg (kérdés, utasítás, cselekvés stb.) megértése, fejlesztése áll.

Az írás és az olvasás kismértékben jelenik meg az idegen nyelv oktatása során, célja pusztán a hallottak megerősítése, támogatása. A tanulóban erősödő igény alapján azonban az írás-olvasás tanítása, fejlesztése kívánatos.

Az idegen nyelv tanulása nem önmagáért történik, hanem az idegen nyelvi környezetben alkalmazott elemi kommunikáció és kapcsolattartás érdekében, az egyszerű információk felfogása, megértése céljából. A sikeres nyelvtanulás érdekében szükség van a nagyobb időkeretre, a folyamatos gyakorlásra, a memóriastratégiák kialakítására, amelyek segítik a szótanulást, illetve a minimális nyelvtani ismeretek elsajátítását és alkalmazását.

Az idegen nyelv tanításának és tanulásának célrendszerében a kommunikációs kompetencia fejlesztésén van a fő hangsúly. A receptív nyelvi készségek közül a hallásészlelés fejlesztése, a produktív nyelvi készségek közül a beszédfejlesztés az idegen nyelv-tanítás leghangsúlyosabb területe.

Tanulási eredmények

Az enyhe értelmi fogyatékos tanuló:

- megismerkedik a nyelvtanulással, nyelvtudással, és pozitív viszonyulása alakul ki ezekhez;
- bekapcsolódik a szóbeliséget, interakciót igénylő alapvető, korának megfelelő játékos, élményalapú nyelvi tevékenységekbe;
- érdeklődik az idegen nyelvi információhordozók, a számítógép nyelve iránt;
- felismeri és használja a legegyszerűbb kérés kifejezésére használt mindennapi nyelvi funkciókat életkorának és nyelvi szintjének megfelelő, egyszerű helyzetekben;
- a tanórán begyakorolt, nagyon egyszerű, egyértelmű kommunikációs helyzetekben a megtanult, állandósult beszédfordulatok alkalmazásával kérdez vagy reagál, mondanivalóját segítséggel vagy nonverbális eszközökkel kifejezi;
- megérti és értelmezi az adott témakörökben feldolgozott, begyakorolt szavakat.

4.3.7. Művészetek: ének-zene, vizuális kultúra, dráma és színház

Az iskolai nevelés-oktatás rehabilitációs célú feladatainak megvalósításában kiemelt szerepe van a gyakorlati tevékenységeknek, mert általuk az ismeretek élményszerűvé válnak, segítik a mélyebb megértést, fejlesztik a kreativitást. A tevékenységek, az alkotások széles körű kínálata lehetőséget teremt az egyéni adottságok kibontakoztatására, a sikerélmény biztosítására, a pozitív személyiségfejlesztésre, valamint a szabadidő hasznos eltöltésére és az érzelmi feszültség csökkentésére is.

A tanulási terület kiemelt habilitációs/rehabilitációs feladatai:

- a) Önismeret, önértékelés, társas kapcsolatok, a pozitív alkalmazkodóképesség, a kapcsolatteremtő és együttműködési képesség fejlesztése.
- b) Képzlet, kifejezőkészség, kreativitás fejlesztése.
- c) Harmonikus mozgás kialakítása, fejlesztése.
- d) A figyelemkoncentráció, a tartós figyelem és az emlékezet fejlesztése.
- e) Az esztétikai érzékenység készségeinek alapozása, fejlesztése.

- f) A térlátás fejlesztése, pontos képzetek kialakítása a valós térről, időről, az anyag, forma, funkció, szerkezet, szín, fény és mozgás viszonyairól.
- g) A kommunikációs képességek fejlesztése szóban, ábrázolásban, befogadásban.
- h) A finommotorika, a kreativitás, az eszközhasználati készség fejlesztése.
- i) Az ismeretszerzési, a tanulási képességek fejlesztése.
- j) Az érzékszervi tapasztalatszerzés fejlesztése, az érzelmi nevelés, érzékszervi kultúra gazdagítása, a belső kontroll, a pozitív énkép erősítése, a szegregált élethelyzet oldása.
- k) Az önkifejezés elősegítése, a szorongás oldása.

Tanulási eredmények

Az enyhe értelmi fogyatékos tanuló:

- képes téri helyzetek leírására szóban, megjelenítésére szabadkézi rajzzal;
- egyszerű közlő ábrákat értelmez;
- képes a kezdeményező, alkotó magatartásra;
- változatos technikákat alkalmaz az önkifejezésben és az alkotásban;
- képes az egyéni ízlését, stílusát érvényesíteni egy-egy saját tárgy készítése során;
- értelmezi a művészi alkotásokban megismert konfliktusokat, és ez segíti a toleráns, másokkal szemben empátikus személyiség kialakítását;
- egyszerű dalokat énekel emlékezetből, énekhangját árnyaltan használja;
- ismeri a tempó, hangerő, hangszín, hangmagasság és ritmus fogalmát;
- zeneértő és zeneérfő képessége, zenei koncentrációja és érzékenysége fejlődik;
- alapszinten alkalmaz digitális zenei eszközöket, hangfelvétel készítéséhez, szerkesztéséhez és tárolásához.

4.3.8. Technológia: technika és tervezés, digitális kultúra

A tanulási terület középpontjába a munkához, az életvitelhez kapcsolódó praktikus ismeretszerzést és képességfejlesztést állítja. A tanulók megismerik a környezet szervezett átalakítását, megtanulják használni a korszerű eszközöket, megértik a kapcsolódó erkölcsi és etikai kérdéseket.

A digitális kompetenciák elsajátítása az esélyegyenlőség megteremtése, az életvitel kialakítása céljából is kiemelkedő jelentőségű. A tanulóknak képessé kell válniuk a digitális kompetenciák alkalmazására a tudás aktív bővítésében, az ismeretszerzésben és a hatékony kommunikációban. A tanulási terület tanulás-tanítása során kialakított kompetenciák messze túlmutatnak e tanulási terület keretein, mivel beágyazódnak más tantárgyak tanulásába is.

A tanulási terület kiemelt habilitációs/rehabilitációs feladatai:

- a) Érzékszervi megismerések.
- b) Térbeli, időbeli tájékozódó képesség fejlesztése.

- c) Összehasonlítás, azonosítás, megkülönböztetés műveleteinek gyakorlása.
- d) Szabályfelismerés, tervező, rendszerező, döntési képesség fejlesztése.
- e) Csoportosítások, következtetések.
- f) Algoritmikus és problémamegoldó gondolkodás fejlesztése.
- g) A gyors, pontos, koordinált mozgásos reagálóképesség fejlesztése.
- h) A figyelem, az emlékezet, az akarat, az alkotó képzelet fejlesztése.
- i) Felismerő, rendszerező képesség, szerialitás fejlesztése.
- j) Analízis, szintézis.
- k) A gondolkodási funkciók, műveletek fejlesztése: azonosságok, különbségek, csoportosítások, szabálykeresések, analógiák felismerése, összefüggések megoldása, ok-okozat felfedezése.
- l) A problémafelismerő, tervező, alakító, konstruáló képesség fejlesztése, a kíváncsiság, motiváltság ébrentartása.
- m) A cselekvőképesség fejlesztése, az önellátás, a környezetellátás technikáinak elsajátítása, alkalmazása.
- n) Motorikus képességek fejlesztése, szabályozott akaratú mozgások, mozdulatok továbbfejlesztése. A kar-kéz sebességének és ütemének alakítása.
- o) A munkához való helyes viszonyulás, az érzelem, akarat, kitartás céltudatos fejlesztése.
- p) A reális énkép, önismeret kialakítása, távlati lehetőségek felismerése, az önfejlesztő magatartás elfogadtatása.
- q) Szociális képességek fejlesztése.

Tanulási eredmények

Az enyhe értelmi fogyatékos tanuló:

- felhasználja az infokommunikációs eszközöket a tudás bővítésére, kezdetben segítséggel, később önállóan is;
- kezdetben segítséggel, majd önállóan információkat keres az interneten, később használja kapcsolatok építéséhez, problémák megoldásához;
- megkülönbözteti a számára releváns információt a lényegtelen, illetve hamis információktól;
- tisztában van a személyes adat fogalmával, törekszik megőrzésére;
- egy adott feladat kapcsán önállóan hoz létre szöveges vagy multimédiás dokumentumokat;
- önállóan használja az informatikai eszközök operációs rendszereinek felhasználói felületét, az operációs rendszer mappáit, fájljait és a felhőszolgáltatásokat;
- digitális eszközökkel önállóan rögzít és tárol képet, hangot és videót;
- a hulladékokat szelektíven gyűjti, környezetét rendben tartja;
- ismeri a gyalogos és kerékpáros közlekedés szabályait;

- munkavégzéskor szabálykövető, kooperatív magatartást követ;
- munkája során odafigyel a takarékos anyag-, idő- és energiafelhasználásra;
- elvégzi a rábízott családi és iskolai feladatokat;
- odafigyel az egészséges étkezés szempontjaira, egyszerűbb ételeket, italokat elkészít;
- a lehetséges továbbtanulási útvonalakkal kapcsolatban segítséggel összehangolja a valóságot és a vágyakat.

4.3.9. Testnevelés és egészségfejlesztés: testnevelés

A tanulási területhez kapcsolódó nevelés, fejlesztés célrendszere az enyhe értelmi fogyatékos gyermekek körében igen sokrétű. Általános célként a testi fejlődés segítése, a praktikus mozgások fejlesztése jelölhető meg. A tanulóknál atipikus mozgásfejlődési folyamat tapasztalható, ezért a fejlesztés célja az ebből származó nehézségek kialakulásának megelőzése, csökkentése is. Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók későbbi társadalmi beválása, a munka világába való beilleszkedése szempontjából különösen fontos a megfelelő fizikai állapot; a mozgások elsajátításának előkészítése a munkatevékenységek megtanulásában is szerepet játszhat.

A tanulási terület kiemelt habilitációs/rehabilitációs feladatai:

- Erősítse a mozgásigényt, a kezdeményezőkézséget, bátorítson mozgásos feladatok, gyakorlatok elvégzésére.
- Tanítson mozgásos játékokban való együttműködésre, szabálytartásra, a játék örömére.
- Fejlessze a mozgásos alapttechnikák elsajátításának képességét, a kitartást, az állóképességet.
- Kiemelt feladat az általános kondicionálás, a test hajlékonyságának, a végtagok ügyességének fejlesztése, a gyorsaság, az ugró, dobó, egyensúlyozó képesség alakítása, a tanuló biológiai állapotának, terhelhetőségének függvényében.
- A saját testen való biztonságos tájékozódás kialakítása (függőleges és vízszintes zónák), a téri viszonylatok pontos felismerése, viszonyszavak megértése, használata, a téri biztonság erősítése.
- A szép testtartás, a harmonikus mozgás fejlesztése.
- A tartós figyelem, a fegyelmezett feladat-végrehajtás fejlesztése, a felelős magatartás beláttatása.
- Önismereti képesség fejlesztése, önállóság, a versenyszellem erősítése.

Tanulási eredmények

Az enyhe értelmi fogyatékos tanuló:

- képes önállóan elvégezni koordinációs gyakorlatokat, amelyek a kinesztetikus differenciáló képességet (ezen képességterület az izmokból, inakból, ízületekből származik, és a finoman szabályozott mozgások működésében nyilvánul meg), a térbeli tájékozódó képességet és az egyensúlyozó képességet fejlesztik;
- képes önállóan elvégezni kondicionálást biztosító gyakorlatokat, amelyek növelik az erőt, az állóképességet és a gyorsaságot;
- megosztott figyelme automatizálódik;

- helyzetfelismerő képessége fejlődik;
- képes helyesen kivitelezni tartásjavító és korrekciós gyakorlatokat, prevenció és rehabilitációs feladatokat sporteszközök alkalmazásával is;
- a testmozgás, a testnevelés és a sport eszközei által megfelelő önismeretre tesz szert, fejlődnek az érzelmi-akarati készségei és képességei;
- toleráns a fogyatékos személyek iránt, tiszteletben tartja a szexuális kultúra alapelveit, elfogadja az egészségügyi szűrések és a környezetvédelem fontosságát.

5. Differenciálás – egyéni tanulási utak – erősségek – fejlesztendő területek

A differenciálás kiindulópontja, hogy nincs két egyforma enyhe értelmi fogyatékos tanuló. Az iskolában együtt tanított tanulók különböznek egymástól, ugyanakkor mindenkinek joga van a képességeihez mért legmagasabb szintű, minőségi oktatáshoz. A differenciálás lényege a tanulók egyéni szükségleteihez igazodó fejlesztés és/vagy az önvezérelt fejlődés körülményeinek biztosítása a nevelés gyakorlatában. A differenciálás célja annak biztosítása, hogy a tanulók abban a tempóban fejlődhessenek, amely számukra a legoptimálisabb, illetve önmagukhoz képest érik el a lehető legnagyobb fejlődést, teljesítve a követelmények megfelelő szintjét.

A hatékony differenciálás megtervezéséhez szükséges a tanulókat megismerni a következő tekintetben:

- a továbbhaladáshoz szükséges előzetes, megalapozó tudás;
- az aktivizálhatóság;
- az önálló, egyéni munkavégzés terén való fejlettség;
- az együttműködési képesség;
- a társas helyzet jellemzői.

Fontos, hogy a tudatos differenciált tanulásszervezés használata pozitívan hat az önértékelésre, valamint a társakkal való viszonyra is.

6. Értékelés (tanulási eredmény)

A szakértői bizottság a komplex diagnosztikát követően megállapítja a sajátos nevelési igényt, ezen belül az enyhe értelmi fogyatékoságot. Ezzel egyidőben – szükség esetén – javaslatot tesz egyes tantárgyakból, tantárgyrészekből az értékelés és a minősítés alóli mentesítésre. A szakértői vélemény alapján az intézményvezető mentesítheti a tanulót az érdemjegyekkel és osztályzatokkal történő értékelés és minősítés alól, a gyakorlati képzést kivéve. A szülő kérésének megfelelően a szakértői vélemény alapján javasolja a szöveges értékelés és minősítés alkalmazását. A felmentés, mentesítés természetesen nem elsődleges cél.

Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók iskolai teljesítményeit döntően szöveges fejlesztő értékeléssel (tanulást támogató értékeléssel) végezzük, amely a Nat által kijelölt célok elérését is támogatja. Célja a tanulói szükségletek meghatározása, valamint a nevelési-oktatási folyamatnak azokhoz történő igazítása. A szöveges értékelés lehetőséget ad az egyéni képességek és eredmények szerinti differenciálásra, illetve javaslatokat tartalmaz, hogy a gyermek mire fordítson nagyobb figyelmet a tanulási folyamatban. A szöveges értékelés történhet szóban vagy írásban, ezt kiegészíthetjük egyéb értékelési formák (szimbólumok, tárgyak, pontozás stb.). A fejlesztő értékelés pedagógiai célja, hogy a gyermek folyamatos támogatást kapjon. Éppen ezért a gyermek számára is jól érthető megfogalmazásnak nagy szerepe van.

A leíró, szöveges értékelés feltételei a következők:

- az értékelés a konkrét teljesítményre vagy viselkedésre vonatkozik, sohasem címkéz;
- tartalmában komplex, mind pozitív, mind negatív elemek megjelennek;
- a fejlődés előző fokához kell kapcsolódnia, és a perspektíva következő fokát jelöli meg;
- emellett a továbblépésre vonatkozóan konkrét javaslatokat fogalmaz meg a szülők és a tanulók számára differenciáltan és érthető módon.

Az enyhe értelmi fogyatékos gyermekről, fiatalról általában a családban és az iskolában is kevésbé feltételezik az önszabályozás képességét, így önértékelésükben a külső visszacsatolások jelenthetik a legmeghatározóbb megerősítést.

A fejlesztő értékelés és az értékelési folyamat részeként a tanulók számára nyújtott visszajelzés rendszeressége, a visszajelzés kultúrája, szakmai minősége az iskolai tanulási környezet alakulását, a tanulás motivációját és a tanulási célok elérésének sikerességét alapvetően meghatározó tényezők.

Nagyobb időközönként sor kerül minősítő, szummatív értékelésre is, amelynek célja annak megállapítása, hogy a tanulók tudásának, ezen belül a stabil ismeretek kialakításának és a készségek elsajátításának szintje eléri-e a tanulási eredményekben foglalt kritériumokat. Az értékelés ez esetben tudáspróbák alapján történik, és százalékosan vagy ötfokú skálán lehet kifejezni. Kiemelten fontos az enyhe értelmi fogyatékos tanulóknál, hogy a szummatív értékelés formatív, fejlesztő elemeket is magában foglaljon, lehetőséget biztosítva a tanulók számára egy következő tanulási periódusban a javításra és a további fejlődésre. A diagnosztikus és szummatív értékelésnek ugyanakkor létjogosultsága van a továbbtanulás, pályaválasztás reális megítélésének elősegítésében, a szülők és tanulók döntésének támogatásában is.

Az ötfokú érdemjegy (osztályzat) skála alkalmazása – a gyermekek egyéni fejlődése szempontjából – nehézségeket vet fel. Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók fejlődési tempója ugyanis nagy egyéni eltéréseket mutat. A tapasztalatok azt támasztják alá, hogy az egy-egy tanév végéhez kapcsolódó követelményszintek alapján történő minősítő értékelés döntően az ismeretjellegű tudás megállapításakor lehetséges. A bonyolult pszichikus struktúrájú képességek kialakulása kevésbé időzíthető a tanévek egyes szakaszaihoz (pl. félév vége, tanév vége); egy-egy képesség fejlődésében a változás megállapítása (esetleges mérése) esetenként csak több év elteltével lehetséges.

A tanulók teljesítményét a számukra előírt követelményekhez kell viszonyítani. Az árnyalt, reális értékelés érdekében nem csupán a tanulás-tanítás folyamatában, hanem az értékelés során is szükséges a változatos, differenciált körülmények megteremtése. Fontos, hogy a tanuló a mérési-értékelési helyzetben élhessen a jogaival (pl. eszközhasználat, több idő stb.), továbbá arányosan jelenjenek meg a követelményekben a kompetenciák, az ismeretek, a készségek és az attitűdök is. Törekedni kell a tanulói tevékenységek és produktumok változatosságára.

Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók fejlődésének, tanulási eredményeinek, viselkedésének dokumentálására az egyes iskolák különböző megoldásokat alkalmaznak. Ezek segítségével nyomon lehet követni a tantárgyi teljesítmények mellett a gyermek általános fejlődésének folyamatát.

7. Állapotmegismerés, szakértői vélemény

A szakértői bizottság komplex pszichológiai, pedagógiai-gyógypedagógiai, orvosi vizsgálat alapján szakértői véleményt készít. A szakértői vizsgálat a szülő kérelmére, illetve ha az eljárást nem a szülő kezdeményezi, a szülő egyetértésével indul. Amennyiben a megyei illetékességű szakértői bizottság a vizsgálat alapján sajátos

nevelési igényt, ezen belül enyhe értelmi fogyatékossgot állapít meg, javaslatot tesz a tanuló különleges bánásmód keretében történő ellátására, az ellátás módjára, formájára és helyére, a szükséges szakemberre és annak feladataira.

A szakértői véleménynek tartalmaznia kell:

- az ellátás intézményes módjára vonatkozó javaslatot: külön- vagy együttnevelés, együttnevelés esetében részleges vagy teljes integráció;
- a kijelölt nevelési-oktatási intézmény megjelölését;
- a gyermek, tanuló nevelésével, oktatásával kapcsolatos sajátos követelményeket, fejlesztési feladatokat;
- a fejlesztési feladatok ellátásának javasolt időkeretét;
- a kötelező felülvizsgálat idejét;
- a szükséges szakemberre vonatkozó javaslatot; valamint
- tartalmazhatja a javaslatot az egyes tantárgyakból, tantárgyrészekből az értékelés és minősítés alóli mentesítésre.

8. Az egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitáció, rehabilitáció

Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók mind a gyógypedagógiai, mind az együttnevelési folyamatban a kötelező tanórákon kívül részt vesznek egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs és rehabilitációs foglalkozásokon.

Az egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs és rehabilitációs foglalkozás során a probléma jellegéhez legadekvátabb eljárások, módszerek és technikák használatával alakítják a gyermek képességeinek fejlődését, egyidejűleg biztosítva az ahhoz szükséges feltételeket. A fejlesztési célok közé tartozik az akadályozott fejlődésből eredő hátrányok csökkentése, hogy a tanuló ismeretszerzési-tanulási folyamatban való részvétele aktív és eredményes legyen, és a lehető legkevesebb nehézséget tapasztalja a folyamat során. A foglalkozás célja a hiányzó, sérült pszichikus funkciók kialakítása, magasabb szintre emelése, az esetleges rosszul szerveződött struktúrák megváltoztatása, de a kiemelkedő képességek fejlesztése szintén a fejlesztő munka hangsúlyos tartalmi eleme.

Az egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs és rehabilitációs foglalkozás segít a tananyag és a fejlesztési követelmények differenciálásában, a képességeket fejlesztő eljárások és feladatok összehangolásában, az egyéni tanulási technika kialakításában, a haladási tempó és a motiváció egyéni biztosításában, a fejlődés és a fejlődést tükröző értékelés megállapításában.

A foglalkozás eredményességét növeli, ha minél rendszeresebben – terápia során akár naponta – egyénre szabottan valósul meg, a fejlődés üteméhez illeszkedik, illetve a rehabilitáció teljes ideje alatt folyamatos a szakember támogatása.

Az egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs és rehabilitációs foglalkozások dokumentálása az egyéni fejlesztési terv (EFT) alapján történik, amelyet a gyógypedagógus készít el, együttműködve a partnerekkel. Az EFT a szakértői véleményre, illetve a gyógypedagógus által készített pedagógiai diagnózisra alapulva készül.

Az egyéni fejlesztési terv tartalmazza a reálisan megfogalmazott rövid és középtávú célokat, ezek elérésének lépéseit, a tervezett eszközöket, valamint a fejlesztés lehetséges helyszíneit. Funkciója a segítségnyújtás tervezése, koordinálása és ellenőrzése. Az együttműködő partnerek előre meghatározott időnként – például

havonta, háromhavonta – ellenőrzik, értékelik a végrehajtás eredményességét, az akadályozó tényezőket, és új fejlesztési célokat tűznek ki. A fejlesztendő területek mellett figyelni kell a tanuló erősségeire is, és ezeket a kiemelkedő képességeket is be kell építeni a tervbe, illetve a foglalkozásokba. Az EFT segít, hogy az enyhe értelmi fogyatékos tanuló életét támogató különböző szakemberek összehangolják tevékenységüket, tudásukat; tapasztalatuk mindenki számára hozzáférhetővé és hasznosíthatóvá váljon.

Az egészségügyi és pedagógiai célú habilitációs és rehabilitációs foglalkozások megvalósulása lehet osztálytermen belül és kívül is, egyéni vagy kiscsoportos formában. Mindehhez szükséges az együttnevelést megvalósító iskola pedagógusai és a tanulás támogatását megvalósító fejlesztő pedagógusok, gyógypedagógusok és a pedagógiai munkát segítő más szakemberek közötti együttműködés. Ez az együttműködés a pedagógusok kötelező tanórával le nem kötött órakerete terhére tervezhető, s a konzultációkkal alátámasztott pedagógiai tevékenységként valósulhat meg.

A kéttanáros modell során egy többségi pedagógus és egy gyógypedagógus dolgozik együtt azért, hogy közösen irányítsanak egy heterogén összetételű osztályt. Ahhoz, hogy ez sikeresen megvalósuljon, közösen kell tervezniük, közösen kell tanítaniuk, és ezt követően közösen is kell értékelniük. A megfelelő együttműködéshez a következő feltételek szükségesek:

- egyértelmű és nyílt kommunikáció;
- az osztályterem és az eszközök közös használata;
- a tantermi folyamatok közös tervezése;
- a tanórák közös megtartása;
- az osztály vezetését, szervezését segítő szabályok;
- közös értékelési normák.

A HALLÁSI FOGYATÉKOS TANULÓK ISKOLAI NEVELÉSÉNEK-OKTATÁSÁNAK IRÁNYELVEI

1. A hallási fogyatékos (továbbiakban: hallássérült) tanuló

Hallássérülésnek nevezzük a hallószerv valamely részének veleszületett vagy szerzett sérülését, illetve fejlődési rendellenességét, amelynek az éptől eltérő hallásteljesítmény lesz a következménye.

A hallássérülés gyűjtőfogalom. Hallássérült személyek a nagyothallók, a siketek és a cochleáris implantátumot (továbbiakban: CI) viselők. A cochleáris implantátum a belső fülbe ültetett hallásjavító eszköz. A hallássérült tanulóknál – a hallás hiánya vagy csökkenése miatt – a szokásostól eltérhet a nyelvi kommunikáció (beszéderítés, szövegértő olvasás, szókinccs, nyelvi szerkezetek értése és használata, hangzó beszéd stb.) fejlettsége, ennek következtében a megismerő tevékenység és a teljes személyiség fejlődése is megváltozhat. A tanuló nyelvi kommunikációja intenzív fejlesztést igényel, mert ennek szintje nem feltétlenül korrelál életkorával, hallásállapotával.

- a) A siket tanulóknál súlyos fokú hallásvesztés áll fenn (a beszédhangok frekvenciatartományában mért hallásvesztés 90 dB-nél nagyobb). Ennek következménye a hangzó beszéd spontán kialakulásának képtelensége, elsajátításának súlyos fokú nehezítettsége, valamint a nyelvi kommunikáció általános akadályozottsága. A hallásvesztés mértékétől, felfedezésének, segédeszközzel való ellátásának idejétől, a környezeti hatásoktól és a szociokulturális háttértől függően módosulhat a megismerő tevékenység, a gondolkodás és a lelki élet egészének fejlődése.
- b) A nagyothalló tanulóknál (enyhe nagyothallás esetén a beszédhangok frekvenciatartományában mért hallásvesztés 30–45 dB közötti; közepes nagyothallás esetén a beszédhangok frekvenciatartományában mért hallásvesztés 46–65 dB közötti; súlyos nagyothallásnál a beszédhangok frekvenciatartományában mért hallásvesztés 66–90 dB közötti) a hallás csökkenése akadályozottságot jelenthet a hangzó beszéd elsajátításában és értésében. Ennek mértéke a súlyos kommunikációs zavartól a normál nyelvhasználat megközelítésének szintjéig terjedhet.
- c) A hallásukat műtéti úton helyreállított (pl. cochleáris implantált) hallássérült tanulóknál – az egyik vagy mindkét oldalon végzett hallásjavító műtét után – fizikai értelemben közel ép beszédhallás mérhető. Fejlesztettségük, fejlődési ütemük döntően függ intelligenciájuktól, illetve az esetleges pszichés fejlődési zavaruktól, valamint attól, hogy a gyermek milyen életkorú volt a műtét elvégzésekor. A nyelvi fejlődés gyorsabb, magasabb szintű elsajátítását a hallásjavító műtét előtti és utáni (gyógy)pedagógiai rehabilitációs és rehabilitációs, valamint az azzal párhuzamos podoaudiológiai gondozás és az aktív szülői megsegítés eredményezi. A fejlesztés stratégiájának alapja döntően a beszédhallásra alapozott módszerek alkalmazása. A beszéderítés, a hangzó beszéd fejlődése hasonlóságot mutat az ép hallású gyermekek beszédfejlődésével. A fejlesztés eredményes színtere a halló környezetben van szurdopedagógus jelenlétével, ugyanakkor az integrációra csak alapos pedagógiai diagnózis után kerülhet sor. Az érintett tanuló teljesítményét a befogadó intézmény szakmai felkészültsége, nyitottsága, a szülők együttműködő készsége, valamint a gyermek kognitív és pszichés jellemzői és az esetleges beszéd- és nyelvelsajátítási zavar (diszfázia) befolyásolja.
- d) A hallássérültek „diszfázia típusú” társuló tanulási zavara a halmozott fogyatékoság egy speciális változata. Összetett tüneti képe súlyosabb fokú nyelvi és beszédfejlődési akadályozottságban, diszpraxiás és szenzomotoros integrációs zavarra utaló pszichomotoros jellemzőkben nyilvánul meg.

A specifikus nyelvi zavar, valamint a kísérő pszichomotoros tünetek változatos formában, sajátos összetételben jelennek meg a hallási fogyatékosabb vagy súlyosabb mértéke mellett.

A hallássérült tanulók populációjának napjainkra jellemző változása komoly gondot okoz a szakterületi intézmények gyógypedagógusainak, mivel a diszfázia (esetünkben a hallássérüléshez társuló neurogén eredetű nyelvi zavar) korábban nem alkalmazott módszertani eljárásokat és óraszervezési technikákat igényel. Javasolt a speciális módszertani és óraszervezési technikák alkalmazása.

Más esetben a halmozottan fogyatékos hallássérült (siket, nagyothalló) tanulók hallásvesztéséhez mozgáskorlátozottság, látás-, értelmi fogyatékosabb, tanulási vagy a fejlődés más zavarai társulhatnak. A halmozottan fogyatékos hallássérült tanulók nevelhetősége, oktathatósága a fentiek következtében súlyosan nehezített. Javasolt az óvodában és az alapozó szakaszban a fokozott egyéni és kiscsoportos fejlesztés, a gyógypedagógiai asszisztens vagy a kéttanáros modell alkalmazása.

- e) A hangos beszéd kialakulása után hallássérültté vált tanulók személyisége az előző csoportokhoz viszonyítva még sérülékenyebb; nehezen dolgozhatják fel a hallás elvesztésével fellépő állapotváltozást, vagyis: a nehezített kommunikációt, a környezettel való kapcsolatuk beszűkülését. Ebben az esetben fokozott segítséget igényelnek a kompenzációs csatornák kialakításához.

2. A hallássérült tanulók fejlesztésének alapelvei

A hallássérült gyermekek, tanulók speciális oktatását-nevelését-fejlesztését elláthatja hallássérültek speciális gyógypedagógiai intézménye, többségi általános iskola, vagy más, speciális szolgáltatást nyújtani tudó intézmény. Ebben az esetben a speciális, szakspecifikus ellátást a hallássérült gyermekek és tanulók megsegítésekor a hallássérültek pedagógiája szakirányon végzett gyógypedagógus (szurdopedagógus) látja el. A tanulói szükségletek ismeretében szakmai támogatás igényelhető:

- az Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézményektől (EGYMI);
- a pedagógiai szakszolgáltatást nyújtó intézményektől;
- a pedagógiai-szakmai szolgáltatást nyújtó intézményektől;
- az utazó gyógypedagógusi, utazó konduktori hálózat működtetésére kijelölt intézményektől.

A hallássérült tanuló fejlesztési lehetőségeit személyiségjegyei, intellektusa mellett döntően befolyásolja a hallássérülés bekövetkeztének, felismerésének időpontja, kóroka, mértéke, segédeszközzel való ellátásának, a fejlesztés megkezdésének ideje. A hallássérült gyermekek fejlesztése az általános pedagógiai tevékenységen kívül egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs és foglalkozások, eljárások folyamatában valósul meg. A komplex ellátás a korai fejlesztésre és óvodai nevelésre építkezve, döntően a szurdopedagógiában használatos módszerek alkalmazásával, megfelelő audiológiai ellátással, a jól beállított hallókészülékek és hatékony hangátviteli technikák használatával és/vagy a legkorszerűbb műtéti technika alkalmazásával beépített cochleáris implantátumokkal történik.

A felsoroltak együttesen határozzák meg a hallássérült tanuló eredményes nevelhetőségét, oktathatóságát. A rendszeresen végzett mérési, speciális pedagógiai vizsgálati, megfigyelési, tapasztalati eredmények figyelembevétele, valamint az audiológus szakorvossal történő folyamatos kapcsolat elengedhetetlen feltétele az eredményes gyógypedagógiai és egészségügyi rehabilitációs és rehabilitációs tevékenységnek. A szakszerű pedagógiai munka végzéséhez mindezen ismeretek, valamint elemi technikai tudnivalók

(hallókészülék stb. kezelésében tájékozottság) szükségesek a sajátos nevelési igényű gyermekeket nevelő-
oktató pedagógus számára.

2.1. A hallássérült tanulók többségi iskolában történő együttnevelése

A nevelés-oktatás szervezeti keretének megválasztását, az alkalmazott speciális módszer- és eszközrendszert minden esetben a gyermek állapotából fakadó egyéni szükségletek határozzák meg. A többségi iskolában történő együttnevelés a szülő/gyógypedagógus/pedagógus közös döntését igényli az illetékes szakértői és rehabilitációs bizottság szakvéleményének figyelembevételével. Az együttnevelés nem lehet formális, a befogadó iskolának szükséges változtatásokat végrehajtani a valódi befogadás érdekében, így pl. a módszer- és eszközrendszerben (differenciálás, egyéni képességek figyelembevétele stb.), az óraszervezésben, a teljes tantestület szemléletváltozásában. A gyógypedagógus partner a megoldásokban. Az iskola akkor válik valódi befogadóvá (inkluzív iskola), amennyiben a tanítási programok, a pedagógiai szemlélet és felkészültség, a szervezés, a tárgyi és személyi feltételek igazodnak a gyermek speciális szükségleteihez.

A hallássérült gyermekek együttnevelése halló társaikkal többféle formában lehetséges:

- egyéni teljes integráció, amelyben a gyermek az oktatás teljes időtartamában a befogadó csoportban van;
- csoportos teljes integráció, amelyben a hallássérült csoport a befogadó iskola azonos osztályfokán tanul; esetenként a két pedagógus (többségi és gyógypedagógus) közösen vezeti az órákat;
- részleges integráció, amikor a tanuló a tanórák egy részén vesz részt a többi tanulóval együtt, a többi időt gyógypedagógussal, csoportban tölti.

Az integrált nevelés-oktatás során különös figyelemmel kell lenni a következőkre:

- Az adott tantestület pozitív hozzáállása, bevonódása és toleranciája fontos tényező.
- Az adott iskola pedagógiai programjának, illetve tantervének elkészítésekor figyelembe kell venni a hallássérült gyermek speciális fejlesztési igényeit a tananyag, a követelmény, az értékelési mód és a speciális módszertan tekintetében.
- Külön gondot kell fordítani arra, hogy a tanuló minden segítséget megkapjon hallássérüléséből, gyengébb nyelvi kommunikációs kompetenciájából, fogalmi gondolkodásából eredő hátrányának és ezzel összefüggő esetleges tanulási nehézségének leküzdéséhez.
- A többségi pedagógusnak az értékelésnél figyelembe kell vennie a hallássérülés következményeként fellépő kommunikációs nehézségeket, a szókinccs esetleges elmaradását, a szóbeli, írásbeli kifejezőképesség gyengébb voltát, az abban előforduló grammatikai hibákat és kiejtési problémákat.
- Ne legyen az értékelés része olyan követelmény, mely a tanuló sérüléséből következően nem teljesíthető halló társaival azonos szinten vagy módon (hosszú memoriter, hangsúlyos, ritmusos versmondás, tollbamondás stb.). Az értékelésnél az egyéni fejlesztési terv követelményeit figyelembe kell venni.

Az együttműködés során a befogadó pedagógusközösség vállalja, hogy:

- segíti a gyermek beilleszkedését a közösségbe;
- konzultációs, hospitálási és osztálytermi együttműködési lehetőséget biztosít a gyógypedagógus számára;

- a jogszabályokban foglaltak érvényesítése során mindent megtesz a hallássérült gyermek sikeres integrációja érdekében;
- megszervezi a törvényben meghatározottak szerint a szükséges egyéni korrekciós órákat.

Az együttműködés során a szurdopedagógus/utazótanár vállalja, hogy:

- tájékoztatás nyújtásával segíti a befogadó pedagógus-, gyermek- és szülői közösségek, valamint az intézmény többi pedagógusának felkészítését a hallássérült gyermek érkezése előtt, majd beilleszkedése során;
- konzultációval segíti a pedagógusok, az oktató/nevelő közösség munkáját a hallássérült gyermek sajátosságainak megértésében;
- hospitál a gyermek osztályában;
- segítséget nyújt a befogadó intézmény pedagógusainak tanórai munkájához;
- nyomon követi a gyermek fejlődését;
- egyéni fejlesztés során fejleszti a gyermek nyelvi és kommunikációs kompetenciáját;
- esetlegesen koordinálja a rehabilitációs munkában részt vevő szakemberek munkáját;
- rendszeresen kapcsolatot tart a szülővel.

Az eredményesség érdekében szükség van a szülők aktív közreműködésére, valamint a szülők és az iskola együttműködésére. Az integráltan tanuló hallássérült gyermek számára biztosítani kell mindazokat a speciális eszközöket, egészségügyi és pedagógiai habilitációs, rehabilitációs ellátást, melyekre a szakértői és rehabilitációs bizottság javaslatot tesz, illetve a hallássérültség tényéből következik (pl. audiológiai gondozás). Ennek megszervezéséhez a szakértői javaslat, a fogyatékoság típusa szerint illetékes gyógypedagógiai módszertani intézmények részéről történő folyamatos tanácsadás nyújt segítséget.

3. A Nemzeti alaptanterv (továbbiakban: Nat) alkalmazása a hallássérült (siket és nagyothalló) gyermekek nevelésében-oktatásában

A hallássérült tanulók nevelésében a Nat-ban leírt fejlesztési feladatok az irányadóak, de az egyes tanulási területekhez rendelt tartalmak és fejlesztendő képességek (azok fejlődési útjai, módjai és kialakulásuk időtartama) mindenkor a tanulók egyéni fejlődésének függvényei.

3.1. Testi és lelki egészségre nevelés

A hallássérült tanulókat szükséges megismertetni – az életkoruknak, esetleges társuló fogyatékoságuknak megfelelő szinten – azokkal a tényezőkkel, melyek hallássérülésüket, illetve annak következményeit okozták. El kell sajátítani a tanulókkal a nélkülözhetetlen hallásjavító eszközök karbantartását, használatát, valamint azokat az egészségügyi ismereteket, melyekkel biztosítható számukra hallásmaradványuk aktivizálása és az esetleges további hallásromlás elkerülése. Életmódjuk, életvitelük alakításában hangsúlyos szerepe van komplex kommunikációs lehetőségeik fejlesztésének (hallásmaradvány kihasználása, szájról olvasás, jelnyelvi ismeretek). Szükséges, hogy felismerjék a környezetükben előforduló káros szokásokat, hogy az ártalmas magatartási formákat ne vegyék át. Ismerjék meg saját értékeiket, hogy életmódjukra vonatkozóan helyes döntéseket tudjanak hozni, képessé váljanak a környezet és a munkaerőpiac elvárásainak megfelelő társadalmi integrációra.

A hallássérült gyermek számára a mozgás, a testedzés olyan kompenzációs terület, ahol kommunikációs hátrányaikkal is jelentős sikereket érhetnek el. Emellett a sport hozzájárulhat a belső feszültségeik levezetéséhez, így segítve az indulatok kezelését.

A mozgás, a testedzés hozzájárulhat a hallássérüléssel esetlegesen együtt járó egyensúlyproblémák kezeléséhez is.

A hallássérült gyermekek nyelvi korlátozottságuk miatt kevesebb információval rendelkezhetnek a világról, bizonytalanságuk, befolyásolhatóságuk miatt jobban ki vannak téve különböző veszélyeztető hatásoknak. Ezért fontos a szexuális nevelés, a szenvedélybetegségeket megelőző programok, illetve a biztonságos internethasználat megismertetése.

Az érzelmek, indulatok, belső feszültségek verbális kifejezésének nehezített volta miatt fontos, hogy a tanulóknak legyen lehetőségük ezek nem verbális módon való kifejezésére akár a művészetek (képzőművészet, tánc), akár a sport terén. A társadalomba való beilleszkedésüket segítve meg kell ismertetni velük az érzelmek, az indulatok kifejezésének társadalmilag elfogadott verbális és nonverbális formáit.

Tanuljanak meg segítő szakemberekhez fordulni (pszichológus stb.), illetve legyenek ismereteik arról, hogy különböző felmerülő problémák során milyen szakemberhez, szervezethez fordulhatnak támogatásért, segítségért.

3.2. Önismeret és a társas kultúra fejlesztése, felelősségvállalás másokért, önkéntesség, erkölcsi nevelés, családi életre nevelés

Az érintett gyermekek tanulják meg, hogy felelősek saját sorsuk, életpályájuk alakításáért, tanulják meg elfogadni és tisztelni a környezetükben élő személyek különbözőségét, az emberek közötti kommunikáció kívánatos formáit, tudjanak udvariasan segítséget kérni, elfogadni, és ők is készek legyenek másoknak segítséget nyújtani.

A hallássérült tanulókat segíteni kell abban, hogy önmagukat megismerjék, hogy önmagukról reális képet alakítsanak ki, hogy önértékelésük megfelelő legyen (alul- és felülértékelés, reális énkép). Támogatni kell őket abban, hogy érzékszervi fogyatékoságukkal együtt élve, önmagukat elfogadva, a munka világának aktív részesévé, kiegyensúlyozott személyiségekké váljanak a sikeres társadalmi beilleszkedés céljából. Tanulják meg, hogy felelősek saját sorsuk, életpályájuk alakításáért, és azon túl másokért, a közösségért is. Tudják felismerni mások érzéseit, szükségleteit, szándékait, tulajdonságait, és azokhoz empátiákkal tudjanak viszonyulni. Tanulják meg elfogadni és tisztelni a környezetükben élő személyeket és azok különbözőségét. Tanulják meg, hogy a másik bántása, zaklatása megengedhetetlen, tudják, hogy mit tehetnek, ha elszenvedői vagy szemlélői annak, illetve ismerjék az elkövetőt érintő jogi következményeket.

3.3. Médiatudatosságra nevelés

A hallássérült tanulók ismeretszerzésében kiemelkedő szerepe van a vizuális csatornának. Ezen a téren a nyomtatott sajtón kívül egyre inkább szerepet kap az elektronikus média: a televízió és az internet.

A tanulóknak fontos tudniuk, hogy a média közvetíthet pozitív (információ, tanulás, szórakozás), illetve negatív (agresszív, pornográf stb.) tartalmakat, illetve a valóságnak nem megfelelő tartalmakat is. Ismerjék a függőség fogalmát és káros hatását. Tudják, hogy a média modelljeinek pozitív és negatív hatása is lehet az

értékrendszerre, a gondolkodásra, a viselkedésre. Tudjanak a média befolyásoló szerepéről, a reklámok hatásáról.

Törekedni kell arra, hogy az ezen az úton szerzett ismeretek tartalma valóság-hű legyen, és hogy az ismeretanyag a fogalmi általánosításokat, az árnyaltabb kommunikációt is fejlessze. A komplex ismeretanyagon nyugvó fejlesztési feladat feltételezi a térben, időben, tartalmakban eltérő összefüggések felismerését. Mindezek súlyos gondot okozhatnak a kommunikációjukban akadályozott hallássérült tanulóknak. A szókinccs és a fogalmak bővítése, a nonverbális úton szerzett ismeretek fontos részét képezik az egyéni szükségletekhez igazított fejlesztésnek.

Szükséges a társadalmi kapcsolatépítés és a kapcsolattartás formáinak megismertetése, elsajátítása, gyakorlása.

Fontos a hallássérült személyek számára készült feliratozott műsorok, filmek használata.

3.4. A tanulás tanítása, pályaorientáció

A hallássérült gyermekek tanulási folyamatát lényegesen nehezíti különböző mértékű kommunikációs akadályozottságuk. A tanulással kapcsolatos speciális igényeik, lehetőségeik (emlékezet, annak struktúrája, diszfáziás jegyek, részképességszavarok stb.) feltárására építve valósítható meg az egyénre szabott fejlesztés. Az iskolai évek során sajátítsák el az önálló tanulást segítő eszközök (pl. számítógép, internet, elektronikus és iskolai könyvtár) készségszintű használatát. A hatékony tanulás módszereinek elsajátíttatása magában foglalja a csoportos tanulás módszereinek, a kooperatív tanulási technikák vagy a távoktatás megismerését.

Az iskolai fejlesztések során kiemelt feladat a lehető legnagyobb önállóság elérése. Lényeges azoknak az eljárásoknak, módszereknek, tevékenységeknek a megkeresése és alkalmazása, amelyek a tanuló életének minden színterén az önálló életvitel kialakítását segítik. Alapvető fontosságú feladat mindazon személyiségjegyek feltárása, melyek a tanulók további sorsát döntően befolyásolhatják. Ezek fejlesztése jó esélyt adhat arra (is), hogy pályaválasztásuk sikeres legyen. Segíteni kell őket, hogy reálisan mérjék fel a hallássérülésükből adódó akadályozó tényezőket. Reális énképük, önismeretük kialakítása segíti a számukra megfelelő, elérhető szakma tanulását, majd a munka világába, azon keresztül a társadalomba való beilleszkedésüket. Ehhez a speciális intézményi keretek között tanuló hallássérült gyermekeknek is szükségük van rendszeres integrációs alkalmakra (pl. szabadidős tevékenységek), ahol megismerhetik a hallók világát (pl. kapcsolattartás halló közösséggel, kommunikáció gyakorlása „természetes” közegben, illemszabályok, írott és íratlan szabályok megismerése).

3.5. Nemzeti öntudat, hazafias nevelés

Az identitástudat kialakítása a kulturális örökségek megismerésén keresztül, a tanulók életkorának megfelelő gyakorlatorientált módszerekkel (pl. tárgyi emlékek, múzeumlátogatások) történhet. Szemléletük, nyitottságuk alakításában nagy jelentőséggel bír, ha kommunikációs lehetőségeik segítségével kapcsolatot tudnak teremteni tágabb környezetükben élő sorstársaikkal (pl. internet, pályázatok, szabadidős tevékenységek, kulturális rendezvények). Közvetlen élmények biztosításával kell ismereteket adni a hazánkon kívüli kultúrkinccsek megismeréséhez.

3.6. A fenntarthatóság, környezettudatosság

A tanulókat a lehető legfiatalabb korban tevékeny részvétellel, megfigyelés útján kell eljuttatni a környezet alakításának, megóvásának és fontosságának felismeréséhez (pl. interaktív tananyagok alkalmazása,

természetben töltött programok). Tudatos pedagógiai segítséggel minél több vizuálisan jól érzékelhető, saját élményen alapuló ismeret gyűjtését kell lehetővé tenni.

4. A kulcskompetenciák fejlesztése

A Nat és a választott kerettantervben megjelenő tartalmak speciális ismeretekkel, képességekkel egészülnek ki, így a kompetenciák fejlesztésénél ezeket is figyelembe kell venni.

4.0. Alapkompetenciák

4.1. A tanulás kompetenciái

A hallássérült tanuló önértékelése esetenként nem reális, szókincs- és beszédértési nehézségei miatt az önálló tanuláshoz szükséges képességek kialakítása nagyobb figyelmet igényel. Munkába állásuk, karrierépítésük a kommunikációs akadályozottságuk miatt nehezített, ezért ajánlott megtanítani őket munkájuk értékelésére, tanácsok, információk kérésére. A különböző tanulási technikák megismertetése elengedhetetlen (szótárak, lexikonok, ezek digitális változatainak használata, jelnyelvi videók, jelnyelvi szótárak). Fontos az önálló ismeretszerzés igényének kialakítása (könyvtár, internet), valamint a motiváció fenntartása a képességekhez, előzetes ismeretekhez igazodó tananyag biztosításával, teljesíthető követelmények támasztásával.

4.2. A kommunikációs kompetenciák (anyanyelvi és idegen nyelvi)

Anyanyelvi kommunikáció

A hallássérült gyermekek/fiatalok ismeretszerzését nehezítheti a nyelvi kommunikációs szintjük életkorhoz viszonyított elmaradása. Szókincsük, fogalmi gondolkodásuk szegényes lehet, kifejezőmódjuk hangzó magyar nyelven esetleg kevésbé árnyalt, mint halló társaiké. Az ismeretek megértését segíti a változatos szemléltetés, a saját élményen alapuló tevékenységbe ágyazott nyelvi fejlesztés, a digitális technika nyújtotta lehetőségek kihasználása. A társas kapcsolatokban, a társadalmi és kulturális tevékenységek során a különböző kommunikációs helyzetekben társadalmilag elvárható, helyes viselkedési formák értelmezése, megértése, nyelvi kifejezése valósítható meg. Cél, hogy a tanulók a mindennapi helyzetekben előforduló metakommunikációt tanulják meg helyesen értelmezni. Fontos továbbá, hogy egyéni képességeiknek megfelelően tudjanak írásban kommunikálni. Ugyancsak fontos a pozitív attitűd kialakítása, mely segíti a nyilvánosság előtti magabiztos megszólalásra való törekvést.

Kiemelt feladatok:

- a beszédértés (jelértés) fejlesztése;
- a szövegértő olvasás fejlesztése;
- konkrét tapasztalatokon alapuló szókincsfejlesztés, jelkincsfejlesztés;
- a hangzó nyelv használata (egyéni képességeknek megfelelően);
- az írásbeli kifejezés fejlesztése.

Azon hallássérült (elsősorban siket) tanulók számára, akik esetében a kommunikáció elsődleges formája a magyar jelnyelv, lehetőséget kell nyújtani arra, hogy a legkönnyebben hozzáférhető nyelven (magyar hangzó nyelven és/vagy magyar jelnyelven) juthassanak hozzá az információkhoz, mind a tanórákon, mind az iskolai szervezésű szabadidős programokon.

Fontos, hogy a tanulók ismerjék meg a jelnyelvi tolmácsok szerepét a kommunikációs akadálymentesítés területén, ismerjék a szolgáltatás igénybevételének lehetőségeit és formáit.

Idegen nyelvi kommunikáció

Az idegen nyelv elsajátítására való képességet jelentősen befolyásolja a hallássérült tanuló hallásállapota, szókinccse, nyelvi kommunikációs szintje, valamint az esetleges társuló tanulási zavarok. Az idegen nyelv tanulásánál a gyermek egyéni képességeihez alkalmazkodva a nyelv megismerése és elsajátítása, illetve a köznapi élethelyzetekkel vagy egy adott szakmával kapcsolatos kifejezések megértése és használata lehet a cél. A nyelv oktatása mindig az egyes tanulók egyéni képességeihez, hallásállapotához, anyanyelvi szintjéhez igazodva történik. Kívánatos a korszerű idegennyelv-tanítási módszerek alkalmazása, a köznapi helyzetekben történő kommunikációfejlesztés. Lehetőség van az idegen nyelv tanulására, illetve az értékelés alóli felmentésre. Az értékelés alól felmentett tanulók számára külön szervezett foglalkozások elsődleges célja a képességfejlesztés, melynek egyik fő feladata az idegen nyelvi készségek fejlesztése, az idegen nyelv elemi szintű tanulás.

4.3. A digitális kompetenciák

A hallássérült személyek egyik legfontosabb információszerzési, illetve kommunikációs eszköze a számítógép, az okoseszközök és ezeken keresztül az internet. Használatukat nehezíti szűkebb szókinccsük és szövegértési nehézségük. Ebből adódóan kiemelt feladat a keresőoldakkal, szótárakkal, helyesírás-ellenőrző programokkal stb. való megismertetésük, ami segíti a lényegkiemelést és az írott szöveg megértését. Fontos megismertetni a tanulókkal a digitális eszközök hasznos, a mindennapokat segítő szolgáltatásait, az internet használatának etikai szabályait (többek között az adatvédelemre, a törvényes megosztás lehetőségeire és korlátaira vonatkozóan). Fontos, hogy ismerjék az internet veszélyeit, szerezzenek jártasságot azok elhárításában. Mivel nehézségeik lehetnek az ok-okozati összefüggések felismerésében, ezért szükséges az IKT használata során felmerülő valós és virtuális kapcsolatok megkülönböztetésének oktatása.

Mivel a hallássérült tanulók erősen motiváltak a digitális eszközök használatában, ezt a motivációt ajánlott kihasználni más tanórákon is. Ajánlott a szabályos tízujjas gépirás elsajátítása (gépirást tanító program segítségével).

4.4. A matematikai, gondolkodási kompetenciák

A matematikai gondolkodás fejlesztését a hallássérülés következtében kialakult szűkebb szókinccs és az alacsonyabb nyelvi szint jelentősen befolyásol(hat)ja. A gondolkodás kevésbé flexibilis, esetenként gondot okozhat az egyes témakörök, feladattípusok, műveletek közötti váltás. A matematikai fogalmak értelmezését segíthetik a mindennapi élethelyzetek (pl. vásárlás, mérés, bankolás, térbeli tájékozódás, tapasztalatok) tanórai modellezése, valamint verbális megfogalmazása, illetve a matematikai szaknyelvi szókinccs fejlesztése. Kiemelt jelentőségű a speciális szemléltetés és a segédeszközök használata. Az auditív csatorna részleges vagy teljes kiesése miatt a matematikai kompetencia kialakulásához több időre, rendszeres gyakorlásra, ismétlésre van szükség.

A természettudományos és technikai kompetencia terén a hallássérült gyermek/ fiatal a környezetéről elsősorban látás útján szerez információkat. Fontos, hogy az egyes természeti folyamatok megértését szemléltetés, modellezés, tényleges cselekedtetés, kísérletezés útján segítsük (pl. terepasztalok, tanulmányi séta, iskolakert, kirándulás, feliratozott természetfilmek, digitális tananyagok, interaktív tábla használata).

4.5. A személyes és társas kapcsolati kompetenciák

A személyes kompetenciák keretében fontosabbak között a szorgalom, kitartás, pontosság, önállóság, önfegyelm, stressztűrő képesség, felelősségtudat, a társas kompetenciák keretében pedig a kapcsolatteremtő és -fenntartó készség, udvariasság, kezdeményező-készség, határozottság, empátia, tolerancia, segítőkészség fejlesztése. Fontos továbbá a társas normák, illemszabályok elsajátíttatása.

A tanulókat támogatni kell a társas kapcsolatok kialakításában és fenntartásában, ehhez elengedhetetlen a pozitív, reális énkép és az emberi kapcsolatokban való eligazodás képessége. Fontos lehetőséget biztosítani – amennyiben erre a tanulónak igénye mutatkozik – a halló közösség tagjaival való kapcsolódásra, valamint a sorstársakkal való személyes kapcsolatok kialakítására.

A hallássérült gyermeket/fiatalat támogatni kell sérülésének és ebből adódó esetleges hátrányainak elfogadásában, az esetenként kialakuló konfliktusok és stressz kezelésében. Az önismeret, a kapcsolatteremtés, kapcsolattartás képességének fejlesztése elősegíti a harmonikus közösségi beilleszkedést. A megfelelő társas kapcsolatok kialakításának képessége nagy szerepet játszik az udvarias viselkedés tekintetében és a későbbi társadalmi beilleszkedés során. A tanulók individuális beállítódása, gondolkodása miatt fontos a közösségi beilleszkedés szabályaira nevelés. Képességeiknek megfelelően aktívan vállaljanak feladatokat a közösségért, tegyenek másokért. Gondolják át tetteik következményeit, vállaljanak felelősséget azokért. Ismerjék az iskolai szabályokat, jogukat és kötelezettségeiket, a jogszabályok őket érintő fontosabb elemeit. Elengedhetetlen továbbá a tanulók érdekvédelmi ismereteinek alkalmazása, az őket megillető támogatási rendszer, valamint jogi lehetőségeik érvényesítésének ismerete.

4.6. A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái

A hallássérült tanulók esztétikai nevelése, ízlésük formálása nemcsak személyiségük színesebbé tételét szolgálja, hanem fontos eszköze a társadalmi beilleszkedésüknek, önkifejezésüknek is. A művészeti ágak közül elsősorban a vizuális kultúra, a manuális tevékenységek (festés, agyagozás, szövés, bőrtárgykészítés, fotózás, kézimunka, gyöngyfűzés, ékszerkészítés) lehetnek az önkifejezés eszközei, melyek a későbbi megfelelő pályaválasztást is befolyásolhatják.

4.7. Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák

Minél korábbi életkorban (5. osztálytól) fontos az iskolák életpálya-építést megalapozó, pályaorientációs tevékenysége, hogy a hallássérült tanulók és szüleik megismerjék a választható szakmák körét, a továbbtanulási lehetőségeket. Kellő figyelmet kell fordítani a sikerorientáltság, innovációs készség kialakítására. A tapasztalatszerzés hiánya, a nevelés során gyakran kialakuló, másoktól függő életforma indokoltá teszi a terület hangsúlyozott fejlesztését. A gazdasági és pénzügyi ismeretek, az életkornak megfelelő pénzügyi jártasság a hallássérült tanulók későbbi beilleszkedését szolgálja.

5. Az egyes tanulási területekre vonatkozó ajánlások

A hallássérült tanulók nevelésében-oktatásában az életkori és iskolai szakaszokhoz rendelt követelményeket a fejleszthetőség sajátosságainak figyelembevételével szükséges érvényesíteni a tantervben. A fejleszthetőség sajátos akadályát döntően a nyelvi fejlettségi, figyelmi, emlékezeti, gondolkodási, magatartási állapot jelenti. A hallók azonos korosztályától egyedileg eltérő mértékben elmaradhat a szókinccs, az érintett tanulók a nyelvi kifejezőeszközöket kevésbé automatizáltan és árnyaltan használják. Ezek az eltérések közvetlenül összefüggenek a hallássérüléssel.

A Nat elveit és lényegét nem érintő módosítások alapját ezek a jelenségek képezik. Az egyéni sajátosságok figyelembevételével módosulhatnak a tantárgyi témakörök, tartalmak.

Az egyes tanulási területek hangsúlyos, speciális feladatai:

5.1. Magyar nyelv és irodalom

Kívánatos, hogy a nagyothalló és az intenzív nyelvi fejlesztésben részesülő, illetve korai életkorban cochleáris implantáció műtéten átesett tanulók szókinccse, kommunikációja a szakszerű szurdopedagógiai segítséggel minél inkább megközelítse a halló gyermekek nyelvi szintjét. Előfordul azonban, hogy ez két-három éves, esetleg ennél nagyobb mértékű elmaradást mutat.

A hallássérült tanulók fejlesztésének kiemelt feladatai a Magyar nyelv és irodalom tanulási területtel összefüggésben:

- spontán beszédhasználat fejlesztése (beszédértés, önálló nyelvi kifejezés, beszédérthetőség);
- a kapcsolatteremtés nyelvi eszközeinek elsajátítása;
- az önálló szövegértő olvasás fejlesztése az alsó tagozaton, hangsúlyosabban köznapi témájú szövegekre támaszkodva, majd később fokozatosan irodalmi művek bevonásával. Ez jelenti az olvasásra alapozó tanulás alapjainak lerakását;
- a beszélt és az írott nyelv grammatikai rendszerének tudatos felépítése, gyakorlása;
- a nyelvi kódrendszer értelmezésének, működésének megtámogatása, mind a bemenetnél (beszédhangok differenciálása, hangkapcsolatok észlelése), mind a feldolgozásnál (szó, grammatika, mondat, bekezdés, szöveg);
- konkrét tapasztalatokon alapuló szókinccsfejlesztés (különösen az elvont fogalmak, az állandó szókapcsolatok, a szólások és közmondások, az árnyaltabb megfogalmazási formák megismerése, alkalmazása);
- e tanulási terület keretében a hallássérült gyermekek számára létrehozott speciális intézményekben önálló tantárgyként a magyar nyelv is megjelenhet.

Az ismeretek elsajátításában a tanulók mindinkább támaszkodjanak a hallás útján megszerezhető információkra. A hallássérült tanulók komplex nyelvi fejlesztésére van szükség, speciális feladatokkal, módszerekkel, a nyelvi kommunikáció mind teljesebb értékű elsajátításának céljából. A fejlesztés tartalmába – az alsóbb évfolyamokon hangsúlyosabban – integrálódhat a közvetlen környezet társadalmi és természetismereti anyaga. A Nat-ban és a kerettantervben rögzített tananyaghoz képest a helyi tanterv szintjén a tanulók nyelvi állapotához, fejlettségéhez szükséges differenciálni, redukálni, adaptálni és helyettesíteni az irodalmi műveket.

A tanulási terület speciális fejlesztési részterületei valamennyi évfolyamon:

a) Egyéni társalgás

Ezeknek az óráknak a keretében zajlik az elsősorban köznapi témájú verbális kommunikáció, a nyelvi szerepváltás, a beszédértés (beszédhallás és szájról olvasás), és a gondolatok önálló, minél érthetőbb megfogalmazásának folyamatos fejlesztése. A fejlesztés az egyéni anyanyelvi nevelés keretei között történik, speciális módszerek alkalmazásával.

b) Hallás-, ritmus-, mozgásnevelés

Közvetlenül a hallássérülést és annak következményeit tantárgyi keretekben, egyénre tervezett fejlesztési programmal lehet kompenzálni, így válik lehetővé a hallásfigyelem fejlesztése. A speciális tevékenykedtetés a beszédhallás, a hangos beszéd további komponenseinek (beszédhang, beszédritmus, dallam, hangsúly) fejlesztését célozza meg. A dráma és tánc kiemelt szerepet kap a tanulók térbeli tájékozódásának, mozgásuk harmóniájának kialakításában, ön- és társismeretük megteremtésében, problémamegoldó képességük, kommunikációjuk fejlesztésében. A fejlesztési program az egyéni adottságok figyelembevételével készül. Az elért teljesítmények az egyéni hallásvesztés és a személyes adottságok miatt nagy eltérést mutatnak, ezért közös követelményrendszer meghatározása nem indokolt.

5.2. Idegen nyelv

A hallássérült tanulók oktatásában az élő idegen nyelv tanítása az intézmény pedagógiai programja, helyi tanterve alapján szervezett keretekben, a nyelvi fejlettségi szint függvényében történik. Az oktatás folyamatában jelentős hangsúlyt kap az írásos forma.

A csoportokat a nyelvi fejlettségi szint szerint célszerű szervezni. Az értékelés alól felmentett tanulók számára szervezett foglalkozások elsődleges célja a képességfejlesztés, melynek egyik fő feladata az idegen nyelvi készségek fejlesztése, az idegen nyelv elemi szintű tanulására történő felkészítés. Kívánatos a korszerű idegennyelv-tanítás módszereinek alkalmazása, a köznapi helyzetekben történő kommunikációfejlesztés. Indokolt esetben lehetőséget kell biztosítani a jelnyelv választására vagy a magyar anyanyelvi kompetenciák fejlesztésére, az idegen nyelvi órák keretében, a többi tanuló által tanult nyelv helyett.

5.3. Matematika

A nyelvi kommunikációs szint, a fogalmi gondolkodás, a szövegértő olvasás, valamint a matematikai problémák felismeréséhez és megoldásához szükséges absztrakciós képesség szoros összefüggést mutat. Ebből következően a matematika eredményes oktatásának feltétele a fogalmi, gondolkodásbeli megalapozottság. Ehhez szükséges, hogy a nyelvi kommunikációs szint megfelelő alapokat biztosítson a gondolkodási műveletek elsajátításához. A hallássérülésből adódó szókincs- és beszédértésbeli, szövegértő olvasásbeli eltérések kihat(hat)nak a gondolkodási műveletek flexibilitására. A matematikai gondolkodás fejlesztése a tevékenykedtetés, a manipuláció, a speciális szemléltetés és a tananyagok – interaktív tábla és digitális tananyagok – lehetőség szerinti alkalmazásával valósul meg.

- A matematika és a valóság kapcsolatának erősítése hangsúlyos szerepet kap. Egy-egy matematikai ismeret, fogalom rögzítését és előhívását konkrét élmények, konkrét tapasztalatok biztosítják a tanulók számára. A valóságos élethelyzetekben előforduló matematikai tartalmak megragadása mellett egyidejűleg az ezt leíró nyelvi kifejezésformák begyakorlása is szükséges.
- A matematikai tartalmakat a tanulók szókincsének, szövegértésének, nyelvi fejlettségének megfelelő szintű szöveges feladatokban kell reprezentálni.
- Kiemelt jelentőségű a szemléltetés, a tevékenykedtetés, a cselekvésből kiinduló gondolkodásra nevelés, a felfedezettő tanulás-tanítás, a megértésen alapuló fejlesztés, azaz a tanuló aktív részvétele a folyamatban. A tartalomba ágyazott képességfejlesztés célja a készségek, kompetenciák (gondolkodási, kommunikációs, tanulási, együttműködési készségek stb.) fejlesztése.
- A matematikai jelrendszer – matematikai jelek, formulák – készségszintű alkalmazása a gondolkodásfejlesztés mellett elősegíti a nyelvi kompetencia fejlődését is.

- Az auditív csatorna részleges vagy teljes kiesése miatt a matematikai kompetencia kialakulásához az ép hallású tanulókhöz képest több időre, rendszeres gyakorlásra, többszöri ismétlésre kell számítani. Ehhez a tananyag mennyiségének csökkentésére, módosítására, elhagyására és/vagy változatos segédeszközök biztosítására lehet szükség.
- A Nat-ban rögzített tananyaghoz képest a helyi tanterv szintjén a tanulók nyelvi állapotához, fejlettségi szintjéhez szükséges differenciálni, redukálni, adaptálni, helyettesíteni az ismeretanyagot.

5.4. Történelem és állampolgári ismeretek: történelem, állampolgári ismeretek

A tanulási terület speciális fejlesztési tartalmát képezi a történelmi időben és térben való tájékozódóképesség formálása, a kritikus gondolkodás, problémamegoldás, kommunikáció, kreativitás, együttműködés, történelmi gondolkodás fejlesztése. A hallássérült tanuló így mélyebben képes megismerni a valóságot maga körül, segítséget kap a társadalomban való eligazodáshoz, beilleszkedéshez, továbbá a jövőről is felelősebben tud gondolkodni.

A tanulási terület sérülésspecifikus tartalma kiegészül a hallássérült személyek társadalmi beilleszkedését segítő szociális és jogi ismeretek oktatásával.

A Nat-ban rögzített tananyaghoz képest a helyi tanterv szintjén a tanulók nyelvi állapotához, fejlettségi szintjéhez szükséges differenciálni, redukálni, adaptálni, helyettesíteni az ismeretanyagot.

5.5 Erkölc és etika

A tanulási terület speciális fejlesztési tartalmát a különböző nézőpontok létezésének ismerete, a társas helyzetek szabályainak megértése és a hozzájuk való rugalmas alkalmazkodás jelenti. Alapvető cél az énkép és önismeret fejlesztése, saját és mások érzelmeinek felismerése, megértése, a saját gondolatok és érzelmek verbális kifejezésének tanítása. Támogatni kell a tanulóban a segítőkészséget, az empátiát, a toleranciát, az együttműködést, a szolidaritást, az asszertivitásra törekvő konfliktusmegoldást.

A szövegértési és figyelmi nehézségek miatt az összefüggések megértése, a tanulságok levonása külön figyelmet érdemel. A sajátos nevelési igény miatt a másság elfogadása, a pozitív diszkrimináció és a jogérvényesítés gyakorlati kérdései is megjelennek a tanulási terület témakörei között.

A Nat-ban rögzített tananyaghoz képest a helyi tanterv szintjén a tanulók nyelvi állapotához, fejlettségi szintjéhez szükséges differenciálni, redukálni, adaptálni, helyettesíteni az ismeretanyagot.

5.6. Természettudomány és földrajz: környezetismeret, természettudomány, biológia, kémia, fizika és földrajz

A beszédkommunikációjukban és megismerő tevékenységükben akadályozott hallássérült tanulókat lehetőség szerint gyakorlati tevékenykedtetéssel, multiszenzoros tapasztalatszerzéssel olyan alkalmazható ismeretek birtokába kell juttatni, melyek konvertálhatók a természeti környezet, a viszonylatok, összefüggések felismeréséhez. A természettudományos és más tantárgyak közötti kapcsolatokat projektmunkákkal, projektnapok/hetek rendezésével lehet erősíteni. A Nat-ban rögzített tananyaghoz képest a helyi tanterv szintjén a tanulók nyelvi állapotához, fejlettségi szintjéhez szükséges differenciálni, redukálni, adaptálni, helyettesíteni az ismeretanyagot.

5.7 Művészetek: ének-zene, vizuális kultúra, dráma és színház

Az önkifejezés, az információszerzés számtalan lehetősége teremthető meg e tanulási terület tartalmain keresztül. A kreativitás fejlesztése szempontjából megkülönböztetett jelentőséggel bír a vizuális kultúra fejlesztése, a különböző manuális technikák megismertetése és sokoldalú művelése. A személyiség fejlesztésében a dráma és a tánc adta lehetőségek kihasználása fontos az önkifejezés miatt. A tanulók teljesítménye e tanulási terület egyes részterületein eléri, sőt, meghaladhatja a halló társak produktumait. A vizuális kultúra a többi szaktárgy (pl. földrajz, fizika) tanításához nyújt segítséget, fejleszti a tanulók absztrakciós készségét. A művészet nyelvének értése és használata egy újabb kommunikációs csatornát nyit meg a hallássérült gyermekek számára. A képi, térbeli gondolkodás, a kreativitás, a problémák felvetése és a megoldási utak keresése, az empátia, az elfogadás, az ízlés kialakulása mind újabb és újabb lehetőséget teremt a nyelvi fejlesztésre, az érzelmi élet gazdagítására és egyben a személyiség formálására.

5.8. Technológia: technika és tervezés, digitális kultúra

A hallássérült tanulóknak az információszerzésben és kommunikációban meglévő akadályozottságuk következtében alapvető szükségük van a vizuális információszerzés, -feldolgozás és -átadás legkorszerűbb technikáinak ismeretére és ezek alkalmazására. Megkülönböztetett jelentősége van a digitális technológiának az írásos kommunikációban. Ezért a gyermekeket a lehető legkorábbi életkortól tanítani kell a számítógép helyes használatára, illetve az internet által kínált kommunikációs lehetőségek tudatos, kulturált elsajátítására, az információszerzés módjaira, a szerzett információ kritikus kezelésére. Az internet a hallássérült tanulók számára is az ismeretek hatalmas tárházát nyújtja. Az internethasználatot nehezíti azonban szűkebb szókincsük és az ebből fakadó szövegértési nehézségük. Kiemelt feladat azon keresőprogramokkal való megismertetésük, melyek segítenek a lényegkiemelésben és az írott szöveg megértésében (digitális szótárak, képkereső programok stb.). Fontos felismertetni a tanulókkal azt a folyamatot, hogy az információk gyűjtése, majd az azokkal való továbbdolgozás miként vezet új digitális tartalmak kialakulásához, kialakításához. A hallássérült személyek számára az internet használata lehetőséget biztosít arra, hogy kapcsolatot építsenek ki halló emberekkel, illetve kapcsolatot tartsanak sorstársaikkal. Fontos megismertetni velük ennek nyelvi kultúráját, valamint a kapcsolatkeresésben rejlő veszélyeket is. Mivel a hallássérült tanulók erősen motiváltak a digitális eszközök használatában, ezt a motivációt ajánlott kihasználni más tanórákon is. A tárgyi tudás megszerzését a hallássérült tanulók sajátos nevelési igényének megfelelően széles körű szemléltetés segíti (szöveg, hang, kép, animáció, videó és interaktivitás), ami színesebbé, élményszerűvé teszi a tanulási folyamatot. A multimédia bevonása a tanítás folyamatába lehetővé teszi, hogy a nagyothalló gyermekhez többféle csatornán, többféleképpen és többszöri ismétlést biztosítva jusson el ugyanaz az információ. Az így megszerzett tudás számos művelődési területhez, iskolai és iskolán kívüli tevékenységhez kapcsolódik. A vizuális kommunikáció is mind nagyobb teret nyer, azaz a multimédia közvetítésével a szavak és a szövegszerkesztés mellett a látványszerkesztés is előtérbe kerül. A hatékony informatikanitás akkor valósulhat meg, ha megfelelően megszervezett. Ennek során lehetővé válik az egyes tanulókkal való differenciált foglalkozás vagy a nehezen tanuló gyerekek megsegítése, a hallássérült tanulók tanulási sikerélményéhez juttatása. A Nat-ban rögzített tananyaghoz képest a helyi tanterv szintjén a tanulók nyelvi állapotához, fejlettségi szintjéhez szükséges differenciálni, redukálni, adaptálni, helyettesíteni az ismeretanyagot.

5.9. Testnevelés és egészségfejlesztés: testnevelés

A tanulási terület speciális szerepe többirányú. A fejlesztésnek figyelembe kell vennie a tanulók adottságait, az átlagosnál gyakrabban előforduló mozgáskoordinációs zavarokat, a testi fejlődési rendellenességeket, a

térbeli orientációs zavarokat. Ez a tehetséggondozás fontos területe is egyben, ahol a hallássérült tanulók jó adottságukat fejlesztve a halló társakkal azonos teljesítményekre képesek. Feladata a fizikai munkavégzésre történő testi és pszichikai felkészítés, a motoros képességek fejlesztése, a fizikai kondíció növelése, az egészséges életre nevelés, a mozgásigény kialakítása, a halló gyermekekkel való kapcsolatok kiépítése, versenyhelyzetek teremtése.

6. Az iskolai fejlesztés pedagógiai szakaszai

A hallássérült tanulók oktatásának pedagógiai szakaszai – módosításokkal – megegyeznek a Nat pedagógiai szakaszolásával. A hallássérült tanulók nyelvi szintje általában indokolja, hogy a bevezető szakasz hosszabb időszámban – teljesítésére egy, illetve két tanév javasolt – szerveződjön, de az iskola pedagógiai programja és helyi tanterve alapján a későbbiekben is sor kerülhet egy évfolyam tananyagának egy tanévnél hosszabb időtartamban történő feldolgozására. Indokolt, hogy az alsó tagozatos szakasz előtt egy év alapozó időszak szerveződjön. Az alapozó szakasz időszámban – a korai gondozás és a (speciális) óvodai nevelés eredményeire támaszkodva – a nyelvi kommunikációs készségek kialakítása, fejlesztése dominál. Ekkor a szókincs fejlesztését, a köznapi nyelv elemeinek elsajátítását, a beszédérthetőség fejlesztését, a nyelvi különbségek kezelését, valamint a nyelvi-szociális érintkezési formák kialakítását végezzük. Emellett a gyakori társulási zavarok miatt kiemelt feladat a kultúrtechnikák elsajátításához szükséges részképességek fejlesztése, a tanulási zavar szűrése és prevenciója, a gyermek szükségleteinek megfelelő terápiák lehetőség szerinti alkalmazása.

A gyerekek kisiskolás korukra elsajátítják és megközelítően olyan szinten birtokolják az alapvető kultúrtechnikákat, hogy eszközként használhatják a további tanulmányaik során. Legkésőbb az alsó tagozatos szakasz végére a nagyothalló tanulók nyelvi kommunikációs fejlettsége optimális esetben megközelítheti vagy elérheti az azonos korú halló tanulók fejlettségének alsó szintjét. A felső tagozatos szakaszra már kialakulhatnak tekinthető az egyéni beszédállapot. Erre támaszkodva általában megvalósítható:

- a nyelvi rendszer további finomítása, a nyelvi-kommunikációs szint emelése, az olvasás-írás eszközzintű használata;
- a nyelvi érintkezés formáinak bővítése: szélesebb körű tájékozódás a köznapi nyelvhasználatban, árnyaltabb alkalmazás, a tanulási területek és témák tartalmának megfelelő fogalmak értő használata;
- a szociális kapcsolatrendszer, az érintkezési formák pontos értelmezése, a kommunikációs szándéknak megfelelő nyelvi formák megválasztása.

Valamennyi pedagógiai szakasz kiemelt feladata:

- a beszédhallás folyamatos fejlesztése;
- a pályairányítás, a reális pályaválasztás előkészítése, a továbbtanulásra való felkészítés;
- az épen maradt funkciók fejlesztése, a tehetség gondozása.

A súlyos fokban hallássérült tanulók oktatásának pedagógiai szakaszai – módosításokkal – megegyeznek a Nat-ban rögzített pedagógiai szakaszokkal és tartalmakkal.

A nyelvi kommunikációjában nagyfokú elmaradást mutató hallássérült gyermek iskolakészültsége indokol(hat)ja, hogy az alsó tagozatos szakasz bevezetése előtt 2 év alapozó időszak, előkészítő osztály

szerveződjön. Az alapozó időszak speciális fejlesztési feladatát a nyelvi kommunikáció beindítása jelenti. A megnövelt időtartam funkciója (a korai fejlesztésre és az óvodai nevelésre építve) a nyelvi kommunikáció alapozásának folytatása, az életkornak megfelelő élmények, ismeretek tartalmainak nyelvi megfogalmazása, megértése, továbbá a szókincs bővítése, mondatok alkalmazása.

Célja:

- az olvasás technikájának kialakítása;
- az elemi szövegértési kompetencia kialakítása;
- az írás technikájának kialakítása;
- a beszédérthetőség fejlesztése, a beszédhangok minél pontosabb ejtése;
- a beszéddinamika fejlesztése, javítása;
- a hallási figyelem fejlesztése;
- az épen maradt funkciók fejlesztése;
- a jelnyelvi kompetencia fejlesztése (hallássérült gyermekek számára létrehozott speciális intézményekben).

A nyelvi kommunikáció biztonságos megalapozásával, folyamatos fejlesztésével lehetséges, hogy a kultúrtechnikák (olvasás, írás, nyelvi rendszer) mindinkább az ismeretszerzés eszközeivé váljanak.

Az alsó tagozatos (1–4. osztály) szakasz végéig átfogó feladat a nyelvi rendszer kiépítése. Megvalósítása elsődlegesen a Magyar nyelv és irodalom tanulási terület fejlesztési feladata. Általános cél, hogy ez a szakasz megalapozza egy olyan direkt kommunikációs szint elérését, amely alkalmas valamennyi tanulási terület ismeretanyagának teljesebb körű elsajátítására (szókincs, nyelvalaki struktúrák stb. vonatkozásában). Alkalmazása, gyakorlása minden területen megvalósítandó fejlesztési feladat, beépíthető a szabadon választott és a rehabilitációs célú tanórák programjaiba. Az 1. osztály végén szükséges a nyelvi kommunikációs fejlettségi szint mérése, mert ekkorra már megjelennek azok a nyelvi készségek, amelyek lehetővé teszik az értékelést. Jelentősen eltérő fejlődési ütemű tanulók esetében – a szakértői bizottság bevonásával – javaslatot kell tenni a fejlesztés további formájára, módjára, szükség esetén az iskolatípus változtatására. A nyelvi kommunikáció építésének feladatai az általános iskolai oktatás egész időtartama alatt döntően befolyásolják a tanulási területek tartalmainak feldolgozását. A felső tagozatos (5–8. osztály) szakasz végére a nyelvi készségek olyan szintjére juttatható el a súlyos fokban hallássérült tanulók egy része, ami alkalmassá teszi őket az egyre önállóbb ismeretszerzésre, a szövegalkotó műveletek végzésére, a korszerű műveltség iskolai tartalmának birtoklására. Ennek megfelelően valamennyi tanulási területen megjelenik az anyanyelvi készségek intenzív fejlődése (a szóbeli és írásbeli közlés gyarapodása, a beszéd- és szövegértés készségei, az aktív és passzív szókincs növekedése, a passzív szókincs aktivizálási folyamatának gyorsulása). Vannak azonban olyan tanulók is, akiknél a fenti készségek csak alacsonyabb szinten jelennek meg, akiknél az egyre önállóbb ismeretszerzés csak alacsonyabb szinten tapasztalható.

A jelnyelv a súlyos fokban hallássérült egyének számára az egymás közötti kommunikáció fontos eszköze lehet. A hangos beszédet kísérő jelnyelv segítséget nyújt a nyelvi kommunikáció közvetítésében és értelmezésében azokban az esetekben, amikor a nyelvi közlés megértése különböző okok miatt akadályozott (mentális problémák, diszfázia, részképességzavarok stb.). Bilingvális oktatás esetén hangos beszéddel és jelnyelven is biztosítani kell az információkat, a tanulók és szüleik elhatározásának figyelembevételével, valamint a szükséges személyi és tárgyi feltételek alkalmazásával.

A fejlesztés kiemelt feladatai:

- a szociális kapcsolatrendszer, az érintkezési formák pontos értelmezése, nyelvi formáinak elsajátítása a személyiség harmonikus fejlesztése érdekében;
- az ismeretek bővítésével kapcsolatos fogalomrendszerek pontos kiépítése, a tudáselemek értő, értelmező összekapcsolása a kognitív funkciók (a felfogás, a feldolgozás, a lényegkiemelés, az összefüggések meglátása és alkalmazása) szintjeinek fejlesztésével;
- a vizuális percepció, az önkifejezés, a valóság képi feldolgozásának, megjelenítésének, értelmezésének folyamatos bekapcsolása a tanulás-tanítás folyamatába, a személyiség kibontakoztatása, gazdagítása céljából;
- a magyar nyelv szabályainak megfelelő beszéd komplex, folyamatos fejlesztése;
- a beszédhallás, a beszédérthetőség fejlesztése az oktatás valamennyi szakaszában;
- a jelnyelvi kompetencia fejlesztése;
- az információszerezés, az interperszonális kapcsolatok új technikai formáira való felkészítés (számítógép, internet stb.), az írásos kommunikáció, valamint az idegen nyelv ismerete, írásos formájának hangsúlyos megalapozása és fejlesztése;
- a tehetségre utaló személyiségjegyek feltárása és gondozása;
- a beszédértés és a mondanivaló kifejezésének fejlesztése;
- a szövegértő olvasás folyamatos fejlesztése;
- felzárkóztatás, differenciálás;
- tehetséggondozás;
- a mozgás és ritmus intenzív fejlesztése;
- a továbbtanulás, a szakmaszerzés ismereteinek, lehetőségének alapozása, kitekintés a munka világára.

7. A hallássérült tanulók egészségügyi és pedagógiai célú habilitációs és rehabilitációs foglalkozásai

A feladat jellegéből adódóan az egészségügyi és pedagógiai célú habilitáció, rehabilitáció döntően individuális jellegű, ezért egyéni vagy kicscsoportos keretben valósul meg.

- A hallás korlátozottsága és annak súlyos következményei döntő befolyással bírnak nemcsak a fogalmi gondolkodás fejlődésére, hanem a lelki élet, a személyiség fejlődésének egészére is. Ezt megelőzendő, alapvető pedagógiai fejlesztési cél a lehetőség szerinti legkorábbi időponttól kezdett szakszerű hallásnevelés (a meglévő hallásmaradvány aktivizálására alapozva), a technikai lehetőségek felhasználásával. Ehhez elengedhetetlen a vizuális és a hangzó nyelv elérhetővé tétele.
- Az egyéni anyanyelvi nevelés az egészségügyi és pedagógiai célú habilitációs, rehabilitációs célú órakeretben kerül megvalósításra. Az iskolai fejlesztés alapozó és alsó tagozatos szakaszában a hallássérült gyermek egyéni adottságaihoz, érdeklődéséhez igazodó központi témájú társalgások szolgálják a nyelv, a beszéd különböző területeinek fejlesztését. Középpontban az alapvető hangzó nyelvi készségek (a szájról olvasásra és a hallásmaradványra támaszkodó beszédértés, a gondolatok

önálló kifejezése) erősítése áll. A társalgások keretében kerül sor a beszédérthetőség (tempó, ritmus, hangsúly, artikuláció) folyamatos fejlesztésére is. A felső tagozaton folytatódik a magyar nyelvi kompetencia kibontakoztatása a Magyar nyelv és irodalom tanulási területéhez is igazodva.

- A beszéd, nyelv elsajátítási (diszfáziás) és egyéb tanulási zavar tüneteit mutató tanulók komplex korrekciója az iskoláztatás végéig szükséges, elsősorban az egyéni fejlesztés keretében.
- A hallás-ritmus-mozgás nevelés összehangolt fejlesztő tartalma közvetlenül szolgálja a hallássérülés és következményeinek korrekcióját.
- A hangzó nyelvi készségek fejlesztése a rehabilitációs órakereten kívül része valamennyi (nyelvi fejlesztést is megvalósító) tantárgynak.
- Az egészségügyi célú habilitáció a hallássérült tanulók esetében elsősorban a folyamatos otológiai és audiológiai ellátásra irányul. Feltétel: az audiológiai vizsgálatokhoz szükséges tárgyi és személyi feltételek iskolai keretek közötti maradéktalan biztosítása.
- A hallássérült tanulók fokozottabban támaszkodnak a látásukra, ezért annak védelme a fülészeti ellátással azonos fontosságú.
- Kiemelten fontos a mentálhigiénés gondozás, a pszichológiai ellátás, különösen a hallásukat a hangos beszéd kialakulása után elvesztett tanulók esetében – az eredményes iskolai oktatás szempontjából is.

A pszichológiai habilitáció, rehabilitáció elsődleges célja, hogy megelőzze, illetve csökkentse azokat a kedvezőtlen folyamatokat, amelyeket a hallássérülés és az azzal összefüggő eltérő nyelvfejlődés a személyiség fejlődésében okozhat.

A pszichológiai habilitációval, rehabilitációval összefüggő főbb feladatok:

- a társuló problémák (pl. tanulási zavar, hiperaktivitás, autizmus) korai felismerésének segítése, szakemberekhez irányítás, a megfelelő – minél korábbi – terápiához való hozzájutás támogatása;
- tehetséggondozás: a tehetség felismerésének és kibontakozásának segítése;
- a tanulók ön- és társismeretének fejlesztése;
- belső állapotok, érzelmek felismerésének, azonosításának, helyes kezelésének fejlesztése, az empátiás készség fejlesztése;
- a társas helyzetek értelmezésének segítése, a helyzetnek megfelelő kommunikáció, viselkedés kialakítása, többek között a segítségkérés, az önvédelem, önérvényesítés, konfliktuskezelés, alkalmazkodás készségeinek gyakorlása;
- a gyermek, fiatal támogatása a másság megélésében, a sérültség elfogadásának, elfogadtatásának segítése;
- a család támogatása a hallássérüléshez kapcsolódó krízishelyzetekben, a hallássérült gyermek nevelésében;
- a pályaorientáció, a pályaválasztás segítése a hallássérült specifikumok figyelembevételével pályatanácsadás formájában;
- az integráció előkészítése, a gyermek, szülő, befogadó intézmény támogatása, sikertelen integráció esetén a gyermek negatív élményeinek feldolgozása, az önbizalom erősítése;

- az etikai normák ismeretének hiányossága, a fokozott befolyásolhatóság, az áldozattá válás és a bűnelkövetés esetleges veszélyeztetettsége miatt prevenciók foglalkozások szervezése;
- mindezekon túl szükség esetén pszichológiai ellátás – akut krízis, személyiségzavar, magatartászavar, beilleszkedési nehézségek, iskolai vagy családi konfliktusok, egyéb pszichés problémák (szorongás, pszichoszomatikus problémák stb.) előfordulása esetén;
- a tanulók intézményen kívüli pszichológiai ellátása – különösen súlyosabb kommunikációs akadályozottság és kollégiumi bentlakás esetén – lehetetlen, ezért indokolt az intézményen belüli pszichés megsegítésük;
- a nyelvi kommunikáció döntő befolyással bír nemcsak a fogalmi gondolkodás fejlődésére, hanem a lelki élet egészére, a személyiség alakulására is. Ezért alapvető pedagógiai fejlesztési cél a lehetőség szerinti legkorábbi időponttól kezdett szakszerű szurdologopédiai ellátás és igény szerint mindkét nyelvhez (vizuális és auditív) való hozzáférés biztosítása.

Az egyéni anyanyelvi nevelés keretében történik:

- a nyelvi kommunikáció megindításának támogatása;
- a beszédfejlődés természetes vonulatának bejárása, az érthető, megközelítően természetes ritmusú beszéd kimunkálása;
- a még hiányzó beszédhangok kialakítása, automatizálása, illetve a meglévő hibás hangok korrekciója;
- a szupraszegmentális elemek megfelelő használatának tudatosítása, a helyes beszédprozódia állandó gyakorlása;
- a grammatikai, pragmatikai hiányosságok korrekciója;
- a szókincs folyamatos bővítése, a szavak, kifejezések értelmezése, melyek hiányában a jó beszédprodukciónak elérése lehetetlen;
- a cochleáris implantáció-hallásjavító műtéten átesett gyermekek rehabilitációja, habilitációja, amelynek célja a speciális hallás- és beszédfejlesztés annak érdekében, hogy a környezet hangjainak felismerésétől a beszédhangok differenciálásán keresztül a beszédértés és az érthető beszéd birtokába jussanak. Mindezzel a minél korábbi integráció a cél;
- speciális intézményi oktatás esetén az integrált iskolai és iskolán kívüli életre történő felkészítés biztosítása;
- a képességprofilnak megfelelően kell kidolgozni és megvalósítani az egyéni fejlesztési tervet, melybe lényeges beépíteni a diszfáziás tünetek kezelésére specifikusan kidolgozott eljárás-ként bevált Affolter–Heldstab-féle módszert;
- fontos, hogy a halló társakkal végzett közös tevékenységek, közösen szerzett élmények során a hallássérült gyermekek felismerjék azokat a kapcsolódási pontokat, melyek segítségével egyenértékűnek tekinthetik magukat a halló tanulókkal. Ennek érdekében szükséges, hogy a speciális intézményi keretek között tanuló hallássérült gyermekek a kezdő évfolyamokban érintkezzenek a halló gyermekekkel, megkezdődjön a kapcsolattartás, és beépüljön a hallássérült gyermekek életébe. A későbbiekben, a középső évfolyamokon szükségessé válik a többségi iskolában nevelkedő gyermekekkel, gyermekcsoportokkal való növekvő gyakoriságú együttlét, együtt-tanulás, együtt-

sportolás stb., az utolsó két évfolyamon pedig az életpálya tervezése, a pályaorientáció, a pályaválasztás és az ezzel kapcsolatos elméleti és gyakorlati ismeretek, tevékenységek végzése.

Kiemelt feladat a tehetséggondozás, melynek keretében megvalósul az átlagnál jobb nyelvi képességekkel rendelkező tanulók anyanyelvi kompetenciáinak kiemelt fejlesztése a következő területeken:

- a szövegértési és szövegalkotási automatizmusok kialakítása az egyes szövegtípusok szerkezeti és jelentéstani jellemzőinek felfedeztetésével;
- a kommunikáció tudatos stratégiáinak felépítése különféle közlési helyzetekben és szövegtípusokban;
- az egyéni közlési stratégiák kialakítása és használata;
- a kommunikációs magatartásmódok és tevékenységek egyszerre kreatív és normatív használata;
- a nyelvi problémaéhszlelés képességének folyamatos fejlesztése;
- a nem verbális önkifejezés képességének fejlesztése, illetve a partner nem verbális jelzéseinek értelmezése.
- a kiemelkedő matematikai-logikai gondolkodással bíró tanulók matematikai kompetenciáinak fejlesztése és szövegértési kompetenciájának olyan szintre emelése, amely képessé teszi őket a matematikai szöveges feladatok megértésére.
- az anyanyelvi és a kiemelkedő egyéb kompetenciák mind magasabb szintű és szélesebb körű birtoklásának elősegítése minden tanulási területen, amely képessé teszi tehetséges tanulóinkat a verbális, hangzó és képi kommunikáció eszközeinek és kódjainak, a különböző információhordozók üzeneteinek megértésére és feldolgozására, ezzel az önálló tanulás képességének gyakorlására.

8. A halmozottan sérült hallássérült tanulók fejlesztése

A hallássérült tanulók populációjának napjainkra jellemző változása komoly kihívás a szakterületi intézmények gyógypedagógusainak, mivel a társuló fogyatékoságok, a diszfáziás tanulók nagyszámú megjelenése a speciális iskolákban korábban nem alkalmazott módszertani eljárásokat és óraszervezési technikákat igényel, ráadásul a specifikus nyelvi zavar, valamint a kísérő pszichomotoros tünetek változatos formában, sajátos összetételben jelennek meg a hallási fogyatékoság enyhébb vagy súlyosabb mértéke mellett. A halmozottan sérült hallássérült tanulók nevelési, oktatási lehetőségeit alapvetően befolyásolja a társult fogyatékoság jellege és súlyossága.

- a) A társuló zavarok közül előfordulásuk gyakoriságából kiemelkednek a speciális nyelv- és beszédelsajátítási, beszédértési és szövegértelmezési nehézségek (diszfázia, diszlexia, diszgráfia, diszgrammatika), melyek nem indokolhatók a hallássérüléssel. A korrekcióban kiemelt szerepet játszanak az egyéni anyanyelvi nevelés órakeretében felhasználható rehabilitációs jellegű órák és a csoportos órák szervezési lehetőségei. A korrekció során fontos szerepet játszanak az egyéni társalgások, valamint az alkalmazott speciális módszerek. A korrekciós órákra a zavar súlyosságához igazodó óraszámban valamennyi évfolyamon szükség van. A tánc a zenével együtt fejleszti a hallást, a ritmusérzéklet; a tanult mozgássorok hozzájárulhatnak a tanulási zavarok terápiájához, a tanulási képességek fejlődéséhez. A tánc a zenével együtt segítheti a belső tartalmak kifejezését, az öröm megélését.
- b) Látási fogyatékoság, mozgásszervi fogyatékoság, autizmus spektrumzavar

Mozgásszervi fogyatékos, jelentősebb rövidlátás, illetve autizmus spektrumzavar esetén a korrekció érdekében más szakemberekkel (pl. tiflopedagógus, szomatopedagógus, autizmus szakirányon végzett gyógypedagógus, konduktor, esetleg nevelési-oktatási feladatokat ellátó gyógytornász) való konzultációra, illetve aktív segítségükre van szükség. Látási fogyatékos esetén az ültetésre (táblakép), az írott anyagok adaptálására és a tanár közelségére külön gondot kell fordítani. Fontos, hogy szükség esetén a tanuló autizmus-specifikus terápiában részesüljön az intézményen belül vagy kívül.

c) Értelmi fogyatékos

A fejlesztés egyaránt épít a nagyothalló tanuló, valamint az enyhe és közepesúlyos értelmi fogyatékos tanulók iskolai fejlesztésének irányelveire. Ezeket úgy alkalmazza, hogy figyelembe veszi a tanuló egyéni adottságait, fejlesztési szükségleteit, aktuális pszichés állapotát, az egyes területeken tapasztalt lemaradását, fejleszthetőségének határait. Az iskolai fejlesztés elveit és szakaszait – valamennyi érintett fogyatékos terület pedagógiai és rehabilitációs feltételeinek biztosításával – a helyi tantervben kell meghatározni. A helyi tantervben a tartalmaknak, a továbblépés feltételeinek meghatározásánál kell figyelembe venni az érzékszervi fogyatékos tényét, valamint a pszichés állapotot. A közvetlen és tágabb környezet megismertetésére, az ismeretek közvetítésére és megerősítésére, a cselekedtetésre, az önálló életvezetéshez szükséges készségek megalapozására, a pozitív értékelésre épülő fejlesztés differenciált formában történik.

Azoknál a tanulóknál, akiknél a hangos beszéd elsajátításának nagyfokú nehézsége vagy akadályozottsága tapasztalható, egyéb alternatív kommunikációs lehetőségek is használhatók (gesztus-, jelnyelv, képi kommunikáció).

Az AAK alternatív kifejezés arra utal, hogy a hangzó beszéddel nem kommunikáló és/vagy kommunikációjában súlyosan akadályozott személy számára a hagyományos kifejezési módok (beszéd, írás) helyett más megoldásokat kell keresni, ami az egyszerű reflexektől a nyelvi szintű alkalmazásig terjedhet. Az augmentatív kommunikáció az érthető beszéd hiánya következtében súlyosan károsodott kommunikációs funkció átmeneti vagy tartós pótlására szolgáló kommunikációs rendszerek csoportja. Lényege, hogy a beszéd helyett a sajátos nevelési igényű tanuló nonverbális úton fejezi ki magát, felhasználva mindazt a lehetőséget, amelyet a hangjelzések, gesztusok, manuális rendszerek és/vagy a betűket, rajzokat, jelképeket, fotókat, tárgyakat stb. tartalmazó kommunikációs eszközök, valamint hangadó gépek (kommunikátorok) biztosítanak. Minden augmentatív kommunikációs rendszer több, egyénre szabott, térben és időben eltérő használhatóságú kommunikációs eszközből áll, amelyek tartalmazzák a kommunikációs hatékonyságot növelő valamennyi üzenethordozót, segédeszközt, stratégiát és technikát. Az augmentatív kommunikáció hatékony használata megteremti a társadalmi integrációt, az önkifejezést, az intellektuális, érzelmi és szociális fejlődés lehetőségeit.

Az egyéni felzárkóztató programok alapján történő fejlesztés során a domináns fogyatékosághoz igazodva, de a társult fogyatékoságból eredő korlátokra is tekintettel kell megvalósítani a képességek fejlesztését. Az egyéni fejlődést nyomon követő pedagógiai diagnosztizálásra alapozva fogalmazhatók meg a fejlesztés rövid távú céljai, feladatai, követelményei.

d) A hangos beszéd kialakulása után hallássérültté vált tanulók iskolai fejlesztése

A tanulók e csoportja esetében a sajátos nevelési igény a hallássérülés bekövetkezésének idejétől jelenik meg. Állapotuktól függően folytatják tanulmányaikat előző iskoláikban vagy a hallássérültek megfelelő iskolatípusában.

Oktatásuk Nat-hoz való viszonyát alapvetően a befogadó iskola helyi tanterve, hallássérülésükből következő sajátos egészségügyi és speciális pedagógiai igényük szabályozza. Pedagógiai, valamint egészségügyi célú rehabilitációjukat az alábbiak figyelembevételével szükséges tervezni:

- a hallókészülék használatára szoktatás;
- a hallásmaradvány kondicionálása;
- a meglévő beszédállapot fenntartása (megőrzése) és fejlesztése;
- a szájról olvasás készségének kiépítése, fejlesztése;
- a módosult életvitel elfogadtatása, a harmonikus személyiség erősítése.

9. Állapotmegismerés, szakértői vélemény

A hallássérült tanulók iskolai ellátásának, egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs, rehabilitációs fejlesztésének alapja a szakértői vélemény. A szakértői vélemény tartalmazza a vizsgálat célját, előzményeit, a diagnózist/diagnózisokat és a komplex szakértői vizsgálat eredményeit, megállapításait. A hallássérülés területén nem megyei, hanem országos szakértői bizottság működik. A diagnosztikus munka a tradicionális hazai komplex diagnosztikai eljárás rendszerét követi. A szakértői vélemény javaslatot tartalmaz azzal kapcsolatban, hogy a tanuló együttnevelés vagy különnevelés keretében folytassa-e tanulmányait, megjelölve a nevelési-oktató intézményt. Kitér a szakemberszükségletre, a rehabilitációra vonatkozó időkeretre, a rehabilitáció által érintett területekre, valamint az egyéni kedvezményekre, mentesítésekre.

Az egyéni fejlesztési tervet megalapozó legfontosabb felmérések hallássérülés esetében a következők: hallásvizsgálat, nyelvi-kommunikációs képesség/készség, nonverbális kommunikáció, pszichomotoros fejlettség, egyéni állapotmegismerés, adaptív magatartás, szociális érettség, átfogó mentális képesség (intelligencia), viselkedési problémák, bizonyos esetekben: motoros készségek, szenzomotoros integráció, magatartás, személyiségi jellemzők.

10. Differenciálás

A hallássérült gyermekek csoportja rendkívül heterogénnek tekinthető sokféle, a tanulást alapvetően meghatározó szempontból. A tanulók közti különbséget és az arra való megfelelő reagálást a gyógypedagógiai munkában alapvető fontosságúnak kell tekinteni. A differenciálás irányulhat a tanulás tartalmára, amikor a különböző tanulók vagy tanulócsoportok különböző témákat dolgoznak fel, majd osztják meg egymással az ismereteket, vagy a tanulás módszereire és az alkalmazott eszközökre is. Ha a megfelelő diagnosztikus eljárásokkal fel tudjuk tárni, hogy kinél milyen kompetenciaterületen mutatkoznak elsősorban hiányosságok, akkor megszervezhető ezeknek a területeknek a differenciált fejlesztése. Az alkalmazott módszertani alapelvek egyik legfontosabbika a differenciálás. Hallássérült tanulók esetén ez a következő területeken valósulhat meg:

- a tananyag, feladat választásában;
- az alkalmazott nyelvi szintben, az alkalmazott nyelvben (hangzó magyar nyelv, magyar jelnyelv);
- a tananyag feldolgozásának menetében;
- a feldolgozás módjában;
- a segítségnyújtás mértékében, minőségében;
- az értékelésben;
- az alkalmazott kommunikációs módokban;
- a tanulási tempóban.

A BESZÉDFOGYATÉKOS TANULÓK ISKOLAI NEVELÉSÉNEK-OKTATÁSÁNAK IRÁNYELVEI

1. A beszéd fogyatékos tanuló

A törvényi szabályozás dokumentumaiban szereplő beszéd fogyatékoság sajátos nevelési igény (a továbbiakban: SNI) kategória elnevezés az érintett populációba tartozó gyermekek körének csak egy részét nevezi meg explicit módon. A jelenlegi elnevezés a beszédzavart hangsúlyozza, miközben a szintén e kategóriába tartozó nyelvi zavarok a társadalmi részvétel szempontjából általában nagyobb hátrányt jelentenek. A magyar és nemzetközi szakirodalmi konszenzus alapján: *Beszéd fogyatékosok csoportjába tartozik minden olyan tanuló, aki a beszéd és/vagy nyelv receptív folyamatainak (beszédfeldolgozás, beszédértés, nyelvi megértés) vagy expresszív folyamatainak (beszéd és nyelvi kifejezés, produkció) szerveződésében súlyos fejlődési eredetű vagy szerzett zavart mutat. Ez a zavar különböző klinikai képekben jelenik meg, és életkor szerint is eltérő jelleget mutathat. A verbális kommunikáció súlyos zavara, valamint a verbális tanulási folyamatok atipikus alakulása, jelentős eltérése miatt az ilyen tanuló a társadalmi beilleszkedés szempontjából akadályozott.*

A fenti ernyődefiníció jogi és szakmai szempontból is kiegyenlített, a részvétel elvét érvényesíti. Jól mutatja az iskoláskorban a beszéd- és nyelvi zavarokra épülő verbális tanulási zavarokkal való természetes összefüggést, annak ellenére, hogy a jelenlegi törvényi szabályozás szerint a verbális tanulási zavarok nem a beszéd fogyatékos, hanem az egyéb pszichés fejlődési zavar gyűjtő kategóriájába tartoznak. Jelen irányelv a továbbiakban is a törvényi elnevezés megtartása mellett, de markánsan különböző tünetegyütteseként mutatja be a beszéd- és nyelvi zavarokat, melléjük rendelve a különböző specifikus ellátási szükségleteket.

A beszéd- és nyelvi zavarok diagnosztikus kategóriái az iskolába lépéskor és az iskoláskorban jellemzően az alábbiak:

1.1. Beszédzavarok

- Hangképzési zavarok
- Rezonanciazavarok (hipernazalitás, hiponazalitás)
- Beszédfolyamatossági zavarok (dadogás, hadarás)
- Artikulációs zavarok (beszédhanghibák)
- Beszédmozgászavarok (verbális diszpraxia)

A beszéd atipikus fejlődésével küzdő gyermekek a feltűnő zavarjelenség miatt többnyire korán diagnosztizálásra kerülnek. Iskoláskorra általában letisztul, hogy átmeneti fejlődési nehézségről vagy súlyos fejlődési zavarról van szó. Az átmeneti nehézségeket a logopédiai alapellátás szakszolgálati keretben kezeli. A súlyos beszédzavart mutató óvodások/tanulók kapnak lehetőséget SNI-ellátásra. Ez biztosítható különnevelést vagy inkluzív nevelést megvalósító intézményben is. Ezen tanulók tanulásban való részvételét vagy iskolai teljesítményét jelentősen befolyásolhatja beszédfejlődési vagy szerzett beszédbeli akadályozottságuk. Ezek között elsősorban a szóbeli kommunikációt jelentősen akadályozó *rezonanciazavarok*, a *beszédfolyamatossági zavarok* és a *beszédmozgászavarok* emelhetők ki. A beszédkiejtés és a beszédmozgászavarok egyes típusainál a nyelvi kifejezés zavara is fennáll. A *hangképzés (hangadás) zavarai* szintén ritkán kapnak SNI besorolást, csak akkor, ha a hangszalagok hibás működése

folytán a szóbeli beszéd kivitelezése súlyosan akadályozott. A beszédfejlődési zavar jellegétől függően társulhat hozzá specifikus tanulási zavar is (pl. rezonanciazavarok, beszédmozgászavarok), mely a következő alfejezet részletező leírásában minden esetben külön jelzésre kerül.

1.2. Auditív feldolgozási zavarok

Az érintett tanulók a hallható jelek feldolgozásában mutatnak súlyos zavarokat, ez jellemzően a beszédfeldolgozásban, így a beszédértésben is komoly gondot okoz. Felderítésükre nem minden esetben kerül sor iskoláskorig, mivel az auditív információfeldolgozás zavara nem feltétlenül társul a kifejező beszéd zavarával, így a környezet számára kevésbé feltűnő az atipikus fejlődés. Jelentős számban csak a már kialakult tanulási zavar következtében, sokszor csak 2-3. osztályban kerülnek felismerésre az érintett tanulók beszédfeldolgozási zavarai.

1.3. Nyelvi zavarok

A nyelvfjlődési zavart mutató tanulók mindannyian küzdenek a *nyelvi kifejezőkészség* különböző nyelvi szinteken megjelenő zavarával (expresszív nyelvi zavarok). Ez a beszéd- és nyelvi kifejezészavar érintheti a nyelv hangrendszerét, a beszédhangejtést, az aktívan használt szókinccset, annak jelentését, a nyelvtani összefüggések kifejezését, a mondatalkotást, valamint a nyelvhasználatot (pragmatika). A nyelvi kifejezés zavara mellé társulhat a *nyelvi feldolgozás*, *nyelvi megértés* különböző nyelvi szinteken és különböző súlyosságban megmutatkozó zavara (receptív nyelvi zavarok) is.

A *nyelvi feldolgozás*, *nyelvi megértés zavarai* a különböző nyelvi szinteket külön-külön és együtt is érinthetik, így pl. a nyelv hangzórendszerét (fonológia), a szókinccset (lexika), a nyelvtani szerkezeteket (morfológia, szintaktika), a nyelvi jelentést (szemantika) és a nyelv mindennapi helyzetekben való alkalmazását – pl. képes beszéd – (pragmatika). Leggyakrabban a szókinccs és a grammatika feldolgozási zavarával találkozunk. A fonológiai zavara pedig jelentős szerepet játszik az írott nyelvi zavarok egy formájának, a fejlődési diszlexiának a kialakulásában. A nyelvi feldolgozás, megértés zavarai minden esetben gyengébb nyelvi kifejezési lehetőséget is jelentenek, így általában expresszív zavarral is társulnak (ez nem mindig jelenik meg külön a diagnózisokban). A feldolgozási és kifejezési zavar társult jelenléte minden esetben súlyosbítja a tüneti képet. A nyelvfjlődési zavar fent említett különböző formáit a következő diagnosztikus kategóriarendszer foglalja össze:

- Expresszív nyelvi zavarok:
 - expresszív fonológiai zavar,
 - expresszív morfológiai zavar,
 - expresszív szintaktikai zavar,
 - expresszív szemantikai zavar,
 - expresszív pragmatikai zavar.
- Receptív nyelvi zavarok:
 - receptív fonológiai zavar,
 - receptív morfológiai zavar,
 - receptív szintaktikai zavar,
 - receptív szemantikai zavar,

- receptív pragmatikai zavar.

Beszédfigyatékos SNI-besorolást csak azok a gyermekek/tanulók kaphatnak, akik elsődleges nyelvi zavarral küzdenek, vagyis expresszív és/vagy receptív nyelvfejlődési elmaradásuk hátterében sem intellektuális képességzavar, sem hallásfigyatékoság, sem autizmus spektrumzavar, sem mozgáskorlátozottság nem áll.

2. A beszédfigyatékos tanulók nevelési, oktatási szempontú jellemzői

A törvényben a beszédfigyatékos SNI tanulók csoportján belül leírt zavarok mindegyike – még gondos fejlesztés ellenére is – végigkíséri a tanulók egész iskolai pályafutását, és természetükből adódóan más-más területen, de markáns teljesítményhátrányt jelentenek. A továbbiakban a beszéd- és nyelvi zavarok jellemzőit – jóllehet mindkettőt a beszédfigyatékos SNI kategóriába soroljuk – külön-külön tárgyaljuk, hogy ráirányítsuk a figyelmet a két csoport tüneti képének alapvető különbségeire és az ezek nyomán jelentkező eltérő ellátási szükségletekre. A beszédfejlődési zavarral küzdő tanulók a társult zavaroktól eltekintve szinte minden esetben jobb teljesítményt nyújtanak az írott nyelvhez kötődő feladatokban (pl. olvasás, szövegértés-szövegalkotás). Az írásbeli szövegalkotás és szövegértés kompetencia esetükben akár teljesen tipikus fejlődést is mutathat. Ugyanakkor a nyelvfejlődési zavarral küzdő tanulók a nyelvi megértés és/vagy kifejezés zavara miatt a szóbeli és az írásbeli nyelvi teljesítmények terén egyaránt akadályokkal küzdenek. A beszédzavarok esetében ritkán társul az alapproblémához specifikus tanulási zavar. A nyelvi zavarok másodlagos következménye iskoláskorban szinte minden esetben különböző súlyosságú specifikus tanulási zavar, más néven verbális tanulási zavar. A nyelvfejlődési zavar következtében kialakuló tanulási zavarok elsősorban az olvasás-írás tanulása során jelentkeznek, ezen belül a dekódolás (olvasástechnika) és a szövegértés is jelentősen eltérő fejlődést mutathat. Tágabb értelemben azonban a teljes szövegértés-szövegalkotás kompetenciát érintik. Vagyis minden verbális tanulási folyamatban jelentős teljesítményeltéréshez vezetnek (lásd egyéb pszichés fejlődési zavarok leírása), amit nem magyaráz a tanuló intelligenciája, egyéb, nem verbális kognitív képességei vagy szociokulturális helyzete. Így a tanulóknak a tankönyvek leckéinek feldolgozásában éppen úgy akadálymentesítésre lesz szüksége, mint a kötelező olvasmányok vagy a szöveges példák esetében. A következményes viselkedési zavarokkal az írásbeli, illetve a szóbeli kommunikáció nehezítettségével arányosan mind a két csoportban találkozhatunk. Ezek megelőzése a nevelő-oktató munka és a rehabilitációs-rehabilitációs fejlesztő beavatkozások fontos feladata. A beszéd- és nyelvi zavarokhoz társuló fejlődési zavarok közül a figyelem- és aktivitászavarok, a szenzoros integrációs zavarok (leírását lásd Az egyéb pszichés fejlődési zavar alapján sajátos nevelési igényű tanulók iskolai fejlesztésének irányelvei című fejezetben), a hallássérülés (lásd A hallási fogyatékos tanulók iskolai fejlesztésének irányelvei) esetei fordulnak elő leggyakrabban.

2.1. Beszédzavarok

A súlyos beszédfejlődési vagy szerzett zavarokról összefoglalóan elmondható, hogy a tanuló a hangzó beszéddel való kommunikációra motivált, azonban beszédének gyenge érthetősége miatt a szóbeli kommunikáció sikertelen, vagy csak részben tudja beteljesíteni funkcióját. Ez az iskolai életben nehezíti:

- az önálló szóbeli megnyilvánulásokat a tanórán és a tanórán kívüli tevékenységekben;
- a szóbeli kommunikációs helyzetek létrehozását és fenntartását;
- a megfelelő társas kapcsolatok alakítását.

A magyar iskolarendszer nagymértékben a verbális tanulási folyamatokra épít. Ezekben a beszédzavarral küzdő tanuló jelentős hátránnyal indul, ezért napi szinten szenved el kudarcot, frusztrációt. Az ilyen

tapasztalatok sokasodásával egyenes arányban a lehetőségekhez képest kerülni igyekeznek a szóbeli megnyilvánulásokat. A megjelenő beszédfélelem (logofóbia), szorongás fokozódásával „ördögi körbe” kerül. Társas kapcsolataiban egyre visszahúzóbbá válik. Egyre növekvő frusztrációja miatt különböző pszichés tünetek jelenhetnek meg: agresszió, bohóckodás vagy éppen apatikus viselkedés (mely kamaszkorban akár depresszióig fokozódhat). Így másodlagos viselkedési, magatartási zavarok keletkeznek, melyek gyökere a beszédzavar. Emellett maguk a kommunikációs partnerek is kerülik társaságát, mivel őket is frusztrálja, hogy nem értik a beszédet, vagy a természetes beszédől idegen jelenségeket észlelnek. Az osztályban a beszédzavarral küzdő tanuló könnyen perifériára szorulhat, kapcsolatrendszere beszűkülhet. Ezek a tapasztalatok alacsony önértékeléssel párosulva a közösségben céltáblává, bűnbakká tehetik a gyenge kommunikációs és ezáltal gyenge érdekérvényesítési képességgel bíró tanulókat. A nagy emocionális terhelés a tanuló kognitív energiáinak egy részét is felemésztheti, így következményes tanulási zavar is kialakulhat. Különösen olyan esetekben fordul ez elő, ahol a hangzó beszéd jelentős eltérése mellett a beszédértés nehézsége is tapasztalható (pl. rezonanciazavarok).

Az egyes beszédfejlődési vagy szerzett zavarok speciális jellemzői:

A hangképzési (fonációs) zavarok a zöngképzés zavarait jelentik. A hangjakak (hangszalagok) működése zavart, túlságosan összehúzódnak, vagy nem érnek egymáshoz hangadáskor. Ettől függően a hangképzés túl feszes lesz vagy erőtlenné válik. A hang állandóan fátyolos, rekedt, a hangtartás és a levegőbeosztás nehéz, a hang terhelhetősége kicsi. A jelenséget másodlagos tünetek is kísérik. Feltűnő a nyakizomzat vagy az arcizmok hangadás közbeni túlfeszültsége, kidagadása, valamint a kapkodó levegővétel. Az erős izgalmi helyzet vagy a félelem, szorongás fokozza a tüneteket. Az ilyen tanuló általában fizikai és lelki értelemben egyaránt állandó feszültségben él. A problémának lehet funkcionális és organikus oka is, azonban a sokáig fennálló funkcionális zavar a hangjakak (hangszalagok) organikus elváltozását (pl. hangszalagcsomó) okozhatja. A probléma rendszeres szakorvosi (főként foniátriai) és logopédiai ellátást igényel.

A hangképzési zavarral élő tanulók számára az önálló szóbeli megnyilatkozások válnak nehezen kivitelezhetővé, és folytonos pluszfeszültséggel járnak. Ezeket az alkalmakat amennyire lehet, érdemes kerülni, mert a teljesítményszorongás hangadási képtelenségig fokozódhat.

A rezonanciazavarok az orális és nazális rezonancia (a szájüregben és az orrüregben képződő hangzók) beszédbeli arányának kóros megváltozását jelentik. Ez lehet a szájhangzók orrhangzós színezetűvé válása (hipernazalitás) vagy az orrhangzók szájhangzóssá válása (hiponazalitás). A hipernazalitás leggyakoribb oka az ajak- és/vagy szápadhasadék. Ez a súlyos organikus elváltozás már újszülöttkorban nyilvánvaló, a légzésben, a táplálkozásban, a hangadásban és a beszédben egyaránt súlyos nehézségeket okoz. Az egyébként szájrezonanciával képzett magán- és mássalhangzók erős orrhangzós színezetet kapnak, a zárhangzók – pl. k, g – elvesztik zárkarakterüket, ami önmagában is jelentősen csökkentheti a beszéd érthetőségét. Az elváltozás súlyosságától és kiterjedésétől függően egyes beszédhangzók képzéséhez nincsenek meg a megfelelő anatómiai feltételek, így ezek hiányozhatnak a beszédéből, ami tovább rontja az érthetőséget. E mellett a hangadás is préselt, erőltetett lehet, ami pedig társult hangképzési zavart is okozhat. A gyermekek csecsemőkoruktól több ülésben számos helyreállító műtéten esnek át. A műtéti szakasz a kemény szápad zárásával és a plasztikai helyreállító műtétekkel zárul, melyek még iskoláskorban is tartanak. Így előfordul, hogy a beszéd érthetősége az alsó tagozaton még gondos logopédiai kezelés ellenére sem kielégítő.

A lágy szájpad veleszületett rövidülése is okozhat orrhangzóságot, ezen belül hipernazalitást. Ilyenkor a lágy szájpad nem zárja el az orrgarat felé vezető utat, így a szájhangzók erős nazális színezetet kapnak (legjobban a magánhangzók és a zöngés mássalhangzók színezete, ezáltal érthetősége szenved kárt). Itt is lehet műtéti beavatkozás, ami az ezt követő hatékony logopédiai terápiával jelentősen javíthatja a beszéd érthetőségét.

Ritkán, de előfordulhat olyan rezonanciazavar, ahol az orron át nem tud távozni a levegő valamilyen funkcionális vagy organikus okból (pl. orrpolip), és így a nazális hangok ([n], [m], [ny]) is orális színezetet kapnak, ami szintén rontja a beszéd érthetőségét.

A műtéteket követően a rezonanciazavarok szinte minden típusánál előfordulhat átmeneti teljesítménycsökkenés is, akár a beszéd- és/vagy nyelvi teljesítményben, ezzel párhuzamosan a tanulási teljesítményben, mivel az új anatómiai viszonyok mellett újra kell építeni a funkciókat is. Szintén gyakori a rezonanciazavarok esetén a fülkürt átszellőztetésének nehézsége, emiatt a klinikai képhez gyakran társul kisebb, nagyobb, átmeneti vagy tartós halláscsökkenés. Ez utóbbi a nyelvi és a beszédmegértést hátráltatja, gátolja. Ezáltal a teljes nyelvi fejlődésre is negatív hatást gyakorol, pl. a szókincs vagy a nyelvtani szerkezetek fejlődésére. Akár az enyhe, kb. 25-30 dB-es átmeneti halláscsökkenés is kihatással lehet az iskolai teljesítményre, valamint társuló verbális tanulási zavarhoz vezethet.

A beszédfolyamatossági (fluencia) zavarok közül legtöbbször a dadogás válik olyan súlyossá, hogy a tanuló külön többletsegítséget igényel. A dadogó gyermek a beszéd folyamat minden fázisában különbségeket mutat az átlagos beszélőtől (a légzés, a hangadás, a beszédtempó, az artikuláció és a mimika működésében is). A dadogó beszéd szerveiben megjelenő görcs a dadogás közvetlen oka (függetlenül attól, hogy organikus vagy funkcionális okból jelenik meg). A beszéd folyamatosságának zavara két típusú lehet. A tónusos típusba tartoznak azok a gyerekek, akik a szó első hangjának kiejtésével küszködnek, a klónusosba pedig azok, akik általában az első hangot vagy szótagot ismételtetik. A két forma tünetváltással és egyszerre is jelen lehet. Utóbbi általában a zavar súlyosbodását jelzi. Gyakran jellemző a túl kemény és elnyújtott hangindítás, ami a hangszalagok (hangajkak) tartós túlfeszítése miatt rekedtséget vagy hangképzési zavarokat is okoz. A legtöbb megakadás a zárhangzóknál fordul elő, de lehet, hogy egyes magánhangzók válnak kerülendő hangokká. A beszédfélelem fokozódásával vagy társuló beszédzavarok miatt jellemző lehet a monoton beszéd, a bizonytalan vagy elmosódott artikuláció, ami tovább rontja a beszéd érthetőségét, nehezzé teszi a kommunikációs helyzetben a partner figyelmének fenntartását.

A gondolkodásban globálisan „látjuk” a dolgokat, a beszéd pedig időben lineárisan szervezett folyamat. A dadogók a gondolkodásban (belső beszédben) folyamatosan beszélő tanuló társaikhoz hasonlóan működnek, ám a beszéd folyamatban a megakadásoktól való félelem okán kerülőutakat keresnek. Például gazdag passzív szókincs mellett is gyakran iktatnak a beszédükbe sztereotip módon megjelenő szavakat vagy fordulatokat, esetleg kötőszavakat; ez az automatizmus segíti a folyamatosság fenntartását. A mondatok szerkezetét gyakran egyszerűsítik, szinonimákat keresnek, hogy a „rettegett” hangot, hangokat elkerüljék. Ez a mondat jelentésének torzulását is okozhatja.

A fő beszédtünetek mellett a nyak és a váll izomzatának megfeszülése, a légzés folyamat szakadozottsága, a belégzés felületessége is mutatkozik. Utóbbi miatt a beszédhez szükséges kilégzés rövid időtartamú és szakadozottá válik, miközben az élettani légzés akár zavartalan is lehet. Előfordul, hogy tik vagy valamilyen állandó mimikai vagy végtagtevékenység kíséri a beszédet, esetleg csak a megakadásokat (pl. karlendítés, lábdobbantás vagy szemhunyas, esetleg grimasz). Ezek intenzitása, mennyisége lelki megterhelés, izgalom esetén fokozódik.

Megtévesztő lehet, hogy egyes kommunikációs helyzetekben a dadogó tanuló képes folyamatos beszédre is (pl. éneklés, ritmikus versek mondása, suttogás). Ennek ellenére a beszéd folyamatossága nem függ a dadogó szándékától, igyekezetétől, figyelmétől. Pont ellenkezőleg, a szokásos felszólítások, figyelmeztetések (pl. ne dadogj, igyekezz, figyelj jobban) csak fokozzák a zavart, a megakadások és szünetek számát és időtartamát. A tünetek súlyosbodhatnak testi és/vagy szellemi fáradtság esetén, az idegrendszert vagy a hormonháztartást ért hatásokra, illetve ha nagy jelentőségű az adott beszélgetés vagy közlés.

A beszédmozgászavarok a fejlődési diszpraxia speciális esetei. A beszéd motoros tervezésének, szervezésének, kivitelezésének olyan zavarai, melyek a beszéd- és más, a kommunikációban szerepet játszó mozgások (pl. mimika) akaratlagos kivitelezését akadályozzák, míg az automatikus mozdulatok (pl. ásítás) megtartottak. Az ilyen típusú beszédmozgászavarok esetén nincs praktikusán diagnosztizálható neurológiai eltérés, valamint az izomtónus-szabályozás vagy a központi idegrendszer sérülése (pl. Cerebrál parézis) sem mutatható ki a háttérben.

Az egyes diszpraxiafajták külön-külön és együttesen is előfordulhatnak. Kiterjedésük szerint érinthetik a végtagok mozgáskoordinációját vagy önállóan a beszédszervi régió mozgásait (orofaciális diszpraxia, részletezve lásd később), de érintett lehet külön vagy ezek mellett a nyelvi kivitelezés is (verbális diszpraxia, részletezve lásd később). A beszéd fogyatékoság SNI-kategóriájába csak a két utóbbi forma, az orofaciális és a verbális diszpraxia tartozik. A végtagokat érintő diszpraxia – korábban motoros ügyetlenségként vagy ügyetlen gyermek szindrómaként is emlegették – mint nem verbális tanulási zavar az egyéb pszichés zavarok SNI-kategóriába sorolódik.

A diszpraxiák közös jellemzője, hogy átlagos vagy kimagasló intelligencia mellett ezek a tanulók nem csak a verbális, de a performációs feladatokban is gyengén teljesítenek. Olyan, mintha mindig, minden mozdulatsort újra kellene tervezni, mert ezek nem automatizálódnak, és nem kapcsolódnak folyamatosan egymáshoz. E mellett a mozgásszervezés nem tud rugalmasan adaptálódni a különböző tanulási, cselekvési helyzetekhez. Jellemző, hogy az érintett tanulók az egy elemből álló egyszerű mozgások során jobban teljesítenek, mint az összetett mozgásszekvenciákban. A beszédmozgások (társuló végtag diszpraxia esetén a végtagmozgások) kivitelezésének folyamata az inputtól függetlenül zavart mutat. Így a tanulók utánpótlás útján ugyanolyan nehezen sajátítanak el, mutatnak be új mozgásformákat, mint verbális instrukcióra vagy belső intenció, pl. emlékezetből való felidézés alapján.

Ezek a tünetek jelentősen módosítják a tanulási folyamatokat, és akadályozzák a készségjellegű és az információs tudás megszerzését egyaránt. Emellett a táplálkozásban és az önellátásban is zavarokat okoznak, ami a kommunikációs nehézségek mellett tovább ronthatja a tanulók társas elfogadottságát. A szinte törvényszerűen fellépő verbális tanulási zavarok mellett a cselekvések tervezésének zavarából adódó frusztráció viselkedés-, magatartászavarokhoz vezethet; ezek másodlagos zavarként diagnosztizálhatók. Társuló zavarként leggyakrabban figyelem- és aktivitászavarok jelentkeznek, valamint gyakori még a memóriefunkciók zavara. A végtagokra is kiterjedő forma esetében az írásmozgás kivitelezésének zavara is minden esetben fennáll.

A hazai diagnosztikai háttér hiányosságai miatt gyakori, hogy a fel nem ismert diszpraxiával küzdő tanuló a már arra ráépülő tanulási vagy viselkedési zavar miatt kerül vizsgálatra. Ilyenkor fontos visszatekinteni a mozgáskoordináció és az önellátás fejlődésére, melyben a diszpraxiás gyermekek szinte mindig, a más viselkedés- vagy aktivitászavarral küzdő gyermekek ritkábban küzdenek nehézségekkel.

Az *orofaciális diszpraxia* az arc, az ajkak, a nyelv, a garat, valamint a rágóizmok területén mutatkozó akaratlagos mozgásteljesítmények zavarát jelenti. Általában a beszéd folyamat időbeli szervezését (szériális elrendezését) is különböző súlyosságban érinti a zavar, így több hangra kiterjedő, nehezen oldódó, inkonzekvens tévesztésekkel, hang- és szótagkihagyásokkal, átvetésekkel járó artikulációs zavarokat okoz. A hosszabb szavak kiejtése felismerhetetlenné válik. Emellett a beszéd prozódiai elemei (hanglejtés, tempó, hangszín, hangtartás) is zavart szenvedhetnek. Előfordulhat, hogy az ilyen tanuló hanglejtése idegen hatású, a magyar nyelv tipikus lejtésétől eltérő, annak ellenére, hogy anyanyelvi beszélő.

A *verbális diszpraxia* esetében a beszédzavar mellett a nyelvi teljesítményekben is jelentős az eltérés, ezért ennek jellemzőit a nyelvfejlődési zavarok leírásakor részletezzük.

2.2. Auditív feldolgozási zavarok

Az auditív feldolgozási zavarokkal küzdő tanulók a hallható információk felismerésének, megkülönböztetésének és megértésének zavarát mutatják. Az auditív észlelés különböző zavarai mellett a hangzó beszéd észlelésében, feldolgozásában, ezért megértésében is zavart mutatnak. Nehézségeik nem perifériás eredetű hallássérülésből vagy intellektuális sérülésből fakadnak.

A tanulási folyamatban a szóbeli közlések, instrukciók, magyarázatok megértése okozza a legnagyobb gondot. A zavar markáns tünete, hogy a tanulók az őket körülvevő auditív, így a verbális ingerekből sem tudják azonosítani a releváns, feldolgozandó információt. Szűrés hiányában a feldolgozás igen sok kognitív energiát emészt fel, a gyermekek hamarabb fáradnak el, és a kognitív-nyelvi feldolgozást igénybe vevő feladatokban hirtelen teljesítménycsökkenés áll be. A tünetegyüttes indukálja a tanulási teljesítmények különböző zavarait. Ezek közül az egyik legfontosabb az írott nyelvi zavar kockázata. Az érintett tanulók gyakran küzdenek a beszédhangzók megkülönböztetésének és azonosításának nehézségével. Ennek következtében a betűtanulás, a dekódolás (olvasástechnika) és a helyesírás terén is nehézségek jelentkeznek. Az órai verbális tanulási helyzetekben is intelligenciájukhoz képest váratlanul alulteljesítenek, nem értik meg az instrukciókat, magyarázatokat, ezért más feladatba kezdenek, másképp viselkednek. A társas helyzetekben (pl. közös játék, konfliktuskezelés) szintén kiütköznek nehézségeik, nem tudják maradéktalanul feldolgozni a verbálisan elhangzott szabályokat, így szándékuktól függetlenül nem is tudják betartani azokat. Kifejező beszédük csak ritkán érintett, így a beszédészlelési zavar az iskoláskorig gyakran felderítetlen, kezeletlen marad. A tanulási zavar iskolai megjelenésével már csak az egyéb pszichés fejlődési zavar SNI kategóriáját kapják, annak ellenére, hogy elsődlegesen a beszédfeldolgozás érintett.

2.3. Nyelvi zavarok

Jelentős azon gyermekek száma, akiknek nyelvfejlődési zavarát nem magyarázzák neurológiai, szenzoros, intellektuális vagy társas-érzelmi problémák. Ők is a beszéd fogyatékos SNI-besorolást kapják. Ebben az esetben a nyelvelsajátítás folyamata már a koragyermekkorban jelentős időbeli és strukturális eltérést mutat. Nyelvfejlődési zavar esetén a nyelvi kifejezés atipikus volta mindig, míg a nyelvi észlelés, értés zavara csak az esetek egy részében jellemző.

Az eltérő fejlődés tartósan megmarad és a nyelvi hierarchia bármely szintjén megjelenhet:

- a késve induló szókincsfejlődés nem éri be a tipikusan fejlődő társakét még iskoláskorban sem;
- a szókincs szerkezete is eltérő lehet, pl. a főnevek nagyobb, az igék vagy melléknevek, határozószavak kisebb arányban kerülnek be a passzív és/vagy az aktív szókincsbe;

- a kontextusnak megfelelő szó előhívása, aktiválása is gondot okozhat, jellemzőek a szótalálási nehézségek;
- a beszédhangok (fonológiai) feldolgozásában és produkciójában is elmaradás tapasztalható, ami az írott nyelvi zavarok kockázatát vetíti előre;
- a szavak hangalakjának pontos feldolgozása és emlékezeti megőrzése nehéz;
- egy-egy szó hangzósorának jelentős egyszerűsítése nemcsak a beszéd érthetőségét rontja (még iskoláskorban is), hanem nehezíti a szavak emlékezeti tárolását, akadályozza a szótanulást és az előhívást;
- a szókombinációk használata és a mondatalkotás, a spontán beszéd az iskoláskorban is alacsony nyelvtani komplexitású (jellemzően tőmondatokat, hiányos mondatokat alkotnak);
- mondataik még a felnőttkorhoz közeledve is nyelvtanilag helytelenek (diszgrammatikusak) lehetnek;
- nem használnak vagy rosszul értelmezik a kötő-, rámutató szavakat, ez főként az összetett alárendelő mondatokat tartalmazó instrukciók, szövegek megértésében okoz gondot.

Mindezeket a jelentésfeldolgozásban és a nyelvhasználatban mutatkozó nehézségek kísérik. Pl. a tanulók nehezen fejezik ki és értik meg a szövegek rejtett, átvitt tartalmait, többek között nagy nehézséget okoz a képes beszéd, a metaforák vagy a közmondások megértése.

A nyelvfejlődési zavar jelentős és életre szóló kommunikációs hátrányt jelent akkor is, ha az egyén intelligenciája átlag feletti, hiszen nehezen tudja gondolatait kifejezni, megértetni társaival. Főként ebből adódik a nyelvfejlődési zavarral küzdők visszahúzódása, szociális kapcsolatainak beszűkülése, súlyosabb esetben, alacsony önértékeléssel párosulva akár beilleszkedési vagy pszichés fejlődési zavar is kialakulhat. (A pszichiátriai rendelésen megforduló 4–12 éves gyermekek/tanulók körében felülreprezentált a fel nem ismert nyelvfejlődési zavart mutató tanulók csoportja: 34%.)

A nyelvi zavar a beszélt és az írott nyelvben egyaránt megmutatkozik; az óvodáskori nyelvfejlődési zavarra minden esetben verbális tanulási zavar épül. A dekódolás (olvasástechnika), a helyesírás, az értő olvasás, később a szövegalkotás, a fogalmazás is zavart mutat. A tanulók nehézkiesen, sok hibával, töredezetten olvasnak, gyakoriak az újrakezdések. Az olvasástechnika nem automatizálódik, a gyermekek az alsó tagozat végére sem válnak gyakorlott olvasókká. Emiatt az írott szöveg tartalma számukra kevésbé ragadható meg.

A nyelvi feldolgozás az átlagosnál jelentősen több kognitív energiát emészt fel, a tanuló a kognitív-nyelvi feladatokban hamarabb elfárad, mint tipikus nyelvi fejlődésű társai. Ilyenkor teljesítménye hirtelen romlik.

A tanulási zavar súlyosságát a nyelvi fejlődési eltérés mértéke mellett főként az befolyásolja, milyen korán történt annak felismerése és megfelelő kezelése, valamint milyen erős védőfaktort képez a családi háttér.

A tanulási teljesítmény eltérése nyelvfejlődési zavarok esetén nemcsak a magyar nyelv és irodalom tantárgyban jelentkezhet, hanem minden olyan tárgyban is, ahol verbális tanulási folyamatok dominálnak az ismeretszerzésben (pl. történelem, földrajz, biológia). A társuló zavarok nélkül jelentkező nyelvi zavarral küzdő gyermekek általában más – nem nyelvi – szimbólumrendszerekben jól eligazodnak, ezért pl. matematikai képességeik vagy képi-vizuális feldolgozásuk általában megfelelő, akár kiváló is lehet. Ugyanakkor a nyelvi zavar a matematikai fogalmak megtanulásában és adekvát használatában szintén hátrányt jelent.

Jelenleg az elsődleges nyelvfejlődési zavart mutató gyermekek egy része későn kerül diagnosztizálásra. Ennek oka egyrészt, hogy rejtett zavarról van szó, mely külső fizikai jegyek híján nehezebben felismerhető, annak

ellenére, hogy későbbi hatásait tekintve jóval súlyosabb, mint pl. a beszédhangejtés eltérései. Másrészt a nyelvfejlődési zavar hazai diagnosztikai bázisának hiányosságai is hátráltatják a korai felismerést. Előfordulhat, hogy először csak az olvasástanulás sikertelensége folytán figyelnek fel a jelenségre. Azonban ekkor gyakran már nem nyelvi zavar, hanem tanulási zavar, vagyis egyéb pszichés fejlődési zavar SNI kategóriát kap a tanuló. Így a beszéd fogyatékos kategória az iskoláskorban sajátos átfedést mutat a tanulási zavarokkal, azon belül is a verbális tanulási zavarokkal.

3. A beszéd fogyatékos (beszéd- és nyelvi fejlődési vagy szerzett zavarral küzdő) tanulók nevelésének-oktatásának alapelvei

3.1. Intézményi, szervezeti formák

A beszéd és a nyelv fejlődési vagy szerzett zavarával küzdő tanulók nevelését-oktatását elláthatja olyan gyógypedagógiai intézmény, mely beszéd-/nyelvi fejlesztő, illetve diszlexiás vagy „olvasó” tagozatot, osztályokat működtet vagy tipikus beszéd-/nyelvi környezetet biztosító, részben vagy egészében együttnevelést vállaló befogadó iskola. Mindkét ellátási forma végső célja, hogy megfelelő készség-képességstruktúrát, megküzdési stratégiákat és alapismereteket alakítson ki a sikeres társadalmi beilleszkedés és az önálló, élethosszig tartó tanulás érdekében.

A befogadó iskola működése épülhet az osztályfoktól független teljes integrációra, vagy olyan részleges integrációra, melyben az alsó tagozaton külön beszéd- és nyelvi fejlesztő, „olvasó osztály” elnyújtott, sérülésspecifikus alapozást biztosít. Ezt követően a felső tagozaton válik teljessé az integráció.

A különnevelést biztosító intézmények előnye, hogy minden tantárgyban sérülésspecifikus nevelést-oktatást, valamint a rehabilitációs-rehabilitációs órakeret mellett más kiegészítő terápiákat is tudnak biztosítani. Az ilyen intézmények száma országsszerte csekély, ezért jelenleg a beszéd fogyatékos SNI besorolással rendelkező tanulók döntő hányada részben vagy egészben integrált iskolai oktatásban vesz részt.

A beszéd-/nyelvi zavarral küzdő tanuló képességfejlődését, személyiségének harmonikus alakulását a megfelelő személyi, tárgyi és módszertani feltételekkel rendelkező befogadó, (inkluzív) szemléletű iskola szolgálja legjobban. Az intézmény kijelölésekor minden egyes esetben szükséges annak mérlegelése, hogy az iskola tárgyi, személyi és közösségi feltételei és a gyermek biológiai és képzettségi kora, képességei, személyiségjegyei, fejlesztési szükségletei, valamint a szülők együttműködési, adaptációs képességei, nevelési céljai milyen mértékben illeszkednek egymáshoz.

A beszéd fogyatékos tanulók neveléséhez-oktatásához szakmai támogatás igényelhető:

- az egységes gyógypedagógiai, konduktív-pedagógiai módszertani intézménytől (EGYMI),
- pedagógiai szakszolgáltatást nyújtó intézményektől,
- pedagógiai-szakmai szolgáltatást nyújtó intézményektől,
- utazó gyógypedagógusi, konduktori hálózat működtetésére kijelölt intézményektől,
- sorstársközösségeket, szülői közösségeket építő, szakmai támogatást nyújtó mentori hálózatot fenntartó civilszervezetektől.

3.2. Befogadó attitűd, együttműködési feltételek

- Az érintett tanulók specifikus nevelésének-oktatásának alapja egyéni szükségleteik felismerése, megértése, ezek tanulási-tanítási folyamatokban való figyelembevétele.

- Az iskolaközösség (szülők, pedagógusok, kortársak) érzékenyítése előfeltétele a beszéd fogyatékosok integrációjának. Főként a verbális kommunikáció sajátos helyzetét és a sikeres kommunikációs lehetőségeket fontos bemutatni.
- A gyermekek elsődleges beszéd-/nyelvi zavarainak tünetei, másodlagos tanulási/viselkedési zavaraiak megfelelően adaptált és kommunikációs szempontból akadálymentesített, befogadó-elfogadó légkörű nevelési, tanítási környezetben enyhülnek, nem specifikált rugalmatlan tanulási környezetben súlyosbodnak.
- Az iskolai integráció csak akkor lehet sikeres, ha a szülői ház és az iskola összehangolja a beszéd fogyatékos gyermek számára legmegfelelőbb nevelési-tanítási környezet kialakítását.
- Az intézménybe lépéskor szükséges a szülők és a pedagógusok (főként az osztálytanító vagy osztályfőnök, illetve a logopédus-gyógypedagógus) közös szándéknyilatkozata és megvalósítási terve a rendszeres együttműködésre. Javasolt erről pedagógiai megállapodást is kötni, melyben a tanuló fejlődése érdekében vázolt közös célok és ennek elérésében mindkét fél feladatai egyértelműen rögzítésre kerülnek. A megállapodás alapját az egyéni fejlesztési terv képezi. Annak megvalósulására érdemes legalább évente visszatekinteni.

3.3. A logopédus és a többségi pedagógusok szerepe

- A tanulók beszéd- és nyelvi sajátosságait, az ezekből következő fejlesztési, kompenzációs szükségleteiket logopédia szakon/logopédia szakirányon végzett gyógypedagógus ismeri leginkább, ezért a rehabilitációs-rehabilitációs munkában kulcsfontosságú szerepe van.
- A logopédus által biztosítható beszéd-/nyelvi fejlesztő ellátás mindenképpen szükséges, akkor is, ha a tanuló az iskolai pályafutása alatt már csak tanulási zavar diagnózist kap, mely a jelenlegi törvényi szabályozás szerint az egyéb pszichés fejlődési zavar SNI-kategóriába sorolódik. A tanulási zavar kezelésében ennek ellenére továbbra is az oki háttér, tehát a nyelv- vagy beszédfejlődési zavar a mérvadó.
- A kezelési folyamatba a rehabilitációs, rehabilitációs órák mellett a következményes tanulás- és viselkedészavarok megelőzése és kezelése érdekében más szakos gyógypedagógus, pszichológus vagy mentálhigiénés szakember bevonása is szükségessé válhat. Ez azonban nem váltja ki, csak kiegészíti a szakszerű logopédiai ellátást.
- A tanulók sérülésspecifikus támogatásának és a kommunikációs akadálymentesítésnek a tanórák mellett az iskolai élet minden színterén jelentősége van, mivel a verbális kommunikációs aktusok a teljes folyamatot átszövik.
- A sikeres integráció alapfeltétele, hogy a rehabilitációs-rehabilitációs munkát végző logopédus az egyéni fejlesztési terv elkészítésében és megvalósításában gördülékenyen működjön együtt az osztálytanítóval és a szaktanárokkal. Segítse a kollégákat a verbális tanulnivaló mennyiségének, összetettségének sérülésspecifikus szempontok mentén való meghatározásában, a beszéd- és nyelvi szempontú akadálymentesítésében, a tanuló képességstruktúrájának, terhelhetőségének leginkább megfelelő feldolgozási és számonkérési mód kialakításában, valamint a feladatokra fordítható idő kijelölésében.

3.4. Nevelési-oktatási folyamat

- A befogadó iskola biztosítja a feltételeket ahhoz, hogy a beszéd-/nyelvi zavarral küzdő tanuló aktívan vehessen részt az osztály- és az iskolaközösség életében, megmutathassa tehetségét, erősségeit.
- A közösség elismeri az SNI tanuló tanulásra és részvételre irányuló erőfeszítéseit, és önmagához képest mérlegelve pozitív, előremutató és motiváló értékelést ad.
- Az iskola kezdő szakaszában a kultúrtechnikák elsajátítása előtt széles alapú készség-képességfejlesztéssel azok kognitív nyelvi előfeltételeinek megteremtését biztosítjuk.
- A nyelvfajlódási zavarok és a verbális diszpraxia esetében az írott nyelv szokásosnál lassabb ütemű, kis lépésekben történő, időben is elnyújtott kialakítására van szükség, annak érdekében, hogy az írott nyelvi szimbólumok elsajátításához vezető kettős elvonatkoztatási utat (elvonatkoztatni a beszélő személyétől és a beszéd vokális elemeitől) a beszéd-/nyelvfajlódás zavarával küzdő gyermek is képes legyen követni.
- Az életkornak megfelelően szükséges a gyermek önmagáról való tudásának, önismeretének folyamatos fejlesztése. Az erősségek és gyengeségek tudatos felismerésével alakítsuk ki a számára legmegfelelőbb megküzdési stratégiákat, a későbbi önálló tanuláshoz vezető úton.
- Változatos, az egyes tantárgyak nyelvi sajátosságaihoz igazodó tanulási, tananyag-feldolgozási stratégiák kialakítására, folyamatos fejlesztésére van szükség.
- A tananyag-feldolgozásban és a számonkérésben részesítsük előnyben a nem nyelvi megoldási módokat. Pl. a különböző művészeti ágak segítségével mozgásos, dramatikus, rajzos vagy más képi feldolgozást, digitális alkalmazásokat használhatunk, ahol a beszéd-/nyelvi zavart mutató tanuló is a többiekhez hasonló, netán kiemelkedő képességeket mutat.
- A pozitív önkép kialakulását, megélését és a következményes emocionális vagy viselkedészavarok megelőzését szolgálja, ha megkeressük azokat az iskolai, sport-, művészeti vagy egyéb tevékenységeket, melyekben a gyermek sikeres lehet.
- A rehabilitációs-rehabilitációs célú egyéni vagy kiscsoportos fejlesztésre biztosított időkeretben a nyelvi képességek (fonológiai tudatosság fejlesztése, szókinccs aktivizálása és bővítése, grammatikai készségek fejlesztése, nyelvhasználat alakítása), az írott nyelvi képességek (olvasástechnika, szövegértési és szövegalkotási képesség egyaránt) és felső tagozattól az adaptálható tanulási technikák tanítása (pl. pókhálóábra, idővonal, gondolatterkép készítése) egyenlő súllyal szerepel.
- A rehabilitációs-rehabilitációs célú egyéni vagy kiscsoportos fejlesztő órákon az általános korrepetáló jellegű feldolgozás helyett szaktárgyi szövegek esetén is a sérülésspecifikusan hatékonyabb nyelvi szempontú feldolgozás a terápiás cél: egy-egy tárgy alapszókészletének, szó- és mondatfordulatainak megértéséhez és használatához segítsük hozzá a nyelvi zavarral küzdő tanulót.

3.5. Kommunikációs-nyelvi akadálymentesítés

- A mindennapi kommunikációs helyzetekben és a tanórai munkában az oldott, biztonságos légkör, a gondolatok kifejtésére biztosított többletidő segíti a beszédfélelem csökkenését és jelentősen növeli a teljesítményt, a beszéd- és nyelvi zavarok esetében egyaránt.

- Az osztályban, tanulócsoporthoz kialakított jó szokások, világos együttélési, együttműködési keretek segítik a beszéd-/nyelvi zavarral küzdő tanuló eligazodását a mindennapi kommunikációs helyzetekben.
- A nyelvfejlődési zavarral küzdő tanulók esetében a gondolatok kifejtése, a szükséges feladatok elvégzése szóban vagy írásban tipikus fejlődésű társaikhoz képest akár ötszörös-tizenötös többszörös időt is igénybe vehet (az egyéni képességektől és a pszichomotoros tempótól függően). Az órai munka és a házi feladatok szempontjából is szükséges a többszörös idő ehhez igazodó ütemezése.
- A nyelvfejlődési zavar esetén a legtöbb tananyagot lehetőleg digitális formában bocsássuk a tanuló rendelkezésére, mivel az írott nyelvben való gyenge dekódolási képesség miatt szóbeli feldolgozással vagy a kettő kombinációjával jobban hozzáfér annak tartalmához. Ezzel párhuzamosan a tanulót ösztönözni kell a szabad forrásból is hozzáférhető felolvasó programok használatára. (A használatot a rehabilitációs órakereten belül a gyógypedagógus alakítsa ki és gyakoroltassa, mielőtt a tanuló a tanórán alkalmazza.)
- A nyelvi zavart mutató tanulók számára szükséges a szóbeli és írásbeli instrukciók, feladatok nyelvi egyszerűsítése. Pontos, egyszerű és konkrét instrukciókra van szükség. Főként az alárendelő összetett mondatokat és a közbevetett tagmondatokat alakítsuk át. Ebben az osztálytanító támaszkodjon a logopédus véleményére.
- Az órai feladatadásban (nem csak a magyar nyelv és irodalom, de a számolás vagy más közismereti tárgyak esetében is) meg kell győződnünk róla, hogy a tanuló helyesen értette-e a feladatot. Csak így biztosítható, hogy szaktárgyi tudásáról, kompetenciáiról reális képet kapjunk, melyet nem fed el a gyenge olvasási, szövegértési képesség.
- A beszéd- és nyelvfejlődési zavarral küzdő tanulók szóbeli számonkérését lehetőség szerint minimalizáljuk. A beszédzavarral küzdők számára ez a megfelelő írásbeli tevékenységekkel vagy a fentebb említett alternatív számonkérési módok egyikével váltható ki. A nyelvi zavarral küzdők számára legcélszerűbbek a komplementer – nyelvi készségtől független – feldolgozási, számonkérési módok.
- A gyenge helyesírási készség, a lassú és pontatlan íráskivitelezés és a gyenge verbális emlékezeti funkciók indokolják, hogy az íráskészséget alapfokon már használó nyelvi zavarral vagy verbális diszpraxiával küzdő tanuló az órai jegyzeteit lappal, más digitális eszközzel készíthesse, a táblai vázlatokat lefotózhassa és/vagy az órán elhangzott fontos magyarázatokat hangzóanyagként is rögzíthesse. (Az órai laptop-használat és a hangfelvétel felhasználásának kereteit célszerű közös megállapodással kidolgozni.)
- A gördülékeny jegyzetelés miatt célszerű, hogy a nyelvi zavarral vagy diszpraxiával küzdő tanulók online programok vagy gépirástanár közreműködésével megtanulják a folyamatos (tízujjas) gépelést.
- Egyes projektek vagy feladatok elvégzéséhez érdemes a nyelvi zavarral küzdő tanulók és a tipikus nyelvi képességűek között tanuló párokat létrehozni. Ez a rendszer mindkét gyermek előnyére válik. Lehetővé teszi, hogy az órán szükséges tempóban jegyzetelni nem képes SNI tanuló mégis hozzájusson az órai vázlatához, a közös feldolgozás során pedig mindketten mélyebb megértést érhetnek el.

4. Nevelési-oktatási szakaszok és kiemelt pedagógiai feladatok

A beszéd/nyelv fejlődési vagy szerzett zavarával küzdő tanulók a gyermeki fejlődés területeit tekintve döntően a kommunikációs és a beszélt és írott nyelv fejlődésében térnek el tipikus társaiktól. Ez kedvezőtlen hatást gyakorolhat a társas kapcsolatok alakulására, a szocializációra és a verbális tanulási folyamatokra. Ezen a három területen életkortól függetlenül mindig különösen nagy figyelmet kell fordítani a gyermekek életkornak megfelelő fejlődésének elősegítésére. A befogadó nevelés-oktatás minden életkorban az osztálytanító/osztályfőnök, a szaktanárok, a gyógypedagógus és a szülők hatékony együttműködését feltételezi. A szülők ismerik legjobban a gyermek addigi életútját, problémamegoldó stratégiáit, érzelmi attitűdjét, a gyógypedagógus ismeri legjobban a gyermek képességeit, erősségeit és gyengeségeit, az osztálytanító/osztályfőnök az osztály társas kapcsolatait, szociometriai jellemzőit, a szaktanárok az elsajátítandó törzsanyag nehézségeit és az ahhoz vezető tanulási utakat. Az iskoláskor kezdetétől ható, a négy együttműködő fél által összehangoltan tervezett nevelési-oktatási támogatás kezdetben jó szokásokat alakít ki a tanulóban, később felruhazza a megfelelő tanulási és kompenzációs stratégiákkal, és megtanítja, hogy ezekkel tudatosan bánjon. A képességei keretein belül biztosítja a tanuló megfelelő önértékelésének, önbizalmának alakulását, ezen keresztül a lehető leggyöngyösebb társas beilleszkedést, és utat nyit a sikeres társadalmi integrációhoz. A pedagógiai együttműködés hiányosságai vagy elmaradása hatványozottan csökkenti a beszéd-/nyelvi fejlődés zavarával küzdő tanuló társadalmi beilleszkedésének esélyeit.

4.1. Az alapfokú képzés első szakaszának (1–4. osztály) feladatai

Az alsó tagozaton a tanulási folyamat sikeressége döntően a tanító és a gyermek szeretetteljes elfogadáson alapuló bizalmi kapcsolatán múlik. Ahol a tanuló oldott légkörben, az idő okozta nyomást a minimálisra csökkentve kellő gyakorlási lehetőséget kap, a tanító pedig a hibázást a tanulási folyamat természetes velejárójaként értelmezi, ott egészséges önértékelés és önbizalom, ugyanakkor igényesség alakul ki a tanulóknál. Ha a tanító a tanterv lényeges elemeit képes kiemelni, és a tanulók egyéni adottságaihoz igazítva szervezi a nevelési-oktatási folyamatot, akkor a sajátos nevelési igényű tanulók is megfelelő lehetőséget kapnak a tanulásra és képességeik kibontakoztatására. Mindezek által megelőzhető a másodlagos viselkedési és magatartási zavarok kialakulása is.

A beszéd/nyelv fejlődési vagy szerzett zavarával küzdő tanulók esetében a verbális tanulási folyamatok veszélyeztetettsége már az óvoda utolsó évében nyilvánvalóvá válik, ezért legkésőbb ettől fogva preventív ellátásban és olvasás-írás-tanulásban kell részesülniük. A prevenció egyrészt az írás-olvasáshoz szükséges készségek, nyelvi zavar esetén a számolás-mérés készségfejlesztő előkészítését jelenti. Ezzel párhuzamosan zajlik a nyelvi és beszéd-készségek folyamatos fejlesztése, mely a szókincs tanulását, aktivizálását, a grammatikai fejlesztést és a nyelvhasználatot egyaránt felöleli. Mindezekre jó lehetőséget nyújt a felkészítő évfolyam vagy a két évre elnyújtott olvasástanítás.

A nyelvi zavarral küzdő tanulók esetében a készség-képességfejlesztés hangsúlya az egész alsó szakasz folyamán megmarad, csak így érhető el, hogy a kultúrtechnikák tanulása és használata biztos alapokra támaszkodjon. Az egyéni adottságokhoz mérten ez a beszéd- és nyelvi készség-képességstruktúra – a tipikus fejlődésű tanulókhoz képest jóval később – általában az alsó tagozat végére stabilizálódik. Így az olvasás, írás eszköztudásként is csak később válik használhatóvá. A nyelvfejlődési zavarral küzdő tanulók az írott nyelvben szinte biztosan nem érik el a tipikus nyelvi fejlődésű tanulók eredményeit, a matematikában pedig – az egyéni adottságokhoz mérten – a 4. osztály végére vagy akkor sem sikerül ezt elérni.

A beszédzavarral küzdő tanuló esetében minden közösség előtti megnyilatkozás, a nyelvi zavarral küzdő tanuló esetében emellett minden verbális tanulási folyamat külön kihívást, jelentős érzelmi és kognitív megterhelést jelent. A gyermek így hamarabb elfárad, mint társai, már a 3-4. órán nehezen tud koncentrálni,

esetleg kevésbé toleráns társaival szemben, nehezebben adaptálódik a tanulási és a társas helyzetekhez egyaránt. Ugyanez tapasztalható az otthoni gyakorlás és a házi feladatok megoldása terén is.

Az alsó tagozatos tanuló életkori sajátosságainak leginkább az aktív, cselekvéses tanulási helyzetek felelnek meg. Az ilyen változatos kihívások hosszabb ideig tartják fenn a tanulók motivációját, figyelmét, ezért a beszéd-/nyelvi zavarral küzdő tanuló számára is igen előnyösek. Az alsó szakaszban célszerű rövidebb feladatokat tervezni az érintett tanulók számára, és több feladatváltással fenntartani, „frissíteni” figyelmüket. A frontális, hosszan egy feladatra koncentráló, esetleg hosszú füzetmunkát igénylő órafelépítés a nyelvfejlődési zavarral küzdő tanuló számára olyan megfeszített koncentrációt kíván, hogy ezt lehetőség szerint kerüljük az alsó tagozaton. Ha mégis előfordul, érdemes az óra közben legalább ötperces „kilélegzést” biztosítani. Pl. kívánatos a terem egy nyugalmasabb sarkában fenntartani egy állandó helyet a rövid pihenő beiktatására vagy egy rövid udvari, folyosói mozgás lehetőségét megadni a tanulók számára. Jó szolgálatot tehetnek a statikus feladatok közé beiktatott rövid, mozgást is igénylő készségfejlesztő modulok.

A beszéd/nyelv fejlődési vagy szerzett zavarával küzdő tanulók képességei egymástól is jelentősen eltérhetnek, ezért – főként az alsó tagozaton – a feladatadás, a módszerválasztás, a számonkérés és az értékelés egyéni differenciálását igénylik. Fontos figyelni arra, hogy bizonyos nyelvi/írott nyelvi zavarral küzdő tanulók például a matematikai szimbólumok és műveletek tanulásában kifejezett tehetséget mutatnak, míg az olvasás-írás tanulásban nagy nehézségekbe ütköznek. A preventív felzárkóztató készségfejlesztés mellett az ő tehetséggondozásuk már az alsó tagozaton megkezdődhet, ami a tanuló számára sikerélményt és egyben az önbizalom növekedését is biztosítja. Ugyanakkor a feladatadásban a matematika terén is ügyelni kell a nyelvi akadálymentesítésre, főként a szöveges feladatok és a magyarázatok terén.

4.2. Az alapfokú képzés második szakaszának (5–8. osztály) feladatai

Az általános iskola felső tagozatán nyílik ki igazán a gyermekek érdeklődése a világ dolgai, jelenségei, törvényszerűségei iránt. E felfedezési vágyhoz a szaktanárok segítségével találnak utakat. A szaktárgyak tanításának célja itt főképpen még nem a tudományos igényű megfogalmazások, definíciók megtanulása, hanem a jelenségek megfigyelése, felfedezése, azok pontos leírása, és lassanként a megfigyelésekből törvényszerűségek levonása. A tanulók számára kívánatos, hogy a tanulási folyamat a kognitív, affektív és pszichomotoros elemek kiegyensúlyozott alkalmazására épüljön az általános iskola felső tagozatán is. Amennyiben a nyelvfejlődési zavarral küzdő tanuló aktív tanulás útján segítséget kap a tapasztalatok, megfigyelések nyelvi feldolgozásához, elsajátítja az egyes szaktárgyak szükséges ismereteit. Ám ha pusztán a tankönyvi lecke verbális megtanulását preferáljuk, nagy hátrányba kerül tipikus nyelvi fejlődésű társaival szemben. Az első esetben fenntartjuk, sőt növeljük tanulási motivációját. Ha a mechanikus verbális tanulás és a füzetmunka túlsúlyba kerül, tanulási motivációja a felső tagozaton teljesen elapadhat – függetlenül attól, milyen magas szintű értelmi képességekkel rendelkezik –, mivel számára a tankönyvekben megjelenő tananyagmennyiség teljes verbális feldolgozása megoldhatatlan feladatot jelent. Törekedjünk a kognitív funkciók, kiemelten a deduktív, az induktív és a problémamegoldó gondolkodás és a nyelvi funkciók közös fejlesztésére, ez segíti az elvonatkoztatási folyamatot, a jelenségek mélyebb megértését. Minden tantárgyban javasolt, hogy a szaktanár a gyógypedagógussal egyeztetve prioritásokat jelöljön ki az egyes témakörökön belül. Ehhez és a tanuló egyéni adottságaihoz illeszkedve válasszák meg a feldolgozás lehetséges útjait. Így néhány év alatt egy-egy tantárgy minden évfolyamán olyan feladatbankot dolgozhatnak ki, mely nemcsak a beszéd-/nyelvi zavarral küzdő, hanem tipikus fejlődésű társaik számára is élménnyé teszi a tanulást. Az egy-egy tantárgyban tehetséget mutató és a nyelvfejlődési zavarral küzdő tanuló számára

egyaránt előnyös lehet, ha rendszeres időközönként vagy egy-egy témában gyakorló tanuló párokat állítunk fel a felső tagozaton.

A szövegértés-szövegalkotás alapkompétencia fejlesztése a beszéd/nyelv fejlődési vagy szerzett zavarával küzdő tanuló számára korántsem zárul le az alapfokú képzés alsó szakaszában. A nyelvi/írott nyelvi feldolgozás mint eszköztudás fejlesztését a teljes általános iskolai szakaszban folytatni szükséges. Az egyes tantárgyaknak jellemzően saját szaknyelve, ezzel együtt önálló szó/fogalomkészlete és tipikus nyelvi fordulatok vannak. A nyelvfejlődési zavarral küzdő tanuló külön segítséget igényel a különböző tantárgyakban szükséges szaknyelvi feldolgozáshoz. Nem pusztán korrepetálásra van szüksége az egyes leckék megtanulásakor. Ebben fontos a szaktanár és a gyógypedagógus szoros együttműködése.

Külön figyelmet igényel a szövegalkotás és a helyesírási képesség gondozása. A nyelvfejlődési, ennek következtében törvényszerűen írott nyelvi zavarral küzdő tanulók helyesírása jelentősen elmarad tipikus fejlődésű társaikétól. Az evidenciaalapú helyesírásban (ahogy mondjuk, úgy írjuk) is hátrányokkal küzdenek, akár még az 5-6. osztályban is. Esetükben általában a szóelemzés elve szerinti helyesírás megszilárdítása is a felső tagozat első felének feladata. Szövegalkotási, fogalmazási képességük is jelentős eltérést mutat. Társuló zavarok (pl. diszpraxia) esetén az írásmozgás és a kézírás alaki megformálása nem teszi lehetővé pl. az önálló tanulásra alkalmas jegyzetek készítését. Így már az 5-6. osztálytól elengedhetetlen a géppel írás, a klaviatúrahasználat és a digitális tananyag-feldolgozás (pl. felolvasó programok) használatának elsajátítása.

A beszédfejlődési zavarral küzdő tanuló számára a szóbeli feleletek, a nyelvi és írott nyelvi zavarral küzdő gyermek számára a szóbeli és írásbeli megnyilatkozások egyaránt szorongást keltenek. A nyelvi zavar jellegzetessége, hogy a tanuló nehezen tudja verbális formába önteni az egyébként számára érthető gondolatokat, összefüggéseket is. Fontos tehát olyan alternatív számonkérési módok kidolgozása, melyek alkalmazásával meggyőződhetünk arról, hogy a tanuló hogyan, milyen mélységben érti az adott jelenségeket és összefüggéseket. Számonkérésként megfelel montázs, képregény, animációs film (az érintett tanulók általában jó képességeket mutatnak a vizuális átlátásban), de akár idővonal, pókhálóábra vagy kérdéssor készítése, esetleg dramatizálás is.

A metakogníciót is támogató pedagógiai-gyógypedagógiai megsegítés következtében általában az alsó tagozat végére tudatosodnak a tanulóban egyenetlen képességstruktúrájának erősségei és gyengeségei. A megfelelő önértékelésre épülő önbizalom nagy erőt ad a beszéd-/nyelvi zavarral küzdő tanulóknak gyengeségei kompenzálására, tehetsége kibontakoztatására. Így az alapfokú oktatás második szakaszában kezdetünk bele az egyéni tanulási és kompenzációs stratégiák tudatos felépítésébe. Érdemes minél több feldolgozási és mnemotechnikai stratégiát megtanítani és gyakorolni a tanulóval, illetve vele együtt kiválasztani, hogy az egyéni képességeknek és az egyes tantárgyak jellegének milyen tanulási, feldolgozási technikák felelnek meg a legjobban. Ennek gyakorlását nemcsak a rehabilitációs-rehabilitációs órakeretben, hanem „élesben”, a szakórákon is biztosítani szükséges. A középfokú tanulmányok megkezdéséig kell kialakítanunk az önálló tanulás minél szélesebb körű lehetőségét. Ide tartoznak a már említett digitális segédeszközök is.

4.3. A középfokú képzés szakaszának (9–12. osztály) feladatai

A középfokú oktatásban a szövegértés-szövegalkotás kompetencia fejlesztése, az egyes tantárgyak szaknyelvének és forrásszövegeinek nyelvi szempontú feldolgozása továbbra is hangsúlyos szerepet kap. Itt az eddigi megfigyeléses, leíró feladathelyzetek mellett már megjelennek a tudományos igényű és

pontosságú megfogalmazások, definíciók is. Ezek szöveghű elsajátítása igen nehéz feladat a nyelvfejlődési zavarral küzdő fiatal számára. Döntő jelentősége van annak, hogy az érintett tanuló a tananyaghoz digitális formában is hozzáférjen, így – felolvasó program segítségével – az auditív és vizuális csatornán való egyidejű feldolgozás jelentősen javíthatja a tanulási teljesítményt. Ebben a szakaszban is sikerrel alkalmazható az egyéni tanulás megsegítésére tanuló párok, tanuló csoportok alakítása.

A felosztások, definíciók, szakkifejezések megjegyzésében segítséget nyújthatnak a különböző mnemotechnikai eljárások, melyek egyéni adottságokhoz igazítása és gyakoroltatása a gyógypedagógus, tehát a rehabilitációs-rehabilitációs órák feladata. Az eddig megtanult tanulási technikák és a digitális eszközhasználat továbbfejlesztése, alkalmazási körének szélesítése is e keretek között történik. Ugyanakkor ezek aktív alkalmazását csak a szaktanárokkal együttműködve lehet segíteni. Továbbra is szükség van a gyógypedagógus és a szaktanárok közötti szoros együttműködésre a tanuló egyéni adottságaihoz igazodó órai tananyag-feldolgozás, a differenciált feladatadás és számonkérés tervezésében és megvalósításában.

Új területként jelenik meg az önálló tanuláshoz és az önálló életvezetéshez szükséges nyelvi kompetenciák fejlesztése (pl. használati utasítások, anyagösszetétel, űrlapok kitöltése, hivatalos levelezés, internetes forráskeresés, teszt- és esszéírás). A gondolkodási funkciók és az ítéletalkotás, valamint a metakogníció fejlődése ugyancsak szerepet játszik a társadalmi integrációra való felkészítésben, csakúgy, mint a személyközi és szaktárgyi kommunikációval szorosan összefüggő önkifejezés, véleménykifejtés, érvelés és általában a szituációnak, kontextusnak megfelelő nyelvhasználat fejlesztése.

5. A Nat alkalmazása a beszéd-/nyelvi zavarral küzdő tanulók nevelése-oktatása során

A Nat céljai, tanítási-fejlesztési feladatai a beszéd-/nyelvi zavarral küzdő tanulók esetében adaptált formában teljesülnek. Az adaptáció az egyes kompetenciaterületeken, tanulási területeken és a tudástartalmak terén egyaránt szükséges. Az egyes tantárgyi tartalmakban és a képességfejlesztésben meghatározott eltéréseket a helyi tanterv rögzíti. Ennek az adott tanuló beszédbeli/nyelvi akadályozottságának mértékéhez és kognitív képességeihez igazodó megvalósítását az egyéni fejlesztési terv tartalmazza. A Nat egyes szakaszaiban érvényes tanulási célok kisebb lépésekben, hosszabb idő alatt, a speciális képességstruktúrából következő szükségletek figyelembevételével szűrtén vagy hangsúlyeltolódásokkal valósulnak meg. A Nat kiemelt céljainak megvalósulását a beszéd-/nyelvi zavart mutató tanulók esetében a kommunikációs szempontból akadálymentesített tanulási környezet, a rugalmas tanulásszervezés, a differenciált cél- és feladat kijelölés, a heterogén csoportban végzett projektmunkák és az adaptált tananyag alkalmazása együttesen teszi lehetővé. Ezek kialakításában és sikeres alkalmazásában döntő szerepet játszik az osztályban tanító pedagógusok, a logopédus és más, a fejlesztő teamben részt vevő szakemberek rendszeres együttműködése. Intézményi szinten ezt szolgálja a befogadó iskola, az utazó gyógypedagógust, utazó konduktort biztosító EGYMI és a megyei szakszolgálatok közötti folyamatos információáramlás.

5.1. Tanulási és nevelési célok

A beszéd-/nyelvi zavarral küzdő tanulók nevelése során kitűzött célok megegyeznek a Nat céljaival, ugyanakkor azok elérése időben és az alkalmazott módszerekben, esetleg mélységében is eltérést mutathat. A következőkben csak azokat a speciális szempontokat fejtjük ki, melyek külön hangsúlyt vagy az általánostól eltérő utakat igényelnek.

5.1.1. Testi és lelki egészségre nevelés

A fizikai és szellemi állóképesség kialakítása kiemelt feladat, mivel a tanulás az átlagosnál jóval nagyobb kognitív és akár fizikai terhelést is jelent az érintett tanulók számára. A fokozott kognitív terhelés miatt fontos, hogy az alsó tagozatos tanulóknak szabad játékra, a felsősöknek kikapcsolódást nyújtó időtöltésre is maradjon lehetőségük, így a házi feladatok mennyiségét és minőségét ennek és pszichomotoros tempójuknak megfelelően szükséges kijelölni. A beszéd-/nyelvi zavarral küzdő tanulók minden csoportjában fontos a hanghigiéné kialakítása. Ezen belül meg kell tanítanunk a diákokat, hogy a hangképző szerveknek a lehető legkisebb terhelést jelentő hangszínt, beszédhangfekvést, és hangerőt válasszák, felső légúti megbetegedések esetén tartsanak hangdiétát (szigorúan tartásuk be, hogy nem beszélnek, de még suttogva sem). Emellett ügyeljenek a hidratációra, tegyék tudatos szokássá, hogy rendszeresen és kellő mennyiségű tiszta vizet fogyasszanak, mivel a hangszalagok (hangajkak) csak nedves közegben működhetnek optimálisan) Ugyancsak lényeges a káros szenvedélyek – mint a dohányzás, az alkohol- és drogfogyasztás – kialakulásának megelőzése, a hangra, beszédre, nyelvi képességekre való hatásuk tudatossá tétele. Ezt alsó tagozatban helyes táplálkozás és életritmus szokássá alakításával, felső tagozaton és középiskolában ehhez társuló felvilágosítással, valamint önmegfigyelésen és metakognitív készségek fejlesztésén alapuló tudatos életvezetés kialakításával segíthetjük. A dadogóknál és a diszfóniák esetében kiemelt feladat a légzési folyamat kiegyenlítése, a harmonikus vegyes (hasi-mellkasi) légzés kialakítása. Minden beszéd- és nyelvi zavar esetén a kifejezés akadályozottságából fakadó rezignáció, frusztráció és egyéb negatív érzések, indulatok megfelelő csatornázását és pozitív érzelmekké alakítását biztosíthatják a különböző alkotó-, sport- és hobbitevékenységek és a relaxációs technikák. A tanuló nyelvi és kognitív képességeinek megfelelő kompenzációs tevékenység megtalálása kiemelten fontos nevelési feladat, főként az általános iskola második szakaszában és a középiskolában.

5.1.2. Önismeret és a társas kultúra fejlesztése

A bizalommal teli, szeretetteljes, kölcsönös elfogadáson alapuló nevelési légkör segíti legjobban a beszéd- és nyelvi zavarral küzdő tanulók önbizalmának és önértékelésének egészséges alakulását, ezáltal a tanulási motiváció fenntartását.

Már az általános iskola kezdő szakaszában is érdemes időt és fáradságot szánni az egyes tanulási folyamatokat lezáró, több megfigyelési szempontot felvonultató visszatekintésre, és ebben a tanulók önreflektív és egymást segítő megnyilvánulásaira. A nyelvfejlődési zavarral küzdő tanulók önreflexióját érdemes egyszerű kérdésekkel, szempontokkal segíteni, megfogalmazásaikat, mondatalkotásukat szükség esetén pontosítani, a társak számára egyértelművé tenni. A megvalósításkor figyelniük kell arra, hogy akár a tanuló önmagára, akár társaira vonatkozó reflexiója lehetőség szerint ne lezárt ítélet, hanem a fejlődés perspektíváját felmutató megnyilvánulás legyen akkor is, ha negatív érzelmek csatlakoznak hozzá. Így érhető el a felső tagozatra, hogy a beszéd/nyelv fejlődési zavarával küzdő tanulók is reális önértékeléssel rendelkezzenek, erősségeiket tehetségként, gyengeségeiket, megküzdési stratégiáikat és helytállásukat erősítő fejlesztő lehetőségként élhessék meg, amelyet részben képesek meglévő képességeik segítségével kompenzálni. A fent leírt folyamat lépéseinek következetes betartása vezet a közösség egyes tagjait ahhoz, hogy a kevés differenciálási lehetőséget kínáló ötfokú értékelés mögé nézve a tanulók önmaguk és mások valódi teljesítményét és erőbefektetését is értékelni tudják, ami szintén segíti az SNI tanulók reális önértékelését. Egyben kiteljesedik az egymás (ezáltal embertársaik) iránti érzékenység, nyitottság és elfogadás értéke, ami ebben az esetben nem naiv rácsodálkozásra, hanem reális, sokoldalú megfigyeléseken alapuló ítéletalkotásra épül, ezáltal nyújtva biztos alapot a társadalmi integrációhoz.

Különösen középiskolás korban nyújthatnak hathatós segítséget és kompenzációs lehetőséget a beszéd-/nyelvfejlődési zavarral küzdő tanulók számára a koherens személyiség és az egészséges megküzdési

stratégiák kialakításához az olyan kiegészítő, segítő eljárások, mint az autogén tréning, a különböző testtudat-erősítő mozgásos és táncterápiák, a sorstársakkal és mentálhigiénés szakemberekkel folytatott segítő beszélgetések. A társas kapcsolatok nehezítettsége miatt érdemes külön figyelmet fordítani a párbeszédre, a társas kommunikáció fejlesztésére és a konfliktuskezelés különböző technikáinak megtanítására, alkalmazására.

5.1.3. Médiatudatosságra nevelés

A beszéd-/nyelvi zavarral élő tanuló számára a teljes iskoláztatás folyamán kiemelt feladat a kommunikáció minden csatornájának (extralingvális csatorna: gesztus, mimika, térközszabályozás; szupraszegmentális csatorna: vokális eszköztár; szegmentális csatorna: verbális kifejezőeszközök) fejlesztése. A gesztusok és a mimika (digitális nyelvben az emoji-k és motikonok) megértésének és adekvát használatának fejlesztése segíti a tanulókat a verbális közlések egy részének kiváltásában, állapotuk, mondanivalójuk könnyebb kifejezésében. Ezek különböző mnemotechnikai eljárásokkal való összekötése segíti a verbális formában nehezen feldolgozható tananyagrészek megjegyzését is.

A beszédtechnika, a beszéd vokális elemeinek (hangszín-, hangerő-, tempó- és dinamikasabályozás, helyes hangsúlyozás) és az artikulációnak a fejlesztését szolgálja. Az effajta készségfejlesztő feladatokat az anyanyelv- vagy nyelvtanórába minden nevelési szakaszban rendszeres gyakorlást biztosítva szükséges beépíteni. Erős fejlesztő hatással bír a dráma- és szituációs játékok alkalmazása a különböző szakórákon. Ez a módszer nemcsak a kommunikáció és az önkifejezés fejlesztésében hasznos, hanem a tananyag mélyebb átélése folytán annak feldolgozásában és hatékonyabb megjegyzésében is segít.

A nyelvi zavarral küzdő személyek szóbeli és írásbeli nyelvi megértésének és nyelvi kifejezőképességének fejlesztése nemcsak a rehabilitációs-rehabilitációs órákon, hanem a tanórákon is fontos feladat. Az általános iskola felső tagozatán is nehézségek mutatkozhatnak a megértésben, a kontextusnak megfelelő szavak megtalálásában, a szövegek közötti összefüggések megragadásában. Az akadálymentesített kommunikációs helyzetekkel támogatjuk a tanulási folyamat mellett a társas kapcsolatok kialakítását és fenntartását is, megelőzzük az SNI tanuló peremre szorulását, elmagányosodását.

A digitális eszközök és a média használatára nevelés szintén kiemelt feladat tanulóinknál. Ennek egyik oldala a jegyzetelés és az otthoni tanulás digitális eszköztárának, az eszközök biztos használatának kialakítása (pl. hanganyagok írássá alakítása, felolvasó programok, hangoskönyvek és jegyzetek, szövegszerkesztő és helyesírást ellenőrző funkciók). Másik oldala a képi információk felhasználásának helyes aránya a tanulási folyamatban. A megfelelő képi információk segítséget nyújtanak a verbális információk feldolgozásához, kiegészítik azokat, ugyanakkor nem nyomják el a verbális feldolgozás gyakorlását. Fontos segíteni az internetes médiafelületeken való eligazodást, kialakítani az információk szűrésének megfelelő technikáit.

5.1.4. A tanulás tanítása, pályaorientáció

Az autonóm tanuláshoz szükséges motiváció erősségét az iskola kezdő szakaszától fogva meghatározza az osztályban létrehozott bizalomteljes bátorító légkör, a fejlesztő értékelést helyesen alkalmazó módszertan és a gyermeki aktivitást megkínáló heurisztikus és kooperatív tanulási formák alkalmazásának gyakorisága. Mivel a beszéd-/nyelvi zavarral küzdő tanuló sokkal több energiát fektet az önálló tanulásba, mint tipikus társai, már kezdetektől bátorítani szükséges az önálló érdeklődésének megfelelő pluszinformációk begyűjtésére, rövid, rajzzal, vizuális elemekkel megtámogatott beszámolók készítésére. Ezzel tanulási, megküzdési képességeit fejlesztjük, de egyben elismerést válthat ki osztálytársai körében is. Az általános iskola felső tagozatán a szaktanárok és a gyógypedagógus egyeztetésével jelöljük ki (feldolgozási

szempontokkal együtt) olyan egyéni vagy csoportos kooperációt igénylő mini projekttemákat, melyek érdeklődés szerint választhatók. A beszéd-/nyelvi zavarral küzdő tanulókat segítjük a képességeiknek megfelelő feldolgozásban. A 10–11. osztályban bátorítsuk őket az érdeklődési körüknek és tehetségüknek megfelelő fakultáción való részvételre, akkor is, ha nem az emelt szintű érettségi, hanem az esetleges szakmaválasztással kapcsolatos tájékozottság növelése az elérendő cél.

A középiskolai szakasz képzési feladatainál (4.3. alfejezet), valamint az önismeretre és emberismeretre nevelés feladatainál (5.1. alfejezet) már részletezett módon az eddig megszerzett helyes önértékelésre és egészséges önbizalomra építhetjük fel a megfelelő pályaeorientációt. A tanulóval együtt tudatosan vegyük számba erősségeit, tehetségét, kompenzációs technikáit és nyelvi képességeit. Már a 9–10. osztálytól kezdve keressük a pályaválasztás reális lehetőségeit, segítjük hozzá a tanulót az egyes szakmákat érintő tapasztalatszerzéshez, hogy a megalapozott döntéshez a lehető legtöbb információ álljon rendelkezésére.

5.1.5. Nemzeti öntudat, hazafias nevelés

A társadalmi integráció sikeres elérésében fontos szerepet játszik a szűkebb és tágabb társadalmi környezet megismerése, ami az egyes tanévek során koncentrikusan bővül. Kezdetben a szűkebb lakókörnyezet nyelvi és zenei hagyományai, a helyi szokások átélése, a velük való érzelmi azonosulás játszik fontos szerepet. A nyelvi zavarral küzdő tanulók számára fontos az anyanyelv gyermekversek, népi mondókák, szólások, közmondások, népdalok, anyanyelvhez kötődő szokások átélésén keresztül való ápolása. A felső tagozat elején a hazai tájakkal való ismerkedés tágítja a nyelvhasználatra való rátekintés fókuszát. A tanulók megismerkednek más tájegységek nyelvi fordulataival, kifejezéseivel, dalaival, ami elősegíti a rugalmas nyelvhasználat fejlesztését. A nyelvi zavarral küzdő tanulók számára ehhez kapcsolatosan lényegesen könnyebb az adott tájegységekhez kötődő irodalmi művek megértése is. Európa és a világ földrajzának és történelmének megismerésével mindenképpen célszerű összekötni a különböző népek gondolkodásmódjának nyelvhasználatban való megjelenését.

Az állampolgári ismeretek tanulásában és a demokráciára nevelésben a nyelvi zavarral küzdő fiatalok számára a jogi értelmezések kibontása, feldolgozása, konkrét cselekvésre váltása a kiemelt feladat, főképp a középfokú oktatás során.

5.1.6. A fenntarthatóság, környezettudatosság

A személyes tapasztalatokon, a konzekvensen megvalósított környezettudatos szokásokon át (pl. a közvetlen környezet tudatos óvása, szépítése, iskolai szelektív hulladékgyűjtés, még inkább a hulladék keletkezésének megelőzése) vezet az út előbb a természet fenntarthatósága iránti érzékenységre, majd az életösszefüggések megértésére és az etikus cselekvésért való felelősségvállalásra. A cselekvéses, multiszenzoros tapasztalatszerzés segíti a nyelvi megértést. A törvényszerűségek nyelvi leképezésében tanulóink biztosan több segítséget igényelnek. Ugyanakkor egyszerű, lényegre törő verbális kifejezésformákkal (pl. kulcsszavas összefoglalások), audiovizuális médiahasználat segítségével vagy művészeti alkotásokban kompetensen láttathatják a környezet jelenlegi állapotát és a környezettel kapcsolatos teendőiket is.

5.2. Kiemelt kompetencia-területek

A széles körű kompetenciafejlesztés az SNI tanulók esetében megelőző, preventív és kiegyenlítő, kompenzációs jelleggel egyaránt bír, ezért minden életkorban a szokásosnál is hangsúlyosabb célként szolgál. A tanuláshoz szükséges alapkészségek és -képességek intenzív, legalább az iskola alsó tagozatának végéig

elnyújtott megerősítő, elmélyítő fejlesztése egyfelől a tanulási hátrányok kialakulásának megelőzését, másfelől a következményes emocionális és viselkedészavarok lehetőség szerinti elkerülését biztosítja.

5.2.0. Alapkompetenciák

Az alapkompetenciák minősége egész életre meghatározza az ember tanuláshoz, ezáltal az emberi kultúrához való viszonyát. Kialakításuk a beszéd- és a nyelvi zavarok többségénél tágabb időintervallumban, hézagmentesen, kis lépésekben, hosszabb gyakorlási és látenciaszakaszokkal valósul meg. A célcsoporton belül a beszédfejlődési zavart mutató gyermekeknél gyorsabb (kivéve a diszpraxiákat), a nyelvfejlődési zavart mutató tanulóknál lassabb tempóra, a tipikustól eltérő dinamikára, pl. fejlődési elakadásokra lehet számítani. A legnagyobb kockázatot az olvasás, írás, helyesírás, szövegértés, szövegalkotás, a matematikai fogalmak tanulása jelenti. A tudásvágy és a tanulási motiváció megtartása érdekében sikerorientált, apró, de biztos lépésekben haladó stratégiát érdemes választani, sok gyakorlással, ismétléssel. Az írott nyelv elsajátításához szükséges kommunikációs és nyelvi készségek folyamatos fejlesztése előzze meg és kísérelje az olvasás- és írástanulást a teljes alsó tagozaton át. A biztos nyelvi és írott nyelvi alapozásra épül később az egyes szaktárgyak speciális szóincse, nyelvezete. Ezek olvasása, megértése, szóbeli és írásbeli szövegalkotásban való használata szintén következetes gyakorlást igényel, azonban minőségileg új szintre emeli az alsó tagozaton megszerzett alapkompetenciákat. Ez a szaktárgyak értő, összefüggéseket felismerő tanulásának előfeltétele.

5.2.1. A tanulás kompetenciái

A beszédfejlődési zavarral küzdő tanulók tanulási kompetenciáinak fejlesztése nem tér el jelentősen a tipikus fejlődésű gyermekekétől. A nyelvfejlődési zavart mutató tanulók számára a zavar sokszínű tüneti képe miatt egyénileg szükséges azonosítanunk a hatékony tanulási utakat. Kisiskoláskorban az utánzásra épülő tanulási kompetenciából indulunk ki, ami a nyelvi zavarok egyes formáinál szintén sérül. A biztos utánzás kialakítása az alsó szakaszban még tart, de vele párhuzamosan egyre nagyobb jelentőségre tesz szert az önálló munka. A tanulót – önmaga erősségeinek és nehézségeinek megismerésén finoman, de folyamatosan dolgozva, sokféle megismerési-tanulási utat megmutatva – segítjük a számára leghatékonyabb tanulási formák felismeréséhez. Végül egy belső motivációval rendelkező, önreflexióra képes önálló tanulási potenciálhoz juttatjuk, mely a mai információalapú társadalomban elengedhetetlen élethosszig való tanulás alapjává válik. A tanulási folyamatok nehezítettsége és „energiaigényessége” miatt kiemelten kell figyelni a tanuló motivációjának fenntartására, az érdeklődésére számot tartó tanulási célok megválasztására. Ezzel tehetünk a legtöbbet azért, hogy ne fejlődési hátrányai, hanem tudatosan megszerzett kompetenciái határozzák meg későbbi életútját.

5.2.2. A kommunikációs kompetenciák (anyanyelvi és idegen nyelvi)

A fejlesztés fő iránya a kommunikációs-nyelvi intervenció. A kommunikációs szándék jelen van, de többnyire a nyelvi (írott nyelvi), néhol a vokális (pl. hangsúly, hanglejtés, tempó, hangszín) vagy a metakommunikáció (pl. gesztus, mimika, térköz) is akadályokba ütközik. A beszéd- és/vagy nyelvi zavart mutató tanulóknál a kommunikáció mindhárom csatornáján a társas kapcsolatok kialakításához és fenntartásához megfelelő kompetenciákat kell kialakítanunk. Ez élteti a tanuló későbbi társas kapcsolatait. A metakommunikációban erős tanulók kompetensebbnek élik meg magukat a kommunikációban akkor is, hogyha a vokális és/vagy a verbális csatornán egyébként akadályokba ütköznek. A beszédfejlődési zavarok körében gyakori a vokális csatorna akadályozottsága (pl. hangképzési, rezonancia-, beszédfolyamatosági és beszédmotoros zavarok). Fontos, hogy a tanuló megtanulja szabályozni hanglejtését, beszédtempóját, hangerejét stb. Ezek által

kifejezőbbé válik beszéde, nagyobb figyelemfelkeltő ereje lesz. A nyelvfejlődési zavarokkal élő tanulók a verbális csatornán kényszerülnek folytonos akadályátlépésre. A verbális kommunikáció fejlesztése számukra életen át tartó program. A kommunikációs partner megértése, a szókincs és a grammatika, valamint a jelentéshez való hozzáférés szempontjából éppen úgy fejlesztésre szorul, mint a kifejező beszéd. Utóbbi a bennük élő képzetek, gondolatok „átvivő anyaga”. A szaktárgyak tanulásában gyakran nehezíti a tanulók helyzetét a rugalmatlan nyelvhasználat, ami nem alkalmazkodik az adott szituációhoz, tartalomhoz. Az egyes szaktárgyak speciális kifejezései és fordulatai nem épülnek be automatikusan a beszédbe, ezeket külön-külön szükséges gyakorolni.

5.2.3. A digitális kompetenciák

A „Z generáció” és az azt követő generációk már „digitális bennszülöttként” élik meg gyermekkorukat. A digitális kompetenciák fejlesztésének a beszéd-fogyatékos populáció szempontjából két kiemelt területe van. Az egyik, az egyre korábban rutinszerűvé váló eszközhasználat a kommunikációs akadálymentesítést jelentősen megkönnyíti. A különféle szövegszerkesztők, felolvasó programok, hangzóbeszédet felismerő applikációk, fordítóprogramok, szinonima- és idegen nyelvi digitális szótárak, képszerkesztő alkalmazások széles tárháza áll rendelkezésre.

A célcsoport alapproblémáját jelenti a verbális információk szűrése, válogatása, feldolgozása, megértése vagy éppen létrehozása. Különös gondot kell fordítani arra, hogy az információözből a tanuló képes legyen a szükséges információk kiszűrésére, rendszerezésére, más információkkal való összevetésére, és az érvényes, valamint az álinformációk elkülönítésére. Fokozottan kell ügyelni – és később megtanítani –, hogy a tanuló csak olyan és annyi információt gyűjtsön, amit nyelvi készségei, érzelmi és értelmi fejlődése aktuális szintjén képes feldolgozni, megérteni és alkalmazni.

5.2.4. A matematikai, gondolkodási kompetenciák

A társuló zavarokkal nem küzdő, nyelvfejlődési zavart mutató tanulók erőssége lehet a praktikus gondolkodás, a képi gondolkodás, a természettudományos jelenségeket és folyamatokat átlátó gondolkodás, a matematikai gondolkodás vagy az intuitív gondolkodás. Ezek fejlesztése a tehetséggondozás része is lehet. Ehhez célszerű az induktív út, ahol nem túl összetett nyelvi műveletek végzésével jutunk a következtetéshez, hipotézishez, amit aztán újra kiteszünk a gyakorlat próbájának. Az érintett tanulók a szövegértési folyamatok közben megnyilvánuló gondolkodási műveletek közül is az ábrákhoz, képekhez kapcsolódó feldolgozási folyamatokban és az egyszerű információk kikeresésében a legeredményesebbek. Az írott vagy beszélt nyelv feldolgozásakor nehezen találják meg a különböző mondatok között rejlő összefüggéseket. A metaforikus gondolkodás sem az erősségük. Nyelvi kifejezőkészségük fejlesztésére azért is szükség van, hogy a belső képekből származó önálló gondolataikat minél teljesebb formában közölhessék.

5.2.5. A személyes és társas kapcsolati kompetenciák

A személyes kompetenciák fejlesztése a tanuló önmagáról alkotott részletgazdag, reális belső kép kialakításával és az önmaga észlelési és mozgásos funkcióinak felfedezésével kezdődik. A testtudat és a téri tájékozódás szempontjából gyakran érési késést mutató beszéd-/nyelvi zavarral küzdő tanuló számára még kisiskoláskorban is ez a legfontosabb feladat. Lényeges, hogy a gyermeki személyiség mozgásában szabadnak, ezzel végtelen lehetőséggel bírónak és alkotóképesnek élje meg önmagát. Minél több a mozgásos játék és alkotás, annál pontosabb lesz a mozgás, cselekvés kontrollja is. A gyermek az alkotó folyamatokban megtapasztalja a fantázia kibontakozását, később pedig ennek segítségével éli meg saját lelki-érzelmi működéseit. A kamaszkorban szintén a belső képekhez kapcsolódva figyel fel önmaga gondolkodására.

Ahogy a kisiskolás uralni igyekszik mozdulatait (pontos koordináció, finommotoros működések), a kamasz úgy tanulja kordában tartani érzelmeit, indulatait, a fiatal felnőtt pedig már fegyelmezni képes saját gondolkodását, ítéletalkotását. Csak a testi-lelki-szellemi szempontból koherens személyiség képes reális önreflexióra, és megküzdési stratégiái által ő tud erényt kovácsolni nehézségeiből, túllépni az újra és újra elé álló nyelvi akadályokon. A saját testtel való kapcsolat különösen érzékeny olyan esetekben, amikor valamilyen látható anatómiai elváltozással él a gyermek (lásd fentebb, pl. ajak- és/vagy szápadhasadékos, orrhangzóságot mutató gyermekek).

Ezeket a kompetenciákat tanulóinknál nem verbális tanítási módszerekkel, magyarázatokkal, inkább mintaadás útján lehet hatékonyan fejleszteni. Amennyiben a családi, az iskolai vagy osztályközösségben megtapasztalják a nyitottságot, a befogadást, a kölcsönös figyelmet és toleranciát, a bizalommal teli, nyílt kommunikációs légkört, ez a minta meghatározó lesz későbbi életükben is, érdeklődők és érzékenyek maradnak a társadalmi jelenségek iránt, mivel ez a hozzáállás akaratlanul is szokásukká válik, majd a szokás a felnőttkor felé haladva egyre tudatosabb felismeréssé alakul.

5.2.6. A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái

Az alkotás a fent említett személyiségfejlesztő hatás mellett akadálymentes kifejezési csatornát jelent a beszéd- és nyelvfejlődési zavarral élő tanuló számára. Ebben a kifejezési módban kompetensnek éli meg önmagát (akár különös tehetséget is mutathat). A csoportos vagy egyéni formában végzett művészeti tevékenységek, komplex művészeti terápia vagy zenei improvizáció a dadogás, a hangképzési zavar kezelésének hatékony módja lehet. A másodlagos pszichés vagy magatartási zavarok oldásában is jelentős szerepet játszik a művészi alkotó folyamat vagy a művészeti alkotások szemlélése. Az ének-zene tanulás a gyakran érintett auditív feldolgozóképeség fejlődéséhez járul hozzá. A művészeti alkotás során jelentkező „flow élmény” segít a kialakult belső feszültségek oldásában, az érzelmi terhelés elengedésében.

5.2.7. Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák

A társadalmi integrációban több kompetencia is fontos szerepet játszik, pl. az alapkompenciák, a személyes és társas, a kommunikációs, a kreatív alkotás, önkifejezés és a tanulási kompetenciák. Ezek fejlődése a munkavállalói kompetencia több területét is megszólítja. A társadalmilag hosszú távon hasznos munkavállaló: kreatív, adaptív, képes az élethosszig tartó tanulásra, gördülékenyen kommunikál, képes használni a digitális rendszereket. Jó problémafelismerő és -megoldó képességgel rendelkezik. Amennyiben a beszéd- és nyelvi zavarral élő tanuló kompetenciáit kiegyenlítetten fejlesztjük, növekszik a sikeres társadalmi integráció esélye.

5.3. Az egyes tanulási területekre vonatkozó ajánlások

Függetlenül a tanulási terület jellegétől, a nyelvi zavar specifikuma, hogy átszövi a teljes tanulási-tanítási folyamatot, ezért önmagában hordozza a verbális tanulási zavarok kockázatát. Ennek megfelelően szükséges minden tanulási terület tartalmait preventív készségfejlesztéssel kiegészíteni, valamint mennyiségi és minőségi szempontból megfelelően adaptálni. Az alapkoncepció részletezését a 4. fejezet (Nevelési-oktatási szakaszok és kiemelt pedagógiai feladatok) tartalmazza. Az egyes területek leírásakor csak a beszéd- és/vagy nyelvi zavarral kapcsolatos speciális habilitációs és rehabilitációs feladatokra térünk ki.

5.3.1. Magyar nyelv és irodalom: magyar nyelv és irodalom

A beszéd- és nyelvi/írott nyelvi megértés mint ismeretszerzési eszköz fejlesztése, a beszéd és nyelvi/írott nyelvi produkció mint önkifejezési és ismeretközlési eszköz fejlesztése kiemelt feladat a nyelvi és

beszédzavarral küzdő tanulók számára. A populációba tartozó tanulók anyanyelvi teljesítményei között jelentős különbségeket tapasztalunk. A tanulási célokat az egyes tanulók egyéni képességeihez, aktuális nyelvi fejlettségi szintjéhez mérten a logopédussal való konzultáció segítségével szükséges megállapítani. Célszerűen hosszabb időintervallumok (pl. kétéves) kijelölésével is élhetünk. Az alábbi leírásban inkább az egyes területek kiemelt feladatait vesszük számba.

A beszéd- és nyelvi fejlesztés terén kiemelt feladatként kezeljük minden nyelvi szint fejlesztését (beszédhangzók, fonémafeldolgozás, szókincs és szóhasználat, szóelőhívás, toldalékhasználat, mondatalkotás és kontextushoz, szituációhoz kötött nyelvhasználat). Ezek arányát az anyanyelvi fejlesztésben a tanuló képességstruktúrájához viszonyítva határozzuk meg.

Az írás-olvasás tanulásának szakasza a beszéd és nyelvi zavarral küzdő tanuló további boldogulása, tanulási kompetenciája szempontjából kulcsfontosságú, egy életre meghatározhatja a tanulás sikerességét. Ezért igen körültekintően alakítsuk az olvasástanulás folyamatát! A beszéd- és nyelvi zavarral küzdő tanulók olvasás-írás tanításának előfeltétele, hogy a tanuló a beszédfeldolgozás során legalább egy-egy szó szótagjait és első hangját biztosan felismerje, leválassza, azonosítsa. Ezt az olvasástanulást megelőző készségfejlesztés során kell kialakítanunk. Az érintett tanulók esetében kizárólag hézagmentes, evidenciaalapú, preventív, proaktív szemléletű hangoztató-elemző, összetevő olvasástanítás lehet sikeres. Ezt szükség szerint késleltetett írástanítással kössük össze. A betűtanításban a négyes asszociáció alkalmazása biztosítja a legszélesebb körű, multiszenzoros tapasztalatszerzést. Az összeolvasás tanítása fokozatosan, hézagmentesen nehezedő kell hogy legyen.

A szövegértés fejlesztésének minden esetben párhuzamosan kell haladnia a dekódolás (olvasástechnika) fejlesztésével. Kezdetben a tanulók autobiografikus emléknymaihoz kapcsolható, egyszerű nyelvi felépítésű, a mindennapi életben jellemző szituációkat bemutató szövegeket érdemes feldolgozni. Ezek sikerélményt hoznak, erősítik az olvasottakkal való érzelmi azonosulást, ezáltal az olvasási motivációt. A szövegértés fejlesztésében fokozatosan, a tipikus nyelvi fejlődésű tanulókhoz képest késleltetve tolódik el a hangsúly az egyre összetettebb gondolkodási műveletek felé (pl. explicit és implicit összefüggések átlátása egy bekezdésen belül és több szövegrész között).

A nyelvtani jelenségek feldolgozását mindig egyszerű példákon, kérdőszó alapján való azonosítással, csoportosítással, sok metanyelvi tapasztalat szerzésével kezdjük el. Ebben kellő gyakorlással a nyelvi fejlődésében súlyos elmaradást mutató tanuló is eredményes lehet, míg a leíró nyelvtani definíciók pontos visszaadása szinte megoldhatatlan számára. A nyelvtani szabályok betartásában és a helyesírás terén a nyelvfejlődési zavarral küzdő tanulók jelentős elmaradást mutatnak, esetükben a helyes leírás nem válik automatikus készséggé, mindvégig jelentős szerepe van a tudatos hibajavítás megtanításának. Ez mint metakognitív, kompenzáló tevékenység jól fejleszthető. Nyelvi zavar esetén az általános iskolai szakasz végére konzekvens (mindig csak egy szabályt gyakorló), rendszeres, de rövid gyakorlási periódusok esetén is főként az evidenciaalapú és a szóelemzés elvét figyelembe vevő helyesírás várható el.

Az irodalmi alkotások feldolgozásában a mondanivaló különleges, művészi feldolgozása, gazdag konnotációja és esetleg szokatlan vagy régies nyelvezete, a használt költői, írói eszközök megnehezítik a nyelvi megértést, a jelentéstulajdonítást. A szintaktikai feldolgozás és a verbális emlékezet jelentős gyengesége, valamint a szóelőhívás nehézsége miatt tanítványainknak jelentős kihívást okoz rövid memoriterek megtanulása is. Ezért a feldolgozásra vagy megtanulásra szánt művek kiválasztását körültekintően kell mérlegelni, megtanulásukat pedig mnemoteknikai eljárások használatával ajánlott segíteni. Nyelvi zavar esetén nemcsak a feldolgozott irodalmi művek számát és minőségét fontos differenciáltan kezelni, hanem a feldolgozás módszereit és mélységét is. A költői eszközök felismerése, mondanivalójuk megértése hosszú gyakorlást igényel. A képes

beszéd megértése és a mondanivaló átvitt értelmezése, a metaforák vagy az idiómák megértése különösen nehéz a nyelvfejlődési zavarral küzdő tanulók számára. A kötelező olvasmányok megválasztását és elolvasásának idői ütemezését is igazítani kell a tanuló aktuális olvasási és nyelvi feldolgozó képességeihez és pszichomotoros tempójához. Részesítsük előnyben a hangoskönyvet vagy a rövidített irodalmi változatokat. A műből készült filmet inkább csak az elolvasást és meghallgatást követően, a feldolgozás gazdagításához használjuk. Alkalmazhatunk változatos vizuális és dramatikus feldolgozási módszereket a megértés ellenőrzésére.

5.3.2. Matematika

A matematikai készségek tekintetében a beszéd-/nyelvfejlődési zavart mutató tanulók teljesítménye széles skálán mozog. Némelyek közülük (általában a társult zavarokat nem mutatók) a matematikai szimbólumok és matematikai gondolkodás terén kiemelkedően teljesítenek. A matematikai kompetenciák elsajátítása esetükben a tipikus fejlődésű tanulókéhoz hasonló ütemben haladhat, mélységét az egyéni fejlődési dinamikát figyelembe vevő tehetséggondozás szabja meg. Más nyelvfejlődési zavarral küzdő tanulók átlagos matematikai képességekkel rendelkeznek, a számolás, számfelismerés, a műveletvégzés, a helyi értékek, később pl. az egyenletek, a kombinatorika, a halmazok, az egyenletek és mértani szerkesztések terén is. Azonban a definíciók, fogalmak megtanulásában, felidézésében nyelvi feldolgozási és verbális emlékezeti gyengeségük miatt jelentős hátrányban vannak. Szintén hátrányba kerülnek az órai magyarázatok szeriális-verbális feldolgozásában, ezért többszöri ismétlésre, időszakosan felzárkóztatásra lehet szükségük. Az érintett tanulók előrehaladása tipikusan fejlődő társaikéhoz hasonló ütemben csak akkor biztosított, ha a meghatározásokat, definíciókat inkább a praktikus példákön keresztül való alkalmazás során, és nem a szó szerinti felidézés alapján várjuk el. Minden nyelvfejlődési zavarban érintett tanuló esetében nehézséget okoz a szöveges feladatok megértése, akár szóban, akár írásban jelennek meg. Itt szükség lehet a szöveg nyelvi egyszerűsítésére (akadálymentesítésre). Szintén érdemes gondot fordítani a szöveges példákban gyakran előforduló nyelvi fordulatok gyakorlására, más és más adatokkal való alkalmazására. Csak akkor kaphatunk megfelelő képet a nyelvfejlődési zavart mutató tanuló matematikai készségeiről és tudásáról, ha meggyőződünk arról, hogy megértette a feladatot.

A nyelvi zavarok mellé leggyakrabban a diszkalkulia és a figyelem-, illetve aktivitási zavarok társulnak. Ezekben az esetekben a matematikatanulást az egyéb pszichés fejlődési zavarokkal küzdő tanulók SNI irányelvei alapján célszerű megszervezni.

5.3.3. Történelem és állampolgári ismeretek: történelem, állampolgári ismeretek

A történelem és az állampolgári ismeretek egyes témaköreinek feldolgozásakor nyelvfejlődési zavar esetén előnyben kell részesíteni az aktív tanulást, a szituációkon, dramatikus feldolgozáson, közvetlen tapasztalatszerzésen alapuló ismeretszerzést. Ezek tanulságainak, összefüggéseinek felismerésében a nyelvi zavart mutató tanulók általában nem igényelnek támogatást, ugyanakkor nyelvi feldolgozásuk terén, pl. a törvényszerűségek és az idői egymásutánosság kifejezésében több segítségre és hosszabb időre van szükségük. A feldolgozásakor érdemes egyszerű, célzott kérdésekkel segíteni a nyelvi megfogalmazást. A megértést támogatja a történelmi jellemzőkhöz igazodó feldolgozási technikák (pl. idővonal, gondolatterkép) használata is. A tankönyv leckéinek, valamint az eredeti források önálló feldolgozása során gondot okozhat a társadalmi folyamatokat leíró szövegekben rejlő implicit összefüggések felismerése, a lényegi események kiemelése is. Ezt kapcsolódó filmrészletekkel, magyarázó animációkkal és a legújabb kor esetén családi elbeszélések gyűjtésével segíthetjük. Fontos segítség lehet a digitális tankönyv, melyet felolvasóprogram segítségével is feldolgozhat a tanuló, így több csatornán multiszenzorossá tehető az információfeldolgozás.

5.3.4. *Erkölc és etika*

Az erkölcstan tanításában a pedagógusok személyes példaadása, embertársaikkal szemben tanúsított attitűdje legalább annyit nyom a latba, mint az órán elhangzott mesék, történetek. A beszédfigyatelős tanulóknak szempontjából nagyon hasznos, ha egy-egy konfliktust, erkölcsi dilemmát szituációs vagy dramatizált játékokkal dolgozunk fel, mivel a gesztusok, téri helyzetek, a hangszín, a hanglejtés nagyban segíti a nyelvi megértést. Emellett az iskolai konfliktusok közösségi megbeszélése, az együttélés mindennapi szituációit felelevenítő drámajátékok, filmrészletek, interaktív színházi előadások segítségével a nyelvi fejlődésükben zavart mutató tanulóknak az érzelmek és erkölcsi dilemmák átélése útján könnyebben megértik a társadalmi együttélés etikai elveit, írott és íratlan törvényeit, behelyezkedhetnek mások nézőpontjába. Ezzel válthatjuk ki a számukra nyelvileg nehezen feldolgozható elvont filozófiai magyarázatokat.

5.3.5. *Természettudomány és földrajz: környezetismeret, természettudomány, biológia, kémia, fizika és földrajz*

A természettudományos ismeretek gyakorlati példákon, kísérleteken át való megélés, majd megértése elsőbbséget kell hogy élvezzen a nyelvfajldási zavarral küzdő tanulóknak tanításában. A jelenségek pontos megfigyelését nemcsak a verbális leírások, hanem rajzok, folyamatábrák, táblázatok és grafikonok, akár rövidfilmek is visszatükrözhetik. Ezek nem befolyásolják a megértés mélységét, viszont megkönnyítik a folyamatok, az ok-okozati összefüggések feldolgozását. Az általánosítás és a jelenségek törvényszerűségeinek absztrahálása nyelvileg nehezebb feladat. A definíciók, törvények pontos nyelvi reprodukálásában jelentősen gyengébben teljesítenek a nyelvi zavart mutató tanulóknak. Ezek gyakorlása több segítséget igényel, többletidőre és különböző mnemotechnikák alkalmazására van szükség. A törvények alkotó alkalmazásában, az intuitív vagy problémamegoldó gondolkodásban azonban kifejezett tehetséget mutathatnak a nyelvi fejlődési hátránnyal küzdő tanulóknak is. Törekedni kell tehát arra, hogy főként a látható, tapasztalható világ törvényszerűségeit, gyakorlatban is alkalmazható természettudományos ismereteket tanítsunk az általános iskolai szakaszban. Az „anyag alatti világ” és a makrokozmosz közvetlenül nem megtapasztalható elméleteit inkább a gondolkodás fejlődésének előrehaladtával, a középiskolai időszakban érdemes megismertetni a nyelvi zavart mutató tanulókkal.

5.3.6. *Idegen nyelv: élő idegen nyelv*

A beszédfejldési zavarral küzdő tanulóknak a beszédben való gátlásaikon kívül általában nem mutatnak markáns nehézségeket az idegen nyelv tanulása tekintetében (kivéve a beszédfeldolgozásban és a nyelvi képességekben is érintett csoportokat: rezonanciazavar, verbális diszpraxia). Legfeljebb a kiejtésben és a kommunikációs bátorságban térnek el társaiktól. Ezt érdemes középiskolás korban idegen nyelvi közegben oldani, több hetes ott tartózkodást, diákcsereprogramot biztosítani, ami kedvezően hat a motivációra és a beszédfélelem oldására is.

A nyelvfajldási zavart mutató tanulóknak az idegen nyelv tanulásában is markáns hátránnyal indulnak, bár a jelenkor nyitott társadalmában és sokszor a szülők igényeinek megfelelően is több nyelvvvel, de főként az angol nyelvvvel a mindennapjaikban is találkoznak. A magasabb szintű idegen nyelvi tudásig (pl. nyelvvizsga) közülük kevesen jutnak el, mindenképpen érdemes azonban legalább egy idegen nyelvet választani, és a mindennapi beszéd készségeit fejlesztve praktikusán használható kommunikációs kompetenciát felépíteni. A nyelvválasztásban a találkozási gyakoriság (vagyis, hogy a mindennapi életben melyik idegen nyelvvvel találkoznak gyakrabban a diákok, pl. a magyar nyelvben is használt idegen kifejezések, idegen nyelvű filmek, popslágerek, számítógépes játékok) mellett az játszik szerepet, hogy a tanuló milyen típusú nyelvi zavarral

küzd. A morfológiai-szintaktikai túlsúlyú zavart mutató tanulók számára, valamint a szótalálási nehézséggel küzdők számára például előnyösebb a sekély morfológiájú és sok rövid szóval operáló angol nyelv. Itt a praktikus nyelvi kifejezésig könnyebb eljuttatni tanulóinkat, csak később, a magasabb szinteken találkozunk bonyolult nyelvi szerkezetekkel. A beszédfeldolgozás és -megértés zavarával küzdő tanulók számára esetleg a német nyelv előnyösebb – ahol hosszabb szavak és világos szerkezetek vannak –, mivel ők a sok rövid szóból álló nyelvtani kötőanyagot ritkásan tartalmazó közléseket nehezebben értik meg.

Bármelyik élő idegen nyelvet választjuk, az első három évben a nyelvtanulás mindenképpen lassabb haladással, kisebb lépésekre bontva, több gyakorlással valósulhat meg. Az alsó tagozaton döntően szóbeliséggel találkozunk a tanulókkal; éljük át az adott nyelv vokális jellemzőit: zenéjét, ritmusát, rímelését, csengését. Erre igen megfelelőek a gyermekversek, dalok, játékok. Egyszerű, a mindennapokban jól használható alapszókincs, néhány mondatos szövegek megtanulására, megértésére érdemes gondot fordítani. Javasolt, hogy az idegen nyelvi írásbeliség kialakítását csak azt követően kezdjük el, mikor az anyanyelven való olvasás-írás készsége már megszilárdult. Ez körülbelül harmadik-negyedik osztályban következik be. Ezt megelőzően is lehet bővíteni a szókincset, képes szótárakkal, rajzos mnemotechnikák segítségével tudjuk leküzdeni az esetleges szótalálási nehézségeket. A nyelvfejlődési zavart mutató gyermekek szókincse egészen középiskolás korig folyamatosan fejlesztést igényel. Az idegen nyelvi szókincs is ennek megfelelően, lassan, sok gyakorlással bővül. A megjegyzést a gyenge verbális munkamemória, a felidézést a szótalálási nehézségek hátráltatják. A multiszenzoros érzékeltség segít a bevésésben. A mondatalkotást és a párbeszéd kialakítását nehezíti emellett, hogy a nyelvhasználat – akárcsak az anyanyelven – általában kevés rugalmasságot mutat, nehezen alkalmazkodik a változó kontextushoz. Változatos szituációkban, sokféle párbeszédben érdemes adaptálni a megtanult fordulatokat. A nyelvtani viszonyok megértése a nyelvi zavart mutató tanulók esetében később következik be, ezért inkább a 7-8. osztály, valamint a középiskola időszakában válnak képessé a nyelvtan intenzív tanulására. Lényeges, hogy metakogníójuk, önismeretük fejlődésével a nyelvtanulásban is reális célokat tűzzenek ki maguk elé.

5.3.7. Művészetek: ének-zene, vizuális kultúra, dráma és színház

Alapvetően minden tanulónak minden művészeti ágban az alkotás szabadságát, az önkifejezés sikerét és az alkotó folyamat „flow” élményét a legfontosabb megélni. A nyelvfejlődési zavarral küzdők más kifejezési formákban mutathatnak kifejezett tehetséget; ilyenek általában a vizuális művészetek, a kézműves tevékenységek. Ezekben az esetekben már az általános iskolai szakaszban is fontos a tehetséggondozás. Rajzkészségük tipikusan is fejlődhet, ha a nyelvi elmaradáshoz nem társul grafomotoros zavar. Az ének-zene tantárgyban az időbeli egymásutániság észlelése, a kottaolvasás, a finom akusztikus megkülönböztető készséget igénylő zenei darabok nehézséget okozhatnak a nyelvi fejlődési zavarral vagy az auditív feldolgozási zavarral küzdő tanulók számára. Itt évről évre képességeiknek megfelelő, egyéni célokat kell kitűzni. A dadogóknak és más beszédzavart mutató tanulóknak kifejezetten jót tehet az éneklés, közben általában nem dadognak. Érdemes törekedni rá, hogy az együtt éneklés-zenélés öröme megmaradjon, akkor is, ha más készségekben a nyelvfejlődési zavarral küzdő gyermekek nem érik el tipikusan fejlődő társaik teljesítményét (pl. kottaolvasás). A nehezített verbális tanulási teljesítmények miatt a nyelvfejlődési zavarral küzdő tanulóknak oázis lehet, megnyugvást, kilégzést biztosíthat minden művészeti óra, ha befogadó, alkotó légkör uralkodik, ahol mindenki teljesítményét önmagához méri.

5.3.8. Technológia: technika és tervezés, digitális kultúra

A verbalitástól független tanulási folyamatokban tanulóink általában átlagosan teljesítenek. A digitális világ feldolgozása, a problémamegoldó gondolkodás lehet kifejezett erősségük is. A digitális kompetenciák minél

jobb elsajátítása nyelvi zavar esetében kiemelkedő jelentőségű, mivel esélyegyenlőséget biztosít. A különböző technológiák segítségével kommunikációs-nyelvi akadálymentesítést érhetünk el (gépírás, felolvasó programok, jegyzetelő programok, digitális átalakító programok), és segíthetjük az önálló tanulás kialakulását.

Fontos, hogy ezek a kompetenciák már az általános iskola felső tagozatának végére tanulóink birtokába kerüljenek, hiszen a tanulnivaló mennyiségének növekedésével még differenciált feladatadás mellett is csak akkor van esélyük lépést tartani, hogyha a tipikus fejlődésű társaikhoz hasonlóan férnek hozzá az ismeretekhez. A megfelelő eszköz kiválasztásában, az eszközhasználat tanításában a gyógypedagógus és az informatikatanár szoros együttműködésére van szükség.

A technológiai lehetőségek kiaknázásával egyenrangúan fontos az etikus és felelősségteljes használat megértése és megvalósítása. További szempont az IKT-használattal kapcsolatban az addiktív magatartásformák elkerülése, a tevékenységrepertoár beszűkülésének megelőzése. Ebben a tekintetben a nyelvfejlődési és a beszédzavarral küzdő tanuló egyaránt veszélyeztetett lehet, ha társas kapcsolatai eleve szűk körűek, kevésbé élők. A tantárgy feladata a biztonságos internethasználat tanítása is. Ezen a területen a tanulók gyenge kommunikációs kompetenciájuk és nyelvi zavaruk miatt szintén veszélyeztetettek.

5.3.9. Testnevelés és egészségfejlesztés: testnevelés

A testnevelés több szempontból is kiemelkedő szerephez jut a beszéd-/nyelvi zavarokat mutató tanulók fejlesztésében. A nagyobb fizikai és szellemi megterhelés miatt fontos a jó erőnlét, a megfelelő állóképesség kialakítása. Az alsó szakaszban a mozgáskoordináció, a testtudat, a téri orientáció és az egyensúly fejlődésének nehézségével küzdő tanulók (pl. verbális diszpraxia, nyelvfejlődési zavarhoz társuló tünetek) mozgásfejlesztésére külön gondot kell fordítani. Érdemes nehézségeikhez adaptált, differenciált feladatadással segíteni a fenti készségek fejlődését, főképp az olvasástanítás időszakában, legalább az első négy osztályban. A verbális diszpraxiás tanulók számára az egyes mozgásszekvenciákat elemi egységekre lebontva, sok ismétlés segítségével érdemes tanítanunk. Várhatóan a megtanult mozgásforma más helyzetre való rugalmas adaptálása is nehézséget jelent az érintett tanulók számára, ezért változatos formában és szituációkban újra meg újra szükséges elővenni a feladatokat.

A rendszeres mozgás segítheti a tanulási helyzetekben felgyülemlett stressz és frusztráció oldását, sikerélményhez juttatva a tanulót, emellett az önértékelés, az önbizalom javulásához is hozzájárulhat.

6. Differenciálás – egyéni tanulási utak – erősségek – fejlesztési területek

A beszéd fogyatékos SNI tanulók csoportján belül majdnem 20 diagnosztikus képet különböztetünk meg. Minden diagnosztikus kép önálló, a többitől részben eltérő fejlesztési szükségleteket vonz, emellett minden tanuló önálló individuum. A képességek, a személyiség egyedi kombinációja és a fejlődési zavar súlyossága is egyénenként változó. Ugyanakkor mindannyiuknak joga van a képességeikhez mért legmagasabb szintű oktatáshoz. A differenciálás lényege, hogy mindenki a szükségleteinek legmegfelelőbb, fejlesztő hatású nevelésben-oktatásban részesüljön. A differenciálás célja, hogy mindenki a saját tempójában, mégis a legeredményesebb fejlődést tudja elérni, teljesítve a személyre szabott követelményeket, fejlesztési célokat.

A differenciálás alapfeltétele a tanuló állapotának részletes megismerése, melyben a szakértői vélemény multidiszciplináris diagnózisa mellett a tanítók, szaktanárok pedagógiai megfigyeléseire is támaszkodunk. Többek között feltérképezésre kerül a tanuló előzetes tudása, temperamentuma, általános aktivitása, önállósága, társas helyzetekben mutatott együttműködési készsége, kommunikációs jellemzői. A tanári megfigyeléseket érdemes a diákkal is átbeszélni, támaszkodva az ő saját megfigyeléseire, tapasztalataira is.

Így tudatosan feltérképezve erősségeit és gyengeségeit hatékonyabb kompenzációs lehetőségek tárulhatnak fel.

A differenciálás különböző lehetőségei közül lehet választani: A nyelvi zavarral küzdő tanulók fejlesztésében szinte minden esetben szükséges a tartalom szerinti differenciálás (pl. instrukciók, szövegek egyszerűsítése). Szintén gyakori a folyamat szerinti differenciálás (pl. nyelviileg egyszerűbb vagy összetett feladat adása, a nyelvi feldolgozás vagy a gondolkodási műveletek különböző szintjei közötti differenciálás). A produktum szerint is fontos differenciálni, hogy a tanulók akadálymentesen tudják megvalósítani feladataikat (pl. esszéírás, képregénykészítés, idővonal-rajzolás, videodemonstráció készítése).

A differenciálás a tanulás szervezése során sokféle formában jelenhet meg:

- különböző módokon lehet segíteni az eltérő nyelvi képességekkel rendelkező tanulóknak (pl. az instrukció felolvasása, a kulcsszóra való rámutatás, önálló olvasás elvárása);
- különböző feladatok alkalmazhatók (mindenki a képességeinek megfelelő feladatot kapja ugyanabban a témában);
- ugyanazt a feladatot különböző tevékenységekkel lehet végrehajtani (az egyik csoport szövegből, a másik grafikonból, a harmadik egy filmből gyűjti be ugyanazokat az ismereteket);
- különböző szociális keretek között valósul meg a feladat (páros, csoportos, egyéni munkákkal is egyidejűleg);
- különböző információs csatornák felhasználásával valósítható meg a tanulás (vannak, akiknek a hallás utáni észlelés, vannak, akiknek a látott dolog mond többet);
- különböző célok tűzhetők ki (az egyik tanuló a legfontosabb adatokat, a másik az összefüggéseket, a harmadik a szerző szándékát emeli ki);
- különböző érdeklődés szerint adható az olvasnivaló szövege (hasonló nehézségű olvasmány, minden tanuló az érdeklődését követve választ);
- különböző értékelési formák alkalmazása lehetséges, vagy maguk a tanulók választanak;
- a tananyag feldolgozása egyik tanulónál a készségek, másikonál az ismeretek megszerzésére fókuszál;
- az egy-egy tanulóra fordított időben valósítható meg a differenciálás.

A legfontosabb, hogy a pedagógus tudatosan válasszon differenciálási formát minden feladathoz, a tanuló képességeihez és a feladat jellegéhez mérten megfelelően.

7. Értékelés (tanulási eredmény)

A Nat tanulási eredményeinek elérésében a beszéd fogyatékos SNI tanulók csoportján belül nagy változatosságot tapasztalunk. A beszédfejlődési zavarral küzdő tanulók, ha társult zavarokkal nem küzdenek, általában a tipikus fejlődésű tanulókhöz hasonlóan teljesítenek. A nyelvfejlődési zavart mutató tanulók legtöbbször másodlagosan verbális tanulási zavarral is küzdenek, így tanulási teljesítményük szórt képességprofiljuk, személyiségjegyeik és megküzdési stratégiáik függvényében változik. Általában elmondható, hogy a nyelvfejlődési zavarral küzdő tanulók számára a verbális tanulási potenciált igénylő tantárgyakban differenciált tanulási eredmények kitűzése szükséges. Ezek közül a leginkább érintett a magyar nyelv és irodalom, valamint az idegen nyelv.

Ezek értékelése alól általában a szakértői bizottság véleménye alapján mentesítést is kapnak a tanulók. A mentesítés Janus-arcú lehetőség. Egyrészt nem teszi ki a tanulót a differenciálatlan általános ötfokú értékelésnek, hiszen nyilvánvalóan csak adaptált célokkal tud eleget tenni a tantervi követelményeknek. Másrészt azonban lehetetlenné teszi a tanuló továbbhaladását olyan intézményekbe, melyek az adott tantárgyból elvárják az érdemjegyet. Jó, ha ezt már kezdettől tudatosítjuk a szülőknél is.

A szakértői vélemény nyomán intézményigazgatói hatáskörben megszületik az értékelés alóli felmentés. Ez sokszor azt sugallhatja a tanulónak vagy a szülőnek, hogy az adott tantárgyban való helytállás „nem is olyan fontos”. Már az iskolába lépéskor tisztázni kell, ha szükséges, a szülővel kötött pedagógiai megállapodásban is, hogy a tantárgyi értékelés alóli felmentés csak az ötfokú érdemjegy elmaradását jelenti. Ezzel a tanító/szaktanár hivatalosan is élhet a joggal, hogy a tanulót kizárólag saját képességeihez mérten, a számára kijelölt tanulási eredmények mentén szöveges fejlesztő értékeléssel segíthesse. Ez azonban a tanítóra/szaktanárra és a velük együttműködő gyógypedagógusra nagyobb felelősséget ró, és megváltoztatja a mérés-értékelés viszonyát.

A gyógypedagógus feladata, hogy a tanulási teljesítmények (olvasás, szövegértés, helyesírás, esetleg matematika) és a nyelvi teljesítmények (fonológiai tudatosság, szókinccs, grammatika stb.) terén az évenkénti kontrollméréseket elvégezve, azok mennyiségi és minőségi elemzésével evidenciaalapú fejlesztő diagnózist és fejlesztési tervet állítson fel, majd az eredményeket átbeszélve a pedagógussal a gyermek szükségleteinek és aktuális beszéd-/nyelvi fejlettségének megfelelően az új tanulási célok differenciált kijelölését támogassa.

A szöveges fejlesztő értékelés célja egyrészt az egyéni képességeknek és egyéni előrehaladásnak megfelelő differenciált értékelés, másrészt javaslatokat tartalmaz a továbbhaladásra és a fejlesztés további irányaira vonatkozóan. Mivel a gyermeket támogatja, fontos, hogy a gyermekhez szóljon, számára is érthető legyen a megfogalmazás. A szöveges értékelés jellemzői:

- a konkrét területen elért teljesítményre vonatkozik, sosem minősíti azt, nem címkéz;
- az elért pozitív eredményeket és hiányosságokat egyaránt tárgyilagos formában írja le, nem minősíti azokat;
- viszonyít a kiindulóponthoz, az előző teljesítményhez mérten értékeli a fejlődést;
- mindig megjelöli a következő (proximális) fejlődési zónát, a gyermek számára is érthető formában konkrét javaslatokat tesz, és biztat a továbblépésre.

A fejlesztő értékelés kulcsszerepet tölt be a beszéd-/nyelvi zavart mutató tanuló önbizalmának, helyes önértékelésének felépítésében és fenntartásában. Az optimálisan megfogalmazott értékelés serkenti a tanulási motivációt és segíti a tanulói önszabályozást. Ez a fajta visszacsatolás megküzdési erőt ad a tanulónak (ha úgy tetszik, szárnyakat ad az akadályok legyőzéséhez).

Más tantárgyakból a beszéd-/nyelvi fejlődési zavart mutató tanuló minősítő, szummatív értékelést is kap, melynek célja, hogy a tudáspróbák alapján jelezze, vajon elérte-e a tantervben megkövetelt eredményeket. Ugyanakkor világossá kell tenni a tanuló számára, hogy ez az értékelési forma nem mutatja reálisan a befektetett tanulásmennyiséget és energiát. Általában az ismeretelsajátítás aktuális szintjét viszonylag durva eszközökkel méri. Mivel a készségek, jártasságok kialakulásának detektálását nem teszi lehetővé, érdemes folyamatdiagnosztikai értékelést is hozzátenni. Fontos, hogy ehhez a (százalékos vagy ötfokú) minősítéshez is legalább szóban, ha tehetjük, írásban formáló, fejlesztő szöveges értékelést fűzzünk, mely kijelöli a további utat, és biztat a fejlődésre.

8. Állapotmegismerés, szakértői vélemény

A szakértői vélemény a szülők kérésére vagy a szülők egyetértésével megtett multidiszciplináris diagnosztikai út végét összefoglaló leírás. Az állapotmegismerés a mennyiségi és a minőségi eredmények leírását egyaránt tartalmazza. Konklúziója a sajátos nevelési igény diagnózisa, mely a beszéd fogyatékos SNI tanulók esetében nemcsak az értelmesség, hanem a kommunikáció, a beszéd- és nyelvi képességek széles spektrumú vizsgálatára is támaszkodik. Az iskoláskorban – még akkor is, hogyha a tanuló már nem beszéd fogyatékos, hanem egyéb pszichés fejlődési zavar diagnózist kap (verbális vagy specifikus tanulási zavar) – továbbra is szükséges az alapprobléma, vagyis a beszéd-/nyelvi készségek kontrollmérése, hiszen minden esetben a tanuló elsődleges zavara szabja meg a fejlesztés alapirányát. A szakértői vélemény az SNI-ellátás alapdokumentuma. Mint ilyennek tartalmaznia kell:

- az intézményes elhelyezésre vonatkozó javaslatot, ezen belül a külön- vagy együttnevelés javaslatát;
- az ellátást biztosító nevelési-oktatási intézmény pontos kijelölését;
- a sajátos nevelési-oktatási követelményeket;
- a fejlesztés területeit;
- a fejlesztés időigényét, óraszámát;
- az ellátó szakember képzettségét;
- az igényelhető többletjogokat, pl. felmentéseket;
- a kötelező felülvizsgálat idejét.

9. Az egészségügyi és pedagógiai célú habilitáció, rehabilitáció

Az együtt- és különnevelés folyamatában a beszéd fogyatékos SNI tanuló a tanórák mellett a szakértői bizottság javaslatának megfelelő mértékben részt vesz egészségügyi és pedagógiai célú habilitációs, rehabilitációs foglalkozásokon. A foglalkozások megszervezésekor figyelembe kell venni a szakértői bizottság fejlesztési területekre, az ellátó gyógypedagógus szakirányára és tanuló képességstruktúrájára, viselkedési jellemzőire vonatkozó leírását.

A foglalkozások tartalmát a szakértői véleményben megjelölt területeken végzett vizsgálatok és az iskolai gyógypedagógus által végzett kiegészítő vizsgálatok, esetleg a pedagógus által végzett pedagógiai vizsgálatok alapján felállított egyéni fejlesztési terv határozza meg. A habilitációs-rehabilitációs ellátást végző logopédia szakos vagy szakirányos gyógypedagógus feladata, hogy összehangolja a gyermek képességeihez mérten a fejlesztési szükségleteket a tantárgyi célokkal, és erről rendszeresen konzultáljon a tanuló osztálytanítójával, szaktanáraival. A habilitációs-rehabilitációs foglalkozások megvalósulhatnak osztálytermen belül és kívül, egyéni vagy kiscsoportos formában egyaránt. Az együttműködő felek legalább negyedévente közösen tekintenek rá az egyéni fejlesztési terv megvalósulására, értékelik az elért eredményeket, szükség szerint módosítják a középtávú célokat. A rátekintést mindkét fél a pedagógusok kötelező tanórával nem lekötött óraterhe erejéig végzi el.

Az egyéni fejlesztési terv tartalmazza a tanuló erősségeit, nehézségeit, a vizsgálati evidenciákra támaszkodva megállapított közép- és rövid távú célokat, a hozzájuk vezető út lépéseit, a fejlesztőeszközöket és a fejlesztés helyszínét. A fő fejlesztési területek a beszéd fogyatékos SNI tanulók számára a beszéd-/nyelvi képességek fejlesztése, a nyelvi készségekhez szorosan kötődő kognitív funkciók fejlesztése, valamint a tanulási teljesítmények fejlesztése, a reedukáció. Emellett kiegészítésként pszichomotoros, grafomotoros, vizuális és

auditív készség-képességfejlesztés fordul elő leggyakrabban. Ide sorolhatók a relaxációs és testtudati technikák, a feszültségoldó művészeti terápiák is. Az eredményes együttműködés és a vizsgálati evidenciáknak megfelelő fejlesztő-terápiás munka hatványozottan növeli a beszéd- és/vagy nyelvi zavarral küzdő tanulók iskolai, később társadalmi integrációjának esélyeit.

V. A Kormány tagjainak rendeletei

Az emberi erőforrások minisztere 4/2013. (I. 11.) EMMI rendelete a két tanítási nyelvű iskolai oktatás irányelvének kiadásáról

A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény 94. § (1) bekezdés c) pontjában kapott felhatalmazás alapján az egyes miniszterek, valamint a Miniszterelnökséget vezető államtitkár feladat- és hatásköréről szóló 212/2010. (VII. 1.) Korm. rendelet 41. § i) pontjában meghatározott feladatkörömben eljárva a következőket rendelem el:

1. A rendelet hatálya

1. § Az e rendeletben foglaltakat kell alkalmazni a nevelő-oktató munkát az e rendeletben meghatározottak szerint idegen nyelven (a továbbiakban: célnyelv) is folytató általános iskola, gimnázium, szakközépiskola (az általános iskola, a gimnázium és a szakközépiskola a továbbiakban együtt: iskola, a gimnázium és a szakközépiskola a továbbiakban együtt: középiskola) nevelő-oktató tevékenységének megszervezésére.

2. A két tanítási nyelvű iskolai oktatás célja és feladata

2. § (1) A két tanítási nyelvű oktatás az anyanyelvi tudás fejlesztése és a magyar kultúra megismerése mellett a tanulók magas szintű idegennyelv-tudását és az idegennyelv-tanulás képességének fejlesztését szolgálja. Ennek érdekében a két tanítási nyelvű oktatás a következő célok megvalósítását szolgálja:
- az anyanyelvi és az idegen nyelvi kommunikatív kompetencia egyidejű és kiegyensúlyozott fejlesztése,
 - a nyelvtanulás és az idegen nyelven történő tanulás stratégiáinak elsajátítása,
 - a célnyelvi műveltség intenzív fejlesztése,
 - a nevelési és tantárgy-integrációs lehetőségek fokozott kihasználása,
 - a két tanítási nyelvű középiskolai oktatás befejezését követően a tanulók legyenek képesek arra, hogy felsőfokú tanulmányaikat a magyar nyelv mellett a célnyelven is folytathassák, továbbá tanulmányaik befejezését követően a hivatásukat a célnyelven is magas szintű nyelvtudással műveljék.
- (2) A magyarországi két tanítási nyelvű iskolai oktatás vállalja a célnyelvi műveltség, a kulturális tudatosság intenzív fejlesztését annak érdekében, hogy a tanulók megismerkedjenek a célnyelv országaival, értsék azok kultúráját és empátiával viszonyuljanak hozzá.
- (3) A két tanítási nyelvű oktatás során az iskola biztosítja, hogy a célnyelvű országok civilizációjának oktatása önálló tantárgy keretében kerüljön megszervezésre.
- (4) A célnyelvi civilizáció oktatása során az iskola biztosítja azt is, hogy a tanulók elsajátítsák a célnyelvi országok földrajzával, gazdaságával, társadalmi viszonyaival, irodalmával, történelmével, kultúrájával kapcsolatos főbb ismereteket.

3. A két tanítási nyelvű iskola helyi tantervének elkészítésére vonatkozó sajátos szabályok

3. § (1) Az iskola helyi tanterve elkészítésénél és elfogadásánál
- a kerettantervek kiadásának és jóváhagyásának rendjéről szóló miniszteri rendelet mellékleteként kiadott kerettantervben foglalt szempontokat,
 - a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendeletben (a továbbiakban: Nat) foglalt szempontokat,
 - az 1–4. mellékletben foglalt szempontokat, valamint
 - középiskolában az érettségi vizsga részletes követelményeiről szóló 40/2002. (V. 24.) OM rendeletben a célnyelvi civilizáció érettségi vizsgatárgyra meghatározott követelményeket a tantervébe beépíti.

- (2) Az iskola a helyi tantervében a célnyelven tanított tantárgyak körét az alábbiak közül határozza meg:
- az 1–2. évfolyamon: ének-zene, vizuális kultúra, testnevelés, környezetismeret, életvitel és gyakorlat,
 - a 3–4. évfolyamon: ének-zene, vizuális kultúra, testnevelés, környezetismeret, életvitel és gyakorlat,
 - az 5–6. évfolyamon: ének-zene, vizuális kultúra, testnevelés, természetismeret, célnyelvi civilizáció, informatika, történelem,
 - a 7–8. évfolyamon: biológia, földrajz, fizika, kémia, célnyelvi civilizáció, matematika, informatika, történelem,
 - a 9–12. évfolyamon: matematika, informatika, történelem, biológia, földrajz, fizika, kémia, célnyelvi civilizáció, továbbá bármely szakközépiskolában választható még a helyi tanterv alapján tanított szakmai tantárgy.
- (3) Ha az iskola a (2) bekezdés c)–e) pontja alapján a történelem tantárgyat célnyelven tanítja, akkor a történelem tantárgyra vonatkozó tantárgyi kerettantervben foglalt, a magyarság történelmével kapcsolatos tantárgyi tartalmakat és az ahhoz kapcsolódó fejlesztési feladatokat a történelem tantárgyi kerettantervi tematikai egységekhez igazodva magyar nyelven köteles tanítani.

4. A két tanítási nyelvű iskolai oktatás sajátos oktatásszervezési szabályai

- 4. §**
- (1) A két tanítási nyelvű iskolai oktatás csak akkor szervezhető meg az iskolában, ha az adott iskola összes évfolyamára kiterjed.
 - (2) Az iskola a két tanítási nyelvű oktatás során a célnyelv mellett mindegyik évfolyamon legalább három tantárgyat célnyelven tanít.
 - (3) A két tanítási nyelvű középiskola legalább két évig célnyelven biztosítja azoknak a tantárgyaknak a tanítását, amelyekből az iskola helyi tanterve alapján, továbbá a jogszabályban meghatározottak szerint célnyelven érettségi vizsgát lehet tenni.
 - (4) A két tanítási nyelvű általános iskola a két tanítási nyelvű oktatáshoz felhasznált iskolai időkeretekről és a többlet tanórai foglalkozásokról a beiratkozás előtt, a két tanítási nyelvű középiskola a felvételi eljárás során nyilvánosságra hozott középiskolai felvételi tájékoztatójában tájékoztatja a szülőket és a jelentkezőket.
 - (5) A két tanítási nyelvű középiskolai oktatás megszervezhető célnyelvi előkészítést nem igénylő és célnyelvi előkészítést igénylő formában.
 - (6) A célnyelvi előkészítést nem igénylő iskolai oktatás lehet:
 - az általános iskola nyolcadik évfolyamáig szervezett általános iskolai két tanítási nyelvű oktatás,
 - a kilencedik évfolyamtól kezdődő oktatás, amely a célnyelvből az idegennyelv-tudást igazoló államilag elismert nyelvvizsgáztatásról és a külföldön kiállított, idegennyelv-tudást igazoló nyelvvizsga-bizonyítványok Magyarországon történő honosításáról szóló 137/2008. (V. 16.) Korm. rendelet 2. számú mellékletében meghatározott Közös Európai Referenciakeret (a továbbiakban: KER) szerinti B1 nyelvtudási szintről indul.
 - (7) A célnyelvi előkészítéssel folyó két tanítási nyelvű oktatást a középiskola abból a célból szervezheti meg, hogy annak során az érintett tanulók legalább a célnyelvi tudás KER szerinti B1 szintjére eljussanak.
- 5. §** A két tanítási nyelvű középiskolának biztosítania kell, hogy a tanulók a célnyelvből emelt szinten és a célnyelven tanított tantárgyakból az iskola helyi tanterve alapján az érettségi vizsga követelményeire közép- és emelt szinten is felkészülhessenek.
- 6. §**
- (1) A két tanítási nyelvű iskolai oktatást szervező iskola köteles pedagógus-munkakörben foglalkoztatni legalább egy olyan pedagógust, akinek a célnyelv az anyanyelve.
 - (2) A két tanítási nyelvű iskolai oktatásban a célnyelvet és a célnyelven tanított tantárgyakat a készségtárgyak kivételével – a helyi tantervben meghatározottak szerint – csoportbontásban kell megszervezni.
 - (3) Az iskolában a célnyelvi civilizáció tantárgyat
 - az oktatott célnyelvnek megfelelő nyelvtanári végzettséggel, szakképzettséggel,
 - a történelmet célnyelven oktató végzettséggel, szakképzettséggel, továbbá
 - a célnyelvi ország nyelvének megfelelő anyanyelvi pedagógus végzettséggel, szakképzettséggel rendelkező pedagógus taníthatja.

5. Az általános iskolai két tanítási nyelvű oktatás

- 7. §** (1) Az általános iskolai két tanítási nyelvű oktatásban a célnyelv és a célnyelven tanított tantárgyak tanítása egyidejűleg kezdődik.
- (2) Az általános iskolai két tanítási nyelvű oktatás az iskola első évfolyamán kezdődik, és a nyolcadik évfolyamon legalább a KER szerinti B1 célnyelvi tudásszinten fejeződik be.

6. A célnyelvi előkészítést nem igénylő két tanítási nyelvű középiskolai iskolai oktatás

- 8. §** (1) A célnyelvi előkészítést nem igénylő négy évfolyamos két tanítási nyelvű középiskolai oktatás a kilencedik évfolyamon kezdődik és a tizenkettedik évfolyamon fejeződik be.
- (2) A kilencedik és a tizedik évfolyamon a célnyelv oktatása legalább heti hat órában folyik.

7. A célnyelvi előkészítéssel folyó két tanítási nyelvű középiskolai oktatás

- 9. §** (1) A célnyelvi előkészítéssel folyó két tanítási nyelvű oktatás célja, hogy azok számára is esélyt nyújtson a célnyelv magas szintű elsajátítására és a kétnyelvű tanulmányok megkezdésére, akik korábbi tanulmányaik során nem sajátították el a célnyelvet a KER szerinti B1 szinten. A célnyelvi előkészítéssel folyó két tanítási nyelvű középiskolai oktatásnak öt évfolyama van.
- (2) A célnyelvi előkészítéssel folyó két tanítási nyelvű oktatásban a középiskola a kilencedik évfolyamot megelőzően egy évfolyamos intenzív, célnyelvi előkészítő évfolyamot szervez. A 3. melléklet tartalmazza az egyéves előkészítő évfolyam kerettantervét. Az iskola helyi tanterve alapján a tantárgyak célnyelven történő tanítása a kilencedik évfolyamtól kezdődik. A középiskolai nevelés-oktatás a tizenkettedik évfolyamon fejeződik be.
- 10. §** (1) A két tanítási nyelvű szakközépiskolában a tizenegyedik és a tizenkettedik évfolyamon a kötelezően célnyelven tanított legalább három tantárgy közül az egyik egy olyan szakmai tantárgy, amelyből érettségi vizsga tehető.
- (2) Az érettségi vizsgát követő teljes képzési idő alatt célnyelven kell megszervezni az oktatást azokból a szakmai tantárgyakból, továbbá a komplex vizsgatárgy valamennyi eleméből, amelyekből az Országos Képzési Jegyzékben foglalt követelmények szerint célnyelven szervezik meg a szakmai vizsgát.

8. A két tanítási nyelvű iskolai oktatásban elérendő célnyelvi szintek

- 11. §** (1) A két tanítási nyelvű általános iskolai oktatás célja, hogy az abban részt vevő tanulók legalább hatvan százaléka a célnyelvből
- a) a hatodik évfolyamon a KER szerinti A2,
- b) nyolcadik évfolyamon a KER szerinti B1 szintet elérje.
- (2) A két tanítási nyelvű középiskolai oktatás célja, hogy a célnyelv esetében az abban részt vevő tanulók
- a) legalább ötven százaléka a tizedik évfolyamon a KER szerinti B2,
- b) legalább kilencven százaléka a tizenkettedik évfolyamon a KER szerinti B2 szintet elérje.

9. Záró rendelkezések

- 12. §** (1) E rendelet – a (2) bekezdésben foglalt kivétellel – 2013. szeptember 1-jén lép hatályba, rendelkezéseit első alkalommal a 2013/2014. tanévben a két tanítási nyelvű oktatásban részt vevő általános iskolák első és ötödik, valamint a két tanítási nyelvű oktatásban részt vevő középiskolák kezdő évfolyamán, majd az ezt követő tanévekben felmenő rendszerben kell alkalmazni.
- (2) A (3) bekezdés 2020. szeptember 1-jén lép hatályba.
- (3) Hatályát veszti a Két tanítási nyelvű iskolai oktatás irányelveinek kiadásáról szóló 26/1997. (VII. 10.) MKM rendelet.

1. melléklet a 4/2013. (I. 11.) EMMI rendelethez

Óratervi ajánlások a két tanítási nyelvű iskolai oktatáshoz

I. Általános iskola

Éves óraszámok

	A	B	C	D	E	F	G	H	I
1		1. évf.	2. évf.	3. évf.	4. évf.	5. évf.	6. évf.	7. évf.	8. évf.
2	Célnyelv	180	180	180	180	180	180	180	180
3	Célnyelvi civilizáció	-	-	-	-	36	36	36	36

II. Középiskola

Éves óraszámok

Négy és öt évfolyamos két tanítási nyelvű középiskolai oktatás

	A	B	C	D	E	F
1		Előkészítő évfolyam (9/Kny) – ha van	9. évf.	10. évf.	11. évf.	12. évf.
2	Célnyelv	648	216	216	180	160
3	Célnyelvi civilizáció	-	36	36	72	64

2. melléklet a 4/2013. (I. 11.) EMMI rendelethez

Kerettanterv a két tanítási nyelvű általános iskolai célnyelvi oktatáshoz

I. Bevezetés

A célnyelv oktatásának alapvető célja a Közös európai referenciakerettel (a továbbiakban: KER) összhangban a tanulók célnyelvi kommunikatív kompetenciájának megalapozása és fejlesztése. A kommunikatív nyelvi kompetencia szorosan összefonódik az általános kompetenciákkal, a világról szerzett ismeretekkel, a gyakorlati készségekkel és jártasságokkal, valamint a minden tevékenységhez, így a nyelvi kommunikációhoz is nélkülözhetetlen motivációval.

A korszerű idegennyelv-oktatás a nyelvhasználó szükségleteire épül, ezért tevékenységközpontú. Olyan helyzetekre készíti fel a tanulókat, amelyek már most vagy a későbbiek során várhatóan fontos szerepet játszanak életükben. A nyelvtanulási folyamat középpontjában a cselekvő tanulók állnak, akik a célnyelv segítségével kommunikatív feladatokat oldanak meg. A feladatok megoldása során receptív, produktív, illetve interaktív nyelvi tevékenységeket végeznek. A tanulási folyamat szervezésében nagy jelentősége van a kooperatív feladatoknak és a projektmunkának, amelyek szintén erősíthetik a motivációt. Mivel a valóságban a legtöbb megoldandó feladat több készség együttes alkalmazását teszi szükségessé, ezért ezeket integráltan tanítjuk.

A két tanítási nyelvű általános iskolában a célnyelv tanulása és a célnyelven történő tanulás egyszerre kezdődik, hogy már kisgyermekkorban kialakuljon és fenn is maradjon a nyelvtanulás iránti pozitív attitűd, így az első és a további idegen nyelvek tanulása is sikeres legyen. Ehhez szükséges a folyamatos megerősítés, a pozitív tanári visszajelzés, melynek nyomán kialakul a tanulók önbizalma és beszédbátorsága. Ebben az oktatási formában kiváló lehetőség nyílik a nyelvi tehetség korai felismerésére, kibontakoztatására és fejlesztésére.

A két tanítási nyelvű általános iskolai oktatás jellemzője a kommunikációs helyzeteken alapuló, játékos nyelvtanulás korai megkezdése. A nyelvtanulás során a tanulók fejlettségi szintjüknek, életkori sajátosságaiknak megfelelő, ugyanakkor kihívást jelentő érdekes nyelvi tevékenységekben vesznek részt. A célnyelvet, amellyel minden esetben valamilyen kommunikációs szituációban, kontextusban találkoznak, kezdetben az anyanyelvi fejlődés mintájára sajátítják el. A célnyelvvel való ismerkedés középpontjában a kezdeti szakaszban a hallott szöveg értése és a szóbeli interakció fejlesztése áll. Ennek következtében kialakul és folyamatosan fejlődik a tanulók beszédészlelése, beszédértése, spontán beszéde és beszédbátorsága, ami megfelelő alapot teremt a nyelvi készségek további fejlesztéséhez és fejlődéséhez.

A nyelvtanítás során törekedni kell arra, hogy a hallott vagy olvasott szöveg autentikus, a feladatvégzés szempontjából hiteles legyen. A két tanítási nyelvű oktatásban anyanyelvi lektor is részt vesz, aki kiemelkedő szerepet játszik a tanulók mindennapi szóhasználatának, kommunikációs készségének, valamint kommunikációs stratégiáinak kialakításában és fejlesztésében. Jelenléte segíti az autentikus kommunikációs helyzetek kialakulását, a tanulók hozzászoknak ahhoz, hogy olyan embereket is meg kell érteniük, akik csak a célnyelvet beszélnek. Az anyanyelvi lektor feladata elsősorban a kommunikációs készségek fejlesztése, de meghatározó szerepe van a kultúráközvetítés, az interkulturális kompetencia fejlesztésében is.

A célnyelvű kommunikáció során meghatározó jelentőségű a nyelvekkel, a nyelvtanulással, az idegen nyelveket beszélő emberekkel és a más kultúrákkal kapcsolatos pozitív attitűd kialakítása, ami magában foglalja a kulturális sokféleség tiszteletben tartását és a nyelvek, kultúrák közötti kommunikáció iránti nyitottságot is.

A nyelvtanulás tartalmára vonatkozóan a Nemzeti alaptanterv (a továbbiakban: Nat) hangsúlyozza a tantárgyközi integráció szerepét. A két tanítási nyelvű oktatás folyamatában a tanulók több közismereti tantárgyat célnyelven tanulnak, célnyelven szereznek új ismereteket. Korán megkezdődik a célnyelv használata információszerzésre és -átadásra, és nyilvánvalóvá válik a nyelvről kívüli nyelvtudás fontossága. Lényeges, hogy a tanulók a célnyelv elsajátítása során építsenek meglévő ismereteikre és személyes tapasztalataikra, és fedezzék fel, hogy a célnyelvi és a tantárgyi tudás szoros kölcsönhatásban van egymással, és számos területen alkalmazható. Az egész életen át tartó tanulás szempontjából kiemelkedő jelentősége van a nyelvtanulási stratégiáknak. Ezek ismerete és alkalmazása segíti a tanulókat abban, hogy nyelvtudásukat önállóan ápolják és fejlesszék, valamint hogy újabb nyelveket sajátítsanak el.

A Nat minden képzési szakaszra előírja az elérendő minimumszinteket, és kitér az emelt szintű képzésben részesülő tanulókkal szemben támasztott elvárásokra is. A két tanítási nyelvű iskolák követelményeit a „Két tanítási nyelvű iskolai oktatás irányelve” (továbbiakban: Irányelvek) szabályozza.

A közműveltségi elemeket a tantárgy egyedi jellemzői miatt a Nat-ban és az Irányelvekben azok a nyelvi szintek és kompetenciák testesítik meg, amelyeket a nemzetközi gyakorlatban és az érettségi követelményrendszerben mérceként használt KER határoz meg. A két tanítási nyelvű iskoláknál a KER szerinti legalacsonyabb követelményszint a 4. évfolyam végén jelenik meg először. Ennek sikeres teljesítése érdekében ez a kerettanterv meghatározza a 2. évfolyam végére elérendő készségeket is, a hallott szöveg értése és a szóbeli interakció területén. A két tanítási nyelvű általános iskola kerettantervi fejlesztési céljai és a hozzárendelt tartalmak, első osztálytól kezdődően, mindvégig heti ötórás nyelvtanítással érhetőek el. A nyelvi kompetenciák komplex fejlesztéséhez az ajánlott témakörök kínálnak kontextust. A Nat és az Irányelvek által az egyes képzési szakaszokra minimumként meghatározott nyelvi szintek a következők¹:

	A	B	C	D	E	F	G
1		2. évf.	4. évf.	6. évf.	8. évf.	10. évf.	12. évf.
2	Két tanítási nyelvű képzés	KER-szintben nem megadható	A1	A2	B1	B2*	B2**
3	Első idegen nyelv (általános képzés esetén)	-	KER-szintben nem megadható	A1	A2	B1 mínusz	B1
4	Második idegen nyelv	-	-	-	-	A1	A2

* Az elvárt minimális követelmény, melynek teljesítését szintméréssel is vizsgálják, az, hogy a tanulók legalább ötven százalékuk a tizedik évfolyamon érje el a KER szerinti B2 szintet.

**Az elvárt minimális kimeneteli követelmény, melynek teljesítését szintméréssel is vizsgálják, az, hogy a tanulók legalább kilencven százalékuk érje el a KER B2 szintet, de a kerettanterv általános nevelési-fejlesztési célja a középiskolai nevelés-oktatás végére a KER C1 szint.

¹ A nem két tanítási nyelvű képzés követelményszintjeit tájékoztatásul tartalmazza ez a kerettanterv.

A két tanítási nyelvű általános iskola nyelvi fejlesztési céljait minden évfolyamon heti 5, összesen évi 180 órában kell teljesíteni.

A célnyelvi kerettanterv a KER-ben leírt készségek alapján határozza meg a nyelvtanulás fejlesztési egységeit, ezek a hallott és olvasott szöveg értése, a szóbeli interakció, az összefüggő beszéd és az íráskészség. A KER-ben meghatározott nyelvi szintek és kompetenciák a tanulók életkori sajátosságaival összhangban kerültek be a kerettantervbe.

A célnyelvi kommunikatív kompetencia fejlesztése szoros kapcsolatban áll a Nat-ban megfogalmazott kulcskompetenciákkal. A kommunikatív nyelvi kompetencia több ponton érintkezik az anyanyelvi kompetenciával. A szövegalkotás, szövegértelmezés, szóbeli és írásbeli kommunikáció számos készségeleme átvihető a célnyelv tanulásába, és fordítva, a célnyelv tanulása során elsajátított kompetenciák hasznosak az anyanyelvi kommunikáció területén.

Az önálló tanulás képességének kialakításában hasznos segítséget nyújt a modern technika, az interneten található autentikus szövegek, a direkt és indirekt nyelvtanulási lehetőségek sokasága. Míg korábban csak az írott és a hallott szöveg megértésének fejlesztését támogatta az internet, ma már számos lehetőség kínálkozik a produktív nyelvhasználatra is. Az ingyen elérhető autentikus hanganyagok és videók, képek, szótárak, interaktív feladatok mellett az írott és a szóbeli csevegés, a fórumozás és a blogírás élményszerű nyelvtanulásra ad alkalmat. Az önálló tanulás képességének állandó fejlesztéséhez szükség van arra, hogy a tanulók beszélgethessenek magáról a tanulásról, segítséget kapjanak a tanulási stratégiák elsajátításában, és lehetőségük legyen gyakorolni mind az önértékelést, mind a társértékelést. A siker egyik kulcsa a folyamatos, pozitív megerősítés, a tanulók önmagukhoz mért fejlődésének elismerése.

A nyelvtanítás, -tanulás sikeréhez hozzájárul, ha a nyelvtanulók ismereteit, érdeklődését, igényeit, nyelvi és nem nyelvi készségeit sikerül bekapcsolni a tanulási folyamatba. A nyelvtanulás a témák sokféleségének köszönhetően, valamint azért, mert minden más tantárgynál több lehetőséget kínál a beszélgetésre, kiválóan alkalmas a személyiségfejlesztésre.

A táblázatokban megjelenő *fejlesztési egységek* (hallott szöveg értése, szóbeli interakció, összefüggő beszéd, olvasott szöveg értése és íráskészség) a valóságban nem különíthetők el egymástól. A hatékony nyelvtanítás feltétele, hogy a különböző készségek fejlesztése mindig integráltan történjen, úgy, ahogy azok a valós kommunikációs helyzetekben előfordulnak. Ezért nem szerepelnek óraszámok a fejlesztési egységek mellett.

A *Fejlesztési célok* rovat a nyelvtanítás aktuális életkori szakaszára vonatkozó, az adott kompetenciával kapcsolatos fejlesztés céljait sorolja fel. A *fejlesztés tartalma* olyan tevékenységeket mutat be, amelyek segítségével az adott nyelvi fejlesztés megvalósítható. A nyelvtanulási és nyelvhasználati stratégiák szervesen beépülnek a tartalomba.

Külön táblázat ismerteti az ajánlott témaköröket és a kapcsolódási pontokat a közismereti tantárgyakkal. A tanulócsoporthoz más tantárgyakat tanító tanárokkal való együttműködés elevenebbé, aktuálisabbá és érdekesebbé teszi a nyelvtanulást, mert lehetőséget nyújt a témák, témakörök természetes, életszerű összekapcsolására.

Az 1–8. évfolyamok ajánlott témaköreinek koncentrikus bővülése lehetőséget ad arra, hogy a korábban megszerzett ismereteket gazdagítsák, elmélyítsék, új nézőpontokból vizsgálják meg a tanulók. A kerettanterv minden fejlesztési szakaszban a tanulók életkorához, szükségleteihez alkalmazkodó új témaköröket is javasol. Az ajánlott témakörök listája kitekintést ad a célnyelvi kultúrákra, és ily módon biztosítja az interkulturális kompetenciák fejlesztését is. Azon túl, hogy a tanulók magas szinten sajátítsák el a célnyelvet, az is fontos feladat, hogy tanulmányaik során a célnyelvi országok civilizációja mellett más kultúrákat is megismerjenek, elfogadjanak, és olyan kommunikációs helyzeteket is kipróbálhassanak, amelyekben a kommunikációs partnernek nem anyanyelve a célnyelv.

A kerettanterv a kétéves fejlesztési ciklusok végén a fejlesztési egységek céljaiból és tartalmából kiindulva határozza meg *a fejlesztés várható eredményét*, kapcsolódva a szakasz végére előírt KER-szinthez.

II. 1–2. évfolyam

A nyelvtanulás az első két évfolyamon játékos ismerkedést jelent a célnyelvvel, megalapozva a későbbi tudatos nyelvhasználatot. Elsődleges célja, hogy felkeltse a tanulók érdeklődését az idegen nyelvek tanulása iránt a pozitív attitűd és a tartós motiváció kialakításával. Fontos cél továbbá, hogy a nyelvtanulás a kezdetektől élmény, érdekes tapasztalat legyen a tanulók számára.

Ebben a szakaszban elsősorban a beszédészlelés, beszédbátorság kialakításával és a hallás utáni szövegértés fejlesztésével történik a kommunikatív kompetenciák megalapozása. A nyelvtanulás a tanulók által értelmezhető szituációkban, kommunikációs helyzetekben, a beszélt nyelven keresztül valósul meg, játékokra, dalokra, mondókákra, rövid párbeszédok feldolgozására épülő kreatív és motiváló folyamat során. Az egyre bővülő feladatok, kommunikációs helyzetek révén megtanulják kifejezni magukat az adott szituációkban, megismélik, utánozzák a hallottakat. A hallott szövegeket cselekvéshez, szituációhoz kötik, így azok megértése és felidézése is könnyebbé válik.

A korai nyelvtanulásban kiemelt szerepe van a hallás utáni szövegértésnek, a szókincsfejlesztésnek, a szóbeli interakciónak. A nonverbális eszközökkel támogatott hallott szöveg segíti a tanulókat abban, hogy kikövetkeztessék és megértsék a mondanivaló lényegét. Az élő beszéd, kommunikáció egyúttal mintát nyújt a kifejezések használatára, amelyeket kellő ismétlés, gyakorlás után már egyedül is képesek alkalmazni. A kisgyermekkorban, hallás utáni nyelvtanulás nagymértékben segíti a szókincs bővülését, a kiejtés, az intonáció, a beszédtempó célnyelvnek megfelelő fejlesztését.

Nagy szerepe van a megértést segítő eszközöknek, a célnyelvi kommunikáció nonverbális elemekkel való támogatásának: a testbeszédnek, képeknek, tárgyakkal, történetek eljátszásának. A saját tapasztalás, tevékenység útján rögzült kifejezések a későbbiekben könnyen előhívható ismeretekké válnak. Ezek a tevékenységek fejlesztik a gyermeki kreativitást, lehetőséget adnak arra is, hogy megtanuljanak élni a nonverbális kifejezőeszközökkel is. Ebben az életkorban az is fontos, hogy a tanulók minden érzékszervükkel részt vegyenek a nyelvi tevékenységekben, kapjanak vizuális megerősítést, és kézbe vehető tárgyakat is használjanak a nyelvtanulás során.

A célnyelvi írás-olvasás készségének célzott fejlesztése akkor kezdődhet el, amikor anyanyelvükön már magabiztosan írnak és olvasnak a tanulók. Az első kétéves szakasz végén, játékos formában már ismerkedhetnek az egyszerűbb szavak szóképeivel, illetve rövid, nyomtatott formában megjelenő mondatokkal.

A tanulási folyamatban a tanuló egész személyisége formálódik, anyanyelvi és célnyelvi kompetenciái egymással kölcsönhatásban fejlődnek. Fontos a változatos tevékenységformákra lehetőséget nyújtó célnyelvi óravezetés. A vizuális elemekben gazdag tantermi környezet és eszközrendszer ösztönzi a tanulókat a nyelvi tevékenységekben való aktív részvételre. Az infokommunikációs eszközök bevonása már ebben az életkori szakaszban is segít a megértésben, és motiváló hatással bír.

A nyelvtanulás során a tanuló sokszor találkozik más tantárgy, műveltségi terület tartalmaival, mint a nyelvtanulást segítő eszközzel vagy információforrással. Leggyakrabban a készségtárgyak, természetismeret tantárgyak tartalmai kerülnek be a tanórai munkába. Fejleszti a tanulói kreativitást, ha lehetőséget kapnak a különböző tanórákon elsajátított szókincs célnyelvi órán való alkalmazására.

A tanórai tevékenységek többsége csoport- vagy pármunkában történik. Ezek a feladatok a nyelvi fejlesztésen túl jó lehetőséget adnak a tanulók szociális kompetenciáinak fejlesztésére (együttműködés, tolerancia), illetve a közösségformálásra.

	A	B
1	Fejlesztési egység	Hallott szöveg értése
2	Előzetes tudás	A tanuló magával hozza meglévő tapasztalatait, elképzeléseit. Otthon és az óvodában szerzett készségek, személyes és szociális kompetenciák, tanulási képességek. Játékok, szituációs feladatok az otthoni és az óvodai életből.
3	A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló képes követni a nonverbális elemekkel erősen támogatott, célnyelven történő óravezetést; követi a nagyon lassú és tiszta kiejtésű beszédet, amikor a jelentés megértéséhez hosszú szünetek állnak rendelkezésére; felismeri és végrehajtja az általa már hallott utasításokat; a hallott szöveg tartalmát különböző módokon (mozgás, hang, rajz) meg tudja jeleníteni; képes rövid, egyszerű szövegeket, pl. mondókákat memoriterként elmondani; tud egyszerű szövegben hallott információt más tevékenység során felhasználni; megérti a gyakoribb, mindennapi, nagyon egyszerű szavakat és fordulatokat, amelyek a személyével, közvetlen környezetével kapcsolatosak.

	C
1	A fejlesztés tartalma A nyelv hangzásvilágának, zenéjének megismerése, az artikulációs bázis fejlesztése, speciális hangzók, hanglejtés, szóhangsúly megismerése, megfigyelése. A nonverbális elemekkel támogatott célnyelvi óravezetés megértése. Ismert témákhoz kapcsolódóan elhangzó, szavakból, rövid mondatokból álló kijelentések megértése. Egyszerű nyelvi eszközökkel megfogalmazott, nonverbális elemekkel támogatott tanári utasítások megértése (pl. rajzos, játékos feladatok, szerepjáték stb.). A személyi adatokra és konkrét szükségletekre vonatkozó egyszerű kifejezések megértése. Az életkornak megfelelő, ismert témakörhöz kapcsolódó, rövid, egyszerű szövegek bemutatásának követése. Tanári beszéd és/vagy hangzóanyag hallgatása, együttmondása után közös vagy önálló ismétlés. A kiejtés, intonáció, hangsúly játékos gyakorlása (pl. hangerőváltással, érzelmek kifejezésével, mozgás kíséretével). <i>A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások:</i> gyermekdalok, gyermekversek, mondókák, képekkel illusztrált történetek, cselekvéssorok, mesék, rövidfilmek, tanárral, tanulótársakkal folytatott rövid párbeszéd, tanári beszéd.

	D	E
1	Fejlesztési egység	Szöbéli interakció
2	Előzetes tudás	A tanuló magával hozza meglévő tapasztalait, elvárásait. Otthon és az óvodában szerzett tapasztalatok, készségek, személyes és szociális kompetenciák, tanulási képességek, a tanuló természetes kíváncsisága, motivációja. Játékok, szituációs feladatok az otthoni és az óvodai életből.
3	A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló képes aktívan részt venni az interakciót igénylő célnyelvi gyermekjátékokban; részrt vesz egyszerű interakcióban, ahol a kommunikáció a lassabb beszéden és ismétlésen alapul; be tud kapcsolódni az egyszerű játékos feladatokba; legyen képes megválaszolni egyszerű kérdéseket a közvetlen szükségletek vagy jól ismert témák területén, illetve azokra reagálni; tudjon másoktól dolgokat kérni és másoknak dolgokat adni; képes tevékenységekkel reagálni egyszerű tanári utasításokra pl. mozgás, rajzolás; képes a célnyelvi normáknak megfelelő kiejtés, intonáció és beszédtempó utánzás alapján történő elsajátítására.

	F
1	<p>A fejlesztés tartalma</p> <p>Egyszerű nyelvi eszközökkel megfogalmazott kérdésekre, kérésekre, felszólításokra való reagálás rövid válaszokkal.</p> <p>Cselekvéssel ismert szituációs játékokhoz, tantermi játékokhoz való kapcsolódás.</p> <p>Néhány egyszerű, mindennap használt mondat szerkezet korlátozott mértékben történő alkalmazása példa alapján.</p> <p>A legegyszerűbb mindennapi udvarias üdvözlési és búcsúzási, bemutatkozási formulák használata.</p> <p>Kérés, köszönet, sajnálkozás kifejezése.</p> <p>Nagyon rövid, különálló, többnyire előre begyakorolt megnyilatkozások megértése és reagálás azokra.</p> <p>Ismert témákhoz kapcsolódó egyszerű nyelvi eszközöket és nonverbális elemeket tartalmazó rövid párbeszéd eljátszása társakkal, tanárral.</p> <p>Dalok, mondókák, mesék, történetek előadásában, gyermekjátékokban való aktív részvétel.</p> <p>Bekapcsolódás nonverbális elemekkel támogatott, közös szöveg- és mesemondásba ismert szavak, kifejezések ismétlésével.</p> <p><i>A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások:</i> dalok, mondókák, gyermekversek, rövid, képpel illusztrált történetek, rövid párbeszéd.</p>

II.1. Ajánlott témakörök

	A	B
1	Ajánlott témakörök	Kapcsolódási pontok
2	Személyes vonatkozások, család Személyes bemutatkozás. Család bemutatása rajzok, képek segítségével.	<i>Környezetismeret:</i> a család. <i>Erkölcstan:</i> önismeret.
3	Környezetünk Az otthon, lakás bemutatása (szobák, helyiségek megnevezése). Időjárással kapcsolatos kifejezések. Állatok, gyümölcsök megnevezése.	<i>Környezetismeret:</i> az otthonunk, évszakok, növények, állatok csoportosítása. <i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> a lakás részei.
4	Az iskola Személyes iskolai, illetve tantermi eszközök megnevezése.	<i>Környezetismeret:</i> az iskola helyiségei, az iskolában használt eszközök.
5	Életmód Napirend, napszakok ismerete. Mindennapi használati tárgyak, játékok megnevezése. Alapvető ételek megnevezése, csoportosítása (pl. egészségesre, egészségtelenre). Évszaknak megfelelő öltözködés, ruhadarabok neve.	<i>Környezetismeret:</i> a helyes napirend, egészséges életmód, évszakok, időjárás, öltözködés.
6	Szabadidő, szórakozás Ünnepek. Szabadidős játékok, sportok megnevezése. Közlekedési eszközök neve. Játékok megnevezése.	<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> ünnepek, jeles napok, ehhez kapcsolódó történetek, mondókák. <i>Testnevelés és sport:</i> közösségi játékok. <i>Környezetismeret:</i> közlekedési ismeretek. <i>Ének-zene:</i> ünnepekhez, jeles napokhoz kapcsolódó dalok, zenék.

	C	D
1	A fejlesztés várt eredményei a ciklus végén	A tanuló aktívan részt vesz a célnyelvi tevékenységekben, követi a célnyelvi óravezetést, megérti az egyszerű utasításokat. Alapvető szókincse van, melyet konkrét szituációkban fel tud használni. Egyszerű, rövid mondatokat használ a bemutatkozás során. A tanult szavakat, kifejezéseket hallás után megérti, rövid válaszokkal, tevékenységgel reagál azokra. Aktívan részt vesz interakciót követelő nyelvi játékokban. Megérti az illusztrációval, testbeszéddel alátámasztott rövid szövegek jelentését. El tudja végezni a különböző forrásokból (tanár, magnó, video stb.) hallott egyszerű szöveghez tartozó feladatokat. Fel tud idézni néhány dalt, verset, mondókát.

III. 3–4. évfolyam

A 3. évfolyam megkezdésekor a tanulók már két év hallás utáni nyelvtanulási tapasztalattal rendelkeznek, felismerik, megértik a rövid szavak, egyszerű mondatok írott alakját. Hozzászoktak a célnyelvi óravezetéshez, követik a rövid, egyszerű utasításokat. Már ismernek hangzó szövegeket, megtették az első lépéseket a célnyelvi interakció területén, a pozitív tanári visszajelzések kialakították az egészséges nyelvhasználói önbizalmat.

A 3–4. évfolyam egyik legfontosabb célja, hogy fenntartsa a tanulók nyelvtanulás iránti pozitív attitűdjét, hogy továbbra is örömet leljék a nyelvhasználatban.

A korábbiakhoz hasonlóan fontos cél a beszédértés és a kommunikációs készség fejlesztése, amelyben most már nagyobb szerepet játszik az összefüggő beszéd. Ezekhez a fejlesztési célokhoz társul az értő olvasás, illetve a célnyelvi írás bevezetése, fejlesztése. Az előző szakasz végén a tanulók már nyomtatott formában is megismerkedtek egyszerű szavakkal, rövid mondatokkal. Ezek leírása, nyomtatott szövegben való biztos felismerése, kiolvasása ennek a szakasznak a feladata. A készségek fejlesztése komplex módon, valós kommunikációs helyzeteken alapul. A motiváció fenntartása érdekében fontos, hogy a tanulók a fejlettségi szintjüknek megfelelő, változatos feladatokat kapjanak, az ismeretek rögzítése tevékenykedtetés útján történjen.

A témakörök részben ugyanazok, mint az előző fejlesztési szakaszban, de a tantárgyi tartalmak gazdagodásának megfelelően bővülnek is.

Ebben az időszakban jelentősen növekszik a tanulók szókincse, elkezd kialakulni tantárgy-specifikus szakszókincsük is a célnyelven tanult tantárgyak révén. A célnyelven tanult tantárgyak keretében megtanult szavak, kifejezések többségének használatára a célnyelvi órákon is van mód, ami kiváló lehetőséget teremt a kreativitás kibontakoztatására és az önálló nyelvhasználat fejlesztésére. A tantárgyi integráció kihasználásával a szókincsfejlesztés hatékonyabbá válik, több lehetőség adódik a szövegértő olvasás fejlesztésére is.

Az anyanyelvi lektor bevonásával megkezdődik az egyszerűsített szövegezésű, esetenként anyanyelven már ismert mesék, történetek feldolgozása. Ez a szövegértési feladatok megoldásán túl dramatizálásra, mesemondásra, mesék, történetek rajzos megjelenítésére is lehetőséget ad, teret enged a változatos munkaformáknak. Így az anyanyelvi kommunikációval kölcsönhatásban fejlődik a célnyelvi kommunikáció, hiszen ebben az életkorban ugyanazokat a játékos kommunikációs tevékenységeket végzik mind az anyanyelvi, mind a célnyelvi órákon. Az egyszerűsített formában leírt, feldolgozott alkotások révén kialakulhat a tanulók érdeklődése a célnyelvi kultúra irodalmi és művészeti alkotásai iránt.

A tanulók a célnyelv sajátos mondatszerkezetével kontextusba ágyazva ismerkednek meg, így épülnek be a nyelvhasználatukba. Már sor kerül az egyszerű szabályszerűségek tudatosítására, de mindig csak akkor, ha azok a nyelvtanulás során már többször előfordultak, ismertté váltak a tanulók számára. Fontos, hogy a szabályszerűségeket a tanulók fedezzék fel, és a pedagógus segítségével ők vonják le a következtetéseket.

Az előző szakaszhoz képest nagyobb hangsúlyt kap az önálló tanulásra való felkészítés, az egyéni nyelvtanulási stratégiák kialakítása.

A szakasz végére az elérendő cél a KER szerinti A1-es szint.

	A	B
1	Fejlesztési egység	Hallott szöveg értése
2	Előzetes tudás	Aktív részvétel az órai tevékenységekben, a célnyelvi óravezetés követése, az egyszerű tanári utasítások és kérdések, valamint a korábban feldolgozott szövegek megértése, begyakorolt rövid párbeszédet követése.

3	A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A tanuló követi a kissé komplexebb formában elhangzó és kevesebb nonverbális elemmel támogatott célnyelvi óravezetést;</p> <p>megérti az osztálytermi tevékenységekhez kapcsolódó, kevesebb nonverbális elemmel támogatott és bővülő szókinccsel megfogalmazott, de továbbra is rövid, egyszerű tanári utasításokat;</p> <p>megérti az ismert témákhoz kapcsolódó, egy-egy rövid mondatból álló kérdéseket, néhány rövid mondatból álló megnyilatkozásokat;</p> <p>felismeri a mindennapi témakörökben elhangzó rövid, egyszerű szövegekben az ismerős szavakat, fordulatokat, és tud ezekből következtetni a szövegek témájára;</p> <p>a megértést segítő feladatokra támaszkodva kiszűri a lényegét és néhány konkrét információt ismert témájú rövid, egyszerű szövegekből;</p> <p>egyre önállóbban alkalmaz néhányat a megértést segítő alapvető stratégiák közül.</p>
---	---	---

C	
1	<p>A fejlesztés tartalma</p> <p>A kissé komplexebb formában elhangzó és kevesebb nonverbális elemmel támogatott célnyelvi óravezetés növekvő biztonsággal történő követése (pl. osztálytermi rutincselekvések; a közös munka megszervezése, eszközhasználat).</p> <p>Rövid, egyszerű tanári utasítások alaposabb és biztosabb megértése (pl. játékos feladatok; manuális tevékenységek; mozgásos, játékos tevékenységek).</p> <p>Rövid kérdések és néhány rövid mondatból álló szövegek megértése a tanulóhoz közel álló, ismert témákról.</p> <p>Az életkornak megfelelő, ismert témakörökhöz kapcsolódó, rövid, egyszerű autentikus szövegek bemutatásának, előadásának aktív követése; a szövegekben a tanult nyelvi elemek felismerése, következtetések levonása a témára, lehetséges tartalomra vonatkozóan; a szöveg lényegének kiszűrése a megértést segítő, változatos feladatok segítségével.</p> <p>A megértés során a hallott szövegeket kísérő nonverbális elemekre (pl. képek, képsorok, tárgyak, testbeszéd, hanglejtés) és a beszédhelyzetre való egyre tudatosabb támaszkodás.</p> <p>Tanári ösztönzésre a hallott szövegből kiszűrt információk egyre tudatosabb összekapcsolása a témával kapcsolatos egyéb ismeretekkel, és ezek alapján következtetések levonása a tartalomra vonatkozóan.</p> <p>Különböző beszélők, köztük a célnyelvet anyanyelvként használók egyre nagyobb biztonsággal történő megértése, amennyiben azok a célnyelvi normának megfelelő vagy ahhoz közelítő kiejtéssel, a tanuló nyelvi szintjéhez igazított tempóban, szükség esetén szüneteket tartva és a lényegi információkat kihangsúlyozva, megismételve beszélnek.</p> <p><i>A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások:</i> dalok, versek, képekkel illusztrált mesék és történetek, kisfilmek, animációs filmek, a korosztálynak szóló egyéb hangzó anyagok, tanárral, tanuló társakkal, célnyelvi országokból érkező személyekkel folytatott rövid párbeszéd, tanári beszéd, interaktív feladatok.</p>

	D	E
1	Fejlesztési egység	Szóbeli interakció
2	Előzetes tudás	Aktív részvétel az órai tevékenységekben, a célnyelvi óravezetés követése, az egyszerű tanári utasítások és kérdések, valamint a korábban feldolgozott szövegek megértése. Begyakorolt rövid párbeszédekben, interakciót igénylő tevékenységekben való részvétel egyszerű nyelvi eszközök alkalmazásával.
3	A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló egyszerű nyelvi eszközökkel, bővülő szókinccsel és nonverbális elemekkel támogatva fejezi ki beszédshándékát; egyszerű kérdéseket tesz fel a számára ismert témákról, illetve egyszerű nyelvi eszközökkel válaszol a hozzá intézett kérdésekre; rövid beszélgetést folytat számára ismert témákról egyszerű nyelvi eszközökkel, begyakorolt beszédfordulatokkal; rövid beszélgetést folytat társaival a tanult témákról; képes rövid, egyszerű szövegek másokkal való közös előadására; képes az ismert szöveg célnyelvi normákhoz közelítő kiejtésére, helyes intonációval és megfelelő beszédtempóban.

	F
1	<p>A fejlesztés tartalma</p> <p>A mondanivaló nonverbális elemekkel (pl. testbeszéddel, hanglejtéssel, vizuális eszközökkel) támogatott kifejezése bővülő szókinccsel, egyszerű nyelvi eszközökkel. Rövid válaszokkal, cselekvéssel való reagálás ismert témákhoz vagy osztálytermi szituációkhoz kapcsolódó, egyszerű nyelvi eszközökkel megfogalmazott kérdésekre, kérésekre, felszólításokra.</p> <p>Egyszerű kérdések feltevése ismert témákhoz, osztálytermi szituációkhoz, egyéni szükségletekhez kapcsolódva.</p> <p>Egyszerű nyelvi eszközöket és nonverbális elemeket tartalmazó rövid párbeszéd eljátszása társakkal.</p> <p>Begyakorolt beszédfordulatokkal való kommunikálás (pl. bemutatkozás, bemutatás, üdvözlés, köszönés, alapvető információ kérése és adása saját magáról, társairól, közvetlen környezetéről, különböző dolgok kérése és adása, tetszés, nemtetszés kifejezése).</p> <p>Meg nem értés esetén nonverbális elemekkel, pl. testbeszéddel támogatott ismétlés, magyarázat kérése.</p> <p>Néhány egyszerű, a beszélgetés strukturálása szempontjából fontos elem megismerése és alkalmazása (pl. beszélgetés kezdeményezése, figyelemfelhívás).</p> <p>Hallott, látott jelenségekre (pl. váratlan osztálytermi történésekre, időjárással kapcsolatos megfigyelésekre) való reagálás egyszerű nyelvi eszközökkel.</p> <p>Dalok, mondókák, versek, mesék, történetek előadásában, szóbeli nyelvi játékokban való aktív részvétel.</p> <p>Nonverbális elemekkel támogatott történet elmondásába való bekapcsolódás az ismert szavak, kifejezések, beszédfordulatok szintjén.</p>

	<i>A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások:</i> dalok, mondókák, versek, mesék, illusztrált történetek, mozgással kísért rövid cselekvéssorok, kérdések, rövid párbeszédtek, dramatizált jelenetek, néhány mondatos leírások, egyszerű felszólítások, kérések, információ hiányán illetve különbözőségén alapuló szövegek.
--	--

	G	H
1	Fejlesztési egység	Összefüggő beszéd
2	Előzetes tudás	Aktív részvétel az órai tevékenységekben, a célnyelvi óravezetés követése, az egyszerű tanári utasítások és kérdések, valamint a korábban feldolgozott szövegek megértése. Néhány összefüggő mondat elmondása önmagáról és a tanult témákról. A megismert versek, mondókák felidézése.
3	A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló rövid, egyszerű szövegeket mond el, illetve párbeszédet ad elő társaival közösen, tanári segítséggel; egyszerű nyelvi eszközökkel megfogalmazott, összefüggő leírást ad saját magáról és a környezetében előforduló tárgyokról, élőlényekről, eseményekről; használ néhány egyszerű nyelvtani szerkezetet és mondatfajtát; kötőszavakkal kapcsol össze szavakat, szócsoportokat, egyszerű cselekvéseket, történéseket; munkáját egyszerű nyelvi eszközökkel mutatja be; képes kreatívan alkalmazni a célnyelven tanult tantárgyak szókincsét; képes elmondani egy-egy megtanult szöveget a célnyelvi normához közelítő kiejtéssel, intonációval és beszédtempóban.

	I
1	A fejlesztés tartalma Gyermekirodalmi mű (pl. vers, dal, mese), történet, cselekvéssor közös vagy önálló előadása társak, másik osztály, szülők vagy tanárok részére. Felkészülést követően nonverbális elemekkel támogatott egyszerű nyelvi eszközökkel, begyakorolt beszédfordulatokkal megfogalmazott szerepjáték előadása társakkal. Minta alapján, tanári segítséggel összefüggő szöveg alkotása; szavak, szócsoportok, cselekvéssorok összekapcsolása egyszerű kötőszavakkal (pl. és, de, azután). Egyénileg vagy csoportban létrehozott alkotás, tárgy rövid bemutatása és értékelése (pl. közös plakát készítése, kiállítása, szóbeli bemutatása és értékelése). Tanári példa vagy autentikus hangzóanyag hallgatása és együttes elmondása után közös vagy önálló ismétlés; a kiejtés, intonáció, hangsúly, ritmus játékos gyakorlása (pl. hangerő vagy hangszín változtatásával, érzelmek kifejezésével, ritmushangszerek vagy mozgás kíséretével). <i>A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások:</i> dalok, versek, mesék, rövid történetek, cselekvéssorok, leírások (pl. tanulói munka bemutatása), rövid szerepek, interaktív feladatok.

	J	K
1	Fejlesztési egység	Olvasott szöveg értése
2	Előzetes tudás	A tanulónak minimális ismeretei vannak a célnyelv írott változatának sajátosságairól. Az egyszerű szavak, nagyon rövid mondatok nyomtatott képét felismeri, jelentésüket többnyire megérti.
3	A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló képes felismerni az anyanyelven és a célnyelven történő olvasás közti különbséget; felismeri és megérti az egyszerű mondatokban, rövid szövegekben az ismert szavakat és kifejezéseket a megértést segítő elemekre támaszkodva; megérti a különböző műfajú, egyszerű, autentikus szövegek lényegét; egyszerű, autentikus szövegekből kiszűr néhány alapvető információt; az olvasott szövegre vonatkozó egyszerű feladatokat végez el; képes kreatívan használni készségeit, képességeit az olvasott szövegek értelmezéséhez; kialakul érdeklődése a célnyelvi kultúra irodalmi, művészeti alkotásai iránt.

	L
1	<p>A fejlesztés tartalma</p> <p>Rövid, hétköznapi szövegekben ismerős nevek, szavak és egyszerű fordulatok felismerése.</p> <p>Írott szöveggel kapcsolatos tevékenységek végzése (pl. leírás alapján illusztráció készítése, képek sorba rendezése, szövegrészlettel való párosítása).</p> <p>Egyszerű, különböző műfajú szövegek olvasása, lényegük megértése, a szövegek feladatokon keresztül történő feldolgozása.</p> <p>Különböző műfajú szövegek (pl. versek, mesék, történetek, fabulák, viccek) közös olvasása.</p> <p>Egyszerű, informatív szövegből (pl. brosúrából, menetrendből, utcai táblákról, feliratokról) tárgyyszerű információ szerzése.</p> <p>Rövid, egyszerű, írott utasítások követése képek segítségével (pl. játék összerakása, útbaigazítás).</p> <p>Egyszerűsített nyelvezetű irodalmi alkotások olvasása (pl. versek, mesék, dalszövegek, novellák).</p> <p><i>A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások:</i> történetek, hirdetések, plakátok, egyszerű katalógusok, egyszerű üzenetek, útleírások, képeslapok, feliratok, nyomtatványok hagyományos és online formában.</p>

	M	N
1	Fejlesztési egység	Íráskészség
2	Előzetes tudás	A tanulónak kevés tapasztalata van a célnyelven való írás területén. Az egyszerű, rövid szavakat, mondatokat felismeri, megérti. A tanult, rövid szavakat le tudja másolni.
3	A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló képes felismerni az anyanyelven és a tanult célnyelven történő írás közti különbséget; ismeri az adott nyelv ábécéjét; különböző nyelvi tevékenységek során rövid szavakat, mondatokat másol, illetve ír le; különböző műfajú és életkorának megfelelő témájú rövid szövegeket alkot, adott mintát követve; írásban személyes adatokra vonatkozó egyszerű kérdésekre válaszol; közösen feldolgozott olvasott szöveghez kapcsolódó írásbeli feladatokat végez el; bekapcsolódik írást igénylő játékos nyelvi tevékenységekbe; képes kreatívan alkalmazni a nyelvi órákon és a célnyelven tanult tantárgyak szókincsét, tudását az őt érdeklő témájú, egyszerű szövegek írása során.

	O
1	<p>A fejlesztés tartalma</p> <p>Szavak és rövid szövegek másolása, illetve hallás utáni leírása.</p> <p>Rövid mondatok írása egyszerű nyelvi szerkezetek felhasználásával (pl. napirend bemutatása, emberek, állatok, tárgyak jellemzése, képfeliratok készítése).</p> <p>Különböző műfajú, egyszerű, rövid szövegek írása (pl. hagyományos vagy elektronikus képeslap, üdvözlőlap, meghívó, üzenet, SMS, e-mail).</p> <p>Egyszerű, autentikus kérdőívek, adatlapok kitöltése.</p> <p>Projektmunka készítése (pl. poszterek, hirdetések, faliújságok, tájékoztató táblák, ismertető).</p> <p>Az életkornak megfelelő irodalmi művek (pl. mesék, történetek) bizonyos elemeinek megváltoztatása, átírása.</p> <p>Különböző típusú szövegek kreatív írása (pl. napló, dalszöveg, listaversek, szabadversek).</p> <p><i>A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások:</i> leírás, felirat, utasítás, képeslap, üdvözlőkártya, meghívó, üzenet, SMS, e-mail, levél, adatlap, dalszöveg, keresztretjvény.</p>

III.1. Ajánlott témakörök

Az 1–2. évfolyamon megismert témakörök a tanulók életkorának megfelelően új szempontból, magasabb nyelvi szinten újra feldolgozhatók és bővíthetők, ezért az új témák mellett ezek is szerepelnek a táblázatban.

	A	B
1	Ajánlott témakörök	Kapcsolódási pontok
2	Család Én és a családom. Családtagok bemutatása.	<i>Környezetismeret:</i> együttélés a családban.
3	Otthon Otthonom, szűkebb környezetem. Kedvenc játékaim. Lakóhelyem, tágabb környezetem.	<i>Környezetismeret:</i> lakóhelyi környezet. <i>Matematika:</i> tájékozódás a térben, halmazok.
4	Étkezés Napi étkezések. Kedvenc ételeim, italaim. Egészséges táplálkozás.	<i>Környezetismeret:</i> az ember megismerése és egészsége: tápanyag, ételmiszer, étrend. <i>Matematika:</i> halmazok, állítások igazságának eldöntése, tapasztalati adatok lejegyzése, táblázatba rögzítése.
5	Idő, időjárás Évszakok és hónapok. A hét napjai és napszakok. Az óra. Időjárás.	<i>Környezetismeret:</i> az idő mérése, az idő kifejezése a mindennapi kommunikációban. A napszakok, az évszakok váltakozása. <i>Matematika:</i> számok írása, olvasása, állítások igazságának eldöntése, tapasztalati adatok lejegyzése, táblázatba rögzítése.
6	Öltözködés Évszakok és ruhadarabok. Kedvenc ruháim.	<i>Környezetismeret:</i> egészséges életmód: öltözködés. <i>Matematika:</i> halmazok.
7	Sport Testrészek és mozgás. Kedvenc sportom.	<i>Környezetismeret:</i> testrészek, egészségvédelem. <i>Testnevelés és sport:</i> mozgásos játékok.
8	Iskola, barátok Iskolám, osztálytermünk. Tantárgyaim. Osztálytársaim, barátaim.	<i>Környezetismeret:</i> baráti kapcsolatok, iskolai közösségek. <i>Matematika:</i> tájékozódás a térben, halmazok.
9	Szabadidő Szabadidős tevékenységek. Kedvenc időtöltésem.	<i>Ének-zene:</i> zenehallgatás. <i>Vizuális kultúra:</i> kreatív alkotások. <i>Környezetismeret:</i> napirend.
10	Természet, állatok Kisállatok. Kedvenc állataim. Állatok a ház körül. Vadon élő és állatkerti állatok.	<i>Környezetismeret:</i> élőlények csoportosítása élőhely, táplálkozási mód, egyéb tulajdonságok szerint; változatos élővilág; környezetvédelem. <i>Matematika:</i> halmazok, adatgyűjtés, adatok lejegyzése.
11	Ünnepek és hagyományok Az én ünnepeim. Ünnepek itthon és a célnyelvi kultúrában.	<i>Környezetismeret:</i> ünnepek, hagyományok. <i>Magyar nyelv és irodalom:</i> jeles napok.
12	Fantázia és valóság Kedvenc meséim, könyveim. Képzetelem világa. A cirkusz.	<i>Dráma és tánc:</i> dramatikus játékok. <i>Vizuális kultúra:</i> képzeletem világa. <i>Magyar nyelv és irodalom:</i> mesék, legendák, mítoszok.

	C	D
1	A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	<p>A1 szintű nyelvtudás.</p> <p>A tanuló megérti a gazdagodó nyelvi eszközökkel megfogalmazott célnyelvi óravezetést, az ismert témákhoz kapcsolódó kérdéseket, rövid megnyilatkozásokat, szövegeket.</p> <p>Egyszerű nyelvi eszközökkel, begyakorolt beszédfordulatokkal kommunikál.</p> <p>Felkészülés után elmond rövid szövegeket.</p> <p>Közös feldolgozás után megérti az egyszerű olvasott szövegek lényegét, tartalmát.</p> <p>Ismert témákról rövid, egyszerű mondatokat ír, mintát követve önálló írott szövegeket alkot.</p>

IV. 5–6. évfolyam

Az 5–6. évfolyamon a célnyelvet tanuló diákok A1 szintű nyelvtudással lépnek be a további nyelvtanulási folyamatba. Ez a KER megfogalmazásában azt jelenti, hogy „alapszintű” és ezen belül „minimumszintű” nyelvismerettel rendelkeznek. Az előző fejlesztési szakaszokban – elsősorban osztálytermi keretek között – már számos olyan helyzetben kipróbálták magukat, amelyekben bizonyos feladatok megoldásához elengedhetetlenül szükségük volt a nyelvismeretre. Tisztában vannak azzal, hogy személyes boldogulásuk egyik fontos feltétele a használható nyelvtudás. Megismerkedtek különféle hallott és olvasott célnyelvi szövegekkel, fejlődött a beszédképességük. Megtanulták, hogy az írás a célnyelv tanulásának szolgálatába állítható, és egyszerű formában önkifejezésre is tudják használni. A feldolgozott tartalmak révén bepillantottak egy idegen kultúrába, és lehetőségük nyílt azt összevetni a magyarral. A célnyelven tanult tantárgyak szókincsét, speciális kifejezéseit kreatívan használhatták a célnyelvi órákon.

A nyelvtanulás során kapott pozitív visszajelzések önbizalmat adtak nekik, és néhány alapvető nyelvtanulási stratégia elsajátításával megtették az első lépéseket az önálló nyelvtanulóvá válás útján.

Az 5–6. évfolyamon folytatódó nyelvoktatás legfontosabb célja a tanulók célnyelvi kommunikatív kompetenciájának további fejlesztése. Ez továbbra is szoros kölcsönhatásban történik az adott életkori szakaszra megfogalmazott nevelési célokkal és más kulcskompetenciák fejlesztésével, elsősorban az anyanyelvi kommunikáció, a szociális kompetencia, az esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség, valamint a hatékony, önálló tanulás területén. Egyre nagyobb szerepet kap a digitális kompetencia. A tanulás tartalmi révén további kapcsolódási pontok alakulnak ki a természettudományos és technikai kompetencia, valamint a munkaformák révén a kezdeményezőképesség kompetenciaterületével. A két tanítási nyelvű oktatás órakeretébe az 5–6. évfolyamon lép be a célnyelvi civilizáció tantárgy, melynek ismereteit felhasználva további lehetőség nyílik az interkulturális ismeretek fejlesztésére.

A tantárgyi integráció keretében a tanulók megtanulják célnyelven bemutatni hazánk ünnepeit, értékeit kortársaiknak. Így a szociális és állampolgári kompetencia árnyaltabban, bővebb tartalommal kerülhet fejlesztésre a célnyelvi órák során.

A nyelvi készségek fejlesztése komplex módon történik, úgy, ahogy azok a valós kommunikációs helyzetekben természetes módon összekapcsolódnak. A tanulók egyre több autentikus szövegfajttal ismerkednek meg, bővül a szókincsük, szélesedik nyelvtani ismereteik köre, egyre magabiztosabban tudják megvalósítani beszédszándékaikat.

Amellett, hogy az új nyelvtani szerkezetekkel a korábbi fejlesztési szakaszokhoz hasonlóan továbbra is kontextusba ágyazva ismerkednek meg, egyre jobban érdeklik őket a nyelvben előforduló szabályszerűségek és az anyanyelvükhöz hasonló vagy attól eltérő nyelvtani jelenségek. A helyes nyelvhasználatban segítik őket azok a nyelvtani szabályok, amelyeket maguk fedeznek fel és fogalmaznak meg. Ugyancsak hathatós segítséget jelent számukra, ha gyakorlatot szereznek az önértékelés és a társértékelés módszereinek alkalmazásában, sikeres próbálkozásaik tudatosításában és hibáik felismerésében, önálló javításában. A helyes nyelvhasználat elsajátításában változatlanul nagy szerepe van a nyelvi input minőségének és mennyiségének, valamint a tanulói megnyilatkozások esetében a pozitív tanári visszajelzésnek.

Az 5–6. évfolyamon az anyanyelvi lektor a szóbeliség mellett egyre nagyobb szerepet vállal az írásbeli kommunikáció fejlesztésében, a célnyelvre jellemző formák, kifejezések használatának bemutatásában, gyakorlásában. A tanulók különböző szövegfajtákkal találkoznak ebben a szakaszban, olyanokkal is, melyeknek a formai követelményei eltérnek a hazaitól (pl.: levélírás).

A korábbi témakörök az 5–6. évfolyamon tovább bővülnek és mélyülnek azáltal, hogy a tanulók érdeklődése és igényei szerint új szempontokból kerülnek feldolgozásra. Ezek és az újonnan feldolgozásra kerülő témák is összhangban állnak a Nat-ban megadott más műveltségi területek tartalmaival, és lehetővé teszik, hogy a tanulók a nyelv eszközével alaposabban, árnyaltabban megismerjék szűkebb és tágabb környezetüket. A nyelvtanulás iránti motiváció fenntartása szempontjából meghatározó jelentősége van a témák gondos megválasztásának és annak, hogy a tanulók kívánságára időről-időre olyan témákkal is foglalkozzanak, amelyek aktuálisan érdeklik, foglalkoztatják őket. A tanulási kedvet fokozza, ha a tanulók változatos munkaformák, értelmes tevékenységek és érdekes, kihívást jelentő feladatok keretében fejleszthetik nyelvtudásukat.

Ebben a fejlesztési szakaszban tovább bővül a megismert és alkalmazott nyelvtanulási stratégiák köre. Ezek elsajátítása lehetővé teszi, hogy a tanulók egyre inkább az iskolán kívül is hasznosítsák, fejlesszék nyelvtudásukat. A célnyelv tanulása és a célnyelven történő tanulás révén egyre inkább megtapasztalják azt is, hogy a nyelvtanulás nem öncélú tevékenység, s azt, hogy a nyelvnek fontos szerepe van az információszerzésben.

A fejlesztési szakasz célja, hogy a tanulók a 6. évfolyam végére elérjék a KER szerinti A2 szintet.

	A	B
1	Fejlesztési egység	Hallott szöveg értése
2	Előzetes tudás	A1 nyelvi szint, azaz a gazdagodó nyelvi eszközökkel megfogalmazott célnyelvi óravezetés megértése, egyszerű, rövid, hangzó szövegekhez kapcsolódó feladatok megoldása.
3	A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló megérti az osztálytermi tevékenységekhez kapcsolódó tanári utasításokat; megérti az ismert témákhoz kapcsolódó egyszerű kérdéseket és kijelentéseket; felismeri a tanult témakörökben elhangzó szövegekben a tanult szavakat, szó- és beszédfordulatokat, és tud ezekből következtetni a szövegek témájára, tartalmára; követi az ismert témakörökben elhangzó

	szövegekben a beszélők gondolatmenetét; képes kiszűrni a lényegét és néhány alapvető információt az ismert témakörökben elhangzó szövegekből, részben önállóan, részben a megértést segítő, változatos feladatokra támaszkodva; egyre önállóbban alkalmaz néhány, a megértést segítő alapvető stratégiát.
--	---

C	
1	<p>A fejlesztés tartalma</p> <p>Az ismert nyelvi elemekre támaszkodó, szükség szerint nonverbális elemekkel támogatott célnyelvi órávezetés folyamatos követése (pl. osztálytermi rutincselekvések, a közös munka megszervezése, eszközhasználat) és a tanári utasítások megértése. Rövid kérések és kijelentések megértése ismert témákról.</p> <p>Az életkornak megfelelő, ismert témakörökhöz kapcsolódó, rövid, egyszerű autentikus szövegek előadásának, bemutatásának aktív követése; a tanult nyelvi elemek felismerése; következtetés levonása a szövegfajtára, a témára és a lehetséges tartalomra vonatkozóan; a megértést segítő, változatos feladatok segítségével a szöveg lényegének, néhány konkrét információjának a kiszűrése.</p> <p>Ismert témakörökben elhangzó rövid, egyszerű szövegekben a beszélő(k) gondolatmenetének követése a tanult nyelvi eszközökre támaszkodva, a beszédhelyzetet figyelembevételével.</p> <p>Különböző beszélők egyre nagyobb biztonsággal való megértése, amennyiben azok a célnyelvi normának megfelelő vagy ahhoz közelítő kiejtéssel, a tanuló nyelvi szintjéhez igazított tempóban, szükség esetén szüneteket tartva és a lényegi információkat megismételve beszélnek.</p> <p><i>A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások:</i> dalok, versek, képekkel illusztrált mesék és történetek, kisfilmek, a célnyelvi kultúrát bemutató multimédiás anyagok, a korosztálynak szóló egyéb hangzó anyagok; tanárral, tanulópartnerekkel, célnyelvi országokból érkező személyekkel folytatott rövid párbeszéd, tanári beszéd.</p>

	D	E
1	Fejlesztési egység	Szóbeli interakció
2	Előzetes tudás	A1 nyelvi szint, azaz egyszerű nyelvi eszközökkel, begyakorolt beszédfordulatokkal folytatott kommunikáció.
3	A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló képes kommunikálni egyszerű és közvetlen információcserét igénylő feladatokban számára ismert témákról, egyszerű nyelvi eszközökkel, begyakorolt beszédfordulatokkal; kérdéseket tesz fel kiszámítható, mindennapi helyzetekben, válaszol a hozzá intézett kérdésekre, illetve rövid párbeszédet folytat; megteszi az első lépéseket a célnyelv spontán használata útján; képes tudatosan alkalmazni egyre több kompenzációs stratégiát, hogy megértse magát,

	illette megértse beszédpartnerét; megnyilvánulásaiban törekszik a célnyelvi normához közelítő kiejtésre, intonációra és beszédtempóra.
--	--

F	
	<p>A fejlesztés tartalma</p> <p>Tudatosan megválasztott nonverbális elemekkel támogatott mondanivaló kifejezése egyre bővülő szókinccsel, begyakorolt beszédfordulatokkal, egyszerű nyelvi eszközökkel.</p> <p>Egyszerű, tényszerű információk megszerzése és továbbadása.</p> <p>Vélemény, gondolat, érzés kifejezése, illetve ezekre való rákérdezés egyszerű nyelvi eszközökkel.</p> <p>Ismert témákhoz, mindennapi helyzetekhez vagy osztálytermi szituációkhoz kapcsolódó, egyszerű nyelvi eszközökkel megfogalmazott kérdések feltevése, kérések, felszólítások megfogalmazása, illetve azokra történő válaszadás.</p> <p>Részvétel ismert témákhoz, mindennapi helyzetekhez kapcsolódó rövid párbeszédben, beszélgetésben.</p> <p>A célnyelv tudatos használata a tanórai tevékenységek során, spontán kommunikálás strukturált, előre látható szituációkban (pl. pár- vagy csoportmunka során társakkal). Lehetőség esetén kapcsolatfelvétel, rövid társalgásban való részvétel, spontán kommunikálás célnyelvi beszélőkkel.</p> <p>Beszélgetés során meg nem értés esetén ismétlés, magyarázat kérése, visszakérdezés alkalmazása, illetve szükség esetén a mondanivaló átfogalmazása, egyszerűsítése, pontosítása a kommunikáció fenntartása érdekében.</p> <p>Néhány egyszerű, a beszélgetés strukturálása szempontjából fontos elem megismerése és alkalmazása (pl. beszélgetés fenntartása, követése, lezárása).</p> <p>Észlelt (hallott/látott) jelenségekre (pl. váratlan osztálytermi történésekre, helyzetekre) való reagálás egyszerű nyelvi eszközökkel.</p> <p><i>A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások:</i> rövid párbeszéd, egyszerű társalgás, szerepjátékok, dramatizált jelenetek, kérdések, felszólítások, kérések, információ hiányán illetve különbözőségén, véleménykülönbségen alapuló szövegek, spontán megnyilvánulások.</p>

	G	H
1	Fejlesztési egység	Összefüggő beszéd
2	Előzetes tudás	A1 nyelvi szint, azaz felkészülés után rövid szöveg elmondása a tanuló számára ismert témában.
3	A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló egyre bővülő szókinccsel, egyszerű beszédfordulatokkal röviden, összefüggően beszél saját magáról és közvetlen környezetéről; saját munkáját egyszerű nyelvi eszközökkel mutatja be; rövid, egyszerű történetet mesél el; egyszerű állításokat, összehasonlításokat, magyarázatokat, indoklásokat fogalmaz meg; egyszerű nyelvtani szerkezeteket és mondatfajtákat használ;

	lineáris kötőszavakkal kapcsol össze szavakat, szócsoportokat, egyszerű cselekvéseket, történéseket és ok-okozati összefüggéseket fejez ki; képes alkalmazni a megértést segítő legfontosabb stratégiákat; beszédében alkalmazza a célnyelvi normához közelítő kiejtést, intonációt és beszédtempót.
--	--

I	
	<p>A fejlesztés tartalma</p> <p>Egyre bővülő szókinccsel, egyszerű nyelvi elemekkel megfogalmazott szöveg elmondása ismert témákról, felkészülés után.</p> <p>Történet elmesélése, élménybeszámoló, előre megírt szerep eljátszása egyszerű nyelvtani szerkezetekkel, mondatfajtákkal.</p> <p>Minta alapján összefüggő szöveg alkotása; szavak, szócsoportok, cselekvéssorok összekapcsolása egyszerű kötőszavakkal (pl. és, de, azután), illetve magyarázatok, indoklások, ok-okozati kapcsolatok kifejezése kötőszavakkal (pl. mert, ezért, tehát).</p> <p>1 A mondanivaló jelentésének pontosítása, tisztázása a testbeszéd tudatos alkalmazásával. Csoportos előadás vagy prezentáció jegyzetek alapján.</p> <p>Önálló vagy csoportban létrehozott alkotás rövid bemutatása és értékelése (pl. közös plakát készítése, kiállítása, szóbeli bemutatása és értékelése).</p> <p>Tanári példa vagy autentikus hangzóanyag meghallgatás utáni elismérlése, a célnyelvi normához közelítő kiejtés gyakorlása.</p> <p><i>A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások:</i> rövid történetek, élménybeszámolók, szerepek, leírások (pl. képleírás, tanulói munka bemutatása), előadás, prezentáció, témakifejtés.</p>

	J	K
1	Fejlesztési egység	Olvasott szöveg értése
2	Előzetes tudás	A1 nyelvi szint, azaz közös feldolgozást követően egyszerű olvasott szövegek lényegének, tartalmának megértése.
3	A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló megérti az ismerős témákról szóló rövid szövegeket; megtalál alapvető információkat egyszerű, hétköznapi szövegekben; megérti az életkorának megfelelő témájú autentikus szövegek lényegét, kiszűri a szövegekből az alapvető információkat; az olvasott szövegekre vonatkozó feladatokat végez el; képes meglévő készségeit kreatívan használni az olvasott szövegek megértéséhez, értelmezéséhez; növekszik tájékozottsága a célnyelvi kultúráról; fokozódik érdeklődése a célnyelvi kultúrába tartozó irodalmi, művészeti alkotások iránt.

L	
1	<p>A fejlesztés tartalma Rövid, egyszerű nyelvi eszközökkel, bővülő szókinccsel megfogalmazott szövegek megértése (pl. leírás, történet, párbeszéd a tanulóhoz közel álló témákról). Lényeges információk megtalálása egyszerű szövegekben (pl. hirdetésben, prospektusban, étlapon és menetrendben, rövid újságcikkben, programfüzetben). Egyszerű üzenetek, levelek, elektronikus üzenetek, SMS-ek, bejegyzések megértése. Egyszerű használati utasítások, instrukciók megértése, követése. Információszerzés hagyományos és elektronikus forrásokból. Egyszerű, rövid történetek, mesék, versek és egyszerűsített célnyelvi irodalmi művek olvasása. <i>A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások:</i> ismeretterjesztő szövegek, egyszerűsített irodalmi szövegek, mesék, rövid történetek, versek, dalszövegek, cikkek a korosztálynak szóló újságokból és holnapokról, útleírások, hirdetések, plakátok, hagyományos és elektronikus nyomtatványok, internetes fórumok hozzászólásai, képregények, egyszerű üzenetek, képeslapok, feliratok, étlap, menetrend, egyszerű biztonsági előírások, magánlevelek.</p>

	M	N
1	Fejlesztési egység	Íráskészség
2	Előzetes tudás	A1 nyelvi szint, azaz rövid, egyszerű mondatok írása ismert témákról; különböző műfajú és a tanulók életkorának megfelelő témájú szövegek alkotása mintát követve.
3	A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló összefüggő mondatokat ír a közvetlen környezetével kapcsolatos témákról; az írást a kommunikáció eszközeként használja egyszerű interakciókban; gondolatait egyszerű kötőszavakkal összekapcsolt mondatokban fejezi ki; kreatívan alkalmazza nyelvismeretét egyszerű szövegek írására az őt érdeklő, ismert témákról; felismeri és követi az alapvető írásbeli műfajok sajátos szerkezeti és stílusjegyeit.

O	
1	<p>A fejlesztés tartalma Szavak és rövid szövegek másolása, diktálás utáni leírása. Egyszerű szerkezetű, összefüggő mondatok írása a tanuló közvetlen környezetével kapcsolatos témákról, különböző szövegtípusok létrehozása (pl. leírás, élménybeszámoló, párbeszéd). Egyszerű szövegek írása kommunikációs céllal (pl. levél, üzenet). Egyszerű írásos minták követése, kreatív átdolgozása, aktuális, konkrét és személyes tartalmakkal való megtöltése (pl. egyszerű, személyes témákról minta alapján vers, dalszöveg, rapszöveg írása).</p>

<p>Gondolatok összekapcsolása egyszerű kötőszavakkal (pl. és, vagy, mert, de, ezért, azután).</p> <p>Gyakori írásbeli műfajok legalapvetőbb szerkezeti és stílusjegyeinek követése saját írásmű készítése során (pl. megszólítás levélben, e-mailben, záró formula).</p> <p>A mondanivaló közvetítése vizuális eszközökkel (pl. szöveghiemelés, internetes vagy SMS-ben használt emotikon, rajz, ábra, diásor).</p> <p><i>A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások:</i> leírás, ismertető, képaláírás, élménybeszámoló, párbeszéd, üzenet, levél, e-mail, SMS.</p>

IV.1. Ajánlott témakörök

	A	B
1	Ajánlott témakörök	Kapcsolódási pontok
2	Család Én és a családom. Családtagok bemutatása. Családi események, közös programok. Családi ünnepek. Napirend.	<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> család és lakóhely. <i>Erkölcstan:</i> társas kapcsolatok, szokások. <i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> időbeosztás, napirend.
3	Otthon Otthonom, szűkebb környezetem. Lakóhelyiségek, bútorok, berendezési tárgyak. Kedvenc játékaim. Lakóhelyem, tágabb környezetem.	<i>Természetismeret:</i> lakóhelyi környezet. <i>Matematika:</i> tájékozódás a térben, halmazok. <i>Hon- és népismeret:</i> az én városom, falum. <i>Célnyelvi civilizáció:</i> lakóhelyem jellegzetességei, összehasonlítása a célnyelvi országgal.
4	Étkezés Napi étkezések. Kedvenc ételeim, italaim. Egészséges táplálkozás. Receptek, főzés, sütés.	<i>Természetismeret:</i> az ember megismerése és egészsége: étrend. <i>Matematika:</i> halmazok, diagramok készítése, értelmezése, táblázatok olvasása. <i>Célnyelvi civilizáció:</i> jellegzetes ételek itthon és a célnyelvi országokban.
5	Idő, időjárás Az óra. Évszakok és hónapok. A hét napjai és napszakok. Időjárás, időjárási jelenségek megfigyelése.	<i>Természetismeret:</i> az időjárás tényezői, ciklusok a természetben. <i>Matematika:</i> számok írása, olvasása. Állítások igazságának eldöntése, tapasztalati adatok lejegyzése, táblázatba rögzítése.
6	Öltözködés Évszakok és ruhadarabok. Kedvenc ruháim. Divat.	<i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> öltözködés, divat. <i>Matematika:</i> halmazok.
7	Sport Testrészecskék és mozgás. Sportok, sportfelszerelések. Kedvenc sportom. Sportversenyek.	<i>Természetismeret:</i> az ember megismerése és egészsége: testrészecskék. <i>Testnevelés és sport:</i> mozgásos játékok, sportversenyek, szabályok.

8	<p>Iskola, barátok Iskolám, osztálytermünk. Tantárgyaim, tanárain. Osztálytársaim, barátaim. Tanórán kívüli közös programjaink. Iskolai élet más országokban.</p>	<p><i>Erkölcstan</i>: társas kapcsolatok: barátság, szeretet, tisztelet, segítő kapcsolat. <i>Magyar nyelv és irodalom</i>: ajánlott és kötelező szépirodalmi művek. <i>Célnyelvi civilizáció</i>: iskolai élet a célnyelvi országokban.</p>
9	<p>Szabadidő, szórakozás Szabadidős tevékenységek, kedvenc időtöltésem. Internet, interaktív játékok. Közös időtöltés barátokkal.</p>	<p><i>Testnevelés és sport</i>: sportok. <i>Ének-zene</i>: zenehallgatás. <i>Dráma és tánc</i>: színház, előadások. <i>Vizuális kultúra</i>: múzeumok, kiállítások.</p>
10	<p>Természet, állatok Kisállatok. Kedvenc állataim. Állatok a házkörül. Vadon élő és állatkerti állatok. Állatok a nagyvilágban. Növények az otthonomban, iskolámban. Kontinensek, tájegységek.</p>	<p><i>Természetismeret</i>: élőlények a ház körül, az állatok életmódjának főbb jellemzői, szoba- vagy kerti növények gondozása, érdekes növények; a Föld szépsége, egyedisége: a Kárpát-medence és hazánk nagy tájai, növénytakarója és élővilága. <i>Matematika</i>: halmazok.</p>
11	<p>Ünnepek és szokások Az én ünnepeim. Ünnepek itthon és a nagyvilágban.</p>	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek</i>: hétköznapiak, ünnepek. <i>Célnyelvi civilizáció</i>: célnyelvi országok ünnepei.</p>
12	<p>Város, bevásárlás Városok, települések, falvak. Épületek, utcák. Tájékozódás, útbaigazítás. Üzletek, bevásárlóközpontok, piac. Vásárlás. Az én városom/falvam.</p>	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek</i>: falvak és városok, közlekedés. <i>Matematika</i>: irányok, térbeli alakzatok. <i>Technika, életvitel és gyakorlat</i>: közlekedés, vásárlás. <i>Hon- és népismeret</i>: az én városom, falum.</p>
13	<p>Utazás, pihenés Vakáció, nyaralás. Táborok, osztálykirándulás. Közlekedési eszközök.</p>	<p><i>Technika, életvitel és gyakorlat</i>: közlekedés. <i>Hon- és népismeret</i>: az én városom, falum, a hazai táj, a világörökség elemei. <i>Célnyelvi civilizáció</i>: hazánk, s a célnyelvi országok látnivalói, nevezetességei.</p>
14	<p>Fantázia és valóság Kedvenc olvasmányaim, könyveim. Képzeletem világa.</p>	<p><i>Dráma és tánc</i>: dramatikus játékok. <i>Magyar nyelv és civilizáció</i>: olvasóvá nevelés. <i>Vizuális kultúra</i>: képzeletem világa, műalkotások.</p>
15	<p>Zene, művészetek Kedvenc zeném, együttesem. Film- és színházi élményeim, múzeumlátogatás.</p>	<p><i>Ének-zene</i>: zenehallgatás. <i>Dráma és tánc</i>: színház, előadások. <i>Vizuális kultúra</i>: múzeumok, kiállítások.</p>

16	Környezetünk védelme Veszélyeztetett állat- és növényvilág. Nevezetes napok: Fák és Madarak Napja, a Víz Világnapja, a Duna Napja. Szelektív hulladékgyűjtés.	<i>Természetismeret:</i> környezeti rendszerek állapota, védelme, fenntarthatósága. <i>Matematika:</i> diagramok készítése, értelmezése, táblázatok olvasása.
17	Egészséges életmód A rendszeres testedzés. A helyes táplálkozás.	<i>Természetismeret:</i> az ember megismerése és egészsége: étrend. <i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> egészséges életmód.

	C	D
1	A fejlesztés várt eredményei a ciklus végén	A2 szintű nyelvtudás. A tanuló egyszerű, hangzó szövegekből kiszűri a lényegét és néhány konkrét információt. Válaszol a hozzá intézett kérdésekre, sikeresen vesz részt rövid beszélgetésekben. Egyre bővülő szókincsvel, egyszerű nyelvi eszközökkel megfogalmazva történetet mesél, valamint leírást ad saját magáról és közvetlen környezetéről. Megért ismerős témákról írt rövid szövegeket, különböző típusú egyszerű írott szövegekben megtalálja a fontos információkat. Összefüggő mondatokat, rövid szöveget ír hétköznapi, őt érintő témákról.

V. 7–8. évfolyam

A 7–8. évfolyamon a célnyelvet tanuló diákok A2 szintű nyelvtudással lépnek be a további nyelv tanulási folyamatba. Ez a KER megfogalmazásában azt jelenti, hogy „alapszintű” és ezen belül „minimumszintű” nyelv ismerettel rendelkeznek. Ebben a szakaszban a megalapozott kompetenciák további fejlesztése a legfontosabb pedagógiai feladat.

A tanulók nyelvtudása lehetővé teszi, hogy célnyelven is szerezzenek információt a körülöttük lévő világról és ezzel a lehetőséggel tudatosan éljenek. Motivációjukat növeli, hogy a két tanítási nyelvű osztályokban a nyelvoktatás lehetőséget biztosít bizonyos tantárgyi tartalmak célnyelvi feldolgozására. Az ott szerzett speciális tudás, szókincs integrálható különböző munkaformákban (projektmunka, önálló előadások), bemutatható a nyelvórákon is.

A Nat fejlesztési területei és nevelési céljai ebben a képzési szakaszban is a tanulók életéhez és környezetéhez kapcsolódó témák feldolgozása során valósíthatók meg. Fontosak a korosztályi sajátosságok, építhet a tanár többek között az önkifejezés igényére és a nyelvi kreativitásra. A nyelvoktatás sikerében meghatározóak a motivációt felkeltő és fenntartó órai tevékenységek, a változatos interakciós formák, a nyelvi órák elfogadó légköre, a pozitív visszajelzések, a konstruktív támogatás és a tanulók számára is átlátható értékelés.

A tanulók nyelvtudásuk, motivációjuk alapján már képesek célnyelven olvasni a korosztályuknak megfelelő regényeket, novellákat, s ez az egyik legjobb lehetőség a kontextuson alapuló szövegértés fejlesztésére. Egy-egy jól megválasztott irodalmi alkotás olvasása, feldolgozása során a tanulók sokkal többet tudnak meg a célnyelvről, mint amire a

tanórai keretek lehetőséget adnak. Egy-egy irodalmi mű közös feldolgozása az anyanyelvi lektor kiemelt feladata lehet.

A fejlesztési szakasz célja, hogy a 8. évfolyam végére a tanulók elérjék a B1 szintet. Az eltelt időszak intenzív nyelvtanulása során kialakult a tanulók hatékony nyelvtanulási stratégiája. Ennek segítségével az általános iskolai tanulmányok befejezése után képesek lesznek önállóan is fejleszteni nyelvtudásukat.

	A	B
1	Fejlesztési egység	Hallott szöveg értése
2	Előzetes tudás	A2 nyelvi szint, azaz a tanuló már megérti a leggyakrabban előforduló szókinccset és bizonyos nyelvi fordulatokat, ha közvetlen, személyes témákról van szó. Megérti a rövid, világos és egyszerű közlések lényegét.
3	A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló képes főbb vonalaiban megérteni a köznyelvi beszédet, ha az rendszeresen előforduló ismerős témákról folyik; képes megérteni egy beszélgetés során a résztvevők világosan megfogalmazott érveit két beszélő esetén; képes megérteni a legfontosabb információkat képekkel támogatott hangzó anyagokban, amelyek az érdeklődési köréhez kapcsolódó témákról szólnak, ha viszonylag lassan és érthetően beszélnek.

	C
1	<p>A fejlesztés tartalma</p> <p>Az egyszerű, mindennapi társalgásban elhangzó álláspontok lényegének megértése. Az ismerős témájú, egyszerűen és világosan megfogalmazott, rövid köznyelvi stílusú beszéd vagy előadás főbb pontjainak megértése. Egyszerű műszaki információk megértése (pl. használati utasítások). Részletes, összetett útbaigazítás követése. Telefonbeszélgetésekben elhangzó alapvető információk megértése. Az ismerős témákról szóló rádiós és televíziós hírműsorok, egyszerű nyelvezetű hangfelvételek lényegének megértése. A hangzó szövegben az okot, magyarázatot, következményt vagy ellentétet előrejelző szavak felismerése. Szövegértési stratégiák alkalmazása, például ismerős beszédtema esetén az ismeretlen szavak kikövetkeztetése a szövegösszefüggésből, a várható vagy megjósolt információk keresése, szükség esetén összefoglalás, visszakérdezés, ismétlés, magyarázat kérése. <i>A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások:</i> információk, instrukciók, üzenetek, útbaigazítás, hírek a televízióban és a rádióban, rövid interjúk, reklámok, dalok, videók.</p>

	D	E
1	Fejlesztési egység	Szóbeli interakció
2	Előzetes tudás	A2 nyelvi szint, azaz a tanuló egyszerű és begyakorolt feladatok során kommunikál az iskolával, otthonnal és szabadidővel kapcsolatos témákról; részlet vesz rövid beszélgetésekben; kérdés és válaszol kiszámítható, mindennapi helyzetekben; egyszerű gondolatokat és információkat cserél ismerős témákról.
3	A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló képes a mindennapi élet legtöbb nyelvi helyzetében spontán módon boldogulni; képes gondolatokat cserélni, véleményt mondani, érzelmeit kifejezni érdeklődési körébe tartozó témákkal kapcsolatban; ismeri a leggyakoribb kommunikációs forgatókönyveket, és tudja alkalmazni ezeket; stílusában, regiszterhasználatában képes alkalmazkodni a kommunikációs helyzethez.

	F
1	<p>A fejlesztés tartalma</p> <p>Társalgásban való részvétel ismerős témák esetén időnként szavak, fordulatok ismétlését vagy magyarázatát kérve.</p> <p>Érzelmei egyszerű kifejezése és reagálás mások érzelmeire (pl. tetszés, nemtetszés, meglepetés, boldogság, szomorúság, érdeklődés és közömbösség).</p> <p>Mindennapi problémák felvetése, megvitatása, választási lehetőségek összevetése (pl. mit csináljanak, hova menjenek, melyiket válasszam, stb.).</p> <p>Érdeklődési körhöz kapcsolódó beszélgetésben való részvétel, információcsere, véleménycsere.</p> <p>Történetek követése, véleménynyilvánítás és érdeklődés további részletekről.</p> <p>Úti előkészületek és utazás során felmerülő feladatok megoldása (pl. közlekedési információk beszerzése, szállásfoglalás, programegyeztetés, reakciók kifejezése).</p> <p>Szolgáltatásokkal kapcsolatos helyzetek kezelése kevésbé begyakorolt helyzetekben is (pl. boltban, postán, bankban).</p> <p>Egyszerű utasítások adása, követése és kérése, udvarias kérés.</p> <p>Egyszerű, tényszerű információ megszerzése és továbbadása.</p> <p>Felkészülésen alapuló interjú, az információk ellenőrzése, megerősítése időnként segítség igénybevitelével.</p> <p>Előre elkészített kérdőív alapján strukturált interjú készítése.</p> <p>Órai interakciókban, pármunkában való magabiztos részvétel a célnyelven.</p> <p>Ismerős témáról beszélgetés kezdeményezése, fenntartása, a szó átvétele, átadása, mások bevonása, a beszélgetés lezárása.</p> <p>A beszélgetésben elhangzottak összefoglalása, a lényeg kiemelése, a megértés ellenőrzése, a félreérthető megfogalmazás javítása, körülírás, szinonimák használata.</p>

<p>A kommunikációs eszközök széles körének rugalmas alkalmazása és reagálás azokra. A fontosabb udvariassági szabályok, szokások ismerete és alkalmazása. A mindennapi témák, család, érdeklődési kör, iskola, utazás és aktuális események megbeszéléséhez elegendő szókinccs rugalmas alkalmazása, körülírás. Az elemi szókinccs viszonylag magabiztos és általában helyes alkalmazása. A célnyelvi normának megfelelő, az anyanyelvi hatások kiküszöbölésére törekvő nyelvhasználat ismerős kontextusokban. A szövegszervezés eszközeinek egyre tudatosabb használata. A gondolatok, problémák viszonylag pontos kifejezése. Érthető, egyre kevesebb félreértésre okot adó kiejtés, intonáció. Részvétel a szóbeliség jegyeit viselő digitális kommunikációban: fórum, chat, Skype. <i>A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások:</i> személyes és telefonos társalgás, megbeszélés; tranzakciós és informális párbeszéd, utasítások, interjúk, viták.</p>
--

	G	H
1	Fejlesztési egység	Összefüggő beszéd
2	Előzetes tudás	A2 nyelvi szint, azaz a tanuló egyszerűen beszél önmagáról, a családjáról, más emberekről, lakóhelyéről, tanulmányairól, iskolájáról.
3	A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló képes arra, hogy begyakorolt szerkezetekkel a szintnek megfelelő témakörökben ki tudja magát fejezni; érthetően tud a folyamatoshoz közelítően beszélni, képes mondanivalójának nyelvtani és szókinccsbeli megtervezésére, szükség szerinti módosítására; képes valamely gondolat vagy probléma lényegét megközelítő tartalmi pontossággal kifejezni.

	I
1	<p>A fejlesztés tartalma Az érdeklődési körnek megfelelő témák lényegének folyamatoshoz közelítő kifejtése a gondolatok többnyire lineáris összekapcsolásával. Elbeszélések vagy leírások lényegének folyamatoshoz közelítő összefoglalása a gondolatok többnyire lineáris összekapcsolásával. Egyszerű élménybeszámoló az érzések és reakciók vázlatos bemutatásával. Valóságos vagy elképzelt események részleteinek egyszerű bemutatása. Könyv vagy film cselekményének vázlatos összefoglalása. Történet elmondása. Vélemény, tervek és cselekedetek rövid és egyszerű magyarázata. Rövid, begyakorolt megnyilatkozás ismerős témáról. Részvétel előre elkészített, ismerős témájú csoportos előadásban. A begyakorolt nyelvi eszközök megbízható használata, ezek átrendezése, bővítése ismerős helyzetekben a mondanivalója kifejezésére.</p>

<p>Önellenőrzés és önkorrekción, például a kommunikáció megszakadása esetén más stratégia alkalmazásával a mondanivaló újrakezdése.</p> <p><i>A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások:</i> leírások, képleírások, témakifejtés, elbeszélő szöveg, érveléssor, előadás, prezentáció (önállóan vagy segédanyagok, instrukciók alapján), projektek bemutatása, versek, mondókák, rapszövegek.</p>
--

	J	K
1	Fejlesztési egység	Olvasott szöveg értése
2	Előzetes tudás	A2 nyelvi szint, azaz a tanuló képes többféle szövegfajtát olvasni, tudja, hogy a szövegfajták sajátosságainak ismerete segít a szöveg megértésében; megtalálja az adott helyzetben fontos konkrét információkat egyszerű, ismerős témákról szóló mindennapi szövegekben.
3	A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló képes megérteni a hétköznapi nyelven írt, érdeklődési köréhez kapcsolódó, lényegre törő autentikus vagy kismértékben szerkesztett szövegeket; képes felismerni az érvelések fő gondolatmenetét.

	L
1	<p>A fejlesztés tartalma</p> <p>Az adott helyzetben fontos általános vagy részinformációk megértése autentikus, esetleg kismértékben szerkesztett, világos tartalmú és szerkezetű, hétköznapi nyelven írott szövegekben.</p> <p>Az adott feladat megoldásához szükséges információk kiszűrése hosszabb szövegekből is.</p> <p>Az érvelés gondolatmenetének felismerése, a lényeges következtetések felismerése világosan írt érvelő szövegekben.</p> <p>Érzések, kérések és vágyak kifejezésének megértése a köznyelven írt szövegekben.</p> <p>Mindennapi témákkal összefüggő, köznyelven írt magánlevelek, e-mailek megértése.</p> <p>Különböző eszközök egyszerű, világosan megfogalmazott használati utasításának megértése.</p> <p>Az egyszerű szövegfajták szövegfelépítésének felismerése, ezen ismeret alkalmazása a szövegértés során.</p> <p>A mondat megértett részei és a szövegösszefüggés alapján az ismeretlen szavak jelentésének kikövetkeztetése.</p> <p>A nyelvi szintnek megfelelő, felhasználóbarát online és hagyományos szótárak használata.</p> <p>Az autentikus szövegek jellegéből fakadó ismeretlen fordulatok kezelése a szövegben.</p> <p><i>A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások:</i> utasítások (pl. feliratok, használati utasítások), tájékoztató szövegek (pl. hirdetés, reklám, menetrend, prospektus, műsorfüzet), játékszabályok, hagyományos és elektronikus levelek, újságcikkek (pl. hír, beszámoló, riport), internetes fórumok hozzászólásai, ismeretterjesztő szövegek, képregények, egyszerű irodalmi szövegek, dalszövegek.</p>

	M	N
1	Fejlesztési egység	Íráskészség
2	Előzetes tudás	A2 nyelvi szint, azaz a tanuló összefüggő mondatokat ír olyan témákról, amelyek közvetlen szükségletekre, élményekre, eseményekre és konkrét információkra vonatkoznak; ismerős témákról gondolatait egyszerű kötőszavakkal összekapcsolt mondatokban írásban kifejezi; minta alapján néhány műfajban egyszerű és rövid, tényközlő szövegeket ír az őt érdeklő, ismert témákról.
3	A tematikai egység nevelési- fejlesztési céljai	A tanuló képes egyszerű, rövid, összefüggő szövegeket fogalmazni ismert, hétköznapi témákról; tud írásban beszámolni eseményekről, élményeiről, és véleményéről; képes írásbeli interakciót elkezdeni, fenntartani és befejezni; tud jegyzetet készíteni olvasott köznyelvi szövegből, illetve saját ötletéről; minták alapján képes több ismert műfajban is rövid, lényegre törő szövegeket létrehozni a műfaj főbb jellegzetességeinek és alapvető stílusjegyeinek követésével.

	O
1	<p>A fejlesztés tartalma</p> <p>Egyszerű szöveg írása a tanuló érdeklődési köréhez tartozó, ismerős témákról, rövid, különálló elemek lineáris összekapcsolásával.</p> <p>Beszámoló írása élményekről, eseményekről (pl. utazás).</p> <p>Egyszerűbb cselekvéssor, történet leírása összefüggő szöveg formájában.</p> <p>Egyszerű információt közlő/kérő feljegyzések/üzenetek írása (pl. barátoknak, szolgáltatóknak, tanároknak).</p> <p>Véleményt kifejező üzenet, komment írása (pl. internetes fórumon, blogban).</p> <p>Formanyomtatvány, kérdőív kitöltése, online ügyintézés.</p> <p>Lényegre koncentráló leírás készítése.</p> <p>Tényszerű információk összefoglalása.</p> <p>Egyszerű, világos köznyelvet használó előadás fő pontjainak lejegyzése, saját ötletekről jegyzet készítése.</p> <p>Rövid olvasott vagy hallott szöveg átfogalmazása, összefoglalása, jegyzet készítése.</p> <p>Egyszerű, tagolt írásmű létrehozása: bevezetés, kifejtés, lezárás.</p> <p>Egyszerű írásbeli műfajok alapvető szerkezeti és stílusjegyeinek követése (pl. levélben/e-mailben megszólítás, záró formula); a formális és informális regiszterhez köthető néhány szókincsbeli és helyesírási sajátosság alkalmazása.</p>

<p>Kreatív, önkifejező műfajokkal való kísérletezés (pl. vers, rapszöveg, rigmus, dalszöveg, rövid jelent, paródia írása illetve átírása).</p> <p>Írásos minták követése és aktuális tartalmakkal való megtöltése.</p> <p>Kész szövegekből hasznos fordulatok kiemelése és alkalmazása.</p> <p>A nyelvi szintnek megfelelő, felhasználóbarát online és hagyományos szótárak használata.</p> <p>Irányított fogalmazási feladat kötött tartalmainak megjelenítése a fogalmazásban.</p> <p>A mondanivaló közvetítése egyéb vizuális eszközökkel (pl. nyilazás, kiemelés, központozás, internetes/SMS rövidítés, emotikon, rajz, ábra, térkép, kép).</p> <p><i>A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások:</i> hagyományos és elektronikus nyomtatvány, kérdőív; listák; hagyományos és elektronikus képeslapok; poszterszövegek; képalírások; üzenetek; SMS-ek/MMS-ek; személyes adatokat tartalmazó bemutatkozó levelek, e-mailek vagy internes profilok; tényszerű információt nyújtó illetve kérő levelek és e-mail-ek; személyes információt, tényt illetve tetszést/nemtetszést kifejező üzenetek, internetes bejegyzések; egyszerű cselekvéssort tartalmazó instrukciók; egyszerű ügyintéző levelek/e-mailek (pl. tudakozódás, megrendelés, foglalás, visszaigazolás); egyszerű, rövid történetek, elbeszélések, mesék; rövid jellemzések; rövid leírások; jegyzetek, versek; rapszövegek; rigmusok; dalszövegek, rövid jelenetek, paródiák.</p>
--

V.1. Ajánlott témakörök

Az eddig/előző évfolyamokon feldolgozott témakörök a tanulók életkorának megfelelően új szempontból, egy magasabb nyelvi szinten újra feldolgozhatók és bővíthetők. További ajánlott témakörök a 7–8. évfolyamra.

	A	B
1	Ajánlott témakörök	Kapcsolódási pontok
2	<p>Család Én és a családom. Családtagok bemutatása, családfa. Családi események, közös programok. Családi ünnepek. Nagyszüleim világa.</p>	<p><i>Erkölcstan:</i> társas kapcsolatok; család, otthon; az ember az időben: gyermekkor, felnőttkor, öregkor. <i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> családi munkamegosztás.</p>
3	<p>Otthon Otthonom, szűkebb környezetem. Lakóhelyiségek, bútorok, berendezési tárgyak. Lakóhelyem, tágabb környezetem. Otthonok a célnyelvi országban és a nagyvilágban. Otthontalanok.</p>	<p><i>Matematika:</i> tájékozódás a térben. <i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> család és lakóhely. <i>Célnyelvi civilizáció:</i> eltérő életmódbeli szokások a célnyelvi országokban. <i>Erkölcstan:</i> társadalmi felelősségvállalás.</p>
4	<p>Étkezés Napi étkezések. Kedvenc ételeim, italaim. Egészséges táplálkozás. Receptek, főzés, sütés, főzőműsorok. Étkezési szokások a célnyelvi kultúrában és a nagyvilágban.</p>	<p><i>Biológia-egészségtan:</i> táplálkozás. <i>Kémia:</i> egészséges táplálkozás: a zsírok és cukrok szerepe. <i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> családi munkamegosztás. <i>Matematika:</i> halmazok, diagramok készítése, értelmezése, táblázatok olvasása.</p>

		<i>Célnyelvi civilizáció:</i> célnyelvi országok jellegzetes ételei, táplálkozási szokásai.
5	Idő, időjárás Az óra. Évszakok és hónapok. A hét napjai és napszakok. Időjárás. Időjárási rekordok. Időjárási jelenségek. Természeti katasztrófák.	<i>Földrajz:</i> éghajlat és lakóhelyek; időjárási, éghajlati elemek. <i>Fizika:</i> természeti katasztrófák.
6	Öltözködés Ruhadarabok. Kedvenc ruháim. Divat világa.	<i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> öltözködés, divat. <i>Erkölcstan:</i> szokások, társadalmi szabályok.
7	Sport Testrészek és mozgás. Kedvenc sportom. Sportok, sportfelszerelések. Extrém sportok. Sportversenyek, olimpia.	<i>Biológia-egészségtan:</i> az ember megismerése és egészsége. <i>Testnevelés és sport:</i> mozgásos játékok, sportversenyek, szabályok. <i>Célnyelvi civilizáció:</i> célnyelvi országok jellegzetes sportjai.
8	Iskola, barátok Iskolám, osztálytermünk. Tantárgyaim, tanárain. Osztálytársaim, barátaim. Tanórán kívüli közös programjaink. Iskolai élet más országokban.	<i>Erkölcstan:</i> társas kapcsolatok: barátság, szeretet, tisztelet, segítő kapcsolat.
9	Szabadidő, szórakozás Szabadidős tevékenységek, kedvenc időtöltésem. Internet, interaktív játékok, mozi, színház, zenehallgatás, kiállítások. Közös időtöltés barátokkal.	<i>Testnevelés és sport:</i> sportok. <i>Ének-zene:</i> zenehallgatás. <i>Dráma és tánc:</i> színház, előadások. <i>Vizuális kultúra:</i> múzeumok, kiállítások. <i>Informatika:</i> az információs technológián alapuló kommunikációs formák, médiainformatika.
10	Természet, állatok Kedvenc állataim. Kisállatok, felelős állattartás. Kontinensek, tájegységek. Hazánk és más országok, más kontinensek élővilága.	<i>Biológia-egészségtan:</i> a természetföldrajzi környezet és az élővilág összefüggései. <i>Földrajz:</i> földrészek és óceánok, felszínformák, hazánk természeti adottságai; Európán kívüli kontinensek, tájak, országok. <i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> hobbiállatok gondozása.
11	Ünnepek és szokások Az én ünnepeim. Ünnepek itthon és a nagyvilágban.	<i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> hétköznapi, ünnepek. Ünnepeinek eredete és szokásrendje <i>Célnyelvi civilizáció:</i> szokások, ünnepek összehasonlítása a célnyelvi országokéval.
12	Város, bevásárlás Városok, települések, falvak. Épületek, utcák. Tájékozódás, útbaigazítás.	<i>Matematika:</i> tájékozódás a térben, térbeli alakzatok. <i>Földrajz:</i> országok, városok, a hazai táj, a világörökség elemei.

	<p>Üzletek, bevásárlóközpontok, piac. Vásárlás. Látnivalók, nevezetességek a lakóhelyemen. Híres városok és nevezetességeik.</p>	<p>életvitel és gyakorlat: közlekedés, vásárlás. <i>Célnyelvi civilizáció:</i> hazánk nevezetességeinek bemutatása célnyelven.</p>
13	<p>Utazás, pihenés Vakáció, nyaralás. Táborok, osztálykirándulás. Közlekedési eszközök. Utazás belföldön és külföldön.</p>	<p><i>Földrajz:</i> tájékozódás a földrajzi térben, Európa, Európán kívüli kontinensek, tájak, országok. <i>Biológia-egészségtan:</i> az erdők világa. A hazai táj, a világörökség elemei. <i>Célnyelvi civilizáció:</i> hazai nevezetességek bemutatása, célnyelvi országok nevezetességeinek megismerése.</p>
14	<p>Fantázia és valóság Kedvenc olvasmányaim, könyveim. Képzetelem világa. Utazás a jövőbe.</p>	<p><i>Dráma és tánc:</i> dramatikus játékok. <i>Vizuális kultúra:</i> képzeletem világa. <i>Magyar nyelv és irodalom:</i> kötelező és ajánlott irodalmi válogatás.</p>
15	<p>Zene, művészetek Kedvenc zeném, együttesem. Film- és színházi élményeim. Kedvenc múzeumom. Kiállítások, rendezvények, koncertek. Zenei világnap.</p>	<p><i>Ének-zene:</i> zenehallgatás. <i>Dráma és tánc:</i> színház, előadások. <i>Vizuális kultúra:</i> múzeumok, kiállítások.</p>
16	<p>Környezetünk védelme Veszélyeztetett állat- és növényvilág. Nevezetes napok: Madarak és Fák Napja, a Víz Világnapja, a Duna Napja. Szelektív hulladékgyűjtés. Környezettudatos viselkedés.</p>	<p><i>Biológia-egészségtan:</i> környezeti rendszerek állapota, védelme, fenntarthatósága. <i>Fizika:</i> energiatermelési eljárások. <i>Földrajz:</i> globális problémák, Fenntarthatóság, védett hazai és nemzetközi természeti értékek példái. <i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> tudatos vásárlás, egészséges életmód.</p>
17	<p>Egészséges életmód A rendszeres testedzés. A helyes táplálkozás. Betegségek és megelőzésük.</p>	<p><i>Biológia-egészségtan:</i> betegségek megelőzése. <i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> egészséges életmód.</p>
18	<p>Felfedezések Nagy földrajzi felfedezések. Híres felfedezők és életútjuk.</p>	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> felfedezők és feltalálók. a magyar tudomány és kultúra eredményei a világban.</p>
19	<p>Tudomány, technika Feltalálók és találmányok. Híres feltalálók és életútjuk. A jövő technikai vívmányai.</p>	<p><i>Biológia-egészségtan:</i> tudománytörténet. <i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> a magyar tudomány és kultúra eredményei a világban.</p>
20	<p>Múltunk és jövőnk Családom múltja, gyökereim. Az én jövőm. Iskolám múltja, jelene.</p>	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> különböző korszakok, globális problémák. <i>Földrajz:</i> településtípusok;</p>

	A jövő iskolája. Lakóhelyem régen és most. A jövő városa. Földünk jövője.	környezettudatosság, környezetvédelem. <i>Erkölcstan</i> : a munka világa. <i>Technika, életvitel és gyakorlat</i> : pályaorientáció: szakmák, foglalkozások.
21	Média, kommunikáció Internet, interaktív játékok, közösségi oldalak. Infokommunikációs eszközök a mindennapokban. A média szerepe a hétköznapiakban. Testbeszéd. Kommunikáció az állatvilágban.	<i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek</i> : hírközlés. <i>Biológia-egészségtan</i> : kommunikáció az állatvilágban. <i>Társadalmi, állampolgári és gazdasági ismeretek</i> : a média és a nyilvánosság szerepe. <i>Informatika</i> : az információs technológián alapuló kommunikációs formák, médiainformatika.
22	Földünk és a világűr A naprendszer és a bolygók. A Nap és a csillagok. Utazások az űrben.	<i>Földrajz</i> : égitestek. <i>Fizika</i> : a naprendszer objektumai, a világűr megismerésének eszközei. <i>Matematika</i> : tájékozódás a térben.

	C	D
1	A fejlesztés várt eredményei a ciklus végén	B1 szintű nyelvtudás. A tanuló képes főbb vonalaiban megérteni a köznyelvi beszédet, ha az rendszeresen előforduló, ismerős témákról folyik. A tanuló képes a mindennapi élet legtöbb helyzetében boldogulni, képes gondolatokat cserélni, véleményt mondani, érzelmeit kifejezni és stílusában a kommunikációs helyzethez alkalmazkodni. A tanuló képes begyakorolt szerkezetekkel érthetően, a folyamatoshoz közelítően beszélni. Az átadott információ lényegét a kapott információhoz képest megközelítő tartalmi pontossággal fejti ki. A tanuló képes megérteni a hétköznapi nyelven írt, az érdeklődési köréhez kapcsolódó, lényegre törő, autentikus vagy kismértékben szerkesztett szövegekben az általános vagy részinformációkat. A tanuló több műfajban is képes egyszerű, rövid, összefüggő szövegeket fogalmazni ismert, hétköznapi témákról. Írásbeli megnyilatkozásaiban már megjelennek a műfaji sajátosságok és különböző stílusjegyek.

3. melléklet a 4/2013. (I. 11.) EMMI rendelethez

Kerettanterv a két tanítási nyelvű középiskolai célnyelvi oktatáshoz

I. Bevezetés

A célnyelv oktatásának alapvető célja – a KER-rel összhangban – a tanulók célnyelvi kommunikatív kompetenciájának megalapozása és fejlesztése. A kommunikatív nyelvi kompetencia szorosan összefonódik az általános kompetenciákkal, vagyis a világról szerzett ismeretekkel, a gyakorlati készségekkel és jártasságokkal, valamint a motivációval, amelyek minden tevékenységhez, így a nyelvi kommunikációhoz is elengedhetetlenek.

A korszerű idegennyelv-oktatás a nyelvhasználó valós szükségleteire épül, ezért tevékenységközpontú. Olyan helyzetekre készíti fel a tanulókat, amelyek már most vagy a későbbiek során várhatóan fontos szerepet játszanak életükben. A nyelv tanulási folyamat középpontjában a cselekvő tanulók állnak, akik a célnyelv segítségével kommunikatív feladatokat oldanak meg. A feladatok megoldása során receptív, produktív, illetve interaktív nyelvi tevékenységeket végeznek. A tanulási folyamat szervezésében nagy jelentősége van a kooperatív feladatoknak és a projektmunkának, amelyek szintén erősíthetik a motivációt. Mivel a valóságban a legtöbb megoldandó feladat több készség együttes alkalmazását teszi szükségessé, ezeket integráltan tanítjuk.

A két tanítási nyelvű középiskolai oktatás az idegen nyelvi képzés kiemelten kezelt, speciális területe, ahol a célnyelv tanulása és a célnyelven történő tanulás egyidejűleg történik. Ez a komplex képzési forma az átlagnál nagyobb terhet ró a tanulókra, ezért csak azoknak a tanulóknak javasolt, akik tudják vállalni az ezzel járó extra terhelést.

Ennek a képzési formának a legfőbb célja az, hogy az általános iskolában a nyelvtanulással kapcsolatban kialakult pozitív attitűdöt megerősítse, biztosítsa a célnyelv minél magasabb szintű elsajátítását, és megalapozza a további nyelvek sikeres tanulását. Ehhez szükséges a folyamatos megerősítés, a pozitív tanári visszajelzés, amely fokozza a tanulók önbizalmát, így magabiztosabban vesznek részt a szóbeli és az írásbeli kommunikációban.

A két tanítási nyelvű középiskolai oktatást is a valós kommunikációs helyzeteken alapuló nyelvtanulás jellemzi. A tanulók fejlettségi szintjüknek, életkori sajátosságaiknak megfelelő, ugyanakkor kihívást jelentő, érdekes tevékenységekben vesznek részt. A célnyelvvel minden esetben valamilyen kommunikációs szituációban, kontextusban találkoznak. A középiskolai nyelvtanulásban a tanár és a tanuló támaszkodhat az általános iskolában elsajátított nyelvtanulási készségekre és stratégiákra, amelyeket közösen fejlesztenek tovább.

A mindennapi nyelvhasználatban, ezért a nyelvtanulásban is, fontos szerepet játszanak a szövegértelmezési és -alkotási stratégiák. A recepció során a nyelvhasználó, illetve a nyelvtanuló észleli az írott vagy hallott szöveget, azonosítja mint számára lényegeset, felfogja mint nyelvi egységet és összefüggésében értelmezi. A produkció során megtervezi és szóban vagy írásban megalkotja mondandóját.

A sikeres kommunikáció érdekében a tanulóknak meg kell ismerniük, és használniuk kell azokat a nyelvi eszközöket, amelyekből és amelyekkel helyesen megformált, értelmes mondanivaló alakítható ki. Tisztában kell lenniük a mondanivaló szerveződésének, szerkesztésének elveivel, hogy koherens nyelvi egységgé formálhassák közlendőjüket. Ismerniük kell azokat az eszközöket és foratókönyveket, amelyekkel sikeresen megoldhatók a különféle kommunikációs helyzetek. Fel kell ismerniük, hogy minden nyelvi érintkezést szabályok szönek át, amelyek a nemek, korosztályok, társadalmi csoportok között különböző alkalmakkor szabályozzák az érintkezést. Ide tartoznak a nyelvi udvariassági formák, rituálék és a helyzetnek megfelelő hangnem használata is.

A nyelvtanítás során törekedni kell arra, hogy a hallott vagy olvasott szöveg autentikus, a feladatvégzés szempontjából hiteles legyen. A két tanítási nyelvű képzésben részt vevő tanulók több közismereti vagy szakmai tantárgyat célnyelven sajátítanak el, és az általános képzésben részesülő tanulóknál lényegesen több autentikus hangzó és írott szöveget dolgoznak fel. A tanulók az intenzíven fejlődő nyelvtudásuknak köszönhetően egyre összetettebb tartalmú és magasabb nyelvi szintű autentikus anyagokat ismernek meg, ami a célnyelv használatát élményszerűvé teszi.

A két tanítási nyelvű oktatásban az anyanyelvi lektornak nagy szerepe van a mindennapi szóhasználat, a kommunikációs készség kialakításában, fejlesztésében. Munkája révén a tanulók nyelvhasználata természetessé válik, gyakorlatot szereznek az anyanyelvi beszélő megértésében és a kizárólag célnyelvi kommunikációban. Az anyanyelvi lektor másik feladata a kultúráközvetítés és az interkulturális kompetencia fejlesztése. Közreműködésével autentikus szituációk alakulnak ki az osztályteremben, a tanulók kommunikációja gördülékenyebbé válik, és folyamatosan érzékelik nyelvi fejlődésüket.

A célnyelvű kommunikáció során meghatározó jelentőségű a nyelvekkel, a nyelvtanulással, az idegen nyelveket beszélő emberekkel és a más kultúrákkal kapcsolatos pozitív attitűd, ami magában foglalja a kulturális sokféleség tiszteletben tartását és a nyelvek, valamint a kultúrák közötti kommunikáció iránti nyitottságot.

A nyelvtanulás tartalmára vonatkozóan a NAT hangsúlyozza a tantárgyközi integráció kiemelt szerepét. A két tanítási nyelvű oktatás esetében az integráció lehetőségét növeli, hogy a tanulók néhány közismereti vagy szakmai tantárgyat célnyelven dolgoznak fel. Ezáltal nyilvánvalóvá válik számukra a nyelvórán kívüli nyelvhasználat és nyelvtudás fontossága. Lényeges, hogy a tanulók a célnyelv elsajátítása során építsenek meglévő ismereteikre, személyes tapasztalataikra, és fedezzék fel, hogy a célnyelvi és a tantárgyi tudás szoros kölcsönhatásban van egymással, és számos területen alkalmazható.

Az egész életen át tartó tanulás szempontjából kiemelkedő jelentősége van a nyelvtanulási stratégiáknak, amelyek ismerete és alkalmazása segíti a tanulókat abban, hogy nyelvtudásukat önállóan ápolják és fejlesszék, valamint hogy újabb nyelveket sajátítsanak el.

A nem két tanítási nyelvű képzésben résztvevők számára a NAT minden képzési szakaszra meghatározza a minden tanuló számára kötelező minimumszinteket, emellett kitér az emelt szintű képzésben részesülő tanulókkal szemben támasztott követelményekre is. A két tanítási nyelvű iskolák követelményeit az „Irányelvek” szabályozza.

A közműveltségi elemeket a tantárgy egyedi jellemzői miatt a NAT-ban és az „Irányelvekben” azok a nyelvi szintek és kompetenciák testesítik meg, amelyeket a nemzetközi gyakorlatban és az érettségi követelményrendszerben mérceként használt KER határoz meg. A nyelvi kompetenciák komplex fejlesztéséhez az ajánlott témakörök kínálnak kontextust.

A célnyelvi kerettanterv a KER-ben leírt készségek alapján határozza meg a nyelvtanulás fejlesztési egységeit, ezek a hallott és olvasott szöveg értése, a szóbeli interakció, az összefüggő beszéd és az íráskészség. A KER-ben meghatározott nyelvi szintek és kompetenciák a tanulók életkori sajátosságaival összhangban kerültek be a kerettantervbe.

A NAT és az Irányelvek általános nevelési és fejlesztési célkitűzése a középiskolai tanulmányok befejezésének idejére a KER szerinti C1 nyelvi szint, az egyes képzési szakaszokra minimumként meghatározott nyelvi szintek pedig a következők.²

² A nem két tanítási nyelvű képzés követelményszintjeit tájékoztatásul tartalmazza ez a kerettanterv.

	A	B	C	D	E	F	G
1		2. évf.	4. évf.	6. évf.	8. évf.	10. évf.	12. évf.
2	Két tanítási nyelvű képzés	KER-szintben nem megadható	A1	A2	B1	B2*	B2**
3	Első idegen nyelv (általános képzés esetén)	-	KER-szintben nem megadható	A1	A2	B1 mínusz	B1
4	Második idegen nyelv	-	-	-	-	A1	A2

* Az elvárt minimális követelmény, melynek teljesítését szintméréssel is vizsgálják az, hogy a tanulók legalább ötven százaléka a tizedik évfolyamon érje el a KER szerinti B2 szintet.

** Az elvárt minimális kimeneteli követelmény, melynek teljesítését szintméréssel is vizsgálják az, hogy a tanulók legalább kilencven százaléka érje el a KER szerinti B2 szintet, – de a kerettanterv általános nevelési-fejlesztési célja a középszintű képzés végére a KER szerinti C1 szint.

A két tanítási nyelvű középiskolai oktatás a 9–12. évfolyamon zajlik. Négy évfolyamos két tanítási nyelvű középiskolai oktatásban azok a tanulók vesznek részt, akik két tanítási nyelvű általános iskolában tanulták a célnyelvet és/vagy nyelvtudásuk eléri az A2–B1-es nyelvi szintet. Ezek a tanulók a 8. osztály elvégzése után a két tanítási nyelvű középiskola 9. évfolyamán kezdik meg tanulmányaikat.

A négy évfolyamos képzést megelőzheti egy előkészítő évfolyam, amennyiben a tanulók nem érik el az A2–B1 szintet, azaz nyelvtudásuk nem teszi lehetővé, hogy célnyelven tanulják az iskola helyi tantervében meghatározott közismereti vagy szakmai tantárgyakat.

A kerettanterv a két tanítási nyelvű középiskola fejlesztési céljainak és követelményeinek eléréséhez a 9–10. évfolyamon heti 6, 11–12. évfolyamon heti 5 célnyelvi órát biztosít. Az iskola a tanulók előképzettségétől, hozott nyelvismeretétől függően előkészítő évfolyamot szervezhet, amelyre évi 648 (heti 18) óra áll rendelkezésre. Az „Irányelvek” lehetővé teszi, hogy az intézmény a célnyelv tanulására megszabott órakeretet átcsoportosítsa az évfolyamok között.

Éves óraszámok négy évfolyamos és az előkészítő évfolyamot tartalmazó ötéves két tanítási nyelvű középiskolai oktatás esetén:

	H	I	J	K	L	M
1		Előkészítő évfolyam (9/Kny) – ha van	9. évf.	10. évf.	11. évf.	12. évf.
2	Célnyelv	648	216	216	180	160

A két tanítási nyelvű középiskola fejlesztési céljait és követelményeit a 10. és a 12. évfolyam végére írja elő az „Irányelvek” és a kerettanterv. A rugalmas felzárkóztatás érdekében, valamint amiatt, hogy az egyes nyelvek alapszintű elsajátítása nem egyforma

tempóban történik, az esetleges előkészítő évfolyam kimeneti szintjét nem határozza meg a dokumentum, de a célnyelven tanult tantárgyak elsajátításához szükséges nyelvi szintet el kell érniük a tanulóknak.

Az öt évfolyamos két tanítási nyelvű középiskola előkészítő évének helyi tantervét úgy kell e kerettanterv alapján elkészíteni, hogy az előkészítő évre megadott szintek közül a tanulók előképzettségének, nyelvi szintjének megfelelőről induljon az oktatás.

A célnyelvi kommunikatív kompetencia fejlesztése szoros kapcsolatban áll a NAT-ban megfogalmazott kulcskompetenciákkal. A kommunikatív nyelvi kompetencia több ponton érintkezik az anyanyelvi kompetenciával. A szövegalkotás, szövegértelmezés, szóbeli és írásbeli kommunikáció számos készségeleme átvihető a célnyelv tanulásába és fordítva, a célnyelv tanulása során elsajátított kompetenciák hasznosak az anyanyelvi kommunikáció területén. A két terület erősítheti egymást, olyannyira, hogy megfelelő módszerek alkalmazása esetén az is lehet sikeres nyelvtanuló és nyelvhasználó, akinek hiányosak az anyanyelvi ismeretei, és a célnyelv tanulása segíthet abban, hogy tudatosabbá váljon az anyanyelv használata.

Csakúgy, mint a többi tantárgy, a célnyelvek esetében is elmondható, hogy az önálló tanulás képességének kialakításában hasznos segítséget nyújt a modern technika, az interneten található autentikus szövegek, a direkt és indirekt nyelvtanulási lehetőségek sokasága. Míg korábban csak az írott és a hallott szöveg megértésének fejlesztését támogatta az internet, ma már számos lehetőség kínálkozik a produktív nyelvhasználatra is. Az ingyen elérhető autentikus hanganyagok és videók, képek, szótárak, interaktív feladatok mellett az írott és a szóbeli csevegés, a fórumozás és a blogolás is élményszerű nyelvtanulásra ad alkalmat. Az önálló tanulás képességének állandó fejlesztéséhez szükség van arra, hogy a tanulók beszélgethessenek a tanulásról magáról, segítséget kapjanak a tanulási stratégiák elsajátításában, és lehetőségük legyen gyakorolni mind az önértékelést, mind a társértékelést.

A nyelvtanítás sikerében fontos szerepet játszik a nyelvtanulók ismereteinek, érdeklődésének, igényeinek, nyelvi és nem nyelvi készségeinek bekapcsolása a tanulási folyamatba. A nyelvtanulás a témák sokféleségének köszönhetően, valamint azért, mert minden más tantárgynál több lehetőséget kínál a beszélgetésre, kiválóan alkalmas a személyiség fejlesztésre. A siker másik kulcsa a folyamatos pozitív megerősítés, a tanulók önmagukhoz mért fejlődésének elismerése.

A táblázatokban megjelenő *fejlesztési egységek* (a hallott szöveg értése, szóbeli interakció, összefüggő beszéd, az olvasott szöveg értése és az íráskészség) a valóságban nem különíthetők el egymástól, a hatékony nyelvtanítás feltétele, hogy a különböző készségek fejlesztése mindig integráltan történjen, úgy, ahogy azok a valós kommunikációs helyzetekben előfordulnak. Ezért nem szerepelnek óraszámok a fejlesztési egységek mellett.

A *Fejlesztési célok* rovat a nyelvtanítás aktuális életkori szakaszára vonatkozó, az adott kompetenciával kapcsolatos fejlesztés céljait sorolja fel. A *fejlesztés tartalma* olyan tevékenységeket mutat be, amelyek segítségével az adott nyelvi fejlesztés megvalósítható, így ezek követelményként is felfoghatók. A nyelvtanulási és nyelvhasználati stratégiák szervesen beépülnek a tartalomba.

Külön táblázat ismerteti az ajánlott témaköröket, és a kapcsolódási pontokat a közismereti tantárgyakkal. A tanulócsoporthoz más tantárgyakat tanító tanárokkal való együttműködés eleve nebbé, aktuálisabbá és érdekesebbé teszi a nyelvtanulást, mert lehetőséget nyújt a témák, témakörök természetes, életszerű összekapcsolására.

Két témalista készült, egy az előkészítő szakaszra, egy pedig a 9–12. évfolyamra. Az ajánlott témák feldolgozásának sorrendjét, elmélyítésük, bővítésük idejét az adott intézmény helyi tanterve határozza meg. Ez a spirális felépítés alapozza meg, hogy a tanulók a B2 kimeneti szint elérésekor képesek legyenek bármelyik témáról a megfelelő részletességgel és színvonalon megnyilvánulni.

A célnyelvek tanulásának fő célján, egy idegen nyelv magas szintű elsajátításán túl az is fontos feladat, hogy a tanulók a célnyelvi országok civilizációja mellett más kultúrákat is megismerjenek, elfogadjanak, és olyan kommunikációs helyzeteket is kipróbálhassanak, amelyekben a kommunikációs partnernek sem anyanyelve a célnyelv.

A kerettanterv az előkészítő évfolyamon, majd kétéves fejlesztési ciklusokra bontva a fejlesztési egységek céljaiból és tartalmából kiindulva határozza meg a *fejlesztés várható eredményét*, kapcsolódva a szakasz végére előírt KER-szinthez.

II. Előkészítő évfolyam

Az előkészítő szakaszban nagyon intenzíven foglalkoznak a tanulók a célnyelvvel. Ez nyújt lehetőséget az célnyelvi, valamint az általános nyelvtanulási készségek és stratégiák gyors és hatékony továbbfejlesztésére.

A két tanítási nyelvű középiskolába különböző nyelvi felkészültséggel érkező tanulók az előkészítő évfolyam végére ideális esetben eljutnak a B1 szintre, hogy ugyanolyan eredményesek lehessenek a célnyelven tanult tantárgyak elsajátításában, mintha anyanyelvükön tanulnák azokat. Az első, előképzettségtől független egységes kimeneti követelményszintet – akár szerveznek előkészítő évfolyamot, akár nem – a 10. évfolyam végére határozza meg a kerettanterv.

A célnyelvek tanításába a tantárgy jellegéből adódóan minden egyéb kulcskompetencia és a NAT-ban megfogalmazott nevelési cél beépíthető. A különböző célok és tartalmak célnyelvi fejlesztésében segítenek eligazodni a témakörök táblázatában megadott kapcsolódási pontok. Ebben a képzési szakaszban a NAT *fejlesztési területei és nevelési céljai* a tanulók életéhez és környezetéhez kapcsolódó témák feldolgozásán keresztül valósulnak meg.

Az előkészítő szakaszban is fontosak a korosztályi sajátosságok (az önkeresés, az önkritikusság, a kortárs csoport hatásai), amelyekre a tanárnak szintén építenie kell a nyelvi kreativitás, a problémamegoldó és a kritikai gondolkodás erősítése mellett. A nyelvoktatás sikerét meghatározzák a motivációt felkeltő és fenntartó órai tevékenységek. A motiváció fenntartása ebben a szakaszban különösen fontos, hiszen a tanulók az átlagnál sokkal több célnyelvi órán vesznek részt, ezért különös jelentősége van a változatos interakciós formáknak, a személyre szabott differenciált fejlesztésnek, a nyelvi órák elfogadó légkörének, a pozitív visszajelzéseknek, a konstruktív támogatásnak, valamint a tanulók számára is átlátható értékelésnek.

A kerettanterv az előkészítő szakaszra A1, A2, B1 szinten adja meg a fejlesztési táblázatokat. A tanulók előzetes tudásának figyelembevételével ezek alapján kell meghatározni a kiinduló szintet.

II.1. A1-es fejlesztési ciklus

	A	B
1	Fejlesztési egység	Hallott szöveg értése
2	Előzetes tudás	Az iskolán kívül, az iskoláztatás során és az első idegen nyelv tanulása közben szerzett tapasztalatok, ismeretek, készségek. A tanuló már megért bizonyos célnyelvi fordulatokat, amelyek az anyanyelvében vagy első tanult idegen nyelvében is használatosak.

3	A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló képes követni az eleinte nonverbális eszközökkel is támogatott célnyelvi óravezetést, megérti a rövid, egyszerű tanári utasításokat; megérti az ismerős témákhoz kapcsolódó egyszerű közléseket és kérdéseket; képes az egyszerű, konkrét, mindennapi helyzetekhez kapcsolódó közlésekből az alapvető fordulatokat kiszűrni.
---	---	---

C	
1	<p>A fejlesztés tartalma</p> <p>A rövid és egyszerű, az osztálytermi rutincselekvésekre, a közös munka megszervezésére vonatkozó tanári utasítások megértése.</p> <p>Egyszerű, konkrét, mindennapi szükségletekre vonatkozó kifejezések megértése jól érthető beszédkörnyezetben, az ismert témakörökhöz kapcsolódó, egyszerű szövegekben.</p> <p>Egyszerű instrukciók, útbaigazítások követése, egyszerű, személyes kérdések megértése.</p> <p>A korosztálynak megfelelő, ismert témakörökhöz kapcsolódó, rövid, egyszerű autentikus szövegek bemutatásának aktív követése; a tanult nyelvi elemek felismerése; következtetés levonása a szövegfajtára, a témára és a lehetséges tartalomra vonatkozóan.</p> <p>A számok, árák, alapvető mennyiségek, az idő kifejezésének megértése.</p> <p>Alapvető stratégiák alkalmazása, például rövid hallott szövegben az ismeretlen elemek jelentésének kikövetkeztetése; az ismert szavak, a beszédhelyzetre, a szereplőkre vonatkozó információk, a hallott szövegeket kísérő nonverbális elemek (pl. képek, képsorok, tárgyak, testbeszéd, hanglejtés) felhasználása a szöveg megértéséhez.</p> <p><i>A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások:</i> közlemények, párbeszéd, instrukciók, figyelmeztetések, útbaigazítások, kisfilmek, rajz- és animációs filmek, rövid részletek a médiából, egyszerű dalok, versek, találós kérdések, viccek.</p>

	D	E
1	Fejlesztési egység	Szóbeli interakció
2	Előzetes tudás	Az iskolán kívül, az iskoláztatás során és az első idegen nyelv tanulása közben szerzett tapasztalatok, ismeretek, készségek, motiváció.
3	A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló képes egyszerű nyelvi eszközökkel, bővülő szókinccsel és nonverbális elemekkel támogatva kifejezni beszédzándékát; személyes adatokra vonatkozó kérdéseket tesz fel, és egyszerű nyelvi eszközökkel válaszol a hozzá intézett kérdésekre;

	képes nagyon egyszerű, begyakorolt nyelvi panelekkel kommunikálni; megnyilvánulásaiban törekszik a célnyelvi normához közelítő kiejtésre, intonációra és beszédtempóra.
--	--

F	
1	<p>A fejlesztés tartalma Konkrét, egyszerű, mindennapos kifejezések megértése, ha a partner közvetlenül a tanulóhoz fordul, és világosan, lassan, ismétlésekkel beszél. A tanulóhoz intézett gondosan megfogalmazott, lassan elmondott, kérdések és utasítások megértése, rövid, egyszerű útbaigazítások adása és követése. Részvétel egyszerű beszélgetésben szükség szerinti lassú ismétléssel, körülírással vagy módosítással. Egyszerű, az osztálytermi rutincselekvésekhez kapcsolódó kommunikáció. Beszédszándék kifejezése verbális és nonverbális eszközökkel (pl. bemutatkozás, bemutatás, valamint az üdvözlés és elköszönés alapvető formáinak használata, kérés, kínálás, érdeklődés mások hogyléte felől, reagálás hírekre). Egyszerű kérdések és állítások megfogalmazása, válaszadás, reagálás. Betanult beszédfordulatok alkalmazása, elemi információk kérésére és nyújtására például a tanulóról, beszélgetőpartneréről, lakóhelyről, a családtagok foglalkozásáról. A számok, áruk, alapvető mennyiségek, idő kezelése. Érdeklődés árucikkek áráról, egyszerű vásárlási párbeszéd, néhány mondatos telefonbeszélgetések lebonyolítása. A beszélgetés strukturálásának néhány egyszerű eleme, például beszélgetés kezdeményezése, figyelemfelhívás. Egyszerű nyelvtani szerkezetek és mondatfajták betanult készletének korlátozott mértékű alkalmazása, szavak, illetve szócsoportok összekapcsolása nagyon alapvető lineáris kötőszavakkal. Nagyon rövid, különálló, többnyire előre betanult megnyilatkozások. Egyszerű jelenetek közös előadása. Magyarázat, segítség, ismétlés kérése metakommunikációs eszközökkel. Metakommunikációs és vizuális eszközök használata a mondanivaló támogatására.</p> <p><i>A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások: rövid társalgás, rövid tranzakciós és informális párbeszéd, szerepjátékok, betanult jelenetek, információ hiányán illetve különbözőségén alapuló szövegek.</i></p>

	G	H
1	Fejlesztési egység	Összefüggő beszéd
2	Előzetes tudás	Az iskolán kívül, az iskoláztatás során és az első idegen nyelv tanulása közben szerzett tapasztalatok, ismeretek, készségek, motiváció.

3	A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló képes saját magához és közvetlen környezetéhez kötődő, ismert témákról egyszerű, begyakorolt fordulatokkal röviden megnyilatkozni; munkáját egyszerű nyelvi eszközökkel mutatja be; beszédében alkalmazza a célnyelvi normához közelítő kiejtést, intonációt és beszédtempót.
---	---	--

I	
1	<p>A fejlesztés tartalma Ismerős, személyes témák (saját maga, család, iskola, ismerős helyek, emberek és tárgyak) szóbeli bemutatása. Rövid, egyszerű szövegek felolvasása és emlékezetből történő elmondása. Történet elmesélése, élménybeszámoló, előre megírt szerep eljátszása egyszerű nyelvtani szerkezetekkel, mondatfajtákkal.</p> <p>Konkrét szituációkra vonatkozó, különálló szavakból és fordulatokból álló szókinccs alkalmazása, ezek összekapcsolása az alapvető lineáris kötőszavakkal. A helyes kiejtés gyakorlása autentikus hangzóanyag segítségével.</p> <p><i>A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások:</i> rövid történetek, témakifejtés, dalok, versek, mondókák, rapszövegek, rövid prezentációk és projektek csoportos bemutatása.</p>

	J	K
1	Fejlesztési egység	Olvasott szöveg értése
2	Előzetes tudás	Az iskolán kívül, az iskoláztatás során és az első idegen nyelv tanulása közben szerzett tapasztalatok, ismeretek, készségek, motiváció. A tanuló jártas a különböző szövegfajták olvasásában anyanyelvén és az első idegen nyelven.
3	A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló képes megérteni az ismert neveket, szavakat és mondatokat egyszerű szövegekben; megérti az egyszerű leírások, üzenetek, útleírások fő gondolatait, az ismerős szavak, esetleg képek segítségével; megérti a korosztályának megfelelő témájú, egyszerű autentikus szöveg lényegét, kiszűr a szövegből néhány alapvető információt.

L	
1	<p>A fejlesztés tartalma</p> <p>Egyszerű, mindennapi szövegekben (pl. feliratokon) az ismerős nevek, szavak és egyszerű fordulatok, a nemzetközi és a más nyelven tanult szavak felismerése.</p> <p>Egyszerű információkat tartalmazó, rövid leíró szövegek fő gondolatának megértése, például hirdetésekben, plakátokon vagy katalógusokban.</p> <p>Egyszerű, írott, képekkel támogatott instrukciók követése.</p> <p>Egyszerű üzenetek, például képeslapok szövegének megértése.</p> <p>Nyomtatványok, űrlapok személyes adatokra vonatkozó kérdéseinek megértése.</p> <p>Egyszerű, írásos útbaigazítások, útleírások követése.</p> <p>Az alapvető olvasási stratégiák alkalmazása, például az ismerős nevek, szavak és alapvető fordulatok összekapcsolása, szükség esetén a szöveg különböző részeinek újraolvasása, a szövegekhez kapcsolódó képek, képaláírások, címek, a vizuális információk felhasználása a szöveg megértéséhez.</p> <p><i>A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások:</i> hirdetések, reklámok, plakátok, névjegykártyák, feliratok, versek, dalszövegek, újságfőcímek, könyv- és filmcímek, szöveges karikatúrák, képregények, viccek, nagyon egyszerű katalógusok, nyomtatványok, egyszerű üzenetek, útleírások, képeslapok.</p>

	M	N
1	Fejlesztési egység	Íráskészség
2	Előzetes tudás	<p>Az iskolán kívül, az iskoláztatás során és az első idegen nyelv tanulása közben szerzett tapasztalatok, ismeretek, készségek, motiváció.</p> <p>Bizonyos írásbeli műfajok és jellegzetességeik ismerete.</p> <p>Az írást illetően esetleg már kialakult attitűdök.</p>
3	A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A tanuló képes ismert témákról rövid, egyszerű mondatokat írni;</p> <p>írásban személyes adatokra vonatkozó egyszerű kérdésekre válaszol;</p> <p>tud minta alapján néhány közismert műfajban egyszerű és rövid, tényközlő szövegeket írni őt érdeklő, ismert témákról.</p>

O	
1	<p>A fejlesztés tartalma</p> <p>Szavak és rövid, jól olvasható szövegek másolása.</p> <p>Lista írása.</p> <p>Egyszerű fordulatok és mondatok írása a legegyszerűbb nyelvi szerkezetek használatával (pl. hol lakik és mit csinál a tanuló vagy mások).</p> <p>Adatok kérése és megadása írásban (pl. számok, dátumok, időpont, név, nemzetiség, cím, életkor); formanyomtatványok kitöltése.</p> <p>Rövid, egyszerű üdvözlő szöveg, üzenet írása.</p>

<p>Személyes információt, tényt, tetszést vagy nemtetszést kifejező rövid üzenet, komment írása (pl. internetes fórumon, blogban).</p> <p>Egyszerű levél, e-mail írása a legfontosabb formai elemek betartásával (pl. címzés, a kommunikáció tárgyának megjelölése, a címzett megszólítása, búcsúzás).</p> <p>Kreatív, önkifejező műfajokkal való kísérletezés (pl. listavers, rapszöveg, rigmus, dalszöveg, rövid jelenet) írása, illetve átírása.</p> <p>Egyszerű írásos minták követése, aktuális, konkrét és egyszerű tartalmakkal való megtöltésük.</p> <p>Kész szövegekből hasznos fordulatok kiemelése, alkalmazása.</p> <p>A mondanivaló közvetítése vizuális eszközökkel (pl. nyilazás, kiemelés, központozás, internetes/SMS rövidítés, emotikon, rajz, ábra, térkép, kép).</p> <p><i>A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások:</i> hagyományos és elektronikus nyomtatványok, űrlapok, listák, hagyományos és elektronikus képeslapok, poszterszövegek, képaláírások, üzenetek, SMS-ek/MMS-ek, levelek, e-mailek vagy internetes profilok, üzenetek, internetes bejegyzések, instrukciók, versek; rapszövegek, rigmusok, dalszövegek, jelenetek.</p>
--

II.1.1. Ajánlott témakörök az előkészítő szakaszra

	A	B
1	Témakörök	Kapcsolódási pontok
2	<p>Személyes vonatkozások, család</p> <p>A tanuló személye, életrajza, életének fontos állomásai.</p> <p>Személyes tervek.</p> <p>Családi élet, családi kapcsolatok.</p> <p>A családi élet mindennapjai, otthoni teendők.</p> <p>Egyén és család nálunk és a célországokban.</p>	<p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> család és háztartás.</p> <p><i>Etika:</i> önismeret, ember az időben: gyermekkor, ifjúság, felnőttkor, öregkor, családi élet.</p>
3	<p>Ember és társadalom</p> <p>Emberek külső és belső jellemzése.</p> <p>Baráti kör.</p> <p>A tizenévesek világa: kapcsolat a kortársakkal, felnőttekkel.</p> <p>Női és férfi szerepek, ismerkedés, házasság.</p> <p>Felelősségvállalás másokért, rászorulók segítése.</p> <p>Ünnepek, családi ünnepek.</p> <p>Öltözködés, divat.</p> <p>Hasonlóságok és különbségek az emberek között, tolerancia, pl. fogyatékkal élők.</p> <p>Konfliktusok és kezelésük.</p> <p>Társadalmi szokások nálunk és a célországokban.</p>	<p><i>Etika:</i> társas kapcsolatok, előítélet, tolerancia, bizalom, együttérzés; fogyatékkal élők, szegények és gazdagok.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> a jövedelem szerepe a családban, kiadás, bevétel, megtakarítás, hitel, rezszi, zsebpénz.</p> <p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> tudatos vásárlás.</p> <p><i>Földrajz:</i> biotermékek.</p>

4	<p>Környezetünk Az otthon, a lakóhely és környéke (a lakószoba, a lakás, a ház bemutatása). A lakóhely nevezetességei, szolgáltatások, szórakozási lehetőségek. A városi és a vidéki élet összehasonlítása. Növények és állatok a környezetünkben. Időjárás, éghajlat. Környezetvédelem a szűkebb környezetünkben és globálisan: Mit tehetünk környezetünkért és a természet megóvásáért, a fenntarthatóságért?</p>	<p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> fenntarthatóság, környezettudatosság otthon és a lakókörnyezetben, víz- és energia- takarékoság, újrahasznosítás. <i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> lakóhely és környék hagyományai, az én falum, az én városom. <i>Biológia-egészségtan:</i> élőhely, életközösség, védett természeti érték, változatos élővilág, a Föld mozgása, az időjárás tényezői, a Föld szépsége, egyedisége. <i>Földrajz:</i> településtípusok; globális problémák, életminőségek különbségei, pl. az éhezés és a szegénység okai.</p>
5	<p>Az iskola Saját iskolájának bemutatása (sajátosságok, pl. szakmai képzés, tagozat). Tantárgyak, órarend, érdeklődési kör, tanulmányi munka nálunk és más országokban. Az ismeretszerzés különböző módjai. A nyelvtanulás, a nyelvtudás szerepe, fontossága. Az internet szerepe az iskolában, a tanulásban. Az iskolai élet tanuláson kívüli eseményei. Iskolai hagyományok nálunk és a célországokban.</p>	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> a tudás fogalmának átalakulása, a tanulás technikái, élethosszig tartó tanulás. <i>Informatika:</i> digitális tudásbázisok, könyvtári információs rendszerek.</p>
6	<p>A munka világa Diákmunka, nyári munkavállalás. Foglalkozások és a szükséges kompetenciák, rutinok, köteleességek. Pályaválasztás, továbbtanulás vagy munkába állás. Önéletrajz, állásinterjú.</p>	<p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> pályaorientáció és munka.</p>
7	<p>Életmód Napirend, időbeosztás. Az egészséges életmód (a helyes és a helytelen táplálkozás, a testmozgás szerepe az egészség megőrzésében, testápolás). Életünk és a stressz. Étkezési szokások a családban. Ételek, kedvenc ételek, sütés-főzés. Étkezés iskolai menzán, éttermekben, gyorséttermekben. Ételrendelés telefonon és interneten.</p>	<p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> testi és lelki egészség, balesetek megelőzése, egészséges ételek. <i>Biológia-egészségtan:</i> testrészek, egészséges életmód, a betegségek ismérvei, fogyatékkal élők, betegségmegelőzés, elsősegély. <i>Testnevelés és sport:</i> a rendszeres testedzés hatása a szervezetre, relaxáció.</p>

	<p>Gyakori betegségek, sérülések, baleset. Gyógykezelés (házi orvos, szakorvos, kórházak, alternatív gyógy módok). Életmód nálunk és más országokban. Függőségek (dohányzás, alkohol, internet, drog stb.).</p>	
8	<p>Szabadidő, művelődés, szórakozás Szabadidős elfoglaltságok, hobbik. Színház, mozi, koncert, kiállítás stb. A művészetek szerepe a mindennapokban. Sportolás, kedvenc sport, iskolai sport. Olvasás, rádió, tévé, videó, számítógép, internet. Az infokommunikáció szerepe a mindennapokban. Kulturális és sportélet nálunk és más országokban.</p>	<p><i>Földrajz:</i> más népek kultúrái. <i>Magyar nyelv és irodalom:</i> rövid epikai, lírai, drámai művek olvasása, a reklám és a popzene új szóbeli költészete. <i>Informatika:</i> e-könyvek, médiatudatosság. <i>Testnevelés és sport:</i> táncok, népi játékok, a sport és olimpia története, példaképek szerepe, sportágak jellemzői. <i>Ének-zene:</i> népzene, klasszikus zene, popzene. <i>Dráma és tánc:</i> a szituáció alapelemei, beszédre késztetés, befogadás, értelmezés, különböző kultúrák mítoszai, mondái. <i>Vizuális kultúra:</i> művészi alkotások leírása, értelmezése.</p>
9	<p>Utazás, turizmus A közlekedés eszközei, lehetőségei, a tömegközlekedés, a kerékpáros közlekedés. Nyaralás itthon, illetve külföldön. Utazási előkészületek, egy utazás megtervezése, megszervezése. Az egyéni és a társas utazás előnyei és hátrányai. Turisztikai célpontok. Célnyelvi és más kultúrák.</p>	<p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> közlekedési ismeretek, közlekedésbiztonság, fenntarthatóság, környezettudatosság a közlekedésben. <i>Földrajz:</i> a kulturális élet földrajzi alapjai, nyelvek és vallások, egyes meghatározó jellegű országok turisztikai jellemzői.</p>
10	<p>Tudomány és technika Népszerű tudományok, ismeretterjesztés. A technikai eszközök szerepe a mindennapi életben. Az internet a személyes és szakmai életben.</p>	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek; fizika:</i> tudománytörténeti jelentőségű felfedezések, találmányok. <i>Informatika:</i> számítógépen keresztül való kapcsolattartás, információ keresése, az informatikai eszközöket alkalmazó média megismerése, az elterjedt infokommunikációs eszközök előnyeinek és kockázatainak megismerése, a netikett alapjainak megismerése, élőszóval kísért bemutatók és felhasználható eszközeik.</p>
11	<p>Gazdaság és pénzügyek Családi gazdálkodás. A pénz szerepe a mindennapokban. Vásárlás, szolgáltatások (pl. posta, bank). Üzleti világ, fogyasztás, reklámok. Pénzkezelés a célnyelvi országokban.</p>	<p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> család és háztartás, tudatos vásárlás, pénzügyi ismeretek. <i>Matematika:</i> alaplételek, grafikonok értelmezése. <i>Történelem, társadalmi, állampolgári és gazdasági ismeretek:</i> a jövedelem szerepe</p>

	a családban, kiadás, bevétel, megtakarítás, hitel, rezszi, zsebpénz.
--	--

	C	D
1	A fejlesztés várt eredményei az A1 fejlesztési ciklus végén	<p>A1 szintű nyelvtudás.</p> <p>A tanuló követi a célnyelvi óravezetést, megért ismerős szavakat és alapvető fordulatokat, amelyek a személyére, családjára vagy a közvetlen környezetében előforduló konkrét dolgokra vonatkoznak.</p> <p>Képes egyszerű nyelvi eszközökkel, begyakorolt beszédfordulatokkal kommunikálni, személyes adatokra vonatkozó kérdéseket feltenni, és ezeket megválaszolni.</p> <p>Képes saját magához és közvetlen környezetéhez kötődő, ismert témákról röviden, önállóan beszélni egyszerű, begyakorolt fordulatokkal, szerkezetekkel.</p> <p>Megérti az ismert neveket, szavakat és az egyszerű szövegek egyszerű mondatait. Megérti az egyszerű leírások, üzenetek, útleírások gondolatmenetét az ismerős szavak, esetleg képek segítségével.</p> <p>Képes minta alapján néhány közismert műfajban egyszerű és rövid, tényközlő szövegeket írni öt érdeklő, ismert témákról.</p>

II.2. A2-es fejlesztési ciklus

	A	B
1	Fejlesztési egység	Hallott szöveg értése
2	Előzetes tudás	A1, azaz a tanuló már megért ismerős szavakat és alapvető fordulatokat, amelyek a személyére, családjára vagy a közvetlen környezetében előforduló konkrét dolgokra vonatkoznak.
3	A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló megérti az ismert szavakat, a leggyakoribb fordulatokat, ha közvetlen, személyes dolgokról van szó; megérti a rövid, világos, egyszerű megnyilatkozások, szóbeli közlések lényegét; egyre önállóbban néhány, a megértést segítő alapvető stratégiát alkalmaz.

	C
	<p>A fejlesztés tartalma</p> <p>Az ismert nyelvi elemekre támaszkodó, szükség szerint nonverbális elemekkel támogatott célnyelvi óravezetés folyamatos követése (pl. osztálytermi rutincselekvések, a közös munka megszervezése, eszközhasználat) és a tanári utasítások megértése.</p> <p>A legfontosabb témákkal kapcsolatos fordulatok és kifejezések megértése (pl. alapvető személyes és családi adatok, vásárlás, közvetlen környezet, foglalkozás).</p> <p>A lényeges információ megértése és kiszűrése kiszámítható, hétköznapi témákról szóló rövid hangfelvételekből, ha a megszólalók lassan és világosan beszélnek.</p> <p>Az egyszerű, begyakorolt beszélgetésekbe való bekapcsolódáshoz szükséges alapvető információk megértése.</p> <p>Lassú és világos, köznapi beszélgetés témájának megértése.</p> <p>Ismerős témákról folyó, világos, köznyelvi beszéd megértése, szükség esetén visszakerdezés segítségével.</p> <p>Egyszerű útbaigazítás megértése például gyalogos közlekedés vagy tömegközlekedés használata esetén.</p> <p>Telefonbeszélgetésben az alapvető információk megértése (hívás tárgya, kit kell keresni stb.).</p> <p>A tényközlő televíziós hírműsorok témaváltásainak követése, a tartalom lényegének megértése.</p> <p>Különböző beszélők egyre nagyobb biztonsággal való megértése, amennyiben azok a célnyelvi normának megfelelő kiejtéssel, a tanuló nyelvi szintjéhez igazított tempóban, szükség esetén szüneteket tartva és a lényegi információkat megismételve beszélnek.</p> <p>Alapvető stratégiák használata, például az ismeretlen szavak jelentésének kikövetkeztetése a szövegösszefüggésből, a nemzetközi vagy más nyelven tanult szavak felhasználása a hangzó szöveg megértéséhez, a várható vagy a megjósolható információk keresése.</p> <p>A vizuális elemek (képek, gesztusok, mimika, testbeszéd) felhasználása a szövegértés támogatására.</p> <p><i>A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások:</i> üzenetek, útbaigazítás, közlemények, párbeszéd a médiából (pl. időjárás-jelentés, interjúk, riportok), dalok, kisfilmek, rajz- és animációs filmek, történetek, versek.</p>

	D	E
1	Fejlesztési egység	Szóbeli interakció
2	Előzetes tudás	A1 nyelvi szint, azaz a tanuló egyszerű nyelvi eszközökkel, begyakorolt beszédfordulatokkal kommunikál. Személyes adatokra vonatkozó kérdéseket tesz fel és válaszol meg.
3	A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló egyszerű és közvetlen információcserét igénylő feladatokban számára ismert témákról, egyszerű nyelvi eszközökkel, begyakorolt beszédfordulatokkal kommunikál; rövid beszélgetésekben vesz részt;

		<p>képes kérdéseket feltenni és megválaszolni kiszámítható, mindennapi helyzetekben; tud gondolatokat és információt cserélni ismerős témákról;</p> <p>képes tudatosan alkalmazni egyre több kompenzációs stratégiát, hogy megértse magát, illetve megértse beszédpartnerét; megnyilvánulásaiban törekszik a célnyelvi normához közelítő kiejtésre, intonációra és beszédtempóra.</p>
--	--	---

	F	
	<p>A fejlesztés tartalma Kapcsolatok létesítése: üdvözlés, elköszönés, bemutatkozás, mások bemutatása. Beszélgetés kezdeményezése, fenntartása és befejezése egyszerű módon. A mindennapi élet gyakran előforduló feladatainak megoldása (pl. utazás, útbaigazítás, szállás, étkezés, vásárlás, bank). Mindennapos gyakorlati kérdések megvitatása (pl. barátok meghívása, programok szervezése, megvitatása), egyszerű, mindennapi információk megszerzése és továbbadása. Érzések egyszerű kifejezése, köszönetnyilvánítás, egyszerű tanácsok kérése és adása. Vélemény egyszerű kifejezése (tetszés és nemtetszés kifejezése, érdeklődés mások véleménye iránt, egyetértés és egyet nem értés kifejezése) Az alapvető kommunikációs szükségletekhez, egyszerű, begyakorolt tranzakciók lebonyolításához elegendő szókincs és néhány egyszerű szerkezet helyes használata. A leggyakrabban előforduló kötőszavak alkalmazása szócsoportok és egyszerű mondatok összekapcsolására. A célnyelv tudatos használata a tanórai tevékenységek során a tanárral és a társakkal. Lehetőség esetén kapcsolatfelvétel, rövid társalgásban való részvétel célnyelvi beszélőkkel. Rákérdezés a meg nem értett kulcsszavakra vagy fordulatokra, ismétlés kérése megértés hiányában. Metakommunikációs és vizuális eszközök használata a mondanivaló támogatására.</p> <p><i>A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások:</i> szerepjátékok, társasjátékok, dramatizált jelenetek, rövid társalgás, véleménycsere, információcsere, tranzakciós és informális párbeszéd.</p>	

	G	H
1	Fejlesztési egység	Összefüggő beszéd
2	Előzetes tudás	A1, azaz a tanuló leírja magát és környezetét egyszerű fordulatokkal és mondatokkal.
3	A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló egyre bővülő szókincssel, egyszerű beszédfordulatokkal röviden, összefüggően beszél saját magáról és közvetlen környezetéről;

		képes megértetni magát a szintnek megfelelő témakörökben; beszédében alkalmazza a célnyelvi normához közelítő kiejtést, intonációt és beszédtempót.
--	--	--

I	
1	<p>A fejlesztés tartalma Egyre bővülő szókinccsel, egyszerű nyelvi elemekkel megfogalmazott szöveg elmondása ismert témáról, felkészülés után. Egyszerű nyelvtani szerkezetekkel, mondatfajtákkal történet elmesélése, élménybeszámoló. A mindennapi környezet (emberek, helyek, család, iskola, állatok), továbbá tervek, szokások, napirend és személyes tapasztalatok bemutatása. Egyszerű állítások, összehasonlítások, magyarázatok, indoklások megfogalmazása. Csoportos előadás vagy prezentáció jegyzetek alapján. Önálló vagy csoportban létrehozott alkotás rövid bemutatása és értékelése (pl. közös plakát). Az összefüggő beszéd létrehozásakor a begyakorolt nyelvi eszközök használata, ismerős helyzetekben egyszerű átrendezése, kibővítése. A helyes kiejtés gyakorlása autentikus hangzóanyag segítségével.</p> <p><i>A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások:</i> rövid történetek, témakifejtés, képleírás, élménybeszámoló, véleménynyilvánítás, bejelentés, csoportos előadás vagy prezentáció, projekt bemutatása.</p>

	J	K
1	Fejlesztési egység	Olvasott szöveg értése
2	Előzetes tudás	A1, azaz a tanuló megérti egyszerű leírások, üzenetek, útleírások fő gondolatait. Alapvető információkat keres nagyon egyszerű szövegekben. Tudja, hogy a szövegek címe, megformálása, a hozzá tartozó képek segítenek a szöveg megértésében.
3	A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló képes megtalálni az adott helyzetben fontos információkat, egyszerű, ismerős témákról írt autentikus szövegekben; képes megérteni egyszerű instrukciókat, kiszűrni a fontos információkat egyszerű magánlevelekből, e-mailekből és rövid eseményeket leíró szövegekből.

	L
1	<p>A fejlesztés tartalma Konkrét információk megértése rövid, egyszerű nyelvi eszközökkel megfogalmazott, mindennapi szövegekben (pl. hirdetések, prospektusok, étlap, menetrend). Lényeges információk megtalálása egyszerű, ismerős témákkal kapcsolatos magánlevelekben, e-mailekben, brosúrákban és rövid, eseményeket tartalmazó újságcikkekben. A közhasználatú táblák és feliratok megértése utcán, nyilvános helyeken és iskolában. A mindennapi életben előforduló egyszerű használati utasítások, instrukciók megértése. Közismert témákról konkrét információk keresése honlapokon. Egyszerű, rövid történetek, mesék, versek és egyszerűsített célnyelvi irodalmi művek olvasása.</p> <p>Alapvető stratégiák használata a szövegértéshez, például a nemzetközi és a más nyelven tanult szavak, a várható vagy megjósolható információk keresése, továbbá a logikai, illetve időrendi kapcsolatokra utaló szavak felismerése elbeszélésben. Az autentikus szövegek jellegéből fakadó ismeretlen fordulatok kezelése a szövegben.</p> <p><i>A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások:</i> hirdetések, plakátok, nyomtatványok, egyszerű üzenetek, útleírások, képeslapok, feliratok, étlapok, menetrendek, egyszerű biztonsági előírások, eseményeket leíró újságcikkek, hagyományos és elektronikus magánlevelek, internetes fórumok hozzászólásai, képregények, ismeretterjesztő szövegek, egyszerűsített irodalmi szövegek, történetek, versek, dalszövegek.</p>

	M	N
1	Fejlesztési egység	Íráskészség
2	Előzetes tudás	A1, azaz a tanuló minta alapján néhány közismert műfajban nagyon egyszerű és rövid, tényközlő szövegeket ír őt érdeklő, ismert témákról.
3	A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló tud összefüggő mondatokat írni a közvetlen környezetével kapcsolatos témákról; az írást a kommunikáció eszközeként használja egyszerű interakciókban; képes ismerős témákhoz kapcsolódó gondolatait egyszerű kötőszavakkal összekapcsolt mondatsorokban írásban kifejezni; tud minta alapján néhány műfajban egyszerű és rövid, tényközlő szövegeket írni őt érdeklő, ismert témákról.

O	
1	<p>A fejlesztés tartalma</p> <p>Szavak és rövid, jól olvasható szövegek lemásolása és diktálás utáni leírása. Egyszerű, rövid szövegből vázlat készítése. Egyszerű szerkezetű, összefüggő mondatok írása a tanuló közvetlen környezetével kapcsolatos témákról, különböző szövegtípusok létrehozása (pl. leírás, élménybeszámoló, párbeszéd). Egyszerű írásos minták követése; aktuális, konkrét és egyszerű tartalmakkal való megtöltésük. Formanyomtatvány kitöltése saját és mások alapvető személyes adataival. Az írás egyszerű tagolása: rövid bevezetés és lezárás. Közvetlen szükségletekhez kapcsolódó témákról rövid, egyszerű feljegyzés, üzenet készítése állandósult kifejezések használatával. Személyes információt, tényt, véleményt kifejező rövid üzenet, komment írása (pl. internetes fórumon, blogban).</p> <p>Egyszerű levél, e-mail írása (pl. köszönetnyilvánítás, elnézésekérés, információközlés, vagy programegyeztetés) a legalapvetőbb szerkezeti és stílusjegyek követésével (pl. megszólítás, elköszönés). Rövid, egyszerű önéletrajz írása. Kreatív, önkifejező műfajokkal való kísérletezés (pl. vers, rapszöveg, rigmus, dalszöveg, rövid jelenet írása, illetve átírása). Kész szövegekből hasznos fordulatok kiemelése és alkalmazása saját írásában. A mondanivaló közvetítése vizuális eszközökkel (pl. nyilazás, kiemelés, központozás, internetes/SMS rövidítés, emotikon, rajz, ábra, térkép, kép).</p> <p><i>A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások:</i> hagyományos és elektronikus nyomtatványok, listák, hagyományos és elektronikus képeslapok, poszterszövegek, képaláírások, üzenetek, SMS-ek/MMS-ek, levelek, e-mailek vagy internes profilok, üzenetek, internetes bejegyzések, instrukciók, történetek, elbeszélések, mesék, leírások, versek, rapszövegek, rigmusok, dalszövegek, jelenetek.</p>

II.2.1. Ajánlott témakörök

Az előkészítő évfolyamra az egységes ajánlott témakörlista a II.1. A1-es fejlesztési ciklus leírásának végén található.

	A	B
1	<p>A fejlesztés várt eredményei az A2 fejlesztési ciklus végén</p>	<p>A2 szintű nyelvtudás. A tanuló képes egyszerű hangzó szövegekből kiszűrni a lényegét és néhány konkrét információt. Részlet tud venni nagyon rövid beszélgetésekben, képes feltenni és megválaszolni kérdéseket kiszámítható, mindennapi helyzetekben, képes gondolatokat és információt cserélni ismerős témákról.</p>

		Képes ismerős témakörökben rövid összefüggő beszéd létrehozására egyszerű, begyakorolt mondatszerkezetek, betanult fordulatok, alapvető szókinccs segítségével. Megért ismerős témákról írt rövid szövegeket, megtalál információkat egyszerű szövegekben, különböző szövegtípusokban. Összefüggő mondatokat, rövid tényközlő szöveget ír hétköznapi, őt érintő témákról minta alapján.
--	--	---

II.3. B1 fejlesztési ciklus

	A	B
1	Fejlesztési egység	Hallott szöveg értése
2	Előzetes tudás	A2, azaz a tanuló már megérti a leggyakrabban előforduló szókinccset és bizonyos nyelvi fordulatokat, ha közvetlen, személyes témákról van szó. Megérti a rövid, világos és egyszerű üzenetek és közlések lényegét.
3	A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló képes főbb vonalaiban és egyes részleteiben is megérteni a köznyelvi beszédet, ha az számára ismerős témákról folyik; megérti egy beszélgetés során a résztvevők világosan megfogalmazott érveit több beszélő esetén is; megért fontos információkat azokban a rádió- és tévéműsorokban, filmjelenetekben, amelyek aktuális eseményekről, illetve az érdeklődési köréhez kapcsolódó témákról szólnak, ha viszonylag lassan és érthetően beszélnek.

	C
1	A fejlesztés tartalma A köznyelvi beszéd főbb fordulatainak megértése rendszeresen előforduló, ismerős témákról. A hallott szöveg gondolatmenetének követése nagy vonalakban, egyes tényszerű részinformációk megértése, amennyiben a beszéd világos, és ismerős kiejtéssel folyik. Mindennapi társalgás követése szükség esetén visszakerdezések segítségével. Ismerős témájú, lényegre törő előadás vagy beszéd követése. Egyszerű műszaki információ megértése, részletes útbaigazítások követése.

<p>Telefonbeszélgetésekben a főbb információk megértése.</p> <p>Ismerős témákról szóló rádiós és televíziós hírműsorok és egyszerűbb hangfelvételek többségének megértése.</p> <p>Egyszerű nyelvezetű film követése, amelyben a cselekményt nagyrészt a vizuális eszközök és az események közvetítik.</p> <p>A köznyelvi szövegekben az érzések, kérések és vágyak kifejezésének megértése.</p> <p>A szövegértési stratégiák alkalmazása, például ismerős beszédtema esetén az időnként előforduló ismeretlen szavak jelentésének kitalálása a szövegösszefüggésből, és a mondat jelentésének kikövetkeztetése.</p> <p><i>A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások:</i> hosszabb használati utasítások, közlemények, párbeszéd, instrukciók, előadások, beszédek, viták, interjúk, dalok, visszaemlékezések, rögzített telefonos szövegek, reklámok, tévé- és rádióműsorok, filmelőzetesek, filmek.</p>
--

	D	E
1	Fejlesztési egység	Szóbeli interakció
2	Előzetes tudás	<p>A2, azaz a tanuló egyszerű és begyakorolt feladatok során kommunikál az iskolával, otthonnal és szabadidővel kapcsolatos témákról.</p> <p>Részt vesz rövid beszélgetésekben.</p> <p>Kérdez és válaszol kiszámítható, mindennapi helyzetekben.</p> <p>Egyszerű gondolatokat és információkat cserél ismerős témákról.</p>
3	A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A tanuló képes a mindennapi élet legtöbb, akár váratlan helyzetében is önállóan boldogulni;</p> <p>gondolatokat cserél, véleményt mond és érvel érdeklődési körébe tartozó és általános témákról is;</p> <p>ismeri és alkalmazza a leggyakoribb kommunikációs forráskönyveket;</p> <p>alkalmazkodik stílusában,</p> <p>regiszterhasználatában a kommunikációs helyzethez.</p>

	F
	<p>A fejlesztés tartalma</p> <p>Társalgásban való részvétel ismerős témák esetén, felkészülés nélkül.</p> <p>Érzelmek kifejezése és reagálás mások érzelmeire, mint például reménykedés, csalódottság, aggodalom, öröm.</p> <p>Problémák felvetése, megvitatása, teendők meghatározása, választási lehetőségek összehasonlítása.</p> <p>A tanulmányokhoz, érdeklődési körhöz kapcsolódó beszélgetésben való részvétel, információcsere, nézetek kifejtése, rákérdezés mások nézeteire.</p> <p>Gondolatok, vélemény kifejezése kulturális témákkal kapcsolatban, például zene, film, könyvek.</p>

	<p>Elbeszélés, újságcikk, előadás, eszmecsere, interjú vagy dokumentumfilm összefoglalása, véleménynyilvánítás, a témával kapcsolatos kérdések megválaszolása.</p> <p>Nézetek világos kifejtése, érvek egyszerű cáfolata.</p> <p>Választási lehetőségek összehasonlítása, előnyök és hátrányok mérlegelése.</p> <p>Utazások során felmerülő feladatok, például közlekedés, szállás intézése vagy ügyintézés a hatóságokkal külföldi utazás során.</p> <p>Váratlan nehézségek kezelése (pl. elveszett poggyász, lekésett vonat).</p> <p>Szolgáltatásokkal kapcsolatos helyzetek kezelése akár váratlan nehézségek esetén is, panasz, reklamáció.</p> <p>Részletes utasítások adása, követése és kérése (pl. hogyan kell valamit csinálni).</p> <p>Interjúban, konzultáción való részvétel kezdeményezése és információ megadás (pl. tünetek megadása orvosnál).</p> <p>Órai interakciókban, pármunkában való magabiztos részvétel.</p> <p>Ismerős témáról beszélgetés kezdeményezése, fenntartása, a szó átvétele, átadása, mások bevonása, a beszélgetés lezárása.</p> <p>Beszélgetésben elhangzottak összefoglalása, a lényeg kiemelése, a megértés ellenőrzése, félreérthető megfogalmazás javítása, körülírás, szinonimák használata.</p> <p>A kommunikációs eszközök széles körének alkalmazása és reagálás azokra közismert, semleges stílusú nyelvi megfelelőikkel.</p> <p>Az udvariassági szokások ismerete és alkalmazása.</p> <p>A mindennapi témák, család, érdeklődési kör, iskola, utazás és aktuális események megtárgyalásához elegendő szókinccs és annak általában helyes alkalmazása.</p> <p>Ismerős kontextusokban elfogadhatóan helyes nyelvhasználat.</p> <p>A szövegyszervezés alapvető eszközeinek megbízható használata.</p> <p>Általában tisztán érthető kiejtés és intonáció.</p> <p><i>A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások: társalgások, megbeszélések, eszmecserék, tranzakciók, utasítások, interjúk, viták, szerepek eljátszása.</i></p>
--	---

	G	H
1	Fejlesztési egység	Összefüggő beszéd
2	Előzetes tudás	A2, azaz a tanuló egyszerűen beszél önmagáról, a családjáról, más emberekről, lakóhelyéről, tanulmányairól, iskolájáról.
3	A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló képes a szintnek megfelelő szókinccs és szerkezetek segítségével az ismerős témakörökben a folyamatos önkifejezésre; tud érthetően folyamatosan beszélni, megtervezi mondanivalójának szókinccsét és tartalmát, és szükség esetén módosítsa azt tudatosan; tartalmilag pontosan kifejti egy gondolat vagy probléma főbb pontjait.

I	
1	<p>A fejlesztés tartalma</p> <p>Folyamatos megnyilatkozás az érdeklődési körnek megfelelő témákról a gondolatok lineáris összekapcsolásával.</p> <p>Elbeszélések vagy leírások lényegének összefoglalása folyamatos beszédben, a gondolatok lineáris összekapcsolásával.</p> <p>Részletes élménybeszámoló az érzések és reakciók bemutatásával.</p> <p>Valóságos vagy elképzelt események részleteinek bemutatása.</p> <p>Könyv vagy film cselekményének összefoglalása és az ehhez kapcsolódó reakciók megfogalmazása.</p> <p>Álmok, remények és ambíciók elmondása, történetmesélés.</p> <p>Vélemények, tervek és cselekedetek rövid magyarázata.</p> <p>Rövid, begyakorolt megnyilatkozás ismerős témákról.</p> <p>Előre elkészített, lényegre törő, követhető előadás ismerős témáról.</p> <p>Az összefüggő beszéd tervezése során új kombinációk, kifejezések begyakorlása, alkalmazása.</p> <p>Kompenzáció alkalmazása az összefüggő beszédben, például körülírás elfelejtett szó esetén.</p> <p>Ismerős kontextusokban a nyelvi norma követésére törekvő nyelvhasználat.</p> <p>A nyelvi eszközök rugalmas használata a mondanivaló kifejezésére, ezek adaptálása kevésbé begyakorolt helyzetekre.</p> <p>A közlés bevezetése, kifejtése és lezárása alapvető eszközökkel, magabiztosan.</p> <p>Önellenőrzés és önkorrekción, például a félreértéshez vezető hibák felismerése és javítása.</p> <p><i>A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások:</i> leírások, képleírások, témakifejtés (pl. vizuális segédanyag alapján), elbeszélő szöveg, érveléssor, előadás, prezentáció (önállóan vagy segédanyagok, instrukciók alapján), projektek bemutatása, szerep eljátszása, versek, rapszövegek.</p>

	J	K
1	Fejlesztési egység	Olvasott szöveg értése
2	Előzetes tudás	A2, azaz a tanuló képes többféle szövegfajtát olvasni, tudja, hogy a szövegfajták sajátosságainak ismerete segít a szöveg megértésében; megtalálja az adott helyzetben fontos konkrét információkat egyszerű, ismerős témákról szóló mindennapi szövegekben.
3	A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló képes megérteni a nagyrészt közérthető nyelven írt, az érdeklődési köréhez kapcsolódó, lényegre törő szövegeket; megérti az érdeklődési köréhez kapcsolódó, lényegre törő szövegek gondolatmenetének lényegét; követi nagy vonalakban a véleményeket, érveléseket, és kiszűri a részinformációkat.

L	
1	<p>A fejlesztés tartalma</p> <p>A fontos általános vagy részinformációk megértése autentikus, hétköznapi nyelven íródott szövegekben, például levelekben, brosúrákban és rövid, hivatalos dokumentumokban.</p> <p>A feladat megoldásához szükséges információk megtalálása hosszabb szövegekben is.</p> <p>A fontos gondolatok felismerése ismerős témákról szóló, lényegre törő újságcikkekben.</p> <p>Az érvelés gondolatmenetének felismerése, a következtetések felismerése világosan írt érvelésekben.</p> <p>A köznyelven írt szövegekben az érzések, kérések és vágyak kifejezésének megértése.</p> <p>A mindennapi témákkal összefüggő, köznyelven írt magánlevelek megértése a sikeres írásbeli kommunikációhoz szükséges mértékben.</p> <p>Különböző eszközök egyszerű, világosan megfogalmazott használati utasításának megértése.</p> <p>Ismert témájú hivatalos levélben az ügyintézéshez szükséges információk megértése.</p> <p>Az egyszerű szövegfajták felépítésének felismerése, ezen ismeret alkalmazása a szövegértés során.</p> <p>A feladat elvégzéséhez szükséges információk összegyűjtése a szöveg különböző részeiből, illetve több szövegből.</p> <p>Az egyszerű szövegfajták felépítésének felismerése, ezen ismeret alkalmazása a szövegértés során.</p> <p>Az ismeretlen szavak jelentésének kikövetkeztetése a mondat megértett részei és a szövegösszefüggés alapján.</p> <p>Az autentikus szövegek jellegéből fakadó ismeretlen fordulatok kezelése a szövegben.</p> <p><i>A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások:</i> utasítások (pl. feliratok, használati utasítások), tájékoztató szövegek (pl. hirdetés, reklám, menetrend, prospektus, műsorfüzet), játékszabályok, hagyományos és elektronikus levelek, újságcikkek (pl. hír, beszámoló, riport), internetes fórumok hozzászólásai, ismeretterjesztő szövegek, képregények, egyszerű irodalmi szövegek.</p>

	M	N
1	Fejlesztési egység	Íráskészség
2	Előzetes tudás	<p>A2, azaz a tanuló összefüggő mondatokat ír olyan témákról, amelyek közvetlen szükségletekre, élményekre, eseményekre és konkrét információkra vonatkoznak; ismerős témákról gondolatait egyszerű kötőszavakkal összekapcsolt mondatokban írásban kifejezi; minta alapján néhány műfajban egyszerű és rövid, tényközlő szövegeket ír az őt érdeklő, ismert témákról.</p>
3	A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A tanuló legyen részletesebb, összefüggő és tagolt szövegeket fogalmazni ismert, hétköznapi és elvontabb témákról; írásban beszámol eseményekről, élményeiről, érzéseiről, benyomásairól és véleményéről,</p>

		<p>alátámasztja véleményét; legyen hatékony írásbeli interakciót folytatni; jegyzetet készít olvasott vagy hallott, érdeklődési köréhez tartozó szövegről, illetve saját ötleteiről; több ismert műfajban is rövid, lényegre törő szövegeket hoz létre a műfaj főbb jellegzetességeinek és stílusjegyeinek alkalmazásával.</p>
	O	
1	<p>A fejlesztés tartalma Egyszerű, összefüggő, lényegre törő szöveg írása számos, érdeklődési köréhez tartozó, ismerős témáról, rövid, különálló elemek lineáris összekapcsolásával. Hírek, gondolatok, vélemények és érzések közlése olyan elvontabb és kulturális témákkal kapcsolatban is, mint például a zene vagy a művészet. Információt közlő/kérő feljegyzések/üzenetek írása (pl. barátoknak, szolgáltatóknak, tanároknak). Véleményt kifejező üzenet, komment írása (pl. internetes fórumon, blogban). Formanyomtatvány, kérdőív kitöltése, online ügyintézés. Életrajz, lényegre törő leírás, elbeszélés készítése. Riport, cikk, esszé írása. Rövid olvasott vagy hallott szöveg átfogalmazása, összefoglalása, jegyzet készítése. Saját ötletekről jegyzet készítése. Interaktív írás esetén megerősítés, vélemény kérése, az információ ellenőrzése, problémákra való rákérdezés, illetve problémák elmagyarázása. Az írás egyszerű tagolása: bevezetés, kifejtés, lezárás; bekezdések szerkesztése. Néhány egyszerű szövegkohéziós és figyelemvezető eszköz használata. Az alapvető írásbeli műfajok fő szerkezeti és stílusjegyeinek követése (pl. levélben/e- mailben megszólítás, záróformula; a formális és informális regiszterhez köthető néhány szokásbeli és helyesírási sajátosság). Kreatív, önkifejező műfajokkal való kísérletezés (pl. vers, rapszöveg, rigmus, dalszöveg, rövid jelenet, paródia írása, illetve átírása). Írásos minták követése és aktuális tartalmakkal való megtöltésük. Kész szövegekből a hasznos fordulatok kiemelése és alkalmazása saját írásban. Irányított fogalmazási feladat kötött tartalmainak a fogalmazásban való megjelenítése. Az írásbeli feladat tudatos ellenőrzése, javítása; félreértést okozó hibáinak korrigálása. A nyelvi szintnek megfelelő, felhasználóbarát online és hagyományos szótárak használata. A mondanivaló közvetítése vizuális eszközökkel (pl. nyilazás, kiemelés, központosítás, internetes/SMS rövidítés, emotikon, rajz, ábra, térkép, kép).</p> <p><i>A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások:</i> hagyományos és elektronikus nyomtatvány, kérdőív; listák; hagyományos és elektronikus képeslapok; poszterszövegek; képaláírások; üzenetek; SMS-ek/MMS-ek; személyes adatokat tartalmazó bemutatkozó levelek, e-mailek vagy internetes profilok; tényszerű információt nyújtó, illetve kérő levelek és e-mail-ek; személyes információt, tény, ill. tetszést/nemtetszést kifejező üzenetek, internetes bejegyzések; egyszerű cselekvéssort</p>	

tartalmazó instrukciók; egyszerű ügyintéző levelek/email-ek (pl. tudakozódás, megrendelés, foglalás, visszaigazolás); egyszerű, rövid történetek, elbeszélések, mesék; rövid jellemzések; rövid leírások; jegyzetek; riportok, cikkek, esszék, felhívások, versek, rapszövegek, rigmusok, dalszövegek, rövid jelenetek, paródiák.

II.3.1. Ajánlott témakörök

Az előkészítő évfolyamra az egységes ajánlott témakörlista a II.1. A1-es fejlesztési ciklus leírásának végén található.

	A	B
1	A fejlesztés várt eredményei a B1 fejlesztési ciklus végén	<p>B1 nyelvi szint.</p> <p>A tanuló főbb vonalaiban és egyes részleteiben is megérti a köznyelvi beszédet, ha az számára ismerős témákról folyik.</p> <p>A tanuló önállóan boldogul, véleményt mond és érvel a mindennapi élet legtöbb, akár váratlan helyzetében is. Stílusában és regiszterhasználatában alkalmazkodik a kommunikációs helyzethez.</p> <p>A tanuló kifejezi magát a szintnek megfelelő szókinccs és szerkezetek segítségével az ismerős témakörökben. Beszéde folyamatos, érthető, a főbb pontok tekintetében tartalmilag pontos, stílusa megfelelő.</p> <p>A tanuló megérti a gondolatmenet lényegét és egyes részinformációkat a nagyrészt közérthető nyelven írt, érdeklődési köréhez kapcsolódó, lényegre törően megfogalmazott szövegekben.</p> <p>A tanuló több műfajban részleteket is tartalmazó, összefüggő szövegeket fogalmaz ismert, hétköznapi és elvontabb témákról. Írásbeli megnyilatkozásaiban megjelennek műfaji sajátosságok és különböző stílusjegyek.</p>

III. 9–10. évfolyam

A két tanítási nyelvű oktatásban a 9. évfolyamot olyan diákok kezdenek el, akik általános iskolában vagy a középiskola előkészítő szakaszában minimum A2–B1 szintre jutottak. Ez szükséges ahhoz, hogy a célnyelven tudjanak tanulni bizonyos közismereti tantárgyakat.

A két tanítási nyelvű oktatásban a célnyelvből a középiskola 10. évfolyamának végére a tanulóknak el kell jutniuk a KER hatfokú skálájának negyedik, B2-es szintjére. Ez biztosítja, hogy olyan fejlődés valósuljon meg az általános iskolai vagy a nyelvi előkészítő év tanulmányai után eltelt két évben, amely lehetőséget ad a szaktárgyak növekvő nyelvi és tartalmi követelményeinek teljesítésére. Megfelelő alapul szolgál emellett ahhoz, hogy a további két évben minden tanuló eljusson a két tanítási nyelvű középiskolai tanulmányok végére várható C1 szintre.

A tanulókat komplex motiváló tényezők segítik az előrehaladásban; a nyelvórákon is foglalkoznak a szaktárgyak terminológiájával, míg a kommunikációs és információs technológiák ésszerű és kritikus alkalmazása a differenciált, személyre szabott tanulás lehetőségét biztosítja.

A célnyelv tanulásának ebben a szakaszában is fontosak a korosztályi sajátosságok (önkeresés, önkritikusság, a kortárs csoport hatásai), amelyekre a tanárnak szintén építenie kell a nyelvi kreativitás, a problémamegoldó és a kritikai gondolkodás erősítése mellett. A nyelvoktatás sikerét meghatározzák a motivációt felkeltő és fenntartó órai tevékenységek, a változatos interakciós formák, a nyelvi órák elfogadó légköre, a pozitív visszajelzések, a konstruktív támogatás és a tanulók számára is átlátható értékelés.

	A	B
1	Fejlesztési egység	Hallott szöveg értése
2	Előzetes tudás	B1, azaz a tanuló már megért lényeges információkat, amelyek olyan ismert témához kapcsolódnak, mint pl. a munka, az iskola, a szabadidő; ki tudja szűrni a fontos információkat azokból a rádió és tévéadásokból, amelyek aktuális eseményekről vagy érdeklődési körének megfelelő témáról szólnak.
3	A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló képes megérteni a köznapi és tanulmányi életben elhangzó hosszú beszédek, ha normális beszédtempóban erős akcentus nélkül beszélnek; megért konkrét és elvont témájú üzeneteket, amelyek a mindennapi élet, illetve a tanulmányi munka során előfordulhatnak; követi az összetettebb érvelést, amennyiben a téma viszonylag ismerős, és a beszéd menete jól követhető; viszonylag könnyedén követi az anyanyelvi beszélők közötti társalgást.

	C
1	A fejlesztés tartalma A mindennapi társalgásban és a tanulás során elhangzó összetett álláspontok lényegének megértése. A normális beszédtempójú és erős akcentus nélküli köznyelvi beszéd és tanulmányokkal kapcsolatos előadás főbb pontjainak megértése. Konkrét és elvont témájú, a mindennapi és a tanulmányi munka során előforduló standard dialektusú bejelentések és üzenetek megértése. Rádiós dokumentumműsor és egyéb felvett vagy közvetített hanganyagok megértése standard dialektus esetén. Konkrét és elvont témájú hírműsorok, dokumentumfilmek, televíziós műsorok, színdarabok, beszélgető műsorok megértése. Részletes, összetett érvelés megértése ismerős téma esetén. Anyanyelvű beszélők közötti társalgás viszonylag könnyed követése. A beszélő hangulatának, hangszínének, nézeteinek és attitűdjeinek megértése. A szövegértési stratégiák alkalmazása, például szöveghallgatáskor a főbb pontok keresése. A megértés ellenőrzése kontextuális jelek segítségével.

	<i>A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások:</i> közlemények, párbeszéd, üzenetek, bejelentések (pályaudvaron, repülőtéren stb.), televíziós és rádiós hírek, beszélgető műsorok, színdarabok, dokumentumfilmek, hangfelvételek, rögzített telefonos szövegek (pl. üzenetrögzítő, információs szolgálatok), telefonbeszélgetések, tanulmányokkal kapcsolatos előadások, prezentációk, beszélgetések, riportok, élő interjúk, filmek, anyanyelvűek közti társalgás.
--	---

	D	E
1	Fejlesztési cél	Szóbeli interakció
2	Előzetes tudás	B1, azaz a tanuló elboldogul a legtöbb olyan helyzetben, amely külföldi utazás során adódik; előkészület nélkül részt tud venni a személyes jellegű vagy érdeklődési körének megfelelő, ismert vagy mindennapi témáról folytatott társalgásban (pl. család, szabadidő, munka, utazás, aktuális események).
3	A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló képes általános és tanulmányokkal kapcsolatos témák széles körében folyékonyan, helyesen és hatékonyan használni a nyelvet; pontosan fejezi ki gondolatait, véleményét és érveit, valamint az érzelmek különböző fokozatait; hatékonyan részt vesz a mindennapi és a tanulás során előforduló vitahelyzetekben; stílusában, regiszterhasználatában alkalmazkodik a kommunikációs helyzethez.

	F
1	<p>A fejlesztés tartalma</p> <p>Társalgásban való részvétel mindennapi, tanulmányi, iskolai vagy szabadidővel kapcsolatos témák körében.</p> <p>Érzelmek különböző fokozatainak árnyalt kifejezése, események, élmények személyes jelentőségének kifejezése.</p> <p>Gondolatok, problémák felvetése, megvitatása, teendők meghatározása, alternatív javaslatok értékelése mindennapi és általános érdeklődésre számot tartó témák esetén.</p> <p>A tanulmányokhoz, érdeklődési körhöz kapcsolódó beszélgetésben való aktív részvétel, információcsere, nézetek kifejtése, indoklása, rákérdezés mások nézeteire, reagálás azokra.</p> <p>Elbeszélés, újságcikk, előadás, eszmecsere, interjú vagy dokumentumfilm összefoglalása, véleménynyilvánítás, a témával kapcsolatos kérdések megválaszolása.</p> <p>Vitákban saját érvek pontos, meggyőző indoklása, bizonyítása példákkal.</p> <p>A partner érveinek felismerése, elfogadása vagy meggyőző cáfolata, ellenérvek pontos megfogalmazása, indoklása és példákkal való bizonyítása.</p> <p>Közös munka során a részletes utasítások megbízható megértése, megbeszélése, a partner véleményének kikérése.</p> <p>Szolgáltatások kapcsán felmerülő nézeteltérések megvitatása és hatékony megoldása.</p>

<p>Összetett információ és tanács megértése és cseréje. Több forrásból származó információk és érvek összegzése, bemutatása, megvitatása. Hatékony részvétel interjúban, folyamatos kezdeményezés, gondolatok kifejtése, tapasztalatokról való beszámolás, saját kérdések megfogalmazása. Anyanyelvű beszélők között zajló élénk eszmecsere megértése és bekapcsolódás a beszélgetésbe. Ismerős és általános témáról beszélgetés kezdeményezése, fenntartása, a szó átvétele, átadása, mások bevonása, a beszélgetés lezárása, egymás kölcsönös megértésének elősegítése. Beszélgetésben elhangzottak összefoglalása, a lényeg kiemelése, a megértés ellenőrzése, félreérthető megfogalmazások javítása, körülírás, szinonimák használata. A kommunikációs eszközök széles körének alkalmazása. A kommunikációs távolság felmérése, az általános udvariassági szabályok ismerete és alkalmazása. Állítások és közbeszólások kommentálása, ezáltal az eszmecsere kibontakozásának elősegítése. Ismerős témában a beszélgetés menetének terelése, a megértés megerősítése, mások bevonása a beszélgetésbe. Természetes, jó nyelvhelyességgel való kommunikáció a körülményeknek megfelelő stílusban. Mondanivaló helyzethez és körülményekhez igazítása, gondolatok közötti viszonyok pontos hatékony jelzése. A legtöbb általános témában jó szókincs, rugalmas használat, lexikai pontosság. Állandósult szókapcsolatok használata azért, hogy időt nyerjen és megtartsa a szót, amíg megfogalmazza mondanivalóját. Viszonylag magas szintű grammatikai biztonság, értelemzavaró hibák nélkül. Meglehetősen egyenletes beszédtempó, időnkénti habozással. Tiszta, természetes kiejtés és hanglejtés.</p> <p><i>A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások: személyes és telefonos társalgás, megbeszélés, eszmecsere, tranzakciós és informális párbeszéd, utasítás, interjú, vita, szerep eljátszása.</i></p>

	G	H
1	Fejlesztési egység	Összefüggő beszéd
2	Előzetes tudás	B1, azaz a tanuló már el tudja mesélni egyszerű mondatokkal élményeit, álmait, reményeit, céljait; röviden meg tudja magyarázni és indokolni a véleményét; el tud mondani eseményeket, történeteket, tartalmat, és véleményt tud nyilvánítani ezekről.
3	A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló képes világos, szisztematikusan kifejtett leírást és bemutatást adni, előadást tartani érdeklődési köréhez és tanulmányaihoz kapcsolódó témák széles skálájában; kiemeli megfelelően a fontos gondolatokat, és példákkal, érvekkel támasztja alá

	<p>mondanivalóját; megtervezi, hogy mit és milyen eszközökkel mondjon, valamint figyelembe veszi a hallgatóságra tett hatását; legyen természetes módon eltérni egy előre elkészített szövegtől.</p>
--	---

I	
1	<p>A fejlesztés tartalma Szisztematikusan kifejtett előadás bemutatása, a fontos gondolatok kiemelése. Érvek sorba rendezése, főbb pontok megfelelő kiemelése és a gondolatok alátámasztása példákkal, érvekkel. Tényszerű és irodalmi szövegek összefoglalása, megjegyzések hozzáfűzése. Világos, folyékony, rögtönzött, a hallgatóság számára egyértelmű bejelentések kifejezése a legtöbb általános témában. A különböző alternatívák előnyeinek és hátrányainak kifejtése. Ellentétes nézetek és a főbb gondolatok megvitatása. Egy film vagy színdarab cselekményének és az események sorozatának összefoglalása. Kivonatok készítése olyan hírműsorokból, interjúkból vagy dokumentumfilmekből, amelyek véleményeket, érveket és eszmecserét tartalmaznak. Mondanivaló megtervezése, beszéd eszközeinek kiválasztása. Ismerős szituációkban folyékony és könnyed nyelvhasználat. Hallgatóságra tett hatás figyelembevétele. Aktuális témával kapcsolatos nézőpontok elmagyarázása. Szókincsbeli és szerkezetbeli hiányosságok, valamint botlások és hibák kompenzálása és kijavítása körülírással és átfogalmazással. Jellegzetes hibák feljegyzése, és a beszéd tudatos ellenőrzése a hibák alapján. Természetes eltérés az előre elkészített szövegtől, reagálás a hallgatóság által felvetett szempontokra, a prezentációt követő kérdések megválaszolása.</p> <p><i>A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások:</i> leírások, képleírások, témakifejtés, elbeszélő szöveg, érveléssor, előadások, prezentációk (önállóan vagy segédanyagok, instrukciók alapján), projektek bemutatása, párbeszéd és társalgás, nyilvános viták és eszmecserék, telefonbeszélgetés, szerep eljátszása, versek, rapszövegek.</p>

	J	K
1	Fejlesztési egység	Olvasott szöveg értése
2	Előzetes tudás	<p>B1, azaz a tanuló képes a főként standard nyelven megírt, tevékenységéhez, tanulásához kapcsolódó szövegek megértésére; magánlevélben megérti az események, érzelmek és kívánságok leírását.</p>

3	A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A tanuló képes az érdeklődési köréhez kapcsolódó szövegeket elolvasni és megérteni; hosszú és összetett szövegeket gyorsan átolvas, megtalálja a lényeges részleteket; önállóan olvas, olvasási stílusát és sebességét változtatja a különböző szövegeknek és céloknak megfelelően; bonyolultabb és hosszabb szövegekben is megéretti az író álláspontját, nézőpontját.</p>
---	---	--

L	
1	<p>A fejlesztés tartalma Az érdeklődési köréhez és tanulmányaihoz kapcsolódó levelezés, hírek, cikkek elolvasása és a lényeg megértése. Érdeklődésével és tanulmányaival kapcsolatos hosszú, összetett utasítások, feltételek és figyelmeztetések megértése. Különböző tantárgyakkal kapcsolatos cikkek megértése esetenként szótár használatával. Az önálló olvasás fejlesztése, olvasási stílus és sebesség változtatása a különböző szövegeknek és céloknak megfelelően. A megfelelő források szelektív használata. Témák széles körében hírek, cikkek és beszámolók tartalmának és fontosságának gyors meghatározása és annak eldöntése, hogy érdemes-e a szöveget alaposabban is tanulmányozni. Az író álláspontjának, nézőpontjának megértése napjaink problémáival foglalkozó cikkekben és beszámolókbán. Széles körű szókincs kialakítása. Ismeretlen kifejezések, fordulatok kezelése, a jelentés szövegkörnyezetből, szövegösszefüggésből való kikövetkeztetésével. Online és hagyományos, egy- és kétnyelvű szótárak használata. Kortárs irodalmi prózai szövegek megértése.</p> <p><i>A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások:</i> utasítások, instrukciók (pl. feliratok, használati utasítások), tájékoztató szövegek (pl. hirdetés, reklám, menetrend, prospektus, műsorfüzet), tájékoztató táblák, utcai és filmfeliratok, játékszabályok, hagyományos és elektronikus levelek, újságcikkek (pl. hír, beszámoló, riport), internetes honlapok, internetes fórumok hozzászólásai, ismeretterjesztő szövegek, képregények, tantárgyakkal kapcsolatos szövegek, cikkek, publicisztikai írások, tantárgyakkal kapcsolatos forrásirodalom, beszámolók, elbeszélő szövegek, modern szépirodalmi szövegek.</p>

	M	N
1	Fejlesztési egység	Íráskészség
2	Előzetes tudás	<p>B1, azaz a tanuló tud egyszerű, folyamatos szöveget alkotni ismerős, érdeklődési köréhez kapcsolódó témákról; be tud számolni élményeiről és benyomásairól.</p>

3	A tematikai egység nevelési- fejlesztési céljai	A tanuló képes világos, részletes szövegeket írni érdeklődési körével és tanulmányaival kapcsolatos számos témakörben és műfajban; érveit, gondolatait és véleményét kifejti elvont témákról is; képes feljegyezni tudakozódással és problémák magyarázatával kapcsolatos üzeneteket; követi az adott műfaj hagyományait.
---	--	---

	O
1	<p>A fejlesztés tartalma</p> <p>Világos, részletes szövegek írása számos témakörben.</p> <p>Több forrásból származó adatok és érvek összegzése és értékelése, a fontos gondolatok érthető közlése.</p> <p>Tudakozódással és problémák magyarázatával kapcsolatos üzenetek, információt közlő feljegyzések/üzenetek írása a mindennapi életében szerepet játszó embereknek.</p> <p>Hírek, nézetek hatékony kifejtése, reagálás mások nézeteire.</p> <p>Esszé, beszámoló, riport, film-, könyv-, színdarab-ismertető írása.</p> <p>A különböző érzelmi fokozatok kifejezése és az események és élmények személyes jelentőségének kiemelése levelezésben.</p> <p>Megjegyzések megfogalmazása a levelezőpartner híreivel és nézeteivel kapcsolatban.</p> <p>Kreatív, önkifejező műfajokkal való kísérletezés, pl. vers, elbeszélés, történet írása, illetve átírása.</p> <p>Gondolatokról és problémamegoldásokról értékelés készítése.</p> <p>Részletes leírás készítése valóságos vagy képzelt eseményekről és élményekről.</p> <p>Érvelés rendezett kifejtése egy bizonyos nézőpont mellett vagy ellen, a különböző alternatívák előnyeinek és hátrányainak kifejtése.</p> <p>A lényeges pontok és alátámasztó gondolatok hangsúlyozása, a több forrásból származó információk és érvek szintetizálása.</p> <p>A gondolatok közötti kapcsolat világos, összefüggő jelölése, az adott műfaj hagyományainak követése.</p> <p>Levelek, cikkek, beszámolók, történetek világos, a szöveg jól definiált tartalmú bekezdésekre tagolása, bekezdések szerkesztése, szövegszerkesztés: bevezetés, kifejtés, lezárás.</p> <p>Kötőszavak, kifejezések hatékony használata a szöveg logikájának megvilágítására és a könnyebb megértés támogatására.</p> <p>Saját írásmű tudatos ellenőrzése, javítása; a félreértést okozó hibák helyesbítése.</p> <p>A szókincsbeli és szerkezetbeli hiányosságok kompenzálása körülírással és átfogalmazással.</p> <p>A mondanivaló alátámasztása vizuális eszközökkel (pl. rajz, ábra, diagram, térkép).</p> <p>Az írásmű stílusának magabiztos megválasztása, a formális, neutrális és informális stílus stíluselemeinek alkalmazása.</p> <p>A nyelvi szintnek megfelelő, felhasználóbarát online és hagyományos szótárak használata.</p>

<p><i>A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások:</i> hagyományos és elektronikus nyomtatvány, kérdőív, listák, hagyományos és elektronikus képeslapok, képaláírások, emlékeztetők írása, jegyzetek készítése, diktált üzenetek leírása, SMS-ek/MMS-ek, ügyintézésrel kapcsolatos vagy személyes információt tartalmazó levelezés postai levélben, faxon, elektronikusan (pl. tudakozódás, megrendelés, foglalás, visszaigazolás), tetszést/nem tetszést kifejező üzenetek, elektronikus informális műfajok, pl. blog, fórum, bejegyzések közösségi oldalakon stb., megállapodások, szerződések, közlemények szövegének egyeztetése, cikkek írása magazinok, újságok és hírlevelek számára, cselekvéssort tartalmazó instrukciók, történetek, elbeszélések, mesék, jellemzések, leírások, jegyzetek, versek, rapszövegek, rigmusok, dalszövegek, rövid jelenetek, paródiák, poszterek készítése.</p>

III.1. Ajánlott témakörök a 9–12. évfolyamra

Szakközépiskolai képzés esetén az egyes témaköröket a szakmai tantárgyak, a választott szakirány kapcsolódási pontjainak felhasználásával kell feldolgozni.

	A	B
1	Témakörök	Kapcsolódási pontok
2	<p>Személyes vonatkozások, család A vizsgázó személye, életrajza, életének fontos állomásai (fordulópontjai). Személyes tervek. Családi élet, családi kapcsolatok. A családi élet mindennapjai, otthoni teendők. Egyén és család nálunk és a célországokban. A család szerepe az egyén és a társadalom életében. Családi munkamegosztás, szerepek a családban, generációk együttélése.</p>	<p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> család és háztartás; generációk kapcsolata. <i>Etika:</i> ember az időben: gyermekkor, ifjúság, felnőttkor, öregkor.</p>
3	<p>Ember és társadalom A másik ember külső és belső jellemzése. A tizenévesek világa: baráti kör, kapcsolat a kortársakkal, felnőttekkel. Lázadás vagy alkalmazkodás; a tizenévesek útkeresése. Az emberi kapcsolatok minősége, fontossága (barátság, szerelem, házasság). Női és férfi szerepek. Rászorulóknak segítése/Felelősségvállalás másokért. Ünnepek, családi ünnepek, az ünnepek fontossága az egyén és a társadalom életében Öltözködés, divat, az öltözködés mint a társadalmi hovatartozás kifejezése.</p>	<p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> tudatos vásárlás. <i>Etika:</i> előítélet, tolerancia, bizalom, együttérzés; szegények és gazdagok. <i>Történelem, társadalmi, állampolgári és gazdasági ismeretek:</i> a jövedelem szerepe a családban, kiadás, bevétel, megtakarítás, hitel, rezsi, zsebpénz; fogyasztói társadalom, bűn és büntetés. <i>Földrajz:</i> biotermékek.</p>

	<p>Hasonlóságok és különbségek az emberek között, tolerancia, pl. fogyatékkal élők. Előítéletek, társadalmi problémák és azok kezelése. Konfliktusok és kezelésük. Társadalmi viselkedésformák, társadalmi szokások nálunk és a célországokban. A fogyasztói társadalom, reklámok. Törvény és rend.</p>	
4	<p>Környezetünk Az otthon, a lakóhely és környéke (a lakószoba, a lakás, a ház bemutatása). A lakóhely nevezetességei, szolgáltatások, szórakozási lehetőségek. A lakóhely és környéke fejlődésének problémái. A városi és a vidéki élet összehasonlítása. Növények és állatok a környezetünkben. A természet és az ember harmóniája. Környezetvédelem a szűkebb környezetünkben: Mit tehetünk környezetünkért, vagy a természet megóvásáért, fenntarthatóságáért? A környezetvédelem lehetőségei és problémái. Időjárás, éghajlat. Globális kihívások.</p>	<p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> víz- és energiatakarékosság, újrahasznosítás. <i>Ember és természet:</i> élőhely, életközösség, védett természeti érték, változatos élővilág, a Föld mozgása, az időjárás tényezői, a Föld szépsége, egyedisége. <i>Földrajz:</i> településtípusok; globális problémák.</p>
5	<p>Az iskola Saját iskolájának bemutatása (sajátosságok, pl. szakmai képzés, tagozat). Iskolatípusok és iskolarendszer Magyarországon és más országokban. Tantárgyak, órarend, érdeklődési kör, tanulmányi munka. Az ismeretszerzés különböző módjai. A nyelvtanulás, a nyelvtudás szerepe, fontossága. Az internet szerepe az iskolában, a tanulásban. Az iskolai élet tanuláson kívüli eseményei, iskolai hagyományok nálunk és a célországokban.</p>	<p><i>Történelem, társadalmi, gazdasági és állampolgári ismeretek:</i> a tudás fogalmának átalakulása, élethosszig tartó tanulás. <i>Informatika:</i> digitális tudásbázisok, könyvtári információs rendszerek.</p>
6	<p>A munka világa Diákmunka, nyári munkavállalás, munkanélküliség. Pályaválasztás, továbbtanulás vagy munkába állás. A munkavállalás körülményei, lehetőségei itthon és más országokban, divatszakmák.</p>	<p><i>Matematika:</i> gazdasági és pénzügyi nevelés. <i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> pályaaorientáció és munka.</p>

7	<p>Életmód Napirend, időbeosztás. Az egészséges életmód (a helyes és a helytelen táplálkozás, a testmozgás szerepe az egészség megőrzésében, testápolás). Az étkezési szokások, ételspecialitások hazánkban és más országokban. Életünk és a stressz. Étkezési szokások a családban. A kulturált étkezés feltételei, fontossága. Ételek, kedvenc ételek. Étkezés iskolai menzán, éttermekben, gyorséttermekben. Gyakori betegségek, sérülések, baleset. Gyógykezelés (házi orvos, szakorvos, kórházak). A gyógyítás egyéb módjai. Életmód nálunk és a célországokban. Függőségek, szenvedélybetegségek (dohányzás, alkohol, internet, drog stb.).</p>	<p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> pályaorientáció és munka, balesetek megelőzése, egészséges életmód. <i>Biológia-egészségtan:</i> testrészek, egészséges életmód, a betegségek ismérvei, fogyatékkal élők, betegségmegelőzés, elsősegély.</p>
8	<p>Szabadidő, művelődés, szórakozás A szabadidő jelentősége az ember életében. Szabadidős elfoglaltságok, hobbik. A művészet szerepe a mindennapokban: színház, mozi, koncert, kiállítás stb.. Tömegkommunikációs eszközök és hagyományos művelődési formák. Szabadidősport, élsport, veszélyes sportok: sportolás, kedvenc sport, iskolai sport. Olvasás, rádió, tévé, videó, számítógép, internet. Az infokommunikáció szerepe a mindennapokban; a könyvek, a média és az internet szerepe, hatásai. Kulturális és sportélet nálunk és a célországokban.</p>	<p><i>Földrajz:</i> saját népe és kultúrája értékeihez való kötődés, más népek kultúrájának ismeretén keresztül. <i>Magyar nyelv és irodalom:</i> rövid epikai, lírai, drámai művek olvasása, a reklám és a popzene új szóbeli költészete, médiatudatosságra nevelés. <i>Informatika:</i> e-könyvek.</p>
9	<p>Utazás, turizmus A közlekedés eszközei, lehetőségei, a tömegközlekedés, a kerékpáros közlekedés. A motorizáció hatása a környezetre és a társadalomra. Nyaralás itthon, illetve külföldön. Utazási előkészületek, egy utazás megtervezése, megszervezése. Az egyéni és a társas utazás előnyei és hátrányai.</p>	<p><i>Fizika, kémia:</i> fenntarthatóság, környezettudatosság a közlekedésben. <i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> közlekedési ismeretek, közlekedésbiztonság.</p>

	Turisztikai célpontok. Az idegenforgalom jelentősége. Célnyelvi kultúrák.	
10	Tudomány és technika Népszerű tudományok, ismeretterjesztés. A technikai eszközök szerepe a mindennapi életben. A tudományos és technikai fejlődés pozitív és negatív hatása a társadalomra, az emberiségre. A világháló a tanulásban, szakmában, szabadidőben Rádiótelefon és elektronikus levelezés, a média hatása a tömegekre, médiaetika. Az orvostudomány fejlődése (klónozás, géntechnika stb.).	<i>Fizika; kémia, biológia-egészségtan:</i> tudománytörténeti jelentőségű felfedezések, találmányok. <i>Informatika:</i> számítógépen keresztül való kapcsolattartás, információ keresése, az informatikai eszközöket alkalmazó média megismerése, az elterjedt infokommunikációs eszközök előnyeinek és kockázatainak megismerése, a netikett alapjainak megismerése, élőszóval kísért bemutatók és felhasználható eszközeik.
11	Gazdaság és pénzügyek Családi gazdálkodás. A pénz szerepe a mindennapokban. Vásárlás, szolgáltatások (pl. posta, bank). Üzleti világ, fogyasztás, reklámok. Pénzkezelés a célnyelvi országokban. Az Európai Unió tagországai és az unió szervezete, Magyarország és az EU. Magyarország pénzügyi és gazdasági helyzete.	<i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> család és háztartás; tudatos vásárlás; pénzügyi ismeretek. <i>Társadalmi, állampolgári és gazdasági ismeretek:</i> banki ügyletek, tőzsde, gazdasági problémák, a jövedelem szerepe a családban, kiadás, bevétel, megtakarítás, hitel rezszi, zsebpénz.

	C	D
1	A fejlesztés várt eredményei a ciklus végén	B2 szintű nyelvtudás A tanuló képes megérteni az összetettebb konkrét vagy elvont témájú, köznapi vagy tanulmányaihoz kapcsolódó beszélgetések gondolatmenetét. A tanuló képes aktívan részt venni az ismerős kontextusokban folyó beszélgetésekben, meg tudja indokolni és fenn tudja tartani nézeteit. Folyamatos és természetes módon olyan szintű interakciót tud folytatni anyanyelvű beszélővel, hogy az egyik félnek sem megterhelő. A tanuló képes világos, részletes leírást adni az érdeklődésével kapcsolatos témák széles köréről. Ki tudja fejteni egy aktuális témával kapcsolatos álláspontját, és el tudja mondani a különböző alternatívák előnyeit és hátrányait. A tanuló képes elolvasni a jelenkor problémáival kapcsolatos cikkeket és beszámolókat, amelyeknek szerzői egy adott álláspontot vagy hozzáállást képviselnek. Megérti a kortárs irodalmi prózai szövegeket.

		A tanuló több műfajban is képes világos, részletes szöveget alkotni különböző témák széles körében, és ki tudja fejteni a véleményét egy aktuális témáról úgy, hogy részletezni tudja a különböző lehetőségekből adódó előnyöket és hátrányokat.
--	--	--

IV. 11–12. évfolyam

A nevelési célok közül ezen a szinten is kiemelt fontosságú a tanulás tanítása, mivel a tanulóknak a 12. évfolyam végére olyan tanulási képességekkel kell rendelkezniük, amelyek lehetővé teszik nyelvtudásuk önálló fenntartását és továbbfejlesztését további tanulmányaik vagy munkájuk során, egész életükön át.

A két tanítási nyelvű oktatásban célnyelvből a középiskola 12. évfolyamának végére a tanulóknak el kell jutniuk a KER ötödik szintjére, azaz a C1 szintre. Bár ez a kimeneti szint egy teljes szinttel az emelt szintű érettségi B2 szintje és két szinttel a középszintű érettségi B1-es szintje felett van, a sikeres vizsga érdekében lehetőséget kell biztosítani arra, hogy a tanulók megismerjék a nyelvi érettségi felépítését, követelményeit, és elsajátítsák az ezeknek megfelelő stratégiákat; megismerjék a feladattípusokat és az érettségi során használt értékelési szempontokat, és alkalmazni tudják azokat önértékelésük során.

A tanulók motivációját növeli, hogy a két tanítási nyelvű osztályokban a nyelvórai munka segíti a szaktárgyi tartalmak elsajátítását. Továbbra is fontos motiváló tényező a kommunikációs és információs technológiák használata, amely tovább segíti az egyéni érdeklődés kielégítését.

A 12. évfolyam a tanulók számára a továbbtanulás vagy a munka világába történő kilépés előtti utolsó tanév. A nyelvoktatásban is hangsúlyt kell kapnia az ezekre történő felkészítésnek, a szükséges készségek fejlesztésének. A tanulók jövőjét érintő fontos döntésekben a nyelvtanár is sokat segíthet, például a feldolgozott témák megfelelő kiválasztásával és ok-okozati viszonyokat, követelményeket feltáró feladatokkal.

	A	B
1	Fejlesztési egység	Hallott szöveg értése
2	Előzetes tudás	B2, azaz a tanuló már megérti a hosszabb beszédeket, vagy előadásokat, az ezekbe foglalt érvelést, amennyiben ismert témáról szólnak; Megérti a legtöbb televíziós hírműsort és az aktuális eseményekről szóló adásokat, valamint a legtöbb standard nyelven beszélő filmet.
3	A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló legyen képes összetett gondolatmenetű és rejtett jelentéstartalommal is rendelkező hosszú szöveget is megérteni; megbeszélés és vita során kövesse könnyedén a mások között folyó összetett interakciót, és érzékelje a sugallt attitűdöket és a beszélők közötti kapcsolatot; szűrje ki a beszéd apróbb részleteit, értsen meg összetett műszaki információkat; értse meg az érettségi vizsga követelményeiben leírt szövegek általános vagy részinformációit.

C	
1	<p>A fejlesztés tartalma</p> <p>Az előadások, viták, hosszú és összetett szövegek megértése köznapi és elvont, összetett témák esetében is.</p> <p>Felvett és közvetített hanganyagok széles körének megértése.</p> <p>A hallott szöveg gondolatmenetének követése, apró részletek, tényleges információk megértése, még elvont, összetett, ismeretlen témákban is.</p> <p>Csoportos megbeszélés és vita során a mások között folyó összetett interakció könnyed követése.</p> <p>Közérdekű bejelentésekben elhangzó összetett műszaki információk, ismerős termékekről és szolgáltatásokról szóló bemutatók megértése.</p> <p>Olyan filmek megértése, amelyek jelentős mértékben tartalmaznak szleng és idiomatikus kifejezéseket.</p> <p>A nem világosan szerkesztett beszéd megértése, még akkor is, ha az összefüggésekre csak utalnak.</p> <p>A szövegekben a sugallt attitűdök és a beszélők közötti kapcsolat megértése.</p> <p>Az idiómák és köznyelvi fordulatok széles körének, valamint stílusrétegbeli váltásoknak megértése és használata.</p> <p>Felkészülés mindezek alkalmazására az érettségi vizsga feladatainak megoldása során.</p> <p><i>A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások:</i> közlemények, párbeszéddek, üzenetek, bejelentések (pályaudvaron, repülőtéren stb.), televíziós és rádiós hírek, beszélgető műsorok, színdarabok, dokumentumfilmek, hangfelvételek, rögzített telefonos szövegek (pl. üzenetrögzítő, információs szolgálatok), telefonbeszélgetések, színdarabok, tanulmányaival kapcsolatos előadások, prezentációk, beszélgetések, riportok, élő interjúk, filmek, anyanyelvűek közti társalgás, médiaközlemények (pl. időjárás-jelentés, reklám, programismertetés, rövid hír).</p>

	D	E
1	Fejlesztési cél	Szóbeli interakció
2	Előzetes tudás	<p>B2, azaz a tanuló anyanyelvű beszélővel is természetes, könnyed és spontán kapcsolatteremtésre képes;</p> <p>aktívan részt tud venni az ismert témájú társalgásban;</p> <p>véleményét ki tudja fejteni, és álláspontját meg tudja védeni.</p>
3	A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A tanuló legyen képes csoportos eszmecsere esetén követni a mások között zajló összetett interakciót, és hozzászólni még elvont, összetett és ismeretlen témákhoz is;</p> <p>fejezze ki magát folyékonyan, természetes módon, majdnem erőfeszítés nélkül;</p> <p>adja elő álláspontját, válaszoljon meg kérdéseket és reagáljon ellenérvelésekre;</p> <p>alkalmazza a szövegszervező nyelvi eszközök széles körét;</p> <p>használja a kontextuális, grammatikai és lexikai jeleket;</p>

	az érettségi részletes követelményeiben megadott témakörökben és kommunikációs helyzetekben legyen képes zökkenőmentes kommunikáció kezdeményezésére, fenntartására és lezárására vizuális és verbális segédanyagok alapján.
--	--

F	
	<p>A fejlesztés tartalma</p> <p>Könnyed részvétel csoportos megbeszélésben és vitában, még elvont, összetett, ismeretlen témákban is.</p> <p>Információcsere, nézetek kifejtése, indoklása, rákérdezés mások nézeteire, reagálás azokra.</p> <p>Ügyek, problémák világos felvázolása, okok és következmények megfontolása, és a különböző megközelítések előnyeinek és hátrányainak mérlegelése.</p> <p>Saját álláspont meggyőző kifejtése, kérdések megválaszolása és reagálás az ellenérvekre.</p> <p>Összetett információ és tanács megértése, részletes információ átadása és cseréje mindenféle ügyben.</p> <p>A részletes instrukciók megbízható megértése, a partnerek bevonása a munkába, véleményük kikérése, hatékony együttműködés.</p> <p>Érvelés meggyőző nyelvhasználattal nézeteltérés, kártérítési ügy vagy egyéb probléma megoldásának során.</p> <p>Hatékony részvétel interjúban akár interjúkészítőként, akár interjúalanyként, a megvitattott téma segítség nélküli folyékony és jól felépített kifejtése, valamint a közbeszólások megfelelő kezelése.</p> <p>1 Beszélgetésben elhangzottak összegezése több forrásból származó információ esetén. Rákérdezés az elhangzottakra, a megértés ellenőrzése és a homályos pontok tisztázása céljából.</p> <p>Kontextuális, grammatikai és lexikai jelek használata az attitűdök, hangulatok és szándékok kikövetkeztetéséhez és a folytatás előrevetítéséhez.</p> <p>Megfelelő kommunikációs eszközök kiválasztása megjegyzései megfelelő bevezetéséhez, annak érdekében, hogy átvegye a szót, vagy időt nyerjen, és magánál tartsa a szó jogát, amíg gondolkodik.</p> <p>Saját gondolatok hatékony kapcsolása a többi beszélőéhez.</p> <p>Széles körű szókincs birtoklása és a hiányok körülírással és elkerülő stratégiák használatával való pótlása.</p> <p>Rugalmas és hatékony nyelvhasználat társasági célokra, beleértve az érzelmeket kifejező, humoros és célzásokat tartalmazó nyelvhasználatot is.</p> <p>A szóbeli interaktív vizsgálóhoz szükséges kommunikációs stratégiák ismerete és alkalmazása.</p> <p><i>A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások:</i> személyes és telefonos társalgás, megbeszélés, eszmecsere, tranzakciós és informális párbeszéd, utasítás, interjú, vita.</p>

	G	H
1	Fejlesztési egység	Összefüggő beszéd
2	Előzetes tudás	B2, azaz a tanuló világosan és kellő részletességgel fejezi ki magát számos témában; ki tudja fejteni véleményét valamilyen aktuális témáról úgy, hogy részletezni tudja a különböző lehetőségekből adódó előnyöket és hátrányokat; mondanivalója létrehozásakor megtervezi, hogy mit és milyen eszközökkel mondjon; összefüggő beszéd megvalósításakor képes eltérni az előre elkészített szövegektől.
3	A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló legyen képes folyékonyan, természetes módon, majdnem erőfeszítés nélkül kifejezni magát; adjon részletes leírást és bemutatást összetett témákról, fejtse ki az egyes alpontokat és zárja le megfelelően a beszédét; a beszéd menetének teljes megszakítása nélkül kerülje ki a felmerülő problémát, és fogalmazza át mondanivalóját; az érettségi részletes követelményeiben megadott témakörökben és kommunikációs helyzetekben legyen képes önálló beszéd létrehozására, önálló témakifejtésre.

	I
1	<p>A fejlesztés tartalma</p> <p>Részletes leírás és bemutatás összetett témákkal kapcsolatban.</p> <p>Altémák kifejtése és összekapcsolása, a beszéd megfelelő befejezése.</p> <p>Részletes információk pontos átadása, eljárások lebonyolításának részletes leírása.</p> <p>Több forrásból származó információ és érvek összefoglalása.</p> <p>Világos, jól szerkesztett előadás tartása összetett témában.</p> <p>A gondolatok alátámasztása adatokkal, érvekkel és példákkal.</p> <p>Bejelentések megfogalmazása folyékonyan, szinte erőfeszítés nélkül.</p> <p>A jelentés finomabb árnyalatainak kifejezése hangsúllyal és hanglejtéssel.</p> <p>Előadás közben a közbeszólások kezelése, kérdések megválaszolása természetes módon.</p> <p>Mondandó megtervezése, eszközök kiválasztása.</p> <p>A hallgatóságra tett hatás figyelembevétele.</p> <p>A felmerülő probléma kikerülése a beszéd menetének teljes megszakítása nélkül, és a mondanivaló átfogalmazása.</p> <p>A nyelv természetes, rugalmas, gördülékeny, érzelmeket kifejező, humoros és célzásokat tartalmazó használata.</p> <p>Széles körű szókincs kialakítása, a hiányok kompenzálása átfogalmazással, vagy elkerülő stratégiák alkalmazásával.</p> <p>Mindezeknek a szóbeli érettségi vizsgán történő alkalmazására való felkészülés.</p> <p><i>A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások:</i> leírások, képleírások, témakifejtés, elbeszélő szöveg, érveléssor, előadások, prezentációk</p>

(önállóan vagy segédanyagok, instrukciók alapján), projektek bemutatása, hallgatóság előtti megnyilvánulás (előadás iskolában, szórakoztatás, bemutató stb.), párbeszéd és társalgás, nyilvános viták és eszmecserek, telefonbeszélgetés, informális tolmácsolás ismerősöknek, elpróbált szerep eljátszása, versek, rapszövegek.
--

	J	K
1	Fejlesztési egység	Olvasott szöveg értése
2	Előzetes tudás	B2, azaz a tanuló már képes elolvasni azokat a cikkeket és jelentéseket, amelyek aktuális, jelenkori problémákkal foglalkoznak, és szerzőjük álláspontját vagy véleményét fejtik ki; megérti a kortárs irodalmi prózai szövegeket.
3	A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló legyen képes minden részletükben megérteni hosszú és összetett szövegek széles körét; határozza meg gyorsan bármilyen szöveg tartalmát és fontosságát, találja meg a lényeges részleteket; értse meg a szöveg részleteit, ismerje fel az attitűdöket és érzéseket; legyen képes az érettségi vizsga követelményeiben leírt szövegek általános vagy részinformációinak megértésére.
	L	
1	<p>A fejlesztés tartalma</p> <p>Hosszú és összetett szöveg részleteinek megértése. Magánjellegű vagy tanulmányokhoz kapcsolódó szövegek megértése. Társadalmi, tanulmányi és magánéletben előforduló autentikus szövegek megértése. Időnkénti szótárhasználattal bármilyen levelezés, gépekkal/eljárásokkal kapcsolatos összetett útmutatás megértése. Hírek, cikkek és beszámolók gyors átolvasása bármilyen témakörben annak eldöntésére, hogy érdemes-e a szöveget alaposabban is tanulmányozni. Hosszú és összetett szövegekben a lényeges részletek megtalálása. Az adott feladat megoldásához szükséges információk kikeresése a szövegből. Az apró részletek, érzések, attitűdök, valamint a burkolt és kifejtett vélemények felismerése.</p> <p>Számos szövegfajta felépítésének felismerése, ezen ismeret alkalmazása a szövegértés során. Felkészülés mindezek alkalmazására az érettségi vizsga feladatainak megoldása során.</p> <p><i>A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások:</i> utasítások, instrukciók, összetett használati útmutatók, tájékoztató szövegek (pl. hirdetés, reklám, menetrend, prospektus, műsorfűzet), tájékoztató táblák, utcai és filmfeliratok, játékszabályok, hagyományos és elektronikus levelek, elektronikus informális műfajok, pl. blog, fórum, bejegyzések közösségi oldalakon stb., újságcikkek (pl. hír, beszámoló, riport), internetes honlapok, internetes fórumok hozzászólásai, ismeretterjesztő szövegek, képregények, tantárgyakkal kapcsolatos tudományos szövegek, cikkek, publicisztikai írások, elbeszélő szövegek, modern szépirodalmi szövegek, forrásirodalom.</p>	

	M	N
1	Fejlesztési egység	Íráskészség
2	Előzetes tudás	B2, azaz a tanuló tud világos és részletes szövegeket írni az érdeklődési körének megfelelő számos témáról; tud tájékoztató és érvelő szöveget írni; rá tud világítani arra, hogy milyen jelentőséget tanúsít az eseményeknek vagy élményeknek.
3	A tematikai egység nevelési- fejlesztési céljai	A tanuló legyen képes világos, részletes, jól szerkesztett szövegeket írni összetett témákról a lényeges kérdéseket hangsúlyozva; hozzon példákat, érveket gondolatai alátámasztására, és fejezze be a szöveget a megfelelő módon; kövesse a műfajnak megfelelő személyes vagy hivatalos stílus jegyeit, írjon természetesen, a műfajnak és az olvasónak megfelelő stílusban; fejezze ki magát világosan és pontosan, kommunikáljon a címzettel rugalmasan és hatékonyan; legyen képes az érettségi íráskészséget mérő feladatainak megoldására és az értékelési kritériumok alkalmazására.
	O	
1	A fejlesztés tartalma Világos, jól szerkesztett szövegek írása összetett témákról. Gondolatok világos és pontos kifejezése magánlevelezésben. Gondolatok, problémák, felvetések, vélemények pontos és meggyőző kifejtése hivatalos levélben. A nyelv rugalmas és hatékony használata, beleértve az érzelmeket kifejező, humoros és célzásokat tartalmazó nyelvhasználatot. A lényeges, fontos kérdések hangsúlyozása. Kiegészítő gondolatok, érvek, példák felhozása és a szövegek megfelelő befejezése. Alapos részletességű, összetett, világos leírás készítése. Hagyományos vagy online újságcikk, blogbejegyzés írása. Hivatalos hangvételű beszámoló írása. Önéletrajz, motivációs levél írása. Elbeszélés létrehozása, részletgazdag szövegek írása. Tudakozódással és problémák magyarázatával kapcsolatos üzenetek, feljegyzések készítése bármilyen szituációban. Elvont és gyakorlati témákról szóló, számos összefüggést megvilágító előadásról, írott szövegről jegyzetek készítése, információk pontos rögzítése. Hosszú, komplex szövegek összefoglalása. Az olvasónak és a szövegfajtának megfelelő stílus alkalmazása. Az adott stílushoz illő magas szintű szókinccs és nyelvhasználat magabiztos alkalmazása. Saját írásmű szerkesztése: hibák tudatos keresése és javítása, a szükséges változtatások elvégzése. A nyelvi szintnek megfelelő, felhasználóbarát online és hagyományos szótárak használata.	

<p><i>A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások:</i> hagyományos és elektronikus nyomtatvány, kérdőív, listák, hagyományos és elektronikus képeslapok, képaláírások, emlékeztetők, jegyzetek, diktált üzenetek, SMS-ek/MMS-ek, ügyintézésrel kapcsolatos vagy személyes információt tartalmazó levelezés postai levélben, faxon, elektronikusan (pl. tudakozódás, megrendelés, foglalás, visszaigazolás), tetszést/nemtetszést kifejező üzenetek, megállapodások, szerződések, közlemények, cikkek magazinok, újságok és hírlevelek számára, elektronikus informális műfajok, pl. blog, fórum, bejegyzések közösségi oldalakon stb., cselekvéssort tartalmazó instrukciók, történetek, elbeszélések, mesék, jellemzések, leírások, jegyzetek, versek, rapszövegek, rigmusok, dalszövegek, rövid jelenetek, paródiák, posztok készítése, beszédek, előadások, hivatalos beszámolók, tudományos, ismeretterjesztő cikkek, kifejtő, érvelő, magyarázó esszé, folyamat, eseményleírás, önéletrajz, motivációs levél.</p>
--

IV.1. Ajánlott témakörök

Lásd a III.1. (B2 szint) leírásánál.

	A	B
1	A fejlesztés várt eredményei a ciklus végén	<p>C1 nyelvi szint</p> <p>A tanuló megért igényesebb és hosszabb beszédeket a különböző típusú szövegek széles körében akkor is, ha nem világosan tagoltak, és az összefüggésekre csak utalnak, de azokat nem fejtik ki.</p> <p>A rejtett jelentéstartalmakat is érzékeli.</p> <p>A tanuló folyékonyan és természetes módon fejezi ki magát, anélkül hogy feltűnően gyakran keresgélne a szavakat. Társasági és szakmai célokra rugalmasan és hatékonyan használja a nyelvet. Pontosan megfogalmazza gondolatait és véleményét, és azokat más beszélők gondolataihoz kapcsolja.</p> <p>Összetett témákat világosan és részletesen mutat be úgy, hogy az egyes alpontokat összekapcsolja, a szempontokat kifejti, és a végén mondandóját megfelelő befejezéssel lekerekíti.</p> <p>A tanuló megért hosszú, összetett, tényszerű és irodalmi szövegeket, és észleli a stílusbeli különbségeket. Megérti a szakcikkeket és a hosszabb műszaki leírásokat akkor is, ha nem kapcsolódnak az érdeklődési köréhez.</p> <p>A tanuló több műfajban világos, jól szerkesztett, részletes szöveget alkot, és eközben megbízhatóan alkalmazza a szövegszerkesztési mintákat, kötőszavakat és szövegösszekötő elemeket. Összetett témákról levelet, esszét vagy beszámolót ír, és a fontos szempontokat kiemeli. Megválasztja az olvasónak megfelelő stílust.</p> <p>A tanuló nyelvtudása megfelel az érettségi vizsga szintjének és követelményeinek.</p>

4. melléklet a 4/2013. (I. 11.) EMMI rendelethez

Kerettanterv a két tanítási nyelvű általános iskolai, középiskolai célnyelvi civilizáció tantárgy oktatásához

I. Bevezetés

Az önálló tematikával megjelenő, de a célnyelvek keretei között is oktatható célnyelvi civilizáció tantárgy tanításának az a célja, hogy a célnyelv használatával a tanulók tájékozottá váljanak a célnyelvi országok legtágabb értelemben vett kultúrájában. Ez felöleli a célországok földrajzát, gazdaságát, társadalmi viszonyait, történelmét, tudománytörténetét, tudományos-technikai vívmányait, irodalmát, művészetét, valamint a mindennapi élet kultúráját is. A tantárgy kiváló lehetőséget kínál a tantárgyközi integráció megvalósítására és a célnyelv iránti érdeklődés fenntartására.

A műveltségi tartalmak feldolgozása a kulcskompetenciák fejlesztésével együtt hozzájárul a tanulók személyiségfejlődéséhez; az önálló ismeretszerzés, a tájékozódás, a véleményformálás képessége mellett csiszolja a társas kompetenciákat; növeli az elfogadás, a tolerancia képességét; fejleszti a célnyelvi kommunikációs kompetenciát.

A célnyelvi civilizáció tantárgy – komplex jellegéből fakadóan – a tanulók életkorához igazítva szintetizálja a NAT nevelési célkitűzéseit.

A tanulók a tanulmányozott országok kultúrájának jellegzetességeit összehasonlítják a magyar kultúra értékeivel, így kiteljesedik az egyetemes és a magyar műveltségről alkotott képük, és el tudják helyezni a célnyelvi kultúrát a magyarság kultúrájával együtt az egyetemes értékrendben. Tanulmányaik segítségével felfedezik és megértik a célországokban honos etikai elveket, és összevetik ezeket a különböző kultúrák – köztük saját nemzetük – etikai elvárásaival, így gazdagodik erkölcsi világképük.

A tanulók értelmezik az anyanyelvi kultúrától eltérő társadalmi szokásokat és szabályokat (udvariassági szokások, megszólítások, nyelvi rituálék, testbeszéd, humor, stílusrétegek, dialektusok), ezáltal hatékonyabb kapcsolatteremtésre lesznek képesek magánemberként és munkájuk során is.

Tájékozódnak arról, hogyan valósul meg a demokrácia a célnyelvi országokban, ismereteket szereznek a más országokban folyó civil társadalmi tevékenységekről, az adott országok nemzetközi szervezetekhez és az Európai Unióhoz való viszonyáról, valamint arról, hogy a helyi közösségek milyen társadalmi problémákkal küzdenek. A célnyelvi országokban oly népszerű önkéntes mozgalmak, valamint a hátrányos helyzetűek és a fogyatékkal élők számára teremtett esélyek megismerésével a tanulók felelősségtudata is fejlődhet.

A tanulók képet kapnak a célországok gazdaságának globális és lokális problémáiról, a munka világáról, az életszínvonalról, foglalkoznak a fenntartható fejlődés kérdéseivel. Megismerik a célnyelvi országok munkaerőpiacának előnyös és kockázatos jellemzőit, így jobban el tudják dönteni, hogy vállalnának-e munkát külföldön, s ha igen, akkor hol, milyen és mennyi időre.

A célnyelvi civilizáció tantárgy tartalma megköveteli a folyamatos tájékozódást a célnyelvi országok hírforrásaiban. A tanulók nyomon követhetik a változásokat, megérthetik az egyes országok fejlődésének folyamatát, közben pedig gyakorolják a digitális és hagyományos médiumok használatát. Eleinte segítségével, később önállóan értékelik a talált információk hitelességét. A hagyományos könyvtárhasználatot is gyakorolják, hogy magabiztosan tudjanak tájékozódni az idegen és a magyar nyelvű könyvtári gyűjtemények anyagaiban.

A célnyelvi civilizáció tanulása valós élethelyzetekre készíti fel a tanulókat, feladatok megoldása során fejleszti a problémamegoldó képességet. A tanulók információszerzés közben megtanulnak a célnyelven jegyzetelni, rendszeresen használják az önálló, áttekinthető, lényegkiemelő jegyzetelési technikákat a hangzó és az írott szövegek feldolgozásakor. Civilizációs tanulmányaik hozzájárulnak ahhoz, hogy gondolataikat, megállapításaikat kifejezzék és szabatosan indokolják a célnyelven. A tantárgy jó lehetőséget kínál a kooperatív tanulási technikák alkalmazására (mozaik módszer, projektmunka, szakértői csoport stb.).

A célnyelvi civilizáció tantárgy komplex jellegéből adódóan számos kulcskompetencia fejlesztését támogatja. A tanulók idegen nyelvű kommunikációja hitelesebbé válik azáltal, hogy szociokulturális ismereteik és interkulturális készségeik fokozatosan fejlődnek, gyakorlatot szereznek a kultúrák közötti párbeszédben. Ezek a készségek később is nagy segítséget jelentenek a kapcsolatteremtésben és a kapcsolatok fenntartásában, valamint a munkaerőpiacon való helytállásban.

Célnyelvi tanulmányaik során a tanulók megfigyelik, leírják, magyarázzák a szóban forgó területek természeti és mesterséges környezetét, azok jelenségeit és folyamatait, kutatják a környezettudatos életmód és fenntarthatóság legjobb gyakorlatát a célországokban, bővítik természettudományos műveltségüket a célországok tudományos-technikai vívmányainak megismerésével.

Megismerik a célnyelvi országok történelmének kulcsfontosságú eseményeit, az állam demokratikus felépítését, az állampolgári jogokat, az aktuális politikai és társadalmi törekvéseket. Megtanulják az emberi jogok tiszteletét, az egyenlőség, a demokrácia, a vallási és etnikai sokszínűség megbecsülését. Tájékozódnak más országok kulturális örökségéről az irodalomban, a zenében, a táncban, a drámában, a bábjátékban, a vizuális művészetekben, a tárgyak, épületek, terek kultúrájában, a modern művészeti kifejezőeszközök, a fotó és a mozgókép segítségével. A tantárgy tanulására jellemző produktív és interaktív tevékenységek támogatják a művészeti alkotások értő és beleérző értelmezését a népszerű kortárs kultúra és kifejezőmódok vonatkozásában is. A tantárgy hozzájárul ahhoz, hogy a tanulóknak pozitív attitűd alakuljon ki a művészetek, a művészi kifejezés sokfélesége iránt, nyitottakká váljanak az esztétikai élmények befogadására.

Az önálló és csoportos problémamegoldó tevékenységek, a kooperatív módszerek alkalmazása felkészíti a tanulókat a csoportban folyó közös munkavégzésre. Megtanulják, hogyan alkalmazkodjanak társaikhoz, hogyan osszák meg ismereteiket, hogyan fogadják el, vagy hogyan vitassák mások véleményét. Kialakul reális önértékelésük, megtanulják elfogadni a kritikát, és mások értékelésének kulturált módját is gyakorolhatják. A folyamat eredményeképpen fejlődik személyiségük, erősödik belső motivációjuk, és kialakulnak önálló tanulási stratégiáik, ami az egész életen át tartó tanulás elengedhetetlen feltétele.

Az Irányelvek szerint a két tanítási nyelvű általános iskolai képzésben a célnyelvi civilizáció óraszámja az 5–8. évfolyamon heti 1 óra, míg a középiskolai képzésben a 9–10. évfolyamon heti 1 óra, a 11–12. évfolyamon heti 2 óra. A középiskolai célnyelvi civilizáció tantárgy nem építhet az általános iskolai célnyelvi civilizáció tantárgyra, így a készségeket és ismereteket a középiskolában is el kell sajátítani. Az éves óraszám témakörönkénti felosztása a helyi tantervben jelenik meg, amelynek elkészítése és az arányok kialakítása során figyelembe kell venni a célnyelven tanított tantárgyakhoz kapcsolódó, már meglévő és fejlesztendő célnyelvi készségeket, ismereteket.

A célnyelvi civilizáció tantárgy fejlesztési feladatai:

1. Ismeretszerzés célnyelven
2. Kritikai gondolkodás
3. Kommunikáció és problémamegoldás célnyelven
4. Tájékozódás időben és térben

Bontásban lásd lent:

1. Ismeretszerzés célnyelven

	A	B	C	D
1	5–6. évfolyam	7–8. évfolyam	9–10. évfolyam	11–12. évfolyam
2	Ismeretszerzés személyes beszélgetésekből, tárgyak, épületek, képek közvetlen megfigyeléséből, célnyelven hallott és olvasott elbeszélő szövegekből, különböző médiumok anyagából.	Ismeretszerzés célnyelven írt információs szövegekből, ezek rendszerezése és értelmezése. Vizuális rendezők (táblázatok, ábrák, vázlatok) készítése.	Ismeretszerzés személyes beszélgetésekből, célnyelven írott, vagy audio(vizuális) forrásokból, statisztikai táblázatokból, grafikonokból, diagramokból, képi forrásokból. A megszerzett ismeretek rendszerezése, értelmezése. Vizuális rendezők (táblázatok, ábrák, vázlatok) készítése.	Ismeretszerzés célnyelven írott, vagy hallott forrásokból, statisztikai táblázatokból, grafikonokból, diagramokból, szépművészeti és képzőművészeti alkotásokból, képi forrásokból.
3	Információgyűjtés segítséggel. Kulcsszavak és kulcsmondatok keresése szövegekben, ezek felhasználásával, tanári segítséggel vázlat készítése célnyelven. Információgyűjtés könyvtárban. A megismert információk csoportosítása, a különbségek és hasonlóságok felismerése.	Önálló információgyűjtés célnyelven adott témához különböző szövegekből, médiumokból, ezekhez rövid szöveges tartalmi ismertető készítése célnyelven. A megismert információk csoportosítása, rendszerezése, összehasonlítása.	Információgyűjtés célnyelven az adott témához a különböző szövegekből, médiumokból. Az információk értelmezése, a lényeges információk felismerése és rendszerezése. A különböző típusú forrásokból származó információk összevetése. Jegyzetkészítés, tartalmi összefoglalók és	Önálló információgyűjtés célnyelven az adott témához a különböző médiumokból, az információk önálló értelmezése, összevetése, az ismeretlen nyelvi elemek jelentésének kikövetkeztetése, lényeges és specifikus információk felismerése, kiemelése, rendszerezése és értékelése, valamint különböző típusú

			vázlatok írása célnyelven.	forrásokból származó információk összevetése. Önálló jegyzetkészítés célnyelven.
4	Autentikus szövegek, a célországokra jellemző dalok, mondókák felhasználása a célországban élők szokásainak megismeréséhez.	Filmek, képek, egyszerűsített szövegezésű szépirodalmi alkotások felhasználása a célországokban élők szokásainak, hagyományainak, életmódjának megismeréséhez.	Autentikus szövegek, filmek és képi források (fényképek, karikatúrák stb.) felhasználása a célországokban élő emberek gondolkodásmódján ak, szokásainak, életvitelének megértéséhez és bemutatásához.	Szépirodalmi és képzőművészeti alkotások, filmek és képi források (fényképek, karikatúrák stb.) felhasználása a célországokban élő emberek gondolkodásmódján ak, szokásainak, életvitelének megértéséhez és bemutatásához.
5	Atlaszok, gyermeklexikonok használata.	Segédkönyvek, kézikönyvek, digitális és nyomtatott atlaszok, térképek, digitális és nyomtatott lexikonok használata. Az olvasmányok lényegét kiemelő vázlat készítése célnyelven.	Segédkönyvek, kézikönyvek, atlaszok, lexikonok, használata mind nyomtatott, mind digitális formátumban. Az olvasottak alapján lényegét kiemelő vázlat és jegyzet készítése célnyelven.	Segédkönyvek, kézikönyvek, atlaszok, lexikonok használata. Az olvasottak alapján lényegét kiemelő jegyzetek készítése célnyelven.
6	Közös forráskeresés célnyelven az internet lehetőségeit felhasználva.	Az interneten található digitális források felhasználása, azok előnyeinek, korlátainak és kockázatainak ismeretével.	Közös, majd önálló forráskeresés célnyelven az internet lehetőségeit felhasználva. Ezen digitális források felhasználása, azok előnyeinek, korlátainak és kockázatainak ismeretével.	Az interneten található digitális források önálló felhasználása, azok előnyeinek, korlátainak és kockázatainak ismeretével.

2. Kritikai gondolkodás

	A	B	C	D
1	5–6. évfolyam	7–8. évfolyam	9–10. évfolyam	11–12. évfolyam
2	A célnyelv országai hazánkétól eltérő sajátosságainak felismerése.	A célnyelvi országok társadalmi berendezkedéséről szerzett ismeretek alapján kérdések megfogalmazása.	A célnyelvi országok hazánkétól eltérő sajátosságainak felismerése. A célnyelvi országok társadalmi berendezkedéséről szerzett ismeretek alapján társadalmi, erkölcsi problémák felismerése, megfogalmazása.	A célnyelvi országok társadalmi, politikai, erkölcsi problémáinak felismerése, megfogalmazása, a tanult ismeretek problémaközpontú elrendezése.
3	Híres emberek, történelmi hősök külső és belső tulajdonságainak bemutatása, véleményezése.	Híres emberek, történelmi személyiségek jellemzése. Sorsdöntő események hatásainak elemzése.	A lényeg kiemelése, szövegtömörítés, szöveg átfogalmazása adott szempont szerint.	A lényeg kiemelése, tételmondat megfogalmazása, szövegtömörítés, szöveg átfogalmazása adott szempont szerint. Sorsdöntő események hatásainak elemzése.
4	Adott témával kapcsolatos eltérő vélemények értékelése.	Tények és vélemény megkülönböztetése újságcikkekben.	Adott témával kapcsolatos eltérő vélemények felismerése és értékelése. Tények és vélemények megkülönböztetése a hagyományos és a digitális médiumokban.	Elfogultság, manipulatív szándékok, érvelési hibák felismerése a hagyományos és digitális médiumokban.
5	Kitalált személyek és történelmi szereplők megkülönböztetése.	Igaz történetek és legendák valóságtartalmának, összefüggéseinek vizsgálata.	Igaz történetek és legendák valóságtartalmának, összefüggéseinek vizsgálata. Különböző források vizsgálata a hitelesség szempontjából.	Különböző szövegek, hanganyagok, filmek stb. vizsgálata a hitelesség szempontjából.
6	Kérdések önálló megfogalmazása az adott témával kapcsolatban.	Feltevések megfogalmazása a célnyelvi országokról tanult ismeretek kapcsán.	Kérdések, felvetések önálló megfogalmazása a célnyelvi országokról tanult	Feltevések megfogalmazása egyes társadalmi jelenségekről, azok háttéréről, okairól,

			ismeretek kapcsán. Az egyes társadalmi jelenségek hátterének, okainak keresése.	érvek gyűjtése a feltevések mellett és ellen, valamint azok kritikai értékelése.
7	Önálló vélemény megfogalmazása eseményekről és személyekről.	Önálló vélemény megfogalmazása történelmi eseményekről, szereplőkről.	A kultúrák és értékrendek közötti különbségek felismerése, összehasonlítása.	A kultúrák és értékrendek közötti különbségek felismerése, összehasonlítása a saját kultúrával és értékrenddel.

3. Kommunikáció és problémamegoldás célnyelven

	A	B	C	D
1	5–6. évfolyam	7–8. évfolyam	9–10. évfolyam	11–12. évfolyam
2	Beszélgetés a célnyelvi országok szokásairól, hagyományairól.	Összefüggő szövegalkotás írásban és szóban a célnyelvi országokról kulcsszavak, kifejezések felhasználásával.	Összefüggő szöveg alkotása írásban és szóban a célnyelvi országokról kulcsszavak, kifejezések felhasználásával.	Összefüggő szöveg alkotás önállóan írásban és szóban a célnyelvi országokra jellemző fogalmak azonosításával és helyes használatával.
3	Önállóan gyűjtött képekből tabló készítése, ezekhez rövid magyarázat adása célnyelven.	Beszámoló, kiselőadás tartása célnyelven, ahol a cél a tanultak összefoglalása, önálló kiegészítése.	Beszámoló, kiselőadás tartása célnyelven változatos források alapján, adott szempontok szerint.	Beszámoló, kiselőadás tartása célnyelven változatos forrásokból származó szövegek alapján, megfelelő szó- és mondathangsúlyozással, interferencia nélkül.
4	A téma előnyös és hátrányos jellemzőinek felsorolása. Egy-egy cselekvés mellett vagy ellen szóló érvek gyűjtése.	A tény és a vélemény megkülönböztetése.	A téma előnyös és hátrányos jellemzőinek felismerése. A tény és a vélemény megkülönböztetése. Részvétel informális vitákban. Cáfolat és ellenérvek megfogalmazása.	Az érvelés szerkezetének, a bizonyítás módjainak ismerete, cáfolat és ellenérvek megfogalmazása, érvrendszer felépítése, logikus és tárgyilagos érvelés. Részvétel formális és informális vitákban, döntéshozatali folyamatokban.

5	Mások véleményének türelmes meghallgatása és figyelembevétele.	Saját vélemény érthető megfogalmazása, a tárgyilagos érvelés és a személyeskedés megkülönböztetése.	Saját vélemény megfogalmazása, a tárgyilagos érvelés és a személyeskedés megkülönböztetése, véleménykülönbségek tisztázása.	Saját vélemény érthető, árnyalt megfogalmazása, mások érvelésének megértése, elfogulatlan összefoglalása, véleménykülönbségek tisztázása, saját álláspont továbbfejlesztése.
6	Tanultak kapcsán néhány mondatos összefüggő szöveg írása.	Fogalmazás írása valamely célnyelvi országban meglévő szokásról, hagyományról, összehasonlítás.	Fogalmazás írása valamely tanult témakörben, összehasonlítás.	Esszé- és újságcikkírás; saját nézőpont kifejtése, ellentétes álláspontok ütköztetése, a probléma világos megfogalmazása, bizonyítékok és cáfolatok kifejtése, következtetések levonása.

4. Tájékozódás időben és térben

	A	B	C	D
1	5–6. évfolyam	7–8. évfolyam	9–10. évfolyam	11–12. évfolyam
2	Célnyelvi országok és fontosabb városaik azonosítása térképen.	Célnyelvi országok és a legfontosabb helyszínek azonosítása térképen.	A célnyelvi országok és fontosabb városaik, történelmi helyszínek azonosítása térképen.	A célországok fejlődése, kultúrája szempontjából fontos helyszínek azonosítása a térképen.
3	Kronológiai adatok rendezése segítséggel.	Eseménye csoportosítása korok szerint. Egyes korszakok jellegzetességeinek megragadása és összehasonlítása.	Kronológiai adatok rendezése, események csoportosítása korok szerint. A történelmi tér változásainak leolvasása különböző (pl. népsűrűséget, vallási megoszlást ábrázoló) térképekről.	Különböző korszakok térképeinek összehasonlítása, a történelmi tér változásainak leolvasása különböző (pl. népsűrűséget, vallási megoszlást ábrázoló) térképekről.

4	A földrajzi környezet életmódra, a szokások kialakulására gyakorolt hatásának felismerése.	A földrajzi elhelyezkedés és a történelmi, társadalmi események közötti összefüggések felismerése.	A földrajzi környezet életmódra, a szokásokra gyakorolt hatásának felismerése. A földrajzi, történelmi, társadalmi események közötti összefüggések felismerése.	A földrajzi környezet szerepe az egyes kultúrák és államok kialakulásában. Geopolitikai következmények megfogalmazása.
5	A megismert események időrendbe állítása.	Néhány kiemelt esemény, jelenség időpontjának ismerete. A tanultak elhelyezése egy kiemelt időponthoz képest.	A tanultak elhelyezése egy kiemelt időponthoz képest.	Tájékozódás a történelmi időben.
6	Egyes események, szokások megkülönböztetése aszerint, hogy a jelenhez, a múlthoz vagy a régmúlthoz tartoznak-e.	A tanult helyek megkeresése a térképen. Események, jelenségek leolvasása történelmi térképekről, elhelyezésük a megfelelő történelmi korszakban.	Események, jelenségek leolvasása történelmi térképekről, elhelyezésük a megfelelő történelmi korszakban, kronológiai számítások.	A célországok fejlődése szempontjából fontos események időrendi sorrendbe állítása, néhány dátum ismerete, kronológiai számítások.
7	Párhuzamok és különbözőségek keresése Magyarország és a célország(ok) szokásai, hagyományai között.	Párhuzamok és különbözőségek keresése Magyarország és a célország(ok) társadalmi eseményei között térben és időben.	Párhuzamok és különbözőségek keresése Magyarország és a célország(ok) szokásai, hagyományai, társadalmi eseményei között térben és időben.	A célországok történelmének összevetése a magyar történelem (eltérő) időbeli ritmusával és a kölcsönhatások elemzése.

II. 5–6. évfolyam

Az 5. évfolyam megkezdésekor a tanulók már négy éve tanulják a célnyelvet, így rendelkeznek alapvető információkkal a célnyelvi országokról. Nyelvi szintjük eléri a KER szerinti A1-es szintet.

A célnyelvi civilizáció tantárgy kiemelkedő szerepet játszik a kulcskompetenciák fejlesztésében, a nevelési célok elérésében. A tanítás során kulturális, technikai, történelmi, művészeti és természettudományos ismeretekhez jutnak a tanulók. Nem az ismeretek egyszerű befogadása a cél, hanem az ok-okozati összefüggések felismerése, az egyes események, szokások, jelenségek összehasonlítása. Az ismeretek elsajátítása során kialakul a tanulóban az érdeklődés a célnyelvi országok kultúrája iránt. A saját és a célnyelvi kultúrák megismerése, összehasonlítása révén bővül műveltségük, szélesedik látókörük, így fokozatosan kialakul elfogadó magatartásuk, és megbecsüléssel tekintenek az eltérő kultúrákra.

A célnyelvi civilizáció tantárgy esetében a tanulás, az információszerzés eszköze a célnyelv, így annak készség szintű felhasználására, célorientált gyakorlására ad lehetőséget. A tantárgy tartalma szoros kölcsönhatásban van más közismereti tárgyakkal. A célnyelvi országok sokoldalú megismerése természetes kapcsolódási pontokat kínál a tanulók számára földrajzi, történelmi, képzőművészeti, irodalmi ismereteik kreatív és interaktív felhasználásához. A tanulók az infokommunikációs technológiai eszközökkel (IKT) támogatott információszerzést és -feldolgozást is gyakorolhatják, kezdetben segítséggel, majd képessé válnak az önálló kutatómunkára és a megszerzett információk produktív alkalmazására.

A tananyag feldolgozása közben lehetőséget kell biztosítani arra is, hogy a tanulók pár- és csoportmunkával, illetve a projektfeladatok során kibontakoztassák kreativitásukat, fontos a kreatív megnyilvánulások ösztönzése, elismerése.

A megjelölt témakörök nem választhatók mereven szét egymástól, közöttük tartalmi összefüggés, egymásra épülés, esetenként átfedés van. A tantárgy tanítása heti egy órában történik. Az éves óraszám témakörönkénti felosztása a helyi tantervben jelenik meg, amelynek elkészítése és az arányok kialakítása során figyelembe kell venni a célnyelven tanított tantárgyakhoz kapcsolódó, már meglévő és fejlesztendő célnyelvi készségeket, ismereteket.

	A	B
1	Tematikai egység / Fejlesztési cél	A célnyelvi országok természetföldrajza, gazdasága
2	Előzetes tudás	A célnyelv tanulása során szerzett ismeretek a célnyelvi országok elhelyezkedéséről, legalapvetőbb földrajzi adottságairól.
3	A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló térképen azonosítja a célországokat, képes megmutatni azok nagyobb városait, folyóit, tavait, hegyeit; következtetni tud a földrajzi elhelyezkedésből az életmódra; információt tud szerezni az ország természeti adottságairól autentikus anyagok (prospektusok, útleírások) segítségével; ismeri a célnyelvi országok főbb közlekedési lehetőségeit, jellemzőit és a célnyelvi országok fizetőeszközeit, azok viszonyát a magyarországiéhoz.

4	Ismeretek / fejlesztési követelmények	<p>A célnyelvi országok főbb városainak, legfontosabb domborzati és vízrajzi jellemzőinek felismerése, értelmezése térképen.</p> <p>Ok-okozati összefüggések megállapítása az éghajlat és az időjárási viszonyok, valamint az életmód között.</p> <p>A célnyelvi országok fizetőeszközének megismerése.</p> <p>Nemzetközi viszonylatban is híres termékek, márkák megismerése.</p> <p>A főbb szárazföldi, vasúti, vízi és légi közlekedés megismerése, az egyes közlekedési ágak főbb sajátosságai.</p> <p>Autentikus anyagok felhasználása ismeretszerzésre.</p> <p>Térkép, vázlat segítségével a tanuló bemutat egy-egy célországot, vagy annak egy-egy területét.</p>
5	Kapcsolódási pontok	<p><i>Természetismeret:</i> térképhasználat, felszínformák; időjárási, éghajlati elemek; az éghajlat társadalmi, gazdasági hatásai; a társadalmi, gazdasági élet szerveződése.</p> <p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> fogyasztói termékek, közlekedés.</p>
6	Kulcsfogalmak / fogalmak	<p>Topográfiai jelképek, felszíni formák, víztípusok, éghajlati és földrajzi övezetek, időjárási-éghajlati elemek, településtípusok, a pénz világa, közúti közlekedés.</p>

	C	D
1	Tematikai egység / Fejlesztési cél	A célnyelvi országok történelme, társadalmi viszonyai
2	Előzetes tudás	A célnyelv tanulása során szerzett ismeretek a célnyelvi országok jellegzetességeiről.
3	A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A tanuló képes meghatározni a célnyelvi országok államformáját,</p> <p>időrendbe helyezi a legmeghatározóbb történelmi eseményeket, ismeri az azokhoz köthető legfontosabb személyeket;</p> <p>össze tudja hasonlítani az azonos történelmi időszakok hazai eseményeit a célnyelvi országokban történtekkel;</p> <p>össze tudja hasonlítani a célnyelvi és magyarországi iskolai élet főbb vonásait, felismeri az azonosságokat és különbségeket.</p>
4	Ismeretek / fejlesztési követelmények	<p>A célnyelvi országok államformáinak, legfontosabb szimbólumainak (zászló, címer) megismerése.</p> <p>Legfontosabb történelmi események megismerése, kronológiai sorrendbe helyezése.</p> <p>A magyar és a célnyelvi országok tanult történelmi eseményeinek összehasonlítása.</p> <p>Kiemelkedő történelmi személyiségek megismerése, hatásuk az ország életére.</p> <p>Diákélet, iskolai szokások a célnyelvi országokban és Magyarországon.</p>

5	Kapcsolódási pontok	<i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> tanult történelmi korok főbb csomópontjai a célnyelvi országokban; események időrendbe állítása. <i>Erkölcstan:</i> ember az időben: gyermekkor, serdülőkor; társas kapcsolatok; egyén és közösség.
6	Kulcsfogalmak / fogalmak	Társadalom, jelképek, a társadalmi együttélés szabályai, erkölcs, illem, jogok és kötelességek az iskolában.

	E	F
1	Tematikai egység / Fejlesztési cél	Mindennapi élet, hagyományok, szokások, ünnepek a célnyelvi országokban
2	Előzetes tudás	A célnyelv tanulása során szerzett ismeretek a célnyelvi országok hagyományairól, szokásairól, ünnepeiről.
3	A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló képes segítséggel információt gyűjteni a célországokban élő emberek hétköznapijairól, szokásairól, a mindennapi életéről, jellemző életkörülményeiről; ismeri a legfontosabb nemzeti ünnepek eredetét, ünneplésük módját és szimbólumait; tud röviden ismertetni néhány, a célnyelvi országokra jellemző népszokást, kialakulásukkal és a hozzájuk kapcsolódó hiedelmekkel; röviden be tudja mutatni a legelterjedtebb családi ünnepeket, és ismer néhány hozzájuk kapcsolódó, a magyartól eltérő szokást; képes ismertetni néhány tipikus tájjellegű ételt és italt; tudja egy-egy tipikus étel elkészítési módját, receptjét.
4	Ismeretek / fejlesztési követelmények	A célnyelvi országokban lakó emberek jellemző életmódjának, mindennapi életének megismerése. A vidéki és a városi életmód jellegzetességei. Szövegből, filmből információgyűjtés, szokások, hagyományok leírása. A célnyelvi országok családi ünnepeinek, népi hagyományainak, szokásainak megismerése. Népszokások, hiedelmek elmondása, kialakulásuk ismertetése vázlat segítségével. Vendégvárás, vendéglátás társadalmi szokásai nálunk és néhány célországban. Az adott tájegységre, országra jellemző ételek, étkezési szokások ismertetése, jellemző ünnepi menü összeállítása.
5	Kapcsolódási pontok	<i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> család és háztartás; egészséges és káros ételek; lakókörnyezetek és életmódbeli jellemzők. <i>Magyar nyelv és irodalom:</i> népszokások kialakulása. <i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> szokás, hagyomány, illem. <i>Erkölcstan:</i> családi élet. <i>Természetismeret:</i> egészséges életmód. <i>Informatika:</i> e-könyvek, médiatudatosság.

6	Kulcsfogalmak / fogalmak	Városi és vidéki élet, család, állami és családi ünnepek, népszokás, hiedelem, életmód, étkezési szokások, kiegyensúlyozott táplálkozás, nemzeti ételek, gyorséttermek.
---	---------------------------------	---

	G	H
1	Tematikai egység / Fejlesztési cél	Szabadidő, sport a célnyelvi országokban
2	Előzetes tudás	A célnyelv tanulása során a tanulóknak előzetes ismeretei vannak a célnyelvi országok jellemző, tradicionális sportágairól.
3	A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló képes bemutatni a célnyelvi országok jellemző otthoni és házon kívüli szabadidős és hobbitevékenységeit; tud példát mondani kulturált szórakozási, szabadidős tevékenységekre; be tudja mutatni a célországokra jellemző nemzeti sportokat, ismeri a legjelentősebb sporteseményeket; képes összehasonlítani a célnyelvi országok és a hazai iskolai élet jellemző sporttevékenységeit.
4	Ismeretek / fejlesztési követelmények	Jellemző szabadidős tevékenységek bemutatása, összehasonlítása a hazaiakkal. A kulturált szórakozás, nyaralási és pihenési szokások bemutatása. Nemzeti sportok, sportágak megismerése, a szabályok bemutatása, a sport szerepe a mindennapi életben. Iskolai sporttevékenységek bemutatása, a különböző országok iskolai lehetőségeinek összehasonlítása. Ismert és eredményes sportolók bemutatása.
5	Kapcsolódási pontok	<i>Testnevelés és sport:</i> sportágak, szabályrendszerek; játékszabályok; életmódot, életstílust és életminőséget befolyásoló egyéni, társas és csoportos tevékenységek. <i>Erkölcstan:</i> sportszerűség.
6	Kulcsfogalmak / fogalmak	Egészséges életmód, sportolás, fair play, szabadidő hasznos eltöltése, kulturált szórakozás, hobbi.

	I	J
1	Tematikai egység / Fejlesztési cél	A célnyelvi országok irodalma, művészete
2	Előzetes tudás	A célnyelv tanulása során szerzett ismeretek a célnyelvi országok gyermekirodalmáról.
3	A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló ismer a célországokhoz köthető legendákat, történeteket, irodalmi alkotásokat, tudja ezeket valóságtartalmuk alapján csoportosítani (mondák, legendák vagy valós megtörtént események); ismeri a legjelentősebb legendákban, történelmi leírásokban szereplő személyeket; ismer néhány, a célnyelvi országokhoz köthető író, költőt, gyerekverset, irodalmi alkotást; ismeri a célnyelvi országok leghíresebb múzeumait, néhány,

		ezekben kiállított tárgyat; ismer néhány, a célnyelvi országokhoz köthető képzőművészt, zeneszerzőt és zenészt.
4	Ismeretek / fejlesztési követelmények	Különböző műfajú irodalmi szövegek megismerése, azok tartalmának felhasználása a célnyelvi országok történelmének feldolgozásában. A valóságon és a legendákon alapuló történetek szétválasztása. Irodalmi alkotások (mondókák, versek, ifjúsági irodalmi alkotások) megismerése. A legjellemzőbb képzőművészeti műalkotások, múzeumi tárgyak felismerése. A célnyelvi ország leismertebb képzőművészeinek, íróinak, költőinek megismerése. Zenekari művek, dalok, népdalok, rigmusok megismerése, célnyelvi országok szerinti csoportosítása.
5	Kapcsolódási pontok	<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> rövid epikai, lírai, drámai művek olvasása, a reklám és a popzene új szóbeli költészete; gyermek és ifjúsági irodalom. <i>Informatika:</i> e-könyvek, médiatudatosság. <i>Ének-zene:</i> népzene, klasszikus zene, popzene. <i>Dráma és tánc:</i> a szituáció alapelemei, beszédre késztetés, befogadás, értelmezés, különböző kultúrák mítoszai, mondái; <i>Vizuális kultúra:</i> művészi alkotások leírása, értelmezése.
6	Kulcsfogalmak / fogalmak	Legenda, mítosz, történelmi szemelvény, irodalmi műalkotás, meghatározó képzőművészeti alkotás, klasszikus és popzene.

	K	L
1	Tematikai egység / Fejlesztési cél	Magyarország bemutatása külföldieknek
2	Előzetes tudás	Az iskolai tanulmányok során és az iskolán kívül szerzett tapasztalatok a hazai ünnepek köréről. A tanuló ismeri szülőhelyét, azt el tudja helyezni az ország térképén. Ismeri az ország főbb hegy- és vízrajzi jellemzőit.
3	A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló rendelkezik alapvető célnyelvi szókinccsel a történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek és földrajz tantárgyak témakörében; képes bemutatni hazánk földrajzi jellemzőit; fel tudja sorolni, egy-két mondattal ismerteti hazánk legjelentősebb történelmi eseményeit a már megismert időszakokból; bemutatja nemzeti jelképeinket, ünnepeinket; legfontosabb hagyományainkat; tud leírást adni arról az iskoláról és településről, ahol tanulmányait folytatja; képes bemutatni kedvenc magyar íróját.

4	Ismeretek / fejlesztési követelmények	<p>Ismeri és használja a történelmi események, földrajzi adottságok, jellegzetességek bemutatásához szükséges célnyelvi szókinccset.</p> <p>Hazánk földrajzi fekvésének, nagy tájegységeinek, hegyeinek, folyóinak megnevezése, bemutatása.</p> <p>Történelmi csomópontok, azok hatásainak, következményeinek bemutatása.</p> <p>Idegenvezetői szerepjáték arról a városról, ahol tanul (elhelyezése az országban, főbb földrajzi, történelmi jellemzői, látnivalói).</p> <p>Hazánk összehasonlítása a tanult jellemzők alapján a célnyelvi országokkal.</p> <p>Hazai irodalmi mű, író, képzőművészeti alkotás bemutatása.</p>
5	Kapcsolódási pontok	<p><i>Természetismeret:</i> Magyarország és a Kárpát-medence földrajza; tudomány, technika, kultúra: Semmelweis Ignác, Kőrösi Csoma Sándor, Szent-Györgyi Albert, a magyar Nobel-díjasok. magyar találmányok.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> olvasmányélmények.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> a legjelentősebb múzeumok, műalkotások leírása.</p> <p><i>Hon- és népismeret:</i> Magyarország néprajzi hagyományai.</p>
6	Kulcsfogalmak / fogalmak	<p>Topográfiai, történelmi alapfogalmak, a város és a vidék természeti, kulturális értékei.</p>

	M	N
1	A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	<p>A tanuló ismeri a célországok földrajzi elhelyezkedését, geográfiai jellemzőit.</p> <p>Időrendbe tudja helyezni a legmeghatározóbb történelmi eseményeket, személyeket, észreveszi az ok-okozati összefüggéseket.</p> <p>Ismeri a célnyelvi országok és hazánk nemzeti jelképeit, szimbólumait, a legfontosabb nemzeti és családi ünnepeket, szokásokat, ezeket összehasonlítja a magyarországiakkal.</p> <p>Össze tud hasonlítani célnyelvi országokhoz, illetve hazánkhoz köthető népszokásokat, hiedelmeket.</p> <p>Felismer célországokhoz köthető művészeti, zenei alkotásokat, ismer híres múzeumokat.</p>

III. 7–8. évfolyam

Ebbe a szakaszba érve a diákok már két éve tanulják a célnyelvi civilizáció tantárgyat, nyelvtudásuk a KER szerinti A2 szinten van. Nyelvtudásuk lehetővé teszi, hogy idegen nyelven is szerezzenek információkat a körülöttük lévő világról, és ezzel a lehetőséggel tudatosan éljenek. Motivációjukat növeli, hogy a célnyelvi civilizáció tanulása során a már meglévő földrajzi, történelmi, irodalmi, zenei, képzőművészeti ismereteiket felhasználhatják, továbbfejleszthetik. Ez kreativitásra, elemző, analízáló gondolkodásmódra ad lehetőséget, s egyben segíti őket a megfelelő, egyéni tanulási stratégia kialakításában.

A tantárgy tanulása során mélyebben megismerik a célnyelvi országok történelmét, gazdaságát, hagyományait, kultúráját, művészetét. Párhuzamot vonnak ezek hazai vonatkozásaival, s megtanulják a célnyelvi és a magyarországi jellemzőket összehasonlítani, bemutatni. A tudományos életben elért magyar eredmények, világhírű tudósaink munkásságának megismerése, bemutatása hozzájárul a nemzet szellemi és tárgyi öröksége iránt érzett megbecsülés kialakulásához. Ezek a tevékenységek erősítik interkulturális készségeiket és a nemzeti öntudatot is.

A feladatok jellege, tartalma egyre több lehetőséget biztosít az önálló kutatómunkára, egyéni és csoportos előadásokra. A tanulók megfogalmazhatják feltevéseiket, következtetéseiket, gyakorolhatják a kulturált vitát, a tényeken alapuló érvelést.

A 7–8. évfolyamon az előző szakaszok témakörei életkoruknak, s a más tantárgyak tanulása során megszerzett ismereteknek megfelelően koncentrikusan bővülnek, egymásra épülnek.

A 8. évfolyam végére a tanulók képessé válnak arra, hogy a célnyelv használatával önállóan is megismerkedjenek más kultúrákkal, és összehasonlítsák ezeket, valamint be tudják mutatni Magyarország természeti, történelmi, szellemi értékeit. Nyitottabbá válnak a világra, interperszonális kapcsolataikban elfogadóbbak, toleránsabbak lesznek.

	A	B
1	Tematikai egység / Fejlesztési cél	A célnyelvi országok természetföldrajza
2	Előzetes tudás	A célnyelv országaira vonatkozó általános ismeretek (fekvés, főváros, folyók, éghajlat). A tanuló ismeri a nemzeti jelképeket, szimbólumokat.
3	A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló képes tájékozódni, információt gyűjteni és következtetéseket levonni leírásokból, táblázatokból, grafikonokból, diagramokból, térképekből; tud következtetni a földrajzi fekvésből, a természeti és éghajlati viszonyokból az ország jellemzőire: az életmódra, a kulturális szokásokra, a mindennapi életre; tud információt szerezni az ország természeti adottságairól autentikus anyagok (prospektusok, útleírások, ismeretterjesztő filmek) segítségével.
4	Ismeretek / fejlesztési követelmények	A célnyelvi országok földrajzi fekvésének, felszínének, felszínformáinak, tájegységeinek és legfontosabb vízrajzi jellemzőinek bemutatása, jelölése kontúrterképen. Ok-okozati összefüggések megállapítása a földrajzi helyzet, az éghajlat és az időjárási viszonyok, valamint az életmód és a kulturális szokások között. Autentikus anyagok felhasználása, értelmezése, mint az

		ismeretszerzés egyik forrása. Egyéni vagy csoportos előadások készítése, információszerzés célnyelven egy-egy adott témáról.
5	Kapcsolódási pontok	<i>Földrajz:</i> térképhasználat, felszínformák; időjárási, éghajlati elemek; éghajlat-módosító tényezők; az éghajlat társadalmi, gazdasági hatásai; a társadalmi, gazdasági élet szerveződése. <i>Célnyelv:</i> lényegkiemelés. <i>Matematika:</i> logikai következtetések, grafikonok, adatok értelmezése.
6	Kulcsfogalmak / fogalmak	Topográfia, nemzeti jelképek, szimbólumok, felszíni formák, víztípusok, éghajlati és földrajzi övezetek, településtípusok, időjárási és éghajlati tényezők.

	C	D
1	Tematikai egység / Fejlesztési cél	A célnyelvi országok gazdasága
2	Előzetes tudás	A tanuló már foglalkozott egyes célnyelvi országok gazdaságával a Földünk és környezetünk műveltségterület keretében.
3	A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló ismeri a célnyelvi országok alapvető gazdasági ágazatait, a főbb, idehaza is ismert márkákat; ismeri a jelentős ipari találmányokat, feltalálókat, ezeknek az ország gazdaságára gyakorolt hatását; képes információt gyűjteni aktuális és alapvető gazdasági kérdésekről; képes megérteni a célnyelv országainak célnyelven írott gazdasági híreit.
4	Ismeretek / fejlesztési követelmények	A célnyelvi országok gazdasági adottságainak, jellemzőinek megismerése. Néhány ipari találmány, ezek hatása az ország gazdaságára. Nemzetközi viszonylatban is híres termékek, márkák, és a Magyarországon jelenlévő nagyvállalatok ismerete. A lakosság életszínvonalának megismerése, néhány összefüggés felismerése az életszínvonal és a gazdasági teljesítmény között. Önálló ismeretszerzés nyomtatott termékek és a média segítségével. Hírek, információk megértése célnyelven.
5	Kapcsolódási pontok	<i>Földrajz:</i> gazdaságföldrajz. <i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> találmányok, feltalálók. <i>Matematika:</i> grafikonok, adatok gyűjtése, következtetések.
6	Kulcsfogalmak / fogalmak	Gazdasági ágak, ágazatok, szektorok, ipari találmány, globalizáció, nemzetközi szervezetek, multinacionális vállalatok.

	E	F
1	Tematikai egység / Fejlesztési cél	A célnyelvi országok történelme, politikai, társadalmi viszonyai
2	Előzetes tudás	A tanuló már ismeri a célnyelvi országok államformáját, meghatározó történelmi eseményeit. A médiumokban már sok tanuló figyelemmel kíséri a bel- és külföldi politikai híreket.
3	A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló képes időrendbe helyezni a történelmi eseményeket, ismeri azoknak az országra, világra gyakorolt hatásait; össze tudja hasonlítani az azonos történelmi időszakok meghatározó, hazai és célnyelvi országokhoz kötődő eseményeit, észreveszi az azok közötti összefüggéseket; ismeri a vallás és a legnagyobb működő egyházak szerepét egyes célnyelvi országokban.
4	Ismeretek / fejlesztési követelmények	A célnyelvi országok elhelyezése, összehasonlítása a nemzetek közösségében (államforma, méret stb.) . Magyarország és a célnyelvi országok történelmi eseményeinek, politikai berendezkedésének összehasonlítása. A legfontosabb vallások, egyházak megismerése. Kulturális sajátosságok, különbségek felismerése. A társadalmat érintő alapvető globális problémák tudatosítása (bűnözés, droghelyzet), és a segítségnyújtás lehetőségeinek feltárása. Kiemelkedő történelmi személyiségek megismerése, hatásuk a társadalmi folyamatokra.
5	Kapcsolódási pontok	<i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> történelmi korok főbb csomópontjai a célnyelvi országokban; események párhuzamba állítása; vallások kialakulása. <i>Erkölcstan:</i> történelmi egyházak.
6	Kulcsfogalmak / fogalmak	Társadalom, államfő, politikai intézményrendszer, az emberi alapjogok, vallás, történelmi egyházak.
	G	H
1	Tematikai egység / Fejlesztési cél	Mindennapi élet, hagyományok, szokások, ünnepek a célnyelvi országokban
2	Előzetes tudás	A tanulónak vannak ismeretei a célnyelvi országok mindennapjairól, a társas együttélés szokásairól, a hagyományokról, ünnepekről.
3	A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló képes információkat gyűjteni a célországokban élő emberek hétköznapijairól, szokásairól, a mindennapi életéről, jellemző életkörülményeikről; tud a társadalmi érintkezés, az etikett legfontosabb szabályainak megfelelően viselkedni; ismeri a tipikus célnyelvi családmódellet; ismerteti a célnyelvi országokra jellemző népszokásokat, népzenei műveket, népművészeti jellegzetességeket, összehasonlítja ezeket a magyarországiakkal; tud példát mondani kiemelkedő jelentőségű kulturális eseményekre, fesztiválokra;

		ismeri az állami és családi ünnepeket, a hozzájuk kapcsolódó szokásokat.
4	Ismeretek / fejlesztési követelmények	A célnyelvi országokban élő emberek jellemző életmódjának, mindennapi életének megismerése. Szövegből, filmből információgyűjtés, szokások, hagyományok leírása, összehasonlítása. A célnyelvi országok társadalmi érintkezési formáinak megismerése, a reagálás gyakorlása. Jellemző népzenei, népművészeti alkotások ismerete. Kulturális események, fesztiválok jelentőségének megismerése, összekapcsolása különböző művészeti ágakkal. Gasztronómia, az adott tájegységre, országra jellemző ételek, étkezési szokások, tipikus étel elkészítési módjának ismertetése.
5	Kapcsolódási pontok	<i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> család és háztartás; egészséges és káros ételek; lakókörnyezetek és életmódbeli jellemzők. <i>Magyar nyelv és irodalom:</i> népszokások, hiedelmek. <i>Hon- és népismeret:</i> szokás, hagyomány, illem. <i>Erkölcstan:</i> családi élet. <i>Ének-zene:</i> népzene. <i>Informatika:</i> e-könyvek, médiatudatosság.
6	Kulcsfogalmak / fogalmak	Városi és vidéki élet, család, nagycsalád, életmód, népzene, népművészet, étkezési szokások, kiegyensúlyozott táplálkozás, tradicionális ételek.

	I	J
1	Tematikai egység / Fejlesztési cél	Szabadidő, sport a célnyelvi országokban
2	Előzetes tudás	A tanuló saját tapasztalatainak és tanulmányainak megfelelően számos ismerettel rendelkezik a sport- és szabadidős tevékenységekről.
3	A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló ismeri és használja a tömegkommunikációs csatornákat a sportokkal, egészséges életmóddal kapcsolatos információk gyűjtésére; tud logikusan, a megfelelő szókinccs használatával érvelni sportágakkal, sporteseményekkel, egészséges életmóddal kapcsolatos kérdésekben; tisztában van a sport jelentőségével és szerepével a célnyelvi országban és hazánkban; képes bemutatni a célnyelvi országok jellemző szabadidős tevékenységeit, legfontosabb kulturális eseményeit, fesztiváljait; tud példát mondani a kulturált szórakozási, szabadidős lehetőségekre, helyszínekre.
4	Ismeretek / fejlesztési követelmények	A sport jelentősége, szerepe a célnyelvi országok és hazánk lakosságának életében. Sporthoz kötődő fogalmak megismerése (pl. versenyszellem, csapatszellem, veszíteni tudás képessége). A fair play fogalmának ismerete és jelentőségének felismerése az élsportban és a tömegsportban.

		<p>Az olimpiai eszme megismerése; a célnyelvi országok és hazánk legnagyobb sikerei az olimpiákon.</p> <p>A legjellegzetesebb, tradicionális sportesemények a célnyelvi országokban és hazánkban.</p> <p>Az egészséges életmód és a sportolás szerepe a mindennapi életben (szabadidősport, tömegsport) a célnyelvi országban és hazánkban.</p>
5	Kapcsolódási pontok	<p><i>Erkölcstan</i> fair play; dopping.</p> <p><i>Biológia-egészségtan</i>: a sport élettani hatásai; sportsérülések, doppingerek hatásai; egészséges életmód, helyes táplálkozás.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek</i>: az olimpiai játékok története.</p>
6	Kulcsfogalmak / fogalmak	Szabadidősport, tömegsport, élsport, fair play, dopping, életvitel, egészséges életmód, helyes táplálkozás, élettani hatások, szabályok, felszerelések.

	K	L
1	Tematikai egység / Fejlesztési cél	A célnyelvi országok irodalma, művészete, tudományos élete
2	Előzetes tudás	A tanulónak már vannak ismeretei a célnyelvi országok irodalmi alkotásairól (mondókák, versek, ifjúsági irodalmi alkotások). Megismerte a legjellemzőbb képzőművészeti műalkotásokat, múzeumi tárgyakat.
3	A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A tanuló ismeri a célnyelvi országok néhány kiemelkedő jelentőségű klasszikus és kortárs szerzőjét, képző- és előadóművészt;</p> <p>ismeri a célnyelvi országok legjelentősebb tudományos-technikai vívmányait és tudósait, képes bemutatásukra;</p> <p>be tudja mutatni a célnyelvi országok néhány kiemelkedő fontosságú épületét, a korszak és az épület jellemzőivel;</p> <p>ismeri a tömegkommunikációs eszközök (pl. rádió, televízió, internet) szerepét a kultúra közvetítésében és népszerűsítésében a célnyelvi országokban és hazánkban;</p> <p>ismer néhány humoros írást, viccet, melyek a célnyelvi országok jellemzőit mutatják be.</p>
4	Ismeretek / fejlesztési követelmények	<p>A célnyelvi országok néhány kiemelkedő jelentőségű klasszikus és kortárs szerzőjének, képző- és előadóművészeinek megismerése.</p> <p>Tudományos-technikai felfedezések, tudósok megismerése, a felfedezések hatásainak bemutatása.</p> <p>A célnyelvi országok néhány kiemelkedő fontosságú épületének, a korszaknak és az épület jellemzőinek bemutatása.</p> <p>A célnyelvi országok néhány kiemelkedő fontosságú múzeumának, színházának megismerése.</p> <p>A tömegkommunikációs eszközök (pl. rádió, televízió, internet) szerepe a kultúra közvetítésében és népszerűsítésében a célnyelvi országokban és hazánkban.</p>

		Néhány humoros írás, vicc megismerése, mely a célnyelvi országok jellemzőit mutatja be.
5	Kapcsolódási pontok	<i>Biológia-egészségtan, Fizika, Kémia</i> : tudományos, technikai felfedezések. <i>Rajz és vizuális kultúra</i> : művészi korszakok, építőművészet. <i>Mozgókép-kultúra és médiaismeret</i> : tömegkommunikáció hatása, értékek kiválasztása. <i>Célnyelv</i> : humoros írások.
6	Kulcsfogalmak / fogalmak	Klasszikus és kortárs irodalom, képzőművészeti korok, festészet, építészeti stílusok, tömegkommunikáció, tudomány, technika, találmányok, vívmányok, előadó-művészet: zene, filmművészet, színházművészet, klasszikus és kortárs művészek.

	M	N
1	Tematikai egység / Fejlesztési cél	Magyarország bemutatása más országokban élő embereknek
2	Előzetes tudás	A tanuló az iskolai tanulmányok során megismerte Magyarország természetföldrajzát, történelmét, legfontosabb irodalmi és művészeti értékeit, a tudományos életben betöltött szerepét.
3	A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló rendelkezik az információgyűjtéshez szükséges célnyelvi szókinccsel a történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek és földrajz tantárgyak témakörében; képes hazánk földrajzi jellemzőit, tájegységeit bemutatni; összehasonlítani a célországok földrajzi adottságaival; kronológiai sorrendbe tudja állítani, jellemzi hazánk legjelentősebb történelmi eseményeit, és azokat összehasonlítja a célnyelvi országok történelmi eseményeivel; ismeri és be tudja mutatni a hazai tudományos élet kiemelkedő szereplőit (pl.: Nobel-díjasok) és munkásságuk hatását a világra; képes bemutatni a legjelentősebb magyar városokat, a fővárost és annak nevezetességeit; képes bemutatni kedvenc magyar íróját, néhány irodalmi, képző- és filmművészeti alkotást.
4	Ismeretek / fejlesztési követelmények	Hazánk földrajzi fekvésének, nagy tájainak, hegyeinek, folyóinak bemutatása. Történelmi események időrendbe állítása, azok hatásainak, következményeinek bemutatása. A főváros és nagyobb városok bemutatása (elhelyezése az országban, főbb földrajzi, történelmi jellemzői, látnivalói). Hazánk összehasonlítása a tanult jellemzők alapján a célnyelvi országokkal. Hazai irodalmi mű, író, képzőművészeti alkotás bemutatása. Tudományos eredmények, találmányok megismerése, tudósok bemutatása.
5	Kapcsolódási pontok	<i>Földrajz</i> : Magyarország és a Kárpát-medence földrajza. <i>Történelem társadalmi és állampolgári ismeretek</i> : magyar történelem. <i>Matematika</i> : a Bolyaiak, Neumann János.

		<i>Biológia-egészségtan, Fizika, Kémia:</i> tudomány, technika, kultúra: Nobel-díjas atomtudósok, magyar találmányok, pl. villanymozdony. <i>Magyar nyelv és irodalom:</i> olvasmányélmények. <i>Vizuális kultúra:</i> múzeumok, műalkotások leírása. <i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> technikai vívmányok.
6	Kulcsfogalmak / fogalmak	Topográfiai, történelmi alapfogalmak, a város természeti, kulturális értékei, tudomány és technika, Nobel-díj.

	O	P
1	A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	<p>A tanuló be tudja mutatni a célnyelvi országok és Magyarország földrajzi fekvését, felszínformáit, tájegységeit és legfontosabb vízrajzi jellemzőit.</p> <p>Ismeri a célnyelvi országok gazdasági fejlődésének legfontosabb állomásait, ennek az életszínvonalra gyakorolt hatásait.</p> <p>Időrendbe helyezi és összehasonlítja az azonos történelmi időszakok hazai és célnyelvi országbeli meghatározó eseményeit, felfedezi az azok közötti összefüggéseket.</p> <p>Célnyelven végez önálló gyűjtőmunkát a hagyományos és a digitális médiumok segítségével.</p> <p>Ismeri a legfontosabb nemzeti ünnepek eredetét, ünneplésének módját és a megemlékezések szimbólumait.</p> <p>Ismeri a sport jelentőségét, szerepét a célnyelvi országok és hazánk lakosságának életében.</p> <p>Ismeri a célnyelvi országok és a hazai élet néhány kiemelkedő jelentőségű klasszikus és kortárs szerzőjét, képző- és előadóművészt.</p> <p>Ismeri és bemutatja a célnyelvi országok és Magyarország legjelentősebb tudományos-technikai vívmányait, tudósait.</p> <p>Nyitottá és elfogadóvá válik más kultúrákkal szemben, megérti azok sajátosságait.</p>

IV. 9–10. évfolyam

A 9. évfolyam megkezdésekor a tanulók már legalább öt évig tanulták a célnyelvet általános iskolában, öt évfolyamos képzés esetén pedig egy éve az előkészítő évfolyamon. Az általános iskola, illetve az előkészítő évfolyam nyelvóráin alapvető információkat szereztek a célnyelvi országokról, kialakult bennük az érdeklődés a célnyelvi országok kultúrája iránt. Nyelvi szintjük eléri a Közös európai referenciakeret (KER) szerinti A2-es, illetve B1-es szintet. Nyelvtudásuk tehát lehetővé teszi, hogy idegen nyelven is szerezzenek információkat a körülöttük lévő világról. Motivációjukat növeli, hogy a célnyelvi civilizáció tanulása során a már meglévő földrajzi, történelmi, irodalmi, zenei, képzőművészeti ismereteiket felhasználhatják, továbbfejleszthetik. Ez kreativitásra, elemző, analízis gondolkodásra ad lehetőséget, s egyben segíti őket a megfelelő, egyéni tanulási stratégia kialakításában.

A célnyelvi civilizáció tantárgy kiemelkedő szerepet játszik a kulcskompetenciák fejlesztésében, a nevelési célok elérésében. A tanítás során kulturális, technikai, történelmi, művészeti és természettudományos ismeretekhez jutnak a tanulók. A cél az ok-okozati összefüggések felismerése, az egyes események, szokások, jelenségek összehasonlítása. A

saját és a célnyelvi kultúrák megismerése, összehasonlítása révén bővül a tanulók műveltsége, szélesedik látókörük, így fokozatosan kialakul elfogadó magatartásuk, és megbecsüléssel tekintenek az eltérő kultúrákra.

A tantárgy tanulása során mélyebben megismerik a célnyelvi országok történelmét, gazdaságát, hagyományait, kultúráját, művészetét. Párhuzamot vonnak ezek hazai vonatkozásaival, s megtanulják a célnyelvi és a magyarországi jellemzőket összehasonlítani, bemutatni. A tudományos életben elért magyar eredmények, világhírű tudósaink munkásságának megismerése, bemutatása hozzájárul a nemzet szellemi és tárgyi öröksége iránt érzett megbecsülés kialakulásához. Ezek a tevékenységek erősítik interkulturális készségeiket és a nemzeti öntudatot is.

A célnyelvi civilizáció tantárgy esetében a tanulás, az információszerzés eszköze a célnyelv, így annak készségi szintű felhasználására, célorientált gyakorlására ad lehetőséget. A tantárgy tartalma szoros kölcsönhatásban van más közismereti tárgyakkal. A célnyelvi országok sokoldalú megismerése természetes kapcsolódási pontokat kínál a tanulók számára földrajzi, történelmi, képzőművészeti, irodalmi ismereteik kreatív és interaktív felhasználásához. A tanulók az IKT-eszközökkel támogatott információszerzést és -feldolgozást is gyakorolhatják, képessé válnak az önálló kutatómunkára és a megszerzett információk produktív alkalmazására.

A tananyag feldolgozása közben lehetőséget kell biztosítani arra is, hogy a tanulók pár- és csoportmunkával, illetve a projektfeladatok során kibontakoztassák kreativitásukat, fontos a kreatív megnyilvánulások ösztönzése, elismerése. A feladatok jellege, tartalma sok lehetőséget biztosít az önálló kutatómunkára, egyéni és csoportos előadásokra. A tanulók megfogalmazhatják feltevéseiket, következtetéseiket, gyakorolhatják a kulturált vitát, a tényeken alapuló érvelést.

A 10. évfolyam végére a tanulók képessé válnak arra, hogy a célnyelv használatával önállóan is megismerkedjenek más kultúrákkal, és összehasonlítsák ezeket, valamint be tudják mutatni Magyarország természeti, történelmi, szellemi értékeit. Nyitottabbá válnak a világra, interperszonális kapcsolataikban elfogadóbbak, toleránsabbak lesznek.

A megjelölt témakörök nem választhatók mereven szét, közöttük tartalmi összefüggés, egymásra épülés, esetenként átfedés van. A tantárgy tanítása heti egy órában történik. Az éves óraszám témakörönkénti felosztása a helyi tantervben jelenik meg, amelynek elkészítése és az arányok kialakítása során figyelembe kell venni a célnyelven tanított tantárgyakhoz kapcsolódó, már meglévő és fejlesztendő célnyelvi készségeket, ismereteket.

	A	B
1	Tematikai egység / Fejlesztési cél	A célnyelvi országok természetföldrajza
2	Előzetes tudás	A tanuló már rendelkezik a célnyelv országaira vonatkozó általános ismeretekkel (fekvés, főváros, folyók, éghajlat) az anyanyelvén és célnyelven is. Ismeri a topográfiai fogalmakat, tudja használni a hagyományos és az online térképeket. A nemzeti jelképeket ismeri.
3	A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló képes a célnyelvi országok földrajzi fekvésére, felszínére, felszínformáira, tájegységeire és legfontosabb vízrajzi jellemzőire vonatkozóan tájékozódni, információt gyűjteni és következtetéseket levonni leírásokból, statisztikai táblázatokból, grafikonokból, diagramokból, hagyományos és online térképekből; tud a topográfiai fogalmakhoz tartalmi elemeket rendelni és

		<p>természetföldrajzi, környezeti és társadalmi-gazdasági témákat feldolgozó tematikus térképeket összehasonlítani; következtet a földrajzi fekvésből, a természeti és éghajlati viszonyokból az élővilágra, a népességre, valamint a kultúra jellemzőire; ismeri az adott terület élővilágának legfontosabb jellemzőit; szabatosan, a szükséges szaknyelv felhasználásával mutatja be a célnyelv országainak alapvető természetföldrajzát digitális eszközök alkalmazásával is.</p>
4	Ismeretek / fejlesztési követelmények	<p>A célnyelvi országok földrajzi fekvésének, felszínének, felszínformáinak, tájegységeinek és legfontosabb vízrajzi jellemzőinek megismerése és kontúrtérképen történő elhelyezése. Az éghajlat és az időjárás változásának és a célnyelvi országok legjellemzőbb élővilágának ismerete – a többi tantárgyra is építve. Geopolitikai következmények felismerése, megfogalmazása, a közigazgatási régiók (autonómiák, tartományok, államok) azonosítása térkép segítségével. Nemzeti jelképek (zászlók, címerek) és szimbolikájuk értelmezése. Népességi adatok (lakosságszám, népsűrűség) elemzése térkép alapján. A népesség eloszlásának területi sajátosságai, ennek természeti, társadalmi, gazdasági okai és következményei; a bevándorlók szerepe az egyes célnyelvi országok népességének alakulásában, valamint a bevándorlás és a bevándorlás korlátozásának okai. A célnyelvi országok leghíresebb városainak, turisztikai központjainak, nevezetességeinek megismerése, bemutatása.</p>
5	Kapcsolódási pontok	<p><i>Földrajz:</i> az időjárás tényezői, a Föld szépsége, egyedisége; településtípusok; globális problémák, életminőségek különbségei. <i>Biológia-egészségtan:</i> élőhely, életközösség, védett természeti érték, változatos élővilág. <i>Informatika:</i> digitális tudásbázisok, könyvtári információs rendszerek.</p>
6	Kulcsfogalmak / fogalmak	<p>Topográfia, nemzeti jelképek, felszíni formák, víztípusok, éghajlati és földrajzi övezetek, időjárás-éghajlati elemek, élővilág, a településtípusok.</p>

	C	D
1	Tematikai egység / Fejlesztési cél	A célnyelvi országok gazdasága
2	Előzetes tudás	A tanuló már foglalkozott országok gazdaságával a Földrajz tantárgy keretében. Ismeri az alapvető gazdasági folyamatokat, jelenségeket.
3	A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanulóban kialakul az érdeklődés a célnyelvi országok gazdasági és pénzügyi helyzete iránt, és tud célnyelven információt gyűjteni a hagyományos és digitális médiumokban;

		a szükséges szaknyelv felhasználásával beszél a célnyelv országainak alapvető gazdasági ágairól, a célországok Magyarországgal fenntartott kapcsolatáról; összehasonlító elemzéseket végez statisztikai táblázatok, grafikonok, diagramok, folyamatábrák, térképek alapján.
4	Ismeretek / fejlesztési követelmények	A célnyelvi országok gazdasági adottságainak és jellemzőinek, főbb gazdasági ágazatainak, a világ társadalmi-gazdasági rendszerében betöltött szerepének, a magyar vonatkozásoknak a megismerése. Nemzetközi viszonylatban is híres termékek, márkák és a Magyarországon jelenlévő nagyvállalatok megismerése. A főbb szárazföldi, vasúti, vízi és légi közlekedési útvonalak, az egyes közlekedési ágak főbb sajátosságainak megismerése. A lakosság életszínvonalának megismerése. Önálló információszerzés és az információk értelmezése az aktuális és alapvető gazdasági kérdések területén.
5	Kapcsolódási pontok	<i>Földrajz:</i> iparágak, nemzetközi szervezetek, pénzügyi fogalmak, tőke és a munkaerő mobilitása, közlekedés. <i>Matematika:</i> grafikonok, adatok gyűjtése, következtetések levonása.
6	Kulcsfogalmak / fogalmak	Gazdasági ágak, ágazatok, szektorok, nemzetgazdaság, közúti közlekedés, ökonómia és ökológia, fenntartható fejlődés, nemzetközi szervezetek, multinacionális vállalatok, infláció, GDP.

	E	F
1	Tematikai egység / Fejlesztési cél	A célnyelvi országok politikai berendezkedése
2	Előzetes tudás	A médiumokban már sok tanuló figyelemmel kíséri a bel- és külpolitikai híreket, ami jó kiindulási pontként szolgálhat a további tanulmányokhoz.
3	A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló képes gyűjtőmunkára a célnyelven, értelmezi a hagyományos és a digitális médiumok politikai híreit; összehasonlítja a célnyelvi országok és Magyarország politikai berendezkedését; bemutatja a célnyelv országainak politikai rendszerét, az alapvető emberi, szabadság- és állampolgári jogokat, kötelezettségeket.
4	Ismeretek / fejlesztési követelmények	A célnyelvi országok politikai berendezkedésének megismerése. Tájékozódás a célországok állam- és intézményrendszerének felépítéséről, a kormány- és az államfő hatásköréről. A jelentős politikai pártok a célországokban. A társadalmi, politikai, erkölcsi problémák felismerése, megfogalmazása. A civil szervezetek szerepe a társadalomban, a civil mozgalmak jelentősége a célországokban.

5	Kapcsolódási pontok	<i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> a politikai rendszerek és az állampolgárok közötti viszony történelmi formái. <i>Informatika:</i> digitális tudásbázisok, könyvtári információs rendszerek.
6	Kulcsfogalmak / fogalmak	Államformák, alkotmányosság, hatalmi ágak: a törvényhozó, végrehajtó és igazságszolgáltató hatalom, államfő, demokrácia, politikai intézményrendszer, társadalmi és politikai konfliktus, autonómia, szolidaritás, politikai és szociális jogok, a kisebbségi jogok, civil szféra.

	G	H
1	Tematikai egység / Fejlesztési cél	A célnyelvi országok társadalmi viszonyai
2	Előzetes tudás	A történelem és állampolgári ismeretek tanulása során a tanuló megismerte a társadalmi rétegek, nemzetiségek, kisebbségek fogalmát, hallhat a médiában az Európai Unió kisebbségi és bevándorlási problémáiról; célnyelvi tanulmányai során szerzett információt az oktatásról, játék- és dokumentumfilmekből, a hírekből értesülhet a nagyvárosok társadalmi problémáiról, a bűnözésről, a droghelyzetről.
3	A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló képes információt gyűjteni a társadalmi viszonyok és problémák bemutatására a különböző médiumok és képi források felhasználásával; ismeri a célnyelvi kultúra társadalmi berendezkedését; felismer társadalmi és erkölcsi problémákat, ezeket megfogalmazza; tud véleményt nyilvánítani társadalmi kérdésekben, képes logikusan és tárgyilagosan érvelni, az eltérő véleményeket meghallgatja, megérti; felismeri a kultúrák és értékrendek közötti különbségeket és összeveti azokat a saját kultúrájával és értékrendjével.
4	Ismeretek / fejlesztési követelmények	A célnyelvi országok társadalmi viszonyai, a különböző kultúrák, társadalmi rétegek, csoportok, eltérő kultúrák tanulmányozása. A célnyelvi országokban létező társadalmi rétegek, csoportok (öregék, fiatalok, gyerekek, nők, kisebbségek, bevándorlók) aktuális helyzetének, együttélési formáinak, civilizációs konfliktusainak, társadalmi feszültségeinek megismerése és helyzetük összehasonlítása, az eltérések, illetve párhuzamok keresése. A hazai és a célnyelvi országok oktatási rendszere közti különbségek és hasonlóságok feltárása, megértése. A tanulás, a tudás és a műveltség mai szerepének értelmezése személyes tapasztalatok és a médiából vett példák, valamint a történelemből tanultak alapján.
5	Kapcsolódási pontok	<i>Társadalmi, állampolgári és gazdasági ismeretek:</i> a jövedelem szerepe a családban, kiadás, bevétel, megtakarítás, hitel, rezsi, zsebpénz; a tudás fogalmának átalakulása, a tanulás technikái, egész életen át tartó tanulás.

		<p><i>Földrajz:</i> társadalomföldrajz.</p> <p><i>Etika:</i> társas kapcsolatok, előítélet, tolerancia, bizalom, együttérzés; fogyasztással élők, szegények és gazdagok.</p> <p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> pályaorientáció és munka.</p>
6	Kulcsfogalmak / fogalmak	Társadalom, osztály, réteg, csoport, a társadalmi együttélés szabályai, szokás, hagyomány, erkölcs, jog, illem, kisebbségek, bevándorlás, emberi alapjogok, a jogegyenlőség elve, a gyermekek jogai, diákjogok és kötelességek, egészség és társadalombiztosítás, munkanélküliség, élethosszig tartó tanulás, demográfia, demográfiai robbanás, elöregedés, túlnépesedés.

	I	J
1	Tematikai egység / Fejlesztési cél	Hagyományok, szokások, életmód
2	Előzetes tudás	A tanuló célnyelvi tanulmányainak köszönhetően ismeretekkel rendelkezik a célnyelvi civilizáció mindennapjairól, a társas együttélés szokásairól, a hagyományokról. Ezek kiegészülnek a médiából vett példákkal és saját tapasztalataival.
3	A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló képes a hírekből, audio(vizuális) anyagokból, fényképekről információt gyűjteni a célországokban élő emberek hétköznapjairól, szokásairól, életviteléről; felismeri a társadalmi, erkölcsi problémákat, összeveti ezeket a hasonló hazai problémákkal; a társadalmi érintkezés szabályai szerint viselkedik, megfelelően reagál az általánosan használt gesztusokra, tisztázza a számára esetleg ismeretlen gesztusok jelentését; életstratégiákról, jövőképekről beszélget különböző minták és példaképek alapján.
4	Ismeretek / fejlesztési követelmények	<p>A célnyelvi országok családmódeljeinek elemzése, a családi szereposztás azonosítása.</p> <p>A gyermekek helyzetének, legfontosabb jogainak és kötelességeinek bemutatása a családban, ezek összevetése a hazai viszonyokkal.</p> <p>A célnyelvi országok nemzeti és családi ünnepeinek, népi hagyományainak, szokásainak megismerése.</p> <p>A célnyelvi országok hagyományos ételei, tipikus alapanyagok, régiók tipikus ételei. Étkezési szokások.</p> <p>A szabadidő eltöltése, a kulturált szórakozás, nyaralási és pihenési szokások bemutatása. A turizmus hatása a célnyelvi országokra.</p> <p>A vidéki és városi élet.</p>

5	Kapcsolódási pontok	<p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> család és háztartás; testi és lelki egészség, egészséges ételek.</p> <p><i>Etika:</i> önismeret, ember az időben: gyermekkor, ifjúság, felnőttkor, öregkor, családi élet.</p> <p><i>Biológia-egészségtan:</i> egészséges életmód, fogyatékkal élők.</p> <p><i>Testnevelés és sport:</i> a rendszeres testedzés hatása a szervezetre, relaxáció.</p> <p><i>Informatika:</i> e-könyvek, médiatudatosság.</p>
6	Kulcsfogalmak / fogalmak	Család, nagycsalád, háztartás, időbeosztás, állami és családi ünnepek, gyermeki jogok, kötelességek, előregedés, egészséges életmód, urbanizáció, gasztronómia, gyorséttermek, kiegyensúlyozott táplálkozás, nemzeti ételek.

	K	L
1	Tematikai egység / Fejlesztési cél	Környezetvédelem
2	Előzetes tudás	A tanuló természettudományi tanulmányainak és élettapasztalatának köszönhetően ismeretekkel rendelkezik a környezetvédelemről, és célnyelvi tanulmányai révén ismeri a témához kapcsolódó alapszókincset is.
3	A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló használja a hagyományos és digitális hírforrásokat ismeretszerzésre; rendszerezi az információkat; ismeri a környezetszennyezés fajtáit, okait és hatásait, valamint a környezetvédelem lehetőségeit és eredményeit, tud ezekről véleményt mondani; tud logikusan, érvekkel alátámasztva, a megfelelő szakszókincs használatával érvelni a környezetszennyezéssel, a környezetvédelemmel kapcsolatos kérdésekben.
4	Ismeretek / fejlesztési követelmények	<p>Az éghajlati változások és a hozzájuk kapcsolódó ártalmak (pl. üvegházhatás, felmelegedés) kialakulásának és folyamatának ismerete, a változások okainak értelmezése.</p> <p>A környezetszennyezés fajtáinak megismerése (pl. levegő-, talaj- és vízszennyezés).</p> <p>A környezetszennyezés hosszú távú következményeinek felismerése (pl. édesvíz hiánya, energiaforrások kimerülése, életlehetőségek megszűnése, migráció).</p> <p>A háztartási, ipari és veszélyes hulladék kezelése és újrahasznosítása a célnyelvi országokban és hazánkban.</p> <p>A hagyományos energiaforrások és a nukleáris energia előnyeinek és veszélyeinek ismerete, valamint az alternatív energiaforrások ismertetése (pl. megújuló energiaforrások).</p> <p>A célnyelvi országokban és hazánkban leggyakrabban előforduló környezeti katasztrófák ismerete (pl. árvíz, vízszennyezés).</p> <p>A célnyelvi országokban és hazánkban működő legfontosabb környezetvédelemmel foglalkozó szervezetek és tevékenységük megismerése (pl. Greenpeace, zöld mozgalmak).</p>

5	Kapcsolódási pontok	<p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> fenntarthatóság, újrahasznosítás, környezettudatosság otthon és a lakókörnyezetben.</p> <p><i>Biológia-egészségtan:</i> természetvédelem, a biológiai sokféleség védelme, a környezeti állapot és az ember egészsége közötti összefüggés.</p> <p><i>Földrajz:</i> településtípusok, globális problémák, életminőségek különbségei, pl. az éhezés és a szegénység okai.</p> <p><i>Etika:</i> etikus kereskedelem (fair trade).</p> <p><i>Kémia:</i> vegyi anyagok hatásai a környezetre.</p> <p><i>Földrajz:</i> talajerózió, felmelegedés hatásai az éghajlatra.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> természetes erőforrások változásának hatása a gazdaságra.</p>
6	Kulcsfogalmak / fogalmak	Környezetszennyezés, környezetvédelem, szelektív hulladékgyűjtés, újrahasznosítás, megújuló energiaforrások, erózió, urbanizáció, felelősségvállalás, ökológia, éghajlatváltozás, globális és regionális problémák, közlekedés.

	M	N
1	Tematikai egység / Fejlesztési cél	Tömegkommunikáció, média
2	Előzetes tudás	A tanuló célnyelvi tanulmányainak és élettapasztalatának köszönhetően sok ismerettel rendelkezik a tömegkommunikációs forrásokról.
3	A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló ismeri és használja a célnyelvi ország tömegkommunikációs csatornáit információgyűjtésre, az információkat rendszerezi és értelmezi; tud a tömegkommunikáció társadalmi hatásairól, pozitív és negatív aspektusairól; tud a megfelelő szókincs használatával véleményt megfogalmazni a médiával kapcsolatos kérdésekről; ismeri a sajtószabadság fogalmát a célnyelvi országokban és hazánkban.
4	Ismeretek / fejlesztési követelmények	<p>A kereskedelmi és a közszolgálati médiumok.</p> <p>A célnyelvi országok egyes televíziós és rádióműsorainak megismerése, bemutatása. Tévészési szokások a célnyelvi országokban és hazánkban.</p> <p>A célnyelvi országok egyes nyomtatott sajtótermékeinek és néhány, a célnyelvi országokhoz kötődő internetes portálnak a megismerése és bemutatása.</p> <p>A média tömegformáló szerepének felismerése és értékelése.</p> <p>A tömegkommunikációs csatornákból szerzett információk kritikus kezelése, hitelességük ellenőrzése más források, pl. az internet segítségével.</p> <p>Az internet szerepe a tömegkommunikációban, az online források hatása a jövő tömegkommunikációjára.</p> <p>A reklámok, hirdetések értelmezése a célországok kultúrájának, társadalmi szokásainak ismeretében.</p> <p>Műsorkészítés, lapszerkesztés.</p>

5	Kapcsolódási pontok	<p><i>Etika:</i> újságírói etika; reklámmal kapcsolatos megfontolt fogyasztói szerep kialakítása; információs önrendelkezési jog; manipuláció, médiaszabályozás.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> a tömegkommunikációs források nyelvezete; a média hatása a nyelv változására.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> a cenzúra és sajtószabadság a történelem folyamán.</p> <p><i>Informatika:</i> az internet mint tömegkommunikációs forrás, az internet szerepe a XXI. század tömegkommunikációjában.</p>
6	Kulcsfogalmak / fogalmak	Sajtó, sajtószabadság, cenzúra, nyomtatott, hangzó és digitális sajtótermékek, bulvársajtó, minőségi újságírás, internet, közszolgálati és kereskedelmi csatornák, reklámok, hirdetések, véleményformálás, manipuláció, média, tömegkommunikáció.

	O	P
1	Tematikai egység / Fejlesztési cél	Sport
2	Előzetes tudás	A tanuló élettapasztalatának és tanulmányainak köszönhetően sok ismerettel rendelkezik a sportokról és az egészséges életmódról.
3	A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A tanuló ismeri és használja a tömegkommunikációs csatornákat a sportokkal, egészséges életmóddal kapcsolatos információk összegyűjtésére, rendszerezi és értelmezi ezeket az információkat;</p> <p>felismeri a sport pozitív élettani hatásait, valamint az élsport esetleges negatív hatásait, és tud ezekről kritikus véleményt mondani;</p> <p>tud logikusan, érvekkel alátámasztva, a megfelelő szókincs használatával érvelni sportágakkal, sporteseményekkel, egészséges életmóddal kapcsolatos kérdésekben;</p> <p>tisztában van a sport múltbéli és jelenlegi szerepével a célnyelvi országokban és hazánkban.</p>
4	Ismeretek / fejlesztési követelmények	<p>Az egészséges életmód és a sportolás szerepe a mindennapi életben (szabadidősport, tömegsport) a célnyelvi országokban és hazánkban.</p> <p>A legjellegzetesebb sportágak a célnyelvi országokban és hazánkban.</p> <p>Sporthoz kötődő fogalmak ismerete (pl. fair play, versenyszellem, csapatszellem, veszíteni tudás képessége); a sport személyiségformáló szerepe.</p> <p>Az olimpiai eszme és az olimpiai játékok; a célnyelvi országok és hazánk legnagyobb sikerei az olimpiákon.</p> <p>A célnyelvi országokban és hazánkban megrendezett legjelentősebb sportesemények bemutatása.</p> <p>Néhány, a célnyelvi országokból és hazánkából származó sikeres sportoló, illetve csapat bemutatása.</p> <p>Új tendenciák a sportban; a küzdősportok és az extrém sportok elterjedése és ezek hatása.</p> <p>Az élsport negatív aspektusainak kritikus szemlélete (pl.</p>

		durvaság, teljesítménynövelő szerek, a túlzott anyagi ellenérték romboló hatásai). A sportolók sztárrá válásának hatása az emberekre és a sportra (pl. reklámok, anyagi előnyök, divatteremtés).
5	Kapcsolódási pontok	<i>Etika:</i> fair play; dopping, sportszerűség <i>Testnevelés és sport:</i> sportágak, szabályrendszerek; játékleírások, játékszabályok; életmódot, életstílust és életminőséget befolyásoló egyéni, társas és csoportos tevékenységek.
6	Kulcsfogalmak / fogalmak	Szabadidősport, tömegsport, szabályok, élsport, csapatszellem, versenyszellem, fair play, győzelem, vereség, dopping, egyéni- és csapatsport, extrém sport, életvitel, egészséges életmód, helyes táplálkozás, sportsérülések, élettani hatások, szabályok, felszerelések, sportközvetítések.

	Q	R
1	Tematikai egység / Fejlesztési cél	Tudományok
2	Előzetes tudás	A tanuló természettudományi tanulmányainak és élettapasztalatának köszönhetően ismerettel rendelkezik számos tudományos-technikai vívmányról és ezek mindennapi életre gyakorolt hatásáról.
3	A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló használja a hagyományos és a modern tömegkommunikációs eszközöket a tudományokkal kapcsolatos információgyűjtésre; felismeri a tudományos-technikai vívmányok fontosságát, tud megfelelő szókincs használatával beszélni az ezekhez kapcsolódó kérdésekről; ismeri a legfontosabb tudományos-technikai vívmányokat, a célnyelvi országok és hazánk néhány felfedezőjét, feltalálóját, tudósát.
4	Ismeretek / fejlesztési követelmények	Ismeretszerzés a tudomány fejlődéséről, hatásairól (pl. ipari forradalom, XX. századi technikai forradalom). A célnyelvi országok néhány kiemelkedő jelentőségű tudósának, feltalálójának megismerése és bemutatása. Logikus, érvekkel alátámasztott vélemény megfogalmazása a modern technikai eszközök elterjedésének okairól, hatásáról, pozitív és negatív aspektusairól.
5	Kapcsolódási pontok	<i>Biológia-egészségtan, Fizika, Kémia:</i> tudománytörténeti jelentőségű felfedezők (Arisztotelész, Kopernikusz, Newton, Galilei, Watt, Darwin, Pasteur stb.), a biotechnológia lehetőségei és etikai kérdései. <i>Informatika:</i> az infokommunikációs eszközök előnyei és kockázatai. Netikett.
6	Kulcsfogalmak / fogalmak	Tudomány, technika, találmányok, vívmányok, úrkutatás, kozmológia, nukleáris fizika, orvostudomány, IKT, pszichológia, agykutatás, evolúció.

	S	T
1	<p style="text-align: center;">A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén</p>	<p>A tanuló a szükséges szókincs felhasználásával, esetenként digitális eszközök alkalmazásával, érthetően be tudja mutatni a tanulmányai során feldolgozott témákat.</p> <p>Ismeri a célnyelvi országok földrajzi fekvését, felszínformáit, tájegységeit és legfontosabb vízrajzi jellemzőit. Magyarországot be tudja mutatni egy célnyelvi beszélő számára, összehasonlításokra képes.</p> <p>Ismeri a célnyelvi országok gazdasági jellemzőit, értelmezi a különböző gazdasági mutatókat. Alapvető összehasonlításokra is képes.</p> <p>Ismeri a célnyelvi országok politikai rendszerét, össze tudja hasonlítani azokat a magyar politikai berendezkedéssel.</p> <p>Ismeri a célnyelvi országok jellemző társadalmi viszonyait, a leggyakoribb szociális problémákat.</p> <p>Tájékozott a célországokban élő emberek hétköznapijairól, szokásairól, gondolkodásmódjáról, életviteléről. Nyitottá és elfogadóvá válik más kultúrákkal szemben, megérti azok sajátosságait.</p> <p>Érti a környezetszennyezés következményeit és a környezetvédelem fontosságát.</p> <p>Használja a célnyelvi ország tömegkommunikációs csatornáit az információgyűjtésben, képes az információk rendszerezésére, kérdések megfogalmazására.</p> <p>Tájékozott a célnyelvi országok legjellegzetesebb sportágai és sporteseményei területén.</p> <p>Ismer a célnyelvi kultúrákból néhány kiemelkedő jelentőségű tudományos-technikai vívmányt, valamint azok alkotóit.</p> <p>Képes hazáját több szempontból bemutatni a célnyelven.</p> <p>Nyitottá és elfogadóvá válik más kultúrákkal szemben, megérti azok sajátosságait.</p>

V. 11–12. évfolyam

A tanulók már több éve tanulják a célnyelvi civilizáció tantárgyat, számos olyan ismerettel rendelkeznek a célnyelvi országokról, azok társadalmáról, kultúrájáról, melyek további ismeretek megszerzésére, a már meglévő tudás bővítésére, más szempontú vizsgálatára motiválják őket. Eljutottak a Közös európai referenciakeret hatfokú skálájának (KER) minimum negyedik szintjére (B2). Kellő tapasztalattal, tudással rendelkeznek ahhoz, hogy a körülöttük lévő világot tágabb kontextusban is értelmezni tudják, nyelvi ismereteiknek köszönhetően pedig széleskörű célnyelvi információszerzésre és viszonyításra képesek. A nevelési célok közül ezen a szinten a tanulás tanítása kiemelt fontosságú, hiszen a tanulóknak a 12. évfolyam végére olyan tanulási képességekkel kell rendelkezniük, amelyek lehetővé teszik az önálló és kritikus ismeretszerzést idegen nyelven, valamint nyelvtudásuk önálló fenntartását és továbbfejlesztését további tanulmányaik és munkájuk során, egész életükön át.

A 11–12. évfolyamon az előző szakasz témakörei életkoruknak, s a más tantárgyak tanulása során megszerzett ismereteknek megfelelően koncentrikusan bővülnek, egymásra épülnek.

A tanulók a tantárgy tanulása közben mélyebben megismerik a célnyelvi országok történelmét, gazdaságát, hagyományait, kultúráját, művészetét. Összehasonlítják magyar megfelelőikkel, és megtanulják ugyanilyen szempontok szerint hazánkat is bemutatni. Az így megszerzett tapasztalatok erősítik interkulturális készségeiket, és segítik őket abban, hogy hazájuk értékeit is felfedezzék, tudatosabban kezeljék.

A tanulók a tantárgy komplex jellegéből adódóan a különböző tantárgyak keretében szerzett meglévő és új ismereteiket szintetizálják, más nézőpontokból vizsgálják, és kipróbálják valós életfeladatokat idéző helyzetekben. A tantárgy tanítása során lehetőséget kell biztosítani az önálló kutatómunkára, az egyéni és csoportos előadásokra, tárgyilagos és kulturált vitákra, döntéshozatali folyamatok, üzleti tárgyalások szimulációjára, prezentációk, audiovizuális műsorok vagy weblap készítésére stb. Továbbra is kiemelt szerepet kapnak a kooperatív tanulásszervezési eljárások és az IKT-kompetenciák alkalmazása. A jól megválasztott tanórai feladatok és témák segíthetik a tanulókat a jövőjüket érintő fontos döntések meghozatalában is.

A tantárgy tanítása heti két órában történik. Az éves óraszám témakörönkénti felosztása a helyi tantervben jelenik meg, amelynek elkészítése és az arányok kialakítása során figyelembe kell venni a célnyelven tanított tantárgyakhoz kapcsolódó, már meglévő és fejlesztendő célnyelvi készségeket, ismereteket.

	A	B
1	Tematikai egység / Fejlesztési cél	A célnyelvi országok gazdasága
2	Előzetes tudás	A tanuló már foglalkozott a célnyelv országainak gazdaságával az előző szakaszban a célnyelvi civilizáció, valamint a földrajz tantárgy keretében. Tisztában van az alapvető gazdasági folyamatokkal, jelenségekkel. Már jártasságot szerzett a világháló kritikus és körültekintő használatában.
3	A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanulóban kialakul az érdeklődés a célnyelvi országok gazdasági és pénzügyi helyzete iránt, és tud tájékozódni célnyelven a hagyományos és digitális médiumokban; szabatosan, a szükséges szaknyelv felhasználásával beszél a célnyelv országainak alapvető gazdasági ágairól, ezek szerepéről a világ társadalmi-gazdasági rendszerében, a célországok Magyarországgal fenntartott kapcsolatáról, valamint a fenntarthatóságról; rendelkezik mindennapi gyakorlati gazdasági és pénzügyi ismeretekkel, összehasonlító elemzéseket végez statisztikai táblázatok, grafikonok, diagramok, folyamatábrák, térképek alapján.
4	Ismeretek / fejlesztési követelmények	A célnyelvi országok gazdaságának a világ társadalmi-gazdasági rendszerében betöltött szerepe, a magyar vonatkozások, valamint a fenntartható gazdaság lehetőségeinek megismerése. A célnyelvi országokban való munkavállalás lehetőségei és a lehetséges kockázatok számbavétele. Mindennapi gyakorlati gazdasági és pénzügyi ismeretek (fizetőeszköz, számlanyitás, bankrendszer, adózás). A célországok kapcsolatának megismerése a nemzetközi gazdasági szervezetekkel (IMF, Világbank, WTO, Európai Unió), e kapcsolatok bemutatása.

		<p>A tőke és a munkaerő-mobilitás előnyeinek, hátrányainak számbavétele.</p> <p>A fogyasztóvédelem, a fogyasztói kifogások orvoslási lehetőségeinek megismerése.</p> <p>Néhány összefüggés felismerése az életszínvonal, a globális problémák és a fenntarthatóság között.</p> <p>Önálló információszerzés és az információk értelmezése, az ismeretlen nyelvi elemek jelentésének kikövetkeztetése, a különböző típusú hírforrások összevetése az aktuális és alapvető gazdasági kérdések területén.</p>
5	Kapcsolódási pontok	<p><i>Földrajz:</i> iparágak, nemzetközi szervezetek, pénzügyi fogalmak, tőke- és a munkaerő-mobilitás, közlekedés.</p> <p><i>Társadalmi, állampolgári és gazdasági ismeretek:</i> a pénz és formái, pénzintézetek és tevékenységük, vállalkozói alapismeretek, a gazdaság szerkezete, nemzeti, uniós és globális gazdaság.</p> <p><i>Matematika:</i> grafikonok, adatok gyűjtése, következtetések levonása.</p>
6	Kulcsfogalmak / fogalmak	<p>Gazdasági ágak, ágazatok, szektorok, globalizáció, integráció, regionális folyamatok, nemzetgazdaság, közúti közlekedés, ökonómia és ökológia, fenntartható fejlődés, nemzetközi szervezetek, multinacionális vállalatok, a pénz világa, adók, euróövezet, euróválság, infláció, GDP, IMF, Világbank, WTO.</p>

	C	D
1	Tematikai egység / Fejlesztési cél	A célnyelvi országok politikai berendezkedése
2	Előzetes tudás	<p>A történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek tantárgy keretében a tanuló foglalkozott már a politikai felépítmények különböző rendszereivel. A célnyelvi civilizáció tantárgy előző szakaszában megismerte a célnyelvi országok alapvető jellemzőit. A médiumokban már egyre több tanuló figyelemmel kíséri a bel- és külpolitikai híreket.</p>
3	A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A tanuló képes önálló gyűjtőmunkára a célnyelven, tárgyilagosan értelmezi a hagyományos és a digitális médiumok politikai híreit, elfogulatlan véleményt alkot; a szükséges szaknyelv használatával bemutatja a célnyelv országainak politikai rendszerét, az alapvető emberi, szabadság- és állampolgári jogokat, kötelezettségeket, a demokratikus gondolkodásmód jellemzőit.</p>
4	Ismeretek / fejlesztési követelmények	<p>A célországok és Magyarország választási rendszerének sajátosságai, ezek összevetése.</p> <p>A jelentős politikai pártok szerepe a célországokban, a tevékenységüket meghatározó jogrend.</p> <p>A társadalmi, politikai, erkölcsi problémák felismerése, megfogalmazása, lehetséges javaslatok a konfliktusok elrendezésére.</p> <p>Politikai események elemzése és értelmezése segítséggel és önállóan, következtetések levonása.</p>

5	Kapcsolódási pontok	<i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> a politikai rendszerek és az állampolgárok közötti viszony történelmi formái, az állampolgári jogok és kötelességek, országgyűlési választások. <i>Informatika:</i> digitális tudásbázisok, könyvtári információs rendszerek.
6	Kulcsfogalmak / fogalmak	Államformák, politikai és választási rendszerek, alkotmányosság, hatalmi ágak: a törvényhozó, végrehajtó és igazságszolgáltató hatalom, államfő, demokrácia, politikai intézményrendszer, társadalmi és politikai konfliktus, autonómia, szolidaritás, politikai és szociális jogok, a kisebbségi jogok, civil szféra.

	E	F
1	Tematikai egység / Fejlesztési cél	A célnyelvi országok társadalmi viszonyai
2	Előzetes tudás	A történelem, az állampolgári és a társadalmi ismeretek tanulása során a tanuló megismerte a társadalmi rétegek, nemzetiségek, kisebbségek fogalmát és jellemzőit. A célnyelvi civilizáció tantárgy előző szakaszában megismerte a célnyelvi országok társadalmainak főbb jellemzőit. A médiából ismeri az Európai Unió kisebbségi és bevándorlási problémáit, játék- és dokumentumfilmekből, a hírekből nap mint nap értesülhet a nagyvárosok társadalmi problémáiról, a bűnözésről, a droghelyzetről.
3	A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló képes önállóan információt gyűjteni a társadalmi viszonyok és problémák bemutatására a különböző médiumok, kortárs szépirodalmi és képzőművészeti alkotások, filmek és képi források felhasználásával; ismeri a célnyelvi kultúra társadalmi és szociális intézményrendszerét; felismer társadalmi és erkölcsi problémákat, ezeket megfogalmazza, mérlegeli a segítségnyújtás lehetőségeit és megoldást javasol; tud elfogulatlan véleményt nyilvánítani társadalmi kérdésekben, képes logikusan és tárgyilagosan érvelni, az eltérő véleményeket meghallgatja, megérti; felismeri a kultúrák és értékrendek közötti különbségeket és összeveti azokat a saját kultúrájával és értékrendjével.
4	Ismeretek / fejlesztési követelmények	A célnyelvi országok társadalmi viszonyainak tanulmányozása, problémák feltárása, megoldáskeresés a feszültségek oldására. A munka világának bemutatása (pályaválasztás, munkavállalás, a célországba irányuló munkaközvetítés, munkanélküliség kérdései, érdekképviseltek); munkaerő-piaci információk gyűjtése, a célnyelvi országok munkaerő-piaci lehetőségeinek feltérképezése (pl. állások és elvárások). Egészségügyi, társadalombiztosítási ismeretek a célországokról. Leggyakoribb civilizációs és környezeti ártalmak, mentálhigiénés problémák felismerése.

		A vallás és az egyházak szerepének megértése a társadalomban. A társadalmat érintő alapvető globális problémák tudatosítása (pl. bűnözés, droghelyzet), és a segítségnyújtás lehetőségeinek feltárása. A célnyelvi dialektusok ismerete, szerepe a nyelvhasználatban, néhány példa említése.
5	Kapcsolódási pontok	<i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> a jövedelem szerepe a családban, kiadás, bevétel, megtakarítás, hitel, rezszi, zsebpénz; a tudás fogalmának átalakulása, a tanulás technikái, egész életen át tartó tanulás. <i>Földrajz:</i> társadalomföldrajz. <i>Biológia-egészségtan:</i> az ember megismerése és egészsége, magatartása és lelki egészsége; <i>Etika:</i> társas kapcsolatok, előítélet, tolerancia, bizalom, együttérzés; fogyatékkal élők, szegények és gazdagok. <i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> pályorientáció és munka.
6	Kulcsfogalmak / fogalmak	Társadalom, osztály, réteg, csoport, a társadalmi együttélés szabályai, szokás, erkölcs, jog, kisebbségek, bevándorlás, emberi alapjogok, a jogegyenlőség elve, jogorvoslat, büntetés, a büntetőeljárás szereplői és főbb szakaszai, segítségkérés lehetőségei, pályaválasztás, munkába lépés, önéletrajz, motivációs levél, állásinterjú, munkavállalói stratégia, munkaerőpiac, munkaadók, munkavállalók, munkajog, munkaszerződés, munkaidő, munkabér, adózás, egészség- és társadalombiztosítás, munkanélküliség, élethosszig tartó tanulás, demográfia, demográfiai robbanás, előregedés, túlnépesedés, történelmi vallások és új keletű vallási közösségek.

	G	H
1	Tematikai egység / Fejlesztési cél	Hagyományok, szokások, életmód
2	Előzetes tudás	A tanuló célnyelvi és célnyelvi civilizációs tanulmányainak köszönhetően sok ismerettel rendelkezik a célnyelvi civilizáció mindennapjairól, a társas együttélés szokásairól, a hagyományokról. Ezek kiegészülnek a médiából vett példákkal és saját tapasztalataival.
3	A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló képes a hírekből, szépirodalmi és képzőművészeti alkotásokból, filmekből és fényképekből információt gyűjteni a célországokban élő emberek hétköznapjairól, szokásairól, gondolkodásmódjáról, életviteléről; felismeri a társadalmi, politikai, erkölcsi problémákat, összeveti ezeket a hasonló hazai problémákkal, és megoldási javaslatokat tesz; a társadalmi érintkezés és üzleti etikett szabályai szerint viselkedik, megfelelően reagál a különböző társadalmi rétegekben használt gesztusokra, tisztázza a számára esetleg ismeretlen gesztusok jelentését; életstratégiákról, jövőképekről beszélget különböző minták és példaképek alapján.

4	Ismeretek / fejlesztési követelmények	A gyermekek helyzetének bemutatása a társadalomban, ezek összevetése a hazai viszonyokkal, valamint a gyermekvállalással és a gyermekneveléssel kapcsolatos közvélekedés megismerése. A célnyelvi országok tradicionális és modern konyhaművészetének tanulmányozása; az életmód változásának hatása a modern konyhára. A kultúrára jellemző gondolkodásmód, ideálok, értékek feltárása, a célnyelvi országokban elvárt magatartásformák megismerése, gyakorlása. A városiasodás és az életminőség alakulásának bemutatása.
5	Kapcsolódási pontok	<i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> család és háztartás; testi és lelki egészség, egészséges ételek. <i>Etika:</i> önismeret, ember az időben: gyermekkor, ifjúság, felnőttkor, öregkor, családi élet. <i>Biológia-egészségtan:</i> egészséges életmód, fogyatékkal élők. <i>Testnevelés és sport:</i> a rendszeres testedzés hatása a szervezetre, relaxáció. <i>Informatika:</i> e-könyvek, médiatudatosság.
6	Kulcsfogalmak / fogalmak	Család, családtervezés, „szingli”, nagycsalád, háztartás, időbeosztás, állami és családi ünnepek, gyermeki jogok, kötelességek, esélyteremtés, előregedés, egészséges életmód, fogyatékkal élők, életminőség, urbanizáció, gasztronómia, gyorséttermek, kiegyensúlyozott táplálkozás.

	I	J
1	Tematikai egység / Fejlesztési cél	Környezetvédelem
2	Előzetes tudás	A tanuló természettudományi tanulmányainak és élettapasztalatának köszönhetően sok ismerettel rendelkezik a környezetvédelemről, és célnyelvi, valamint célnyelvi civilizációs tanulmányai révén ismeri a témához kapcsolódó alapszókincset is.
3	A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló használja a hagyományos és digitális hírforrásokat önálló ismeretszerzésre; rendszerezi és értelmezi az információkat; ismeri a környezetszennyezés fajtáit, okait és hatásait, valamint a környezetvédelem lehetőségeit és eredményeit, tud ezekről kritikus véleményt mondani; tud logikusan, érvekkel alátámasztva, a megfelelő szakszókincs használatával érvelni a környezetszennyezéssel, a környezetvédelemmel, a fenntartható fejlődéssel kapcsolatos kérdésekben.
4	Ismeretek / fejlesztési követelmények	A környezetszennyezés fajtái, az éghajlati változások ismerete, a változások okainak értelmezése. A hosszú távú következmények felismerése. Hulladékkezelés. Energiaforrások. Környezetvédelmi szervezetek. Környezetvédelem. Ökológiai szemlélet és felelősségvállalás a mindennapi életben, a környezettudatos magatartás fontosságának felismerése (pl. szelektív hulladékgyűjtés, újrahasznosítás). A fogyasztói társadalom és az urbanizáció új jelenségeinek

		felismerése, érvelés ezek mellett vagy ellen (pl. környezetkímélő közlekedés, túlfogyasztás). A célnyelvi országok és hazánk törekvései a környezeti károk enyhítésére és a fenntartható fejlődés megteremtésére; ezek eredményei és kudarcai. A genetika legújabb eredményei és ezek veszélyei (pl. génmódosított élelmiszerek); az alkalmazás dilemmái.
5	Kapcsolódási pontok	<i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> fenntarthatóság, újrahasznosítás, környezettudatosság otthon és a lakókörnyezetben. <i>Biológia-egészségtan:</i> természetvédelem, a biológiai sokféleség védelme, a környezeti állapot és az ember egészsége közötti összefüggés. <i>Földrajz:</i> településtípusok, globális problémák, életminőségek különbségei, pl. az éhezés és a szegénység okai. <i>Etika:</i> etikus kereskedelem (fair trade). <i>Kémia:</i> vegyi anyagok hatásai a környezetre. <i>Földrajz:</i> talajerózió, felmelegedés hatásai az éghajlatra. <i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> természetes erőforrások változásának hatása a gazdaságra.
6	Kulcsfogalmak / fogalmak	Környezetszennyezés, környezetvédelem, szelektív hulladékgyűjtés, hulladékkezelés, újrahasznosítás, megújuló energiaforrások, erózió, urbanizáció, felelősségvállalás, ökológia, éghajlatváltozás, globális és regionális problémák, közlekedés, génmanipuláció.

	K	L
1	Tematikai egység / Fejlesztési cél	Tömegkommunikáció, média
2	Előzetes tudás	A tanuló célnyelvi és célnyelvi civilizációs tanulmányainak és élettapasztalatának köszönhetően sok ismerettel rendelkezik a tömegkommunikációs forrásokról, a média szerepéről és a mindennapi életre gyakorolt hatásairól.
3	A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló ismeri és használja a célnyelvi ország tömegkommunikációs csatornáit önálló információgyűjtésre, az információkat rendszerezi és értelmezi; képes a tömegkommunikáció társadalmi hatásait, pozitív és negatív aspektusait felismerni, és ezekről kritikus véleményt mond; tud logikusan, érvekkel alátámasztva, a megfelelő szókinccs használatával érvelni a médiával kapcsolatos kérdésekről; tisztában van a sajtószabadság fogalmával, szerepével a célnyelvi országok és hazánk múltjában és napjainkban.
4	Ismeretek / fejlesztési követelmények	A kereskedelmi TV-csatornák, a hírcsatornák és a közszolgálati TV helyzete, szerepe és feladata a célnyelvi országokban és hazánkban. A média tömegformáló szerepének felismerése és értékelése; önálló véleményalkotás példákkal és érvekkel alátámasztva.

		<p>A tömegkommunikációs csatornákból szerzett információk kritikus kezelése, hitelességük ellenőrzése más források, pl. az internet segítségével.</p> <p>A reklámok etikusságának vizsgálata.</p> <p>A tömegkommunikációra és médiára vonatkozó törvények és a sajtószabadság fogalmának megbeszélése.</p> <p>A sajtó politikai függetlensége és a sajtószabadság megvalósulása, a sajtószabadság és a média szerepének összehasonlítása a célnyelvi országok és hazánk viszonylatában a különböző történelmi korokban.</p> <p>Logikus, érvekkel alátámasztott vélemény megfogalmazása a sajtó teljes szabadsága mellett vagy ellen.</p>
5	Kapcsolódási pontok	<p><i>Etika:</i> újságírói etika; reklámmal kapcsolatos megfontolt fogyasztói szerep kialakítása; információs önrendelkezési jog; manipuláció, médiaszabályozás.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> a tömegkommunikációs források nyelvezete; a média hatása a nyelv változására.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> a cenzúra és a sajtószabadság a történelem folyamán.</p> <p><i>Informatika:</i> az internet mint tömegkommunikációs forrás, az internet szerepe a XXI. század tömegkommunikációjában.</p>
6	Kulcsfogalmak / fogalmak	<p>Sajtó, sajtószabadság, cenzúra, nyomtatott, hangzó és digitális sajtótermékek, bulvársajtó, minőségi újságírás, felelősségteljes tájékoztatás/tájékozódás, internet, közszolgálati és kereskedelmi csatornák, reklámok, hirdetések, véleményformálás, manipuláció, média, tömegkommunikáció.</p>

	M	N
1	Tematikai egység / Fejlesztési cél	Irodalom, történelem, művészetek
2	Előzetes tudás	A tanuló célnyelvi tanulmányainak és élettapasztalatának köszönhetően számos ismerettel rendelkezik a történelemtől, irodalomtól, képző- és előadó-művészetektől és ezek szerepéről a mindennapi életben.
3	A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló használja a tömegkommunikációs eszközöket információgyűjtésre és általános műveltségének szélesítésére; tud logikusan, érvekkel alátámasztva, a megfelelő szókincs használatával beszélni az általános műveltséghez tartozó témákhoz kapcsolódó kérdésekről; tisztában van az általános műveltséghez tartozó témákkal, és ismeri a célnyelvi országok és hazánk kiemelkedő művészeit, tudósait.
4	Ismeretek / fejlesztési követelmények	A legfontosabb történelmi korszakok megnevezése, és az ezekhez kapcsolódó művészeti stílusok azonosítása; a történelem és művészetek kapcsolódási pontjai (pl. középkor: román és gótikus stílus). A célnyelvi országok néhány kiemelkedő jelentőségű klasszikus és kortárs szerzőjének, képző- és előadóművészenek, történelmi személyiségének megismerése és bemutatása.

		<p>A célnyelvi országok néhány kiemelkedő irodalmi és filmművészeti alkotásának megismerése, értelmezése, az alkotók bemutatása.</p> <p>Irodalmi és filmművészeti alkotások olvasása/megtekintése célnyelven; drámarészletek előadása célnyelven.</p> <p>A célnyelvi országok legfontosabb történelmi eseményeinek, történelmi személyiségeinek megismerése és bemutatása.</p> <p>A célnyelvi országokra jellemző építészeti, képzőművészeti stílusok ismerete és néhány kiemelkedő fontosságú épület, műalkotás jellemzőinek bemutatása.</p> <p>A célnyelvi országok néhány kiemelkedő fontosságú múzeumának, színházának megismerése és bemutatása; lehetőség szerint színházi előadások megtekintése célnyelven.</p> <p>A tömegkommunikáció fejlődésének hatása a kultúra közvetítésére és népszerűsítésére a célnyelvi országokban és hazánkban.</p> <p>A kulturális élet és a kultúra intézményei, eseményei, szerepe a célnyelvi országokban és hazánkban.</p> <p>Logikus, érvekkel alátámasztott vélemény megfogalmazása történelmi eseményekről, művészeti alkotásokról és tudományos témákról.</p>
5	Kapcsolódási pontok	<p><i>Ének-zene:</i> zenei műfajok; hangszerek; klasszikus és populáris zene, zeneirodalom kiemelkedő alakjai, művei.</p> <p><i>Dráma és tánc:</i> színház- és drámatörténet, színházi előadás megtekintése, beszélgetés a látottakról.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> műalkotások elemzése, művészettörténeti korszakok stílusjegyei.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> epikai, lírai, drámai művek olvasása és értelmezése, színház; filmművészet.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> történelmi korok, események; a kultúra és a történelem összefüggései.</p> <p><i>Művészetek:</i> képzőművészet; előadó-művészet; építészet.</p> <p><i>Informatika:</i> az internet-kultúra közvetítő szerepe.</p>
6	Kulcsfogalmak / fogalmak	<p>Irodalom, műfajok, műelemzés, zenei műfajok, hangszerek, történelmi korszakok, események, építészeti stílusok, képzőművészet: festészet, grafika, szobrászat, építészet, fotóművészet; előadó-művészet: zene, filmművészet, színházművészet, tánc, klasszikus és kortárs művészek.</p>

	O	P
1	Tematikai egység / Fejlesztési cél	Tudományok
2	Előzetes tudás	<p>A tanuló természettudományi tanulmányainak és élettapasztalatának köszönhetően sok ismerettel rendelkezik a tudományos-technikai vívmányokról és ezek mindennapi életre gyakorolt hatásáról. A célnyelvi civilizáció első szakaszában átfogó képet szerzett a célnyelvi országok technikai és tudományos vívmányairól.</p>

3	A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló használja a hagyományos és a modern tömegkommunikációs eszközöket a tudományokkal kapcsolatos önálló információgyűjtésre; felismeri a tudományos-technikai vívmányok pozitív és negatív társadalmi szerepét, tud érvekkel alátámasztva, megfelelő szókinccsel használatával beszélni az ezekhez kapcsolódó kérdésekről; tisztában van a legfontosabb tudományos-technikai vívmányok céljával, hatásával.
4	Ismeretek / fejlesztési követelmények	Az emberiség történetének legfontosabb, új korszakot nyitó, a célnyelvi országokhoz és hazánkhoz kötődő találmányainak, vívmányainak megismerése és bemutatása (pl. penicillin, gravitáció, elektromosság, műtéti technikák). Tudományetikai kérdések megvitatása, pl. tanulói felvetések vagy aktuális hírek alapján. Logikus, érvekkel alátámasztott vélemények/ellenvélemények megfogalmazása, viták összefoglalása.
5	Kapcsolódási pontok	<i>Biológia-egészségtan, Fizika, Kémia:</i> tudománytörténeti jelentőségű felfedezők (Arisztotelész, Kopernikusz, Newton, Galilei, Watt, Darwin, Pasteur stb.), a biotechnológia lehetőségei és etikai kérdései. <i>Informatika:</i> az infokommunikációs eszközök előnyei és kockázata; netikett. <i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> az ipari forradalom találmányai és hatásuk.
6	Kulcsfogalmak / fogalmak	Tudomány, technika, találmányok, vívmányok, úrkutatás, kozmológia, nukleáris fizika, orvostudomány, IKT, genetika, klónozás, pszichológia, agykutatás, etológia, evolúció.

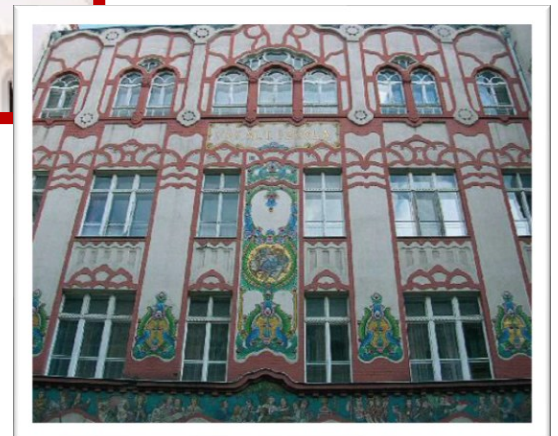
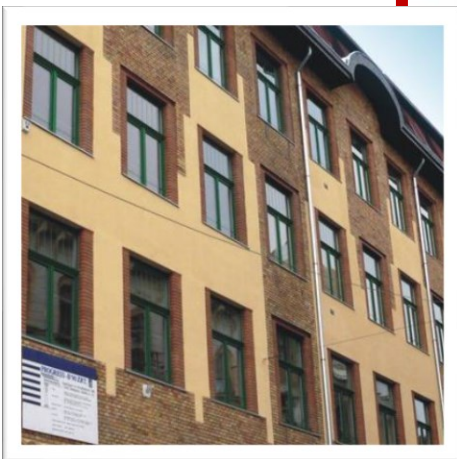
	Q	R
1	A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló szabatosan, a szükséges szaknyelv felhasználásával, esetenként digitális eszközök alkalmazásával is be tudja mutatni a tanulmányai során feldolgozott témákat. Ismeri a célnyelvi országok földrajzi fekvését, felszínformáit, tájegységeit és legfontosabb vízrajzi jellemzőit. Érti a célnyelvi országok gazdasági folyamatait, látja a világ társadalmi-gazdasági rendszerében betöltött szerepüket. Járatos a célnyelvi országok politikai rendszerében, össze tudja hasonlítani azokat a magyar politikai berendezkedéssel. Tisztában van a célnyelvi országok társadalmi viszonyaival, a leggyakoribb szociális problémákkal, és képes javaslatokat tenni a feszültségek oldására. Tájékozott a célországokban élő emberek hétköznapijairól, szokásairól, gondolkodásmódjáról, életviteléről. Nyitottá és elfogadóvá válik más kultúrákkal szemben, megérti azok sajátosságait. Érti a környezetszennyezés következményeit és a fenntartható fejlődés fontosságát.

	<p>Magabiztosan használja a célnyelvi ország tömegkommunikációs csatornáit az információgyűjtésben, képes az információk rendszerezésére és kritikus értelmezésére.</p> <p>Tájékozott a célnyelvi országok legjellegzetesebb sportágai és sporteseményei területén.</p> <p>Ismer a célnyelvi kultúrákból néhány kiemelkedő jelentőségű műalkotást és tudományos-technikai vívmányt, valamint azok alkotóit.</p> <p>Képes hazáját sokoldalúan bemutatni a célnyelven.</p>
--	--

7.számú melléklet

AZ ERZSÉBETVÁROSI MAGYAR-ANGOL KÉT TANÍTÁSI NYELVŰ ÁLTALÁNOS ISKOLA ÉS MŰVÉSZETI SZAKKGIMNÁZIUM

INTERKULTURÁLIS PROGRAMJA

2020

A KÜLFÖLDI, NEM MAGYAR ANYANYELVŰ TANULÓK ISKOLAI NEVELÉSI-OKTATÁSI STARTÉGIÁJA

Helyzetelemzés

Iskolánk nevelő-oktató munkáját befolyásolja, hogy az 1995/96. tanévtől kezdődően folyamatosan és mind nagyobb számban vannak jelen a külföldi állampolgárságú, nem magyar anyanyelvű tanulók. Kezdetben a két tanítási nyelvű oktatást igényelték. Jelenlétük azóta is folyamatos. Belső-Erzsébetváros növekvő számú kiadó lakásainak köszönhetően a körzetes, nem magyar anyanyelvű tanulók létszáma az utóbbi években emelkedő tendenciát mutat. Az össztanulói létszámhoz viszonyítva 15-20%. Különböző évfolyamokon, különböző osztályokban tanulnak.

Ezek a tanulók a magyar nyelvet vagy egyáltalán nem ismerik, vagy nagyon alacsony szinten, ezért szókincsről a mindennapi életben használatos szavakra, kifejezésekre korlátozódik, a tantárgyak szakkifejezéseinek megértése és használata jelentős nehézséget okoz számukra. Ezekkel a tanulókkal az intézményünk által még 2011-ben elnyert Európai Unió projekt (Bábel- IPP) eredményeként létrejött, tanáraink által kidolgozott tantárgy specifikus tananyaggal foglalkozunk, tanórákon, egyéni fejlesztő órákon. Magas létszámuk, valamint egy szervezettebb módon megvalósuló fejlesztés elérése érdekében elengedhetetlen lenne magyar mint idegen nyelvű órákon való részvételük.

A külföldi, nem magyar anyanyelvű tanulók oktatása, integrálása terén szerzett tapasztalataink, elért eredményeink összegzéseként, tanulóink sikeres tanulmányi előmenetele érdekében állítottuk össze interkulturális programunkat.

Személyi és tárgyi feltételek

Az iskola humán erőforrása biztosítja a megfelelő végzettségű, és az e feladatok ellátásához szükséges munkaerőt. Az iskolában három kolléga rendelkezik magyar mint idegen nyelv tanári végzettséggel. A külföldi tanulókkal való foglalkozást segítik továbbá a fejlesztő pedagógus, és pedagógiai asszisztens kollégáink. Külső kapcsolataink rendszerét szükség esetén bővítjük. (Menedék Egyesület, ELTE Interkulturális Pedagógia Tanszék, Jezsuita Menekültszolgálat, Bevándorlási Hivatal, Terre Des Hommes Alapítvány-önkéntesek segítségével nyújtanak támogatást a családoknak, iskolás korú gyermekeiknek.)

A külföldi tanulók oktatásának alapvető személyi feltételeit az iskola eddig a fenntartó által meghatározott státuszok felhasználásával oldotta meg.

A migráns tanulókkal való foglalkozás eredményessége, valamint az eddigi jó gyakorlataink megtartása elengedhetetlenné teszi a fentiekben ismertetett személyi feltételek biztosítását, szükség esetén státusz bővítés kérését a fenntartótól.

A magyar mint idegen nyelv oktatásához elsősorban a szaktanár(ok) által elkészített tananyagokat és taneszközöket használjuk, illetve a könyvtári beszerzési keret terhére a tankönyvpiacra megjelenő és az iskolai oktatásban is alkalmazható segédleteket megvásároljuk. A modern technológia és oktatásmódszertan fejlődése miatt szükségessé válik tárgyi feltételeink körének bővítése. Rendelkezésre állnak egyes tantárgyokhoz készült szemléltető eszközök.

Tapasztalataink

A migráns tanulók jelenléte kihívást jelentett a pedagógusok számára. Kezdetben pedagógusaink nem voltak felkészülve a magyar nyelvet nem beszélő tanulókkal történő foglalkozásra. Az első években ezek a tanulók csak az alsó tagozatos két tanítási nyelvű osztályokban voltak jelen. A szülőkkel való kapcsolattartás eleinte nehézséget okozott, közvetítő nyelvként az angolt használtuk. Sok esetben a szülők egymásnak ajánlották iskolánkat, megosztották a tapasztalataikat, az angol és a magyar nyelv ismeretének hiányában tolmácsként működtek közre.

A gyerekek a kortárs környezetben gyorsan megtanulták a legalapvetőbb magyar kifejezéseket, a tanítók, napközis nevelők egyéni foglalkozásokon, de nem tervszerűen foglalkoztak a gyerekekkel. Segédeszköz nem állt a rendelkezésünkre.

A külföldi gyermekek megjelenése lehetőséget nyújtott az elfogadás ösztönzésére, a szolidaritás érzésének és gyakorlásának kialakítására. Ennek megvalósítása érdekében a pedagógusok tájékozódtak a gyermekek anyaországának legfontosabb jellemzőiről, szokásairól, majd ezeket a magyar tanulókkal is megismertették.

A tapasztalatokat az évek során a pedagógusok átadták egymásnak, segítettek egy-egy külföldi gyermek beilleszkedésében.

Pedagógiai programunkban kiemelt feladatként határozzuk meg a másság elfogadtatását, a felzárkóztatást, az esélyegyenlőség biztosítását. Erre a Magyarországon hosszabb távon tartózkodni, illetve letelepedni szándékozó külföldi szülők gyermekeinek is különösen szüksége van. Az érintett fejezetekben megfogalmazott feladatok adaptálhatók és adaptálandók mind a magyar, mind a külföldi gyermekekkel történő foglalkozás esetében.

Alapelveink

Multikulturális szemlélet:

Értékként vesszük figyelembe a tanulók állampolgársága, anyanyelve közötti különbözőséget, törekszünk olyan nevelési környezetet teremteni, ahol a gyermekek szabadon megélhetik identitásukat, megtanulják megérteni és elfogadni másokét.

Integráció:

Idegen állampolgárságú tanulóink számára elősegítjük és biztosítjuk a magyar nyelv tantárgyi tanulását, Magyarország kultúrájának megismerését. Eközben értéknek tartjuk, és segítjük őket identitásuk megőrzésében. A tanulók egészséges személyiségfejlődéséhez és szocializációjához szükséges, hogy szűkebb-tágabb csoportjaikkal élő kapcsolatot alakítsanak ki.

Adaptivitás-komprehenzivitás:

Az adaptivitás, vagyis az alkalmazkodás a megváltozott feltételekhez a biológiában a túlélés és a fejlődés alapja. A komprehenzív iskola együtt nevel, nem szelektál.

Külföldi tanulóink a tanév során bármikor érkezhetnek, esetleges távozásuk időpontja sem ismert. A migráns létből érzelmi és személyiségtraumák fakadnak, a tanulási előzmények, szokások is különbözhetnek, nem különben sokszínű a jövőkép, a távlati elképzelések, életmodellek. A pedagógusi adaptivitás a személyiség elfogadását jelenti, a komprehenzív iskola pedig az alkalmazkodás, a különleges bánásmód tere, ahol heterogén összetételű csoportban kooperatív

tanulás zajlik. A magyar tanulók állandó tagjai a gyermekközösségnek, de az elválásra nekik is fel kell készülniük, s érzelmileg intelligens válaszokat kell, hogy adjanak a változásokra, szociális kompetenciájuk nekik is adaptív kell, hogy maradjon.

Célkitűzéseink

Az iskola egyik célkitűzése, hogy a Magyarországon tanuló, nem magyar állampolgárságú diákok is az Európai Unió irányelvében foglaltak szerint részesüljenek az oktatási szolgáltatásokban.

Ezért kiemelten foglalkozunk a magyar mint idegen nyelv tanulásával rugalmas szervezeti keretek között.

Interkulturális pedagógiai hatásrendszerünk biztosítja a magyar és nem magyar állampolgárok együtt nevelését, oktatását, beleértve azt, hogy külföldi tanulóink megismerkednek a magyar kultúrával, és a magyar tanulók a külföldi állampolgárok származási országaival.

Tanulást segítő foglalkozásokat szervezünk - ehhez fejlesztő pedagógus és pedagógiai asszisztens áll rendelkezésünkre, valamint segítségül hívjuk a külső kapcsolatrendszerünk által biztosított önkénteseket.

Célunk:

- A nyelvek és kultúrák közötti közlekedésben jártas, reális énképpel és önismerettel, egészséges identitással rendelkező nyitott és elfogadó, autonóm és pozitív életvezetésre képes személyiség kialakítása, fejlesztése.
- Az anyanyelv és kultúra megbecsülése és ápolása, illetve mások anyanyelvének és kultúrájának megismerése, megértése, a különböző állampolgárságú és anyanyelvű tanuló közös nevelésével.
- Az iskolai előrehaladáshoz, a sikeres szocializációhoz, és majd a konstruktív társadalmi integrációhoz szükséges magyar nyelvtudás megszerzése a magyar nyelv tantárgyi és tannyelvi tanulásával.
- A magyarországi integráció elősegítése és Magyarország, mint befogadó ország értékeihez való pozitív kötődések kialakítása, kultúrájának és civilizációjának megismerése és megértése által.
- A magyar és nem magyar tanulók közös nevelése-oktatása az interkulturalizmus és pedagógiai pluralizmus értékei mentén.
- Más országokból érkezett tanulók interkulturális oktatása anyanyelvük és kultúrájuk elfogadása mellett.

Az interkulturális program helyi tartalma, feladataink

Az integráció érdekében konkrét feladatunk:

- Az elemi alapkészségek differenciált fejlesztése.
- A magyar nyelvtudás fejlesztése, hogy minél előbb képesek legyenek a magyar iskolai követelmények teljesítésére, és a sikeres tanulás esélyével haladjanak tovább.
- A történelmi, nemzeti kulturális értékek megismertetése tanulóinkkal, a honismeret szükségességének megértetése, hagyománymentés, hagyományörzés és -ápolás, hogy egészséges identitással válhassanak érett személyiséggé.

- Segítség az anyanyelv megőrzésében, nyitottság további nyelvek tanulására, hogy későbbi életükben – a nemzetközi kommunikáció nyelvét, a magyar nyelvet és hazájuk nyelvét ismerve, Magyarországhoz pozitív kötődéssel tervezhessék meg személyes életük alakítását.
- A tanulási stratégiák meghatározásakor nem magyar anyanyelvű tanulóink esetében is mindenkor a tanuló egyéni adottságaiból, felkészültségéből, motiváltságából kell kiindulnunk, figyelembe véve a szülői, családi háttérrel is. Az iskolába lépéskor a legfontosabb az egyéni foglalkozás, majd az állapotfelmérés és a legszükségesebb kompetenciák meghatározása után az egyéni foglalkozás, valamint a kooperatív technikák alkalmazása.
- A magyar és a külföldi tanulók számára a kooperatív tanulási technikák megtanítása, a tanulás háttérből való irányítása.
- Rendszeres tanári konzultációk folytatása (osztályfőnök, szaktanárok, magyar, mint idegen nyelv szakos tanár, fejlesztő pedagógus), melyek egyrészt a külföldi tanulók haladását elemzik és segítségüket hivatottak szolgálni, másrészt belső továbbképzésként is funkcionálnak.
- A szaktanárok és a *magyar, mint idegen nyelv* szakos pedagógusok konzultációja, a tantárgyi kompetenciák folyamatos nyomon követése, és az ebből fakadó feladatok meghatározása.
- A szaktanár a szöveges értékelés, illetve a tantárgyi kompetenciák meghatározásának figyelembe vételével egyéni haladási terv szerint készíti fel a tanulót a követelmények teljesítésére.
- Figyelmet fordítunk az azonos országból származó gyermekek közötti kapcsolat erősítésére, a szülők bevonásával együtt.

A nevelés-oktatást segítő eszközrendszer

A nevelési módszer a nevelési cél elérése érdekében alkalmazott nevelési eljárás, melynek célja a tanulók pozitív tevékenységre készítése, a negatív hatások kiküszöbölése. A nevelés eszközei, eljárásai valamint a nevelés módszerei a nevelési folyamat egymással összefüggő, egymást feltételező tényezői, a nevelési módszerek pedig a célokról elválaszthatatlanok, így a nevelési módszereket nevelési céljainkhoz kell igazítanunk.

Pedagógiai munkánk során a következő nevelési módszereket alkalmazzuk:

- A direkt módszerek, a meggyőzés, a felvilágosítás, a tudatosítás, melyek alkalmazása során nagy hangsúlyt kap a személyes példamutatás; az eszményképek kialakítása; a helyes önértékelés és pozitív énkép kialakítása; beszélgetések, előadások, viták lebonyolításakor az életkornak megfelelő értelmi és érzelmi nevelés egyensúlyára törekszünk
- A tevékenységeken keresztül alkalmazott indirekt módszerek, melyek során a megbízás, ellenőrzés, értékelés, gyakorlás alkalmazásával, aktív részvétellel, a gyakorlatban sajátítják el tanulóink az együttélés alapvető szabályait, alakul ki bennük a felelősségtudat, tanulják meg az alkalmazkodást.

Ennek során elsődlegesen

- az ösztönzést tartjuk követendő eljárásnak, hogy a pozitívumokra támaszkodva segíthessük kibontakozni tanulóink értékes személyiségjegyeit. A helyeslés, biztatás, elismerés, dicséret, jutalmazás mind azt a célt szolgálja, hogy fokozzuk tanítványaink teljesítményét,

további erőfeszítésekre sarkalljuk őket. Ösztönző módszereink között kiemelt szerepet kap a dicséret és a jutalmazás

Alapelv, hogy az iskolai magatartási problémák megoldása az iskola és a pedagógus feladata.

Pedagógiai eljárások

Pedagógiai nevelő-oktató munkánk során alkalmazott eljárások megválasztása minden esetben függ az adott környezettől, a tanulótól, akinek személyiségformálása történik, illetve a pedagógustól, aki alkalmazza azokat.

Szempontjaink:

- az alkalmazott pedagógiai eljárás maximálisan alkalmazkodjon a tanulócsoport, a gyermek fejlettségi szintjéhez, a lehető leghatékonyabban segítse elő a fejlődését
- az alkalmazott pedagógiai eljárások adjanak lehetőséget mind a közvetlen (a pedagógus személyes példamutatásán alapuló), mind a közvetett (a feladatokon és a kortársi kapcsolatokon keresztül történő) nevelési hatások biztosítására
- Az alkalmazott pedagógiai eljárások terjedjenek ki
 - A szokásformáló eljárásokra (gyakoroltatáson, segítségadáson, az ellenőrzésen és ösztönzésen keresztül)
 - A közösség- és önfejlesztő eljárásokra (diák-önkormányzati feladatokon, a tanulmányi- és fizikai feladatokon, a tevékenységekben való személyes részvételen, a magatartási-tevékenységi modellek közvetítésén, a pozitív egyéni és csoportos minták kiemelésén keresztül)
 - A meggyőződést formáló eljárásokra (beszélgetéseken, a tanulók önálló elemző munkáján, felvilágosításokon, vitákon keresztül)
- Az eljárások kulturális és nyelvi dekódolása a kívánt cél irányába mutasson.

A külföldi tanulók nevelésének-oktatásának szervezeti keretei

- A beiratkozáskor egyeztetés a szülőkkel az osztályba sorolásról, megállapodás a leendő osztályfőnökkel, aki tájékozódik a gyermek „előéletéről”, az anyaország jellemzőiről, és a szükséges információkat megosztja az osztályban tanító szaktanárokkal, az osztály tanulóival és a szülői munkaközösséggel.
- Minden nem magyar anyanyelvű tanuló esetén alkalmazzuk a kompetencia alapú oktatást. Alapvető feladat a magyar, mint idegen nyelv, valamint a szociális kompetenciák meghatározása, ezek alapján a fejlesztés ütemének kidolgozása, megvalósítása.
- A különböző tantárgyak esetében egyénileg, a tanulók érdeklődése, felkészültsége, a magyarországi tartózkodás tervezett időtartamának függvényében mérjük fel a kompetenciákat, illetve határozzuk meg a feladatokat, melyeket egyéni fejlesztési tervben is rögzítünk.

A külföldi tanulók felvétele

Külföldi tanulóink a tanév során bármikor érkezhetnek, esetleges távozásuk időpontja sem ismert.

A külföldi tanulók értékelése, továbbhaladása

Külföldi tanulók tanulmányi előmenetelének értékelése egyénileg történik. Az iskolába lépéskor – az állapotfelmérésnek megfelelően – meghatározott időtartam áll rendelkezésükre a felzárkózáshoz. A konferenciákon a szaktanárok javaslata alapján a nevelőtestület dönt arról, hogy osztályzattal vagy részt vett bejegyzéssel történjen az értékelés.

Az eredményes munka érdekében a hagyományos értékelő, osztályozó konferenciákon (negyedéves, féléves, háromnegyed éves, éves) történik egyeztetés. Itt állapodnak meg arról is, hogy a külföldi tanulók mely tantárgyakból mentesülnek az értékelés alól.

A tanulók eredményes előrehaladása érdekében nagyon fontos a tantárgyak közötti súlyozás, hiszen csak így lehet őket felkészíteni az esetleges magyarországi továbbtanulásra.

Eltérés az értékelésben, osztályozásban

Általánosan igaz, hogy a rendszeres visszajelzés jó hatással van mind a teljesítményre, mind a motivációra.

Alapszabály, hogy a tantárgyi tudásba a nyelvi hiányosságokat nem szabad beszámítani.

További alapelvek:

- az írásbeli és szóbeli ellenőrzés arányát a tanuló számára kedvezően kell alakítani;
- feleltetéskor különösen ajánlott a lassabb beszédtempó, ha szükséges, a kérdések átfogalmazása, pontosítása;
- dolgozatírásra és feleltetésre több időt kell szánni.

Az idegen nyelvű tanulás tanítása:

Minden tanuló esetében anamnézist veszünk fel az iskolába történő beiratkozáskor, amely megpróbálja feltárni és leírni a tanuló saját tanulási stílusát, esetleges tanulási szokásait. Ez alapján a fejlesztő pedagógus és a *magyar, mint idegen nyelv* szakos pedagógus bevonásával egyéni fejlesztési tervet készítünk, amelynek megvalósulását az osztályfőnök is figyelemmel kíséri.

Az első órán megkezdjük az idegen nyelven tanulás tanítását. Kisiskolás kortól törekszünk a tanulás önállóságának kialakítására.

Megismertetjük tanulóinkat az idegen nyelvű tanulás sajátosságaival, ilyenek például a szótározási technika, a memorizálás módja, az eltérő kiejtés és betűzés.

Együttműködés a szakmai, egyházi és civil szervezetekkel

- A harmadik világból érkező, menekült, befogadott vagy humanitárius tartózkodási engedéllyel rendelkező menekült státuszért folyamodó tanulók esetében szükségszerű az együttműködés az ENSZ Menekültügyi Biztosságával, valamint a Bevándorlási Hivatallal. Az együttműködés az alapvető emberi jogok (egészségügyi ellátás, jogi képviselet stb.) érvényesítése érdekében létfontosságú.
- A civil szervezetek szociális munkásai a családok beilleszkedését segítik, további lehetőséget biztosítanak a magyar mint idegen nyelv tanulására, illetve a kapcsolattartó szerepét is vállalják a család és az iskola között.
- A családok beilleszkedése, a tankötelezettségi törvény megismertetése, betartása érdekében szükség lehet az illetékes gyermekjóléti szolgálatok, családsegítő központok együttműködésére is.
- Szoros kapcsolatot tartunk fent a más felsőfokú intézményekkel.
- A jogszerűen és legálisan hazánkban tartózkodó nem magyar anyanyelvű tanulók identitásának megőrzése és megerősítése érdekében felvesszük a kapcsolatot, illetve rendszeres együttműködünk az illetékes nagykövetségekkel és konzulátusokkal.

KÖNYVTÁR PEDAGÓGIAI PROGRAM

ERZSÉBETVÁROSI MAGYAR-ANGOL KÉT TANÍTÁSI NYELVŰ ÁLTALÁNOS ISKOLA ÉS
MŰVÉSZETI SZAKGIMNÁZIUM

8.számú mellékelet

Összeállította:
Rákosfalvi Nóra
könyvtárostánár

A tantestületelfogadta

Tillinger Péter
Igazgató

2020.

I. ÁLTALÁNOS RÉSZ

A könyvtárpedagógiai program általános dokumentumai:

Az Erzsébetvárosi Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola és Szakgimnázium pedagógiai programja. Budapest, 2020.

2011. évi CXC tv. a nemzeti köznevelésről (2020. január 1.)

2062/2012. (VIII.31. EMMI rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról R.165.§ (4) bek.

12/2020. (II.7.) Korm. rendelet a szakképzésről szóló tv. végrehajtásáról

110/2012. (VI.4.) Korm. rendelet a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról. Életbe lép: 2020. IX. 1.

51/2012. (XII.21.) EMMI rendelet a kerettantervek kiadásáról és jóváhagyásának rendjéről.

Kerettantervek: https://www.oktatas.hu/cimke_lista?keyword=kerettanterv&itemNo=1 Utolsó letöltés: 2020. július 6.

https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat

http://www.nefmi.gov.hu/letolt/kozokt/szakkep/kppr072_szinesz_ii_090608.pdf

https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat/kerettanterv_gimn_9_12_evf?printMode=true

https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat/kerettanterv_szakkepzes/szakgimnaziumok_9_12

https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat/kerettanterv_szakkepzes/szakgimnaziumok_9_12/szinesz

100/1997, (VI.13.) Korm. rendelet az érettségi vizsga vizsgaszabályzatának kiadásáról

40/ 2002. (V.24) OM rendelet az érettségi vizsga részletes követelményeiről

2. Az iskolai könyvtár intézményi szerepe

Iskolai könyvtárunk az iskola pedagógiai igényeinek megfelelően tanulási forrásközpontként működik. Az intézmény nevelő-oktató munkáját gyűjteményével, könyvtárpedagógiai tevékenységrendszerével hatékonyan segíti.

Az iskolai könyvtár:

- oktatási hely, a könyvtárhasználóvá nevelés színtere.
- művelődési központ, az olvasóvá nevelés és személyiségfejlesztés helye.
- információs környezet, az IM fejlesztésének helye.

Az önálló tanulás képességének, az információs műveltség és az olvasás fejlesztése érdekében az iskola pedagógiai programja alapján szervezzük a tanulók könyvtárhasználati felkészítését könyvtárhasználati órákon és könyvtárhasználaton alapuló szakórák keretében. Részt veszünk a differenciálásban (versenyfelkészítés és felzárkóztatás), a szabadidő eltöltésének szervezésében is.

Funkció	Eszközök
A tanulók könyvvel való ellátása. Az állomány és a nevelési célok összehangolása. A könyvtár állományával irodalmat, forrásokat nyújt a gyerekek hobbjához, kiszolgálja a különböző témák iránti érdeklődésüket ezzel hozzájárulva az információ- és könyvtárhasználat szokásának kialakulásához.	Kultúra közvetítés: gyerekek könyvellátása, könyvtári ellátása tanterv szerint (kötelező, ajánlott könyvek) érdeklődésüknek megfelelően kölcsonzés, helyben olvasás.

Az olvasás irányítása , a kiválasztás segítése, az érdeklődési kör alakításának segítése. Esélynövelés, szociális funkció.	Személyes odafigyelés, könyves környezet, tanulás, IM fejlesztése.
Olvasóvá nevelés , könyvtárhasználóvá nevelés, pozitív attitűd kialakítása a könyvtárral és az olvasással kapcsolatban.	Olvasásfejlesztés.
Könyvtárhasználat tanítása , IM fejlesztés (könyvtárhasználati tanórákon), a NAT és a KET célkitűzéseinek megvalósítása.	IM fejlesztése, könyvtárhasználat tanítása, könyvtárpedagógiai program koordinálása, könyvtári rendszer reprezentálása, a könyvtárhasználat tanításának helyszíne.
Iskolai feladatok megoldásának segítése	Forrással (tananyag kiegészítése, alternatívája), eszközzel, könyvtárostanár segítségével.
A tanulás, ismeretszerzés támogatása (önálló tanulás, önfejlesztés)	Biztonságos, bátorító környezet (egyéni tanulás), közös munka tereinek biztosítása (csoportos tanulás, tanítás).
A szabadidő hasznos eltöltésének alternatívája, az olvasás.	Önművelés, tájékozottság igényének kialakítása, közösségi tér biztosítása.
Iskolai programokban való közreműködés (témahét, projektek, jeles napok). Szórakoztató, ismeretterjesztő, figyelemfelhívó foglalkozások, előadások, versenyfelkészítések tartása, melyek indirekt módon kapcsolódnak az olvasáshoz.	Fizikai tér, hely (virtuális, digitális tér) források, információk (információs rendszerek elérése)
A pedagógusok szakmai fejlődésének biztosítása	Tanulásszervezési, tanítási stratégiájuk támogatása, fejlesztése (letéti állomány, tartós kölcsönzés), a könyvtárpedagógiai ismeretek felkínálása szakmai fejlődésük segítése (szakirodalom).

Helyzetkép

Az iskolai könyvtárak funkcióinak ellátása alapján különböző szinteken állnak.

A könyvszekrény, a könyvtárszoba után következik a hagyományos iskolai könyvtár. Iskolánk könyvtára ebbe a kategóriába tartozik: csak nyomtatott dokumentumokat szolgáltat, gépesített (a könyvtáros munkáját, könyvtárhasználatot segítő eszközzel rendelkezik). Könyvállományunk réginek és elavultnak számít, annak ellenére, hogy folyamatos a selejtezés. Új könyvek rendszeres, tervezett beszerzésére nincs lehetőség. A gyerekek olvasóvá nevelése szempontjából szükséges lenne beszerezni a modern gyermekirodalom reprezentatív példányait. A NAT 2020.-hoz kidolgozott KET-ben több olyan kötelező, ill. ajánlott olvasmány szerepel, amelyek nem

találhatók meg a könyvtárunkban. Médiatárunk a ma már hagyományosnak mondható DVD lemezekből áll. A tanuláshoz megfelelő egyéni és csoportos tanulóhelyekkel (mobil asztalokkal) rendelkezünk, a könyvtár berendezése biztosítja az elkülönülést és a közös teret egyaránt. Fejlődési lehetőségünk az információs központ, forrásközpont kialakítása. Ebben az esetben minden dokumentumtípust és az online elérhetőséget is biztosítunk a felhasználóknak, ehhez technikai eszközök is rendelkezésre állnak az információk elérésére, használatára. (tabletek)

II. NEVELÉSI PROGRAM

1. A könyvtárpedagógiai célok

A könyvtár-pedagógia olyan területe az iskolai nevelő – oktató munkának, amely gyakorlatorientált, eszköztudásra irányuló, tantárgyközi ismeretet közvetítő pedagógia.

A korszerű konstruktivista pedagógiában fontos helye van az iskolai könyvtárnak. A konstruktivista, komplex tanulási környezetre jellemző, hogy:

- változatos információforrásokat biztosít,
- előtérbe kerül a tanulók differenciált fejlesztése. Az információ keresése, feldolgozása során a tanuló nem csak egy előre kijelölt utat járhat be (pl. tankönyvíróé). Az eltérő előzetes tudás és motiváció szerint a diákok más-más tanulási utat járnak be a megismerésben.
- interdiszciplináris és multidiszciplináris. Az egyes tudományterületek sokféle összekapcsolásának gyakorlati alkalmazása segíti a megértést, a tudás rögzítését.
- teret és lehetőségeket kapnak a tanulók az önálló alkotáshoz, öntevékenységhez, amely a konstruktivista pedagógia fontos feltétele. A forrásalapú tanulási szituációban, a könyvtári kutatási feladatok támogatják ezt. A tanuló a kérdésekre maga keres és talál válaszokat így valóságos tanulási folyamat megy végbe, ez a típusú önálló ismeretszerzést, megalapozza az egész életen át tartó tanulást.
- társas tanulás színtere. A csoportmunka, a különböző részterületek kidolgozása, majd az eredmények többiekkel való megosztása a segítő együttműködés fejleszti a tanulók szociális kompetenciáját. (kooperatív csoport)

Vagyis a könyvtár, a könyvtárostanár nemcsak támogatja az önálló ismeretszerzést, tanulást, hanem az arra való képességet is fejleszti, így fontos szerepe van a tanulás tanításában.

Könyvtár-pedagógiai célkitűzések:

- az önművelődésre nevelés,
- az önálló ismeretszerzésre, önálló tanulásra nevelés, az egész életen át tartó tanulásra való felkészítés,
- a könyvtárhasználóvá nevelés
- és az olvasóvá nevelés.

Szorosan hozzátartozik a tanulók személyiségének fejlesztése: az aktivitás, kezdeményezőképeség, az önállóság, a kreativitás, kritikus gondolkodás, az érdeklődés, a koncentráció, a helyzetnek megfelelő magatartás, rendszeret, önbizalom fejlesztése.

A könyvtárhasználat során fejlődő kompetenciák:

- Képességek, készségek:
 - kommunikációs képesség: értő, értelmező, kritikai olvasás valamint a szövegalkotás (írásban, szóban)
 - tájékozódás képessége
 - rendszerfelismerés, rendszeralkotás
 - szabálykövetés képessége (könyvtárhasználati szabályok, magatartási minták, etikai szabályok betartása)
 - jel- és kódértelmezés, kifejezés

- önálló, kreatív információszerzés, tanulás
 - kognitív képességek: összehasonlítás, összefüggések felismerése, lényegkiemelés, ok-okozati képességek stb.
 - információkezelési képesség: információhiány felismerése, keresési stratégiák információkezelés, információ alkalmazása
 - emlékezet
 - problémafelismerés, problémamegoldó képesség
 - együttműködési képesség
 - sikerélménnyel támogatott pozitív viszonyulás a forrásalapú tanuláshoz
 - a könyvtárhasználati tudás szükségességének elfogadása
 - kritikus gondolkodás a forrásokhoz, információkhoz
 - az információ felhasználás etikai szabályainak elfogadása.
- a könyvtárhasználati ismeretek alkalmazásához szükséges technikai tudás kialakítása:
 - a könyvtári rendszer és szolgáltatások, tájékoztatási segédletek, információforrások használatára vonatkozó ismeretek.
 - az információ megszerzésének, értékelésének, szelektálásának, adaptálásának és felhasználásának módja.
 - a problémamegoldó gondolkodás lépéseinek folyamata
 - a megfelelő tanulási technikák ismerete.
- attitűdök formálása
 - motiváltság a könyvtári tevékenységekre, érzelmi és akarati tényezők kialakulás
 - érdeklődés felkeltése a megszerzhető tudás iránt.

2. NAT 2020. alapelvek megvalósulása az iskolai könyvtárban

Cél

Közvetlen célja a könyv- és könyvtárhasználattal összefüggő igények és szokások kialakítása.

Elsősorban:

- az önművelés,
- önképzés,
- önálló tanulás,
- egész életen át tartó tanulás,
- tájékozottság,
- könyvtárhasználat,
- olvasás igénye.

Feladata:

Az olvasás népszerűsítése

Az információs műveltség oktatása

Kutatás alapú tanulás segítése

Technológiai integráció

A tanárok szakmai fejlődésének segítése

Az iskola és nem az iskolai könyvtár vagy könyvtárostánár célja a könyvtár-pedagógia központi és helyi tantervében meghatározott tartalmak elsajátíttatása. Ezek a feladatok megjelennek a tantervekben önálló területként vagy a tanuláshoz, problémamegoldáshoz, kutatómunkához, a digitális műveltséghez és az olvasáshoz kapcsolódóan más tantárgyakon belül.

A tanulás tanítása a tantestület egészének feladata. Minden pedagógus saját szaktárgyán belül kell, hogy tanítsa, hogyan használhatók a könyvtári és más információforrások az önálló tanulás és az

életen át tartó tanulás megalapozására. Közös cél a módszeres, sokoldalú begyakoroltatás, az IM szokásrendszer kialakítása.

Iskolánk az alábbiakban fogalmazta meg az iskolai könyvtárnak, a könyvtár-pedagógiai eszközrendszerünknek a NAT kiemelt fejlesztési területeihez, az intézmény nevelési céljaihoz, feladataihoz való kapcsolódását:

Személyiségfejlesztés / Erkölcsi nevelés, családi életre nevelés, önismeret és társas kapcsolati kultúra fejlesztése

Könyvtárunk gyűjteményében biztosítja a személyiségfejlesztést szolgáló klasszikus és kortárs szépirodalmi, ismeretközlő, pedagógiai irodalomnak – pedagógusoknak, diákoknak. A könyvtár speciális funkcióiban való kötetlen forma formálja a tanulók viselkedési kultúráját, magatartását. Jó alkalmat teremt a személyes kapcsolatok erősítésére.

Közösségfejlesztés / Állampolgárságra, demokráciára nevelés, felelősségvállalás másokért, önkéntesség

Az iskolai könyvtár közösségi teret biztosít a diákoknak, pedagógusoknak egyaránt. Csoport munkához, projekt feladatokhoz segítséget nyújt.

Az általános műveltség és az alkalmazható tudás egyensúlyának megteremtése / A tanulás tanítása, pályaorientáció, médiatudatosságra nevelés, gazdasági és pénzügyi nevelés

Iskolánk alapcéljai közé tartozik, hogy tudatosítsuk tanulóinkban, hogy az ismeretszerzés, tanulás sohasem befejezett folyamat. El kell érniük, hogy az információszerzésben az információs műveltség magabiztos, kritikus használata kialakuljon. Ismerniük kell a nyomtatott és elektronikus információk hitelességének és megbízhatóságának problémáit – ez valamennyi szaktárgy és szaktanár feladata.

A hatékony önálló tanulás kompetencia fejlesztése érdekében az iskola valamennyi évfolyamára kiterjedő könyvtárhasználati órákon és könyvtárhasználatra épülő szakórákon elsajátítatjuk és gyakoroltatjuk a különböző információ források közötti választás készségeit, az információfeldolgozás technikáit, az etikus forráshasználatot.

Környezetünk gondozása és védelme / Fenntarthatóság, környezettudatosság, testi és lelki egészségre nevelés

Könyvtári állományunk fejlesztése során figyelmet fordítunk a diákok és pedagógusok környezettudatos gondolkodásának alakítására szolgáló dokumentumok beszerzésére az intézmény környezeti neveléshez kapcsolódó eseményeibe a könyvtár saját eszközrendszerével bekapcsolódik (pl. projektekben való részvétel, dokumentum kiállítás stb.)

Tehetségfejlesztés és felzárkóztatás

Tehetségpontként is működő intézményünkben a szaktanárok számára egyéni / csoportos tehetséggondozó tevékenységük helyszínéül is rendelkezésre áll az iskolai könyvtár.

A tehetséggondozó tevékenységhez – mélyítés, differenciálás – a könyvtári állomány összetétele megfelelő (féleség, példányszám).

Felzárkóztatás / szociális hátrányokkal, beilleszkedési, magatartási, tanulási nehézségekkel küzdő tanulókkal való foglalkozás a könyvtári információforrásokhoz való hozzáféréssel biztosítja minden tanuló számára az esélyegyenlőséget, a felzárkóztatásra szoruló diákok egyéni tanulásához, a tehetséggondozó tevékenységekhez igény szerint a könyvtárban segítséget biztosítunk.

Könyvtárszakmai tevékenységek

- Tanulás támogatása: A könyvtárban vagy a könyvtári dokumentumok felhasználásával való ismeretszerzéssel, ismeretközvetítéssel, információkereséssel foglalkozó órák, foglalkozások tartása. Tanítja az információs műveltséget.
- Könyvtár népszerűsítése: A könyvtári dokumentumok és szolgáltatások sokoldalú, gyakorlatias és élményszerű megismertetése. Célja a könyvtárhasználóvá nevelés.

- Személyiségfejlesztés: A tanulók személyiségének sokirányú fejlesztése az olvasás, a könyvtárhasználat és az információk demokratizálása segítségével. Segíti a művelődési és tanulási esélyek demokratizálását, az esélyteremtést. Támogatja a felkészülést az életen át tartó tanulásra.
- Tantárgypedagógia: Támogatja a pedagógusokat, hogy a könyvtár szolgáltatásait beépítsék az oktatásba. Iskolai könyvtári tevékenységeket, programokat, szolgáltatásokat koordinál.
- Könyvtárszervezés: A könyvtári munkafolyamatok nevelési céloknak és az oktatási-nevelési intézmény tevékenységeinek megfelelő tervezése, szervezése, végzése. Állományfejlesztéssel támogatja a tanterv sikeres végrehajtását.

Könyvtárpedagógiai tevékenységek

- Könyvtárhasználóvá nevelés: az információs műveltség fejlesztésére és az egész életen át tartó tanulásra való felkészítés.
- Olvasóvá nevelés: az anyanyelvi kultúra és készségek kifejlesztése, általános személyiségfejlesztés (érzelmi, értelmi), az ismeretszerzés legfontosabb lehetőségének bemutatása. A szókincs fejlesztés, szövegértés, empátia, ismeretek, tanulási képességek, rekreációs készség fejlesztésével.

III. Könyvtárhasználati helyi tanterv

Tanítási-tanulási célok

Forrásalapú tanulás szervezése a tanítási-tanulási folyamatban, melyben minden pedagógus az információforrások tanulói feldolgozására építve irányítja a tanulási folyamatot.

A tanulókat olyan (új) információt igénylő feladat / probléma elé állítjuk, melynek megoldásához többféle forrást, eszközt kell felhasználniuk komplex módon. A feladatok során a tanulók válogathatnak a különböző dokumentumkészítési műfajok, eszközök között, megtapasztalják, hogy azok hogyan egészítik ki egymást, hogyan juthatnak el az egyiktől a másikig, hogyan kombinálhatják a különböző forrásokból származó információkat. Ezek a feladatok a kritikus, értékelő, válogató gondolkodásra, életre készítenek fel azáltal, hogy a forrásokat funkcióikkal együtt mutatja be, a változó források, eszközök értékeléséhez, felhasználásához nyújt segítséget. Ezzel fejlődik a tanulók felhasználói kultúrája: ítéliképessége, időfelhasználási képessége, információs problémamegoldási képessége, információs műveltségük.

„Információs műveltség tudásunknak az a része, melynek segítségével eligazodunk az élet minden területéhez kapcsolódó információk közt, és melynek segítségével hasznosítjuk azokat. Konkrétabban: amelynek segítségével felismerjük, felfmérjük az információszükségletet, megkeressük és megszerezzük a szükséges információforrásokat, kinyerjük, feldolgozzuk, felhasználjuk és közvetítjük az információkat, továbbá melynek segítségével reflektálunk a folyamatra.” (Dömsödy, 2018.)

Alsó tagozaton

Az iskolai könyvtár célja, hogy hozzájáruljon a tanulók tanulási motivációjának megalapozásához pozitív attitűd alakításával.

A tanulók az iskolai könyvtár rendszeres látogatásával, tapasztalatot, élményt szerezzenek a könyvtárban elérhető szolgáltatásokról, a szabadidő hasznos eltöltéséről. A tanulók megismerjék, gyakorolják az életkoruknak megfelelő ismeretfeldolgozási technikákat, a különböző források használatában szerezzenek jártasságot.

A könyvtárhasználóvá nevelés változatos módszerekkel valósul meg - melyek között kiemelt jelentőségük van a meséknek, a játékos foglalkozásoknak, az alkotó tevékenységeknek – nyomtatott és nem nyomtatott forrásokra egyaránt építve a gyermekeknek szánt szépirodalmi és

ismeretterjesztő művek széles választékával. Az iskolai könyvtár állományával minden tantárgy számára sok lehetőséget nyújt az egyes témák élményszerű, forrásalapú feldolgozására.

Felső tagozaton

Ezek az évfolyamokon az egyéni, a csoportos, a tanórai és a tanórán kívüli tanulás fontos színtere és eszköze az iskola könyvtára. A tanuló megismerkedik a könyvtárak és a könyvtári források használatának alapjaival, a forráskutatás-alapú tanulás technikájával, majd a többi tantárgy keretében megvalósuló, erre a tudására épülő gyakorlati feladatok során szerez tapasztalatokat. A különböző tantárgyak keretében kapott problémahelyzethez kötött (alkalmazást gyakoroltató) feladatok alkalmával rendszerezi, mélyíti tudását. A könyvtárhasználati témakörök a gyakorlatközpontúságból adódó folyamatos tevékenykedtetéssel és az együttműködést igénylő csoportmunkával járulnak hozzá a differenciáláshoz.

A *könyvtárhasználat* oktatásának célja, hogy a könyvtár forrásközpontként való használatával kialakítsuk a tanulóknál az önműveléshez szükséges attitűdöket, képességeket. Megtanítsuk hogyan használhatók a könyvtári és más információforrások a tanulás során, melyek az IM folyamatának lépései. Az információk keresésével, kritikus válogatással, etikus feldolgozásával és a folyamat értékelésével a tanulók tudatosan és komplexen gondolkodnak a problémamegoldásról, ezzel fejlesztve kritikus gondolkodásukat, megalapozva az életen át tartó tanulási képességüket.

Középfokú iskolában

A középfokú iskolai évfolyamokon a digitális kultúrát és a hatékony önálló tanulást egyaránt fejlesztik az önálló adatgyűjtés módszerei, a könyvtári szolgáltatások, katalógusok, bibliográfiák használata mellett az internet kínálta lehetőségek alkalmazása.

Az információkereső stratégia kialakításával és az etikai szempontokat is figyelembe vevő alkotó felhasználásával a tantárgyakhoz vagy a hétköznapi szituációkhoz kötött információt igénylő feladatokat a tanulók egyre önállóbban oldják meg.

A *könyvtárhasználat* önálló tanulásának záró szakaszában cél, hogy a tanuló minél átfogóbb és modernebb könyvtárképpel rendelkezzen, legyen felkészült az életen át tartó tanulásra, önfejlesztésre.

A fejlesztés során az információs problémamegoldás folyamatának, a probléma megoldásának önálló, személyre, helyzetre szabott alakítása, irányítása zajlik tanulmányi és hétköznapi helyzetekben.

Befogadó tárgyak

Magyar nyelv és irodalom:

Az információforrások értelmezése, értő olvasása, kritikus válogatása, a tanultak kiegészítése, az információfelhasználás technikáinak megismerése (jegyzetelés, forrásjegyzék, idézés).

Digitális kultúra:

A könyvtárak és a könyvtár-pedagógia jelentős többlettel egészíti ki az informatikát / digitális kultúrát. Az információk keresése, kritikus értékelése, válogatása a hagyományos információforrásokkal jól modellezhető és alig térnek el a digitális források használatától. A többféle forrást és kritikus gondolkodást igénylő problémahelyzetek, és más tanulási szituációk természetes tanulási tere a könyvtár.

Osztályfőnöki óra (közösségi nevelés műveltségi terület):

Könyvtárlátogatások, könyvtártípusokkal való ismerkedés, az információs intézmények. Az olvasóvá nevelés lehetőségei.

A befogadó tárgyak órái megvalósulhatnak:

Könyvtárban könyvtárostanár vezetésével (könyvtárhasználati óra).

A szaktanárok könyv- és könyvtárhasználatra épülő szakóráin.
Kettős óravezetéssel.

Könyvtárhasználati órák tartalma

Forrásalapú tanuláshoz szükséges kompetenciák fejlesztése (képességek, ismeretek, attitűdök megjelenése). Kutatásalapú tanulás folyamatának tanítása, problémahelyzethez kötött (alkalmazást gyakoroltató) feladatokon keresztül.

Tananyag témakörei

1. INFORMÁCIÓ ÉS TÁRSADALOM
2. KÖNYVTÁR ÉS INFORMÁCIÓS INTÉZMÉNYEK
3. INFORMÁCIÓSFORRÁSOK
4. INFORMÁCIÓKERESÉS, információkeresési stratégiák, az információ értékelése
5. AZ INFORMÁCIÓ FELHASZNÁLÁSA forráshasználat: dokumentumkészítés, etikus felhasználás
6. SZÖVEGÉRTÉS, SZÖVEGFELDOLGOZÁS
7. OLVASÓVÁ NEVELÉS

Éves óraszámok a könyv- és könyvtárhasználati ismeretek tanításához.

Az éves óraszámok a tanítási ciklusokban összevonhatók az igény és lehetőségtől függően.

Óraszámok 1-4. osztály

	1.	2.	3.	4.
Magyar nyelv	2	2	2	2
Digitális kultúra			2	2

Óraszámok 5-8. osztály

	5.	6.	7.	8.
Magyar nyelv	2	2	2	2
Digitális kultúra	1	1	1	1
Osztályfőnöki	2	2	2	2

Óraszámok 9-12. osztály

	9.	10.	11.	12.	13.
Magyar irodalom	2	2	2	0	-
Digitális kultúra	1	1	-	-	-
Osztályfőnöki	2	2	2	0	-

Módszerek. Tanulásszervezési lehetőségek (térben, időben, tárgyi és személyi feltételek)

1. Direkt tanulásszervezési stratégia.

Hatásosan lehet információkat közölni, szabályok alkalmazását betanítani, deduktív gondolkodást fejleszteni.

Nem alkalmas affektív és magasabb szintű gondolkodási képességek fejlesztésére.

A direkt stratégia alkalmazható tanulói passzivitás (egy hivatkozás összeállítása frontális irányítással) vagy aktivitás (a kézikönyv használatának közös lépésről-lépésre való használata) mellett is.

2. Indirekt tanulásszervezés. Tanulóközpontú stratégia.

A tanulók aktívak, érdeklődésük beépül a folyamatba (motiváltság), rugalmas, teret ad az alternatíváknak, szabad gondolkodásnak, a tévedés lehetőségének. Hatékonyan fejleszti a kreativitást, az interperszonális készségeket.

Segíti a megértést, a gondolkodás fejlesztését.

Az ismeretek beépülnek a meglévő tudásba.

A pedagógus: támogató, folyamatos fejlesztő értékelő szerepet vállal.

3. Interaktív tanulásszervezési stratégia

A feladat és/ vagy a megoldás interakció során jön létre. Központi elem a tanulók közötti megbeszélés. Formája: vita, szerepjáték, interjú, kooperatív technikák, projekt.

4. Tapasztalati tanulás stratégiája

A tanulás induktív, tanulóközpontú és tevékenységre alapozott.

A folyamatoknak és az azokra adott reflektálások segítik az ismeretek beépülését, az egyéni tanulási utat.

Kutatásmodellezés. A tanulók a problémahelyzetről tájékozódnak, szakirodalmat keresnek az eddigi eredményekről, elméletekről, lehetséges módszerekről. majd az eredményeket összevetik, dokumentálják, közzéteszik. Formája: kísérlet, szimuláció, kirándulás, mérés, megfigyelés, projektek. Az IM szempontjából kiemelkedően fontos ez a stratégia, hiszen életszerű helyzetekben tapasztalják meg a gyerekek a források és az információk szerepét. Ilyen feladatok megoldása könyvtárhasználati ismereteket, tudást igényel.

5. Önálló tanulási stratégia

Fejleszti a tanulók felelősségvállalását, döntésképeségét. Formája: beszámoló, esszé, mestermunka, a kutatás. Szükséges a források és azok használatának ismerete. Ez a módszer segíti a gyerekeket az egész életen át tartó tanulásra való felkészülésben.

Értékelés

A könyvtárhasználati foglalkozásokon elsősorban nem a hagyományos ellenőrzést, értékelést használjuk. Az ellenőrzés a gyakorlatban valósul meg, megfigyelésen alapul, ill. a feladat megoldásához kötött. Az értékelés szóbeli megbeszélés, reflexió a kiadott szempontok alapján.

Az egyéni szintű értékelés, a konstruktivista pedagógia eszköze. Az fejlesztő értékelés támogatja az önszabályozó tanulást.

Informatika, magyar nyelv érettségi követelmények 2020. (Változás várható)

	Informatika	Magyar nyelv és irodalom
Általános kompetenciák	alkalmazói készség problémamegoldó készség algoritmikus gondolkodás önálló munkavégzés alkotó munka informatikai és társadalmi kölcsönhatások ismerete kommunikációs készség	
Közép- és emelt szint		
Tartalomorientált kompetenciák	Könyvtárhasználat: Ismerje a könyvtártípusok általános szolgáltatásait, gyűjtőkörét és tereit,	Szövegértés: Információk célirányos és kritikus használata,

	legyen képes a könyvtár eszközeit, forrásait önálló tanulása érdekében használni, ismerje az elektronikus könyvtárak és az elektronikus könyvformátumok lehetőségeit, tudjon az információforrásokkal tervezett munkát végezni, legyen képes könyvtári katalógusban konkrét dokumentumról és egy témáról tájékozódni, tudja komplex és alkotó módon használni a forrásokat, ismerje a forrásfelhasználás etikai követelményeit és használja a szabályait	kiválasztás, újrendezés a téma és az olvasási cél összefüggésében, nyomtatott és elektronikus információforrások ismerete és használata (egynyelvű szótár, antológia, kézikönyvek, elektronikus sajtó, CDROM, MEK) célirányos, etikus és kritikus információhasználat
--	---	--

IV. KÖNYVTÁRHASZNÁLATI KERESZTTANTREV, TANTÁRGYKÖZI FELADATOK

A forrásalapú tanóra / feladat alapkövetelménye, hogy előzze meg egy könyvtárhasználati felkészítés, vagy legyen a feladatba beépítve. Legyen meg a tanulók szükséges előzetes tudása a feladatok megoldáshoz szükséges információk megtalálásához, feldolgozásához, felhasználásához. Az iskolai könyvtár kiemelkedő szerepet vállal a forrásalapú tanuláshoz szükséges képességek fejlesztésében.

A forrásalapú tanulás feltételei:

- forrásalapú feladatok
- az IM, a könyvtárhasználati tudás fejlesztése
- iskolai könyvtár állománya
- könyvtárostánári támogatás
- tanulásközpontú, tanulóközpontú szemlélet
- differenciálás.

A gondolkodást fejlesztő forrásalapú feladatok a tanulók aktivizálását is jelenti. Ezekben a nyitott végű feladatokban a tanulók nem kapnak kész válaszokat, biztosítjuk számukra a tévedés és a korrekció jogát, kritikus gondolkodásra neveljük őket. Kreatívan, alkotó módon kipróbálhatják elméleteiket, így fejlődik gondolkodásuk, problémamegoldó készségük.

IM, információs műveltség fejlesztése

	Alapozó szakasz	Középszakasz	Harmadik szakasz
Fejlesztés	Könyvtárhasználati, információ keresési, felhasználási alapismeretek, műveletek megtanítása	A megszerzett könyvtárhasználati tudás alkalmazása (problémamegoldás), szakterületi mélyítése gyakorlati feladatokkal	Az ismeretek és a gyakorlati tapasztalatok rendszerezése, a folyamatok tudatosítása
Helyszín	Könyvtárhasználati órák	Forrásalapú szakórák keretében	Könyvtárhasználati órák

		Tanórán kívüli feladatok megoldásában	
Együttműködők	Könyvtárostánár, osztályfőnökök	Szaktanárok	könyvtárostánár, szaktanárok

IM szintjei

Forráshasználat	jellemzői
1. Forráshasználatra nem építő	A pedagógus kizárólag saját előadásának, magyarázatának követését, megtanulását várja el.
2. Forráshasználatot szemléltető	A pedagógus pozitív mintát nyújt, indirekt nevel a forráshasználatra. A pedagógus az előadásában etikusan és szakszerűen hivatkozik, utal a forrásra. pl. forráskritika.
3. Forráshasználatot tanító feladat	Információforrások használatát közvetlenül tanító, nem azok tartalmát felhasználó. Bemutatás vagy használat szintjén.
4. Forrásalapú	A tanulás forrása a dokumentum. A tananyag a forrásban található.
4.1 Egyforrású	A pedagógus által választott egy, a forrás egy megadott részéből kell a kérdést megválaszolni
4.1.1 Tankönyvre alapozott	Kizárólag a tankönyv szövegének, ábrájának önálló feldolgozása, alkalmazása
4.1.2. Ismeretlen forrásra alapozott	Egy konkrét megadott forrásból önálló feldolgozása
4.2 Többforrású	A tanulók több megadott forrást kell használniuk a probléma/ feladat megoldásához (mennyiség, minőség) A pedagógus által ajánlott/ választott tankönyvi szöveg, egyéb szakirodalom.
4.2.1. Forráskeresésre építő	A feladat megoldásához a tanulók maguk keresnek, választanak forrásokat.
4.2.2 Könyvtári	Könyvtári környezetben, a könyvtárostánár segítségével válogat, választ forrást, keresési támpontokkal vagy támpontok nélkül

Kereszttanterv megvalósítása

A minden tantárgyban megvalósítandó feladatok komplexitásának fokozatossága elengedhetetlen feltétele az önálló tanulásnak. A tanulás tanítása akkor valósulhat meg, ha tudatosan választunk a tanulóknak feladatokat. Ez differenciáltan, tanulónként / osztályonként is változhat. Ez a táblázat segíti a tanulók tudásának nyomon követését, motiválását. A tanulók maguk is nyomon követhetik fejlődésüket (gyűjthetnek aláírást/ pecsétet/ matricát.

1. Egy forrás használata

- 1.1 Adott forrásból, adott információ kikeresése
- 1.2 Adott forrásból, adott téma feldolgozása, megadott szempontok szerint
- 1.3 Adott forrásból, adott téma feldolgozása, tartalmi megköthetés nélkül
- 1.4 Adott forrásokból választható téma feldolgozása

2. Adott forrásból

- 2.1 Adott információ keresése a pedagógus által választott forrás(ok)ból
- 2.2 Adott téma, adott szempontok szerint, a pedagógus által választott forrás(ok)ból
- 2.3 Adott téma tartalmi megkötés nélkül, a pedagógus által választott forrás(ok)ból
- 2.4 Választott téma, a pedagógus által választott forrás(ok)ból

3. Több forrás használata

- 3.1 Adott információ keresése, forrásmegkötés nélkül
- 3.2 Adott téma, adott kritériumok szerint forrásmegkötés nélkül
- 3.3 Adott téma, tartalmi megkötések nélkül, forrásmegkötés nélkül
- 3.4 Választott téma, forrásmegkötés nélkül

Egyes tantárgyak integrálási lehetőségei, területe

- kézikönyvek szükség szerinti használata a tanórán
- forrásalapú tanóra, dokumentumok használata a tanítási órán
- az adott tantárgy (műveltségterület) alapvető kézikönyveinek, jellemző forrásainak megismertetése, használata (adattárak, határozók, atlaszok)
- irodalomkutatás
- a tanórán megszerzett tudás kiegészítése
- az információs problémamegoldás folyamatának tudatos, módszeres alkalmaztatása a tananyaghoz kapcsolódóan (témahét, projekt)
- könyvtári eszköztárra építő önálló ismeretszerzés (differenciálás, tehetséggondozás, tanórai vagy tanórán kívüli feladatok megoldása közben)
- tantárgytörténeti korszakok, körülmények, kutatók
- forrásfeldolgozás, forrásösszehasonlítás
- alternatív értelmezések, áltudományos, megtévesztő források értékelése
- szaktárgyakhoz kapcsolódó foglalkozások bemutatása
- szókinccsfejlesztő anyanyelvi és idegen nyelvi dokumentumok

Részletes helyi tanterv: 1. számú melléklet